

ΘΕΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ Α.

Πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος, ὁμοίως δὲ πράξις τε καὶ προαίρεσις, ἀγαθὸν τινὸς ἐφίεσθαι δοκεῖ· διὸ καλῶς ἀπεφάναντο τὰγαθόν, ὃ πάντ' ἐφίεται. διαφορὰ δὲ τις φαίνεται τῶν τελῶν· τὰ μὲν γὰρ εἰσιν ἐνέργειαι, τὰ δὲ παρ' αὐτάς ἐργα τινά. ὧν δ' εἰσὶ τέλη τινὰ παρὰ τὰς πράξεις, ἐν τούτοις βελτίω πέφυκε τῶν ἐνεργειῶν τὰ ἐργα. πολλῶν δὲ πράξεων οὐσῶν καὶ τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν πολλὰ γίνεται καὶ τὰ τέλη· ἰατρικῆς μὲν γὰρ ὑγίεια, ναυπηγικῆς δὲ πλοῦτον, στρατηγικῆς δὲ νίκη, οἰκονομικῆς δὲ πλοῦτος. ὅσαι δ' εἰσὶ τῶν τοιούτων ὑπὸ μίαν τινὰ δύναμιν, καθάπερ ὑπὸ τὴν ἵππικὴν ἢ χαλινοποικὴν καὶ ὅσαι ἄλλαι τῶν ἵππικῶν ὀργάνων εἰσιν· αὕτη δὲ καὶ πᾶσα πολεμικὴ πρᾶξις ὑπὸ τὴν στρατηγικὴν· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἄλλαι ὑφ' ἐτέρας· ἐν ἀπάσαις δὲ τὰ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν τέλη πάντων ἐστὶν αἰρετώτερα τῶν ὑπ' αὐτά· τούτων γὰρ χάριν κακεῖνα διώκεται. διαφέρει δ' οὐδὲν τὰς ἐνεργείας αὐτάς εἶναι τὰ τέλη τῶν πράξεων ἢ παρὰ ταύτας ἄλλο τι, καθάπερ ἐπὶ τῶν λεχθεισῶν ἐπιστημῶν. εἰ δὲ τι τέλος ἐστὶ τῶν πρακτικῶν ὃ δι' αὐτὸ βεβλόμεθα, τὰλλα δὲ διὰ τούτο, καὶ μὴ πάντα δι' ἕτερον αἰρέμεθα (πρόεισι γὰρ ἔτω γ' εἰς ἀπειρον, ὥς εἶναι κενὴν καὶ ματαίαν τὴν ὀρεξιν), δῆλον ὡς τῆτ' ἂν εἴη τὰγαθόν καὶ τὸ ἀριστον. ἄρ' οὖν καὶ πρὸς τὸν βίον ἢ γνῶσις αὐτοῦ μεγάλῃν ἔχει ῥοπήν, καὶ καθάπερ τοξόται σκοπὸν ἔχοντες, μᾶλλον ἂν τυγχάνοιμεν τῷ δέοντος; εἰ δ' ἔτω, πειρατέον τύπῳ γε περιλαβεῖν αὐτὸ τί ποτ' ἐστὶ καὶ τίνος τῶν ἐπιστημῶν ἢ δυνάμεων. δόξειε δ' ἂν τῆς κυριωτάτης καὶ μάλιστα ἀρχιτεκτονικῆς. τοιαύτη δ' ἢ πολιτικὴ φαίνεται. τίνας γὰρ εἶναι χρεῶν τῶν ἐπιστημῶν ἐν ταῖς πό-

λεσι, καὶ ποίας ἐκάστους μαρτάνειν καὶ μέχρι τίνος, αὕτη διατάσσει. ὁρῶμεν δὲ καὶ τὰς ἐντιμοτάτας τῶν δυνάμεων ὑπὸ ταύτην ἔσας, οἷον στρατηγικὴν, οἰκονομικὴν, ῥητορικὴν. χρωμένης δὲ ταύτης ταῖς λοιπαῖς πρακτικαῖς τῶν ἐπιστημῶν, ἔτι δὲ νομοθετούσης τί δεῖ πράττειν καὶ τίνων ἀπέχεσθαι, τὸ ταύτης τέλος περιέχει ἂν τὰ τῶν ἄλλων, ὥστε τῆτ' ἂν εἴη τὰνθρώπινον ἀγαθόν. εἰ γὰρ καὶ ταυτόν ἐστιν ἐνὶ καὶ πόλει, μεῖζόν γε καὶ τελεώτερον τὸ τῆς πόλεως φαίνεται καὶ λαβεῖν καὶ σώζειν· ἀγαπητὸν μὲν γὰρ καὶ ἐνὶ μόνῳ, κάλλιον δὲ καὶ θεϊότερον ἔθνεϊ καὶ πόλεσιν. ἢ μὲν ἔν μέθοδος τέτων ἐφίεται, πολιτικὴ τις ἔσα· λέγοιτο δ' ἂν ἱκανῶς, εἰ κατὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην διασαφηθῇ· τὸ γὰρ ἀκριβὲς ἔχ ὁμοίως ἐν ἅσασι τοῖς λόγοις ἐπιζητητέον, ὥσπερ οὐδ' ἐν τοῖς δημιουργουμένοις. τὰ δὲ καλὰ καὶ τὰ δίκαια, περὶ ὧν ἢ πολιτικὴ σκοπεῖται, τοσαύτην ἔχει διαφορὰν καὶ πλάνην ὥς δοκεῖν νόμῳ μόνον εἶναι, φύσει δὲ μή· τοιαύτην δὲ τινὰ πλάνην ἔχει καὶ τὰγαθὰ διὰ τὸ πολλοῖς συμβαίνειν βλάβας ἀπ' αὐτῶν· ἥδη γὰρ τινες ἀπώλοντο διὰ πλοῦτον, ἕτεροι δὲ δι' ἀνδρείαν. ἀγαπητὸν οὖν περὶ τοιούτων καὶ ἐν τοιούτων λέγοντας παχυλῶς καὶ τύπῳ τὰληθὲς ἐνδείκνυσθαι, καὶ περὶ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἐν τοιούτων λέγοντας τοιαῦτα καὶ συμπεραίνεσθαι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἀποδέχεσθαι χρεῶν ἕκασον τῶν λεγομένων· πεπαιδευμένου γὰρ ἐστὶν ἐπὶ τοσούτον ἀκριβὲς ἐπιζητεῖν καθ' ἕκασον γένος, ἐφ' ὅσον ἢ τῷ πράγματι φύσις ἐπιδέχεται· παραπλήσιον γὰρ φαίνεται μαθηματικῷ τε πιθανολογῆντος ἀποδέχεσθαι καὶ ῥητορικὸν ἀποδείξειν ἀπαιτεῖν. ἕκασος δὲ κρίνει καλῶς ἂν γνώσκει, καὶ τέτων ἐστὶν ἀγαθὸς κριτής. καθ'

Codices *H^aK^bL^bM^bN^bO^b*.

1. δὲ] δὲ καὶ *H^aM^bN^bO^b*. || 3. τις om *M^b*. || 4. γὰρ αὐτῶν εἰσιν *M^b*. || παρὰ ταύτας corr *K^b*. || 6. δὲ *L^b*. || 8. καὶ om *K^bM^bN^b* et pr *H^a*. || γὰρ om *M^bO^b*. || ναυτικῆς *H^a*. || 9. νίκαι *L^b*. || 11. ἢ add *L^b*. || χαλινοποικῆς *H^aL^bM^bN^bO^b*. || ἄλλαι τῶν] τῶν ἄλλων *L^b*. || 12. αὐται *M^b*. || 13. τὸν] κατὰ τὸν *K^bM^b*. || 14. δὲ *M^b*. || 15. εἰσιν *L^bN^b*. || ὑφ' αὐτά *H^aL^bM^bN^bO^b*. || 16. κείνα *L^b*. || 18. δὲ *H^a*. || 19. αἰρέμεθα *L^b*. || 20. ἔτως εἰς *L^bM^bN^bO^b*. || 22. τὸ om *M^b*. || 23. καὶ καθάπερ] καθάπερ γὰρ *M^b*. || οἱ τοξόται *L^b*. || 25. γε om *L^b*. || 27. ἀρχιτεκτονικῆς *M^b*. || δ' ἢ] δὲ καὶ ἢ *L^b*, δὲ καὶ ἢ *N^b*. || 28. τῶν ἐπιστημῶν χρεῶν *L^b*.

1. μαθεῖν *M^b*. || 4. λοιπαῖς om *K^b*. || 6. τὰ] τὸ *L^b*. || 8. τε *K^bM^b*. || τελεώτερον *H^aK^bM^b*, θεϊότερον *L^b*. || 9. γὰρ om *K^b*. || καὶ post ἐν *M^b*. || 10. ἔθνεϊ καὶ ἔθνεϊ *M^b*. || 11. μέθοδος αὕτη τέτων *M^b*. || 12. γὰρ] δὲ *L^b*. || 14. ἐν om *L^b*. || δημιουργουμένοις *M^b*. || 15. τοιαύτην *M^b*. || 17. πλάνην τινὰ ἔχει *M^b*, τινὰ τὴν πλάνην ἔχει rc *K^b*, τινὰ πολλὴν ἔχει διαφορὰν καὶ πλάνην ὥς δοκεῖν ἔχει pr *K^b*. || ἀγαθὰ pr *K^b*. || 18. ἐξ *L^b*. || 20. παχυλῶς — 22. λέγοντας om *H^aO^b*. || 22. δὲ *K^bL^bM^b*. || 23. ἕκασα *K^bM^b*. || 26. μαθητικῷ καὶ γεωμέτρῳ πιθανολογῆντος *L^b*. || 27. δὲ] γὰρ *M^b*. || 28. ἀγαθὸς κριτής ἐστι *O^b*.

ἔκαστον ἄρα ὁ πεπαιδευμένος, ἀπλῶς δ' ὁ περὶ πάντων πεπαιδευμένος. διὸ τῆς πολιτικῆς ἔκ ἐστιν οἰκείος ἀκροατῆς ὁ νέος· ἀπειρος γὰρ τῶν κατὰ τὸν βίον πράξεων, οἱ λόγοι δ' ἐκ τῶν καὶ περὶ τῶν. ἔτι δὲ τοῖς πάθεσιν ἀκολουθητικός ὡν ματαίως ἀκύνεται καὶ ἀνωφελῶς, ἐπειδὴ τὸ τέλος ἐστὶν οὐ γνῶσις ἀλλὰ πράξις. διαφέρει δ' οὐθεν νέος τὴν ἡλικίαν ἢ τὸ ἦθος νεαρός· ἔ γὰρ παρὰ τὸν χρόνον ἢ ἑλλειψις, ἀλλὰ διὰ τὸ κατὰ πάθος ζῆν καὶ διώκειν ἕκαστα. τοῖς γὰρ τοῖς ἀνόντος ἢ γνῶσις γίνεται, καθάπερ τοῖς ἀκρατέσιν· τοῖς δὲ κατὰ λόγον τὰς ὁρέξεις ποιούμενοις καὶ πράττουσι πολυωφελὲς ἂν εἴη τὸ περὶ τούτων εἰδέναι. καὶ περὶ μὲν ἀκροατῆ, καὶ πῶς ἀποδεκτέον, καὶ τί προτιθέμεθα, πεφρομισιάσθω τοσαῦτα.

2 Λέγωμεν δ' ἀναλαβόντες, ἐπειδὴ πᾶσα γνῶσις καὶ προαίρεσις ἀγαθῆς τινὸς ὁρέγεται, τί ἐστὶν ἢ λέγομεν τὴν πολιτικὴν ἐφίεσθαι καὶ τί τὸ πάντων ἀκρότατον τῶν πρακτῶν ἀγαθῶν. ὀνόματι μὲν ἔν σκεδὸν ὑπὸ τῶν πλείων ὁμολογεῖται· τὴν γὰρ εὐδαιμονίαν καὶ οἱ πολλοὶ καὶ οἱ χαρίεντες λέγουσιν, τὸ δ' εὖ ζῆν καὶ τὸ εὖ πράττειν ταῦτόν ὑπολαμβάνουσι τῷ εὐδαιμονεῖν. περὶ δὲ τῆς εὐδαιμονίας, τί ἐστὶν, ἀμφισβητοῦσι καὶ οὐχ ὁμοίως οἱ πολλοὶ τοῖς σοφοῖς ἀποδιδόασιν. οἱ μὲν γὰρ τῶν ἐναργῶν τι καὶ φανερῶν, οἷον ἡδονὴν ἢ πλοῦτον ἢ τιμὴν, ἄλλοι δ' ἄλλο, πολλὰκις δὲ καὶ ὁ αὐτὸς ἕτερον· νοσήσας μὲν γὰρ ὑγίειαν, πενόμενος δὲ πλοῦτον· συνειδότες δ' ἑαυτοῖς ἄγνοιαν τοὺς μέγα τι καὶ ὑπὲρ αὐτὰς λέγοντας θαυμάζουσιν. ἐνιοὶ δ' ὥντο παρὰ τὰ πολλὰ ταῦτα ἀγαθὰ ἄλλο τι καθ' αὐτὸ εἶναι, ὃ καὶ τοῖσδε πᾶσιν αἰτίον ἐστὶ τῷ εἶναι ἀγαθόν. ἀπάσας μὲν ἔν ἐξετάζειν τὰς δόξας ματαιώτερον ἴσως ἐστίν, ἱκανὸν δὲ τὰς μάλιστα ἐπιπολαζύσας ἢ δοκῦσας ἔχειν τινα λόγον. μὴ λανθανέτω δ' ἡμᾶς ὅτι διαφέρουσιν οἱ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν λόγοι καὶ οἱ ἐπὶ τὰς ἀρχάς. εὖ γὰρ καὶ Πλάτων ἠπέρει τῆτο καὶ ἐξήτει, πότερον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἢ ἐπὶ τὰς ἀρχάς ἐστὶν ἡ ὁδός, ὥσπερ

ἐν τῷ σαδῖω ἀπὸ τῶν ἀβλοθετῶν ἐπὶ τὸ πέρας ἢ ἀνάπαλιν. ἀρκτέον μὲν οὖν ἀπὸ τῶν γνωρίμων, ταῦτα δὲ διττῶς· τὰ μὲν γὰρ ἡμῖν τὰ δ' ἀπλῶς. ἴσως ἔν ἡμῖν γε ἀρκτέον ἀπὸ τῶν ἡμῖν γνωρίμων. διὸ δεῖ τοῖς ἔθεσιν ἤχθαι καλῶς τὸν περὶ καλῶν καὶ δικαίων καὶ ὅλων τῶν πολιτικῶν ἀκυσόμενον ἱκανῶς. ἀρχὴ γὰρ τὸ ὅτι· καὶ εἰ τοῦτο φαίνοιτο ἀρκούντως, οὐδὲν προσδεήσει τοῦ διότι. ὁ δὲ τοῖστος ἢ ἔχει ἢ λάβοι ἂν ἀρχὰς ῥαδίως. ὦ δὲ μηδέτερον ὑπάρχει τούτων, ἀκουσάτω τῶν Ἡσιόδου·

οὗτος μὲν πανάριστος ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ, ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται. ὃς δὲ κε μήτ' αὐτὸς νοήῃ μήτ' ἄλλου ἀκούων ἐν θυμῷ βάλλεται, ὁ δ' αὖτ' ἀχρηῖς ἀνὴρ.

Ἡμεῖς δὲ λέγωμεν ὅθεν παρεξέβημεν. τὸ γὰρ ἀγαθόν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν οὐκ ἀλόγως ἐόικασιν ἐκ τῶν βίων ὑπολαμβάνειν οἱ μὲν πολλοὶ καὶ φορτικώτατοι τὴν ἡδονήν, διὸ καὶ τὸν βίον ἀγαπῶσι τὸν ἀπολαυσικόν. τρεῖς γὰρ εἰσι μάλιστα οἱ προὔχοντες, ὃ τε νῦν εἰρημένος καὶ ὁ πολιτικός καὶ τρίτος ὁ θεωρητικός. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ παντελῶς ἀνδραποδῶδεις φαίνονται βροσκημάτων βίον προαιρούμενοι, τυγχάνουσι δὲ λόγῳ διὰ τὸ πολλοὺς τῶν ἐν ταῖς ἐξουσίαις ὁμοιοπαθεῖν Σαρδαναπάλῳ. οἱ δὲ χαρίεντες καὶ πρακτικοὶ τιμὴν· τοῦ γὰρ πολιτικοῦ βίου σκεδὸν τοῦτο τέλος. φαίνεται δ' ἐπιπολαιώτερον εἶναι τοῦ ζητουμένου· δοκεῖ γὰρ ἐν τοῖς τιμῶσι μᾶλλον εἶναι ἢ ἐν τῷ τιμωμένῳ, τάγαθόν δὲ οἰκεῖόν τι καὶ δυσσφαίρετον εἶναι μαντευόμεθα. ἔτι δ' ἐόικας τὴν τιμὴν διώκειν, ἵνα πιστεύωσιν ἑαυτοὺς ἀγαθοὺς εἶναι· ζητοῦσι γοῦν ὑπὸ τῶν φρονίμων τιμαῖσθαι, καὶ παρ' οἷς γιγνώσκονται, καὶ ἐπ' ἀρετῇ· δῆλον οὖν ὅτι κατὰ γε τούτους ἢ ἀρετὴ κρείττων. τάχα δὲ καὶ μᾶλλον ἂν τις τέλος τοῦ πολιτικοῦ βίου ταύτην ὑπολάβοι. φαίνεται δὲ ἀτελεστέρα καὶ αὕτη· δοκεῖ γὰρ ἐνδέχασθαι καὶ καθεύδειν ἔχοντα τὴν ἀρετὴν, ἢ ἀπρακτεῖν διὰ βίης, καὶ πρὸς τούτοις

1. ἄρα] μὲν ἄρα M^b , $rc H^a$, $pr K^b$. || ἀπλῶς — πεπαιδευμένος $om O^b$ et $pr H^a$. || 3. πραγμάτων $L^b M^b$. || 5. ἀκούεται $pr K^b$. || οὐ γνῶσις ἐστὶν L^b . || 9. τοῖς $om L^b$. || 12. ἀκροατῶν M^b . || προσιμιάσθω ταῦτα K^b . || 14. λέγομεν $H^a L^b M^b O^b$. || δ' δὲ καὶ $H^a O^b$. || 16. τὸ] τῶν M^b . || 17. ἀγαθόν $H^a M^b O^b$. || 20. τίς O^b . || 23. ἰδοὺ πλοῦτον καὶ τιμὴν L^b . || 24. γὰρ $om L^b$. || 25. αὐτοῖς M^b . || καὶ $om M^b$. || 27. εἶναι καθ' αὐτὸ L^b . || τῷ τοῖς πᾶσι τῷ εἶναι ἀγαθὰ αἰτίον ἐστὶν $K^b M^b$. || 28. τάγαθα $H^a O^b$. || μὲν $om O^b$. || 31. ὑμᾶς $L^b M^b$. || 32. καὶ ὁ πλάτων $K^b M^b$. || 33. ἐστὶν ὁδὸς ὥσπερ ἐπὶ τῶν σαδῖων L^b .

2. οὖν] γὰρ $H^a K^b M^b O^b$. || γνωριμωτέρων M^b , ἡμῖν γνωρίμων $margo O^b$. || ταῦτα — 4. γνωρίμων $om O^b$. || 3. γε $om L^b$. || 4. γνωριμωτέρων ἡμῖν M^b . || ἡθεσιν $L^b M^b$, ἔθεσιν $pr H^a N^b$. || 6. γὰρ ἀρχὴ $pr K^b$, ἀρκεῖ γὰρ M^b et $corr H^a L^b$ et $margo K^b$. || φαίνοιτο] ἐν τούτοις K^b , τοῦτο $margo K^b$. || 7. ἢ $om H^a K^b L^b$. || ἔχει $L^b M^b$. || 8. ἂν $om L^b$. || ἀρχὴν M^b . || 9. τοῦ M^b . || 10. αὐτῷ $L^b M^b$. || νοεῖ L^b , νοήσῃ M^b . $addit M^b$ φρασάμενος τὰ κ' ἔπειτα καὶ ἐς τέλος ἵσιν ἀμείνω. || 11. πειθῆται $H^a K^b M^b N^b O^b$. || 13. βάλλεται $L^b M^b$. || αὖ M^b . || 14. λέγομεν $H^a O^b$. || 16. φορτικώτεροι M^b . || 17. μάλιστα εἰσιν L^b . || 18. καὶ $om pr H^a$. || 19. καὶ τρίτος ὁ θεωρητικός $om pr L^b$. || πολλοὶ καὶ ἀνδραποδῶδεις φαίνονται παντελῶς M^b . || 22. ὁμοιοπαθεῖν σαρδαναπάλλῳ K^b . || 23. τοῦτο τὸ τέλος $H^a L^b O^b$. || 26. εἶναι $om L^b$. || 27. τὴν τιμὴν διώκειν] ζητεῖν τὴν τιμὴν L^b . || πιστεύωσιν $H^a K^b M^b O^b$. || εἶναι ἀγαθοὺς $K^b M^b$. || 28. γοῦν] γὰρ M^b . || 29. οἷς] ὡν M^b . || ὅτι καὶ κατὰ M^b . || 31. τέλος $post βίου L^b$. || βίου $om H^a$. || δὴ L^b , γὰρ $pr K^b$. || 32. καὶ ante καθεύδειν $om K^b$.

κακοπαθεῖν καὶ ἀτυχεῖν τὰ μέγιστα· τὸν δ' οὕτω ζῶντα οὐδεὶς ἂν εὐδαιμονίστειεν, εἰ μὴ θέσιν διαφυλάττων. καὶ περὶ μὲν τούτων ἄλλισ' ἰκανῶς γὰρ καὶ ἐν τοῖς ἐγκυκλίοις εἴρηται περὶ αὐτῶν. τρίτος δ' ἐστὶν ὁ θεωρητικός, περὶ οὗ τὴν ἐπίσκεψιν ἐν τοῖς ἐπομένοις ποιησόμεθα. ὁ δὲ χρημα- 5 τιστὴς βίαιός τις ἐστίν, καὶ ὁ πλοῦτος δῆλον ὅτι οὐ τὸ ζητῆ- μενον ἀγαθόν· χρησίμων γὰρ καὶ ἄλλῃ χάριν. διὸ μᾶλλον τὰ πρότερον λεχθέντα τέλη τις ἂν ὑπολάβοι· δι' αὐτὰ γὰρ ἀγαπᾶται. φαίνεται δ' οὐδ' ἐκεῖνα· καίτοι πολλοὶ λόγοι πρὸς αὐτὰ καταβεβλήνται. ταῦτα μὲν οὖν ἀφείσθω.

4 Τὸ δὲ καθόλου βέλτιον ἴσως ἐπισκέψασθαι καὶ διαπο- ρῆσαι πῶς λέγεται, καίπερ προσάντους τῆς τοιαύτης ζητή- σεως γνωμῆς διὰ τὸ φίλους ἄνδρας εἰσαγαγεῖν τὰ εἶδη. δόξειε δ' ἂν ἴσως βέλτιον εἶναι καὶ δεῖν ἐπὶ σωτηρίᾳ γε τῆς ἀληθείας καὶ τὰ οἰκτεῖα ἀναιρεῖν, ἄλλως τε καὶ φιλοσόφους 15 ὄντας· ἀμφοῖν γὰρ ὄντων φίλων ὅσιον προτιμᾶν τὴν ἀλή- θειαν. οἱ δὲ κομίσαντες τὴν δόξαν ταύτην οὐκ ἐπὶ αὐτῇ ἰδέας ἐν οἷς τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον ἔλεγον, διόπερ οὐδὲ τῶν ἀριθμῶν ἰδέαν κατεσκευάζον· τὸ δ' ἀγαθὸν λέγεται καὶ ἐν τῷ τί ἐστὶ καὶ ἐν τῷ ποιῶ καὶ ἐν τῷ πρὸς τι, τὸ δὲ καθ' 20 αὐτὸ καὶ ἡ οὐσία πρότερον τῇ φύσει τοῦ πρὸς τι· παρα- φύαδι γὰρ τοῦτ' ἔοικε καὶ συμβεβηκότι τοῦ ὄντος, ὥς' ἔκ ἂν εἴη κοινὴ τις ἐπὶ τέτων ἰδέα. ἔτι ἐπεὶ τὰγαθὸν ἰσαχῶς λέγεται τῷ ὄντι (καὶ γὰρ ἐν τῷ τί λέγεται, οἷον ὁ θεὸς καὶ, ὁ νοῦς, καὶ ἐν τῷ ποιῶ αἱ ἀρεταί, καὶ ἐν τῷ ποσῶ τὸ μέ- 25 τριον, καὶ ἐν τῷ πρὸς τι τὸ χρησίμων, καὶ ἐν χρόνῳ και- ρός, καὶ ἐν τόπῳ δίαίτα καὶ ἕτερα τοιαῦτα), δῆλον ὡς ἔκ ἂν εἴη κοινόν τι καθόλου καὶ ἐν· οὐ γὰρ ἂν ἐλέγχετ' ἐν πά- σαις ταῖς κατηγορίαις, ἀλλ' ἐν μιᾷ μόνῃ. ἔτι δ' ἐπεὶ τῶν κατὰ μίαν ἰδέαν μία καὶ ἐπιστήμη, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀπάν- 30 των ἦν ἂν μία τις ἐπιστήμη· νῦν δ' εἰσὶ πολλαὶ καὶ τῶν ὑπὸ μίαν κατηγορίαν, οἷον καιροῦ ἐν πολέμῳ μὲν στρατη- γική, ἐν νόσῳ δ' ἰατρική, καὶ τοῦ μετρίου ἐν τροφῇ μὲν ἰατρική, ἐν πόνοις δὲ γυμναστική. ἀπορήσκει δ' ἂν τις τί ποτε καὶ βούλονται λέγειν αὐτοέκαστον, εἴπερ ἔν τε αὐτο- 35

ἀνθρώπῳ καὶ ἀνθρώπῳ εἷς καὶ ὁ αὐτὸς λόγος ἐστὶν ὁ τοῦ ἀνθρώπου. ἥ γὰρ ἄνθρωπος, οὐδὲν διοίσουσιν· εἰ δ' οὕτως, οὐδ' ἡ ἀγαθόν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τῷ αἰτίῳ εἶναι μᾶλλον ἀγαθὸν ἔσται, εἴπερ μὴδὲ λευκότερον τὸ πολυχρόνιον τοῦ ἐφημέρου. πιθανώτερον δ' εἰκόσιν οἱ Πυθαγόρειοι λέγειν περὶ αὐτοῦ, τίθεντες ἐν τῇ τῶν ἀγαθῶν συσχορίᾳ τὸ ἐν· οἷς δὴ καὶ Σπεύσιππος ἐπακολουθεῖται δοκεῖ. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἄλλος ἔσω λόγος, τοῖς δὲ λεχθεῖσιν ἀμφοισβήτησις 10 τις ὑποφαίνεται διὰ τὸ μὴ περὶ παντός ἀγαθοῦ τοὺς λόγους εἰρῆσθαι, λέγεσθαι δὲ καθ' ἐν εἶδος τὰ καθ' αὐτὰ διωκό- μενα καὶ ἀγαπώμενα, τὰ δὲ ποιητικὰ τέτων ἢ φυλακτικὰ πως ἢ τῶν ἐναντίων κωλυτικὰ διὰ ταῦτα λέγεσθαι καὶ τρόπον ἄλλον. δῆλον οὖν ὅτι διττῶς λέγοιτ' ἂν τὰγαθὰ, καὶ τὰ μὲν καθ' αὐτά, θάτερα δὲ διὰ ταῦτα. χωρίσαντες 15 οὖν ἀπὸ τῶν ὠφελίμων τὰ καθ' αὐτὰ σκεψόμεθα εἰ λέ- γεται κατὰ μίαν ἰδέαν. καθ' αὐτὰ δὲ ποῖα θεῖη τις ἂν; ἡ ὅσα καὶ μονούμενα διώκεται, οἷον τὸ φρονεῖν καὶ ὁρᾶν καὶ ἡδοναί τινες καὶ τιμαί· ταῦτα γὰρ εἰ καὶ δι' ἄλλο τι διώ- κομεν, ὅμως τῶν καθ' αὐτὰ ἀγαθῶν θεῖη τις ἂν. ἡ οὐδ' 20 ἄλλο οὐδὲν πλὴν τῆς ἰδέας; ὥστε μάταιον ἔσται τὸ εἶδος. εἰ δὲ καὶ ταῦτ' ἐς τῶν καθ' αὐτά, τὸν τὰγαθοῦ λόγον ἐν ἅπασιν αὐτοῖς τὸν αὐτὸν ἐμφαίνεσθαι δεήσει, καθάπερ ἐν χιόνι καὶ ψιμμουθίᾳ τὸν τῆς λευκότητος. τιμῆς δὲ καὶ φρονήσεως καὶ ἡδονῆς ἕτεροι καὶ διαφέροντες οἱ λόγοι ταύτη ἡ ἀγαθὰ. οὐκ ἔστιν ἄρα τὸ ἀγαθὸν κοινόν τι κατὰ μίαν ἰδέαν. ἀλλὰ πῶς δὴ λέγεται; οὐ γὰρ ἔοικε τοῖς γε ἀπὸ τύχης ὁμωνύμοις. ἀλλ' ἄρα γε τῷ ἀφ' ἐνὸς εἶναι, ἡ πρὸς 25 ἐν ἅπαντα συντελεῖν, ἡ μᾶλλον κατ' ἀναλογίαν; ὡς γὰρ ἐν σώματι ὄψις, ἐν ψυχῇ νοῦς, καὶ ἄλλο δὴ ἐν ἄλλῳ. ἀλλ' ἴσως ταῦτα μὲν ἀφετέον τὸ νῦν· ἐξακριβῆν γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν ἄλλῃς ἂν εἴη φιλοσοφίας οἰκειότερον. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῆς ἰδέας· εἰ γὰρ καὶ ἔστιν ἔν τι τὸ κοινὴ κατηγορού- μενον ἀγαθὸν ἢ χωρίζον τι αὐτὸ καθ' αὐτό, δῆλον ὡς οὐκ 30 ἂν εἴη πρακτὸν οὐδὲ κτητὸν ἀνθρώπῳ· νῦν δὲ τοιοῦτόν τι ζητεῖται. τάχα δὲ τῷ δοξείεν ἂν βέλτιον εἶναι γνωρίζειν

3. καὶ om *L*^b, καὶ ἐν om *M*^b. || 5. ἐχομένους *K*^b. || 7. καὶ om *M*^b. || 8. δι' καὶ δι' *M*^b. || 9. τοι om *K*^b*M*^b. || 12. τοιαύτης om *L*^b. || 13. εἰσαγεῖν *M*^b. || 17. προκομίσαντες *M*^b. || 18. τὸ post καὶ om *K*^b*L*^b. || ἐλέγμεν *K*^b. || 20. ἐστι om *H*^a*K*^b*M*^b*O*^b. || 21. ἐαυτὸ *H*^a*O*^b. || τοῦ πρὸς τι τῇ φύσει *H*^a. || 23. τίτοις *K*^b*M*^b. || ἔτι δ' ἐπὶ *H*^a*K*^b*M*^b*O*^b. || 24. ὁ om *M*^b. || 25. ὁ om *L*^b. || 27. τόπῳ] τῷ που *H*^a*O*^b. || 30. καὶ ἡ ἐπιστήμη *M*^b. || 31. ἦν] εἴη *K*^b. || 32. μὲν γὰρ στρατηγική *H*^a*K*^b*M*^b*O*^b. || 33. τροφή *H*^a. || 35. αὐτὸ ἐκάστον *H*^a*L*^b et pr *K*^b. || αὐτῷ ἀνθρώπῳ pr *K*^b.

1. καὶ ἐν ἀνθρώπῳ *K*^b*M*^b. || 4. ἔσαι om *O*^b. || πολυχρόνιότερον *L*^b. || 5. πυθαγόρειοι *K*^b. || 7. ἐπακολουθεῖν *L*^b. || μὲν οὖν τούτων *O*^b. || 8. ἔσαι *K*^b*M*^b. || 9. ἐπεμφαίνεται *M*^b. || μὴ om *O*^b. || ἀγαθὸν post 10. εἰρῆσθαι *O*^b, om *L*^b. || 10. εἰρῆσθαι] ποιῆσθαι *K*^b*M*^b. || ἐαυτὰ *O*^b. || 11. φιλιτικά *M*^b. || 13. τρόπον om pr *H*^a. || τὰγαθὸν *L*^b, τὸ ἀγαθὸν *H*^a*O*^b. || 14 et 15 et 16. ἐαυτὰ *H*^a*O*^b. || 19. ἂν τις *H*^a*L*^b*O*^b. || 20. πλεῖον *K*^b. || 22. τὸν αὐτὸν om *H*^a*O*^b. || ἐπιφαίνεσθαι *H*^a. || 23. ψιμουθίᾳ *K*^b*N*^b, ψιμουθίᾳ *M*^b. || 25. ἀγαθόν *L*^b. || τι κοινόν *M*^b, om *L*^b. || 26. γε om *K*^b*M*^b. || 29. ἐν ἄλλῳ δὴ *M*^b. || 30. τὰ *K*^b. || περὶ *M*^b. || 32. καὶ om *K*^b*M*^b. || τὸ] καὶ *K*^b *M*^b. || κοινόν *M*^b. || 33. αὐτό τι *K*^b*M*^b.

αὐτὸ πρὸς τὰ κητὰ καὶ πρακτὰ τῶν ἀγαθῶν· οἷον γὰρ
παράδειγμα τοῦτ' ἔχοντες μᾶλλον εἰσόμεθα καὶ τὰ ἡμῶν
ἀγαθὰ, καὶ εἰδῶμεν, ἐπιτευζόμεθα αὐτῶν. πιθανότητα μὲν
οὖν ἔχει τινα ὁ λόγος, εἴκοι δὲ ταῖς ἐπισημαῖς διαφανεῖν·
πᾶσαι γὰρ ἀγαθοῦ τινὸς ἐφιέμεναι καὶ τὸ ἐνδεὲς ἐπιζητῶ- 5
σαι παραλείψαι τὴν γνῶσιν αὐτοῦ. καίτοι βοήθημα τηλι-
κοῦτον ἅπαντας τοὺς τεχνίτας ἀγνοεῖν καὶ μηδ' ἐπιζητεῖν
οὐκ εὐλογον. ἄπορον δὲ καὶ τί ὠφελήσεται ὑφάντης ἢ
τέκτων πρὸς τὴν αὐτοῦ τέχνην εἰδὼς αὐτὸ τὰγαθόν, ἢ πῶς
ιατρικώτερος ἢ στρατηγικώτερος ἔσαι ὁ τὴν ἰδέαν αὐτὴν τε- 10
θεαμένος. φαίνεται μὲν γὰρ οὐδὲ τὴν ὑγίειαν οὕτως ἐπι-
σκοπεῖν ὁ ἰατρός, ἀλλὰ τὴν ἀνθρώπων, μᾶλλον δ' ἴσως τὴν
τοῦδε· καθ' ἕκαστον γὰρ ἰατρεύει. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ
τασοῦτον εἰρήσθω.

5 Πάλιν δ' ἐπανελθόμεν ἐπὶ τὸ ζητούμενον ἀγαθόν, τί
ποτ' ἂν εἴη. φαίνεται μὲν γὰρ ἄλλο ἐν ἄλλῃ πράξει καὶ
τέχνῃ· ἄλλο γὰρ ἐν ἰατρικῇ καὶ στρατηγικῇ καὶ ταῖς λοιπαῖς
ἐμοίως. τί οὖν ἐκάστης τὰγαθόν; ἢ οὐ χάριν τὰ λοιπὰ
πράττεται; τοῦτο δ' ἐν ἰατρικῇ μὲν ὑγίεια, ἐν στρατηγικῇ
δὲ νίκη, ἐν οἰκοδομικῇ δ' οἰκία, ἐν ἄλλῃ δ' ἄλλο, ἐν 20
ἀπάσῃ δὲ πράξει καὶ προαιρέσει τὸ τέλος· τύτῃ γὰρ ἕνεκα
τὰ λοιπὰ πράττεται πάντες. ὥς' εἴ τι τῶν πρακτῶν ἀπάν-
των ἐστὶ τέλος, τῷτ' ἂν εἴη τὸ πρακτὸν ἀγαθόν, εἰ δὲ πλείω,
ταῦτα. μεταβαίνων δὴ ὁ λόγος εἰς ταῦτον ἀφίκεται. τῷτο
δ' ἔτι μᾶλλον διασαφῆσαι πειρατέον. ἐπεὶ δὲ πλείω φαί- 25
νεται τὰ τέλη, τούτων δ' αἰρούμεθα τινα δι' ἕτερα, οἷον
πλεῖστον αὐλοῦς καὶ ὅλως τὰ ὄργανα, δῆλον ὡς οὐκ ἔστι
πάντα τέλεια· τὸ δ' ἄριστον τέλειόν τι φαίνεται. ὥστ' εἰ
μὲν ἐστὶν ἐν τι μόνον τέλειον, τοῦτ' ἂν εἴη τὸ ζητούμενον,
εἰ δὲ πλείω, τὸ τελειότατον τούτων. τελειότερον δὲ λέγο- 30
μεν τὸ καθ' αὐτὸ διωκτὸν τοῦ δι' ἕτερον καὶ τὸ μηδέποτε
δι' ἄλλο αἰρετὸν τῶν καὶ καθ' αὐτὰ καὶ διὰ τοῦθ' αἰρετῶν,
καὶ ἀπλῶς δὴ τέλειον τὸ καθ' αὐτὸ αἰρετὸν αἰεὶ καὶ μηδέ-
ποτε δι' ἄλλο. τοῖστον δ' ἡ εὐδαιμονία μάλιστα εἶναι δοκεῖ

ταύτην γὰρ αἰρούμεθα αἰεὶ δι' αὐτὴν καὶ ὁδέποτε δι' ἄλλο,
τιμὴν δὲ καὶ ἡδονὴν καὶ νοῦν καὶ πᾶσαν ἀρετὴν αἰρούμεθα
μὲν καὶ δι' αὐτὰ (μηθενὸς γὰρ ἀποβαίνοντος ἐλοίμεθ' ἂν
ἕκαστον αὐτῶν), αἰρούμεθα δὲ καὶ τῆς εὐδαιμονίας χάριν,
διὰ τῶν ὑπολαμβάνοντες εὐδαιμονήσειν. τὴν δ' εὐδαιμο-
νίαν ὁδεῖς αἰρεῖται τῶν χάριν, ὅδ' ὅλως δι' ἄλλο. φαίνε-
ται δὲ καὶ ἐκ τῆς αὐταρκείας τὸ αὐτὸ συμβαίνειν. τὸ γὰρ
τέλειον ἀγαθὸν αὐταρκὲς εἶναι δοκεῖ. τὸ δ' αὐταρκὲς λέγο-
μεν ἐκ αὐτῷ μόνῳ τῷ ζῶντι βίον μονώτην, ἀλλὰ καὶ γο-
νεῦσι καὶ τέκνοις καὶ γυναῖκι καὶ ὅλως τοῖς φίλοις καὶ πο-
λίταις, ἐπειδὴ φύσει πολιτικὸς ἄνθρωπος. τῶν δὲ ληπτέος
ὅρος τις· ἐπεκτείνοντι γὰρ ἐπὶ τῆς γονεὺς καὶ τῆς ἀπογόνου
καὶ τῶν φίλων τῆς φίλης εἰς ἄπειρον πρόεισιν. ἀλλὰ τῷτο
μὲν εἰσαυθὶς ἐπισκεπτέον, τὸ δ' αὐταρκὲς τίθεμεν ὁ μονώ-
μενον αἰρετὸν ποιεῖ τὸν βίον καὶ μηθενὸς ἐνδεᾶ· τοιοῦτον δὲ
τὴν εὐδαιμονίαν οἴομεθα εἶναι. ἔτι δὲ πάντων αἰρετωτάτην
μὴ συναριθμημένην, συναριθμημένην δὲ δῆλον ὡς αἰρετωτέ-
ραν μετὰ τῆ ἐλαχίστης τῶν ἀγαθῶν· ὑπεροχὴ γὰρ ἀγαθῶν
γίνεται τὸ προστιθέμενον, ἀγαθῶν δὲ τὸ μείζον αἰρετώτερον
αἰεῖ. τέλειον δὴ τι φαίνεται καὶ αὐταρκὲς ἡ εὐδαιμονία,
τῶν πρακτῶν ὅσα τέλος.

Ἄλλ' ἴσως τὴν μὲν εὐδαιμονίαν τὸ ἄριστον λέγειν ὁμο- 6
λογημένον τι φαίνεται, ποθεῖται δ' ἐναργέστερον τί ἐστιν ἔτι
λεχθῆναι. τάχα δὴ γένοιτ' ἂν τοῦτ', εἰ ληφθῆι τὸ ἔργον
τοῦ ἀνθρώπου. ὥσπερ γὰρ αὐλητῇ καὶ ἀγαλματοποιῷ καὶ
παντὶ τεχνίτῃ, καὶ ὅλως ὧν ἐστὶν ἔργον τι καὶ πράξις, ἐν
τῷ ἔργῳ δοκεῖ τὰγαθόν εἶναι καὶ τὸ εὔ, ὥτ' ὁδεῖεν ἂν καὶ
ἀνθρώπων, εἴπερ ἔστι τι ἔργον αὐτῶν. πότερον ἔν τεκτονος μὲν
καὶ σκυτέως ἐστὶν ἔργα τινα καὶ πράξεις, ἀνθρώπων δ' οὐδέν
ἐστὶν, ἀλλ' ἄργον πέφυκεν; ἢ καθάπερ ὀφθαλμῷ καὶ χει-
ρὸς καὶ ποδὸς καὶ ὅλως ἐκάστου τῶν μορίων φαίνεται τι
ἔργον, οὕτω καὶ ἀνθρώπου παρὰ πάντα ταῦτα θεῖη τις ἂν
ἔργον τι; τί ἔν δὴ τῷτ' ἂν εἴη ποτέ; τὸ μὲν γὰρ ζῆν κοινὸν
εἶναι φαίνεται καὶ τοῖς φυτοῖς, ζητεῖται δὲ τὸ ἰδίον. ἀφο-

2. οἰόμεθα $H^a O^b$. || 3. ἐπιτευζόμεθα $H^a O^b$. || 4. τινα ἔχει $K^b M^b$. || 6. καὶ τὸ M^b . || 7. τοὺς τεχνίτας ἅπαντας $K^b M^b$. || 9. τὸ αὐτοαγαθόν M^b , τὸ αὐτὸ τοῦτο ἀγαθόν K^b . || 10. ἢ στρατηγικώτερος om M^b . || 12. τῶν ἀνθρώπων M^b . || 16. ἄλλῃ] ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ L^b . || 17. ἄλλῃ $H^a O^b$. || 18. ἐκάστη O^b . || 19. μὲν om O^b . || 21. τὸ om $H^a O^b$. || τέλειον M^b . || 22. πράττειν K^b . || ἅπαντες M^b . || 24. ταῦτον] τοῦτο M^b . || 26. ἕτερον $K^b M^b$. || 30. τελειότερον M^b . || 31. ἐαυτὸ $H^a O^b$. || 32. καὶ post τῶν om O^b . || διὰ τοῦθ'] δι' αὐτὰ K^b . || 34. δ'] δὴ K^b . || εἶναι μάλιστα M^b .

3. καὶ om H^a . || 5. τὴν εὐδαιμονίαν δ' $H^a K^b$. || 8. δ'] γὰρ O^b . || 10. γυναιξὶ $K^b M^b$. || 11. πολιτικὸν $H^a O^b$, πολι-
τικὸς ὁ M^b . || 13. τῆς φίλης τῶν φίλων L^b . || 14. εἰσαυθὶς M^b . || τιθέμενον pr K^b . || 15. αἰρετὸν] ἄριστον καὶ αἰρετὸν $H^a L^b$, αἰρετὸν καὶ
ἄριστον M^b . || ἐνδεᾶ H^a . || 17. alterum συναριθμημένη om L^b . || αἰρετωτέραν μετὰ τῆ ἐλαχίστης] ἐλαχιστοτέραν H^a . || 18. ἀγαθοῦ O^b , τῶν
ἀγαθῶν M^b . || 19. ἀγαθόν M^b . || 20. καὶ αὐταρκὲς φαίνεται O^b . || ἢ om L^b . || 21. τῶν] πάντων τῶν M^b . || 22. μὲν om L^b . || 23. ποθεῖ
 K^b . || δ'] δὲ καὶ M^b . || ἔτι om O^b . || 24. δὲ M^b . || 26. τι καὶ] τι ἢ M^b . || 28. ἔργον τι $L^b O^b$. || 30. ποδὸς καὶ χειρὸς K^b . || 32.
καὶ τοῦ ἀνθρώπου O^b . || ταῦτα ante πάντα $M^b O^b$, om L^b .

ριστέον ἄρα τὴν θρεπτικὴν καὶ αὐξητικὴν ζωὴν. ἐπομένη δὲ αἰσθητικὴ τις ἂν εἴη, φαίνεται δὲ καὶ αὕτη κοινὴ καὶ ἱππῶ καὶ βοῖ καὶ παντὶ ζῳῷ. λείπεται δὲ πρακτικὴ τις τῆ λόγον ἔχοντος. τῆς δὲ τὸ μὲν ὡς ἐπιπειθὲς λόγῳ, τὸ δ' ὡς ἔχον καὶ διανοούμενον. διττῶς δὲ καὶ ταύτης λεγομένης 5 τὴν κατ' ἐνέργειαν θετόν· κυριώτερον γὰρ αὕτη δοκεῖ λέγεσθαι. εἰ δ' ἐστὶν ἔργον ἀνθρώπου ψυχῆς ἐνέργεια κατὰ λόγον ἢ μὴ ἄνευ λόγου, τὸ δ' αὐτὸ φαμεν ἔργον εἶναι τῷ γένει τῷδε καὶ τῷδε σπυδαίῳ, ὥσπερ κιθαριστῇ καὶ σπυδαίῳ κιθαριστῇ, καὶ ἀπλῶς δὴ τῷτ' ἐπὶ πάντων, προσθεμένης τῆς κατ' ἀρετὴν ὑπεροχῆς πρὸς τὸ ἔργον· κιθαριστῇ μὲν γὰρ τὸ κιθαρίζειν, σπυδαίῳ δὲ τὸ εὔ· εἰ δ' οὕτως, ἀνθρώπου δὲ τίθεμεν ἔργον ζωὴν τινα, ταύτην δὲ ψυχῆς ἐνέργειαν καὶ πράξεις μετὰ λόγου, σπυδαίῳ δ' ἀνδρὸς εὔ ταῦτα καὶ καλῶς, ἕκασον δ' εὔ κατὰ τὴν οἰκίαν ἀρετὴν ἀποτελεῖται· εἰ δ' ἔτω, 15 τὸ ἀνθρώπινον ἀγαθὸν ψυχῆς ἐνέργεια γίνεταί κατ' ἀρετὴν, εἰ δὲ πλείους αἱ ἀρεταί, κατὰ τὴν ἀρίστην καὶ τελειοτάτην. ἔτι δ' ἐν βίῳ τελείῳ. μία γὰρ χειρὶδὼν ἕαρ οὐ ποιεῖ, οὐδὲ μία ἡμέρα· ἔτω δὲ ἐδὲ μακάριον καὶ εὐδαίμονα μία ἡμέρα οὐδ' ὀλίγος χρόνος. περιγεγράφθω μὲν ἔν τἀγαθὸν ταύτῃ 20 δεῖ γὰρ ἴσως ὑποτυπῶσαι πρῶτον, εἴθ' ὕστερον ἀναγράψαι. δοξάζει δ' ἂν παντὸς εἶναι προαγαγεῖν καὶ διαρβῶσαι τὰ καλῶς ἔχοντα τῇ περιγραφῇ, καὶ ὁ χρόνος τῶν τοιούτων εὐρετῆς ἢ συνεργὸς ἀγαθὸς εἶναι. ὅθεν καὶ τῶν τεχνῶν γεγύνασιν αἱ ἐπιδόσεις· παντὸς γὰρ προσθεῖναι τὸ ἐλλεῖπον. 25 μεμνησθαι δὲ καὶ τῶν προειρημένων χρηρῆ, καὶ τὴν ἀκρίβειαν μὴ ὁμοίως ἐν ἅπασιν ἐπιζητεῖν, ἀλλ' ἐν ἑκάστοις κατὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην καὶ ἐπὶ τοσούτων ἐφ' ὅσον οἰκεῖον τῇ μεθόδῳ. καὶ γὰρ τέκτων καὶ γεωμέτρης διαφερόντως ἐπιζητῶσι τὴν ὁρμήν· ὁ μὲν γὰρ ἐφ' ὅσον χρησίμη πρὸς τὸ ἔργον, 30 ὁ δὲ τί ἐστὶν ἢ ποῖόν τι· θεατῆς γὰρ τάλανθους. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ποιητέον, ὅπως μὴ τὰ πάρεργα τῶν ἔργων πλείω γίγνηται. ἐκ ἀπαιτητέον δ' ἐδὲ τὴν αἰτίαν

ἐν ἅπασιν ὁμοίως, ἀλλ' ἵκανόν ἐν τισὶ τὸ ὅτι δειχθῆναι καλῶς, οἷον καὶ περὶ τὰς ἀρχάς· τὸ δ' ὅτι πρῶτον καὶ ἀρχή. τῶν ἀρχῶν δ' αἱ μὲν ἐπαγωγῇ θεωροῦνται, αἱ δ' αἰσθηταί, αἱ δ' ἐθισμῷ τινί, καὶ ἄλλαι δ' ἄλλως. μετέναι δὲ πειρατέον ἑκάστας ἢ πεφύκασιν, καὶ σπουδαστέον ὅπως ὀρισθῶσι καλῶς· μεγάλην γὰρ ἔχουσι ῥοπήν πρὸς τὰ ἐπόμενα. δοκεῖ γὰρ πλείον ἢ ἡμισυ παντὸς εἶναι ἡ ἀρχή, καὶ πολλὰ συμφανῇ γίνεσθαι δι' αὐτῆς τῶν ζητουμένων.

Σκεπτέον δὲ περὶ αὐτῆς ἢ μόνον ἐκ τῆ συμπεράσματος 8 τος καὶ ἐξ ὧν ὁ λόγος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λεγομένων περὶ αὐτῆς· τῷ μὲν γὰρ ἀληθεῖ πάντα συνάδει τὰ ὑπάρχοντα, τῷ δὲ ψευδεῖ ταχὺ διαφωνεῖ τάλανθές. νενεμημένων δὲ τῶν ἀγαθῶν τριχῇ, καὶ τῶν μὲν ἐκτὸς λεγομένων τῶν δὲ περὶ ψυχὴν καὶ σῶμα, τὰ περὶ ψυχὴν κυριώτατα λέγομεν καὶ μάλιστα ἀγαθὰ. τὰς δὲ πράξεις καὶ τὰς ἐνεργείας τὰς ψυχικὰς περὶ ψυχὴν τίθεμεν. ὥς καλῶς ἂν λέγοιτο κατὰ γε ταύτην τὴν δόξαν παλαιὰν ἔσαν καὶ ὁμολογημένην ὑπὸ τῶν φιλοσοφούντων. ὁρθῶς δὲ καὶ ὅτι πράξεις τινὲς λέγονται καὶ ἐνεργεῖαι τὸ τέλος· ἔτω γὰρ τῶν περὶ ψυχὴν ἀγαθῶν γίνεταί, καὶ ἐκ τῶν ἐκτὸς. συνάδει δὲ τῷ λόγῳ καὶ τὸ εὔ ζῆν καὶ τὸ εὔ πράττειν τὸν εὐδαίμονα· σχεδὸν γὰρ εὐζωῖα 9 τις εἴρηται καὶ εὐπραξία. φαίνεται δὲ καὶ τὰ ἐπιζητούμενα 9 περὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἅπανθ' ὑπάρχειν τῷ λεχθέντι. τοῖς μὲν γὰρ ἀρετή, τοῖς δὲ φρόνησις, ἄλλοις δὲ σοφία τις εἶναι δοκεῖ, τοῖς δὲ ταῦτα ἢ τῶν τι μεθ' ἡδονῆς ἢ ἐκ ἄνευ ἡδονῆς· ἕτεροι δὲ καὶ τὴν ἐκτὸς εὐετηρίαν συμπααραλαμβάνουσιν. τῶν δὲ τὰ μὲν πολλοὶ καὶ παλαιοὶ λέγουσιν, τὰ δὲ ὀλίγοι καὶ ἔνδοξοι ἄνδρες· ὑδέρους δὲ τῶν εὐλογον διαμαρτάνειν τοῖς ὅλοις, ἀλλ' ἐν γέ τι ἢ καὶ τὰ πλείεστα κατορθοῦν. τοῖς μὲν οὖν λέγουσι τὴν ἀρετὴν ἢ ἀρετὴν τινα συνωδός ἐστιν ὁ λόγος· ταύτης γὰρ ἐστὶν ἡ κατ' αὐτὴν ἐνέργεια. διαφέρει δὲ ἴσως ἢ μικρόν ἐν κτήσει ἢ χρήσει τὸ ἄριστον ὑπολαμβάνειν καὶ ἐν ἔξει ἢ ἐνεργείᾳ. τὴν μὲν γὰρ ἔξιν ἐνδέχεται

1. καὶ τὴν αὐξητικὴν *K^b*. || δὲ] γὰρ *M^b*. || 2. αὕτη *K^b*. || βοῖ καὶ ἱππῶ *L^b*. || 3. δὲ *K^bM^b*. || 6. κυριώτερον *L^b*. || 9. καὶ τῷδε] καὶ τῷδε τῷ *M^b*. || 10. κατὰ τὴν ἀρετὴν *K^b*. || 11. γὰρ om *L^b*. || τὸ om *K^b*. || 13. τινα] τινα κατ' ἀρετὴν *M^b*. || καὶ — 16. ἐνέργεια om pr *K^b*. || 13. πράξεις *M^bO^b*. || 15. ἐπιτελεῖται *M^b*. || 17. αἱ om *M^b*. || 18. δ'] δὲ καὶ *O^b*. || 19. δὴ *O^b*, δὲ καὶ *H^a*. || εὐδαίμονα καὶ μακάριον *L^b*. || 20. οὐτ' *O^b*. || 21. πρότερον *M^b*. || ἀναγράφειν *H^aM^bO^b*. || 22. προαγαγεῖν *H^a*. || 25. αἱ add *K^b*. || 28. οἰκεία *M^b*. || 31. ὁποῖόν *L^b*. || τι om *K^b*. || 32. δὲ *M^b*. || 33. γένεταί *M^b*. || ἐδὲ om *O^b*.

3. δ' ἀρχῶν *M^b*. || 4. καὶ om *M^b*. || 5. ἐκάστης *K^b*. || διορισθῶσι *K^b*. || 7. γὰρ] οὖν *H^aL^bM^bO^b*. || πλείων *L^b*. || ἢ] ἢ τὸ *H^a*, τὸ ἢ τὸ *M^b*. || τοῦ παντὸς εἶναι *H^aM^b*, εἶναι τοῦ παντὸς *O^b*, τοῦ παντὸς *L^b*. || ἐμφανῇ *M^b*. || 8. δι' αὐτῆς γίνεσθαι *L^b*. || 9. δὲ *K^b*, δὴ καὶ *H^aL^b*. || ἐκ τῆς ἐκάστω *K^b*. || 12. δὴ] δὲ *M^b*. || 14. σώματα περὶ *K^b*, σώματα τὰ περὶ *L^b*. || ψυχὴν τὰ κυριώτατα *K^b*. || 15. καὶ τὰς ψυχικὰς ἐνεργείας περὶ *H^aK^b*. || 17. ἔσαν παλαιὰν *H^a*. || ὑπὸ — 18. καὶ om *K^b*. || 18. φιλοσόφων *O^b*. || 21. εἴρηται] ἐς *L^b*. || 22. περὶ] τὰ περὶ *K^b*. || 23. πάντα *H^a*. || 26. καὶ om *O^b*. || συμπεριλαμβάνουσιν *M^bO^b*. || 28. δὴ *K^b*. || εὐλογον τῶν *M^b*. || 29. ἐν γε] ἐπὶ *H^aM^bO^b*. || ἢ add *L^b*. in *K^b* post τι deletae litterae duae, καὶ ommissa. || ἐπορθοῦν *O^b*. || 30. λέγουσι] λέγουσι τὴν εὐδαιμονίαν *M^b*. || τὴν] τὴν πᾶσαν *H^aL^bO^b*, πᾶσαν τὴν *M^b*. || σύνορός *K^b*, σύμφωνός *L^b*. || ἐστὶν om *H^a*. || 32. χρήσει ἢ κτήσει *M^b*.

μηδὲν ἀγαθὸν ἀποτελεῖν ὑπάρχουσαν, οἷον τῷ καθεύδοντι ἢ καὶ ἄλλως πως ἐξηρηγκότι, τὴν δ' ἐνέργειαν οὐχ οἷον τε· πράξει γὰρ ἐξ ἀνάγκης, καὶ εὖ πράξει. ὥσπερ δ' Ὀλυμπίαισιν ἔχ' οἱ κάλλιςιοι καὶ ἰσχυρότατοι γεφάννυνται ἄλλ' αἱ ἀγωνιζόμενοι (τέτων γὰρ τινες νικῶσιν), οὕτω καὶ τῶν ἐν τῷ βίῳ καλῶν ἀγαθῶν οἱ πράττοντες ὁρθῶς ἐπήβολοι γίνονται. ἔστι δὲ καὶ ὁ βίος αὐτῶν καθ' αὐτὸν ἡδύς. τὸ μὲν γὰρ ἡδεσθαι τῶν ψυχικῶν, ἐκάσῳ δ' ἐστὶν ἡδὺ πρὸς δ λέγεται φιλοτοιοῦτος, οἷον ἵππος μὲν τῷ φιλίππῳ, θέαμα δὲ τῷ φιλοθεώρῳ· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὰ δίκαια τῷ φιλοδικαίῳ καὶ ὅλως τὰ κατ' ἀρετὴν τῷ φιλαρέτῳ. τοῖς μὲν ἔν πολλοῖς τὰ ἡδέα μάχεται διὰ τὸ μὴ φύσει τοιαῦτ' εἶναι, τοῖς δὲ φιλοκάλοις ἐξὶν ἡδέα τὰ φύσει ἡδέα. τοιαῦτα δ' αἱ κατ' ἀρετὴν πράξεις, ὥς καὶ τέτοις εἰσὶν ἡδεῖαι καὶ καθ' αὐτάς. οὐδὲν δὲ προσδεῖται τῆς ἡδονῆς ὁ βίος αὐτῶν ὥσπερ περιᾶπτου τινός, ἀλλ' ἔχει τὴν ἡδονὴν ἐν ἑαυτῷ. πρὸς τοῖς εἰρημένους γὰρ ἔδ' ἐξὶν ἀγαθὸς ὁ μὴ χαίρων ταῖς καλαῖς πράξεσιν· οὕτε γὰρ δίκαιον οὐδεὶς ἂν εἴποι τὸν μὴ χαίροντα τῷ δικαιοπραγεῖν, ἔτ' ἐλευθερίον τὸν μὴ χαίροντα ταῖς ἐλευθερίοις πράξεσιν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. εἰ δ' ἔτω, καθ' αὐτάς ἂν εἶεν αἱ κατ' ἀρετὴν πράξεις ἡδεῖαι. ἀλλὰ μὴν καὶ ἀγαθαὶ γε καὶ καλαί, καὶ μάλιστα τούτων ἕκαστον, εἴπερ καλῶς κρίνει περὶ αὐτῶν ὁ σπουδαῖος· κρίνει δ' ὡς εἵπομεν. ἄριστον ἄρα καὶ κάλλιστον καὶ ἡδιστον ἢ εὐδαιμονία, καὶ ἐ διώριςαι ταῦτα κατὰ τὸ Δηλιακὸν ἐπί- γραμμα·

κάλλιστον τὸ δικαιοτάτον, λῶστων δ' ὑγιαίνειν·

ἡδιστον δὲ πέφυχ' οὗ τις ἐρᾷ τὸ τυχεῖν.

ἅπαντα γὰρ ὑπάρχει ταῦτα ταῖς ἀρίσταις ἐνεργείαις· ταύ-
τας δέ, ἢ μίαν τούτων τὴν ἀρίστην, φάμεν εἶναι τὴν εὐδαι-
μονίαν. φαίνεται δ' ὅμως καὶ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν προσθεο-
μένην, καθάπερ εἵπομεν· ἀδύνατον γὰρ ἢ ἐ βράδιον τὰ καλὰ
πράττειν ἀχωρήγητον ὄντα. πολλὰ μὲν γὰρ πράττεται,

καθάπερ δι' ὀργάνων, διὰ φίλων καὶ πλουτέ καὶ πολιτικῆς
δυνάμεως· ἐνίων δὲ τητῶμενοι ῥυπαύνυνσι τὸ μακάριον, οἷον
εὐγενείας, εὐτεκνίας, κάλλης· οὐ πάνυ γὰρ εὐδαιμονικὸς ὁ
τὴν ἰδέαν παναίσχης ἢ δυσγενῆς ἢ μονώτης καὶ ἄτεκνος,
ἔτι δ' ἴσως ἥττον, εἴ τῳ πάγκακοι παῖδες εἶεν ἢ φίλοι, ἢ
ἀγαθοὶ ὄντες τεθνᾶσιν. καθάπερ οὖν εἵπομεν, ἔοικε προσδεῖ-
σθαι καὶ τῆς τοιαυτῆς εὐημερίας· ὅθεν εἰς ταῦτο τάττουσιν
ἐνιοὶ τὴν εὐτυχίαν τῇ εὐδαιμονίᾳ, ἔτεροι δὲ τὴν ἀρετὴν.
ὅθεν καὶ ἀπορεῖται πότερον ἔστι μαθητὸν ἢ ἐθιστὸν ἢ ἄλλως
πῶς ἀσκητὸν, ἢ κατὰ τινὰ θεῖαν μοῖραν ἢ καὶ διὰ τύχην
παραγίνεται. εἰ μὲν ἔν καὶ ἄλλο τι ἐστὶ θεῶν δῶρημα ἀν-
θρώποις, εὐλογον καὶ τὴν εὐδαιμονίαν θεόδοτον εἶναι, καὶ
μάλιστα τῶν ἀνθρωπίνων ὅσῳ βέλτιστον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν
ἴσως ἄλλης ἀν εἴη σκέψεως οἰκειότερον, φαίνεται δὲ καὶ εἰ
μὴ θεόπεμπτός ἐστιν ἀλλὰ δι' ἀρετὴν καὶ τινὰ μάθησιν ἢ
ἀσκησιν παραγίνεται, τῶν θειοτάτων εἶναι· τὸ γὰρ τῆς ἀρε-
τῆς ἄθλον καὶ τέλος ἄριστον εἶναι φαίνεται καὶ θεῖόν τι καὶ
μακάριον. εἴη δ' ἂν καὶ πολὺκίνονον· δυνατόν γὰρ ὑπάρξαι
πᾶσι τοῖς μὴ πεπηρωμένοις πρὸς ἀρετὴν διὰ τινος μαθήσεως
καὶ ἐπιμελείας. εἰ δ' ἐξὶν ἔτω βέλτιον ἢ διὰ τύχην εὐδαι-
μονεῖν, εὐλογον ἔχειν ἔτως, εἴπερ τὰ κατὰ φύσιν, ὡς οἷον
τε κάλλιςιοι ἔχειν, οὕτω πέφυκεν. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ κατὰ
τέχνην καὶ πᾶσαν αἰτίαν, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἀρίστην.
τὸ δὲ μέγιστον καὶ κάλλιστον ἐπιτρέψαι τύχῃ λίαν πλημ-
μελὲς ἂν εἴη. συμφανὲς δ' ἐστὶ καὶ ἐκ τῆς λόγῃς τὸ ζητού-
μενον· εἰρηται γὰρ ψυχῆς ἐνέργεια κατ' ἀρετὴν ποιά τις.
τῶν δὲ λοιπῶν ἀγαθῶν τὰ μὲν ὑπάρχουσιν ἀναγκαῖον, τὰ δὲ
συνεργὰ καὶ χρήσιμα πέφυκεν ὀργανικῶς. ὁμολογούμενα
δὲ ταῦτ' ἂν εἴη καὶ τοῖς ἐν ἀρχῇ· τὸ γὰρ τῆς πολιτικῆς
τέλος ἄριστον ἐτίθεμεν, αὕτη δὲ πλείστη ἐπιμέλειαν ποιεῖται
τῆς ποίης τινος καὶ ἀγαθὸς τὸς πολίτας ποιῆσαι καὶ πρακτι-
κὸς τῶν καλῶν. εἰκότως οὖν οὕτε βῆν ἔτε ἵππον ἔτε ἄλλο
τῶν ζώων ἔδεν εὐδαιμον λέγομεν· ἔδεν γὰρ αὐτῶν οἷον τε

2. καὶ om *M^b*. || 5. τινες καὶ νικῶσιν *M^b*. || 6. τῷ om *L^b*. || ὁρθῶς] καλῶς *O^b*. || ἐπιβόλοι *K^b*. || 7. ἔτι margo *K^b*. || 9. οἷος *M^b*. || 10. φιλοθεωρῶν *K^b*, φιλοθεάμονι *L^bO^b*. || τὸν — 11. φιλοδικαίῳ om *K^b*. || 12. μάχεται πρὸς ἄλληλα διὰ *L^b*. || 14. δ' αἰ αἱ *K^bM^b*. || καὶ post ἡδεῖαι om *M^b*. || 15. δὲ *L^b*, δὲ δὴ *M^b*. || 16. τῇ] τινὰ *O^b*. || αὐτῷ *M^b*. || 18. οὐδεὶς αἱ] οὐδ' εἰς ἂν *K^b*, τις *L^b*. || 21. εἰ δ' om *M^b*. || ἑαυτῆς *H^c*. || 22. μὴν γε ἀγαθαὶ καὶ καλαὶ *M^b*, μὴν ἀγαθαὶ τε καὶ καλαὶ *K^b*, μὴν καλαὶ γε καὶ ἀγαθαὶ *L^b*. || 27. δ'] δὲ τὸ *L^b*, om *M^b*. || 28. δὲ πέφυχ' οὗ τις ἐρᾷ τὸ τυχεῖν *K^b* et margo Parisiensis Regii 2023; δὲ πέφυχ' οὗ τις ἔραται (vel ἐράται) τυχεῖν *H^cM^bN^b* et Parisiensis Regii 1471, 1855, 1856, 2024; δ' οὗ τις ἐρᾷ τυχεῖν *L^bO^b* et 1852, 2023, 2114; δὲ οὗ τις ἐρᾷ τυχεῖν codex Oxoniensis collegii corporis Christi; δὲ τυχεῖν οὗ τις ἕκαστος ἐρᾷ 2113 et margo 2114. || 30. τούτων post ἀρίστην *H^c*. || τὴν om *H^cL^bO^b*. || εἶναι φάμεν *H^cM^b*.

1. διὰ] καὶ διὰ *H^cK^bM^b*, τῶν *L^b*. || 2. ἡτῶμενοι corr *K^b*. || 3. οὐ πάνυ] οὐδαμῶς *K^b*. || 5. φίλοι om *H^c*. || ἢ add *L^bM^b* *O^b*. || 7. ὅθεν καὶ εἰς *H^c*. || ταυτὸν *M^b*. || 8. ἔτεροι] ἐνιοὶ *H^cL^bM^bO^b*. || 9. ἢ καὶ ἄλλως *H^cK^bM^b*. || 11. θεῶν ἐστὶ *H^cM^bO^b*. || δῶρημα τοῖς ἀνθρώποις *L^b*. || 13. ὅσον *M^b*. || 14. καὶ εἰ] εἰ καὶ *L^b*, καὶ *O^b*. || 15. ἀλλ' εἰ δ' *H^c*. || 17. εἶναι post φαίνεται *M^b*, am *L^bO^b*. || 20. βέλτιστον *L^b*. || ἢ τὸ διὰ *K^bM^b*. || 21. οἷον τε] οἷοντα *K^b*. || 22. τὰ] τὸ *O^b*, om *H^c*. || 23. μάλιστα τὸ κατὰ *O^b*. || 25. ἔτι *K^b*, ἂν εἴη *L^b*. || 30. αὕτη *K^b*. || 32. ἄλλο τι τῶν *H^cM^bO^b*.

κοινωνῆσαι τοιαύτης ἐνεργείας. διὰ ταύτην δὲ τὴν αἰτίαν οὐδὲ παῖς εὐδαιμόνων ἐστίν· ἔγω γὰρ πρακτικὸς τῶν τοιούτων διὰ τὴν ἡλικίαν· οἱ δὲ λεγόμενοι διὰ τὴν ἐλπίδα μακαρίζονται. δεῖ γάρ, ὥσπερ εἵπομεν, καὶ ἀρετῆς τελείας καὶ βίῃ τελείῃ. πολλὰ γὰρ μεταβολαὶ γίνονται καὶ πανταῖαι 5 τύχαι κατὰ τὸν βίον, καὶ ἐνδέχεται τὸν μάλισ' εὐθηνῶντα μεγάλαις συμφοραῖς περιπεσεῖν ἐπὶ γήρῳ, καθάπερ ἐν τοῖς ἡρώικοις περὶ Πριάμῃ μυθεύεται· τὸν δὲ τοιαύταις χρησάμενον τύχαις καὶ τελευτήσαντα ἀθλίως ὁδεῖς εὐδαιμονίζει.

11 πότερον οὖν οὐδ' ἄλλον ἔδενα ἀνθρώπων εὐδαιμονισέον ἕως 10 αὖ ζῆ, κατὰ Σόλωνα δὲ χρεῶν τέλος ὁρᾶν; εἰ δὲ δὴ καὶ θετέον ἔτι, ἀρά γε καὶ ἐστὶν εὐδαιμόνων τότε ἐπειδὰν ἀποθάνῃ; ἢ τὸ τό γε παντελῶς ἄτοπον, ἄλλως τε καὶ τοῖς λέγεσιν ἡμῶν ἐνεργεῖαν τινα τὴν εὐδαιμονίαν; εἰ δὲ μὴ λέγομεν τὸν τεθνεῶτα εὐδαιμόνα, μηδὲ Σόλωνα τοῦτο βούλεται, 15 ἀλλ' ὅτι τῆνικαῦτα ἂν τις ἀσφαλῶς μακαρίσειεν ἄνθρωπον ὡς ἐκτὸς ἤδη τῶν κακῶν ὄντα καὶ τῶν δυστυχημάτων, ἔχει μὲν καὶ τοῦτ' ἀμφισβήτησιν τινα· δοκεῖ γὰρ εἶναι τι τῷ τεθνεῶτι καὶ κακὸν καὶ ἀγαθόν, εἴπερ καὶ τῷ ζῶντι μὴ αἰσθανομένῳ δέ, οἷον τιμὰ καὶ ἀτιμία καὶ τέκνων καὶ 20 ὅλως ἀπογόνων εὐπραξίαι τε καὶ δυστυχίαι. ἀπορίαν δὲ καὶ ταῦτα παρέχει· τῷ γὰρ μακαρίως βεβιωκότι μέχρι γήρῳ καὶ τελευτήσαντι κατὰ λόγον ἐνδέχεται πολλὰς μεταβολὰς συμβαίνειν περὶ τοὺς ἐκγόνους, καὶ τὰς μὲν αὐτῶν ἀγαθὰς εἶναι καὶ τυχεῖν βίῃ τῇ κατ' ἀξίαν, τὰς δ' ἐξ ἐναντίας. δῆλον δ' ὅτι καὶ τοῖς ἀποστήμασι πρὸς τοὺς γονεῖς παντοδαπῶς ἔχειν αὐτοὺς ἐνδέχεται. ἄτοπον δὲ γίνονται ἂν, εἰ συμμεταβάλλοι καὶ ὁ τεθνεὼς καὶ γένοιτο ὅτε μὲν εὐδαιμόνων 25 πάλιν δ' ἀθλῖος· ἄτοπον δὲ καὶ τὸ μηδὲν μηδ' ἐπὶ τινα χρόνον συνικνεῖσθαι τὰ τῶν ἐκγόνων τοῖς γονεῦσιν. 30 ἀλλ' ἐπανιτέον ἐπὶ τὸ πρότερον ἀπορηθέν· τάχα γὰρ ἂν θεωρηθῇ καὶ τὸ νῦν ἐπιζητούμενον ἐξ ἐκείνου. εἰ δὲ τὸ τέλος ὁρᾶν δεῖ καὶ τότε μακαρίζειν ἕκαστον οὐχ ὡς ὄντα μακάριον ἀλλ' ὅτι πρότερον ἦν, πῶς ἐκ ἄτοπον, εἰ ὅτ' ἐστὶν εὐδαιμόνων, μὴ ἀληθεύεται κατ' αὐτοῦ τὸ ὑπάρχον διὰ τὸ μὴ 35 γὰρ πράξει τὰ μισητὰ καὶ φαῦλα. τὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς

1. κοινωνῆσαι τῆς τοιαύτης *M*^b. || τὴν αἰτίαν post 2. ἐστίν *O*^b. || 2. τῶν τοιούτων πρακτικὸς *M*^b. || 4. περ om *M*^b. || 6. τὸν μάλισ' || τὰ μὲν μάλισ' *M*^b. || εὐθηνῶντα *H*^a, εὐσθενῶντα *K*^b. || 7. γήρως *L*^b. || 8. τρωϊκοῖς *K*^b*M*^b. || μεμυθολόγηται *L*^b. || 12. καὶ om *O*^b. || 14. τὴν εὐδαιμονίαν τινὰ *M*^b. || 15. μηδὲ γὰρ σόλωνα *M*^b. || 17. τῶν post καὶ om *H*^a*L*^b*O*^b. || 18. τι om *K*^b. || 19. κακὸν || κακὸν τι *H*^a. || 21. δέ] γὰρ *M*^b. || 22. τῷ μὲν γὰρ *M*^b. || 25. ἀγαθὰς] τῶν ἀγαθῶν τε *O*^b. || 26. δ' om *K*^b. || 27. γένοιτ' *M*^b. || 28. συμμεταβάλλοι *H*^a*K*^b*O*^b. || γένοιτο *H*^a. || 32. τὸ post δὲ add *K*^b. || 34. ὅτ' *L*^b. || 35. ἀληθεύεται *M*^b.

5. πάλιν om *M*^b. || 9. εἵπομεν *H*^a*L*^b*M*^b*O*^b. || 12. ὑπάρχει post 13. ἔργων *K*^b. || 13. ἔργων om *H*^a. || βεβαιωτῆς *K*^b. || 14. αὐταὶ καὶ τῶν ἐπισημῶν *M*^b. || 15. τιμιώτεροι *M*^b. || μονιώτεροι *K*^b*L*^b*M*^b. || 16. ταύταις *K*^b. || 17. αἰτίαν *L*^b. || αὐτάς *M*^b. || 18. δὲ *M*^b. || 22. δὴ *L*^b. || 23. καὶ μεγέθει καὶ *M*^b. || σμικρότητι *L*^b*M*^b*O*^b. || σμικρὰ *L*^b. || 25. πολλὰ καὶ μεγάλα *H*^a. || 26. αὐτὰ τὰ μεγάλα συνεπικουρῶν *M*^b. || 27. σπουδαία] βεβαία *K*^b. || 28. δέ] δὲ πάλιν *M*^b. || 29. τὸν pr *L*^b. || 33. αἱ om *K*^b. || 35. καὶ τὰ φαῦλα *K*^b*M*^b. || ἀληθῶς] ἀληθῶς εὐδαιμόνα *M*^b.

ἀγαθὸν καὶ ἔμφρονα πάσας οἰόμεθα τὰς τύχας εὐσχημό-
ως φέρειν καὶ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αἰεὶ τὰ κάλλιστα πράτ-
τειν, καθάπερ καὶ γρατηγὸν ἀγαθὸν τῷ παρόντι γρατοπέδῳ
χρησθῆναι πολεμικώτατα καὶ σκυτοτόμον ἐκ τῶν δοθέντων
σκυτῶν κάλλιστον ὑπόδημα ποιεῖν· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον 5
καὶ τὰς ἄλλας τεχνίτας ἅπαντας. εἰ δ' οὕτως, ἄθλιος μὲν
οὐδέποτε γένοιτ' ἂν ὁ εὐδαίμων, οὐ μὲν μακαρίος γε, ἂν
Πριαμικαῖς τύχαις περιέσση. οὐδὲ δὴ ποικίλος γε καὶ
εὐμετάβολος· ἔτε γὰρ ἐκ τῆς εὐδαιμονίας κινηθήσεται ῥα-
δίως, ἔθ' ὑπὸ τῶν τυχόντων ἀτυχημάτων ἀλλ' ὑπὸ μεγά- 10
λων καὶ πολλῶν, ἔκ τε τῶν τοιούτων οὐκ ἂν γένοιτο πάλιν
εὐδαίμων ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, ἀλλ' εἴπερ, ἐν πολλῷ τινὶ καὶ
τελείῳ, μεγάλῳ καὶ καλῷ ἐν αὐτῷ γενόμενος ἐπήβολος.
τί οὖν κωλύει λέγειν εὐδαίμονα τὸν κατ' ἀρετὴν τελείαν
ἐνεργοῦντα καὶ τοῖς ἐκτὸς ἀγαθοῖς ἱκανῶς κεχορηγημένον, 15
μὴ τὸν τυχόντα χρόνον ἀλλὰ τέλειον βίον; ἢ προσθετέον
καὶ βιωσόμενον ἔτῳ καὶ τελευτήσαντα κατὰ λόγον, ἐπειδὴ
τὸ μέλλον ἀφανὲς ἡμῖν, τὴν εὐδαιμονίαν δὲ τέλος καὶ τέ-
λειον τίθεμεν πάντῃ πάντως. εἰ δ' οὕτω, μακαρίης ἐροῦμεν
τῶν ζώντων οἷς ὑπάρχει καὶ ὑπάρξει τὰ λεχθέντα, μακα- 20
ρίης δ' ἀνθρώπων. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ τοσούτον διωρίσθω,
τὰς δὲ τῶν ἀπογόνων τύχας καὶ τῶν φίλων ἀπάντων τὸ
μὲν μηδισιὺν συμβάλλεσθαι λίαν ἄφιλον φαίνεται καὶ
ταῖς δόξαις ἐναντίον· πολλῶν δὲ καὶ παντοίας ἔχοντων δια-
φορὰς τῶν συμβαινόντων, καὶ τῶν μὲν μᾶλλον συνικνεμέ- 25
νων τῶν δ' ἥττον, καθ' ἕκαστον μὲν διαιρεῖν μακρὸν καὶ ἀπέ-
ραντον φαίνεται, καθόλου δὲ λεχθέν καὶ τύπῳ τάχ' ἂν
ἱκανῶς ἔχοι. εἰ δὴ, καθάπερ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀτυχη-
μάτων τὰ μὲν ἔχει τι βριθὸς καὶ ῥοπήν πρὸς τὸν βίον τὰ
δ' ἐλαφροτέροις ἔοικεν, οὕτω καὶ τὰ περὶ τὰς φίλους ὁμοίως 30
ἅπαντας, διαφέρει δὲ τῶν παθῶν ἕκαστον περὶ ζῶντας ἢ
τελευτήσαντας συμβαίνειν πολὺ μᾶλλον ἢ τὰ παράνομα
καὶ δεινὰ προϋπάρχειν ἐν ταῖς τραγωδίαις ἢ πράττεσθαι
συλλαγιστέον δὴ καὶ ταύτην τὴν διαφορὰν, μᾶλλον δ' ἴσως
τὸ διαπορεῖσθαι περὶ τὰς κεκμηκότας εἰ τινας ἀγαθῶν κοινω- 35

νῆσιν ἢ τῶν ἀντικειμένων· ἔοικε γὰρ ἐκ τέτων εἰ καὶ δικνεῖ-
ται πρὸς αὐτὰς ὅτις, εἴτ' ἀγαθὸν εἴτε τούναντίον, ἀφαιρόν
τι καὶ μικρὸν ἢ ἀπλῶς ἢ ἐκεῖνοις εἶναι, εἰ δὲ μὴ, τοσοῦτόν
γε καὶ τοιοῦτον ὥστε μὴ ποιεῖν εὐδαίμονας τοὺς μὴ ὄντας
μηδὲ τοὺς ὄντας ἀφαιρεῖσθαι τὸ μακάριον. συμβάλλεσθαι
μὲν ἔν τι φαίνονται τοῖς κεκμηκόσιν αἱ εὐπραξίαι τῶν φί-
λων, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ δυσπραξίαι, τοιαῦτα δὲ καὶ τηλι-
καῦτα ὥςτε μήτε τὰς εὐδαίμονας μὴ εὐδαίμονας ποιεῖν μήτ'
ἄλλο τῶν τοιούτων μηδέν.

Διωρισμένων δὲ τέτων ἐπισκεψάμεθα περὶ τῆς εὐδαι- 12
μονίας πότερα τῶν ἐπαινετῶν ἐστὶν ἢ μᾶλλον τῶν τιμίων·
δῆλον γὰρ ὅτι τῶν γε δυνάμεων ἔκ ἑσιν. φαίνεται δὲ πᾶν
τὸ ἐπαινετὸν τῷ ποίον τι εἶναι καὶ πρὸς τί πως ἔχειν ἐπαι-
νεῖσθαι· τὸν γὰρ δίκαιον καὶ τὸν ἀνδρεῖον καὶ ἔλως τὸν
ἀγαθὸν καὶ τὴν ἀρετὴν ἐπαινοῦμεν διὰ τὰς πράξεις καὶ τὰ
ἔργα, καὶ τὸν ἰσχυρὸν καὶ τὸν δρομικὸν καὶ τῶν ἄλλων
ἕκαστον τῷ ποίον τινα πεφυκέναι καὶ ἔχειν πως πρὸς ἀγα-
θὸν τι καὶ σπυδαῖον. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν περὶ τοὺς
θεοὺς ἐπαίνων· γελοιοὶ γὰρ φαίνονται πρὸς ἡμᾶς ἀναφερό-
μενοι, τοῦτο δὲ συμβαίνει διὰ τὸ γίνεσθαι τὰς ἐπαῖνους δι'
ἀναφορὰς, ὥσπερ εἵπαμεν. εἰ δ' ἐστὶν ὁ ἔπαινος τῶν τοιού-
των, δῆλον ὅτι τῶν ἀρίστων οὐκ ἔστιν ἔπαινος, ἀλλὰ μεῖζόν
τι καὶ βέλτιον, καθάπερ καὶ φαίνεται· τοὺς τε γὰρ θεοὺς
μακαρίζομεν καὶ εὐδαιμονίζομεν καὶ τῶν ἀνδρῶν τὰς θειο-
τάτους μακαρίζομεν. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἀγαθῶν· οὐδεὶς
γὰρ τὴν εὐδαιμονίαν ἐπαινεῖ καθάπερ τὸ δίκαιον, ἀλλ' ὥς
θειότερόν τι καὶ βέλτιον μακαρίζει. δοκεῖ δὲ καὶ Εὐδοξος
καλῶς συνηγορεῖσθαι περὶ τῶν ἀριστείων τῇ ἡδονῇ· τὸ γὰρ μὴ
ἐπαινεῖσθαι τῶν ἀγαθῶν ἔσαν μνηύειν ὥστε ὅτι κρείττον ἐστὶ
τῶν ἐπαινετῶν, τοιούτων δ' εἶναι τὸν θεὸν καὶ τὰ ἀγαθὰ· πρὸς
ταῦτα γὰρ καὶ ἄλλα ἀναφέρεσθαι. ὁ μὲν γὰρ ἔπαινος
τῆς ἀρετῆς· πρακτικοὶ γὰρ τῶν καλῶν ἀπὸ ταύτης· τὰ δ'
ἐγκώμια τῶν ἔργων ὁμοίως καὶ τῶν σωματικῶν καὶ τῶν
ψυχικῶν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως οἰκειότερον ἐξακριβοῦν
τοῖς περὶ τὰ ἐγκώμια πεπονημένοις, ἡμῖν δὲ δῆλον ἐκ τῶν

1. ἀγαθὸν καὶ εὐφρονα *L*^b, καὶ ἔμφρονα ἀγαθὸν *H^oM^bN^b*. || 7. ἂν γένοιτο *M*^b. || 8. γε] τε *K*^b, om *L^bO^b*. || 10. ἔθ' *H^oK^bL^b*
O^b. || ὑπὸ τῶν μεγάλων *M*^b. || 11. τε om *L*^b, post τοιούτων ponit *O^b*. || οὐκ] δ' οὐκ *L*^b. || 12. τιν] τινὶ καὶ μεγάλῳ *L*^b. || 13.
τελείῳ] ὀλίγῳ *K*^b. || 16. ἢ om *K*^b. || 17. τελευτήσαντα *L*^b. || 18. ἡμῖν ἔστιν, τὴν *K*^b. || 19. πάντῃ καὶ πάντως *O^b*. || μακαρίης μὲν
ἐροῦμεν *O^b*. || 23. μὲν om *L^bO^b*. || 26. ἥσσαν *K*^b. || ἕκασα *L^bM^b*. || 32. πολλῷ *M*^b. || 34. δὲ *H^o*. || ταύτῃ *H^oK^bL^bO^b*. ||
μᾶλλον] ἀλλὰ *O^b*.

1. γὰρ] οὖν *L*^b. || 2. φλαυρόν *K*^b. || 3. τε *M*^b. || 4. γε om *M*^b. || 6. τῶν — 7. δυσπραξίαι om *H^oK^b*. || 8. μήτε] μὴ *L*^b,
om *H^o*. || 11. πότερον *L*^b, πότερον οὖν *M*^b. || 12. δὴ] δὲ *L^bO^b*. || 15. ἀγαθὸν τε καὶ *K*^b. || τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις *H^oL^bM^bO^b*. ||
16. ἰσχυρὸν δὲ καὶ *K*^b. || 18. τι om *M*^b. || περὶ τοὺς] πρὸς *M*^b. || 21. εἵπαμεν *H^oL^bM^bO^b*. || 22. ὁ ἔπαινος *H^o*, ἔπαινος τῶν τοιούτων
K^b. || 23. βέλτερον *L*^b. || τε om *M*^b. || 26. γὰρ] δὲ *H^o*. || τὰ om pr *K*^b. || 27. δὴ] γὰρ *O^b*. || 28. ἀρίστων *H^o*. || 29. κρείττων
H^oK^bM^b. || 31. καὶ om *L*^b. || τὰλλα om *M*^b. || 33. τῶν σωματικῶν καὶ τῶν ψυχικωτέρων *L*^b, τῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν *H^o*. || 34.
οἰκειότερα *M*^b.

εἰρημένων ὅτι ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία τῶν τιμίων καὶ τελείων. ἔοικε δ' οὕτως ἔχειν καὶ διὰ τὸ εἶναι ἀρχή· ταύτης γὰρ χάριν τὰ λοιπὰ πάντα πάντες πράττομεν, τὴν ἀρχὴν δὲ καὶ τὸ αἴτιον τῶν ἀγαθῶν τιμίον τι καὶ θεῖον τίθεμεν.

13 Ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία ψυχῆς ἐνέργειά τις κατ' ἀρετὴν τελείαν, περὶ ἀρετῆς ἐπισκεπτέον· τάχα γὰρ οὕτως ἂν βέλτιον καὶ περὶ τῆς εὐδαιμονίας θεωρησάμεν. δοκεῖ δὲ καὶ ὁ κατ' ἀλήθειαν πολιτικός περὶ ταύτην μάλιχα πεπονηῖσθαι· βούλεται γὰρ τοὺς πολίτας ἀγαθὸς ποιεῖν καὶ τῶν νόμων ὑπηκόος. παράδειγμα δὲ τῶν ἔχομεν τὸς Κρητῶν καὶ Λακεδαιμονίων νομοθέτας, καὶ εἴ τινες ἕτεροι τοιοῦτοι γεγέννηται. εἰ δὲ τῆς πολιτικῆς ἐστὶν ἡ σκέψις αὕτη, δῆλον ὅτι γένοιτ' ἂν ἡ ζήτησις κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς προαίρεσιν. περὶ ἀρετῆς δὲ ἐπισκεπτέον ἀνθρωπίνης δῆλον ὅτι· καὶ γὰρ τὰ γὰρ ἀνθρώπινον ἐζητοῦμεν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἀνθρωπίνην. 15 ἀρετὴν δὲ λέγομεν ἀνθρωπίνην ἢ τὴν τῷ σώματος ἀλλὰ τὴν τῆς ψυχῆς· καὶ τὴν εὐδαιμονίαν δὲ ψυχῆς ἐνέργειαν λέγομεν. εἰ δὲ ταῦθ' οὕτως ἔχει, δῆλον ὅτι δεῖ τὸν πολιτικὸν εἰδέναι πως τὰ περὶ ψυχῆς, ὥσπερ καὶ τὸν ὀφθαλμὸς θεραπεύσοντα καὶ πᾶν σῶμα, καὶ μᾶλλον ὅσων τιμιωτέρα 20 καὶ βελτίων ἡ πολιτικὴ τῆς ἰατρικῆς. τῶν δ' ἰατρῶν οἱ χαρίεντες πολλὰ πραγματεύονται περὶ τὴν τῷ σώματος γνῶσιν. θεωρητέον δὲ καὶ τῷ πολιτικῷ περὶ ψυχῆς, θεωρητέον δὲ τῶν χάριν, καὶ ἐφ' ὅσον ἰκανῶς ἔχει πρὸς τὰ ζητούμενα· τὸ γὰρ ἐπὶ πλεῖον ἐξακριβῶν ἐργαζέσθων ἴσως ἐστὶ 25 τῶν προκειμένων. λέγεται δὲ περὶ αὐτῆς καὶ ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις ἀρκούντως ἔνια, καὶ χρῆστέον αὐτοῖς. οἷον τὸ μὲν ἄλογον αὐτῆς εἶναι, τὸ δὲ λόγον ἔχον. ταῦτα δὲ πότερον διώριζαι καθάπερ τὰ τῷ σώματος μόρια καὶ πᾶν τὸ μεριστόν, ἢ τῷ λόγῳ δύο ἐστὶν ἀχώριστα πεφυκότα καθάπερ 30 ἐν τῇ περιφερείᾳ τὸ κυρτόν καὶ τὸ κοῖλον, οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὸ παρόν. τοῦ ἀλόγου δὲ τὸ μὲν ἔοικε κοινῶ καὶ φυτικῶ, λέγω δὲ τὸ αἴτιον τοῦ τρέφεσθαι καὶ αὔξεσθαι· τὴν τοιαύτην γὰρ δύναμιν τῆς ψυχῆς ἐν ἅσασιν τοῖς τρεφομέ-

νοῖς βεῖη τις ἂν καὶ ἐν τοῖς ἐμβρύοις, τὴν αὐτὴν δὲ ταύτην καὶ ἐν τοῖς τελείοις· εὐλογώτερον γὰρ ἢ ἄλλην τινά. ταύτης μὲν ἔν κοινῇ τις ἀρετὴ καὶ ἐκ ἀνθρωπίνῃ φαίνεται· δοκεῖ γὰρ ἐν τοῖς ὕπνοις ἐνεργεῖν μάλιχα τὸ μῆριον τῶτο καὶ 5 ἡ δύναμις αὕτη, ὃ δ' ἀγαθὸς καὶ κακὸς ἥμισυ διὰ δόλῃ καὶ ὕπνον, ὅθεν φασὶν ὅδεν διαφέρειν τὸ ἥμισυ τῷ βίῃ τὸς εὐδαίμονας τῶν ἀθλίων. συμβαίνει δὲ τῶτο εἰκότως· ἀργία γὰρ ἐστὶν ὁ ὕπνος τῆς ψυχῆς ἢ λέγεται σπυδαία καὶ φαύλη, πλὴν εἴ πῃ κατὰ μικρὸν δικνύνται τινες σῶν κινήσεων, καὶ ταύτῃ βελτίῳ γίνεται τὰ φαντάσματα τῶν ἐπεικῶν ἢ τῶν 10 τυχόντων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἄλλης, καὶ τὸ θρεπτικὸν ἐατέον, ἐπειδὴ τῆς ἀνθρωπίνης ἀρετῆς ἄμειρον πέφυκεν. ἔοικε δὲ καὶ ἄλλη τις φύσις τῆς ψυχῆς ἄλογος εἶναι, μετέχουσα μέντοι πῃ λόγῳ. τῷ γὰρ ἐγκρατῆς καὶ ἀκρατῆς τὸν λόγον καὶ τῆς ψυχῆς τὸ λόγον ἔχον ἐπαινεῖμεν· ὁρῶντες γὰρ καὶ ἐπὶ τὰ βέλτιστα παρακαλεῖ· φαίνεται δ' ἐν αὐτοῖς καὶ ἄλλο τι παρὰ τὸν λόγον πεφυκότος, ὃ μάχεται τε καὶ ἀντιτείνει τῷ λόγῳ. ἀτεχνῶς γὰρ καθάπερ τὰ παραλελυμένα τῷ σώματος μόρια εἰς τὰ δεξιὰ προαιρημένων κινῆσαι 15 τὸναντίον εἰς τὰ ἀριστερὰ παραφέρεται, καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς οὕτως· ἐπὶ τὰναντία γὰρ αἱ ὁρμαὶ τῶν ἀκρατῶν. ἀλλ' ἐν τοῖς σώμασιν μὲν ὁρῶμεν τὸ παραφερόμενον, ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς ἔχ ὁρῶμεν. ἴσως δ' ὅδεν ἥττον καὶ ἐν τῇ ψυχῇ νομίζον εἶναι τι παρὰ τὸν λόγον, ἐναντιόμενον τῷ λόγῳ καὶ ἀντιβαῖνον. πῶς δ' ἕτερον, οὐδὲν διαφέρει. λόγῳ δὲ καὶ τοῦτο φαίνεται μετέχειν, ὥσπερ εἵπομεν· πειθαρχεῖ γὰρ τῷ λόγῳ τὸ τῷ ἐγκρατῆς. ἔτι δ' ἴσως εὐηκοώτερον ἐστὶ τὸ τῷ σώφρονος καὶ ἀνδρείου· πάντα γὰρ ὁμοφανεῖ τῷ λόγῳ. φαίνεται δὲ καὶ τὸ ἄλογον διττόν. τὸ μὲν γὰρ φυτικὸν ἐδαμῶς κοινω- 20 νεῖ λόγου, τὸ δ' ἐπιθυμητικὸν καὶ ὅλως ὀρεκτικὸν μετέχει πως, ἢ κατήκοόν ἐστιν αὐτοῦ καὶ πειθαρχικόν. ἔτω δὲ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν φίλων φάμεν ἔχειν λόγον, καὶ οὐχ ὥσπερ τῶν μαθηματικῶν. ὅτι δὲ πείθεται πως ὑπὸ λόγου τὸ ἄλογον, μηνύει καὶ ἡ νοθέτης καὶ πᾶσα ἐπιτίμησις τε

1. καὶ τῶν τελείων O^b . || 2. ἀρχὴν $M^b O^b$. || 3. πάντα post πάντες $H^o O^b$, post πράττομεν M^b . || 5. εἰ $L^b O^b$. || τις om M^b . || 6. σκεπτέον L^b , ἐπισκεπτέον ἂν εἴη K^b . || 7. βέλτιον ἂν M^b . || τὴν εὐδαιμονίαν $H^o O^b$. || 9. ἀγαθὸς τοὺς πολίτας K^b . || 12. αὕτη ἡ σκέψις $L^b O^b$. || 13. γίνοιτ' K^b . || 15. καὶ ζητῶμεν M^b . || 16. ἀνθρωπίνην δὲ λέγομεν ἀρετὴν M^b . || ἀλλὰ] ἀλλὰ καὶ K^b . || τὴν om H^o . || 19. ψυχῆς $K^b O^b$. || θεραπεύοντα K^b , θεραπεύσαντα L^b . || 21. βέλτιον L^b . || τῶν δ' ἰατρῶν] καὶ τῶν ἰατρῶν M^b , καὶ τῶν ἰατρῶν δ' $H^o L^b O^b$. || 22. γνῶσιν] θεραπεῖαν O^b . || 23. δὲ $L^b M^b O^b$. || 25. πλεῖστον L^b . || ἐξακριβῶν ante ἐπὶ K^b . || 26. δὲ καὶ περὶ K^b . || καὶ om M^b . || 29. μόνα H^o . || 30. ἐστὶν om O^b . || 32. φυτικῶ καὶ κοινῶ M^b . || 33. αὔξανεσθαι H^o .

2. ταύτῃ $H^o M^b$. || 3. ἀνθρωπικὴ $H^o L^b M^b O^b$. || 4. γὰρ καὶ ἐν M^b . || 6. τὸς εὐδαίμονας τὸ ἥμισυ τῷ βίῃ L^b . || 9. πῃ] μὴ M^b . || μικρὸν καὶ δικνύνται K^b . || 12. ἀνθρωπίνης M^b . || ἀλλότριον K^b . || 13. δὴ $H^o M^b O^b$. || τῆς om $L^b O^b$. || εἶναι καὶ μετέχουσα M^b . || 14. μέν πῃ $L^b M^b O^b$, πῇ μὲν H^o . || ἀκρατῆς καὶ ἐγκρατῆς $H^o K^b M^b$. || 17. τε om $L^b O^b$. || 20. περιφέρεται M^b , προφέρεται K^b . || 22. μὲν om K^b . || περιφερόμενον O^b . || 27. τὸ prius om K^b . || 28. τὰνδρείου M^b . || δὲ M^b . || 29. φυτικὸν L^b , θυμικὸν pr K^b . || 33. τὰ μαθηματικά M^b . || ὑπὸ τοῦ λόγου M^b . || 34. πᾶσα ἡ ἐπιτίμησις K^b . || τε om M^b .

καὶ παράκλησις. εἰ δὲ χρὴ καὶ τοῦτο φάναι λόγον ἔχειν, διπτὸν ἔσαι καὶ τὸ λόγον ἔχον, τὸ μὲν κυρίως καὶ ἐν αὐτῷ, τὸ δ' ὥσπερ τοῦ πατρὸς ἀκουσικόν τι. διορίζεται δὲ καὶ ἡ ἀρετὴ κατὰ τὴν διαφορὰν ταύτην· λέγομεν γὰρ αὐτῶν τὰς μὲν διανοητικὰς τὰς δὲ ἠθικὰς, σοφίαν μὲν καὶ σύνεσιν καὶ φρόνησιν διανοητικὰς, ἐλευθεριότητα δὲ καὶ σωφροσύνην ἠθικὰς. λέγοντες γὰρ περὶ τῆς ἡθικῆς οὐ λέγομεν ὅτι σοφὸς ἢ συνετὸς ἀλλ' ὅτι πρᾶος ἢ σώφρων, ἐπαινοῦμεν δὲ καὶ τὸν σοφὸν κατὰ τὴν ἔξιν· τῶν ἔξεων δὲ τὰς ἐπαινετὰς ἀρετὰς λέγομεν.

B.

Διττῆς δὲ τῆς ἀρετῆς οὗσης, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς δὲ ἠθικῆς, ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἔχει καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὐξήσιν, διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου· ἡ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται, ὅθεν καὶ τὸ νομα ἔσχηκε μικρὸν παρεκκλίνον ἀπὸ τῆς ἔθους. ἐξ οὗ καὶ δῆλον ὅτι ἑδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται· οὐδὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται, οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος ἢ ἀν' ἐπισθεῖν ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐθίξῃ τις ἄνω ρίπτων, ἐδὲ τὸ πῦρ κάτω, οὐδ' ἄλλο ἐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκότων ἄλλως ἂν ἐπισθεῖν. ἔτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πεφυκόςι μὲν ἡμῖν δεῖξασθαι αὐτάς, τελειωμένοις δὲ διὰ τῶν ἔθους. ἔτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τάτων πρότερον νομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν. ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον· οὐ γὰρ ἐκ τῆς πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρησάμενοι ἔσχομεν. τὰς δ' ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἂ γὰρ δεῖ μαθόντας ποιεῖν, ταῦτα ποιεῖντες μαθαίνομεν, οἷον οἰκοδομῶντες οἰκοδόμοι γίνονται καὶ καθαρίζοντες καθαρισταί. ἔτω δὲ καὶ τὰ

μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεία ἀνδρεῖοι. μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γὰρ νομοθεταὶ τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθούς, καὶ τὸ μὲν βῆλημα παντὸς νομοθέτου τοῦτ' ἐστίν, ὅσοι δὲ μὴ εὔ αὐτὸ ποίῃσιν, ἀμαρτάνουσιν· καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης. ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται, ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη· ἐκ γὰρ τῆς καθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ κακοὶ γίνονται καθαρισταί. ἀνάλογον δὲ καὶ οἱ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ εὔ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί. εἰ γὰρ μὴ ἔτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τῆς διδάσκοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί. ἔτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει· πράττοντες γὰρ τὰ ἐν ταῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τὰς ἀνθρώπους γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἀδίκαι, πράττοντες δὲ τὰ ἐν ταῖς δεινοῖς καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἱ μὲν ἀνδρεῖοι οἱ δὲ δειλοί. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς· οἱ μὲν γὰρ σώφρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἱ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι, οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὐτως ἐν αὐτοῖς ἀνασρέφεσθαι, οἱ δὲ ἐκ τῆς οὐτωσί. καὶ ἐνὶ δὲ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἔξεις γίνονται. διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιᾶς ἀποδιδόναι· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθεῖσιν αἱ ἔξεις. οὐ μικρὸν ἔν διαφέρει τὸ ἔτως ἢ ἔτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

Ἐπεὶ οὖν ἡ παρούσα πραγματεία οὐ θεωρίας ἕνεκά ἐστιν ὥσπερ αἱ ἄλλαι (ὃ γὰρ ἴν' εἰδῶμεν τί ἐστιν ἡ ἀρετὴ σκεπτόμεθα, ἀλλ' ἴν' ἀγαθοὶ γενώμεθα, ἐπεὶ οὐδὲν ἂν ἦν ὄφελος αὐτῆς), ἀναγκαῖόν ἐστι σκέψασθαι τὰ περὶ τὰς πράξεις, πῶς πρακτέον αὐτάς· αὗται γὰρ εἰσι κύριαι καὶ τῆς ποιᾶς γενέσθαι τὰς ἔξεις, καθάπερ εἰρήκαμεν. τὸ μὲν ἔν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον πράττειν κοινὸν καὶ ὑποκείσθω, ῥηθήσεται δ' ὕστερον περὶ αὐτοῦ, καὶ τί ἐστὶν ὁ ὀρθὸς λόγος, καὶ πῶς ἔχει πρὸς τὰς ἄλλας ἀρετὰς. ἐκεῖνο δὲ προδι-

1. χρὴ δὲ M^b . || 2. ἔσαι] ἄρα $L^b O^b$, ἔσαι ἄρα M^b . || μὲν γὰρ κυρίως M^b . || ἐν om H^a , qui ἐαυτῷ. || 3. τι om K^b . || καὶ om M^b . || 5. καὶ σύνεσιν post 6. καὶ φρόνησιν ponit O^b , om M^b . || 7. ἡ] καὶ K^b . || 15. πλείους $M^b O^b$. || ἐκ τῆς διδασκαλίας L^b , ἐν διδασκαλίαις M^b . || 16. διόπερ καὶ ἐμπειρίας M^b . || 18. ἔσχε M^b . || παρεκκλίνον $K^b N^b$. || ἥθους N^b . || 20. ὁ om M^b . || 22. αὐτὸν om $K^b M^b$. || τὸ om L^b . || 23. πεφυκ.] φύσει πεφυκότων M^b . || 26. ἡμῶν M^b . || περιγίνεται $L^b M^b$. || 27. τάτων] τὰς τάτων O^b . || ἀποδιδόμεν O^b . || 32. τῶν τεχνῶν τῶν ἄλλων $L^b O^b$. || 34. δὴ L^b , om M^b .

5. αὐτὰ K^b . || 7. καὶ ante γίνεται om K^b . || 8. δὴ L^b . || 9. οἱ ante κακοὶ om K^b . || 10. οἱ ante οἰκοδόμοι om $K^b L^b M^b O^b$. || 12. εἰ — 13. κακοὶ om M^b . || 13. δὲ M^b . || 14. γὰρ om M^b . || τοῖς συναλλάγμασι om pr K^b . || 15. περὶ M^b . || γινόμενα K^b . γινόμεθα post ἀδίκαι $L^b O^b$. || 16. ἐθιζόμενοι ἢ φοβεῖσθαι M^b . || 17. ἡ om K^b . || 18. τὰ om $L^b M^b$. || τὰ om M^b . || 20. μὲν γὰρ ἐκ M^b . || οὐτως om M^b , οὐτωσὶ $K^b N^b$. || ἐν αὐτοῖς om M^b . || 24. γῆν M^b . || εὐθέως K^b . || 27. ἐδὲ γὰρ L^b . || τί ἐστιν ἀρετὴ O^b , ἡ ἀρετὴ τί K^b . || 28. γινόμενα M^b . || 29. ἐστι] ἐπὶ L^b , ἢν K^b , ἂν εἴη M^b . || 31. γίνεσθαι L^b . || 32. καὶ om M^b . || ὑπερκείσθω N^b . || εἰρήσεται M^b . || 33. ὁ om $K^b L^b O^b$. || 34. προσδιομολογείσθω K^b , προσμολογείσθω $L^b O^b$.

μολογείσθω, ὅτι πᾶς ὁ περὶ τῶν πρακτῶν λόγος τύπη
καὶ ἔκ ἀκριβῶς ἐφείλει λέγεσθαι, ὥσπερ καὶ κατ' ἀρχὰς
εἴπομεν ὅτι κατὰ τὴν ὕλην οἱ λόγοι ἀπαιτητέοι· τὰ δ' ἐν
ταῖς πράξεσι καὶ τὰ συμφέροντα οὐδὲν ἐξηκὸς ἔχει, ὥσ-
περ οὐδὲ τὰ ὑγιεινά. τοιοῦτε δ' ὄντος τοῦ καθόλου λόγου, 5
ἔτι μᾶλλον ὁ περὶ τῶν καθ' ἑκάστα λόγος ἔκ ἔχει τάκρι-
βές· οὕτε γὰρ ὑπὸ τέχνην οὐθ' ὑπὸ παραγγελίαν ὑδεμίαν
πίπτει, δεῖ δ' αὐτὸς αἰετὸς πράττοντας τὰ πρὸς τὸν και-
ρὸν σκοπεῖν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς ἱατρικῆς ἔχει καὶ τῆς
κυβερνητικῆς. ἀλλὰ καίπερ ὄντος τοιούτου τοῦ παρόντος 10
λόγου πειρατέον βοηθεῖν.· πρῶτον οὖν τῆτο θεωρητέον, ὅτι
τὰ τοιαῦτα πέφυκεν ὑπὸ ἐνδείας καὶ ὑπερβολῆς φθείρε-
σθαι, (δεῖ γὰρ ὑπὲρ τῶν ἀφανῶν τοῖς φανεροῖς μαρτυρίαις
χρησθαι) ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἰσχύος καὶ τῆς ὑγείας ὀρᾶμεν·
τὰ τε γὰρ ὑπερβάλλοντα γυμνάσια καὶ τὰ ἐλλείποντα 15
φθεῖρει τὴν ἰσχύν. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ποτὰ καὶ τὰ σιτία
πλείω καὶ ἐλάττω γινόμενα φθεῖρει τὴν ὑγίειαν, τὰ δὲ
σύμμετρα καὶ ποιεῖ καὶ αὖξει καὶ σώζει. οὕτως ἔν καὶ
ἐπὶ σωφροσύνης καὶ ἀνδρείας ἔχει καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν·
ὅ τε γὰρ πάντα φεύγων καὶ φοβούμενος καὶ μηδὲν ὑπο- 20
μένων δειλὸς γίνεται, ὅ τε μηδὲν ὅλως φοβούμενος ἀλλὰ
πρὸς πάντα βαδίζων θρασύς. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ μὲν πά-
σης ἡδονῆς ἀπολαύων καὶ μηδεμιᾶς ἀπεχόμενος ἀκόλα-
στος, ὁ δὲ πάσας φεύγων, ὥσπερ οἱ ἀγροῖκοι, ἀναίσθητός
τις· φθεῖρεται γὰρ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀνδρεία ὑπὸ τῆς 25
ὑπερβολῆς καὶ τῆς ἐλλείψεως, ὑπὸ δὲ τῆς μεσότητος σώ-
ζεται. ἀλλ' οὐ μόνον αἱ γενέσεις καὶ αἱ αὐξήσεις καὶ αἱ
φθοραὶ ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν γίνονται, ἀλλὰ
καὶ αἱ ἐνέργειαι ἐν τοῖς αὐτοῖς ἔσονται· καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν
ἄλλων τῶν φανερωτέρων ἔτως ἔχει, οἷον ἐπὶ τῆς ἰσχύος· 30
γίνεται γὰρ ἐκ τοῦ πολλὴν τροφὴν λαμβάνειν καὶ πολ-
λοὺς πότους ὑπομένειν, καὶ μάλιστα δύναται ταῦτα ποιεῖν
ὁ ἰσχυρός. οὕτω δ' ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν· ἐκ τε γὰρ
τοῦ ἀπέχεσθαι τῶν ἡδονῶν γινόμεθα σώφρονες, καὶ γενό-
μενοι μάλιστα δυνάμεθα ἀπέχεσθαι αὐτῶν. ὁμοίως δὲ 35

καὶ ἐπὶ τῆς ἀνδρείας· ἐθιζόμενοι γὰρ καταφρονεῖν τῶν φο-
βερῶν καὶ ὑπομένειν αὐτὰ γινόμεθα ἀνδρεῖοι, καὶ γενό-
μενοι μάλιστα δυνήσόμεθα ὑπομένειν τὰ φοβερά. σημειῖον
δὲ δεῖ ποιεῖσθαι τῶν ἔξεων τὴν ἐπιγινομένην ἡδονὴν ἢ λύ-
πην τοῖς ἔργοις· ὁ μὲν γὰρ ἀπεχόμενος τῶν σωματικῶν
ἡδονῶν καὶ αὐτῷ τούτῳ χαίρων σώφρων, ὁ δ' ἀχθόμενος
ἀκόλαστος, καὶ ὁ μὲν ὑπαμένων τὰ δεινὰ καὶ χαίρων ἢ
μὴ λυπέμενός γε ἀνδρεῖος, ὁ δὲ λυπούμενος δειλός. περὶ
ἡδονᾶς γὰρ καὶ λύπας ἐστὶν ἡ ἡθικὴ ἀρετὴ· διὰ μὲν γὰρ
τὴν ἡδονὴν τὰ φαῦλα πράττομεν, διὰ δὲ τὴν λύπην τῶν
καλῶν ἀπεχόμεθα. διὸ δεῖ ἡχθαί πως εὐθύς ἐκ νέων, ὡς
ὁ Πλάτων φησὶν, ὥστε χαίρειν τε καὶ λυπεῖσθαι οἷς δεῖ·
ἡ γὰρ ὀρθὴ παιδεία αὕτη ἐστίν. ἔτι δ' εἰ ἀρεταὶ εἰσι περὶ
πράξεις καὶ πάθη, παντὶ δὲ πάθει καὶ πάσῃ πράξει ἔπε-
ται ἡδονὴ καὶ λύπη, καὶ διὰ τούτ' ἂν εἴη ἡ ἀρετὴ περὶ
ἡδονᾶς καὶ λύπας. μνηνύουσι δὲ καὶ αἱ κολάσεις γινόμε-
ναι διὰ τούτων· ἱατρεῖαι γὰρ τινές εἰσιν, αἱ δὲ ἱατρεῖαι
διὰ τῶν ἐναντίων πεφύκασιν γίνεσθαι. ἔτι, ὡς καὶ πρότερον
εἴπομεν, πᾶσα ψυχῆς ἔξις, ὅφ' οἶον πέφυκε γίνεσθαι
χείρων καὶ βελτίων, πρὸς ταῦτα καὶ περὶ ταῦτα τὴν φύ-
σιν ἔχει· δι' ἡδονᾶς δὲ καὶ λύπας φαῦλαι γίνονται, τῷ
διώκειν ταύτας καὶ φεύγειν, ἢ ἂς μὴ δεῖ ἢ ὅτε οὐ δεῖ ἢ
ὡς οὐ δεῖ ἢ ὅσαχῶς ἄλλως ὑπὸ τοῦ λόγου διορίζεται τὰ
τοιαῦτα. διὸ καὶ ὀρίζονται τὰς ἀρετὰς ἀπαθείας τινὰς
καὶ ἡρεμίας· οὐκ εὖ δέ, ὅτι ἀπλῶς λέγουσιν, ἀλλ' οὐχ
ὡς δεῖ καὶ ὡς ἔδει, καὶ ὅτε, καὶ ὅσα ἄλλα προστίθεται.
ὑπόκειται ἄρα ἡ ἀρετὴ εἶναι ἡ τοιαύτη περὶ ἡδονᾶς καὶ
λύπας τῶν βελτίστων πρακτικῇ, ἡ δὲ κακία τούναντίον.
γένοιτο δ' ἂν ἡμῖν καὶ ἐκ τούτων φανερὸν ἔτι περὶ τῶν
αὐτῶν. τριῶν γὰρ ὄντων τῶν εἰς τὰς αἰρέσεις καὶ τριῶν
τῶν εἰς τὰς φυγάς, καλοῦ συμφέροντος ἡδέος, καὶ τριῶν
τῶν ἐναντίων, αἰσχροῦ βλαβεροῦ λυπηροῦ, περὶ πάντα
μὲν ταῦτα ὁ ἀγαθὸς κατορθωτικός ἐστὶν ὁ δὲ κακὸς ἀμαρ-
τητικός, μάλιστα δὲ περὶ τὴν ἡδονὴν· κοινὴ τε γὰρ αὕτη
τοῖς ζώοις, καὶ πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν αἴρεσιν παρακολουθεῖ·

1. πρακτέων *K^bL^bM^b*. || 2. καὶ ante κατ' om *K^b*. || 3. ὕλην καὶ οἱ *L^b*. || 5. ὑγιεινά] ὕγιεινά τῷ καθολικῷ λόγῳ *K^b*. || 6. λόγων *K^b*. || 8. ὑποπίπτει *M^b*. || περὶ *K^b*. || 9. καὶ τῆς] καὶ ἐπὶ τῆς *M^b*. || 10. τοῦ om *K^b*. || 14. ὥσπερ καὶ ἐπὶ *M^b*. || 16. δὴ *O^b*. || 17. γινόμενα καὶ ἐλάττω *M^b*. || 18. καὶ ante ποιεῖ om *M^b*. || 19. ἄλλων om *K^b*. || 23. ἀπολαύων] ἐχόμενος *M^b*. || 24. πᾶσαν *K^b*. || 25. τις om *L^bO^b*. || γὰρ] δὲ *K^b*. || 26. τῆς post καὶ om *M^b*. || 27. αἱ ante αὐξήσεις om *K^bL^bN^bO^b*. || αἱ ante φθοραὶ om *L^bN^bO^b*. || 29. αἱ om *K^b*. || 31. καὶ τοῦ πολλοῦς *M^b*. || 32. μάλιστα ἂ δύναιτο αὐτὰ *K^b*. ||

9. ἡ ἡθικὴ ἐστὶν *M^b*. || 13. εἰ] αἱ *K^b*. || 14. πάθη καὶ πράξεις *L^bM^bO^b*. || 15. καὶ διὰ] καὶ διὰ *N^b*, διὰ *M^b*. || 18. πρῶην *K^b*. || 21. ἡδονῆς δὲ καὶ λύπης *M^b*. || φαῦλαι *L^bM^b*. || 22. ἡ ὅτε μὴ δεῖ *M^b*, om *K^b*. || ἢ ὡς οὐ δεῖ om *O^b*. || 26. καὶ ante ὅσα om *N^b*. || 29. ὅτι *K^b*. || 31. τῶν] ὄντων τῶν *M^bN^b*, ὄντων *L^bO^b*. || 32. βλαβεροῦ] ἀσυμφέρου *L^bM^bN^bO^b*. || ταῦτα μὲν πάντα *K^bL^bM^bO^b*. || 33. κατορθωτικός *M^b*. || ἀμαρτητικός ἐστὶ· μάλιστα *O^b*. || 34. δὲ om *K^b*. || τε om *L^bO^b*.

καὶ γὰρ τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον ἡδὺ φαίνεται. ἔτι δ' ἐκ νηπίων πᾶσιν ἡμῖν συντέθραπται· διὸ χαλεπὸν ἀπο-
 τρέψασθαι τοῦτο τὸ πάθος ἐγκεχωρασμένον τῷ βίῳ. κα-
 νονίζομεν δὲ καὶ τὰς πράξεις, οἱ μὲν μᾶλλον οἱ δ' ἥττον,
 ἡδονῇ καὶ λύπῃ. διὰ τῶν ἔν' ἀναγκαῖον εἶναι περὶ ταῦτα
 τὴν πᾶσαν πραγματείαν· οὐ γὰρ μικρὸν εἰς τὰς πράξεις
 εὖ ἢ κακῶς χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι. ἔτι δὲ χαλεπώτερον
 ἡδονῇ μάχασθαι ἢ θυμῷ, καθάπερ φησὶν Ἡράκλειτος,
 περὶ δὲ τὸ χαλεπώτερον αἰεὶ καὶ τέχνη γίνεται καὶ ἀρετὴ·
 καὶ γὰρ τὸ εὖ βέλτιον ἐν τούτῳ. ὥς καὶ διὰ τῶν περὶ
 ἡδονῶν καὶ λύπας πᾶσα ἡ πραγματεία καὶ τῇ ἀρετῇ καὶ
 τῇ πολιτικῇ· ὁ μὲν γὰρ εὖ τέτοις χρώμενος ἀγαθὸς ἔσται,
 ὁ δὲ κακῶς κακός. ὅτι μὲν οὖν ἐστὶν ἡ ἀρετὴ περὶ ἡδονῶν
 καὶ λύπας, καὶ ὅτι ἐξ ὧν γίνεται, ὑπὸ τέτων καὶ αὖξε-
 ται καὶ φθίρεται μὴ ὡσαύτως γνωστέων, καὶ ὅτι ἐξ ὧν
 ἐγένετο, περὶ ταῦτα καὶ ἐνεργεῖ, εἰρήσθω.

Ἀπορήσειε δ' ἂν τις, πῶς λέγομεν ὅτι δεῖ τὰ μὲν
 δίκαια πράττοντας δικαίως γίνεσθαι, τὰ δὲ σώφρονα σώ-
 φρονας· εἰ γὰρ πράττουσι τὰ δίκαια καὶ τὰ σώφρονα,
 ἤδη εἰσὶ δίκαιοι καὶ σώφρονες, ὥσπερ εἰ τὰ γραμματικά
 καὶ τὰ μουσικά, γραμματικοὶ καὶ μουσικοί. ἢ οὐδ' ἐπὶ
 τῶν τεχνῶν οὕτως ἔχει; ἐνδέχεται γὰρ γραμματικόν τι
 ποιῆσθαι καὶ ἀπὸ τύχης καὶ ἄλλου ὑποθεμένου. τότε οὖν
 ἔσται γραμματικός, ἐὰν καὶ γραμματικόν τι ποιῇ καὶ
 γραμματικῶς· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ γραμ-
 ματικὴν. ἔτι ὁδὸν ὁμοίον ἐστὶν ἐπὶ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἀρε-
 τῶν· τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ τῶν τεχνῶν γινόμενα τὸ εὖ ἔχει
 ἐν αὐτοῖς, ἀρκεῖ οὖν ταῦτά πως ἔχοντα γενέσθαι· τὰ δὲ
 κατὰ τὰς ἀρετὰς γινόμενα οὐκ ἐὰν αὐτά πως ἔχῃ, δι-
 καίως ἢ σωφρόνως πράττεται, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ὁ πράττων
 πως ἔχων πράττῃ, πρῶτον μὲν ἐὰν εἰδώς, ἔπειτ' ἐὰν προαι-
 σόμενος, καὶ προαιρέμενος δι' αὐτά, τὸ δὲ τρίτον καὶ ἐὰν
 βεβαιῶς καὶ ἀμετακινήτως ἔχων πράττῃ. ταῦτα δὲ πρὸς

μὲν τὸ τὰς ἄλλας τέχνας ἔχειν οὐ συναριθμεῖται, πλὴν
 αὐτὸ τὸ εἶδέναι· πρὸς δὲ τὸ τὰς ἀρετὰς τὸ μὲν εἶδέναι μι-
 κρὸν ἢ ὁδὸν ἰσχύει, τὰ δ' ἄλλα ἢ μικρὸν ἀλλὰ τὸ πᾶν
 δύναται, ἅπερ ἐκ τοῦ πολλάκις πράττειν τὰ δίκαια καὶ
 σώφρονα περιγίνεται. τὰ μὲν ἔν' πράγματα δίκαια καὶ σώ-
 φρονα λέγεται, ὅταν ἢ ταιαῦτα εἶα ἂν ὁ δίκαιος ἢ ὁ σώ-
 φρων πράξειεν· δίκαιος δὲ καὶ σώφρων ἐστὶν ἐχὼ ὁ ταῦτα
 πράττων, ἀλλὰ καὶ ὁ ἔτω πράττων ὡς οἱ δίκαιοι καὶ οἱ
 σώφρονες πράττουσιν. εὖ ἔν' λέγεται ὅτι ἐκ τῶν δίκαια πράτ-
 τειν ὁ δίκαιος γίνεται καὶ ἐκ τῶν τὰ σώφρονα ὁ σώφρων·
 ἐκ δὲ τοῦ μὴ πράττειν ταῦτα οὐδεὶς ἂν οὐδὲ μελλήσειε
 γενέσθαι ἀγαθός. ἀλλ' οἱ πολλοὶ ταῦτα μὲν οὐ πράττε-
 σιν, ἐπὶ δὲ τὸν λόγον καταφεύγοντες οἴονται φιλοσοφεῖν
 καὶ οὕτως ἔσεσθαι σπουδαῖοι, ὁμοίον τι ποιοῦντες τοῖς
 κάμνουσιν, οἱ τῶν ἱατρῶν ἀκούουσι μὲν ἐπιμελῶς, ποῖσσι
 δ' οὐδὲν τῶν προσταττομένων. ὥσπερ οὖν οὐδ' ἐκείνοι εὖ
 ἔξουσιν τὸ σῶμα οὕτω θεραπευόμενοι, οὐδ' οὗτοι τὴν ψυ-
 χὴν οὕτω φιλοσοφούντες.

Μετὰ δὲ ταῦτα τί ἐστὶν ἡ ἀρετὴ σκεπτέον. ἐπεὶ οὖν
 τὰ ἐν τῇ ψυχῇ γινόμενα τρία ἐστὶ, πάθη, δυνάμεις, ἔξεις,
 τούτων ἂν τι εἴη ἡ ἀρετὴ. λέγω δὲ πάθη μὲν ἐπιθυμίαν,
 ὀργὴν, φόβον, θράσος, φθόνον, χαράν, φιλίαν, μῖσος,
 πόθον, ζῆλον, ἔλεον, ὅλως οἷς ἔπεται ἡδονὴ ἢ λύπη, δυ-
 νάμεις δὲ καθ' ἃς παθητικοὶ τούτων λεγόμεθα, οἷον καθ'
 ἃς δυνατοὶ ὀργισθῆναι ἢ λυπηθῆναι ἢ ἐλεῆσαι, ἔξεις δὲ
 καθ' ἃς πρὸς τὰ πάθη ἔχομεν εὖ ἢ κακῶς, οἷον πρὸς τὸ
 ὀργισθῆναι, εἰ μὲν σφοδρῶς ἢ ἀνειμένως, κακῶς ἔχομεν,
 εἰ δὲ μέσως, εὖ. ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τὰλλα. πάθη μὲν
 οὖν οὐκ εἰσὶν οὐθ' αἱ ἀρεταὶ οὐθ' αἱ κακίαι, ὅτι οὐ λεγό-
 μεθα κατὰ τὰ πάθη σπουδαῖοι ἢ φαῦλοι, κατὰ δὲ τὰς
 ἀρετὰς ἢ τὰς κακίας λεγόμεθα, καὶ ὅτι κατὰ μὲν τὰ
 πάθη ἔτι ἐπαινούμεθα οὔτε ψεγόμεθα (οὐ γὰρ ἐπαινεῖται
 ὁ φοβούμενος ὁδὸν ὁ ὀργιζόμενος, οὐδὲ ψέγεται ὁ ἀπλῶς

2. συντετράφθαι K^b . || διὸ — ἀποτρέψασθαι om N^b . || 5. γὰρ M^b . || 7. καὶ] ἢ L^b , ἢ καὶ $M^b N^b$. || δὲ καὶ χαλεπώτερον L^b . ||
 10. περὶ τὰς ἡδονὰς O^b . || 11. ἀρετῇ] ἠθικῇ M^b et rc L^b . || 12. ἔσται] ἅπας M^b . || 13. ἢ om M^b . || 16. ἐγένετο M^b . || 19. τὰ post
 καὶ om $K^b M^b$. || 20. σώφρονες καὶ δίκαιοι M^b . || οἱ $M^b N^b$. || τὰ om M^b . || 21. τὰ add K^b . || 24. καὶ post ἐὰν om $M^b N^b$. ||
 τι post ἐὰν $L^b O^b$. || 27. γὰρ om N^b . || γινόμενα $L^b O^b$. || ἔχειν αὐτοῖς K^b . || 28. οὖν] τῷ K^b . || αὐτὰ $L^b O^b$. || 29. ἂν $L^b O^b$. ||
 30. ἂν $L^b M^b O^b$. || 31. ἐὰν προαιρέμενος om K^b . || 32. καὶ προαιρέμενος om $L^b N^b O^b$. || διὰ ταῦτα K^b . || τὸ τρίτον δὲ M^b . || ἐὰν
 καὶ K^b . || 33. ἔχων καὶ πράττῃ N^b .

2. τὰ post δὲ om K^b . || ὁδὸν ἢ μικρὸν K^b . || 3. τὰ om K^b . || 4. ἅπερ καὶ ἐκ $L^b O^b$. || 6. ἢ] εἴη L^b . || ἢ] καὶ M^b . || ὁ om
 $L^b M^b O^b$. || 8. ὁ om N^b . || οἱ post καὶ om $K^b M^b O^b$. || 9. εὖ γ' ἔν' L^b . || 10. ἐκ — σώφρων om O^b . || 11. μελλήσειε $L^b M^b O^b$. ||
 15. μὲν ἀκούουσιν M^b . || 16. οὐκ ἐκείνοι L^b , ἐκείνοι οὐκ M^b . || 19. μετὰ ταῦτα δὲ τί ἐστὶν ἀρετὴ M^b , τί δ' ἐστὶν ἡ ἀρετὴ ἐξῆς K^b . ||
 ἐπισκεπτέον M^b . || 21. τι ἂν $L^b M^b N^b O^b$. || ἢ om N^b . || δὴ L^b . || 22. φθόνον θράσος K^b . || μῖσος φιλίαν $L^b O^b$. || 24. ποιητικοὶ
 M^b . || 26. ἢ εὖ ἢ M^b . || 29. οὐθ' αἱ κακίαι — 1109 b 22. ἄλλο οὐδὲν] haec 1113 b 9. ante αἰσχρὸν ponit N^b . || 29. οὐδὲ $M^b N^b$. ||
 30. τὰ om K^b . || 31. ἢ] καὶ K^b . || λεγόμενα σπουδαῖοι καὶ φαῦλοι καὶ K^b . || μὲν om K^b . || 32. οὐ] οὐδὲ O^b . || 33. ὁδὸν] ἢ M^b . ||
 οὐδὲ ψέγεται — 1106 a 1. ὀργιζόμενος om L^b .

ὀργιζόμενος ἀλλ' ὁ πῶς), κατὰ δὲ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας ἐπαινέμεθα ἢ ψεγόμεθα. ἔτι ὀργιζόμεθα μὲν καὶ φοβούμεθα ἀπροαφύτως, αἱ δ' ἀρεταὶ προαιρέσεις τινὲς ἢ ἢκ' ἀνευ προαιρέσεως. πρὸς δὲ τέτοις κατὰ μὲν τὰ πάθη κινεῖσθαι λεγόμεθα, κατὰ δὲ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας οὐ κινεῖσθαι ἀλλὰ διακινεῖσθαι πῶς. διὰ ταῦτα δὲ οὐδὲ δυνάμεις εἰσὶν· οὔτε γὰρ ἀγαθοὶ λεγόμεθα τῷ δύνασθαι πᾶσχειν ἀπλῶς οὔτε κακοί, οὔτ' ἐπαινούμεθα οὔτε ψεγόμεθα. καὶ ἔτι δυνατοὶ μὲν ἔσμεν φύσει, ἀγαθοὶ δὲ ἢ κακοὶ οὐ γινόμεθα φύσει· εἵπομεν δὲ περὶ τούτου πρότερον. εἰ ἔν μὴτε πάθη εἰσὶν αἱ ἀρεταὶ μὴτε δυνάμεις, λείπεται ἔξῃς αὐτὰς εἶναι. ὅ τι μὲν οὖν ἐστὶ τῷ γένει ἢ ἀρετῇ, εἴρηται.

5 Δεῖ δὲ μὴ μόνον οὕτως εἰπεῖν, ὅτι ἔξις, ἀλλὰ καὶ ποία τις. ρητέον οὖν ὅτι πᾶσα ἀρετῇ, οὐ ἂν ἢ ἀρετῇ, αὐτὸ τε εὖ ἔχον ἀποτελεῖ καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ εὖ ἀποδίδωσιν, οἷον ἢ τῇ ὀφθαλμοῦ ἀρετῇ τὸν τε ὀφθαλμὸν σπουδαῖον ποιεῖ καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ· τῇ γὰρ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀρετῇ εὖ ὁρῶμεν. ὁμοίως ἢ τοῦ ἵππου ἀρετῇ ἵππον τε σπουδαῖον ποιεῖ καὶ ἀγαθὸν δραμεῖν καὶ ἐνεργεῖν τὸν ἐπιβάτην καὶ μεῖναι τοὺς πολεμίους. εἰ δὴ τῶν ἐπὶ πάντων οὕτως ἔχει, καὶ ἢ τοῦ ἀνθρώπου ἀρετῇ εἴη ἂν ἔξις ἀφ' ἧς ἀγαθὸς ἀνθρώπος γίνεταί καὶ ἀφ' ἧς εὖ τὸ ἑαυτοῦ ἔργον ἀποδώσει. πῶς δὲ τῶν ἔξῃς, ἥδη μὲν εἰρήκαμεν, ἔτι δὲ καὶ ὧδ' ἔξαι φανερόν, ἐὰν θεωρήσωμεν ποία τις ἐστὶν ἢ φύσις αὐτῆς. ἐν παντὶ δὴ συνεχεῖ καὶ διαιρετῷ ἐστὶ λαβεῖν τὸ μὲν πλεῖον τὸ δ' ἔλαττον τὸ δ' ἴσον, καὶ ταῦτα ἢ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἢ πρὸς ἡμᾶς· τὸ δ' ἴσον μέσον τι ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως. λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἐκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἐστὶν ἐν καὶ ταυτὸν πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὃ μὴτε πλεονάζει μὴτε ἐλλείπει. τούτο δ' οὐχ ἓν, οὐδὲ ταυτὸν πᾶσιν, οἷον εἰ τὰ δέκα πολλὰ τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἔξ μεῖσα λαμβάνουσι κατὰ τὸ πρᾶγμα· ἴσω γὰρ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται, τούτο δὲ μέσον ἐστὶ κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς οὐχ οὕτω ληπτέον· οὐ γὰρ

εἴ τῳ δέκα μναὶ φαγεῖν πολὺ δύο δὲ ὀλίγον, ὁ ἀλείπτῃς ἐξ μναῶς προστάξει· ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο πολὺ τῷ ληφθῆναι ἢ ὀλίγον· Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον, τῷ δὲ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολὺ. ὁμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ πάλης. οὕτω δὴ πᾶς ἐπισήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἑλλειψίν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἰρεῖται, μέσον δὲ οὐ τὸ τῷ πράγματι ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς. εἰ δὴ πᾶσα ἐπισήμη οὕτω τὸ ἔργον εὖ ἐπιτελεῖ, πρὸς τὸ μέσον βλέψασα καὶ εἰς τοῦτο ἄγασα τὰ ἔργα (ὅθεν εἰώθασιν ἐπιλέγειν τοῖς εὖ ἔχουσιν ἔργοις ὅτι οὐτ' ἀφελεῖν ἔστιν οὔτε προσθεῖναι, ὡς τῆς μὲν ὑπερβολῆς καὶ τῆς ἐλλείψεως φθειρούσης τὸ εὖ, τῆς δὲ μεσότητος σωζούσης), αἱ δ' ἀγαθοὶ τεχνῶνται, ὡς λέγομεν, πρὸς τοῦτο βλέποντες ἐργάζονται, ἢ δ' ἀρετῇ πάσης τέχνης ἀκριβεστέρα καὶ ἀμείνων ἐστὶν, ὥσπερ καὶ ἢ φύσις, τοῦ μέσου ἂν εἴη σοφιστική. λέγω δὲ τὴν ἠθικὴν· αὕτη γὰρ ἐστὶ περὶ πάθη καὶ πράξεις, ἐν δὲ τούτοις ἐστὶν ὑπερβολὴ καὶ ἑλλειψὶς καὶ τὸ μέσον. οἷον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὄλως ἡσθῆναι καὶ λυπηθῆναι ἔστι καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον, καὶ ἀμφοτέρω οὐκ εὖ· τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὗ ἕνεκα καὶ ὡς δεῖ, μέσον τε καὶ ἄριστον, ὅπερ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς πράξεις ἐστὶν ὑπερβολὴ καὶ ἑλλειψὶς καὶ τὸ μέσον. ἢ δ' ἀρετῇ περὶ πάθη καὶ πράξεις ἐστὶν, ἐν οἷς ἢ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ἢ ἑλλειψὶς ψεύγεται, τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ κατορθοῦται· ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς. μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἢ ἀρετῇ, σοφιστικῇ γε ὅσα τῷ μέσου. ἔτι τὸ μὲν ἀμαρτάνειν πολλαχῶς ἐστὶν (τὸ γὰρ κακὸν τοῦ ἀπείρου, ὡς οἱ Πυθαγόρειοι εἰκάζον, τὸ δ' ἀγαθὸν τοῦ πεπερασμένου), τὸ δὲ κατορθῶν μοναχῶς· διὸ καὶ τὸ μὲν ῥάδιον τὸ δὲ χαλεπὸν, ῥάδιον μὲν τὸ ἀποτυχεῖν τοῦ σκοποῦ, χαλεπὸν δὲ τὸ ἐπιτυχεῖν. καὶ διὰ ταῦτ' οὖν τῆς μὲν κακίας ἢ ὑπερβολῆς καὶ ἢ ἑλλειψὶς, τῆς δ' ἀρετῆς ἢ μεσότητος· “ἐσθ-
λοι μὲν γὰρ ἀπλῶς, παντοδαπῶς δὲ κακοί.”

Ἔστιν ἄρα ἢ ἀρετῇ ἔξις προαιρετικῇ, ἐν μεσότητι

1. τὰς post καὶ om N^b. || 2. μὲν om M^b. || 9. καὶ om K^b. || 10. δὲ καὶ περὶ τούτων M^b. || 14. ἔξις N^b. || 15. ποταπή K^b. || τις τις ἔξις M^b. || ἢ] εἴη K^b. || 16. τὸ εὖ ἔργον αὐτοῦ ἀπ. L^b. || 19. ὁμοίως δὲ ἢ N^b. || 22. ἂν ἢ ἔξις K^b. || 23. αὐτὴ L^bM^b. || 25. θεωρήσασθαι K^b. || ἐστὶν om M^b. || 28. πρὸς] καθ' L^bO^b. || 30. ἐκατέρων L^bM^b. || 33. τὰ δὲ ἐξ M^b. || 34. ἴσως L^bN^bO^b.

1. μναῶς N^bO^b. || 2. δύο om pr K^b. || 2. πολὺ καὶ τοῦτο M^b. || 5. δὴ καὶ πᾶς O^b. || μὲν om O^b. || 6. ἐκφύγοι M^b. || 8. ἀποτελεῖ L^bO^b. || 13. οἱ δ' εἰ δ' οἱ K^b, εἰ δὴ οἱ M^bO^b. || πρὸς τοῦτο ὡς λέγομεν M^b. || 18. τὸ om M^b. || οἷον — 24. μέσον om N^b. || 18. ἐπιθυμῆσαι καὶ ἀποσραφεῖν καὶ ὀργισθῆναι M^b. || 20. ἢ λυπηθῆναι ἔστι μᾶλλον M^b. || 21. οἷς] οἷς δεῖ K^b. || οὗ ἕνεκα] οὕνεκα K^b. || 22. ἐστὶ] ἐπὶ N^b, ἐστὶν ἐπὶ K^b. || 24. τὸ om M^b. || 25. καὶ ἢ] ἢ δὲ M^b. || 27. τις om M^b. || ἐστὶν ἄρα L^bO^b. || 28. γε om K^b. || ἔτι] ἔτι δὲ M^b, ὅτι O^b. || 30. πυθαγόρειοι K^b. || τοῦ — 31. μοναχῶς om N^b. || 32. μὲν γὰρ τὸ M^b. || 33. ἢ om M^b. || 34. ἢ post καὶ om M^bN^bO^b. || 35. κακοὶ δὲ παντοδαπῶς L^bO^b.

οὔσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὠρισμένη λόγῳ καὶ ὡς ἂν ὁ φρόνι-
μος ὀρίσειεν. μεσότης δὲ δύο κακῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερ-
βολὴν τῆς δὲ κατ' ἑλλείψιν· καὶ ἐτι τῷ τὰς μὲν ἐλλεί-
πειν τὰς δ' ὑπερβάλλειν τῷ δέοντος ἐν τε τοῖς πάθεσι καὶ
ἐν ταῖς πράξεσι, τὴν δ' ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὐρίσκειν καὶ
αἰρεῖσθαι. διὸ κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν καὶ τὸν λόγον τὸν τί
ἦν εἶναι λέγοντα μεσότης ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, κατὰ δὲ τὸ ἀρι-
στον καὶ τὸ εὖ ἀκρότης. οὐ πάντα δ' ἐπιδέχεται πράξεις
οὐδὲ πᾶν πάθος τὴν μεσότητα· ἐνία γὰρ εὐθὺς ὀνόμασαι
συνειλημμένα μετὰ τῆς φαυλότητος, οἷον ἐπιχειρεκακία
ἀναισχυρτία φθόνος, καὶ ἐπὶ τῶν πράξεων μοιχεῖα κλοπὴ
ἀνδροφονία· πάντα γὰρ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ψέγεται
τῷ αὐτὰ φαῦλα εἶναι, ἀλλ' οὐχ αἱ ὑπερβολαὶ αὐτῶν
οὐδ' αἱ ἐλλείψεις. οὐκ ἔστιν οὖν οὐδέποτε περὶ αὐτὰ κα-
τορθοῦν, ἀλλ' αἱ ἀμαρτάνειν· οὐδ' ἔστι τὸ εὖ ἢ μὴ εὖ
περὶ τὰ τοιαῦτα ἐν τῷ ἦν δεῖ καὶ ὅτε καὶ ὡς μοιχεύειν,
ἀλλ' ἀπλῶς τὸ ποιεῖν ὅτιοῦν τούτων ἀμαρτάνειν ἐστίν.
ὁμοιον οὖν τὸ ἀξιοῦν καὶ περὶ τὸ ἀδικεῖν καὶ δειλαίνειν
καὶ ἀκολασαίνειν εἶναι μεσότητα καὶ ὑπερβολὴν καὶ ἑλ-
λειψιν· ἔσαι γὰρ οὕτω γε ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως με-
σότης καὶ ὑπερβολῆς ὑπερβολὴ καὶ ἑλλειψὶς ἐλλείψεως.
ὥσπερ δὲ σωφροσύνης καὶ ἀνδρείας ἐκ ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ
ἐλλειψὶς διὰ τὸ τὸ μέσον εἶναι πῶς ἄκρον, οὕτως οὐδὲ
ἐκείνων μεσότης οὐδὲ ὑπερβολὴ καὶ ἑλλειψὶς, ἀλλ' ὡς ἂν
πράττηται ἀμαρτάνεται· ὅλως γὰρ οὐθ' ὑπερβολῆς καὶ
ἐλλείψεως μεσότης ἐστίν, οὔτε μεσότητος ὑπερβολὴ καὶ
ἐλλειψὶς.

Δεῖ δὲ τοῦτο μὴ μόνον καθόλου λέγεσθαι, ἀλλὰ
καὶ τοῖς καθ' ἕκαστα ἐφαρμόττειν· ἐν γὰρ τοῖς περὶ τὰς
πράξεις λόγοις οἱ μὲν καθόλου κενώτεροί εἰσιν, οἱ δ' ἐπὶ
μέρους ἀληθινώτεροι· περὶ γὰρ τὰ καθ' ἕκαστα αἱ πράξεις,
δέον δ' ἐπὶ τῶν συμφωνεῖν. ληπτέον οὖν ταῦτα ἐκ τῆς
διαγραφῆς. περὶ μὲν οὖν φόβου καὶ θάρρους ἀνδρείας μεσό-

της· τῶν δ' ὑπερβαλλόντων ὁ μὲν τῇ ἀφοβίᾳ ἀνώνυμος
(πολλὰ δ' ἐστὶν ἀνώνυμα), ὁ δ' ἐν τῷ θαρρεῖν ὑπερβάλ-
λων θρασύς, ὁ δὲ τῷ μὲν φοβεῖσθαι ὑπερβάλλων τῷ δὲ
θαρρεῖν ἐλλείπων δειλός. περὶ ἡδονᾶς δὲ καὶ λύπας οὐ
πάσας, ἦττον δὲ καὶ περὶ τὰς λύπας, μεσότης μὲν σω-
φροσύνη, ὑπερβολὴ δὲ ἀκολασία. ἐλλείποντες δὲ περὶ τὰς
ἡδονὰς οὐ πάνυ γίνονται· διόπερ οὐδ' ὀνόματος τετυχή-
κασιν οὐδ' οἱ τοιοῦτοι, ἔστωσαν δὲ ἀναίσθητοι. περὶ δὲ δό-
σιν χρημάτων καὶ λῆψιν μεσότης μὲν ἐλευθεριότης, ὑπερ-
βολὴ δὲ καὶ ἑλλειψὶς ἀσωτία καὶ ἀνελευθερία. ἐναντίως
δ' ἑαυταῖς ὑπερβάλλουσι καὶ ἐλλείπουσιν· ὁ μὲν γὰρ
ἄσωτος ἐν μὲν προέσει ὑπερβάλλει ἐν δὲ λήψει ἐλλείπει,
ὁ δ' ἀνελεύθερος ἐν μὲν λήψει ὑπερβάλλει ἐν δὲ προέσει
ἐλλείπει. νῦν μὲν οὖν τί πῶ καὶ ἐπὶ κεφαλαίῳ λέγομεν,
ἀρκήμενοι αὐτῷ τῷ· ὕστερον δὲ ἀκριβέστερον περὶ αὐτῶν
διορισθήσεται. περὶ δὲ τὰ χρήματα καὶ ἄλλαι διαθέσεις
εἰσὶ, μεσότης μὲν μεγαλοπρέπεια (ὁ γὰρ μεγαλοπρεπὴς
διαφέρει ἐλευθερίου· ὁ μὲν γὰρ περὶ μεγάλα, ὁ δὲ περὶ
μικρά), ὑπερβολὴ δὲ ἀπειροκαλία καὶ βανασία, ἑλλει-
ψὶς δὲ μικροπρέπεια· διαφέρουσι δ' αὐταὶ τῶν περὶ τὴν
ἐλευθεριότητα, πῇ δὲ διαφέρουσιν, ὕστερον ῥηθήσεται. περὶ
δὲ τιμὴν καὶ ἀτιμίαν μεσότης μὲν μεγαλοψυχία, ὑπερ-
βολὴ δὲ χανυότης τις λεγομένη, ἑλλειψὶς δὲ μικροψυχία·
ὡς δ' ἐλέγομεν ἔχειν πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν τὴν ἐλευ-
θεριότητα, περὶ μικρὰ διαφέρουσιν, οὕτως ἔχει τις καὶ
πρὸς τὴν μεγαλοψυχίαν, περὶ τιμὴν ἔσαν μεγάλην, αὐτὴ
περὶ μικρὰν οὔσα· ἔστι γὰρ ὡς δεῖ ὀρέγεσθαι τιμῆς καὶ
μᾶλλον ἢ δεῖ καὶ ἦττον, λέγεται δ' ὁ μὲν ὑπερβάλλων
ταῖς ὀρέξεσι φιλότιμος, ὁ δ' ἐλλείπων ἀφιλότιμος, ὁ δὲ
μέσος ἀνώνυμος. ἀνώνυμοι δὲ καὶ αἱ διαθέσεις, πλὴν ἡ
τῷ φιλοτίμου φιλοτιμία. ὅθεν ἐπιδιὰζονται οἱ ἄκροι τῆς
μέσης χώρας. καὶ ἡμεῖς δὲ ἔτι μὲν ὅτε τὸν μέσον φιλό-
τιμον καλῶμεν ἔτι δ' ὅτε ἀφιλότιμον, καὶ ἔστιν ὅτε μὲν

1. ὠρισμένη om N⁴. || 2. δυεῖν K⁶. || 3. ξει M⁵. || τὸ L⁵. || 4. ταῖς πράξεσι καὶ ἐν τοῖς πάθεσι M⁵. || 5. ἐν et τὸ om K⁵. || 6. τὸν τὸ τί K⁵. || 9. ἐνια μὲν γὰρ M⁵. || 10. συνειλημμένα N⁵. || ἐπιχειρεκακία καὶ ἀναισχυρτία N⁵. || 12. λέγεται K⁵L⁵N⁵O⁵. || 13. αὐτὰ om K⁵. || 14. αὐτὰς K⁵. || 16. ἦν K⁵M⁵N⁵. || 17. ὅτιοῦν ἐν M⁵. || 19. εἶναι καὶ O⁵. || 20. γε om K⁵. || καὶ — 21. ὑπερβολῆς om N⁵. || 21. ἐλλείψεως ἑλλειψὶς M⁵, ἑλλειψὶς ἐλλείψεως ταῦτα K⁵. || 23. διὰ — 24. ἑλλειψὶς om M⁵. || 23. τὸ alterum om L⁵N⁵O⁵. || ἄκρων M⁵N⁵. || οὐδὲ om M⁵. || 25. ἀμαρτάνεται K⁵. || 26. οὐδὲ L⁵M⁵N⁵O⁵. || 28. τοῦτο μὴ] μὴ τὸ αὐτὸ K⁵, μὴ L⁵. || 29. καὶ ἐν τοῖς L⁵. || ἕκαστον M⁵. || 30. κοινώτεροι K⁵L⁵M⁵N⁵. || 32. οὖν om K⁵. || 3. θρασύς — ὑπερβάλλων om N⁵. || δ' ἐν τῷ K⁵M⁵. || θαρρεῖσθαι M⁵. || 4. οὐ — 5. λύπας om N⁵. || 6. τὰς περὶ L⁵. || 7. ὀνόματος — τοιοῦτοι] οὗτοι ὀνόματος τετυχήκασιν L⁵M⁵N⁵O⁵. || 8. ἔξω δὲ ἀναίσθητος K⁵. || 11. δ' ἑαυτὰς N⁵, δὲ αὐταῖς M⁵, δὲ αὐτὰς O⁵, om K⁵. || μὲν om M⁵. || 12. προαιρέσει N⁵. || 12 et 13. λείπει pr K⁵. || 13. μὲν προέσει ἐλλείπει ἐν δὲ λήψει ὑπερβάλλει M⁵. || 14. οὖν ἐν τύπῳ M⁵. || κεφαλαίου K⁵N⁵. || 15. αὐτῶν] αὐτοῦ L⁵. || 16. τὰ om K⁵. || 17. μὲν γὰρ μεγαλοπρέπεια M⁵. || 20. διαφέρουσι — 21. ἐλευθεριότητα om K⁵. || 21. πῇ] ὡ L⁵M⁵N⁵O⁵. || 24. δὲ λέγομεν N⁵. || 25. ἔχειν τινα N⁵. || 26. τὴν om K⁵. || μεγαλο- ψυχίαν αὐτὴν περὶ M⁵. || αὐτὴ K⁵M⁵, αὐτὴν N⁵. || 27. μικρὰ K⁵L⁵N⁵. || οὔσαν N⁵. || γὰρ om N⁵. || 32. δὲ om M⁵. || ἔτι — 33. καὶ om K⁵. || 32. μὲν om M⁵O⁵. || φιλότιμον καλῶμεν] ἐπανῶμεν M⁵. || 33. ὅτε καὶ ἀφιλότιμον N⁵. || καὶ — 1108 α 1. ἀφιλό- τιμον om L⁵M⁵O⁵. || 33. μὲν om K⁵.

ἐπανδρῆμέν τὸν φιλότιμον ἐστὶ δ' ὅτε τὸν ἀφιλότιμον. διὰ
 τίνα δ' αἰτίαν τῆτο ποιοῦμεν, ἐν τοῖς ἐξῆς ῥηθήσεται· νῦν
 δὲ περὶ τῶν λοιπῶν λέγωμεν κατὰ τὸν ὑφηγημένον τρό-
 πον. ἔστι δὲ καὶ περὶ ὀργὴν ὑπερβολὴ καὶ ἄλλειψις καὶ
 μεσότης, σχεδὸν δὲ ἀνώνυμων ἔντων αὐτῶν τὸν μέσον
 πρῶτον λέγοντες τὴν μεσότητα πραότητα καλέσομεν· τῶν
 δ' ἄκρων ὁ μὲν ὑπερβάλλων ὀργίλος ἔστω, ἡ δὲ κακία ὀρ-
 γιλότης, ὁ δ' ἐλλείπων ἀόργητός τις, ἡ δ' ἄλλειψις ἀορ-
 γησία. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι τρεῖς μεσότητες, ἔχουσιν μὲν
 τινα ὁμοιότητα πρὸς ἀλλήλας, διαφέρουσιν δ' ἀλλήλων·
 πᾶσαι μὲν γὰρ εἰσι περὶ λόγων καὶ πράξεων κοινωνίαν,
 διαφέρουσι δὲ ὅτι ἡ μὲν ἐστὶ περὶ τάληθες τὸ ἐν αὐτοῖς,
 αἱ δὲ περὶ τὸ ἡδύ· τούτου δὲ τὸ μὲν ἐν παιδιᾷ τὸ δ' ἐν
 πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν βίον. ῥητέον ὅτι καὶ περὶ τούτων, ἵνα
 μᾶλλον κατῴκωμεν ὅτι ἐν πᾶσιν ἡ μεσότης ἐπαινετόν, τὰ
 δ' ἄκρα οὗτ' ὀρθὰ οὗτ' ἐπαινετὰ ἀλλὰ ψεκτά. ἔστι μὲν
 οὖν καὶ τούτων τὰ πλείω ἀνώνυμα· πειρατέον δ', ὥσπερ
 καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, αὐτὰς ὀνοματοποιεῖν σαφηνείας ἐνε-
 κεν καὶ τοῦ εὐπαρακολουθήτου. περὶ μὲν οὖν τὸ ἀληθές
 ὁ μὲν μέσος ἀληθής τις καὶ ἡ μεσότης ἀλήθεια λεγέσθω,
 ἡ δὲ προσποίησις ἡ μὲν ἐπὶ τὸ μεῖζον ἀλαζονεία καὶ ὁ
 ἔχων αὐτὴν ἀλαζών, ἡ δ' ἐπὶ τὸ ἔλαττον εἰρωνεία καὶ
 εἰρων. περὶ δὲ τὸ ἡδύ τὸ μὲν ἐν παιδιᾷ ὁ μὲν μέσος
 εὐτράπελος καὶ ἡ διάθεσις εὐτραπεία, ἡ δ' ὑπερβολὴ βω-
 μολοχία καὶ ὁ ἔχων αὐτὴν βωμολόχος, ὁ δ' ἐλλείπων
 ἀγροϊκός τις καὶ ἡ ἔξις ἀγροϊκία· περὶ δὲ τὸ λοιπὸν ἡδύ
 τὸ ἐν τῷ βίῳ ὁ μὲν ὡς δεῖ ἡδὺς ὢν φίλος καὶ ἡ μεσό-
 της φίλος, ὁ δ' ὑπερβάλλων, εἰ μὲν οὐδενὸς ἔνεκα, ἀρε-
 σκός, εἰ δ' ὠφελείας τῆς αὐτοῦ, κόλαξ, ὁ δ' ἐλλείπων
 καὶ ἐν πᾶσιν ἀήθης δύσερός τις καὶ δύσκολος. εἰσὶ δὲ καὶ
 ἐν τοῖς πάθεσι καὶ ἐν τοῖς περὶ τὰ πάθη μεσότητες· ἡ γὰρ
 αἰδὼς ἀρετὴ μὲν οὐκ ἔστιν, ἐπαινεῖται δὲ καὶ ὁ αἰδῆμων.
 καὶ γὰρ ἐν τούτοις ὁ μὲν λέγεται μέσος, ὁ δ' ὑπερβάλ-
 λων, ὡς ὁ καταπλήξ, ὁ πάντα αἰδόμενος· ὁ δ' ἐλλείπων
 ἢ ὁ μηδὲ ὅλως ἀναίσχυντος· ὁ δὲ μέσος αἰδῆμων. νέμε-

σις δὲ μεσότης φόβου καὶ ἐπιχαιρεκακίας. εἰσὶ δὲ περὶ
 λύπην καὶ ἡδονὴν τὰς ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι τοῖς πέλας
 γινομένας· ὁ μὲν γὰρ νεμεσητικός λυπεῖται ἐπὶ τοῖς ἀνα-
 ζῶς εὖ πράττεσιν, ὁ δὲ φόβηρός ὑπερβάλλων τούτων ἐπὶ
 πᾶσι λυπεῖται, ὁ δ' ἐπιχαιρέκακος τοσούτον ἐλλείπει τοῦ
 λυπεῖσθαι ὥστε καὶ χαίρειν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων καὶ
 ἀλλοθι καιρὸς ἔστι· περὶ δὲ δικαιοσύνης, ἐπεὶ ἔχ' ἀπλῶς
 λέγεται, μετὰ ταῦτα διελθόμενοι περὶ ἐκατέρας ἐροῦμεν
 πῶς μεσότητές εἰσιν· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν λογικῶν
 ἀρετῶν.

Τριῶν δὲ διαθέσεων ἑστῶν, δύο μὲν κακιῶν, τῆς μὲν
 καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ κατ' ἐλλείψιν, μιᾶς δ' ἀρετῆς τῆς
 μεσότητος, πᾶσαι πάσαις ἀντίκεινται πῶς· αἱ μὲν γὰρ
 ἄκραι καὶ τῇ μέσῃ καὶ ἀλλήλαις ἐναντίαι εἰσὶν, ἡ δὲ
 μέσῃ ταῖς ἄκραις· ὥσπερ γὰρ τὸ ἴσον πρὸς μὲν τὸ ἔλατ-
 τον μεῖζον πρὸς δὲ τὸ μεῖζον ἔλαττον, οὕτως αἱ μέσαι
 ἔξεις πρὸς μὲν τὰς ἐλλείψεις ὑπερβάλλουσι, πρὸς δὲ τὰς
 ὑπερβολὰς ἐλλείπουσιν ἐν τε τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς πρά-
 ξεσιν. ὁ γὰρ ἀνδρεῖος πρὸς μὲν τὸν δειλὸν θρασύς φαίνε-
 ται, πρὸς δὲ τὸν θρασὺν δειλός· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ σώφρων
 πρὸς μὲν τὸν ἀναίσθητον ἀκόλαστος, πρὸς δὲ τὸν ἀκόλαστον
 ἀναίσθητος, ὁ δ' ἐλευθέριος πρὸς μὲν τὸν ἀνελεύθερον ἄστω-
 τος, πρὸς δὲ τὸν ἄστωτον ἀνελεύθερος. διὸ καὶ ἀπωθῶνται
 τὸν μέσον οἱ ἄκροι ἐκάτερος πρὸς ἐκάτερον, καὶ καλοῦσι
 τὸν ἀνδρεῖον ὁ μὲν δειλὸς θρασὺν ὁ δὲ θρασύς δειλόν, καὶ
 ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀνάλογον. ἔτω δ' ἀντικειμένων ἀλλήλοις
 τούτων, πλείων ἐναντιότης ἐστὶ τοῖς ἄκροις πρὸς ἀλλήλας ἢ
 πρὸς τὸ μέσον· πορρωτέρω γὰρ ταῦτα ἀφῆσκειν ἀλλήλων
 ἢ τοῦ μέσου, ὥσπερ τὸ μέγα τοῦ μικροῦ καὶ τὸ μικρὸν
 τοῦ μεγάλου ἢ ἄμφω τοῦ ἴσου. ἔτι πρὸς μὲν τὸ μέσον
 ἐνίοις ἄκροις ὁμοιότης τις φαίνεται, ὡς τῇ θρασύτητι πρὸς
 τὴν ἀνδρείαν καὶ τῇ ἀσωτίᾳ πρὸς τὴν ἐλευθερίτητα· τοῖς
 δὲ ἄκροις πρὸς ἀλλήλας πλείω ἀνομοιότης. τὰ δὲ πλεῖ-
 σον ἀπέχοντα ἀλλήλων ἐναντία ὀρίζονται, ὥς τε καὶ μᾶλ-
 λον ἐναντία τὰ πλείον ἀπέχοντα. πρὸς δὲ τὸ μέσον ἀν-

1. ἔστι — ἀφιλότιμον om K^b. || 2. ἐν om L^bO^b. || 3. λέγωμεν L^bN^b. || 4. δὲ om M^b. || περὶ τὴν ὀργὴν K^b. || 5. ὅτων om K^b. || 6. καλέσομεν K^b. || 7. ἐστὶν K^b. || 8. ἀοργητός K^b. || 9. τις] ἐστὶν M^b. || 10. ἀλλήλας] ἀλλήλας καὶ κοινωνίαν L^bN^b. || διαφέρουσι N^bO^b. || 12. ἡ μὲν ὅτι ἐστὶ K^b, ἐπὶ αἱ μὲν εἰσι O^b. || 15. ἐν] ἐστὶ O^b. || τὰ ἄκρα οὗτ' ἐπαινετὰ οὗτ' ὀρθὰ K^b. || 16, εἰσὶ K^b. || 18. ἔνεκα K^b. || 21. καὶ — 22. ἀλαζών om M^b. || 24. καὶ ἡ] ἡ δὲ M^b. || εὐτραπεία K^b. || 26. ἡ om O^b. || ἡδὺ om M^b. || 28 et 29. εἰ] ὁ L^bO^b. || 28. μηδεὶς M^b. || 30. ἐν om M^b. || 31. παθήμασι K^b. || ἐν τοῖς om K^b. || παρὰ N^b. || 35. δ μηδὲ] μηδὲν K^b.
 2. λύπην καὶ ἡδονὰς L^b. || τὰς] τὴν M^b. || 6. χαίρει L^bN^b. || 8. διαλεγόμενοι M^b. || 11. δὲ L^bO^b. || 14. ἐναντίαι εἰσὶν] ἀντί-
 κεινται ἐναντίαι O^b. || 15. μεσότης M^b. || 16. μεῖζον πρὸς] μέγα πρὸς M^bO^b. || 18. τε om M^b. || 19. μὲν om M^b. || 22. ἐλεύθερος
 O^b. || 24. τὸ N^b. || 25. τὸν τὸν μὲν M^b. || 26. δ' om O^b. || τούτων ἀλλήλοις M^b. || 27. πλείω K^bL^bM^bN^bO^b. || ἐναντιότης
 τούτων ἐστὶ M^b. || 29. ἡ om M^b. || 30. ἡ om pr M^b. || μὲν τὸ] τὸν K^bM^b. || 33. πλείω N^b. || 34. ἀπέχοντα ἀπ' ἀλλήλων K^b. ||
 35. πλείον L^b. || ἀντίκεινται L^bM^b.

τίκεται μᾶλλον ἐφ' ὧν μὲν ἡ ἔλλειψις ἐφ' ὧν δὲ ἡ
ὑπερβολή, οἷον ἀνδρεία μὲν οὐχ ἡ θρασύτης ὑπερβολή
οὔσα, ἀλλ' ἡ δειλία ἔλλειψις οὔσα, τῇ δὲ σωφροσύνη
αὐχ ἡ ἀναισθησία ἐνδεia οὔσα, ἀλλ' ἡ ἀκολασία ὑπερ-
βολή οὔσα. διὰ δύο δ' αἰτίας τοῦτο συμβαίνει, μίαν 5
μὲν τὴν ἐξ αὐτῶ τῶ πράγματος· τῷ γὰρ ἐγγύτερον εἶναι
καὶ ὁμοίωτερον τὸ ἕτερον ἄκρον τῷ μέσῳ, οὐ τοῦτο ἀλλὰ
τοῦναντίον ἀντιτίθεμεν μᾶλλον, οἷον ἐπεὶ ὁμοίωτερον εἶναι
δοκεῖ τῇ ἀνδρείᾳ ἡ θρασύτης καὶ ἐγγύτερον, ἀνομοίωτερον
δ' ἡ δειλία, ταύτην μᾶλλον ἀντιτίθεμεν· τὰ γὰρ ἀπέ- 10
χοντα πλέον τῷ μέσῳ ἐναντιώτερα δοκεῖ εἶναι. μία μὲν
ἐν αἰτία αὕτη, ἐξ αὐτῶ τῶ πράγματος, ἑτέρα δὲ ἐξ ἡμῶν
αὐτῶν· πρὸς αὐτὰ γὰρ αὐτοὶ μᾶλλον πεφύκαμέν πως, ταῦτα
μᾶλλον ἐναντία τῷ μέσῳ φαίνεται. οἷον αὐτοὶ μᾶλλον
πεφύκαμεν πρὸς τὰς ἡδονάς, διὸ εὐκατάφοροί ἐσμεν μᾶλ- 15
λον πρὸς ἀκολασίαν ἢ πρὸς κοσμιότητα. ταῦτ' οὖν μᾶλ-
λον ἐναντία λέγομεν, πρὸς αὐτὴν ἡ ἐπίδοσις μᾶλλον γίνεται·
καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀκολασία ὑπερβολή οὔσα ἐναντιωτέρα
ἐστὶ τῇ σωφροσύνῃ.

9 Ὅτι μὲν ἔν ἐστὶν ἡ ἀρετὴ ἡ ἠθικὴ μεσότης, καὶ πῶς, 20
καὶ ὅτι μεσότης δύο κακῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς
δὲ κατ' ἔλλειψιν, καὶ ὅτι τοιαύτη ἐστὶ διὰ τὸ σοχαστική
τῷ μέσῳ εἶναι τῷ ἐν τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς πράξεσιν, ἰκα-
νῶς εἴρηται. διὸ καὶ ἔργον ἐστὶ σπουδαῖον εἶναι· ἐν ἐκάσῳ
γὰρ τὸ μέσον λαβεῖν ἔργον, οἷον κύκλον τὸ μέσον ἔ 25
παν- τὸς ἀλλὰ τῷ εἰδότος. ἔγω δὲ καὶ τὸ μὲν ὀργισθῆναι παν-
τὸς καὶ ῥάδιον, καὶ τὸ δῆναι ἀργύριον καὶ δαπανῆσαι·
τὸ δ' ὧ καὶ ὅσον καὶ ὅτε καὶ ἔνεκα καὶ ὥς, ἐκείνῳ παν-
τὸς ἐδὲ ῥάδιον· διόπερ τὸ εὖ καὶ σπάνιον καὶ ἐπαινετὸν
καὶ καλόν. διὸ δεῖ τὸν σοχαζόμενον τῷ μέσῳ πρῶτον μὲν 30
ἀποχωρεῖν τῷ μᾶλλον ἐναντίῳ, καθάπερ καὶ ἡ Καλυψὼ
παραινέει· "τότε μὲν καπνὸς καὶ κύματος ἐκτὸς ἔεργε νῆα."
τῶν γὰρ ἄκρων τὸ μὲν ἐστὶν ἀμαρτωλότερον, τὸ δ' ἥττον·
ἐπεὶ ἔν τῷ μέσῳ τυχεῖν ἄκρως χαλεπὸν, κατὰ τὸν δεύ-
τερόν φασι πλέον τὰ ἐλάχις αὐτῶν τῶν κακῶν· τῷτο 35
τιμὰς καὶ τὰς κολάσεις. δοκεῖ δὲ ἀκρίσια εἶναι τὰ βία

δ' ἔσαι μάλιστα τῷτον τὸν τρόπον ὃν λέγομεν, σκοπεῖν δὲ
δεῖ πρὸς αὐτὰ καὶ αὐτοὶ εὐκατάφοροί ἐσμεν· ἄλλοι γὰρ
πρὸς ἄλλα πεφύκαμεν. τῷτο δ' ἔσται γνωρίμων ἐκ τῆς
ἡδονῆς καὶ τῆς λύπης τῆς γινομένης περὶ ἡμᾶς. εἰς τὴν
τίον δ' ἑαυτὸς ἀφέλκειν δεῖ· πολὺ γὰρ ἀπαγαγόντες τοῦ
ἀμαρτάνειν εἰς τὸ μέσον ἤχομεν, ὅπερ εἰ τὰ διεσπασμένα
τῶν ζύλων ὀρθύντες ποῖσιν. ἐν παντὶ δὲ μάλιστα φυλα-
κτέον τὸ ἡδὺ καὶ τὴν ἡδονήν· ἔ γὰρ ἀδέκατοι κρίνομεν
αὐτήν. ὅπερ ἔν οἱ δημογέροντες ἔπαθον πρὸς τὴν Ἑλένην,
τῷτο δεῖ παθεῖν καὶ ἡμᾶς πρὸς τὴν ἡδονήν, καὶ ἐν πᾶσι
τὴν ἐκείνων ἐπιλέγειν φωνήν· ἔγω γὰρ αὐτὴν ἀποπεμπό-
μενοι ἤττον ἀμαρτησόμεθα. ταῦτ' ἔν ποῖντες, ὡς ἐν κε-
φαλαίῳ εἶπεῖν, μάλιστα δινησόμεθα τῷ μέσῳ τυγχάνειν.
χαλεπὸν δ' ἴσως τῷτο, καὶ μάλισ' ἐν τοῖς καθ' ἑκάστον· ἔ
γὰρ ῥάδιον διορίσαι πῶς καὶ τίσι καὶ ἐπὶ ποίοις καὶ πό- 15
σον χρόνον ὀργισέον· καὶ γὰρ ἡμεῖς ὅτε μὲν τὰς ἐλλείπον-
τας ἐπαίνωμεν καὶ πράους φαιμέν, ὅτε δὲ τὰς χαλεπαί-
νοντας ἀνδρώδεις ἀποκαλοῦμεν. ἀλλ' ὁ μὲν μικρὸν τοῦ εὖ
παρεκβαίνων ἔ ψέγεται, οὗτ' ἐπὶ τὸ μᾶλλον οὗτ' ἐπὶ τὸ
ἥττον, ὁ δὲ πλέον· ἔτος γὰρ ἔ λανθάνει. ὁ δὲ μέχρι τίνος
καὶ ἐπὶ πόσον ψεκτὸς ἔ ῥάδιον τῷ λόγῳ ἀφορίσαι· ἐδὲ
γὰρ ἄλλο ἔδδεν τῶν αἰσθητῶν· τὰ δὲ τοιαῦτα ἐν τοῖς καθ'
ἑκάστον, καὶ ἐν τῇ αἰσθήσει ἡ κρίσις. τὸ μὲν ἄρα τοῦτο
δῆλον ὅτι ἡ μέση ἔξις ἐν πᾶσιν ἐπαινετή, ἀποκλίνειν δὲ
δεῖ ὅτε μὲν ἐπὶ τὴν ὑπερβολὴν ὅτε δ' ἐπὶ τὴν ἔλλειψιν·
οὕτω γὰρ ῥᾶς τῷ μέσῳ καὶ τῷ εὖ τευζόμεθα.

Γ.

Τῆς ἀρετῆς δὴ περὶ πάθη τε καὶ πράξεις ἔσσης, καὶ
ἐπὶ μὲν τοῖς ἐκουσίοις ἐπαίνων καὶ ψόγων γινομένων, ἐπὶ
δὲ τοῖς ἀκουσίοις συγγνώμης, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐλέως, τὸ ἐκ-
σίον καὶ ἀκρίσιον ἀναγκαῖον ἴσως διορίσαι τοῖς περὶ ἀρετῆς
ἐπισκοπῆσι, χρήσιμον δὲ καὶ τοῖς νομοθετῆσι πρὸς τε τὰς
τιμὰς καὶ τὰς κολάσεις. δοκεῖ δὲ ἀκρίσια εἶναι τὰ βία

1. ἐφ' ὧν μᾶλλον μὲν $M^b N^b$, ἐφ' ὧν μὲν μᾶλλον $L^b O^b$. || ἡ post δὲ om K^b . || 8. ἀντιτίθεμεν — 10. ἀντιτίθεμεν] τίθεμεν, μᾶλλον
δ' ἀντιτίθεμεν M^b . || 13. μᾶλλον om N^b . || ἔχομεν K^b . || 14. φέρεται K^b . || 16. πρὸς post ἡ om M^b . || μᾶλλον et 17. ἡ om M^b . ||
19. τῆς σωφροσύνης K^b . || 20. ἡ post ἐστὶν om L^b . || ἠθικὴ ἀρετὴ M^b . || 23. τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσιν K^b , ταῖς πράξεσι καὶ
τοῖς πάθεσιν $L^b O^b$. || 24. καὶ om O^b . || 25. ἐ] λαβεῖν ἔ O^b . || 26. δὴ $L^b O^b$. || 27. καὶ τὸ δαπανῆσαι M^b . || 28. ἐν ἐστὶ M^b . ||
29. διόπερ] ὅπερ ἐστὶ $L^b M^b N^b O^b$. || 30. μὲν om N^b . || 32. παρήγει $L^b M^b N^b O^b$. || τῷ τῷ K^b , τὸ τῷ $M^b N^b$, ὡς τῷ $L^b O^b$. || μὲν
om K^b . || 35. τὰ om M^b .

1. ἐφ' K^b . || 2. δεῖ καὶ πρὸς $M^b N^b$. || 4. γινομένης M^b . || 5. δ' ἑαυτὸς om K^b . || ἀπάγοντες $K^b M^b N^b$. || 8. ἐ] ἐδὲ M^b . || 10.
καὶ ἐν — 11. φωνήν om N^b . || 14. μᾶλλον M^b . || 15. πῶς] καὶ πῶς $K^b L^b$. || 18. ἀποκαλοῦντες K^b , ἐπικαλοῦμεν M^b . || 23. τοῦτο
 $L^b M^b N^b O^b$. || 24. Dhaif codices. || 25. ὅτε — ὅτ] τοτε — τοτε $L^b M^b N^b O^b$. || 30. τε om M^b . || 31. ἐπὶ — ἐπὶ] ἐν — ἐν $L^b M^b N^b$
 O^b . || ἐπαίνων τε καὶ O^b . || 32. δὲ ante καὶ om $L^b M^b O^b$. || 33. καὶ τὸ ἀκρίσιον K^b . || προδιορίσαι L^b . || 35. βία N^b .

ἡ δι' ἄγνοιαν γινόμενα. βίαιον δὲ ἢ ἡ ἀρχὴ ἔξωθεν, τοι-
αύτη ὅσα ἐν ἡ μὴδὲν συμβάλλεται ὁ πράττων ἢ ὁ πᾶ-
σχων, οἷον εἰ πνεῦμα κομίσαι ποι ἢ ἀνθρώποι κύριοι ὄν-
τες. ὅσα δὲ διὰ φόβον μείζονων κακῶν πράττεται ἢ διὰ
καλὸν τι, οἷον εἰ τύραννος προσάττοι αἰσχροὺς τι πράττει 5
κύριος ὧν γονέων καὶ τέκνων, καὶ πράξαντος μὲν σώζονται,
μὴ πράξαντος δ' ἀποθνήσκουσιν, ἀμφισβήτησιν ἔχει πότερον
ἀκυσία ἐστὶν ἢ ἐκούσια. τοῖσιν δὲ τι συμβαίνει καὶ περὶ
τάς ἐν τοῖς χειμῶσιν ἐκβολάς· ἀπλῶς μὲν γὰρ ὕδεις ἀπο-
βάλλεται ἐκῶν, ἐπὶ σωτηρίᾳ δ' αὐτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν 10
ἅπαντες οἱ νῦν ἔχοντες. μικταὶ μὲν ἔν εἰσὶν αἱ τοιαῦται
πράξεις, εἰκάσι δὲ μᾶλλον ἐκούσιος· αἶρεται γὰρ εἰσι
τότε ὅτε πράττονται, τὸ δὲ τέλος τῆς πράξεως κατὰ τὸν
καιρὸν ἐστὶν. καὶ τὸ ἐκῆσιον δὴ καὶ τὸ ἀκυσίον, ὅτε πράτ-
τει, λεκτέον. πράττει δὲ ἐκῶν· καὶ γὰρ ἡ ἀρχὴ τῷ κινεῖν 15
τὰ ὀργανικά μέρη ἐν ταῖς τοιαύταις πράξεσιν ἐν αὐτῷ
ἐστίν· ὧν δ' ἐν αὐτῷ ἡ ἀρχή, ἐπ' αὐτῷ καὶ τὸ πράττειν
καὶ μή. ἐκῆσιον δὴ τὰ τοιαῦτα, ἀπλῶς δ' ἴσως ἀκυσία·
ὕδεις γὰρ ἂν ἔλοιτο καθ' αὐτὸ τῶν τοιούτων ὕδεν. ἐπὶ ταῖς
πράξεσι δὲ ταῖς τοιαύταις ἐνίοτε καὶ ἐπαινοῦνται, ὅταν 20
αἰσχροὺς τι ἢ λυπηρὸν ὑπομένωσιν ἀντὶ μεγάλων καὶ κα-
λῶν· ἂν δ' ἀνάπαλιν, ψέγονται· τὰ γὰρ αἰσχυρὰ ὑπομεῖ-
ναι ἐπὶ μὴδενὶ καλῷ ἢ μετρίῳ φαύλῳ. ἐπ' ἐνίοις δ' ἐπαι-
νος μὲν ἔ γίνεται, συγγνώμη δ', ὅταν διὰ τοιαῦτα πράττει
τις ἢ μὴ δεῖ, ἢ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπερτείνει καὶ μὴ- 25
δεῖς ἂν ὑπομείναι. ἔνια δ' ἴσως ἐκ ἔστιν ἀναγκασθῆναι,
ἀλλὰ μᾶλλον ἀποθανετέον παθόντι τὰ δεινότερα· καὶ
γὰρ τὸν Εὐριπίδην Ἀλκμαίωνα γελοῖα φαίνεται τὰ ἀναγ-
καστὰ μητροκτονῆσαι. ἔστι δὲ χαλεπὸν ἐνίοτε διακρίναι
ποῖον ἀντὶ ποῖου αἰρετέον καὶ τί ἀντὶ τίνος ὑπομενετέον, ἔτι 30
δὲ χαλεπώτερον ἐμμεῖναι τοῖς γνωσθεῖσιν· ὥς γὰρ ἐπὶ τὸ
πολύ ἐστι τὰ μὲν προσδοκώμενα λυπηρά, ἢ δ' ἀναγκάζον-
ται αἰσχυρά, ὅθεν ἐπαινοὶ καὶ ψόγοι γίνονται περὶ τοῦς

ἀναγκασθέντας ἢ μή. τὰ δὲ ποῖα φατέον βίαια; ἢ ἀπλῶς
μὲν, ὅπότε ἂν ἡ αἰτία ἐν τοῖς ἐκτός ἢ καὶ ὁ πράττων μὴ-
δὲν συμβάλλεται; ἢ δὲ καθ' αὐτὰ μὲν ἀκυσία ἐστὶ, νῦν
δὲ καὶ ἀντὶ τῶνδε αἰρετά, καὶ ἡ ἀρχὴ ἐν τῷ πράττοντι,
καθ' αὐτὰ μὲν ἀκυσία ἐστὶ, νῦν δὲ καὶ ἀντὶ τῶνδε ἐκῆσιον.
μᾶλλον δ' εἰσὶν ἐκούσιος· αἱ γὰρ πράξεις ἐν τοῖς καθ'
ἑκάστῳ, ταῦτα δ' ἐκῆσιον. ποῖα δ' ἀντὶ ποῖων αἰρετέον, οὐ
ῥᾶδιον ἀποδῆναι· πολλαὶ γὰρ διαφοραὶ εἰσὶν ἐν τοῖς καθ'
ἑκάστῳ. εἰ δὲ τις τὰ ἡδέα καὶ τὰ καλὰ φαίη βίαια
εἶναι (ἀναγκάζειν γὰρ ἔξω ὄντα), πάντα ἂν εἴη οὕτω
βίαια· τέτων γὰρ χάριν πάντες πάντα πράττεσιν. καὶ οἱ
μὲν βία καὶ ἄκοντες λυπηρῶς, οἱ δὲ διὰ τὸ ἡδὺ καὶ κα-
λὸν μεθ' ἡδονῆς. γελοῖον δὲ τὸ αἰτιάσθαι τὰ ἐκτός, ἀλλὰ
μὴ αὐτὸν εὐθνήρατον ὄντα ὑπὸ τῶν τοιούτων, καὶ τῶν μὲν
καλῶν ἑαυτὸν, τῶν δ' αἰσχυρῶν τὰ ἡδέα. εἰσὶ δὲ τὸ βί-
αιον εἶναι ἢ ἔξωθεν ἡ ἀρχή, μὴδὲν συμβαλλομένου τοῦ
βιασθέντος.

Τὸ δὲ δι' ἄγνοιαν ἔχ· ἐκῆσιον μὲν ἅπαν ἐστὶν, ἀκῆ- 2
σιον δὲ τὸ ἐπίλυτον καὶ ἐν μεταμελείᾳ· ὁ γὰρ δι' ἄγνοιαν
πράττας ὁτιῦν, μὴδὲν δὲ δυσχεραίνων ἐπὶ τῇ πράξει, ἐκῶν
μὲν ἔ πέπραχεν, ὃ γε μὴ ἔδει, ἐδ' αὖ ἄκων, μὴ λυπῶ-
μενός γε. τῷ δὲ δι' ἄγνοιαν ὁ μὲν ἐν μεταμελείᾳ ἄκων
δοκεῖ, ὁ δὲ μὴ μεταμελόμενος, ἐπεὶ ἕτερος ἔξω, ἔχ ἐκῶν·
ἐπεὶ γὰρ διαφέρει, βέλτιον ὄνομα ἔχειν ἴδιον. ἕτερον δ'
εἰσὶ καὶ τὸ δι' ἄγνοιαν πράττειν τῷ ἀγνοοῦντα ποιεῖν· ὁ
γὰρ μεθύων ἢ ὀργιζόμενος οὐ δοκεῖ δι' ἄγνοιαν πράττειν,
ἀλλὰ διὰ τι τῶν εἰρημένων, ἐκ εἰδῶς δέ, ἀλλ' ἀγνοῶν.
ἀγνοεῖ μὲν οὖν πᾶς ὁ μοχθηρὸς ἢ δεῖ πράττειν καὶ ὧν
ἀφεκτέον, καὶ διὰ τὴν τοιαύτην ἀμαρτίαν ἀδικοὶ καὶ ὅλως
κακοὶ γίνονται. τὸ δ' ἀκῆσιον βέλεται λέγεσθαι ἐκ εἴ τις
ἀγνοεῖ τὸ συμφέρον· οὐ γὰρ ἡ ἐν τῇ προαιρέσει ἄγνοια
αἰτία τῷ ἀκουσίῳ ἀλλὰ τῆς μοχθηρίας, οὐδ' ἡ καθόλου
(ψέγονται γὰρ διὰ γε ταύτην) ἀλλ' ἡ καθ' ἑκάστῳ, ἐν

3. κινήσει πη M^b . || 5. προσάττει M^b . || 6. καὶ τέκνων om K^b . || πράξαντες $M^b N^b$, πράξαντι O^b . || 8. τι om $K^b L^b M^b$. || 11. εἰσὶν om K^b . || 14. ἐκῆσιον δὴ καὶ ἀκῆσιον O^b , ἀκῆσιον δὴ καὶ τὸ ἐκῆσιον $L^b M^b$. || 17. τ' O^b . || 19. ἑαυτὸ N^b . || 21. ἢ καὶ K^b . || καὶ om M^b . || 22. τὰ γὰρ αἰσχυρὰ] ταῦτα γὰρ ἔχει τις M^b . || 23. φαύλῳ M^b . || 24. διὰ τὰ τοιαῦτα M^b , διὰ ταῦτα L^b . || πράξει L^b , πράξει $M^b N^b O^b$. || 25. ἢ μὴ δεῖ om K^b . || ὑπερτείνει ante 26. ἔνια $L^b M^b$. || 26. ὑπομείναι N^b , ὑπομείνη $L^b M^b O^b$. || 27. ἀποθανετέον παθόντα $L^b M^b N^b O^b$. || 28. ἀλκμαίωνα L^b . || 29. τὸ κρίναι $L^b N^b O^b$. || 30. ὑπομενετέον M^b . || 31. χαλεπώτερον τὸ ἐμμεῖναι N^b . || 32. τὰ δ' ἀναγκάζοντα $M^b N^b$.

1. δὲ M^b . || 2. τῷ K^b . || 3. συμβάλλεται M^b . || δὴ M^b . || 4. αἰρετά — 7. ταῦτα δ' om M^b . || 5. τῶν N^b . || 6. ἢ γὰρ πράξει ἐν τοῖς καθ' ἑκάστῳ L^b . || 9. τὰ ἡδέα καὶ καλὰ N^b , τὰ καλὰ καὶ τὰ ἡδέα L^b , τὰ ἡδέα $M^b O^b$. || 10. ἀναγκάζει K^b . || πάντα καλὰ εἴη ἂν L^b , καὶ τὰ καλὰ πάντα εἴη ἂν M^b . || αὐτῷ $K^b L^b M^b$. || 11. πάντα πάντες $L^b N^b O^b$. || 12. ἡδὺ καὶ] ἡδὺ ἢ $L^b M^b$, ἡδὺ O^b . || καλὸν om $N^b O^b$. || 13. δὲ $K^b N^b O^b$. || 19. ἐπίλοιπον $K^b L^b$. || πράττας γὰρ, omisiss δ et δι' ἄγνοιαν, M^b . || 20. δεῖ] τι K^b , om M^b . || 23. μεταμελόμενος K^b . || ἔχει $L^b M^b$. || 24. ἔχει N^b . || 25. ἀγνοοῦντας K^b , ἀγνοοῦντες M^b , ἀγνοοῦντως γε K^b . || 26. ἢ ὁ ὀργιζόμενος M^b . || πράσσειν K^b . || 28. οὖν om M^b . || 31. τὰ συμφέροντα K^b . || 33. γε om M^b .

οἷς καὶ περὶ ἃ ἡ πρᾶξις· ἐν ταύτοις γὰρ καὶ ἔλεος καὶ
 συγγνώμη· ὁ γὰρ τούτων τι ἀγνοῶν ἀκουσίως πράττει.
 ἴσως ἔν ἐ χειρὸν διορίσθαι αὐτά, τίνα καὶ πόσα ἐστὶ, τίς
 τε δὴ καὶ τί καὶ περὶ τί ἢ ἐν τίνι πράττει, ἐνίοτε δὲ καὶ
 τίνι, οἷον ὀργάνῳ, καὶ ἔνεκα τίνος, οἷον σωτηρίας, καὶ πῶς, 5
 οἷον ἡρέμα ἢ σφόδρα. ἅπαντα μὲν οὖν ταῦτα οὐδεὶς ἂν
 ἀγνοήσκει μὴ μαινόμενος, δῆλον δ' ὡς ὁδὸν τὸν πράττοντα·
 πῶς γὰρ ἑαυτὸν γε; ὁ δὲ πράττει, ἀγνοήσκει ἂν τις, οἷον
 λέγοντες φασιν ἐκπεσεῖν αὐτὸς, ἢ ἐκ εἰδέναι ὅτι ἀπόρητα
 ἦν, ὥσπερ Αἰσχύλος τὰ μυστικά, ἢ δεῖξαι βουλόμενος 10
 ἀφελῆναι, ὡς ὁ τὸν καταπέλτην. οἰηθεῖν δ' ἂν τις καὶ τὸν
 υἱὸν πολέμιον εἶναι ὥσπερ ἡ Μερόπη, καὶ ἐσφαιρῶσθαι
 τὸ λελογχωμένον δόρυ, ἢ τὸν λίθον κίσσηριν εἶναι· καὶ ἐπὶ
 σωτηρία παίσας ἀποκτείναι ἂν· καὶ δεῖξαι βουλόμενος,
 ὥσπερ οἱ ἀκροχειριζόμενοι, πατάσκειν ἂν. περὶ πάντα δὴ 15
 ταῦτα τῆς ἀγνοίας οὐσίας, ἐν οἷς ἡ πρᾶξις, ὁ τούτων τι
 ἀγνοήσας ἄκων δοκεῖ πεπραχέναι, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς
 κυριωτάτοις· κυριώτατα δ' εἶναι δοκεῖ, ἐν οἷς ἡ πρᾶξις καὶ
 ἔνεκα. τῷ δὴ κατὰ τὴν τοιαύτην ἀγνοίαν ἀκουσίῳ λε-
 γομένου ἐτι δεῖ τὴν πρᾶξιν λυπηρὰν εἶναι καὶ ἐν μετα- 20
 μελείᾳ.

3 ὄντος δ' ἀκουσίῳ τῷ βίᾳ καὶ δι' ἀγνοίαν, τὸ ἐκού-
 σιον δόξειεν ἂν εἶναι οὐ ἡ ἀρχὴ ἐν αὐτῷ εἰδῶτι τὰ καθ'
 ἑκάστα ἐν οἷς ἡ πρᾶξις. ἴσως γὰρ ἔκαλως λέγεται ἀκού-
 σια εἶναι τὰ διὰ θυμὸν ἢ δι' ἐπιθυμίαν. πρῶτον μὲν γὰρ 25
 ἔδεν ἐτι τῶν ἄλλων ζώων ἐκούσίως πράττει, ἔδ' οἱ παῖδες·
 εἴτα πότερον ἔδεν ἐκούσίως πράττεμεν τῶν δι' ἐπιθυμίαν
 καὶ θυμὸν, ἢ τὰ καλὰ μὲν ἐκούσίως τὰ δ' αἰσχροὶ ἀκού-
 σίως; ἢ γελοῖον ἐνός γε αἰτίου ὄντος; ἄτοπον δὲ ἴσως τὸ
 ἀκύνσια φάναι ὧν δεῖ ὀρέγεσθαι. δεῖ δὲ καὶ ὀργίζεσθαι 30
 ἐπὶ τισὶ καὶ ἐπιθυμεῖν τινῶν, οἷον ὑγείας καὶ μαθησέως.
 δοκεῖ δὲ τὰ μὲν ἀκύνσια λυπηρὰ εἶναι, τὰ δὲ κατ' ἐπιθυ-
 μίαν ἡδέα. ἐτι δὲ τί διαφέρει τῷ ἀκύνσια εἶναι τὰ κατὰ
 λογισμὸν ἢ θυμὸν ἀμαρτηθέντα; φευκτὰ μὲν γὰρ ἄμφω,

δοκεῖ δὲ ἔχ' ἥττον ἀνθρωπικὰ εἶναι τὰ ἄλογα πάθη. αἱ
 δὲ πράξεις τῷ ἀνθρώπῳ ἀπὸ θυμῆ καὶ ἐπιθυμίας. ἄτοπον
 δὴ τὸ τίθεναι ἀκύνσια ταῦτα.

Διωρισμένων δὲ τῶν τε ἐκυσίῳ καὶ τῷ ἀκουσίῳ, περὶ 4
 προαιρέσεως ἔπεται διελθεῖν· οἰκειότατον γὰρ εἶναι δοκεῖ
 τῇ ἀρετῇ καὶ μᾶλλον τὰ ἥθη κρίνειν τῶν πράξεων. ἡ
 προαίρεσις δὲ ἐκυσίον μὲν φαίνεται, οὐ ταῦτόν δέ, ἀλλ'
 ἐπὶ πλέον τὸ ἐκυσίον· τῷ μὲν γὰρ ἐκυσίῳ καὶ παῖδες καὶ
 τᾶλλα ζῶα κοινωνεῖ, προαιρέσεως δ' ἔ, καὶ τὰ ἐξαίφνης
 ἐκύνσια μὲν λέγομεν, κατὰ προαίρεσιν δ' ἔ. οἱ δὲ λέγοντες
 αὐτὴν ἐπιθυμίαν ἢ θυμὸν ἢ βέλῃσιν ἢ τινα δόξαν ἐκ ἐο-
 κασιν ὁρθῶς λέγειν. οὐ γὰρ κοινὸν ἡ προαίρεσις καὶ τῶν
 ἀλόγων, ἐπιθυμία δὲ καὶ θυμός. καὶ ὁ ἀκρατὴς ἐπιθυ-
 μῶν μὲν πράττει, προαιρέμενος δ' ἔ· ὁ ἐγκρατὴς δ' ἀνά-
 παλιν προαιρέμενος μὲν, ἐπιθυμῶν δ' ἔ. καὶ προαιρέσει
 μὲν ἐπιθυμία ἐναντιῖται, ἐπιθυμία δ' ἐπιθυμία ἔ. καὶ ἡ
 μὲν ἐπιθυμία ἡδέος καὶ ἐπιλύπῃ, ἡ προαίρεσις δ' ἔτε λυ-
 πῆρς ἔθ' ἡδέος. θυμός δ' ἐτι ἥττον· ἥμισυ γὰρ τὰ διὰ θυ-
 μὸν κατὰ προαίρεσιν εἶναι δοκεῖ. ἀλλὰ μὴν ὁδὸν βέλῃσις
 γε, καίπερ σύνεγγυς φαινόμενον· προαίρεσις μὲν γὰρ ἐκ
 ἔσι τῶν ἀδυνάτων, καὶ εἴ τις φαίη προαιρεῖσθαι, δοκοῖ
 ἂν ἡλίθιος εἶναι· βέλῃσις δ' ἐστὶ τῶν ἀδυνάτων, οἷον ἀθα-
 νασίας. καὶ ἡ μὲν βέλῃσις ἐστὶ καὶ περὶ τὰ μηδαμῶς δι'
 αὐτῶν πραχθέντα ἂν, οἷον ὑποκριτὴν τινα νικᾶν ἢ ἀθλητὴν·
 προαιρεῖται δὲ τὰ τοιαῦτα ὑδεῖς, ἀλλ' ὅσα οἴεται γενέσθαι
 ἂν δι' αὐτῶν. ἐτι δ' ἡ μὲν βέλῃσις τῷ τέλει ἐστὶ μᾶλλον, ἢ
 δὲ προαίρεσις τῶν πρὸς τὸ τέλος, οἷον ὑγιαίνειν βεβλήμεθα,
 προαιρέμεθα δὲ δι' ὧν ὑγιαίνωμεν, καὶ εὐδαιμονεῖν βεβλήμεθα
 μὲν καὶ φαιμέν, προαιρέμεθα δὲ λέγειν ἔχ' ἀρμόζει· ὅλως
 γὰρ εἰσιν ἡ προαίρεσις περὶ τὰ ἐφ' ἡμῶν εἶναι. ὁδὸν δὲ
 δόξα ἂν εἴη· ἡ μὲν γὰρ δόξα δοκεῖ περὶ πάντα εἶναι,
 καὶ ὁδὸν ἥττον περὶ τὰ αἰδία καὶ τὰ ἀδύνατα ἢ τὰ ἐφ'
 ἡμῶν· καὶ τῷ ψευδεὶ καὶ ἀληθεὶ διαιρεῖται, οὐ τῷ κακῷ
 καὶ ἀγαθῷ, ἢ προαίρεσις δὲ τούτοις μᾶλλον· ὅλως μὲν ἔν

1. καὶ post γὰρ om $L^b M^b$. || 2. ἀκουσίῳ K^b . || 4. τε] δὲ M^b . || καὶ post τί om K^b . || 6. ἂν om $L^b M^b$. || 7. μὴ — 8. ἀγνοήσκει om N^b . || 7. τὸν om $M^b O^b$. || 8. ἑαυτὸν γε ὅ τε O^b , ὁ δὲ (ὁ δι' corr) ἑαυτὸν γε K^b . ὁ — 10. ἦν om M^b . || 9. ἐκ-πέμπειν K^b . || 10. ἢ om K^b . || δεῖξαι M^b . || 11. υἱὸν ὡς πολέμιον M^b . || 13. λελογχωμένον re M^b . || κίσσηριν L^b , κίσσηριν $K^b N^b$. || 14. σπύσας M^b . || 15. πατάσκειν K^b . || 16. ὁ — 18. πρᾶξις om K^b . || 17. πεπραχέναι — 18. δοκεῖ om M^b . || 19. αὐτὴν M^b . || 22. βελίσις $N^b O^b$. || 24. λέγεται τὸ ἀκύνσια M^b . || 25. δι' om $K^b O^b$. || 26. ἐτι om K^b . || 28. καὶ] ἢ $L^b M^b N^b O^b$. || 29. τὸ om K^b . || 32. δὲ καὶ τὰ K^b . || ἀκύνσια καὶ λυπηρὰ O^b . || 33. τῷ] τὸ $L^b N^b$.

1. πάθη om pr K^b . || αἱ δὲ] ὥς καὶ αἱ K^b . || 2. ἀπὸ — ἐπιθυμίας om K^b . || 3. δὲ $M^b N^b$. || 4. τῷ ἀκουσίῳ καὶ ἐκυσίῳ M^b . || 6. κρίνειν τῶν πράξεων M^b , τῶν πράξεων κρίνειν K^b . || 7. δὴ] δὲ $L^b M^b N^b O^b$. || 8. πλέον K^b . || 9. ἀλλὰ O^b , τὰ L^b . || 10. λέγομεν μὲν N^b . || δὴ K^b . || 12. καὶ om K^b . || 13. ἀκρατὴς K^b . || 14. ἔ· καὶ ὁ K^b . || 16. ἐπιθυμία δὲ ἐπιθυμία K^b . || 17. λυπηρὰ N^b . || 18. τὸ M^b . || κατὰ $L^b M^b$. || 20. ἐγγὺς M^b . || 24. αὐτὸν N^b . || 25. οἴεται ἂν γενέσθαι L^b , ἂν δοκεῖ γένεσθαι M^b . || 26. τέλος καὶ μᾶλλον ἐστὶν M^b . || 28. ὑγιαίνωμεν K^b . || 29. μὲν om M^b . || 30. τῶν N^b . || ὑφ' ἡμῶν K^b . || 32. ἰδία N^b . || 33. ψευδεὶς M^b .

δόξῃ ταυτὸν ἴσως ἐδὲ λέγει ἐδεῖς. ἀλλ' ἐδὲ τινι· τῷ γὰρ προαιρεῖσθαι τὰγαθὰ ἢ τὰ κακὰ ποιοῖ τινές ἐσμεν, τῷ δὲ δοξάζειν ἔ. καὶ προαιρέμεθα μὲν λαβεῖν ἢ φυγεῖν ἢ τι τῶν τοιούτων, δοξάζομεν δὲ τί ἐσιν ἢ τίνι συμφέρει ἢ πῶς· λαβεῖν δ' ἢ φυγεῖν ἐ πάνυ δοξάζομεν. καὶ ἡ μὲν προ- 5 αἶρεσις ἐπαινεῖται τῷ εἶναι ἔ δεῖ μᾶλλον ἢ τῷ ὀρθῶς, ἡ δὲ δόξα τῷ ὡς ἀληθῶς. καὶ προαιρέμεθα μὲν ἂ μάλιστα ἴσμεν ἀγαθὰ ὄντα, δοξάζομεν δὲ ἂ ἐ πάνυ ἴσμεν. δοκῶσί τε ἔχ οι αὐτοὶ προαιρεῖσθαι τε ἄριστα καὶ δοξάζειν, ἀλλ' ἐνιοὶ δοξάζειν μὲν ἄμεινον, διὰ κακίαν δ' αἰρεῖσθαι ἔχ ἂ 10 δεῖ. εἰ δὲ προγίνεται δόξα τῆς προαιρέσεως ἢ παρακολυθεῖ, ἐδὲν διαφέρει· ἐ τῷτο γὰρ σκοπεῖμεν, ἀλλ' εἰ ταυτὸν ἐς δόξῃ τινί. τί ἔν ἢ ποῖον τί ἐσιν, ἐπειδὴ τῶν εἰρημένων ἐθέν; ἐκύσιον μὲν δὴ φαίνεται, τὸ δ' ἐκύσιον ἐ πᾶν προαιρετόν. ἀλλ' ἄρα γε τὸ προβεβουλευμένον; ἡ γὰρ προ- 15 αἶρεσις μετὰ λόγου καὶ διανοίας. ὑποσημαίνειν δ' ἔοικε καὶ τῷνομα ὡς ὃν πρὸ ἐτέρων αἰρετόν.

5 Βελεύονται δὲ πότερα περὶ πάντων καὶ πᾶν βελευτόν ἐσιν, ἢ περὶ ἐνίων ἐκ ἐξὶ βελή; λεκτέον δ' ἴσως βουλευτόν ἐχ ὑπὲρ ἔ βελεύονται· ἂν τις ἡλίθιος ἢ μαινόμενος, 20 ἀλλ' ὑπὲρ ὧν ὁ νοῦν ἔχων. περὶ δὲ τῶν αἰδίων ἐδεῖς βελεύεται, οἷον περὶ τοῦ κόσμου ἢ τῆς διαμέτρου καὶ τῆς πλευρᾶς, ὅτι ἀσύμμετροι. ἀλλ' ἐδὲ περὶ τῶν ἐν κινήσει, αἰεὶ δὲ κατὰ ταυτὰ γινόμενων, εἴτ' ἐξ ἀνάγκης εἴτε καὶ φύσει ἢ διὰ τινα αἰτίαν ἄλλην, οἷον τροπῶν καὶ ἀνατο- 25 λῶν. ἐδὲ περὶ τῶν ἄλλοτε ἄλλως, οἷον αὐχμῶν καὶ ὄμβρων. ἐδὲ περὶ τῶν ἀπὸ τύχης, οἷον θησαυρῶν εὐρέσεως. ἀλλ' ἐδὲ περὶ τῶν ἀνθρωπικῶν πάντων, οἷον πῶς ἂν Σκῦθαι ἄριστα πολιτεύοντο οὐδεὶς Λακεδαιμονίων βελεύεται. ἐ γὰρ γένοιτ' ἂν τέτων ἐθέν δι' ἡμῶν. βελευόμεθα δὲ περὶ 30 τῶν ἐφ' ἡμῶν πρακτῶν· ταῦτα δὲ καὶ ἐξὶ λοιπά. αἰτία γὰρ δοκῶσιν εἶναι φύσις καὶ ἀνάγκη καὶ τύχη, ἔτι δὲ νῆς καὶ πᾶν τὸ δι' ἀνθρώπων. τῶν δ' ἀνθρώπων ἕκαστοι βελεύονται περὶ τῶν δι' αὐτῶν πρακτῶν. καὶ περὶ μὲν τὰς

ἀκριβεῖς καὶ αὐτάρκεις τῶν ἐπισημῶν ἐκ ἐξὶ βελή, οἷον περὶ γραμμάτων (ἐ γὰρ διζάζομεν πῶς γραπτέον)· ἀλλ' ὅσα γίνεται δι' ἡμῶν, μὴ ὡσαύτως δ' αἰεὶ, περὶ τέτων βελευόμεθα, οἷον περὶ τῶν κατὰ ἱατρικὴν καὶ χρηματιστικὴν, καὶ περὶ κυβερνητικὴν μᾶλλον ἢ γυμνασικὴν, ὅσα ἤττον διηκρίβωται, καὶ ἔτι περὶ τῶν λοιπῶν ὁμοίως, μᾶλλον δὲ καὶ περὶ τὰς τέχνας ἢ τὰς ἐπιστήμας· μᾶλλον γὰρ περὶ αὐτὰς διζάζομεν. τὸ βουλευέσθαι δὲ ἐν τοῖς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἀδήλοισ δὲ πῶς ἀποβήσεται, καὶ ἐν οἷς ἀδιόριστον. 50 συμβάλους δὲ παραλαμβάνομεν εἰς τὰ μεγάλα, ἀπισυντες ἡμῶν αὐτοῖς ὡς ἐχ ἱκανοῖς διαγνῶναι. βουλευόμεθα δ' ἐ περὶ τῶν τελῶν, ἀλλὰ περὶ τῶν πρὸς τὰ τέλη. ἔτε γὰρ ἱατρὸς βουλευέται εἰ ὑγιάσει, ἔτε ῥήτωρ εἰ πείσει, ἔτε πολιτικὸς εἰ εὐνομίαν ποιήσει, ἐδὲ τῶν λοιπῶν οὐδεὶς περὶ τῶν τέλους· ἀλλὰ θέμενοι τέλος τι, πῶς καὶ διὰ τίνων ἔσαι σκοπεῖσι, καὶ διὰ πλείονων μὲν φαινομένων γίνεσθαι διὰ τίνος ῥᾶστα καὶ κάλλιστα ἐπισκοπεῖσι, δι' ἐνὸς δ' ἐπιτελεσμένῃ πῶς διὰ τέτε ἔσται κακείνῳ διὰ τίνος, ἕως ἂν ἔλθωσιν ἐπὶ τὸ πρῶτον αἴτιον, ὃ ἐν τῇ εὐρέσει ἔσχατόν ἐστιν· ὁ γὰρ βελευόμενος ἔοικε ζητεῖν καὶ ἀναλύνειν τὸν εἰρημένον τρόπον ὥσπερ διάγραμμα. φαίνεται δ' ἡ μὲν ζήτησις ἐ πᾶσα εἶναι βέλευσις, οἷον αἱ μαθηματικά, ἡ δὲ βέλευσις πᾶσα ζήτησις, καὶ τὸ ἔσχατον ἐν τῇ ἀναλύσει πρῶτον εἶναι ἐν τῇ γενέσει. καὶ μὲν ἀδυνάτῳ ἐντύχουσιν, ἀφίστανται, οἷον εἰ χρημάτων δεῖ, ταῦτα δὲ μὴ οἷον τε πορισθῆναι· ἐὰν δὲ δυνατόν φαίνεται, ἐγχειρῶσι πράττειν. δυνατὰ δὲ ἂ δι' ἡμῶν γένοιτ' ἂν· τὰ γὰρ διὰ τῶν φίλων δι' ἡμῶν πως ἐσίν· ἡ γὰρ ἀρχὴ ἐν ἡμῖν. ζητεῖται δ' ὅτε μὲν τὰ ὅργανα, ὅτε δ' ἡ χρεῖα αὐτῶν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ὅτε μὲν δι' ἔ, ὅτε δὲ πῶς ἢ διὰ τίνος. ἔοικε δὴ, καθάπερ εἴρηται, ἀνθρώπος εἶναι ἀρχὴ τῶν πράξεων· ἡ δὲ βελή περὶ τῶν αὐτῶν πρακτῶν, αἱ δὲ πράξεις ἄλλων ἕνεκα. ἐκ ἂν ἔν εἴη βελευτόν τὸ τέλος ἀλλὰ τὰ πρὸς τὰ τέλη. ἐδὲ δὴ τὰ καθ' ἕκαστα,

1. δόξει *K*^b, καὶ δόξη *L*^b*M*^b. || ἄλλωι δὲ *K*^b. || 3. φυγεῖν ἢ λαβεῖν *M*^b. || ἢ om *K*^b. || 4. τί] δι *K*^b. || ἢ ante πῶς om *M*^b. || 5. δοξάζομεν δέ· καὶ *K*^b. || 7. ὡς add *K*^b*N*^b*O*^b. || ἀληθῆς *M*^b. || 8. ἴσμεν] μὲν ἴσμεν *K*^b. || 9. τε] δὲ *K*^b. || τε] τὰ *L*^b*M*^b*O*^b. || ἄριστα om *N*^b. || 11. δὲ] γὰρ *L*^b. || 12. τῷτο] ταῦτα *K*^b. || 14. ἐθέν ἐσιν. ἐκύσιον *L*^b*M*^b. || 17. ἂν *M*^b. || 18. πότερον *K*^b*N*^b. || 19. δ' om *L*^b. || 20. ἂν τις βελεύονται *L*^b*M*^b. || 21. τῶν δὲ *K*^b. || 23. ἀσύμμετρος *M*^b, σύμμετροι *K*^b, ἀσύμμετρα rc *K*^b. || 24. καὶ add *K*^b. || 25. ἢ] εἴτε *O*^b, om *K*^b. || 26. καὶ] ἢ *M*^b. || 27. περὶ om *M*^b. || 28. ἀνθρωπικῶν *K*^b. || 29. πολιτεύοντο *K*^b. || 30. δι' ἡμῶν ἐθέν *N*^b*O*^b, ἡμῶν ἐθέν *L*^b, ἐθέν ἡμῶν *M*^b. || 31. ἐν *K*^b. || τε καὶ ἔτι *M*^b. || αἰτίαι *K*^b*M*^b. || 34. τοὺς *L*^b. || 3. μὴ] καὶ *M*^b. || 4. κατὰ τὴν ἱατρικὴν *O*^b. || 5. περὶ om *M*^b. || 7. τέχνας] δόξας *N*^b et corr *L*^b. || τὰς om *L*^b. || 8. ταύτας *K*^b. || βούλευμα *L*^b. || 9. δὲ] δ' ὅσι *M*^b. || 10. ἀπισυντες μὲν γὰρ ἡμῶν *O*^b. || 15. θέμενοι τὸ τέλος τὸ πῶς *K*^b. || τίνος *L*^b*M*^b. || 20. βελοόμενος *N*^b. || 21. εἰρημένον] αὐτόν *K*^b. || δ'] δὲ καὶ *M*^b. || ἢ μὲν] ἡμῶν *N*^b. || 22. οἷον — 23. βέλευσις om *N*^b. || 22. μαθητικά *L*^b. || 25. ἀφίσταναι *K*^b. || δεῖται τὰ δὲ μὴ οἷονται *M*^b. || 27. δι' — 28. φίλων om *N*^b. || 32. αὐτῶ] δι' αὐτῶ *M*^b. || 33. ἐκ ἄρα ἔν *M*^b, ἐ γὰρ ἂν *K*^b. || βελευτόν *M*^b. || 34. ἕκαστον *M*^b.

οἷον εἰ ἄρτος τοῦτο ἢ πέπεται ὡς δεῖ· αἰσθήσεως γὰρ ταῦτα. εἰ δὲ αἰεὶ βελεύεται, εἰς ἄπειρον ἤξει. βουλευ- τὸν δὲ καὶ προαιρετὸν τὸ αὐτό, πλην ἀφωρισμένον ἤδη τὸ προαιρετὸν· τὸ γὰρ ἐκ τῆς βουλῆς προκρίβεν προαιρετὸν ἐσιν. παύεται γὰρ ἕκαστος ζητῶν πῶς πράξει, ὅταν εἰς 5 αὐτὸν ἀνάγαγῃ τὴν ἀρχήν, καὶ αὐτοῦ εἰς τὸ ἡγούμενον· τῷτο γὰρ τὸ προαιρούμενον. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων πολιτειῶν, ὡς Ὁμηρος ἐμιμεῖτο· οἱ γὰρ βασι- λεῖς ἂν προέλοιτο ἀνήγγελλον τῷ δήμῳ. ὅντος δὲ τοῦ προαιρετῆ βουλευτῆ ὀρεκτῆ τῶν ἐφ' ἡμῖν, καὶ ἡ προαίρεσις 10 ἂν εἴη βουλευτικὴ ὄρεξις τῶν ἐφ' ἡμῖν· ἐκ τῆ βελεύεσθαι γὰρ κρίναντες ὀρεγόμεθα κατὰ τὴν βέλευσιν. ἡ μὲν οὖν προαίρεσις τύπῳ εἰρήσθω, καὶ περὶ ποῖά ἐστι, καὶ ὅτι τῶν πρὸς τὰ τέλη.

6 Ἡ δὲ βύλησις ὅτι μὲν τῆ τέλους ἐσίν, εἴρηται, δοκεῖ 15 δὲ τοῖς μὲν ἀγαθῶ εἶναι, τοῖς δὲ τῆ φαινομένου ἀγαθοῦ. συμβαίνει δὲ τοῖς μὲν τὸ βουλευτὸν τάγαθόν λέγουσι μὴ εἶναι βουλευτὸν ὃ βέλεται ὃ μὴ ὀρθῶς αἰρέμενος (εἰ γὰρ ἔσαι βουλευτὸν, καὶ ἀγαθόν· ἦν δ', εἰ ἔτως ἔτυχε, κακόν), τοῖς δ' αὖ τὸ φαινόμενον ἀγαθόν τὸ βουλευτὸν λέγουσι μὴ 20 εἶναι φύσει βουλευτὸν, ἀλλ' ἐκαστῷ τὸ δοκοῦν· ἄλλο δ' ἄλλῳ φαίνεται, καὶ εἰ ἔτως ἔτυχε, τάναντία. εἰ δὲ δὴ ταῦτα μὴ ἀρέσκει, ἄρα φατέον ἀπλῶς μὲν καὶ κατ' ἀλή- θειαν βουλευτὸν εἶναι τάγαθόν, ἐκάστῳ δὲ τὸ φαινόμενον; τῷ μὲν ἔν σπευδαίῳ τὸ κατ' ἀλήθειαν εἶναι, τῷ δὲ φεύλῳ 25 τὸ τυχόν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν σωματῶν τοῖς μὲν εὖ δια- κειμένοις ὑγιεινὰ ἐστὶ τὰ κατ' ἀλήθειαν τοιαῦτα ὄντα, τοῖς δ' ἐπιπόσοις ἕτερα. ὁμοίως δὲ καὶ πικρὰ καὶ γλυκέα καὶ θερμὰ καὶ βαρέα καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστα· ὃ σπευδαῖος γὰρ ἕκαστα κρίνει ὀρθῶς, καὶ ἐν ἐκάστοις τάληθες αὐτῷ φαίνε- 30 ται. καθ' ἐκάστην γὰρ ἔξιν ἰδιά ἐστι καλὰ καὶ ἡδέα, καὶ διαφέρει πλείεσσον ἔως ὃ σπευδαῖος τῷ τάληθες ἐν ἐκάστοις ἰρᾶν, ὥσπερ κανὼν καὶ μέτρον αὐτῶν ὦν. τοῖς πολλοῖς δὲ ἡ ἀπάτη διὰ τὴν ἡδονὴν εἰκε γίνεσθαι· οὐ γὰρ οὕσα

ἀγαθὸν φαίνεται. αἰρῶνται ἔν τὸ ἡδὺ ὡς ἀγαθόν, τὴν δὲ λύπην ὡς κακὸν φεύγουσιν.

Ὁντος δὲ βελητῆ μὲν τῆ τέλους, βουλευτῶν δὲ καὶ 7 προαιρετῶν τῶν πρὸς τὸ τέλος, αἱ περὶ ταῦτα πράξεις κατὰ προαίρεσιν ἂν εἶεν καὶ ἐκούσιοι. αἱ δὲ τῶν ἀρετῶν ἐνέργειαι περὶ ταῦτα. ἐφ' ἡμῖν δὲ καὶ ἡ ἀρετὴ, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ κακία. ἐν οἷς γὰρ ἐφ' ἡμῖν τὸ πράττειν, καὶ τὸ μὴ πράττειν, καὶ ἐν οἷς τὸ μή, καὶ τὸ ναί· ὥστ' εἰ τὸ πράττειν καλὸν ὃν ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ, καὶ τὸ μὴ πράττειν ἐφ' ἡμῖν 10 ἔσαι αἰσχροὺς ὄν, καὶ εἰ τὸ μὴ πράττειν καλὸν ὃν ἐφ' ἡμῖν, καὶ τὸ πράττειν αἰσχροὺς ὃν ἐφ' ἡμῖν. εἰ δ' ἐφ' ἡμῖν τὰ καλὰ πράττειν καὶ τὰ αἰσχροῦς, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὴ πρᾶττειν, τῷτο δ' ἦν τὸ ἀγαθοῖς καὶ κακοῖς εἶναι, ἐφ' ἡμῖν ἄρα τὸ ἐπεικέσει καὶ φαύλοις εἶναι. τὸ δὲ λέγειν ὡς ὑδεῖς ἐκῶν 15 πονηρὸς ὑδ' ἄκων μάκαρ, εἰκε τὸ μὲν ψευδεῖ τὸ δ' ἀλη- θεῖ· μακάριος μὲν γὰρ ὑδεῖς ἄκων, ἡ δὲ μοχθηρία ἐκῶ- σιον. ἡ τοῖς γε νῦν εἰρημένοισι ἀμφισβητητέον, καὶ τὸν ἀνθρώπων ἔ φατέον ἀρχὴν εἶναι ὑδὲ γεννητὴν τῶν πράξεων ὥσπερ καὶ τέκνων. εἰ δὲ ταῦτα φαίνεται καὶ μὴ ἔχομεν 20 εἰς ἄλλας ἀρχὰς ἀναγαγεῖν παρὰ τὰς ἐφ' ἡμῖν, ὦν καὶ αἱ ἀρχαὶ ἐν ἡμῖν, καὶ αὐτὰ ἐφ' ἡμῖν καὶ ἐκῶσια. τῷτοις δ' εἰκε μαρτυρεῖσθαι καὶ ἰδιά ὑφ' ἐκάστων καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν νομοθετῶν· κολάζουσι γὰρ καὶ τιμωρῶνται τὸς δρῶν- τας μοχθηρά, ὅσοι μὴ βία ἢ δι' ἀγνοίαν ἥς μὴ αὐτοὶ αἰτίοι, τὸς δὲ τὰ καλὰ πράττοντας τιμῶσιν, ὡς τὸς μὲν 25 προτρέφοντες, τοὺς δὲ κωλύσοντες. καῖτοι ὅσα μήτ' ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ μήθ' ἐκῶσια, ὑδεῖς προτρέπεται πράττειν, ὡς ὑδὲν πρὸ ἔργου ὃν τὸ πεισθῆναι μὴ θερμαίνεσθαι ἢ ἀλγεῖν ἢ πεινῆν ἢ ἄλλ' ὅτις τῶν τοιούτων· ὑδὲν γὰρ ἥττον πεισόμεθα αὐτά. καὶ γὰρ ἐπ' αὐτῷ τῷ ἀγνοεῖν κολάζουσι, ἐὰν αἷτιος 30 εἶναι δοκῇ τῆς ἀγνοίας, οἷον τοῖς μεθύουσι διπλᾶ τὰ ἐπι- τίμια· ἡ γὰρ ἀρχὴ ἐν αὐτῷ· κύριος γὰρ τοῦ μὴ μεθυ- σθῆναι, τῷτο δ' αἷτιον τῆς ἀγνοίας. καὶ τὸς ἀγνοούντας τι τῶν ἐν τοῖς νόμοις, ἂν δεῖ ἐπίστασθαι καὶ μὴ χαλεπά ἐστι,

1. πέψωσις δεῖ corr K^b, πέπεσαι ὡς δεῖ L^b, πέπεται ἢ πεποῖται ὡς δεῖ N^b. || 2. βελεύεται K^b. || 4. κριβεν K^b. || 6. εἰαντὸν O^b. || ἀνάγη M^b, ἀγάγη L^b. || αὐτὸ K^b. || 9. προείλοντο K^bM^b. || 10. τῶν] ἐκ τῶν K^bM^b. || 12. βύλησιν M^b. || 17. δὴ pr L^b. || τὸ om N^bO^b. || 19. ἔσαι] ἂν N^b. || 20. τὸ ante βουλευτὸν om K^bL^bM^bO^b. || 21. ἀλλ' ὡδ' ἄλλως N^b, ἄλλω δ' ἄλλο O^b, ἄλλω δ' ἄλλως L^bM^b. || 28. ἐπιπόσοις ἔστιν ἕτερα O^b. || 29. ἕκαστον M^b. || τὸν σπευδαῖον γὰρ ἕκαστα κρίνειν K^b. || 31. καλὰ] καὶ καλὰ N^b. || ἡδέα — 33. μέτρον om M^b. || 32. τὸ σπευδαῖον K^b. || 33. ἔν K^b, om L^bM^bN^b. || τοῖς] ἐν τοῖς K^b, τοῖς δὲ O^b.

1. γῶν M^b, δὲ N^bO^b. || 3. δὴ] δὲ M^b. || 5. εἶεν ἂν K^bN^b. || καὶ om N^b. || ἐκούσιον N^b. || 9. τὸ om N^b. || ἐφ' ἡμῖν om M^b. || 10. αἰσχροὺς — 11. ἡμῖν om K^b. || 10. καὶ εἰ — ἡμῖν om O^b. || 12. δὴ L^b. || 13. ἄρα] ἔσαι L^bM^bN^b. || 15. μακάριος K^bL^b M^bN^bO^b. || 17. τε K^b. || ἀμφισβητέον M^b. || 18. μηδὲ O^b. || 20. ἐν K^bO^b. || καὶ om L^bM^bO^b. || 21. ἐν] ἐφ' M^b. || 22. δ' ὡς εἰκε M^b. || ἐφ' M^b. || 23. τὸς om K^b. || δρῶντας τὰ μοχθηρά M^b. || 24. οἷς M^b, ἢ K^b. || αἷτιον αὐτοῖς L^bM^b. || 26. ὅσα] πρὸς ἂ N^b, πρὸς ὅσα L^bM^b. || 27. ὑδεῖς γὰρ προτρέπεται N^b. || προτρέπεται τοῦ πράττειν M^b. || 28. ὃν τὸ] ὅντος N^bO^b. || 29. ὅτις ἄλλο K^b O^b. || 31. εἰναί] ἐν M^b. || 32. μὴ om N^b.

κολάζουσιν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, ὅσα δι' ἀμέλειαν ἀγνοεῖν δοκῶσιν, ὡς ἐπ' αὐτοῖς ὅν τὸ μὴ ἀγνοεῖν· τῷ γὰρ ἐπιμελεθῆναι κύριοι. ἀλλ' ἴσως τοῖσδε ἐστὶν ὥστε μὴ ἐπιμελεθῆναι. ἀλλὰ τῷ τοιούτῳ γενέσθαι αὐτοὶ αἴτιοι, ζῶντες ἀνειμένως, καὶ τῷ ἀδίκῳ ἢ ἀκολάστῳ εἶναι, οἱ μὲν 5 κακουργῶντες, οἱ δὲ ἐν πότοις καὶ τοῖς τοιούτοις διάγοντες· αἱ γὰρ περὶ ἕκαστα ἐνεργεῖαι τοιούτους ποίησιν. τῷτο δὲ δῆλον ἐκ τῶν μελετημάτων πρὸς ἡντινοῦν ἀγωνίαν ἢ πράξιν· διατελῶσι γὰρ ἐνεργῶντες. τὸ μὲν ἔν ἄγνοεῖν ὅτι ἐκ τοῦ ἐνεργεῖν περὶ ἕκαστα αἱ ἔξεις γίνονται, κομιδῇ ἀναισθήτη. 10 ἔτι δ' ἄλογον τὸν ἀδικοῦντα μὴ βέλεσθαι ἀδικον εἶναι ἢ τὸν ἀκολασαίνοντα ἀκόλαστον. εἰ δὲ μὴ ἀγνοῶν τις πράττει ἐξ ὧν ἔσαι ἀδικος, ἐκὼν ἀδικος ἂν εἴη, ἢ μὴν ἐάν γε βέληται, ἀδικος ὡν παύσεται καὶ ἔσαι δίκαιος· ὅδε γὰρ ὁ νοστῶν ὑγιής. καὶ εἰ ἕτως ἔτυχεν, ἐκὼν νοσεῖ, ἀκρατῶς 15 βιοτεύων καὶ ἀπειθῶν τοῖς ἰατροῖς. τότε μὲν ἔν ἐξῆν αὐτῷ μὴ νοσεῖν, προεμῶν δ' ἐκέτι, ὥσπερ ὅδ' ἀφέντι λίθον ἔτ' αὐτὸν δυνατὸν ἀναλαβεῖν· ἀλλ' ὅμως ἐπ' αὐτῷ τὸ βαλεῖν καὶ ῥίψαι· ἢ γὰρ ἀρχὴ ἐπ' αὐτῷ. ἔτω δὲ καὶ τῷ ἀδίκῳ καὶ τῷ ἀκολάστῳ ἐξ ἀρχῆς μὲν ἐξῆν τοιούτοις μὴ γενέσθαι, 20 διδ' ἐκόντες εἰσὶν· γενομένοις δ' ἐκέτι ἔξεσι μὴ εἶναι. ἢ μόνον δ' αἱ τῆς ψυχῆς κακαὶ ἐκείνοι εἰσιν, ἀλλ' ἐνίοις καὶ αἱ τοῦ σώματος, οἷς καὶ ἐπιτιμῶμεν· τοῖς μὲν γὰρ διὰ φύσιν αἰσχροῖς ὁδεῖς ἐπιτιμᾶ, τοῖς δὲ δι' ἀγυμνασίαν καὶ ἀμέλειαν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ἀσθένειαν καὶ πῆρσιν· ἔθεις 25 γὰρ ἂν ὀνειδίσειε τυφλῷ φύσει ἢ ἐκ νόσου ἢ ἐκ πληγῆς, ἀλλὰ μᾶλλον ἐλεήσει· τῷ δ' ἐξ οἰνοφλυγίας ἢ ἄλλης ἀκολασίας πᾶς ἂν ἐπιτιμῆται. τῶν δὲ περὶ τὸ σῶμα κακιῶν αἱ ἐφ' ἡμῖν ἐπιτιμῶνται, αἱ δὲ μὴ ἐφ' ἡμῖν ἔ. εἰ δ' ἔτω, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἱ ἐπιτιμώμεναι τῶν κακιῶν 30 ἐφ' ἡμῖν ἂν εἴεν. εἰ δὲ τις λέγοι ὅτι πάντες ἐφίενται τῷ φαινομένῳ ἀγαθῷ, τῆς δὲ φαντασίας ἡ κύριοι, ἀλλ' ὅποῖος

ποθ' ἕκαστός ἐστι, τοῖστο καὶ τὸ τέλος φαίνεται αὐτῷ· εἰ μὲν ἔν ἕκαστος ἑαυτῷ τῆς ἔξεως ἐστὶ πως αἴτιος, καὶ τῆς φαντασίας ἔσαι πως αὐτὸς αἴτιος· εἰ δὲ μή, ἔθεις αὐτῷ αἴτιος τῷ κακῷ ποιεῖν, ἀλλὰ δι' ἄγνοιαν τῷ τέλος ταῦτα πράττει, διὰ τῶν οἰόμενος αὐτῷ τὸ ἀρίστον ἔσσεσθαι. ἢ δὲ τῷ τέλος ἔφεςις ἐκ αὐθαίρετος, ἀλλὰ φύναι δεῖ ὥσπερ ὄψιν ἔχοντα, ἢ κρινεῖ καλῶς καὶ τὸ κατ' ἀλήθειαν ἀγαθὸν αἰρήσεται. καὶ ἔστιν εὐφυής, ὃ τῷτο καλῶς πέφυκεν· τὸ γὰρ μέγιστον καὶ κάλλιστον, καὶ ὁ παρ' ἐτέρῳ μὴ οἶον 10 τε λαβεῖν μηδὲ μαθεῖν, ἀλλ' οἶον ἔφυ, τοῖστον ἔχει, καὶ τὸ εὖ καὶ τὸ καλῶς τῷτο πεφυκεῖναι ἢ τελεία καὶ ἀληθινῇ ἂν εἴη εὐφυΐα. εἰ δὲ ταῦτ' ἐστὶν ἀληθῆ, τί μᾶλλον ἢ ἀρετὴ τῆς κακίας ἔσαι ἐκείσιν; ἀμφοῖν γὰρ ὁμοίως, τῷ ἀγαθῷ καὶ τῷ κακῷ, τὸ τέλος φύσει ἢ ὅπωςδὴποτε φαίνεται καὶ κεῖται, τὰ δὲ λοιπὰ πρὸς τοῦτ' ἀναφέροντες 15 πράττεσιν ὅπωςδὴποτε. εἴτε δὲ τὸ τέλος μὴ φύσει ἐκείσιν φαίνεται οἷονδὴποτε, ἀλλὰ τι καὶ παρ' αὐτόν ἐστιν, εἴτε τὸ μὲν τέλος φυσικόν, τῷ δὲ τὰ λοιπὰ πράττειν ἐκείσιν τὸν σπυδαῖον ἢ ἀρετὴ ἐκείσιν ἐστὶν, ἔθεν ἥττον καὶ ἢ κακία ἐκείσιν ἂν εἴη· ὁμοίως γὰρ καὶ τῷ κακῷ ὑπάρχει τὸ δι' αὐτόν ἐν ταῖς πράξεσι καὶ εἰ μὴ ἐν τῷ τέλει. εἰ ἔν, ὥσπερ λέγεται, ἐκείσιν εἰσιν αἱ ἀρεταὶ (καὶ γὰρ τῶν ἔξεων συναίτιοι πως αὐτοὶ ἐσμεν, καὶ τῷ ποιοῖ τινες εἶναι τὸ τέλος τοιόνδε τιθέμεθα), καὶ αἱ κακαὶ ἐκείσιν ἂν εἴεν· ὁμοίως γὰρ.

Κοινῇ μὲν οὖν περὶ τῶν ἀρετῶν εἴρηται ἡμῖν τό τε 8 γένος τύπων, ὅτι μεσότητές εἰσιν, καὶ ὅτι ἔξεις, ὅφ' ὧν τε γίνονται, καὶ ὅτι τούτων πρακτικαὶ καθ' αὐτάς, καὶ ὅτι ἐφ' ἡμῖν καὶ ἐκούσιοι, καὶ οὕτως ὡς ἂν ὁ ὀρθὸς λόγος προσάξῃ. ἔχ ὁμοίως δὲ αἱ πράξεις ἐκείσιν εἰσι καὶ αἱ ἔξεις· τῶν μὲν γὰρ πράξεων ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῷ τέλος κύριοι ἐσμεν, εἰδότες τὰ καθ' ἕκαστα, τῶν ἔξεων δὲ τῆς

1. δὴ $L^b M^b$. || 2. δοκῶσιν — ἀγροεῖν om N^b . || τὸ μὴ ἀγροεῖν ὅν $L^b M^b$. || 3. ἐστὶ τις ὥστε N^b . || 4. τῷ om O^b . || τοῖστον K^b . || 6. δὲ καὶ ἐν N^b . || 11. ἔτι δ' ἄλογον] λόγον N^b . || 12. ἀκόλαστον τὸν ἀκολασαίνοντα $L^b M^b$. || 13. ἂν — 14. βέληται om N^b . || 14. ἔσαι] ἂν N^b . || 16. ἐξῆν K^b . || 18. τῷ M^b , om L^b . || 20. γίνεσθαι L^b . || 21. ἔτι om $L^b M^b$. || ἔτι $K^b M^b O^b$. || 22. αἱ om O^b . || 23. οἷς om N^b . || 24. ἀγυμνασίαν K^b . || 25. περὶ] δι' M^b . || ἀσθένειαν αἰσχος καὶ πῆρσιν M^b , ἀσθένειαν καὶ αἰσχος καὶ πῆρσιν $L^b N^b$. || 27. ἐλεήσει $L^b M^b$. || 28. ἐπιτιμῆση L^b . || 29. αἱ ἐφ' — 30. κακιῶν om M^b . || 31. εἴεν αἱ πλεῖσαι. εἰ M^b . || λέγει $L^b O^b$.

1. τοῖστον M^b . || 2. αὐτῷ O^b . || 3. πως ὁ αὐτὸς M^b . || μὴ, ἔθεις] μηδὲς $L^b M^b N^b$. || 4. κακοποιεῖν $K^b L^b M^b$. || 8. ὡ τῷτο] αὐτὸ τῷτο ὅτι M^b . || 9. καὶ ὅ] εἰ K^b . || οἶον τε] οἶσται K^b . || 10. καὶ τῷ] τὸ δ' $L^b M^b$. || 14. τὸ om M^b . || 15. ταῦτ' $K^b L^b M^b N^b O^b$. || 16. πράττομεν K^b . || 17. αὐτῷ $L^b M^b N^b O^b$. || 18. τῷ] τὸ L^b . || πράττεσθαι M^b . || 19. σπυδαῖον εἰ ἢ O^b . || 21. αὐτὸ M^b . || πράξεσι καὶ τῷ τελείῳ K^b . || 22. ἔν] δ' M^b . || τῶν αἰτίων ἔξεων K^b . || 24. ἐκείσιν K^b . || 26. ἡμῖν] ἢ μὲν K^b , om M^b . || τε om K^b . || 27. γένος] ὡς ἐν O^b . || ὅτι μεσότης καὶ ἔξις K^b . εἰσιν et ὅτι om etiam O^b . || 28. καὶ om $K^b O^b$. || πρακτικαὶ $L^b M^b N^b$, πρακτικαὶ καὶ $K^b O^b$. || κατὰ ταύτας M^b . || 29. ἂν ὡς M^b . || 30. προσάξει L^b , προσάξειεν M^b . || ἐχ] K^b . || δὲ καὶ αἱ M^b . || 31. τῷ om $L^b M^b$. || 32. τῷς — 1115 α 1. ἕκαστα om N^b .

ἀρχῆς, καθ' ἑκάστα δὲ ἡ πρόσθεσις οὐ γνώριμος, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀρρωσιῶν· ἀλλ' ὅτι ἐφ' ἡμῶν ἦν ἔως ἢ μὴ ἔτω χρήσασθαι, διὰ τῆτο ἐκόνσιοι.

9 Ἀναλαβόντες δὴ περὶ ἐκάστης, εἴπωμεν τίνες εἰσὶ καὶ περὶ ποῖα καὶ πῶς· ἅμα δ' ἔσαι δῆλον καὶ πόσαι εἰσὶν. 5 καὶ πρῶτον περὶ ἀνδρείας. ὅτι μὲν ἔν μεσότης ἐστὶ περὶ φόβους καὶ θάρρη, ἡδὴ καὶ πρότερον εἴρηται, φοβόμεθα δὲ δηλονότι τὰ φοβερά, ταῦτα δ' ἐστὶν ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν κακὰ· διὸ καὶ τὸν φόβον ἐρίζονται προσδοκίαν κακοῦ. φοβόμεθα μὲν οὖν πάντα τὰ κακὰ, οἷον ἀδοξίαν πενίαν 10 νόσον ἀφιλίαν θάνατον, ἀλλ' οὐ περὶ πάντα δοκεῖ ὁ ἀνδρεῖος εἶναι· ἔνια γὰρ καὶ δεῖ φοβεῖσθαι καὶ καλόν, τὸ δὲ μὴ αἰσχρόν, οἷον ἀδοξίαν· ὁ μὲν γὰρ φοβόμενος ἐπιεικῆς καὶ αἰδήμων, ὁ δὲ μὴ φοβόμενος ἀναίσχυτος. λέγεται δ' ὑπὸ τινῶν ἀνδρεῖος κατὰ μεταφοράν· ἔχει γάρ 15 τι ὅμοιον τῷ ἀνδρεῖ· ἄφοβος γάρ τις καὶ ὁ ἀνδρεῖος. πενίαν δ' ἴσως ἐ δεῖ φοβεῖσθαι ἐδὲ νόσον, ἐδ' ὅλως ὅσα μὴ ἀπὸ κακίας μηδὲ δι' αὐτόν. ἀλλ' ἐδ' ὁ περὶ ταῦτα ἄφοβος ἀνδρεῖος. λέγομεν δὲ καὶ τῆτον καθ' ὁμοιότητα· ἔνιοι γὰρ ἐν τοῖς πολεμικοῖς κινδύνοις δειλοὶ ὄντες ἐλευ- 20 θέριοι εἰσι καὶ πρὸς χρημάτων ἀποβολὴν εὐθαρσῶς ἔχουσιν. ἐδὲ δὴ εἴ τις ὕβριν περὶ παῖδας καὶ γυναῖκα φοβεῖται ἢ φθόνον ἢ τι τῶν τοιούτων, δειλὸς ἐστίν· ἐδ' εἰ θαρρεῖ μέλλων μασιγῆσθαι, ἀνδρεῖος. περὶ ποῖα ἔν τῶν φοβεῶν ὁ ἀνδρεῖος; ἢ περὶ τὰ μέγιστα; ἔθεις γὰρ ὑπομενετικώτερος 25 τῶν δεινῶν. φοβερώτατον δ' ὁ θάνατος· πέρας γάρ, καὶ ἐδὲν ἔτι τῷ τεθνεῶτι δοκεῖ οὐτ' ἀγαθὸν οὔτε κακὸν εἶναι. δόξειε δ' ἂν οὐδὲ περὶ θάνατον τὸν ἐν παντὶ ὁ ἀνδρεῖος εἶναι, οἷον εἰ ἐν θαλάττῃ ἢ ἐν νόσοις. ἐν τίσιν ἔν; ἢ ἐν τοῖς καλλίστοις; τοῖσιν δὲ οἱ ἐν πολέμῳ· ἐν μεγίστῳ γάρ 30 καὶ καλλίστῳ κινδύνῳ. ὁμολογοῖ δὲ τέτοις εἰσὶ καὶ αἱ τιμαὶ αἱ ἐν ταῖς πόλεσι καὶ παρὰ τοῖς μονάρχοις. κυρίως δὴ λέγοιτ' ἂν ἀνδρεῖος ὁ περὶ τὸν καλὸν θάνατον ἀδεῆς, καὶ ὅσα θάνατον ἐπιφέρει ὑπόγυια ὄντα· τοιαῦτα δὲ μάλιστα τὰ κατὰ πόλεμον. ἐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν θαλάττῃ 35

καὶ ἐν νόσοις ἀδεῆς ὁ ἀνδρεῖος, ἔχ ἔτω δὲ ὡς οἱ θαλάττοι· οἱ μὲν γὰρ ἀπεγνώκασιν τὴν σωτηρίαν καὶ τὸν θάνατον τὸν τοῖσιν δυσχεραίνουσιν, οἱ δὲ εὐέλπιδες εἰσι παρὰ τὴν ἐμπειρίαν. ἅμα δὲ καὶ ἀνδρίζονται ἐν οἷς ἐστὶν ἀλκή ἢ καλὸν τὸ ἀποθανεῖν· ἐν ταῖς τοιαύταις δὲ φθοραῖς ἐθέ- 10

Τὸ δὲ φοβερόν ἐ πᾶσι μὲν τὸ αὐτό, λέγομεν δὲ τι 10 καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπων. τῆτο μὲν οὖν παντὶ φοβερόν τῷ γε νῦν ἔχοντι, τὰ δὲ κατ' ἀνθρώπων διαφέρει μεγέθει καὶ τῷ μᾶλλον καὶ ἥττον· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ θαρραλέα. ὁ δὲ ἀνδρεῖος ἀνέκπληκτος ὡς ἀνθρώπος. φοβήσεται μὲν ἔν καὶ τὰ τοιαῦτα, ὡς δεῖ δὲ καὶ ὡς ὁ λόγος ὑπομενεῖ, τῷ καλῷ ἔνεκα· τῆτο γὰρ τέλος τῆς ἀρετῆς. ἔστι δὲ μᾶλλον καὶ ἥττον ταῦτα φοβεῖσθαι, καὶ ἔτι τὰ μὴ φοβερά ὡς τοιαῦτα φοβεῖσθαι. γίνεταί δὲ τῶν ἀμαρτιῶν ἢ μὲν ὅτι ἐ δεῖ, ἢ δὲ ὅτι ἐχ ὡς δεῖ, ἢ δὲ ὅτι ἐχ ὅτε, ἢ τι τῶν τοιούτων· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰ θαρραλέα. ὁ μὲν ἔν ἀ δεῖ καὶ οὗ ἔνεκα ὑπομένων καὶ φοβόμενος, καὶ ὡς δεῖ καὶ ὅτε, ὁμοίως δὲ καὶ θαρρῶν, ἀνδρεῖος· κατ' ἀξίαν γάρ, καὶ ὡς ἂν ὁ λόγος, 15 πᾶσχει καὶ πράττει ὁ ἀνδρεῖος. τέλος δὲ πάσης ἐνεργείας ἐστὶ τὸ κατὰ τὴν ἔξιν. καὶ τῷ ἀνδρεῖ δὲ ἡ ἀνδρεία καλόν. τοῖσιν δὴ καὶ τὸ τέλος· ὀρίζεται γὰρ ἕκαστος τῷ τέλει. καλῷ δὴ ἔνεκα ὁ ἀνδρεῖος ὑπομένει καὶ πράττει τὰ κατὰ τὴν ἀνδρείαν. τῶν δ' ὑπερβαλλόντων ὁ μὲν τῇ ἀφοβίᾳ 20 ἀνάνυμος (εἴρηται δ' ἡμῶν ἐν τοῖς πρότερον ὅτι πολλὰ ἐστὶν ἀνάνυμα), εἴη δ' ἂν τις μαινόμενος ἢ ἀνάλγητος, εἰ μὴ θέν φοβεῖτο, μήτε σεισμὸν μήτε τὰ κύματα, καθάπερ φασὶ τὰς Κελτίας· ὁ δὲ τῷ θαρρεῖν ὑπερβάλλων περὶ τὰ φοβερά θρασύς. δοκεῖ δὲ καὶ ἀλαζῶν εἶναι ὁ θρασύς καὶ 25 προσποιητικὸς ἀνδρείας. ὡς οὖν ἐκεῖνος περὶ τὰ φοβερά ἔχει, ἔτως ἔτος βούλεται φαίνεσθαι· ἐν οἷς οὖν δύναται, μιμεῖται. διὸ καὶ εἰσὶν οἱ πολλοὶ αὐτῶν θρασύδειλοι· ἐν τέτοις γὰρ θρασυνόμενοι τὰ φοβερά ἐχ ὑπομένουσιν. ὁ δὲ τῷ φοβεῖσθαι ὑπερβάλλων δειλός· καὶ γὰρ ἀ μὴ δεῖ 30 καὶ ὡς οὐ δεῖ, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ἀκολουθεῖ αὐτῷ.

1. καθ'] τῶν δὲ καθ' $M^b O^b$, τῶν N^b . || 3. χρῆσθαι $K^b O^b$. || 4. δὲ M^b . || καὶ — 5. εἰσὶν om M^b . || 6. ἐστὶν ἡ ἀνδρεία περὶ M^b . || 7. καὶ πρότερον εἴρηται] φανερόν γεγένηται $K^b O^b$. || 8. ὡς om $K^b M^b O^b$. || 9. κακὰ] τὰ κακὰ M^b . || διὸ — 10. κακὰ om N^b . || 10. μὲν] καὶ N^b , om $L^b M^b O^b$. || 12. καὶ ante δεῖ om N^b . || 13. γὰρ om $L^b M^b$. || 16. ὅμοιον τι $L^b M^b$. || 18. μὴ] μὲν M^b . || αὐτῶν M^b . || 20. ἐν om $L^b M^b$. || ἐλευθεροῖ $K^b M^b$. || 22. γυναῖκας K^b . || 24. γ' ἐν $K^b O^b$. || 25. ὑπομενετικώτερος M^b . || 26. φοβερώτατος M^b , φοβερώτερον K^b . || 27. ἔτι] ἐν K^b . || 28. οὐ O^b . || 29. εἰ] ἢ $L^b M^b$, om $K^b O^b$. || ἐν ante νόσοις om $K^b O^b$. || 32. αἱ om $K^b L^b M^b$. || μοναρχίαις M^b . || 34. καὶ ὅσα θάνατον om N^b . || 35. θαλάσση M^b .

3. περὶ M^b . || 4. ἐστὶν ἡ ἀλκή N^b . || 5. ἐδὲν ἕτερον M^b . || 8. γε om $K^b N^b O^b$. || 9. τὰ] τὸ N^b , τῷ M^b . || 12. ὑπομένει N^b . || 13. γὰρ τὸ τέλος M^b . || ταῖς ἀρεταῖς K^b . || 14. ὡς] καὶ τὰ M^b . || 17. θαρραλέα M^b . || 18. καὶ ante ὡς om $L^b M^b$. || 19. πᾶσχει καὶ πράττει K^b . || 22. δὲ N^b . || 23. δὲ $K^b L^b M^b$. || τὰ om K^b . || 25. δὲ καὶ ἡμῶν M^b . || 26. ἢ] ἢ μὴ M^b . || 27. φοβεῖται M^b . || τὰ om K^b . || 31. ἔτος om K^b . || 32. καὶ om O^b . || 33. τῶν $L^b M^b$.

ἐλλείπει δὲ καὶ τῷ θαρρεῖν· ἀλλ' ἐν ταῖς λύπαις ὑπερβάλλων μᾶλλον καταφανής ἐστιν. δύσελπις δὴ τις ὁ δειλός· πάντα γὰρ φοβεῖται. ὁ δ' ἀνδρείος ἐναντίως· τὸ γὰρ θαρρεῖν εὐέλπιδος. περὶ ταῦτα μὲν οὖν ἐστὶν ὃ τε δειλὸς καὶ ὁ θρασύς καὶ ὁ ἀνδρείος, διαφόρως δ' ἔχουσιν πρὸς αὐτά· οἱ μὲν γὰρ ὑπερβάλλουσιν καὶ ἐλλείπουσιν, ὁ δὲ μέσως ἔχει καὶ ὡς δεῖ· καὶ οἱ μὲν θρασεῖς προπετεῖς, καὶ βυλόμενοι πρὸ τῶν κινδύνων ἐν αὐτοῖς δ' ἀφίστανται, οἱ δ' ἀνδρεῖοι ἐν τοῖς ἔργοις ὀξεῖς, πρότερον δ' ἡσύχοι.

- 11 Καθάπερ οὖν εἴρηται, ἡ ἀνδρεία μεσότης ἐστὶ περὶ 10
 θαρραλέα καὶ φοβερά, ἐν οἷς εἴρηται, καὶ ὅτι καλὸν αἰρεῖται καὶ ὑπομένει, ἢ ὅτι αἰσχροὺς τὸ μῆ. τὸ δ' ἀποθνήσκων φεύγοντα πενίαν ἢ ἔρωτα ἢ τι λυπηρὸν ἢ ἀνδρείς, ἀλλὰ μᾶλλον δειλῶ· μαλακία γὰρ τὸ φεύγειν τὰ ἐπίπονα, καὶ σὺχ' ὅτι καλὸν ὑπομένει, ἀλλὰ φεύγων κακόν. ἐστὶ μὲν 15
 οὖν ἡ ἀνδρεία τοιοῦτόν τι, λέγονται δὲ καὶ ἕτεραι κατὰ πέντε τρόπους, πρῶτον μὲν ἡ πολιτική· μάλιστα γὰρ ἔοικεν· δοκῶσι γὰρ ὑπομένειν τὰς κινδύνους οἱ πολῖται διὰ τὰ ἐκ τῶν νόμων ἐπιτίμια καὶ τὰ ὀνειδῆ καὶ διὰ τὰς τιμὰς. καὶ διὰ τὸτο ἀνδρείοτατοι δοκῶσιν εἶναι παρ' οἷς οἱ δειλοὶ 20
 ἄτιμοι καὶ οἱ ἀνδρεῖοι ἐντιμοί. τοιοῦτους δὲ καὶ Ὅμηρος ποιεῖ, οἷον τὸν Διομήδην καὶ τὸν Ἑκτορα.

Παλυδάμας μὲν πρῶτος ἐλεγχεῖν ἀναθήσει· καὶ Διομήδης,

Ἐκτωρ γὰρ ποτε φήσει ἐνὶ Τρώεσσι· ἀγορεύων,
 Τυδείδης ὑπ' ἐμεῖο.

ὡμοίωται δ' αὕτη μάλιστα τῇ πρότερον εἰρημένη, ὅτι δι' ἀρετὴν γίνεται· δι' αἰδῶ γὰρ καὶ διὰ καλῶ ὄρεξιν (τιμῆς γάρ) καὶ φυγὴν ὀνειδῶς, αἰσχροῦ ὄντος. τάξαι δ' ἂν τις καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων ἀναγκαζομένους εἰς ταυτό· 30
 χεῖρας δ', ὅσῳ ἔστι αἰδῶ ἀλλὰ διὰ φόβον αὐτὸ δρῶσι, καὶ φεύγοντες ἢ τὸ αἰσχρὸν ἀλλὰ τὸ λυπηρὸν· ἀναγκάζουσι γὰρ οἱ κύριοι, ὥσπερ ὁ Ἑκτωρ

ὃν δὲ κ' ἐγὼν ἀπάνευθε μάχης πτώσσοντα νοήσω,

ἢ οἱ ἄρκιον ἐσσεῖται φυγέειν κύνας.

καὶ οἱ προσάτιτοντες, καὶ ἀναχωρῶσι τύπτοντες τὸ αὐτὸ

δρῶσι, καὶ οἱ πρὸ τῶν τάφρων καὶ τῶν τοιάτων παρατάτοντες· πάντες γὰρ ἀναγκάζουσιν. δεῖ δ' ἔτι ἀνάγκην ἀνδρεῖον εἶναι, ἀλλ' ὅτι καλόν. δοκεῖ δὲ καὶ ἡ ἐμπειρία ἢ περὶ ἑκάστα ἀνδρεία τις εἶναι· ὅθεν καὶ ὁ Σωκράτης ὥθη ἐπισήμην εἶναι τὴν ἀνδρείαν. τοῖστοι δὲ ἄλλοι μὲν ἐν ἄλλοις, ἐν τοῖς πολεμικοῖς δ' οἱ στρατιῶται· δοκεῖ γὰρ εἶναι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου, ἃ μάλιστα συνειράκασιν ἔστω· φαίνονται δὲ ἀνδρεῖοι, ὅτι ἢ ἴσασιν οἱ ἄλλοι οἷά ἐστιν. εἴτα ποιῆσαι καὶ μὴ παθεῖν μάλιστα δύνανται ἐκ τῆς ἐμπειρίας, δυνάμενοι χρῆσθαι τοῖς ὅπλοις καὶ τοιαῦτα ἔχοντες ὅποια ἂν εἴη καὶ πρὸς τὸ ποιῆσαι καὶ πρὸς τὸ μὴ παθεῖν κράτις. ὥσπερ ἔν ἀνόπλοις ὠπλισμένοι μάχονται καὶ ἀθληταὶ ἰδιώταις· καὶ γὰρ ἐν τοῖς τοῖστοις ἀγῶσιν ἔχ' οἱ ἀνδρείοτατοι μαχιμώτατοί εἰσιν, ἀλλ' οἱ μάλιστα ἰσχύοντες καὶ τὰ σώματα ἄριστα ἔχοντες. οἱ στρατιῶται δὲ δειλοὶ γίνονται, ὅταν ὑπερτείνῃ ὁ κίνδυνος καὶ λείπωνται τοῖς πλῆθεσι καὶ ταῖς παρασκευαῖς· πρῶτοι γὰρ φεύγουσι, τὰ δὲ πολιτικά μένοντα ἀποθνήσκουσι, ὅπερ καπὶ τῷ Ἑρμαίῳ συνέβη. τοῖς μὲν γὰρ αἰσχροὺς τὸ φεύγειν καὶ ὁ θάνατος τῆς τοιαύτης σωτηρίας αἰρετώτερος· οἱ δὲ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐκινδύνουν ὡς κρείττους ὄντες, γνόντες δὲ φεύγουσι, τὸν θάνατον μᾶλλον τῷ αἰσchrῷ φοβέμενοι· ὁ δ' ἀνδρείος ἢ τοῖστος. καὶ τὸν θυμὸν δ' ἐπὶ τὴν ἀνδρείαν ἐπιφέρουσιν· ἀνδρεῖοι γὰρ εἶναι δοκῶσι καὶ οἱ διὰ θυμὸν 25
 ὥσπερ τὰ θηρία ἐπὶ τὰς τρώσαντας φερόμενοι, ὅτι καὶ οἱ ἀνδρεῖοι θυμοειδεῖς· ἱπτικώτατον γὰρ ὁ θυμὸς πρὸς τοὺς κινδύνους, ὅθεν καὶ Ὅμηρος “σθένος ἐμβαλε θυμῷ” καὶ “μένος καὶ θυμὸν ἔγειρε” καὶ “δριμύ δ' ἀνὰ ῥίνας μένος” καὶ “ἔξεσεν αἷμα·” πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα εἰκοι σημαίνουσι τὴν τῷ θυμῷ ἔγερσιν καὶ ὁρμήν. οἱ μὲν οὖν ἀνδρεῖοι διὰ τὸ καλὸν πράττεσιν, ὁ δὲ θυμὸς συνεργεῖ αὐτοῖς· τὰ θηρία δὲ διὰ λύπην· διὰ γὰρ τὸ πληγῆναι ἢ φοβεῖσθαι, ἐπεὶ εἰάν γε ἐν ὕλῃ ἢ ἐν ἔλῃ ἢ, ἢ προσέρχονται. οὐ δὲ ἐστὶν ἀνδρεία διὰ τὸ ὑπ' ἀληθείας καὶ θυμῷ ἐξελαυνόμενα 35
 πρὸς τὸν κίνδυνον ὁρμᾶν, ὅθεν τῶν δεινῶν προσορῶντα, ἐπεὶ ἔτω γε καὶ οἱ ὄνοι ἀνδρεῖοι εἶεν πενιῶντες· τυπτόμενοι γὰρ

1. τὸ Ν^b. || 3. ἐναντίως Μ^bΝ^bΟ^b. || 9. πρότεροι Μ^b. || 10. περὶ τὰ θαρραλέα Μ^b. || 12. ἢ om Κ^b. || 19. διὰ om Μ^b. || 21. καὶ οἱ] οἱ δὲ L^bΜ^bΝ^b. || τοῖστοις Ν^b. || 22. διομήδης Ν^bΟ^b. || 23. παλυδάμας L^b. || πρῶτον Μ^b. || ἀναθήσει Κ^b, ἐπιθήσει Μ^b. || 26. ἐμεῖο φοβούμενος ὡμοίωται Μ^b. || 27. προτέρα Μ^b. || 28. διὰ om Ν^bΟ^b. || 30. αὐτό Μ^b. || 31. ὅσοι Κ^bΟ^b. || αὐτοὶ δρῶσι φεύγοντες Μ^b. || 33. ἔ om L^bΜ^b. || 34. ἐγὼ Μ^b. || 35. ἄρκιον Κ^b. || ἐσσεῖται Κ^bΜ^b. || 36. προσάσσοντες Μ^b.

1. προτάτοντες Ο^b. || 4. τις om Κ^bΝ^bΟ^b. || ὅθεν — 5. ἀνδρείαν om pr Ν^b. || 5. εἶναι om Κ^bΜ^bΟ^b. || ἐν om Κ^b. || 7. καὶ Κ^bΜ^b. || 8. δε] δ' Ο^b, δὲ οἱ Μ^b. || 9. μὴ] μηδὲν L^bΜ^b. || ἐμπειρίας καὶ φυλάττεσθαι καὶ πατάξαι δυνάμενοι Κ^bΝ^bΟ^b. || 11. τὸ μὴ ποιῆσαι Κ^b. || 14. ἐχ] L^b. || 17. λείπονται Ν^b. || 19. Ἑρμαίῳ] τόπος ἐστὶ τὸ Ἑρμαῖον ἐν κορινθίᾳ τῆς βοιωτίας margo L^b et 2024. || 24. φέρουσιν Κ^b, ἀναφέρουσιν L^bΜ^b. || 25. φερόμενα Κ^bL^bΜ^b. || 26. κινητικώτατον Μ^b. || 32. ἢ διὰ τὸ φοβεῖσθαι Κ^bΝ^bΟ^b. || 33. ἐν post ἢ om L^bΜ^b. || προσέρχονται L^b. || 34. ἀπὸ Ν^b. || 36. καὶ Κ^bL^bΜ^b. || ἀνδρεῖοι om Μ^b. || εἶεν] ἂν εἶεν L^bΜ^b.

ἐκ ἀφίστανται τῆς νομῆς· καὶ οἱ μοιχοὶ δὲ διὰ τὴν ἐπι-
θυμίαν τολμηρὰ πολλὰ δρῶσιν. οὐ δὲ ἔστιν ἀνδρεία τὰ
δι' ἀλγηδόνας ἢ θυμοῦ ἐξελαυνόμενα πρὸς τὸν κίνδυνον.
φυσικωτάτῃ δ' ἔοικεν ἡ διὰ τὸν θυμὸν εἶναι, καὶ προσ-
λαβῶσα προαίρεσιν καὶ τὸ ἔνεκα ἀνδρεία εἶναι. καὶ οἱ
ἀνθρώποι δὲ ὀργιζόμενοι μὲν ἀλγῶσι, τιμωρόμενοι δ' ἡδον-
ται· οἱ δὲ διὰ ταῦτα μαχόμενοι μάχιμοι μὲν, ἐκ ἀν-
δρείῃ δέ· ἔτι γὰρ διὰ τὸ καλὸν οὐδ' ὡς ὁ λόγος, ἀλλὰ
διὰ τὸ πάθος· παραπλήσιον δ' ἔχουσιν τι. ἐδὲ δὲ οἱ εὐέλ-
πιδες ὄντες ἀνδρείοι· διὰ γὰρ τὸ πολλάκις καὶ πολλοὺς
νενικηκέναι θαρρῶσιν ἐν τοῖς κινδύνοις. παρόμοιοι δέ, ὅτι
ἄμφω θαρραλέοι· ἀλλ' οἱ μὲν ἀνδρείῃ διὰ τὰ προειρη-
μένα θαρραλέοι, οἱ δὲ διὰ τὸ οἶσθαι κρείττους εἶναι καὶ
μηθὲν ἀντιπαθεῖν. τοῖσιν δὲ ποῖσι καὶ οἱ μεθυσκόμενοι·
εὐέλπιδες γὰρ γίνονται. ὅταν δὲ αὐτοῖς μὴ συμβῇ τοιαῦτα,
φεύγουσιν· ἀνδρείῃ δ' ἦν τὰ φοβερά ἀνθρώπῳ ὄντα καὶ
φαίνόμενα ὑπομένειν, ὅτι καλὸν καὶ αἰσχρὸν τὸ μή. διὸ
καὶ ἀνδρειότερου δοκεῖ εἶναι τὸ ἐν τοῖς αἰφνιδίοις φόβοις
ἄφοβον καὶ ἀτάραχον εἶναι ἢ ἐν τοῖς προδήλοις· ἀπὸ
ἐξέως γὰρ μᾶλλον, ἢ καὶ ὅτι ἦττον ἐκ παρασκευῆς· τὰ
προφανῇ μὲν γὰρ καὶ ἐκ λογισμῶ καὶ λόγῳ τις προέλοιτο,
τὰ δ' ἐξαίφνης κατὰ τὴν ἔξιν. ἀνδρείῃ δὲ φαίνονται καὶ
οἱ ἀγνοῦντες, καὶ εἰσιν ἔτι πόρρω τῶν εὐελπίδων, χεῖρας δ'
ὅσῳ ἀξίωμα ἔδεν ἔχουσιν, ἐκείνοι δέ· διὸ καὶ μένυσί τινα
χρόνον· οἱ δ' ἡπατημένοι, εἰάν γινώσκον ὅτι ἕτερον ἢ ὑπο-
πτεύσωσι, φεύγουσιν· ὅπερ οἱ Ἀργεῖοι ἔπαθον περιπεσόντες
τοῖς Λάκωνιν ὡς Σικυωνίοις. οἳ τε δὲ ἀνδρείῃ εἰρήνται
ποιοῖ τινες, καὶ οἱ δοκῶντες ἀνδρείοι.

12 Περὶ θάρρη δὲ καὶ φόβου ἡ ἀνδρεία ἔσα ἔχῃ ὁμοίως
περὶ ἄμφω ἐστίν, ἀλλὰ μᾶλλον περὶ τὰ φοβερά· ὁ γὰρ
ἐν τέτοις ἀτάραχος καὶ περὶ ταῦθ' ὡς δεῖ ἔχων ἀνδρείος
μᾶλλον ἢ ὁ περὶ τὰ θαρραλέα. τῷ δὲ τὰ λυπηρὰ ὑπο-
μένειν, ὡς εἴρηται, ἀνδρείῃ λέγονται. διὸ καὶ ἐπίλυπον ἢ
ἀνδρεία, καὶ δικαίως ἐπαινέται· χαλεπώτερον γὰρ τὰ λυ-
πηρὰ ὑπομένειν ἢ τῶν ἡδέων ἀπέχεσθαι. οὐ μὴν ἀλλὰ

δόξειεν ἂν εἶναι τὸ κατὰ τὴν ἀνδρείαν τέλος ἡδύ, ὑπὸ τῶν
κύκλῳ δ' ἀφανίζεσθαι, οἷον καὶ τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι γί-
νεται· τοῖς γὰρ πύκταις τὸ μὲν τέλος ἡδύ, οὗ ἔνεκα, ὁ
στέφανος καὶ αἱ τιμαί, τὸ δὲ τύπτεσθαι ἀλγεινόν, εἴπερ
σάρκιοι, καὶ λυπηρόν, καὶ πᾶς ὁ πόνος· διὰ δὲ τὸ πολλὰ
ταῦτ' εἶναι, μικρὸν ὅν τὸ ἔνεκα ἔδεν ἡδύ φαίνεται ἔχειν.
εἰ δὲ τοῖσιν ἐστὶ καὶ τὸ περὶ τὴν ἀνδρείαν, ὁ μὲν θάνατος
καὶ τὰ τραύματα λυπηρὰ τῷ ἀνδρείῳ καὶ ἄκοντι ἔσται,
ὑπομένει δὲ αὐτά, ὅτι καλὸν ἢ ὅτι αἰσχρὸν τὸ μή. καὶ
ὅσῳ ἂν μᾶλλον τὴν ἀρετὴν ἔχῃ πᾶσαν καὶ εὐδαιμονέζε-
ρος ἢ, μᾶλλον ἐπὶ τῷ θανάτῳ λυπηθήσεται· τῷ τοιούτῳ
γὰρ μάλιστα ζῆν ἄξιον, καὶ ἔτος μεγίστων ἀγαθῶν ἀπο-
σερεῖται εἰδώς· λυπηρὸν δὲ τὸτο. ἀλλ' ἔδεν ἦττον ἀνδρείος,
ἴσως δὲ καὶ μᾶλλον, ὅτι τὸ ἐν τῷ πολέμῳ καλὸν ἀντ'
ἐκείνων αἰρεῖται. ἔτι δὲ ἐν ἀπάσαις ταῖς ἀρεταῖς τὸ ἡδέως
ἐνεργεῖν ὑπάρχει, πλὴν ἐφ' ὅσον τοῦ τέλους ἐφάπτεται.
στρατιώτας δ' ἔδεν ἴσως κωλύει μὴ τὸς τοιούτους κρατίστους
εἶναι, ἀλλὰ τὸς ἦττον μὲν ἀνδρείους, ἄλλο δ' ἀγαθὸν μη-
δὲν ἔχοντας· ἔτοιμοι γὰρ ἔσονται πρὸς τὸς κινδύνους, καὶ τὸν
βίον πρὸς μικρὰ κέρδη καταλλάττονται. περὶ μὲν ἔν
ἀνδρείας ἐπὶ τοσούτῳ εἰρήσθω· τί δ' ἐστίν, ἔτι χαλεπὸν τύπῳ
γε περιλαβεῖν ἐκ τῶν εἰρημένων.

Μετὰ δὲ ταύτην περὶ σωφροσύνης λέγωμεν· δοκῶσι 13
γὰρ τῶν ἀλόγων μερῶν αὗται εἶναι αἱ ἀρεταί. ὅτι μὲν
ἔν μεσότης ἐστὶ περὶ ἡδονᾶς ἢ σωφροσύνης, εἴρηται ἡμῖν·
ἦττον γὰρ καὶ ἔχῃ ὁμοίως ἐστὶ περὶ τὰς λύπας· ἐν τοῖς
αὐτοῖς δὲ καὶ ἡ ἀκολασία φαίνεται. περὶ ποίας ἔν τῶν
ἡδονῶν, νῦν ἀφορίσωμεν. διηγήσθωσαν δὲ αἱ ψυχικαὶ καὶ
αἱ σωματικαί, οἷον φιλοτιμία, φιλομαθία· ἐκάτερος γὰρ
τέτων χαίρει, ἔτι φιλητικός ἐστιν, ἔθελον πάσχοντος τῷ σώ-
ματος, ἀλλὰ μᾶλλον τῆς διανοίας· οἱ δὲ περὶ τὰς τοιαύ-
τας ἡδονὰς ἔτε σώφρονες ἔτε ἀκόλαστοι λέγονται. ὁμοίως
δ' οὐδ' οἱ περὶ τὰς ἄλλας ὅσαι μὴ σωματικαί εἰσιν· τὸς
γὰρ φιλομύθους καὶ διηγητικούς καὶ περὶ τῶν τυχόντων
κατατρίβοντας τὰς ἡμέρας ἀδολέσχας, ἀκόλαστους δ' οὐ

2. οὐ — 3. κίνδυνον om $K^b O^b$. || 2. δὲ οὐ ἔστιν $L^b N^b$. || 4. φυσικωτάτος M^b . || 5. εἶναι om N^b . || 6. δὲ] δὲ $M^b O^b$. || 7. μαχόμενοι add $L^b M^b$. || 9. τὸ om K^b . || 10. ἀνδρείοι εἰσὶ διὰ L^b . || καὶ τὸ πολλοὺς O^b . || 11. ἐν] μὲν K^b . || 12. πρότερον εἰρημένα K^b . || 13. κράτιστοι $K^b O^b$. || 15. συμβῇ τὰ τοιαῦτα K^b . || 16. τὸ M^b , τὸ τὰ L^b . || καὶ μὴ φαίνόμενα K^b . || 17. κα] ἢ N^b . || 18. ἐν om M^b . || 20. καὶ om $K^b O^b$. || 23. ἐλπίδων L^b . || 24. ἀξίωμα ἐκ ἔχουσιν ἔδεν M^b . || 25. ὑποπτεύσωσι L^b , ὑποπτεύουσιν $K^b M^b$. || 2. γίνεσθαι K^b . || 3. μὲν δὲ τέλος M^b . || δ τε στέφανος L^b . || 4. αἱ om K^b . || 5. καὶ ante πᾶς om $M^b N^b$. || 7. δὲ $L^b M^b$, δὲ M^b . || τὸ τοιούτον M^b . || τὸ om K^b . || 9. ἢ om K^b . || 10. ἔχοι M^b . || 11. ἢ] εἴη M^b . || λυπεῖται $L^b M^b$, λύπη ἔσται $N^b O^b$. || τῷ om L^b . || 13. δὲ M^b . || τέτοιαι K^b . || 14. τῷ N^b . || 15. δὲ] δὲ δὲ N^b . || 20. ἀνδρίας N^b , qui ita solet. || 21. ἐπὶ om M^b . || 22. γε περιλαβεῖν] λαβεῖν M^b . || 23. ταῦτα M^b . || λέγωμεν $L^b N^b$. || 24. αἱ om K^b . || 26. ὁμοίως] ὁμοίως τῇ ἀνδρείᾳ $L^b M^b$. || ἐστὶ περὶ λύπας M^b , περὶ τὰς λύπας ἐστὶν $K^b O^b$. || τοῖς αὐτοῖς] τοῖς $L^b M^b N^b$. || 27. ἢ om $M^b N^b$. || 28. νῦν om $L^b M^b$. || δὲ] οὐ M^b . || αἱ ψυχικαὶ καὶ σωματικαί M^b , καὶ αἱ σωματικαὶ καὶ αἱ ψυχικαὶ $K^b O^b$. || 29. φιλομαθία K^b . || ἐκατέρω M^b . || 32. ἔτε σώφρονες] ἔτι σώφρονες M^b . || 34. διηγηματικούς M^b . || τυχόντων] τοιούτων O^b . || 35. ἀδολέσχας O^b .

λέγομεν, ἐδὲ τὰς λυπημένους ἐπὶ χρήμασιν ἢ φίλοις. περὶ δὲ τὰς σωματικὰς εἴη ἂν ἡ σωφροσύνη, ἢ πάσας δὲ ἐδὲ ταύτας· οἱ γὰρ χαίροντες τοῖς διὰ τῆς ὀφείας, οἷον χρώμασι καὶ σχήμασι καὶ γραφῇ, ἕτε σῶφρονες οὔτε ἀκόλαστοι λέγονται· καίτοι δοξεῖεν ἂν εἶναι καὶ ὡς δεῖ χαίρειν καὶ τέτοις, καὶ καθ' ὑπερβολὴν καὶ ἑλλειψιν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς περὶ τὴν ἀκοήν· τὰς γὰρ ὑπερβεβλημένως χαίροντας μέλεισιν ἢ ὑποκρίσει ἔβεις ἀκολάστους λέγει, ἐδὲ τὰς ὡς δεῖ σῶφρονας. ἐδὲ τὰς περὶ τὴν ὁσμὴν, πλὴν κατὰ συμβεβηκός· τὰς γὰρ χαίροντας μύλων ἢ ῥόδων ἢ θυμιαμάτων ὁσμαῖς ἢ λέγομεν ἀκολάστους, ἀλλὰ μᾶλλον τοὺς μύρων καὶ ὀψων· χαίρουσι γὰρ τέτοις οἱ ἀκόλαστοι, ὅτι διὰ τῶν ἀνάμνησις γίνεται αὐτοῖς τῶν ἐπιθυμητῶν. ἴδιοι δ' ἂν τις καὶ τὰς ἄλλας, ὅταν πεινώσι, χαίροντας ταῖς τῶν βρωμάτων ὁσμαῖς· τὸ δὲ τοιούτοις χαίρειν ἀκολάστους· 15 τῶν γὰρ ἐπιθυμητὰ ταῦτα. ἐκ ἔστι δὲ ἐδὲ τοῖς ἄλλοις ζώοις κατὰ ταύτας τὰς αἰσθήσεις ἡδονὴ πλὴν κατὰ συμβεβηκός· οὐδὲ γὰρ ταῖς ὁσμαῖς τῶν λαγῶν αἱ κύνες χαίρουσιν, ἀλλὰ τῇ βρώσει· τὴν δ' αἰσθησιν ἢ ὁσμὴν ἐποίησεν. ἐδ' ὁ λέων τῇ φωνῇ τῆ βοός, ἀλλὰ τῇ ἐδωδῇ· ὅτι 20 δ' ἐγγύς ἐστι, διὰ τῆς φωνῆς ἥσθετο, καὶ χαίρειν δὴ ταύτῃ φαίνεται. ὁμοίως δ' οὐδ' ἰδὼν ἢ εὐρὼν ἑλαφον· ἢ ἄγριον αἶγα, ἀλλ' ὅτι βεράν ἔχει. περὶ τὰς τοιαύτας δὲ ἡδονὰς ἢ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀκολασία ἐστὶν ὦν καὶ τὰ λοιπὰ ζῶα κοινωνεῖ, ὅθεν ἀνδραποδώδεις καὶ θηριώδεις φαίνονται· 25 αὐταὶ δ' εἰσὶν ἀφῆ καὶ γεῦσις. φαίνονται δὲ καὶ τῇ γεύσει ἐπὶ μικρὸν ἢ ἔθεν χρῆσθαι· τῆς γὰρ γεύσεως ἐστὶν ἡ κρίσις τῶν χυμῶν, ὅπερ ποῖουσιν οἱ τὰς οἶνους δοκιμάζοντες καὶ τὰ ὄψα ἀρτύοντες· οὐ πάνυ δὲ χαίρουσι τέτοις, ἢ ἐκ οἷ γε ἀκόλαστοι, ἀλλὰ τῇ ἀπολαύσει, ἢ γίνεται πᾶσα 30 δι' ἀφῆς καὶ ἐν σιτίοις καὶ ἐν ποτοῖς καὶ τοῖς ἀφροδισίοις λεγομένοις. διὸ καὶ ἡὔξατό τις ὀψοφάγος ὦν τὸν φάρυγγα αὐτῷ μακρότερον γεράναι γενέσθαι, ὡς ἡδόμενος τῇ

ἀφῇ. κοινοτάτη δὲ τῶν αἰσθήσεων καθ' ἣν ἡ ἀκολασία· καὶ δοξεῖεν ἂν δικαίως ἐπονειδίζος εἶναι, ὅτι ἐχ' ἡ ἀνθρωπὸς ἔσμεν ὑπάρχει, ἀλλ' ἢ ζῶα. τὸ δὲ τοιούτοις χαίρειν καὶ μάλισα ἀγαπᾶν θηριώδεις, καὶ γὰρ αἱ ἐλευθεριώταται τῶν διὰ τῆς ἀφῆς ἡδονῶν ἀφῆρηνται, οἷον αἱ ἐν τοῖς γυμνασίοις διὰ τῆς τῆς θερμασίας γινόμεναι· οὐ γὰρ περὶ πᾶν τὸ σῶμα ἢ τῆς ἀκολάστους ἀφῆς, ἀλλὰ περὶ τινὰ μέρη. τῶν δ' ἐπιθυμιῶν αἱ μὲν κοινὰ δοκῶσιν εἶναι, αἱ δ' ἴδιοι καὶ ἐπιβέτοι· οἷον ἡ μὲν τῆς τροφῆς φυσική· πᾶς γὰρ ἐπιθυμεῖ ὁ ἐνδεὴς ξηρᾶς ἢ ὑγρᾶς τροφῆς, ὅτε δ' ἀμφοῖν, καὶ εὐνῆς, φησὶν Ὁμηρος, ὁ νέος καὶ ἀκμάζων· τὸ δὲ τοιαῦδε ἢ τοιαῦδε, ἐκείνι πᾶς, οὐδὲ τῶν αὐτῶν. διὸ φαίνεται ἡμέτερον εἶναι. ἢ μὴν ἄλλ' ἔχει γέ τι καὶ φυσικόν· ἕτερα γὰρ ἑτέροις ἐστὶν ἡδέα, καὶ ἐνια πᾶσιν ἡδίω τῶν τυχόντων. ἐν μὲν ἔν ταῖς φυσικαῖς ἐπιθυμίαις ὀλίγοι ἀμαρτάνουσι καὶ ἐφ' ἑν, ἐπὶ τὸ πλεῖον· τὸ γὰρ ἐσθίειν τὰ τυχόντα ἢ πίνειν ἕως ἂν ὑπερπλησθῇ, ὑπερβάλλειν ἐστὶ τὸ κατὰ φύσιν τῷ πλῆθει· ἀναπλήρωσις γὰρ τῆς ἐνδείας ἢ φυσικῇ ἐπιθυμίᾳ. διὸ λέγονται ἔτι γαστρίμαργοι, ὡς παρὰ τὸ δέον πληρῶντες αὐτήν. τοῖσιν δὲ γίνονται οἱ λίαν ἀνδραποδώδεις. περὶ δὲ τὰς ἰδίας τῶν ἡδονῶν πολλοὶ καὶ πολλαχῶς ἀμαρτάνουσιν· τῶν γὰρ φιλοτοισίτων λεγομένων ἢ τῷ χαίρειν οἷς μὴ δεῖ, ἢ τῷ μᾶλλον, ἢ ὡς οἱ πολλοί, ἢ μὴ ὡς δεῖ, κατὰ πάντα δ' οἱ ἀκόλαστοι ὑπερβάλλουσιν· καὶ γὰρ χαίρουσιν ἐνίοις οἷς οὐ δεῖ (μισσητὰ γάρ), καὶ εἴ τισι δεῖ χαίρειν τῶν τοιούτων, μᾶλλον ἢ δεῖ, καὶ ὡς οἱ πολλοὶ χαίρουσιν. ἢ μὲν ἔν περὶ τὰς ἡδονὰς ὑπερβολὴ ὅτι ἀκολασία καὶ ψεκτόν, δῆλον· περὶ δὲ τὰς λύπας ἐχ' ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἀνδρείας τῷ ὑπομένειν λέγεται σῶφρων ἀκόλαστος δὲ τῷ μῇ, ἀλλ' ὁ μὲν ἀκόλαστος τῷ λυπεῖσθαι μᾶλλον ἢ δεῖ, ὅτι τῶν ἡδέων οὐ τυγχάνει (καὶ τὴν λύπην δὲ ποιεῖ αὐτῷ ἡ ἡδονή), ἢ δὲ σῶφρων τῷ μὴ λυπεῖσθαι τῇ ἀπουσίᾳ καὶ τῷ ἀπέχεσθαι τοῦ ἡδέος.

4. καὶ σχήμασι om *M*^b. || 5. ἂν om *L*^b. || 9. σῶφρονας] φωνήτας *M*^b. || 11. ὁσμαῖς *L*^b. || 12. καὶ] ἢ *K*^b*O*^b. || 13. ἐπιθυμημάτων *K*^b, ἐπιθυμιῶν *L*^b*M*^b. || 15. τέτοις *O*^b. || ἀκολάστους *K*^b. || 16. τέτων *K*^b*L*^b*M*^b*N*^b. || ἐπιθυμημάτα *K*^b*L*^b*M*^b. || ἐδ' ἐν τοῖς *K*^b *O*^b. || 19. ἀλλὰ] δὲ *O*^b. || αἰσθησιν δ' *L*^b*M*^b. || ἢ om *N*^b. || πεποίηκεν *M*^b. || 21. δὲ ἔτως ταύτῃ *M*^b. || 22. δ' om *N*^b*O*^b. || 23. δὲ] δ' *L*^b*M*^b. || 26. δὲ] δ' οἱ σῶφρονες *M*^b. || 28. χυλῶν *K*^b*L*^b*N*^b. || ὅνης *M*^b. || 32. εὔξατό *L*^b*N*^b, εὔξαιτό *M*^b. || τις] τις φιλόξενος ὁ εὔξιος codex Oxon. coll. corp. Chr. et pr *K*^b, τις φιλόξενος ὁ ἐρύξιος *O*^b et corr *K*^b omissoque articulo *N*^b et Parisiens 1417 et 1855. ea nomina om *QG*^a*H*^a*L*^b*M*^b cum 1856 et 2024 et 2113, post ὦν ponit 2114. solum ibi φιλόξενος ponunt 1852 et 2023. ipsum τις om *H*^a. || 33. αὐτῷ *N*^b et 1417. || γεράναι μακρότερον *M*^b. || ἡδόμενος τῇ ἀφῇ 1852 et 2023, μενέξενος ἢ δ' ἀφῇ *M*^b.

3. τέτοις *M*^b. || 4. αἱ om *M*^b. || 7. τὸ om *L*^b*M*^b*O*^b. || τῷ ἀκολάστῃ ἢ *M*^b. || 8. ἐπιθυμιῶν δ' *L*^b. || 10. ὁ ἐνδεὴς] ὅταν ἐνδεὴς ἢ *L*^b*M*^b*N*^b. || 13. καὶ om *K*^b*O*^b. || 14. πᾶσιν] τισιν *O*^b. || 16. ὑφ' *M*^b. || 17. ἕως πλησθῆναι *K*^b*O*^b. || ὑπερβολὴ *K*^b. || 19. γαστρίαις *O*^b. || 21. ἰδέας *K*^b. || 23. ἢ — δεῖ om *N*^b. || τὸ *M*^b*O*^b. || τὸ *N*^b*O*^b. || 24. ὡς δεῖ] ἢ ὡδὲ *K*^b, ὡς δεῖ ἢ ὡ δὲ *L*^b, ὡς δεῖ ἢ ὡ μὴ δεῖ *M*^b || δὲ] *M*^b. || 25. γὰρ om *M*^b. || ἐνίοις] ἐν *O*^b. || 26. εἴ] ἐπὶ *L*^b*M*^b. || 27. ὡς] ἢ ὡς *K*^b, ὡς ἐχ' *N*^b. || 30. ἀκόλαστος δὲ] οὐδ' ἀκόλαστος *K*^b*N*^b*O*^b. || μὴ — τῷ om *K*^b. || 31. δι' *K*^b. || 32. δὲ ante ποιεῖ om *M*^b. || 33. καὶ τῷ ἀπέχεσθαι om *K*^b*O*^b.

14 ὁ μὲν οὖν ἀκόλαστος ἐπιθυμεῖ τῶν ἡδῶν πάντων ἢ τῶν μάλιστα, καὶ ἄγεται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ὥς ἀντὶ τῶν ἄλλων ταύθ' αἰρεῖσθαι· διὸ καὶ λυπεῖται καὶ ἀποτυγχάνων καὶ ἐπιθυμῶν· μετὰ λύπης γὰρ ἡ ἐπιθυμία· ἀτόπῳ δ' ἔοικε τὸ δι' ἡδονὴν λυπεῖσθαι. ἐλλείποντες δὲ περὶ τὰς ἡδονὰς καὶ ἥττον ἢ δεῖ χαίροντες ἐ πάνν γίνονται· οὐ γὰρ ἀνθρώπική ἐστὶν ἡ τοιαύτη ἀναισθησία· καὶ γὰρ τὰ λοιπὰ ζῶα διακρίνει τὰ βρώματα, καὶ τοῖς μὲν χαίρει τοῖς δ' ἔ· εἰ δὲ τῷ μὴθέν ἐστιν ἡδὴ μὴδὲ διαφέρει ἕτερον ἑτέρῃ, πόρρω ἂν εἴη τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι· ἔ τέτευχε δ' ὁ τοῖστος ὀνόματος 10 διὰ τὸ μὴ πάνν γίνεσθαι. ὁ δὲ σώφρων μέσως περὶ ταύτ' ἔχει· ἔτε γὰρ ἡδεται οἷς μάλιστα ὁ ἀκόλαστος, ἀλλὰ μᾶλλον δυσχεραίνει, οὐθ' ὅλως οἷς μὴ δεῖ οὔτε σφόδρα τοῖστω ἡδενί, ἔτ' ἀπόντων λυπεῖται οὐδ' ἐπιθυμεῖ, ἢ μετρίως, ἡδὲ μᾶλλον ἢ δεῖ, οὐδ' ὅτε μὴ δεῖ, ἡδ' ὅλως τῶν τοῖστων ἡδέν· 15 ὅσα δὲ πρὸς ὑγίειάν ἐστιν ἢ πρὸς εὐεξίαν ἡδέα ὄντα, τῶν ὀρέζεται μετρίως καὶ ὡς δεῖ, καὶ τῶν ἄλλων ἡδῶν μὴ ἐμποδίων τῶτοις ὄντων ἢ παρὰ τὸ καλὸν ἢ ὑπὲρ τὴν ἴσιν. ὁ γὰρ οὕτως ἔχων μᾶλλον ἀγαπᾷ τὰς τοιαύτας ἡδονὰς τῆς ἀξίας· ὁ δὲ σώφρων ἔ τοῖστος, ἀλλ' ὡς ὁ ὀρθὸς λόγος. 20

15 Ἐκουσίῳ δὲ μᾶλλον ἔοικεν ἡ ἀκολασία τῆς δειλίας. ἡ μὲν γὰρ δι' ἡδονὴν, ἡ δὲ διὰ λύπην, ὣν τὸ μὲν αἰρετόν, τὸ δὲ φευκτόν. καὶ ἡ μὲν λύπη ἐξίστησι καὶ φθείρει τὴν τοῦ ἔχοντος φύσιν, ἡ δὲ ἡδονὴ οὐδὲν τοῖστων ποιεῖ, μᾶλλον δ' ἐκείσιν· διὸ καὶ ἐπονειδιστότερον. καὶ γὰρ ἐθισθῆναι ῥᾶν 25 πρὸς αὐτά· πολλὰ γὰρ ἐν τῷ βίῳ τὰ τοιαῦτα, καὶ οἱ ἐθισμοὶ ἀκίνδυνοι. ἐπὶ δὲ τῶν φοβερῶν ἀνάπαλιν. δοξεῖ δ' ἂν οὐχ ὁμοίως ἐκούσιον ἢ δειλία εἶναι τοῖς καθ' ἕκαστον· αὐτὴ μὲν γὰρ ἄλυπος, ταῦτα δὲ διὰ λύπην ἐξίστησιν, ὥς καὶ τὰ ὅπλα ῥίπτειν καὶ τᾶλλα ἀσχημονεῖν· διὸ καὶ δοκεῖ 30 βίαια εἶναι. τῷ δ' ἀκολάσῳ ἀνάπαλιν τὰ μὲν καθ' ἕκαστα ἐκείσια, ἐπιθυμῶντι γὰρ καὶ ὀρεγομένῳ, τὸ δ' ὅλον ἥττον· οὐβείς γὰρ ἐπιθυμεῖ ἀκόλαστος εἶναι. τὸ δ' ὄνομα τῆς ἀκολασίας καὶ ἐπὶ τὰς παιδικὰς ἀμαρτίας φέρομεν· ἔχουσι

γὰρ τινὰ ὁμοιότητα. πότερον δ' ἀπὸ πότερος καλεῖται, ἔθεν πρὸς τὰ νῦν διαφέρει, δῆλον δ' ὅτι τὸ ὕστερον ἀπὸ τῷ προτέρῳ· ἔ κακῶς δ' ἔοικε μετενηνέχθαι· κεκολάσθαι γὰρ δεῖ τὸ τῶν αἰσχυρῶν ὀρεγόμενον καὶ πολλὴν αὐξήσιν ἔχον, τοῖστων δὲ μάλιστα ἢ ἐπιθυμία καὶ ὁ παῖς· κατ' ἐπιθυμίαν γὰρ ζῶσι καὶ τὰ παῖδια, καὶ μάλιστα ἐν τούτοις ἢ τοῦ ἡδέος ὀρεξίς. εἰ ἔν μὴ ἔσαι εὐπειθές καὶ ὑπὸ τὸ ἄρχον, ἐπὶ πολὺ ἡξει· ἄπληστος γὰρ ἢ τοῦ ἡδέος ὀρεξίς καὶ πανταχόθεν τῷ ἀνοήτῳ, καὶ ἢ τῆς ἐπιθυμίας ἐνέργεια αὐξεῖ τὸ συγγενές, καὶ μὲν μεγάλα καὶ σφοδρὰ ὥσι, καὶ τὸν λογισμὸν ἐκκρέσσειν. διὸ δεῖ μετρίως εἶναι αὐτὰς καὶ ὀλίγας, καὶ τῷ λόγῳ μὴ ἔν ἐναντιοῦσθαι. τὸ δὲ τοῖστων εὐπειθές λέγομεν καὶ κεκολασμένον· ὥσπερ γὰρ τὸν παῖδα δεῖ κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ παιδαγωγοῦ ζῆν, οὕτω καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν κατὰ τὸν λόγον. διὸ δεῖ τοῦ σώφρονος τὸ ἐπιθυμητικὸν συμφωνεῖν τῷ λόγῳ· σκοπὸς γὰρ ἀμφοῖν τὸ καλόν, καὶ ἐπιθυμεῖ ὁ σώφρων ὣν δεῖ καὶ ὡς δεῖ καὶ ὅτε· οὕτω δὲ τάττει καὶ ὁ λόγος. ταῦτ' ἔν ἡμῖν εἰρήσθω περὶ σωφροσύνης.

Λέγωμεν δ' ἐξῆς περὶ ἐλευθεριότητος, δοκεῖ δ' εἶναι ἡ περὶ χρήματα μεσότης· ἐπαινεῖται γὰρ ὁ ἐλευθερίος ἐκ ἐν τοῖς πολεμικοῖς, οὐδ' ἐν οἷς ὁ σώφρων, ἡδ' αὖ ἐν ταῖς κρίσεσιν, ἀλλὰ περὶ ὅσιν χρημάτων καὶ λῆψιν, μᾶλλον δ' ἐν τῇ δόσει. χρήματα δὲ λέγομεν πάντα ὅσων ἡ ἀξία νομισματι μετρεῖται. ἐστὶ δὲ καὶ ἡ ἀσωτία καὶ ἡ ἀνελευθερία περὶ χρήματα ὑπερβολαὶ καὶ ἐλλείψεις· καὶ τὴν μὲν ἀνελευθερίαν προσάπομεν αἰ τοῖς μᾶλλον ἢ δεῖ περὶ χρήματα σπινδαρίζουσι, τὴν δ' ἀσωτίαν ἐπιφέρομεν ἐνίστο συμπλέκοντες· τοὺς γὰρ ἀκρατεῖς καὶ εἰς ἀκολασίαν δαπανηροὺς ἀσώτους καλεῖμεν. διὸ καὶ φαυλότατοι δοκῶσιν εἶναι· πολλὰς γὰρ ἅμα κακίας ἔχουσιν. οὐ δὲ οἰκείως προσαγορεύονται· βαύλεται γὰρ ἀσώτος εἶναι ὁ ἔν τι κακὸν ἔχων,

3. λυπεῖσθαι ἀποτυγχάνων *K^b*. || 5. δὲ τὰ περὶ *K^bO^b*. || 9. μὴδὲ] μὴδὲν *N^b*. || 10. τέτευχε *K^b*. || ὀνόματος ὁ τοῖστος *K^bO^b*. || 11. μέσως μὲν περὶ *K^b*. || 12. γὰρ om *N^b*. || 14. οἷδ' οὐτ' *K^b*, οὔτε δ' *O^b*. || 15. ἢ δεῖ] ἢ δεῖ ἔθ' ἐν *K^b*, ἢ δεῖ ἡδὲν (vel ἡδὲν) ceteri. || 16. ὅσα] α *K^bO^b*. || πρὸς post ἢ om *O^b*. || 18. παρὰ] περὶ *M^b*. || ὑπὲρ] περὶ *M^b*. || 20. ἀξίας] οὐσίας *K^b*. || 24. τοῖστω *K^b*. || 25. ἐπονειδιστον *K^b*. || ῥᾶν om *K^bM^bO^b*. || 26. τὰ om *N^b*. || 27. ὡθισμοὶ *M^b*. || ἐπὶ τῶν φοβερῶν δ' *L^bM^b*. || 28. δ' om *L^b*. || ἐκούσιον] φευκτόν *K^bL^bM^bO^b*. || 29. ταῦτα] τὰ *K^b*. || 31. ἕκαστον *M^b*. || 34. καὶ om *L^bM^b*. || περὶ *M^b*. || 4. τὸ] τὸν *K^bM^b*. || πολλὴν ἔστιν αὐξήσιν *K^b*. || ἔχοντα *M^b*. || 6. καὶ ante μάλιστα om *K^bM^b*. || ἐν] δὲ ἐν *M^b*. || ἢ] γὰρ καὶ ἢ *K^b*. || 7. εἰ — 8. ὀρεξίς om *M^b*. || 7. ἐστιν *O^b*. || 8. πάντοθεν *K^b*. || 10. ὥσι καὶ σφοδρὰ *M^b*. || ἐκκρέσσει *M^b*. || 11. αὐτὰς ante εἶναι *L^b*, om *M^b*. || 12. ἐπιπειθές *O^b*. || καὶ om *K^b*. || 13. γὰρ] δὲ *K^bO^b*. || 14. τὸ — 15. σώφρονος om *K^b*. || 16. τῷ om *K^b*. || 17. καὶ ὡς δεῖ om *L^bM^b*. || 18. ἡμῖν om *L^b*. || 22. λέγομεν *L^bM^b* et pr *H^b*. || δὲ καὶ ἐξῆς *K^b*. || ἢ om *L^bM^bO^b*. || 24. ὁ om *M^b*. || 27. ἢ alterum om pr *K^b*. || ἐλευθερία pr *M^b*. || 29. δεῖ] χρὴ *M^b*. || 31. γὰρ om *M^b*. || καὶ τοὺς εἰς *M^b*. || 34. τι om *K^bO^b*.

τὸ φθέρειν τὴν ὑσίαν· ἄσματος γὰρ ὁ δι' αὐτὸν ἀπολλύμε-
νος, δοκεῖ δ' ἀπώλειά τις αὐτῆς εἶναι καὶ ἡ τῆς ὑσίας φθορά,
ὡς τῷ ζῆν διὰ τέτων ἔντος. οὕτω δὲ τὴν ἀσωτίαν ἐνδεχό-
μεθα. ὧν δ' ἐστὶ χρεία, ἐξὶ τέτοις χρῆσθαι καὶ εὖ καὶ κα-
κῶς· ὁ πλῆτος δ' ἐστὶ τῶν χρησίων· ἐκάστω δ' ἄριστα χρῆ-
ται ὁ ἔχων τὴν περὶ τὸτο ἀρετὴν· καὶ πλῆτω δὲ χρήσεται
ἄριστα ὁ ἔχων τὴν περὶ τὰ χρήματα ἀρετὴν. οὗτος δ' ἐστὶν
ὁ ἐλευθέριος. χρῆσις δ' εἶναι δοκεῖ χρημάτων δαπάνη καὶ
δόσις· ἡ δὲ λήψις καὶ ἡ φυλακὴ κτήσις μᾶλλον. διὸ μάλ-
λόν ἐστι τοῦ ἐλευθερίου τὸ δίδοναι οἷς δεῖ ἢ λαμβάνειν ὅθεν
δεῖ καὶ μὴ λαμβάνειν ὅθεν ἔδει· τῆς γὰρ ἀρετῆς μᾶλλον
τὸ εὖ ποιεῖν ἢ τὸ εὖ πάσχειν, καὶ τὰ καλὰ πράττειν μάλ-
λον ἢ τὰ αἰσχροὰ μὴ πράττειν· οὐκ ἄδηλον δ' ὅτι τῇ μὲν
δόσει ἔπεται τὸ εὖ ποιεῖν καὶ τὸ καλὰ πράττειν, τῇ δὲ λή-
ψει τὸ εὖ πάσχειν ἢ μὴ αἰσχροπραγεῖν. καὶ ἡ χάρις τῷ
διδόντι, οὐ τῷ μὴ λαμβάνοντι, καὶ ὁ ἔπαινος δὲ μᾶλλον.
καὶ ῥᾶον δὲ τὸ μὴ λαβεῖν τῷ δοῦναι· τὸ γὰρ οἰκίον ἥττον
πρίνεται μᾶλλον ἢ ἔλαμβάνοντι τὸ ἀλλότριον. καὶ ἐλευ-
θέριοι δὲ λέγονται οἱ διδόντες· οἱ δὲ μὴ λαμβάνοντες οὐκ
εἰς ἐλευθεριότητα ἐπαινεῖνται, ἀλλ' ἐχ' ἥττον εἰς δικαιοσύνην·
οἱ δὲ λαμβάνοντες ἐδ' ἐπαινεῖνται πάνυ. φιλεῖνται δὲ σχε-
δὸν μάλιστα οἱ ἐλευθέριοι τῶν ἀπ' ἀρετῆς· ὡφέλιμοι γάρ,
2 τὸτο δ' ἐν τῇ δόσει. αἱ δὲ κατ' ἀρετὴν πράξεις καλαὶ καὶ
τῷ καλῷ ἔνεκα. καὶ ὁ ἐλευθέριος οὖν δώσει τῷ καλῷ ἔνεκα
καὶ ὁρώς· οἷς γὰρ δεῖ καὶ ὅσα καὶ ὅτε, καὶ τὰλλα ὅσα
ἔπεται τῇ ὁρῇ δόσει· καὶ ταῦτα ἡδέως ἢ ἀλύπως· τὸ γὰρ
κατ' ἀρετὴν ἡδὺ ἢ ἀλυπον, ἥκιστα δὲ λυπηρόν· ὁ δὲ δίδους
οἷς μὴ δεῖ, ἢ μὴ τοῦ καλοῦ ἔνεκα ἀλλὰ διὰ τιν' ἄλλην
αἰτίαν, ἐκ ἐλευθερίας ἀλλ' ἄλλος τις ῥηθήσεται. ἐδ' ὁ λυ-
πηρὸς· μᾶλλον γὰρ ἔλονται ἀνὰ τὰ χρήματα τῆς καλῆς
πράξεως, τὸτο δ' οὐκ ἐλευθερίας· οὐδὲ λήφεται δὲ ὅθεν μὴ
δεῖ· οὐδὲ γὰρ ἐξὶ τῷ μὴ τιμῶντος τὰ χρήματα ἢ τοιαύτη
λήψις. ἐκ ἀν' εἴη δὲ ἐδ' αἰτητικός· ἔγάρ ἐξὶ τῷ εὖ ποίον-
τος εὐχερῶς εὐεργετῆσθαι. ὅθεν δὲ δεῖ, λήφεται, οἷον ἀπὸ

τῶν ιδίων κτημάτων, οὐχ ὡς καλὸν ἀλλ' ὡς ἀναγκαῖον,
ὅπως ἔχη δίδοναι. οὐδ' ἀμελήσει τῶν ιδίων, βυλόμενός γε
διὰ τέτων τισὶν ἐπαρκεῖν. οὐδὲ τοῖς τυχεῖσι δώσει, ἵνα ἔχη
δίδοναι οἷς δεῖ καὶ ὅτε καὶ οὐ καλόν. ἐλευθερίου δ' ἐστὶ
σφάδρα καὶ τὸ ὑπερβάλλειν ἐν τῇ δόσει, ὥστε καταλείπειν
ἑαυτῷ ἐλάττω· τὸ γὰρ μὴ ἐπιβλέπειν ἐφ' ἑαυτὸν ἐλευθε-
ρίᾳ. κατὰ τὴν ὑσίαν δ' ἡ ἐλευθεριότης λέγεται· ἔγάρ ἐν τῷ
πλήθει τῶν διδομένων τὸ ἐλευθέριον, ἀλλ' ἐν τῇ τῷ διδόντος
ἔξει, αὕτη δὲ κατὰ τὴν οὐσίαν δίδωσιν. οὐθέν δὲ κωλύει
10 ἐλευθεριώτερον εἶναι τὸν τὰ ἐλάττω δίδοντα, ἐὰν ἀπ' ἐλατ-
τόνων δίδῃ. ἐλευθεριώτεροι δὲ εἶναι δοκοῦσιν οἱ μὴ κτησά-
μενοι ἀλλὰ παραλαβόντες τὴν οὐσίαν· ἀπειροί τε γὰρ τῆς
ἐνδείας, καὶ πάντες ἀγαπῶσι μᾶλλον τὰ αὐτῶν ἔργα,
ὥσπερ οἱ γονεῖς καὶ οἱ ποιηταί. πλουτεῖν δ' οὐ ῥάδιον τὸν
ἐλευθέριον, μήτε ληπτικὸν ὄντα μήτε φυλακτικόν, προετικόν
δὲ καὶ μὴ τιμῶντα δι' αὐτὰ τὰ χρήματα ἀλλ' ἔνεκα τῆς
δόσεως. διὸ καὶ ἐγκαλεῖται τῇ τύχῃ ὅτι οἱ μάλιστα ἄξιοι
ὄντες ἥκιστα πλεῖσθιν. συμβαίνει δ' ἐκ ἀλόγως τὸτο· ἔγάρ
οἷον τε χρήματ' ἔχειν μὴ ἐπιμελόμενον ὅπως ἔχη, ὥσπερ
15 ἐδ' ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἔμην δώσει γε οἷς ἔδει ἐδ' ὅτε μὴ
δεῖ, οὐδ' ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· ἔγάρ ἀν' ἐτι πράττοι κατὰ
τὴν ἐλευθεριότητα, καὶ εἰς ταῦτα ἀναλώσας ἐκ ἀν' ἔχει εἰς
ἃ δεῖ ἀναλίσκειν. ὥσπερ γὰρ εἴρηται, ἐλευθερίος ἐστὶν ὁ
κατὰ τὴν ὑσίαν δαπανῶν καὶ εἰς ἃ δεῖ· ὁ δ' ὑπερβάλλων
ἄσματος. διὸ τὴς τυράννης ἔλεγμεν ἀσάτης· τὸ γὰρ πλεῖ-
θος τῆς κτήσεως ἔδοκε ῥάδιον εἶναι ταῖς δόσεσι καὶ ταῖς
δαπάναις ὑπερβάλλειν. τῆς ἐλευθεριότητος δὲ μεσότητος
οὐσης περὶ χρημάτων δόσιν καὶ λήψιν, ὁ ἐλευθέριος καὶ
δώσει καὶ δαπανήσει εἰς ἃ δεῖ καὶ ὅσα δεῖ, ὁμοίως ἐν μι-
κροῖς καὶ μεγάλοις, καὶ ταῦτα ἡδέως· καὶ λήφεται δ' ὅθεν
δεῖ καὶ ὅσα δεῖ. τῆς ἀρετῆς γὰρ περὶ ἀμφω ὅσης μεσότη-
τος, ποιήσει ἀμφοτέρα ὡς δεῖ· ἔπεται γὰρ τῇ ἐπικεικῇ δό-
σει ἢ τοιαύτη λήψις, ἢ δὲ μὴ τοιαύτη ἐναντία ἐξίν. αἱ μὲν
ἐν ἐπόμεναι γίνονται ἅμα ἐν τῷ αὐτῷ, αἱ δ' ἐναντία δὴ-

1. φθέρειν *L^b*. || γὰρ δὲ *M^b*. || 3. ἐνδεχόμεθα *H^a*. || 4. χρεία] χρεία τις *L^bM^b*. || 6. περὶ — 7. περὶ τὰ χρήματα] περὶ χρημά-
των *H^a*. || 6. τὸτο] ἐκαστον *L^bM^b*. || 8. δαπανητικὴ δόσις *M^b*. || 9. ἢ post καὶ om *H^a*. || 11. μὴ] μετὰ *M^b*. || ἀρετῆς γὰρ *L^bM^b*. ||
13. τὰ αἰσχροὰ μὴ πράττειν *L^b*. || 14. καὶ τὸ] καὶ τὰ *M^b*. || 16. μὴ om *M^b* et pr *K^b*. || 17. λαμβάνειν *H^aL^bM^b*. || 21. ἐκ *L^b*. ||
σχέδον om *M^b*. || 24. οὖν] δὲ *L^bM^b*. || 27. ἥκιστα δὲ] ἢ ἥκιστα *H^aM^b*, ἥκιστα *L^b*. || 28. ἢ] καὶ οἷς *M^b*. || 30. αἰροῖτ' *L^bM^b*. || 31.
δὲ om *H^aM^bO^b*. || 32. οὐ *K^b*. || μὴ et τὰ χρήματα om *K^b*. || 33. ἐδ' *M^b*. || δὲ om *M^b*. || ἔτ' *H^a*.

32. ἔχει *K^b*. || οἰκίον *L^bM^b*. || 4. ὅτε καὶ οὖν] ὅτε οὐ *H^a*, ὅπου *K^bO^b*. || 5. καταλείπειν *K^bL^bM^b*. || 6. βλέπειν *M^b*. || αὐτὸν
L^b, ἑαυτὸν ἀλλ' εἰς τὸ καλὸν *O^b*. || ἐλευθερίᾳ. ὅθεν γὰρ ἐξὶν ἐλευθερίᾳ τὸ τὴν οἰκίαν χρεῖαν τῆς τῷ δομῆν προτιμωτέραν. κατὰ *O^b*. || 8. δόν-
τος *H^aM^b*. || 9. οὐθέν] δὲ *H^a*, ὅθεν οὐθέν *L^bM^b*. || 10. τὰ ἐλάττω] ταῦτα *H^a*, ἐλάττω *L^b*. || 13. καὶ μᾶλλον ἀγαπᾶσι, omisso πάντες,
H^a. μᾶλλον om *L^b*. || 15. προετικόν *M^b*. || 17. καὶ om *O^b*. || 19. ἐπιμελόμενον *K^b*. || ἔχει *M^b*. || 20. ἐδ' om *H^a*. || ἔθ' *K^b*. ||
22. εἰς om *M^b*. || αὐτὰ *L^bM^b*. || 23. ἐλευθερός *L^b*. || 24. δ'] δὲ κατὰ τὸ *M^b*. || 25. ἀσάτης] ἐλευθερίας *M^b*. || 26. δόσει καὶ δαπάναις
H^a, δαπάναις καὶ ταῖς δόσεσι *L^bM^b*. || 27. δὲ *M^b*. || 28. ἐπὶ χρημάτων δόσει καὶ λήφει *M^b*. || καὶ om *O^b*. || 29. δεῖ post ὅσα om
K^b. || 30. δ' add *K^bO^b*. || 33. εἰ δὲ μὴ τοιαύτη αἰτία *M^b*.

λον ὡς ὅ. εἰ δὲ παρὰ τὸ δέον καὶ τὸ καλῶς ἔχον συμ-
βαίνει αὐτῷ ἀναλίσκειν, λυπῆσεται, μετρίως δὲ καὶ ὡς δεῖ·
τῆς ἀρετῆς γὰρ καὶ ἡδεσθαι καὶ λυπεῖσθαι ἐφ' οἷς δεῖ καὶ
ὡς δεῖ, καὶ εὐκρινώτερος δ' ἐστὶν ὁ ἐλευθέριος εἰς χρήματα·
δύναται γὰρ ἀδικεῖσθαι, μὴ τιμῶν γε τὰ χρήματα, καὶ
μᾶλλον ἀχθόμενος εἴ τι δέον μὴ ἀνάλωσεν ἢ λυπόμενος εἰ
μὴ δέον τι ἀνάλωσε, καὶ τῷ Σιμωνίδῃ οὐκ ἀρεσκόμενος.
3 ὁ δ' ἄσωτος καὶ ἐν τούτοις διαμαρτάνει· ἔτε γὰρ ἡδεταί ἐφ'
οἷς δεῖ ὅδε ὡς δεῖ ἔτε λυπεῖται· ἔσαι δὲ προῖϋσι φανερώ-
τερον. εἴρηται δ' ἡμῖν ὅτι ὑπερβολαὶ καὶ ἐλλείψεις εἰσὶν ἡ
ἀσωτία καὶ ἡ ἀνελευθερία, καὶ ἐν δυσὶν, ἐν δόσει καὶ λή-
ψει· καὶ τὴν δαπάνην γὰρ εἰς τὴν δόσιν τίβμεν. ἡ μὲν ἔν
ἀσωτία τῷ δίδοναι καὶ μὴ λαμβάνειν ὑπερβάλλει, τῷ δὲ
λαμβάνειν ἐλλείπει, ἡ δ' ἀνελευθερία τῷ δίδοναι μὲν ἐλ-
λείπει, τῷ λαμβάνειν δ' ὑπερβάλλει, πλὴν ἐπὶ μικροῖς.
15 τὰ μὲν ἔν τῃ ἀσωτίας ἐ πάννυ συνδυάζεται· ἐ γὰρ ῥάδιον
μυδαμύθεν λαμβάνοντα πᾶσι δίδοναι· ταχέως γὰρ ἐπιλεί-
πει ἡ ὅσια τῆς ιδιότητος δίδοντας, ὥστε καὶ δοκῶσιν ἄσωτοι
εἶναι, ἐπεὶ ὅ γε τοῖστος δόξειεν ἂν οὐ μικρῷ βελτίων εἶναι
τῷ ἀνελευτέρῳ. εὐαίτός τε γὰρ ἐστὶ καὶ ὑπὸ τῆς ἡλικίας
καὶ ὑπὸ τῆς ἀπορίας, καὶ ἐπὶ τὸ μέσον δύναται ἐλθεῖν.
ἔχει γὰρ τὰ τῷ ἐλευτέρῳ· καὶ γὰρ δίδωσι καὶ ἐ λαμβά-
νει, ὁ δὲ τῷ ὡς δεῖ οὐδ' εὔ. εἰ δὲ τὸ τοῦ ἐβισθείῃ ἢ πως
ἄλλως μεταβάλοι, εἴη ἂν ἐλευθέριος· δώσει γὰρ οἷς δεῖ,
καὶ ἐ λήφεται ὅθεν ἐ δεῖ. διὸ καὶ δοκεῖ ἔκ εἶναι φαῦλος
25 τὸ ἥθος· ἐ γὰρ μοχθηρῷ ὁδ' ἀγενεὺς τὸ ὑπερβάλλειν δι-
δόντα καὶ μὴ λαμβάνοντα, ἡλικίᾳ δὲ. ὁ δὲ τῷ τὸν τρό-
πον ἄσωτος· πολὺ δοκεῖ βελτίων τῷ ἀνελευτέρῳ εἶναι διὰ τε
τὰ εἰρημμένα, καὶ ὅτι ὁ μὲν ὠφέλει πολλός, ὁ δὲ οὐδένα,
ἀλλ' οὐδ' αὐτόν. ἀλλ' οἱ πολλοὶ τῶν ἄσώτων, καθάπερ
30 εἴρηται, καὶ λαμβάνουσιν ὅθεν μὴ δεῖ, καὶ εἰσι κατὰ τῷ
ἀνελευτέρῳ. ληπτικοὶ δὲ γίνονται διὰ τὸ βέλτεσθαι μὲν ἀνα-
λίσκειν, εὐχερῶς δὲ τῷ τοιοῦτον μὴ δύνασθαι· ταχὺ γὰρ
ἐπιλείπει αὐτὸς τὰ ὑπάρχοντα. ἀναγκάζονται ἔν ἑτέρῳ

πορίζειν. ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ μὴ ἐν τῷ καλῷ φροντίζειν ὀλι-
γώρως καὶ πάντοθεν λαμβάνουσιν· δίδοναι γὰρ ἐπιθυμῶσι,
τὸ δὲ πῶς ἢ πόθεν ὅθεν αὐτοῖς διαφέρει. διόπερ ὁδ' ἐλευ-
θέριος αἱ δόσεις αὐτῶν εἰσὶν· ἐ γὰρ καλαί, ὁδὲ τέτῃ αὐτῷ
ἐνεκα, ὁδὲ ὡς δεῖ· ἀλλ' ἐνίοτε ὅς δεῖ πένεσθαι, τέτῃς πλε-
σίως ποῖσσι, καὶ τοῖς μὲν μετρίως τὰ ἡθῆ ὅθεν ἂν δόσιν, τοῖς
δὲ κόλαξιν ἢ τιν' ἄλλην ἡδονὴν πορίζουσι πολλά. διὸ καὶ
ἀκόλασοι αὐτῶν εἰσὶν οἱ πολλοί· εὐχερῶς γὰρ ἀναλίσκοντες
καὶ εἰς τὰς ἀκολασίας δαπανηροὶ εἰσι, καὶ διὰ τὸ μὴ πρὸς
10 τὸ καλὸν ζῆν πρὸς τὰς ἡδονὰς ἀποκλίνουσιν. ὁ μὲν ἔν ἄσω-
τος ἀπαιδαγωγῆτος γενόμενος εἰς ταῦτα μεταβαίνει, τυχεῶς
δ' ἐπιμελείας εἰς τὸ μέσον καὶ τὸ δέον ἀφίκοιτ' ἂν. ἡ δ'
ἀνελευθερία ἀνιάτος ἐστίν· δοκεῖ γὰρ τὸ γῆρας καὶ πᾶσα
ἀδυναμία ἀνελευτέρως ποιεῖν. καὶ συμφυέστερον τοῖς ἀνθρώ-
15 ποῖς τῆς ἀσωτίας· οἱ γὰρ πολλοὶ φιλοχρήματοι μᾶλλον
ἢ δοτικοί. καὶ διατείνει δ' ἐπὶ πολὺ, καὶ πολυειδὲς ἐστίν·
πολλοὶ γὰρ τρόποι δοκῶσι τῆς ἀνελευθερίας εἶναι. ἐν δυσὶ
γὰρ ἔσα, τῇ τ' ἐλλείψει τῆς δόσεως καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῆς
λήψεως, ἐ πᾶσιν ὁλόκληρος παραγίνεται, ἀλλ' ἐνίοτε χω-
20 ρίζεται, καὶ οἱ μὲν τῇ λήψει ὑπερβάλλουσιν, οἱ δὲ τῇ δό-
σει ἐλλείπουσιν. οἱ μὲν γὰρ ἐν ταῖς τοιαύταις προσηγορίαις
οἷον φειδῶλοι γλίσχροι κίμβηκες, πάντες τῇ δόσει ἐλλεί-
πουσιν, τῶν δ' ἄλλοτρίων ἐκ ἐφίενται. ὁδὲ βέλονται λαμβά-
νουν, οἱ μὲν διὰ τινα ἐπιείκειαν καὶ εὐλάβειαν τῶν αἰσχυρῶν·
25 δοκοῦσι γὰρ ἐνιοὶ ἢ φασὶ γε διὰ τῷ φυλάττειν, ἵνα μὴ
ποτ' ἀναγκασθῶσιν αἰσχυρόν τι πράξαι. τούτων δὲ καὶ ὁ
κυμινεπρίστης καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος· ὠνόμασται δ' ἀπὸ τῆς
ὑπερβολῆς τῷ μὴ ἐν ἂν δύναι. οἱ δ' αὖ διὰ φόβον ἀπέ-
χονται τῶν ἄλλοτρίων ὡς ἐ ῥάδιον τὸ αὐτὸν μὲν τὰ ἐτέρων
30 λαμβάνειν, τὰ δ' αὐτῷ ἐτέρους μὴ· ἀρέσκει ἔν αὐτοῖς τὸ
μῆτε λαμβάνειν μῆτε δίδοναι. οἱ δ' αὖ κατὰ τὴν λήψιν
ὑπερβάλλουσι τῷ πάντοθεν λαμβάνειν καὶ πᾶν, οἷον οἱ
τὰς ἀνελευτέρους ἐργασίας ἐργαζόμενοι, πορνοβοσκοὶ καὶ
πάντες οἱ τοῖστοι, καὶ τοιοῦται κατὰ μικρὸν ἐπὶ πολλῷ.

1. δὲ om *H*^o. || περὶ *L*^b. || 4. καὶ om *K*^b *O*^b. || 6 et 7. ἡγάλωσεν *K*^b. || 8. καὶ om *M*^b. || 9. ἔτε ὡς ceteri, καὶ ἔτε δεῖ καὶ ὡς
M^b. || λυπεῖται] λυπεῖται ἔτε ὡς δεῖ *K*^b *O*^b. || ἔσαι δὲ] καὶ ἔσαι *M*^b. || 10 et 11. ἡ om *L*^b. || 11. ἐν δυσὶν om *K*^b *O*^b. || λήψει καὶ
ἐν δόσει *L*^b *M*^b. || 13. καὶ μὴ λαμβάνειν om *L*^b. || τῷ — 15. ὑπερβάλλει om *K*^b. || 14. μὲν om *H*^o. || 15. ἐπὶ] ἐν *L*^b *M*^b. || 16.
συνάγεται *H*^o *M*^b, συναύξουσιν *L*^b. || 18. δίδοντας ιδιότητος *H*^o *K*^b *M*^b *O*^b. || 19. δόξαι *H*^o. || 20. ἀνελευτέρῳ. καὶ γὰρ δίδωσι καὶ οὐ λαμ-
βάνει. εὐαίτός *L*^b *M*^b. || 19. αἰατός pr *K*^b. || τε om *K*^b *O*^b. || ὑπὸ om *H*^o. || 24. μεταβάλλοι *H*^o *K*^b *M*^b *O*^b. || οἷς] οὐ *K*^b. || 25. ἐ om
K^b *O*^b. || ἐ om *K*^b. || 26. τὸ μὴ ὑπερβάλλειν pr *K*^b. || 27. μὴ] οὐ *M*^b. || 28. τε om *K*^b *O*^b. || 30. αὐτόν *H*^o. || 31. μὴ] οὐ *M*^b. ||
32. διὰ τῷ] καὶ τῷ *M*^b. || 33. δὲ μὴ τῷ *K*^b. || μὴ δύνασθαι om *H*^o *K*^b *O*^b.

3. πόθεν ἢ πῶς *M*^b. || ἐλευθέροι *L*^b. || 4. αὐτῷ om *K*^b *O*^b. || 5. πλείους *H*^o. || 7. τὴν *K*^b. || 11. εἰς ταῦτα] ἐν ταῦτα *H*^o. || 12.
καὶ εἰς τὸ *K*^b. || 13. ἀνιάτος γ' ἐστίν *K*^b. || 16. δ'] δὴ *H*^o, om *M*^b. || 19. περιγίνεται *M*^b. || 22. κίμβηκες *O*^b. || 26. καὶ om
O^b. || 28. μὴθέν *L*^b, μὴθὲν *M*^b, μὴθὲν *K*^b. || ἂν. om *L*^b *M*^b. || 29. τῷ] τὸν *L*^b *M*^b, om *K*^b. || 30. ἀρέσκειν *H*^o *K*^b *L*^b *M*^b. || 33. ἐρ-
γαζόμενοι καὶ πορνοβοσκοὶ *L*^b *M*^b. || 34. κατὰ μικρὸν] καὶ τὰ μικρὰ *H*^o *L*^b *O*^b, καὶ τὰ μικρὸν καὶ *K*^b.

πάντες γὰρ ἔτσι ὅθεν ἔδει λαμβάνουσι, καὶ ὅποσον ἔδει κοινὸν δ' ἐπ' αὐτοῖς ἡ αἰσχροκερδία φαίνεται· πάντες γὰρ ἔνεκα κέρδους, καὶ τότε μικρῶ, ὁνείδη ὑπομένουσιν. τὸς γὰρ τὰ μεγάλα μὴ ὅθεν δεῖ λαμβάνοντας, μηδὲ ἂν δεῖ, οὐ λέγομεν ἀνελευθέρους, οἷον τὸς τυράννους πόλεις πορβοῦντας καὶ ἱερὰ συλῶντας, ἀλλὰ πονηρὸς μᾶλλον καὶ ἀσεβεῖς καὶ ἀδίκους. ὁ μόντοι κυβευτὴς καὶ ὁ λωποδύτης καὶ ὁ ληστής τῶν ἀνελευθέρων εἰσὶν· αἰσχροκερδεῖς γάρ. κέρδους γὰρ ἔνεκεν ἀμφοτέροι πραγματεύονται καὶ ὁνείδη ὑπομένουσιν, καὶ οἱ μὲν κινδύνους τὸς μεγίστους ἔνεκα τοῦ λήμματος, οἱ δ' ἀπὸ τῶν φίλων κερδαίνουσιν, οἷς δεῖ δίδοναι. ἀμφοτέροι δὲ ὅθεν ἔδει κερδαίνειν· βουλόμενοι αἰσχροκερδεῖς, καὶ πᾶσαι δὲ αἱ τοιαῦται λήψεις ἀνελεύθεροι. εἰκότως δὲ τῇ ἐλευθερίῳ ἀνελευθερία ἐναντίον λέγεται· μεῖζον τε γὰρ ἐς κακὸν τῆς ἀσωτίας, καὶ μᾶλλον ἐπὶ ταύτην ἀμαρτάνουσιν ἢ κατὰ τὴν λεχθεῖσαν ἀσωτίαν. περὶ μὲν οὖν ἐλευθεριότητος καὶ τῶν ἀντικειμένων κακιῶν τοσαῦτ' εἰρήσθω.

Δόξαι δ' ἂν ἀκόλουθον εἶναι καὶ περὶ μεγαλοπρεπείας διελθεῖν· δοκεῖ γὰρ καὶ αὕτη περὶ χρημάτων· τίς ἀρετὴ εἶναι. οὐχ ὥσπερ δ' ἡ ἐλευθεριότης διατείνει περὶ πάσας τὰς ἐν χρήμασι πράξεις, ἀλλὰ περὶ τὰς δαπανηρὰς μόνον· ἐν τέτοις δ' ὑπέρχει τῆς ἐλευθεριότητος μεγέθει. καθάπερ γὰρ τὸ νόμα αὐτὸ ὑποσημαίνει· ἐν μεγέθει πρέπσα δαπάνη ἐστίν. τὸ δὲ μέγεθος πρὸς τι· ἔστι γὰρ τὸ αὐτὸ δαπάνημα τριηράρχῳ καὶ ἀρχιβασιλεῖ. τὸ πρέπον δὲ πρὸς αὐτόν, καὶ ἐν τῷ καὶ περὶ αὐτοῦ. ὁ δ' ἐν μικροῖς ἢ ἐν μετρίοις κατ' ἀξίαν δαπανῶν ἔλεγχεται μεγαλοπρεπῆς, οἷον τὸ "πολλάκι δόσκον ἀλήτην" ἀλλ' ὁ ἐν μεγάλοις ἔτι· ὁ μὲν γὰρ μεγαλοπρεπῆς ἐλευθέρως, ὁ δ' ἐλευθέρως οὐδὲν μᾶλλον μεγαλοπρεπῆς. τῆς τοιαύτης δ' ἔτι· ἡ μὲν ἁπλῆ μικροπρέπεια καλεῖται, ἢ δ' ὑπερβολὴ βαυαυστία καὶ ἀπειροκαλία καὶ ὅσαι τοιαῦται, ἔχ' ὑπερβάλλεσθαι τῷ μεγέθει περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν οἷς ἔδει καὶ ὡς ἔδει λαμπρυνόμεναι· ὕστερον δὲ περὶ αὐτῶν ἐρῶμεν· ὁ δὲ μεγαλοπρεπῆς ἐπισήμονι ὅμοιος· τὸ πρέπον γὰρ δύναται θεωρῆσαι καὶ δαπανῆσαι μεγάλα ἐμμελῶς. ὥσπερ

γὰρ ἐν ἀρχῇ εἵπομεν, ἡ ἔξις ταῖς ἐνεργείαις ὀρίζεται, καὶ ὧν ἐστίν. αἱ δὲ τοῦ μεγαλοπρεπῆς δαπάναι μεγάλαί καὶ πρέπσαι. τοιαῦτα δὲ καὶ τὰ ἔργα· ἔτι γὰρ ἔσαι μέγα δαπάνημα καὶ πρέπον τῷ ἔργῳ. ὥς τὸ μὲν ἔργον τῆς δαπάνης ἄξιον δεῖ εἶναι, τὴν δὲ δαπάνην τῷ ἔργῳ, ἢ καὶ ὑπερβάλλειν. δαπανῇσει δὲ τὰ τοιαῦτα ὁ μεγαλοπρεπῆς τῷ καλῷ ἔνεκα· κοινὸν γὰρ τοῦτο ταῖς ἀρεταῖς. καὶ ἐτι ἡδέως καὶ προετικῶς· ἡ γὰρ ἀκριβολογία μικροπρεπές. καὶ πῶς κάλλισον καὶ πρεπωδέσατον, σκέψαιτ' ἂν μᾶλλον ἢ πόσον καὶ πῶς ἐλαχίστην. ἀναγκαῖον δὲ καὶ ἐλευθέριον τὸν μεγαλοπρεπῆ εἶναι· καὶ γὰρ ὁ ἐλευθέριος δαπανῇσει αὐτῷ καὶ ὡς δεῖ. ἐν τέτοις δὲ τὸ μέγα τῷ μεγαλοπρεπῆς, οἷον μέγεθος, περὶ ταῦτα τῆς ἐλευθεριότητος ἔστις, καὶ ἀπὸ τῆς ἴσης δαπάνης τὸ ἔργον ποιῇσει μεγαλοπρεπέστερον. ἔστι γὰρ ἡ αὕτη ἀρετὴ κτήματος καὶ ἔργου· κτήμα μὲν γὰρ τὸ πλείους ἄξιον τιμωτάτον, οἷον χρυσός, ἔργον δὲ τὸ μέγα καὶ καλόν. τῷ γὰρ τοῖς ἢ θεωρία θαυμασῆ, τὸ δὲ μεγαλοπρεπές θαυμαστόν. καὶ ἔστιν ἔργον ἀρετὴ μεγαλοπρέπεια ἐν μεγέθει. ἔστι δὲ τῶν δαπανημάτων, οἷα λέγομεν τὰ τίμια, οἷον τὰ περὶ θεοῦ ἀναθήματα καὶ κατασκευαὶ καὶ θυσίαι, ὁμοίως δὲ καὶ ὅσα περὶ πᾶν τὸ δαιμόνιον, καὶ ὅσα πρὸς τὸ κοινὸν εὐφιλοτιμήτα ἐστίν, οἷον εἴ περ χορηγεῖν οἶονται δεῖν λαμπρῶς ἢ τριηραρχεῖν ἢ καὶ ἐστῖαν τὴν πόλιν. ἐν ἅπασιν δ' ὥσπερ εἴρηται, καὶ πρὸς τὸν πράττοντα ἀναφέρεται τὸ τίς ὧν καὶ τίνων ὑπαρχόντων· ἄξια γὰρ δεῖ τοῦτων εἶναι, καὶ μὴ μόνον τῷ ἔργῳ ἀλλὰ καὶ τῷ ποῖντι πρέπειν. διὸ πένης μὲν οὐκ ἂν εἴη μεγαλοπρεπῆς· οὐ γὰρ ἔστιν ἀφ' ὧν πολλὰ δαπανῇσει πρεπόντως· ὁ δ' ἐπιχειρῶν ἡλίβιος· παρὰ τὴν ἀξίαν γὰρ καὶ τὸ δέον, κατ' ἀρετὴν δὲ τὸ ὀρθῶς. πρέπει δὲ καὶ οἷς τὰ τοιαῦτα προϋπάρχει· δι' αὐτῶν ἢ διὰ τῶν προγόνων ἢ ὧν αὐτοῖς μέτεστιν, καὶ τοῖς εὐγενέσι καὶ τοῖς ἐνδόξοις καὶ ὅσα τοιαῦτα· πάντα γὰρ ταῦτα μέγεθος ἔχει καὶ ἀξίωμα· μάλιστα μὲν ἐν τοῖς ὁ μεγαλοπρεπῆς, καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις δαπανήμασιν ἡ μεγαλοπρέπεια, ὥσπερ εἴρηται· μέγιστα γὰρ καὶ ἐντιμώτατα· τῶν δὲ ἰδίων ὅσα

1. ὅποσον] ὅποτε *K*^b. || 2. αἰσχροκερδία *pr K*^b. || 4. τὰ *om M*^b. || δὲ *om H*^a. || 5] αὐτὸ *O*^b. || οὐδὲ *H*^a. || 6. ἀλλὰ *om I*^a. || 7. ὁ ἀνὶ δ' ἁλωποδύτης *et* 8. εἰσὶν *om K*^b. || 8. ἔνεκα *H*^a*K*^b*M*^b*O*^b. || 11. δὲ *M*^b. || 14. κακὸν ἐς *K*^b*O*^b. || 15. ταύτης *M*^b, ταῦτα *L*^b. || ἢ οἱ κατὰ *pr K*^b. || 18. δόξαι *H*^a*K*^b. || 19. εἶναι ἀρετὴ *M*^b. || 21. δ' ἐν τέτοις *K*^b. || 22. γὰρ *om L*^b*M*^b. || 25. δὲ *M*^b. || 26. ὅ *K*^b *L*^b*M*^b. || 27. τὸ *om M*^b. || δώσει *M*^b. || ἀλήτη *H*^a*K*^b. || 28. ἔτος *H*^a*K*^b*L*^b*O*^b. || γὰρ *om H*^a*M*^b. || 33. καὶ ὡς ἔδει *om K*^b. || δὲ περὶ] δ' ὑπὲρ *K*^b*O*^b. || 35. ἐπιμελῶς *M*^b.

5. δεῖν *K*^b*L*^b*M*^b. || 6. δαπανῇσει δὲ *H*^a. || 8. προετικῶς *M*^b. || 9. πόσον *M*^b. || 10. πῶς δι' ἐλαχίστην *L*^b. || δὲ *H*^a. || 12. τὸ μέγα *om I*^a. || 13. ταῦτα *H*^a: ceteri ταῦτα. || 15. γὰρ ἀρετὴ τὸ *H*^a. || ἄξιον καὶ τιμωτάτον *H*^a *et corr K*^b. || 18. μεγαλοπρέπεια ἀρετὴ *L*^b*M*^b. || 19. τὰ ante τίμια *om M*^b. || 20. περὶ τοῦς θεοῦς *H*^a*L*^b*M*^b. || ἀναίσθητα *M*^b. || 21. ὅσα ante περὶ *om O*^b *et pr K*^b. || 22. οἶονται δεῖν] οἶον τε *K*^b. || 25. δεῖν *M*^b. || 26. πρέπει *L*^b. || 30. τὰ *et* διὰ *om K*^b*O*^b. || 34. τοῖς *om H*^a*L*^b*O*^b. || περ *et* 35. δὲ *om M*^b.

εἰς πάντα γίνεται, οἷον γάμος καὶ εἴ τι τοιοῦτον, καὶ εἰ περὶ
τι πᾶσα ἢ πόλις σπουδάζει ἢ οἱ ἐν ἀξιώματι, καὶ περὶ
ξένων δὲ ὑποδοχὰς καὶ ἀποσολὰς, καὶ δωρεὰς καὶ ἀντιδω-
ρεάς· οὐ γὰρ εἰς ἑαυτὸν δαπανηρὸς ὁ μεγαλοπρεπὴς ἀλλ'
εἰς τὰ κοινά, τὰ δὲ δῶρα τοῖς ἀναθήμασιν ἔχει τι ὅμοιον.
μεγαλοπρεποῦς δὲ καὶ οἶκον κατασκευάσασθαι πρεπόντως
τῷ πλούτῳ· κόσμος γὰρ τις καὶ οὗτος. καὶ περὶ ταῦτα
μᾶλλον δαπανᾷν ὅσα πολυχρόνια τῶν ἔργων· κάλλιστα
γὰρ ταῦτα. καὶ ἐν ἐκάστοις τὸ πρέπον· οὐ γὰρ ταῦτα ἀρ-
μόζει θεοῖς καὶ ἀνθρώποις, ἐδ' ἐν ἱερῷ καὶ τάφῳ· καὶ ἐπὶ
τῶν δαπανημάτων ἕκαστον μέγα ἐν τῷ γένει, καὶ μεγαλο-
πρεπέστατον μὲν τὸ ἐν μεγάλῳ μέγα, ἐνταῦθα δὲ τὸ ἐν
τότοις μέγα. καὶ διαφέρει τὸ ἐν τῷ ἔργῳ μέγα τοῦ ἐν τῷ
δαπανήματι· σφαῖρα μὲν γὰρ ἢ λήκυθος ἢ καλλιῆρα ἔχει
μεγαλοπρέπειαν παιδικῷ δώρῳ, ἢ δὲ τέττα τιμὴ μικρὸν καὶ
ἀνελεύθερον. διὰ τὸ ἐξί τι μεγαλοπρεπὴς, ἐν ᾧ ἂν ποιῇ
γένει, μεγαλοπρεπῶς ποιεῖν· τὸ γὰρ τοῖστον ἔκ εὐπέρβλη-
τον, καὶ ἔχον κατ' ἀξίαν τῷ δαπανήματος. τοῖστος μὲν ἔν
ὁ μεγαλοπρεπὴς, ὁ δ' ὑπερβάλλων καὶ βάνουτος τῷ
παρὰ τὸ δέον ἀναλίσκειν ὑπερβάλλει, ὥσπερ εἴρηται. ἐν
γὰρ τοῖς μικροῖς τῶν δαπανημάτων πολλὰ ἀναλίσκει καὶ
λαμπρύνεται παρὰ μέλος, οἷον ἐρανιστὰς γαμικῶς ἐστιῶν,
καὶ κωμῳδοὶς χορηγῶν ἐν τῇ παρόδῳ πορφύραν εἰσφέρον, ὥσπερ οἱ Μεγαρεῖς. καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ποιήσει οὐ τοῦ
καλοῦ ἕνεκα, ἀλλὰ τὸν πλουτοῦ ἐπιδεικνύμενος, καὶ διὰ
ταῦτα οἰόμενος θαυμάζεσθαι, καὶ οὗ μὲν δεῖ πολλὰ ἀνα-
λῶσαι, ὀλίγα δαπανῶν, ἔ δ' ὀλίγα, πολλά. ὁ δὲ μικρο-
πρεπὴς περὶ πάντα ἐλλείπει, καὶ τὰ μέγιστα ἀναλῶσας ἐν
μικρῷ τὸ καλὸν ἀπολεῖ, καὶ ὅ τι ἂν ποιῇ μέλλων, καὶ
σκοπῶν πῶς ἂν ἐλάττωσιν ἀναλῶσαι, καὶ ταῦτ' ὀδυρόμενος,
καὶ πάντ' οἰόμενος μείζω ποιεῖν ἢ δεῖ. εἰσὶ μὲν ἔν αἱ ἔξεις
αὗται κακίαι, ἢ μὴν ἐνείδῃ γ' ἐπιφέρουσι διὰ τὸ μήτε βλα-
βεραὶ τῷ πέλας εἶναι μήτε λίαν ἀσχήμονες.

Ἡ δὲ μεγαλοψυχία περὶ μεγάλα μὲν καὶ ἐκ τῷ ὀνό-
ματος ἔοικεν εἶναι, περὶ ποῖα δ' ἐστὶ πρῶτον λάβωμεν. δια-

φέρει δ' οὐθέν τὴν ἔξιν ἢ τὸν κατὰ τὴν ἔξιν σκοπεῖν. δοκεῖ
δὲ μεγαλόψυχος εἶναι ὁ μεγάλων αὐτὸν ἀξίων ἄξιος ὢν· ὁ
γὰρ μὴ κατ' ἀξίαν αὐτὸ ποιῶν ἡλίθιος, τῶν δὲ κατ' ἀρετὴν
ὑδεὶς ἡλίθιος ἐδ' ἀνόητος. μεγαλόψυχος μὲν ἔν ὁ εἰρημένος.
ὁ γὰρ μικρῶν ἄξιος καὶ τέτων ἀξίων ἑαυτὸν σῶφρων, μεγα-
λόψυχος δ' ἔ· ἐν μεγέθει γὰρ ἢ μεγαλοψυχία, ὥσπερ καὶ
τὸ κάλλος ἐν μεγάλῳ σώματι, οἱ μικροὶ δ' ἀσεῖδι καὶ σύμ-
μετροι, καλοὶ δ' ἔ· ὁ δὲ μεγάλων ἑαυτὸν ἀξίων ἀνάξιος ὢν
χαῦνος· ὁ δὲ μείζονων ἢ ἀξίος ἢ πᾶς χαῦνος. ὁ δ' ἐλαττόνων
ἢ ἀξίος μικρόψυχος, ἐάν τε μεγάλων ἐάν τε μετρίων, ἐάν
τε καὶ μικρῶν ἄξιος ὢν ἔτι ἐλαττόνων αὐτὸν ἀξιοῖ. καὶ
μάλιστα ἂν δόξειεν ὁ μεγάλων ἀξίος· τί γὰρ ἂν ἐποίει, εἰ
μὴ τοσούτων ἢ ἀξίος; ἔστι δὲ ὁ μεγαλόψυχος τῷ μὲν με-
γέθει ἄκρος, τῷ δὲ ὡς δεῖ μέσος· τῷ γὰρ κατ' ἀξίαν αὐτὸν
ἀξιοῖ. οἱ δ' ὑπερβάλλουσι καὶ ἐλλείπουσιν. εἰ δὲ δὴ μεγά-
λων ἑαυτὸν ἀξιοῖ ἄξιος ὢν, καὶ μάλιστα τῶν μεγίστων, περὶ
ἐν μάλιστα ἂν εἴη. ἢ δ' ἀξία λέγεται πρὸς τὰ ἐκτὸς ἀγαθά.
μέγιστον δὲ τὸτ' ἂν θείημεν ὁ τοῖς θεοῖς ἀπονέμομεν, καὶ οὗ
μάλισ' ἐφίενται οἱ ἐν ἀξιώματι, καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς καλλίστοις
ἄθλον. τοῖστον δ' ἢ τιμὴ· μέγιστον γὰρ δὴ τὸ τῶν ἐκτὸς
ἀγαθῶν. περὶ τιμᾶς δὲ καὶ ἀτιμίας ὁ μεγαλόψυχός ἐστιν
ὡς δεῖ. καὶ ἄνευ δὲ λόγου φαίνονται οἱ μεγαλόψυχοι περὶ
τιμὴν εἶναι· τιμῆς γὰρ μάλισθ' οἱ μεγάλοι ἀξιοῦσιν ἑαυτὲς,
κατ' ἀξίαν δέ. ὁ δὲ μικρόψυχος ἐλλείπει καὶ πρὸς ἑαυτὸν
καὶ πρὸς τὸ τοῦ μεγαλοψύχου ἀξίωμα. ὁ δὲ χαῦνος πρὸς
ἑαυτὸν μὲν ὑπερβάλλει, οὐ μὴν τὸν γε μεγαλόψυχον. ὁ
δὲ μεγαλόψυχος, εἴπερ τῶν μεγίστων ἀξίος, ἄριστος ἂν εἴη·
μείζονος γὰρ αἰεὶ ὁ βελτίων ἀξίος, καὶ μεγίστων ὁ ἄριστος.
τὸν ὡς ἀληθῶς ἄρα μεγαλόψυχον δεῖ ἀγαθὸν εἶναι. καὶ
δόξειε δ' ἂν εἶναι μεγαλοψύχῳ τὸ ἐν ἐκάστῃ ἀρετῇ μέγα.
ὑδαμῶς τ' ἂν ἀρμόζοι μεγαλοψύχῳ φεύγειν παρασείσαντι,
ἐδ' ἀδικεῖν· τίνος γὰρ ἕνεκα πράξει αἰσχροῦ, ᾧ ἔθεν μέγα;
καθ' ἕκαστα δ' ἐπισκοποῦντι πάνμπαν γελοῖος φαίνοιτ' ἂν ὁ
μεγαλόψυχος μὴ ἀγαθὸς ὢν. ἔκ εἴη δ' ἂν ὑδὲ τιμῆς ἀξίος
φάυλος ὢν· τῆς ἀρετῆς γὰρ ἄθλον ἢ τιμὴ, καὶ ἀπονέμεται

2. ἢ πᾶσα $K^b O^b$. || οἱ om M^b . || 3: καὶ ἀντιδωρεάς om $K^b O^b$. || 4. αὐτὸν $L^b M^b$. || 6. οἴκησιν H^a . || 9. ταῦτα] τὸ αὐτὸ H^a . ||
11. ἕκαστον γὰρ μέγα H^a . || καὶ om M^b . || 14. γὰρ] γὰρ ἢ καλλιῆρα $K^b O^b$. || μεγαλοπρέπειαν ἔχει $H^a K^b O^b$. || 16. ἐλεύθερον καὶ διὰ H^a . ||
ἐν] τὸ ἐν M^b . || ποιοῖ M^b . || 18. καὶ ἔχον] ὡς ἔχον τὰ M^b . || 21. μικροῖς] πολλοῖς M^b . || 24. μέγαροι K^b . || 26. ταῦτα] τὰ τοιαῦτα
 $K^b O^b$. || μὲν] δὲ M^b . || 27. δαπανᾷν L^b . || 30. ἀναλώση O^b . || 33. τῶν $H^a K^b$. || 34. μὲν καὶ om M^b .
1. τὸ L^b , τὰ corr K^b . || 3. τῶν — 4. ἡλίθιος om H^a . || 5. γὰρ] δὲ M^b . || ἑαυτὸν ἀξίων M^b . || 7. μετρίοι M^b . || 8. αὐτὸν L^b
 M^b . || 9. ὁ — χαῦνος om H^a , ὁ — 10. ἀξίος om M^b . || 10. ἢ om H^a . || μικρόψυχος γὰρ ἐάν M^b . || 11. καὶ post τε om M^b . ||
ἔτι om K^b . || ἑαυτὸν $L^b M^b$. || 13. τοῖστων H^a . || μὲν om M^b . || 15. δὲ om pr K^b . || 17. ἂν μάλισα O^b . || 18. δ' ἂν τῷτο M^b . ||
καὶ om H^a . || 22. δὴ M^b . || 24. δὲ om K^b . || 25. μεγάλῳ $L^b M^b$. || μὲν πρὸς ἑαυτὸν K^b . || 26. γε om $K^b O^b$. || 27. ἄριστος ἂν
εἴη εἴπερ τῶν μεγίστων ἀξίος, καὶ μεγίστων L^b , ommissis μείζονος γὰρ αἰεὶ ὁ βελτίων ἀξίος. || 30. δ' ἂν om $K^b O^b$, ἂν om $H^a L^b M^b$. || 31.
παρασείσαντι ἐδ' ἀδικεῖ M^b . || 32. ᾧ γ' ἔθεν O^b . || 33. γελοῖον pr K^b . || φαίνοιτ' H^a . || 34. μὴ ἀγαθὸς om $H^a N^b$.

τοῖς ἀγαθοῖς. ἔοικε μὲν οὖν ἡ μεγαλοψυχία οἷον κόσμος τις εἶναι τῶν ἀρετῶν· μείζους γὰρ αἰτὰς ποιεῖ, καὶ ὁ γίνε-
ται ἄνευ ἐκείνων. διὰ τὸτο χαλεπὸν τῇ ἀληθείᾳ μεγαλό-
ψυχον εἶναι· ὁ γὰρ οἷον τε ἄνευ καλοκάγαθίας. μάλιστα
μὲν οὖν περὶ τιμᾶς καὶ ἀτιμίας ὁ μεγαλόψυχος ἐστὶ, καὶ 5
ἐπὶ μὲν ταῖς μεγάλαις καὶ ὑπὸ τῶν σπουδαίων μετρίως
ἡσθησεται, ὡς τῶν οἰκείων τυγχάνων ἢ καὶ ἐλαττόνων· ἀρε-
τῆς γὰρ παντελὺς ἐκ ἂν γένοιτο ἀξία τιμῇ· οὐ μὴν ἀλλ'
ἀποδέχεται γε τῷ μὴ ἔχειν αὐτὸς μείζω αὐτῷ ἀπονέμειν.
τῆς δὲ παρὰ τῶν τυχόντων καὶ ἐπὶ μικροῖς πάμπαν ὀλι- 10
γωρήσει· οὐ γὰρ τέτων ἀξίος. ὁμοίως δὲ καὶ ἀτιμίας· οὐ
γὰρ ἔσαι δικαίως περὶ αὐτόν· μάλιστα μὲν ἔν ἐσίν, ὥσπερ.
εἴρηται, ὁ μεγαλόψυχος περὶ τιμᾶς, ὁ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ
πλοῦτον καὶ δυναστείαν καὶ πᾶσαν εὐτυχίαν καὶ ἀτυχίαν
μετρίως ἔχει, ὅπως ἂν γίνηται, καὶ ἔτ' εὐτυχῶν περιχαρὴς 15
ἔσαι ἔτ' ἀτυχῶν περίλυπος. ἔδὲ γὰρ περὶ τιμῆν ἔτως ἔχει
ὡς μέγιστον ὄν. αἱ γὰρ δυναστεῖαι καὶ ὁ πλοῦτος διὰ τὴν
τιμῆν ἐσὶν αἰρετά· οἱ γὰρ ἔχοντες αὐτὰ τιμᾶσθαι δι' αὐτῶν
βύλονται. ὧ δὲ καὶ ἡ τιμὴ μικρὸν ἐστὶ, τέτω καὶ τᾶλλα.
8 διὸ ὑπερόπται δοκεῖν εἶναι. δοκεῖ δὲ καὶ τὰ εὐτυχήματα 20
συμβάλλεσθαι πρὸς μεγαλοψυχίαν. οἱ γὰρ εὐγενεῖς ἀξιοῦν-
ται τιμῆς καὶ οἱ δυναστεύοντες ἢ οἱ πλεῖστοι· ἐν ὑπεροχῇ
γάρ, τὸ δ' ἀγαθῷ ὑπερέχον πᾶν ἐντιμότερον. διὸ καὶ τὰ
τοιαῦτα μεγαλοψυχότερος ποιεῖ· τιμῶνται γὰρ ὑπὸ τινῶν.
κατ' ἀληθείαν δ' ὁ ἀγαθὸς μόνος τιμητέος· ὧ δ' ἄμφω 25
ὑπάρχει, μᾶλλον ἀξιοῦται τιμῆς. οἱ δ' ἄνευ ἀρετῆς τὰ
τοιαῦτα ἀγαθὰ ἔχοντες ἔτε δικαίως ἑαυτὸς μεγάλων ἀξιοῦ-
σιν οὔτε ὁρθῶς μεγαλόψυχοι λέγονται· ἄνευ γὰρ ἀρετῆς
παντελὺς ἐκ ἐστὶ ταῦτα· ὑπερόπται δὲ καὶ ὕβρισαι καὶ οἱ
τὰ τοιαῦτα ἔχοντες ἀγαθὰ γίνονται. ἄνευ γὰρ ἀρετῆς οὐ 30
ῥάδιον φέρειν ἐμμελῶς τὰ εὐτυχήματα· οὐ δυνάμενοι δὲ

φέρειν καὶ οἰόμενοι τῶν ἄλλων ὑπερέχειν ἐκείνων μὲν κα-
ταφρονέειν, αὐτοὶ δ' ὅ τι ἂν τύχῃσι πράττειν. μιμούνται
γὰρ τὸν μεγαλόψυχον οὐχ ὅμοιοι ὄντες, τὸτο δὲ δρῶσιν ἐν
οἷς δύνανται· τὰ μὲν ἔν κατ' ἀρετὴν ὁ πράττειν, καταφρο-
νοῦσι δὲ τῶν ἄλλων. ὁ δὲ μεγαλόψυχος δικαίως κατα-
φρονεῖ (δοξάζει γὰρ ἀληθῶς), οἱ δὲ πολλοὶ τυχόντως. ἐκ
ἐστὶ δὲ μικροκίνδυνος ἔδὲ φιλοκίνδυνος διὰ τὸ ὀλίγα τιμᾶν,
μεγαλοκίνδυνος δέ, καὶ ὅταν κινδυνεύῃ, ἀφειδῆς τῷ βίῃ ὡς
οὐκ ἀξίον ὄν πάντως ζῆν. καὶ οἷος εὖ ποιεῖν, εὐεργετέμενος
δ' αἰσχύνεται· τὸ μὲν γὰρ ὑπερέχοντος, τὸ δ' ὑπερεχο-
μέν. καὶ ἀντεεργητικὸς πλειόνων· ἔτω γὰρ προσοφλήσει
ὁ ὑπάρξας καὶ ἔσαι εὖ πεπονθώς. δοκοῦσι δὲ καὶ μνημο-
νεύειν ὅς ἂν ποιήσωσιν εὖ, ὧν δ' ἂν πάθωσιν οὐ· ἐλάττων
γὰρ ὁ παθὼν εὖ τῷ ποιήσαντος, βύλεται δ' ὑπερέχειν. καὶ
τὰ μὲν ἡδῶς ἀκούει, τὰ δ' ἀνδῶς· διὸ καὶ τὴν Θετὴν οὐ
λέγειν τὰς εὐεργεσίας τῷ Δίῳ· οὐδ' οἱ Λάκωνες πρὸς τοὺς
Ἀθηναίους, ἀλλ' ἂν πεπόνθεσαν εὖ. μεγαλοψύχῃ δὲ καὶ τὸ
μνηνὸς δεῖσθαι ἢ μόγις, ὑπηρετεῖν δὲ προθύμως, καὶ πρὸς
μὲν τοὺς ἐν ἀξιώματι καὶ εὐτυχίαις μέγαν εἶναι, πρὸς δὲ
τοὺς μέσους μέτριον· τῶν μὲν γὰρ ὑπερέχειν χαλεπὸν καὶ
σεμνόν, τῶν δὲ ῥάδιον, καὶ ἐν ἐκείνοις μὲν σεμνύνεσθαι οὐκ
ἀγεννές, ἐν δὲ τοῖς ταπεινοῖς φορτικόν, ὥσπερ εἰς τὰς ἀσθε-
νεῖς ἰσχυρίζεσθαι. καὶ εἰς τὰ ἐντιμα μὴ ἰέναι, ἢ οὐ πρω-
τεύουσιν ἄλλοι· καὶ ἀργὸν εἶναι καὶ μελλήτην ἀλλ' ἢ ὅπου
τιμὴ μεγάλη ἢ ἔργον, καὶ ὀλίγων μὲν πρακτικόν, μεγάλων
δὲ καὶ ὀνομασῶν. ἀναγκαῖον δὲ καὶ φανερόμισον εἶναι καὶ
φανερόφιλον· τὸ γὰρ λαυθάνειν φοβούμενον. καὶ μέλειν
τῆς ἀληθείας μᾶλλον ἢ τῆς δόξης, καὶ λέγειν καὶ πράτ-
τειν φανερώς· παρρησιαστὴς γὰρ διὰ τὸ καταφρονεῖν. διὸ
καὶ ἀληθευτικός, πλὴν ὅσα μὴ δι' εἰρωνείαν· εἰρωνὰ δὲ
πρὸς τοὺς πολλούς. καὶ πρὸς ἄλλον μὴ δύνασθαι ζῆν

1. μὲν om *L^bM^b*. || κάλλος τι *M^b*. || 12. ἐστὶ δίκαιος *H^o*. || 19. δὲ *L^b*. || 21. εὐγενεῖς καὶ ἀξιοῦνται *H^oN^b*. || 22. οἱ post ἢ om *K^bM^b*. || 23. τὰ om *H^aN^b*. || 25. τιμητός *M^b*. || 27. αὐτὸς μεγάλων *K^b*, μεγάλων ἑαυτὸς *M^b*. || 29. οἱ add *K^b*. || 30. ἀγαθὸν *O^b*, κακά. γρ *L^b*.

5. ὁ δὲ] ὁ μὲν γὰρ *K^b*. || 7. πυκνοκίνδυνος *H^aL^bM^bO^b*. || ἔδὲ φιλοκίνδυνος om pr *K^b*. || 8. δὲ] γὰρ *M^b*. || ἀφειδῆσει *H^aL^bM^b*. || 9. οἷος τ' εὖ *M^b*. || 11. γάρ] γὰρ οἱ *K^b*. || προσωφελήσειεν *M^b*. || 14. τὲ εὖ *L^bM^b*. || 17. ἐπεπόνθεσαν *H^oN^b*, ἐπεπόνθεισαν *L^b*, πεπόνθασιν *K^b*. || καὶ om *M^b*. || 18. μόλις *K^b*. || πρὸς τοὺς μὲν ἀξιώματι *H^o*. || 19. μέγα *H^o*, omisso εἶναι. || 21. ἐπ' *K^bO^b*. || μὲν om *M^b*. || 22. ἀσθενεῖς μὴ ἰσχυρίζεσθαι *M^b*. || 24. μελλήτην *H^aL^bM^bO^b*. || 26. καὶ ante φανερόμισον om *M^b*. || 27. καὶ μέλειν *N^bO^b*, ἀμέλει 2113, ἀμέλειν *K^b*. || 29. παρρησιαστὴς — 30. ἀληθευτικός γρ 1856; παρρησιαστὴς γὰρ διὰ τὸ καταφρονητικὸς εἶναι, καταφρονητικὸς δὲ διὸ παρρησιαστικὸς corr *K^b* cum Oxoniensi coll. corp. Chr. et Parisiensibus 1852 et 2023 et γρ 2113; παρρησιαστικὸς γὰρ διὰ τὸ καταφρονητικὸς εἶναι καὶ ἀληθευτικὸς corr *H^o*; παρρησιαστικὸς γὰρ, διὸ καταφρονητικὸς δὲ, διὸ παρρησιαστικὸς καὶ ἀληθευτικὸς 1856; παρρησιαστικὸς γὰρ, διὸ (διὸ καὶ *M^b* et 1417) καταφρονητικὸς, καταφρονητικὸς δὲ, διὸ παρρησιαστικὸς καὶ ἀληθευτικὸς *L^bM^b* et 1417; καταφρονητικὸς γὰρ, διὸ παρρησιαστικὸς καὶ ἀληθευτικὸς corr 1855; καταφρονητικὸς γὰρ, διὸ καταφρονητικὸς καὶ ἀληθευτικὸς pr *H^a*; καταφρονητικὸς γὰρ (δὲ 2114, δὲ γὰρ 2024)· διὸ παρρησιαστικὸς, καὶ (καὶ om *O^b* et 2024 et 2114) παρρησιαστικὸς δὲ (γὰρ 1855), διὸ καταφρονητικὸς καὶ (καὶ om *N^b*) ἀληθευτικὸς *N^bO^b* 1855 2024 2114; καταφρονητικὸς γὰρ, παρρησιαστικὸς γὰρ, διὸ παρρησιαστικὸς δὲ διὰ τὸ καταφρονητικὸς εἶναι καὶ ἀληθευτικὸς pr *K^b*. || 30. εἰρωνὰ *N^b*: ceteri εἰρωνεία.

ἀλλ' ἢ πρὸς φίλον· δουλικὸν γάρ, διὸ καὶ πάντες οἱ κό-
λακες θητικοὶ καὶ οἱ ταπεινοὶ κόλακες. οὐδὲ θαύμαστικός·
οὐθὲν γὰρ μέγα αὐτῷ ἐστίν. οὐδὲ μνησίκακος· οὐ γὰρ
μεγαλοψύχου τὸ ἀπομνημονεύειν, ἄλλως τε καὶ κακὰ,
ἀλλὰ μᾶλλον παρορᾶν. οὐδ' ἀνθρωπολόγος· ἔτε γὰρ περὶ 5
αὐτοῦ ἐρεῖ οὔτε περὶ ἐτέρου· οὔτε γὰρ ἵνα ἐπαίνῃται μέλει
αὐτῷ οὐθ' ὅπως οἱ ἄλλοι ψέγωνται, οὐδ' αὖ ἐπαινετικός
ἐστιν· διόπερ οὐδὲ κακολόγος, οὐδὲ τῶν ἐχθρῶν, εἰ μὴ δι'
ὑβριν. καὶ περὶ ἀναγκαίων ἢ μικρῶν ἥκιστα ὀλοφυρτι-
κὸς καὶ δεητικός· σπευδάζοντος γὰρ ἔτις ἔχειν περὶ ταῦτα. 10
καὶ οἷος κεντῆσθαι μᾶλλον τὰ καλὰ καὶ ἄκαρπα τῶν
καρπύμων καὶ ὠφελίμων· αὐτάρκες γὰρ μᾶλλον. καὶ κί-
νησις δὲ βραδεῖα τοῦ μεγαλοψύχου δοκεῖ εἶναι, καὶ φωνὴ
βαρεῖα, καὶ λέξις ζάσιμος· ἔ γὰρ σπευστικός ὁ περὶ ὀλίγα
σπευδάζων, ἐδὲ σύντονος ὁ μὴτὲν μέγα οἴομενος· ἢ δ' ὅζυ- 15
φωσία καὶ ἡ ταχυτὴς διὰ τέτων. τοιῦτος μὲν ἔν ὁ μεγα-
λόψυχος, ὁ δ' ἐλλείπων μικρόψυχος, ὁ δ' ὑπερβάλλων
χαῦνος. ἔ κακοὶ μὲν ἔν δοκῶσιν εἶναι ἐδ' ἔτοι· ἔ γὰρ κα-
κοποιοὶ εἰσιν· ἡμαρτημένον δέ. ὁ μὲν γὰρ μικρόψυχος
ἄξιος ὢν ἀγαθῶν ἑαυτὸν ἀποσπτερῇ ὢν ἄξιός ἐστι, καὶ ἔοικε 20
κακὸν ἔχειν τι ἐκ τοῦ μὴ ἀξιοῦν ἑαυτὸν τῶν ἀγαθῶν, καὶ
ἀγνοεῖν δ' ἑαυτόν· ὠρέγετο γὰρ ἂν ὢν ἄξιός ἦν, ἀγαθῶν
γε ὄντων. οὐ μὴν ἡλίθιοι γε οἱ τοιῦτοι δοκῶσιν εἶναι, ἀλλὰ
μᾶλλον ὀκνηροί. ἢ τοιαύτη δὲ δόξα δοκεῖ καὶ χεῖρας ποιεῖν·
ἐκαστοι γὰρ ἐφίενται τῶν κατ' ἀξίαν, ἀφίστανται δὲ καὶ 25
τῶν πράξεων τῶν καλῶν καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων ὡς ἀνά-
ξιοι ὄντες, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν. οἱ δὲ χαῦνοι
ἡλίθιοι καὶ ἑαυτὸς ἀγνοῶντες, καὶ ταῦτ' ἐπιφανῶς· ὡς γὰρ
ἄξιοι ὄντες τοῖς ἐντίμοις ἐπιχειροῦσιν, εἴτα ἐξελέγχονται·
καὶ ἐσθῆτι κοσμεῖνται καὶ σχήματι καὶ τοῖς τοιούτοις, καὶ 30
βέλονται τὰ εὐτυχήματα φανερά εἶναι αὐτῶν, καὶ λέγουσι
περὶ αὐτῶν ὡς διὰ τέτων τιμηθῆσόμενοι. ἀντιτίθεται δὲ τῇ
μεγαλοψυχίᾳ ἡ μικροψυχία μᾶλλον τῆς χαυνότητος· καὶ
γὰρ γίγνεται μᾶλλον καὶ χεῖρόν ἐστιν. ἢ μὲν οὖν μεγαλο-
ψυχία περὶ τιμὴν ἐστὶ μεγάλην, ὡς περ εἴρηται.

ἔοικε δὲ καὶ περὶ ταύτην εἶναι ἀρετὴ τις, καθάπερ ἐν 10
τοῖς πρώτοις ἐλέχθη, ἢ δόξειεν ἂν παραπλησίως ἔχειν πρὸς
τὴν μεγαλοψυχίαν ὡς περ καὶ ἡ ἐλευθεριότης πρὸς τὴν με-
γαλοπρέπειαν. ἀμφω γὰρ αὗται τῷ μὲν μεγάλῳ ἀφεσᾶσι,
περὶ δὲ τὰ μέτρια καὶ τὰ μικρὰ διατιθέασιν ἡμᾶς ὡς δεῖ.
ὡς περ δ' ἐν λήφει καὶ δόσει χρημάτων μεσότης ἐστὶ καὶ
ὑπερβολή τε καὶ ἑλλειψις, οὕτω καὶ ἐν τιμῇ ὁρέξει τὸ
μᾶλλον ἢ δεῖ καὶ ἥττον, καὶ τὸ ὅθεν δεῖ καὶ ὡς δεῖ. τὸν τε
γὰρ φιλότιμον ψέγομεν ὡς καὶ μᾶλλον ἢ δεῖ καὶ ὅθεν οὐ
δεῖ τῆς τιμῆς ἐφιέμενον, τὸν τε ἀφιλότιμον ὡς ἐδ' ἐπὶ τοῖς
καλοῖς προαιρούμενον τιμᾶσθαι. ἐστὶ δ' ὅτε τὸν φιλότιμον
ἐπαινοῦμεν ὡς ἀνδρώδη καὶ φιλόκαλον, τὸν δὲ ἀφιλότιμον
ὡς μέτριον καὶ σώφρονα, ὡς περ καὶ ἐν τοῖς πρώτοις εἴπο-
μεν. δῆλον δ' ὅτι πλεοναχῶς τῷ φιλοτιμῷ λεγομένης οὐκ
ἐπὶ τὸ αὐτὸ αἰεὶ φέρομεν τὸν φιλότιμον, ἀλλ' ἐπαινοῦντες
μὲν ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἢ οἱ πολλοί, ψέγοντες δ' ἐπὶ τὸ μᾶλ-
λον ἢ δεῖ. ἀνώνυμος δ' ὕψης τῆς μεσότητος, ὡς ἐρήμης ἔοι-
κεν ἀμφισβητεῖν τὰ ἄκρα· ἐν οἷς δ' ἐστὶν ὑπερβολή καὶ
ἑλλειψις, καὶ τὸ μέσον. ὁρέγονται δὲ τιμῇ καὶ μᾶλλον ἢ
δεῖ καὶ ἥττον, ἐστὶ δ' ὅτε καὶ ὡς δεῖ· ἐπαινεῖται γὰρ ἡ ἑξὶς
αὕτη, μεσότης ἔσα περὶ τιμὴν ἀνώνυμος. φαίνεται δὲ πρὸς
μὲν τὴν φιλοτιμίαν ἀφιλοτιμία, πρὸς δὲ τὴν ἀφιλοτιμίαν
φιλοτιμία, πρὸς ἀμφοτέρω δὲ ἀμφοτέρω πως. ἔοικε δὲ τῷ
εἶναι καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς. ἀντικεισθαι δ' ἐνταῦθ'
οἱ ἄκροι φαίνονται διὰ τὸ μὴ ὠνομάσθαι τὸν μέσον.

Πραότης δ' ἐστὶ μὲν μεσότης περὶ ὀργᾶς, ἀνώνυμος δ' 11
ὄντος τοῦ μέσου, σχεδὸν δὲ καὶ τῶν ἄκρων, ἐπὶ τὸν μέσον
τὴν πραότητα φέρομεν, πρὸς τὴν ἑλλειψιν ἀποκλίνουσαν,
ἀνώνυμον οὔσαν. ἢ δ' ὑπερβολὴ ὀργιότης τις λέγοιτ' ἂν.
τὸ μὲν γὰρ πάθος ἐστὶν ὀργή, τὰ δ' ἐμποῦντα πολλὰ καὶ
διαφέροντα. ὁ μὲν οὖν ἐφ' οἷς δεῖ καὶ οἷς δεῖ ὀργιζόμενος,
ἐτι δὲ καὶ ὡς δεῖ καὶ ὅτε καὶ ὅσον χρόνον, ἐπαινεῖται·
πρᾶος δὲ ἔτος ἂν εἴη, εἴπερ ἡ πραότης ἐπαινεῖται. βέλεται
γὰρ ὁ πρᾶος ἀτάραχος εἶναι καὶ μὴ ἄγεσθαι ὑπὸ τῷ πά- 35
θος, ἀλλ' ὡς ἂν ὁ λόγος τάξῃ, ἔτω καὶ ἐπὶ τέτοις καὶ ἐπὶ

1. πρὸς om *K^bO^b*. || καὶ om *M^b*. || 3. οὐ|| οὐδὲ *L^bM^b*. || 4. καλὰ *M^b*. || 9. περὶ μὴ ἀναγκαίων *M^b*. || 14. πειστικός *L^b*. || ὁ
om *K^b*. || 16. ἔν om *M^b*. || 18. ἔ γὰρ|| ἐδὲ γὰρ *H^aM^b*. || 20. ἐστὶν ἄξιός *L^aM^b*. || 23. οἱ τοῖτοι δοκῶσιν|| ἔτοι δοκῶσιν *M^b*, δοκῶσιν
31. ἔτοι *L^b*. || 24. γεραὶ *L^bM^b*. || δὲ|| γε *K^b*. || 28. ἡλίθιοι om *K^b*. || αὐτὸς *K^b*. || ὡς|| οὐ *K^b*. || 29. ἐπιχαίρουσιν *M^b*. || 31. εὐτυχί-
ματα καὶ φανερά *K^b*. || 34. χεῖρων *L^bM^b*. || 35. παρὰ *H^a*.

1. καὶ om *M^b*. || 2. ἢ *N^b*. || 5. τὰ post καὶ om *K^bO^b*. || ἡμᾶς om *H^a*. || 7. τε om *L^bM^b*. || τιμῇ καὶ ὁρέξει *K^b*. || 9.
καὶ post ὡς om *H^aK^bN^bO^b*. || 10. τῆς om *M^b*. || δὲ *M^b*. || 11. ἔστι δ' ὅτε καὶ τὸν *M^b*, ἐτι δὲ τὸν *K^b*. || 14. πολλαχῶς *H^a*. ||
15. φέρομεν ἀεὶ *H^aK^bN^bO^b*. || 19. δὲ τῆς τιμῆς *K^bO^b*. || 20. δ' ὅτε|| δ' ἤδη *H^a*, ἤδη *N^b*, δὲ *K^bL^bO^b*. || δ' ἔν *K^bO^b*, ἔν καὶ *L^b*,
μὲν καὶ *M^b*. || 21. αὕτη|| ἢ ὡς δεῖ αὕτη *O^b*. || ἀνώνυμον *H^a*. || 23. δὲ|| δὲ ἢ *K^b*. || ἀμφοτέρων *M^b*. || 25. τὸν|| τὸ *L^bM^b*. || 26. μὲν
om *K^bL^bM^b*. || 27. δὲ om *M^b*. || τὸ *K^bL^bM^bN^bO^b*. || 29. τις om *L^b*. || 30. ὀργή ἐστιν *L^b*. || 31. καὶ οἷς|| καὶ ὡς *M^b*. || 32.
καὶ om *K^bO^b*. || ὡς|| οἷς *M^b*. || 33. πρᾶος — ἐπαινεῖται om *H^aM^b*. || ἡπερ *K^b*. || 35. ὡς|| ἢ *N^b*, ἢ *H^a*. || τάξοι *M^b*.

τοσῶτον χρόνον χαλεπαίνειν. ἀμαρτάνειν δὲ δοκεῖ μᾶλλον ἐπὶ τὴν ἑλλείψιν· ἢ γὰρ τιμωρητικός ὁ πρῶτος, ἀλλὰ μᾶλλον συγγνωμονικός. ἢ δ' ἑλλείψις, εἴτ' ἀοργησία τίς ἐστίν εἴθ' ὅ τι διή ποτε, ψέγεται. οἱ γὰρ μὴ ὀργιζόμενοι ἐφ' οἷς δεῖ ἡλίθιοι δοκοῦσιν εἶναι, καὶ οἱ μὴ ὡς δεῖ μὴδ' ὅτε μὴδ' οἷς δεῖ· δοκεῖ γὰρ ἐκ αἰσθάνεσθαι ὅδε λυπεῖσθαι, μὴ ὀργιζόμενός τε οὐκ εἶναι ἀμυντικός. τὸ δὲ προπηλακίζομενον ἀνέχεσθαι καὶ τοὺς οἰκείους περιορᾶν ἀνδραποδῶδες. ἢ δ' ὑπερβολὴ κατὰ πάντα μὲν γίνεται· καὶ γὰρ οἷς οὐ δεῖ, καὶ ἐφ' οἷς ἢ δεῖ, καὶ μᾶλλον ἢ δεῖ, καὶ βᾶττον, καὶ πλείω χρόνον· οὐ μὴν ἅπαντά γε τῷ αὐτῷ ὑπάρχει. οὐ γὰρ ἀνδύναίτ' εἶναι· τὸ γὰρ κακὸν καὶ ἑαυτὸ ἀπόλλυσι, καὶ ὁλόκληρον ἢ, ἀφόρητον γίνεται. οἱ μὲν ἔν ὀργίλοι ταχέως μὲν ὀργίζονται καὶ οἷς οὐ δεῖ καὶ ἐφ' οἷς οὐ δεῖ καὶ μᾶλλον ἢ δεῖ, παύονται δὲ ταχέως· ὁ καὶ βέλτιστον ἔχουσιν. συμβαίνει δ' αὐτοῖς τῆτο, ὅτι οὐ κατέχουσι τὴν ὀργὴν ἀλλ' ἀνταποδιδάσιν ἢ φανεροί εἰσι διὰ τὴν ὀξύτητα, εἴτ' ἀποπαύονται. ὑπερβολῇ δ' εἰσὶν οἱ ἀκρόχοιοι ὅξεϊς καὶ πρὸς πᾶν ὀργίλοι καὶ ἐπὶ παντί· ὅθεν καὶ τῆνομα. οἱ δὲ πικροὶ δυσδιάλυτοι, καὶ πολλὸν χρόνον ὀργίζονται· κατέχουσι γὰρ τὸν θυμὸν. παῦλα δὲ γίνεται, ὅταν ἀνταποδιδῶ· ἢ γὰρ τιμωρία παύει τῆς ὀργῆς, ἡδονὴν ἀντὶ τῆς λύπης ἐμποῖσα. τότε δὲ μὴ γινομένη τὸ βάρος ἔχουσιν· διὰ γὰρ τὸ μὴ ἐπιφανὲς εἶναι οὐδὲ συμπεῖθει αὐτὸς ὕδεις, ἐν αὐτῷ δὲ πέψαι τὴν ὀργὴν χρόνον δεῖ. εἰσὶ δ' οἱ τοῖστοι ἑαυτοῖς ὀχληρότατοι καὶ τοῖς μάλιστα φίλοις. χαλεπὸς δὲ λέγομεν τὸς ἐφ' οἷς τε μὴ δεῖ χαλεπαίνοντας καὶ μᾶλλον ἢ δεῖ καὶ πλείω χρόνον, καὶ μὴ διαλλαττομένους ἀνευ τιμωρίας ἢ κολάσεως. τῇ πραότητι δὲ μᾶλλον τὴν ὑπερβολὴν ἀντιτίθεμεν· καὶ γὰρ μᾶλλον γίνεται· ἀνθρωπικώτερον γὰρ τὸ τιμωρεῖσθαι καὶ πρὸς τὸ συμβῆναι οἱ χαλεποὶ χεῖρας. ὁ δὲ καὶ ἐν τοῖς πρότερον εἴρηται, καὶ ἐκ τῶν λεγομένων δῆλον· ἢ γὰρ ῥᾶδιον διορίσαι τὸ πῶς καὶ τίσι καὶ ἐπὶ ποίσις καὶ πόσον χρόνον ὀργισέον, καὶ τὸ μέχρι τίνος ὀρθῶς ποιῇ τις ἢ ἀμαρτάνει. ὁ μὲν γὰρ μικρὸν παρεκβαίνων ἢ ψέγεται, οὗτ' ἐπὶ τὸ μᾶλλον οὗτ' ἐπὶ τὸ ἥττον· ἐνίοτε γὰρ τοὺς ἐλλείποντας

ἐπαινῶμεν καὶ πρᾶος φαιμέν, καὶ τοὺς χαλεπαίνοντας ἀνδρώδεις ὡς δυναμένους ἄρχειν. ὁ δὲ πόσον καὶ πῶς παρεκβαίνων ψεκτός, οὐ ῥᾶδιον τῷ λόγῳ ἀποδῶναι· ἐν γὰρ τοῖς καθ' ἕκαστα καὶ τῇ αἰσθήσει ἢ κρίσις. ἀλλὰ τό γε τοσῶτον δῆλον, ὅτι ἢ μὲν μέση ἔξις ἐπαινετή, καθ' ἣν οἷς δεῖ ὀργίζομεθα καὶ ἐφ' οἷς δεῖ καὶ ὡς δεῖ καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, αἱ δ' ὑπερβολαὶ καὶ ἐλλείψεις ψεκταί, καὶ ἐπὶ μικρὸν μὲν γινόμεναι ἡρέμα, ἐπὶ πλέον δὲ μᾶλλον, ἐπὶ πολὺ δὲ σφόδρα. δῆλον ἔν ὅτι τῆς μέσης ἔξωος ἀνθεκτέον. αἱ μὲν οὖν περὶ τὴν ὀργὴν ἔξεις εἰρήσθωσαν.

Ἐν δὲ ταῖς ὁμιλίαις καὶ τῷ συζῆν καὶ λόγων καὶ πραγμάτων κοινωνεῖν οἱ μὲν ἄρεσκοι δοκῶσιν εἶναι, οἱ πάντα πρὸς ἡδονὴν ἐπαινῶντες καὶ ὅθεν ἀντιτείνοντες, ἀλλ' οἴομενοι δεῖν ἄλυτοι τοῖς ἐντυγχάνουσιν εἶναι· οἱ δ' ἔξ ἐναντίας ταῖς πρὸς πάντα ἀντιτείνοντες καὶ τῷ λυπεῖν ὅδ' ὅτιεν φροντίζοντες δύσκολοι καὶ δυσέριδες καλῶνται. ὅτι μὲν οὖν αἱ εἰρημέναι ἔξεις ψεκταί εἰσιν, οὐκ ἄδῃλον, καὶ ὅτι ἢ μέση τούτων ἐπαινετή, καθ' ἣν ἀποδέχεται ἃ δεῖ καὶ ὡς δεῖ, ὁμοίως δὲ καὶ δυσχερανεῖ. ὄνομα δ' οὐκ ἀποδέδοται αὐτῇ, ἔοικε δὲ μάλιστα φιλία· τοιοῦτος γὰρ ἐστὶν ὁ κατὰ τὴν μέσην ἔξιν οἶον βουλόμεθα λέγειν τὸν ἐπικτῆ φίλον, τὸ στέργειν προσλαβόντα. διαφέρει δὲ τῆς φιλίας, ὅτι ἀνευ πάθους ἐστὶ καὶ τῷ στέργειν οἷς ὁμιλεῖ· οὐ γὰρ τῷ φιλεῖν ἢ ἐχθαίρειν ἀποδέχεται ἕκαστα ὡς δεῖ, ἀλλὰ τῷ τοιοῦτος εἶναι. ὁμοίως γὰρ πρὸς ἀγνώτας καὶ γνωρίμους καὶ συνήθεις καὶ ἀσυνήθεις αὐτὸ ποιήσει, πλὴν καὶ ἐν ἐκάστοις ὡς ἀρμόζει· ἢ γὰρ ὁμοίως προσήκει συνήθων καὶ ὀνηίων φροντίζειν, ὅδ' αὖ λυπεῖν. καθόλου μὲν ἔν εἴρηται ὅτι ὡς δεῖ ὁμιλήσει, ἀναφέρων δὲ πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον στιχάσεται τῷ μὴ λυπεῖν ἢ συνηδύνειν. ἔοικε μὲν γὰρ περὶ ἡδονὰς καὶ λύπας εἶναι τὰς ἐν ταῖς ὁμιλίαις γινομένας, τάτων δ' ὅσας μὲν αὐτῷ ἐστὶ μὴ καλὸν ἢ βλαβερόν συνηδύνειν, δυσχερανεῖ, καὶ προαιρήσεται λυπεῖν. καὶ τῷ ποιῶντι δ' ἀσχημὸς σὺνην φέρη, καὶ ταύτην μὴ μικράν, ἢ βλάβην, ἢ δ' ἐναντίως μικράν λύπην, οὐκ ἀποδέχεται ἀλλὰ δυσχερανεῖ. διαφερόντως δ' ὁμιλήσει τοῖς ἐν ἀξιώμασι καὶ τοῖς τυχεῖσι,

2. περὶ *M*^b. || 3. ἀοργησία *H*^o*N*^b. || 5. οἱ *om K*^b. || 10. καὶ ἐφ' οἷς ἢ δεῖ *om K*^b. || βᾶττον ἢ καὶ *K*^b*O*^b. || 11. ὑπάρχειν *H*^o. || 13. γνῆται *K*^b. || ἔν *om O*^b. || 16. ἀποδιδάσιν *K*^b*O*^b. || 19. παντός *H*^o. || μικροὶ *K*^b. || 20. ὀργίλοι *K*^b, ὀργίλοι *O*^b. || 21. ἀποδιδῶ *M*^b*O*^b. || 22. τῆς *post* ἀντὶ *om H*^o*M*^b. || 26. τοῖς *om H*^o. || δὲ] *te L*^b. || 28. ἢ] *η* καὶ *K*^b*N*^b. || 30. τὸ] μᾶλλον τὸ *H*^o*N*^b. || 33. διαχωρῆσαι *H*^o. || 34. τὸ *om H*^o*N*^b. || 35. οὐδ' *M*^b. || 36. γὰρ] δὲ καὶ *M*^b.

2. παρεκβαίνων *K*^b. || 4. τοῖστον *H*^o*L*^b*M*^b*N*^b*O*^b. || 11. ζῆν *M*^b. || 15. ἀντιτυπντες *H*^o*N*^b. || τὸ *L*^b. || 18. καὶ ὡς δεῖ ὁμοίως δὲ *om K*^b. || 19. αὐτῇ *ti* οὐκ ἀποδέδοται *L*^b, οὐκ ἀποδέδοται αὐτῇ *ti H*^o*K*^b*N*^b. || 20. τοιοῦτον γὰρ ἐστὶ τὸ *M*^b. || 21. λέγειν *om H*^o. || 22. ἀνευ τῷ πάθους *H*^o*N*^b. || 23. τῷ] τὸ *H*^o. || 24. ἐχθαίρειν *K*^b, ἐχθαίνειν *M*^b: *ceteri* ἐχθαίνειν. || τοιοῦτον *H*^o. || 25. συνήθεις καὶ ἀσυνήθεις *H*^o. καὶ ἀσυνήθεις *om K*^b. || 26. αὐτῷ *N*^b. || καὶ *om H*^o. || ἕκαστα *H*^o. || ὡς *om M*^b. || 30. ἢ] *η* μὴ *L*^b. || συνῆδεν *K*^b*L*^b. || 31. εἶναι *om H*^o. || 34. εἰ δ' ἐναντίουσιν *M*^b. || 35. ἀλλ' ἃ δυσχερανεῖ *H*^o. || 36. διαφερόντως διαφόρως δ' *K*^b.

καὶ μᾶλλον ἢ ἥττον γνωρίμοις, ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὰς
ἄλλας διαφοράς, ἐκάστοις ἀπονέμων τὸ πρέπον, καὶ καθ'
αὐτὸ μὲν αἰρέμενος τὸ συνηθύνειν, λυπεῖν δ' εὐλαβούμενος,
τοῖς δ' ἀποβαίνουσιν, ἐὰν ἢ μείζω, συνεπόμενος, λέγω δὲ
τῷ καλῷ καὶ τῷ συμφέροντι. καὶ ἡδονῆς δ' ἕνεκα τῆς
εἰσαυθις μεγάλης μικρὰ λυπήσει. ὁ μὲν οὖν μέσος τοῖστος
ἐσιν, οὐκ ὠνόμασαι δέ, τῷ δὲ συνηθύνοντος ὁ μὲν τῷ ἡδὺς
εἶναι σοχαζόμενος μὴ δι' ἄλλο τι ἄρεσκος, ὁ δ' ὅπως ὠφέ-
λειά τις αὐτῷ γίγνηται εἰς χρήματα καὶ ὅσα διὰ χρημά-
των, κόλαξ. ὁ δὲ πᾶσι δυσχεραίνων εἴρηται ὅτι δύσκολος
καὶ δύσερις. ἀντικεῖσθαι δὲ φαίνεται τὰ ἄκρα ἑαυτοῖς διὰ
τὸ ἀνώνυμος εἶναι τὸ μέσον.

Περὶ τὰ αὐτὰ δὲ σχεδὸν ἐστὶ καὶ ἡ τῆς ἀλαζονείας
μεσότης· ἀνώνυμος δὲ καὶ αὕτη. οὐ χεῖρον δὲ καὶ τὰς
τοιαύτας ἐπελθεῖν· μᾶλλον τε γὰρ ἂν εἰδείμεν τὰ περὶ τὸ
ἥθος, καθ' ἕκαστον διελθόντες, καὶ μεσότητος εἶναι τὰς ἀρε-
τὰς πιστεύομεν ἂν, ἐπὶ πάντων ὅτως ἔχον συνιδόντες. ἐν
δὲ τῷ συζῆν οἱ μὲν πρὸς ἡδονὴν καὶ λύπην ὁμιλῶντες εἴρη-
νται, περὶ δὲ τῶν ἀληθεύοντων τε καὶ ψευδομένων εἰπωμεν
ὁμοίως ἐν λόγοις καὶ πράξεσι καὶ τῷ προσποιήματι. δοκεῖ
δὲ ὁ μὲν ἀλαζὼν προσποιητικὸς τῶν ἐνδόξων εἶναι καὶ μὴ
ὑπαρχόντων καὶ μειζόνων ἢ ὑπάρχει, ὁ δὲ εἴρων ἀνάπαλιν
ἀρνεῖσθαι τὰ ὑπάρχοντα ἢ ἐλάττω ποιεῖν, ὁ δὲ μέσος αὐθέ-
καστός τις ὢν ἀληθευτικὸς καὶ τῷ βίῳ καὶ τῷ λόγῳ, τὰ
ὑπάρχοντα ὁμολογῶν εἶναι περὶ αὐτόν, καὶ ἔτε μείζω ἔτε
ἐλάττω. ἐστὶ δὲ τούτων ἕκαστα καὶ ἕνεκά τινος ποιεῖν καὶ
μυθεῖν. ἕκαστος δ' οἷός ἐστι, τοιαῦτα λέγει καὶ πράττει
καὶ οὕτω ζῇ, ἐὰν μὴ τινος ἕνεκα πράττη. καθ' αὐτὸ δὲ τὸ
μὲν ψεύδους φαῦλον καὶ ψεκτόν, τὸ δ' ἀληθὲς καλὸν καὶ
ἐπαινετόν. ἔτω δὲ καὶ ὁ μὲν ἀληθευτικὸς μέσος ὢν ἐπαινε-
τός, οἱ δὲ ψευδόμενοι ἀμφοτέροι μὲν ψεκτοί, μᾶλλον δ' ὁ
ἀλαζὼν. περὶ ἑκατέρω δ' εἰπωμέν, πρότερον δὲ περὶ τῆς ἀλη-
θευτικῆς. ἢ γὰρ περὶ τῆς ἐν ταῖς ὁμολογίαις ἀληθεύοντος, λέ-
γομεν, οὐδ' ὅσα εἰς ἀδικίαν ἢ δικαιοσύνην συντείνει (ἄλλης

γὰρ ἂν εἴη ταυτ' ἀρετῆς), ἀλλ' ἐν οἷς μυθεῖν τοιοῦτε δια-
φέροντας καὶ ἐν λόγῳ καὶ ἐν βίῳ ἀληθεύει τῷ τὴν ἔξιν
τοῖστος εἶναι. δοξεῖ δ' ἂν ὁ τοιοῦτος ἐπιεικὴς εἶναι. ὁ γὰρ
φιλαλήθης, καὶ ἐν οἷς μὴ διαφέρει ἀληθεύων, ἀληθεύσει
καὶ ἐν οἷς διαφέρει ἔτι μᾶλλον· ὥς γὰρ αἰσχροὺς τὸ ψευ-
δος εὐλαβήσεται, ὅ γε καὶ καθ' αὐτὸ ἡλαβεῖτο· ὁ δὲ τοῖσ-
τος ἐπαινετός. ἐπὶ τὸ ἔλαττον δὲ μᾶλλον τῷ ἀληθὲς ἀπο-
κλίνει· ἐμμελέστερον γὰρ φαίνεται διὰ τὸ ἐπαχθεῖς τὰς
ὑπερβολὰς εἶναι. ὁ δὲ μείζω τῶν ὑπαρχόντων προσποιού-
μενος μυθεῖν ἕνεκα φαῦλῳ μὲν ἔοικεν (οὐ γὰρ ἂν ἔχαιρε
τῷ ψεύδει), μάταιος δὲ φαίνεται μᾶλλον ἢ κακός. εἰ δ'
ἕνεκά τινος, ὁ μὲν δόξης ἢ τιμῆς οὐ λίαν ψεκτός, ὥς ὁ
ἀλαζὼν, ὁ δὲ ἀργυρίν, ἢ ὅσα εἰς ἀργύριον, ἀσχημονέστερος.
ἔκ ἐν τῇ δυνάμει δ' ἐσὶν ὁ ἀλαζὼν, ἀλλ' ἐν τῇ προαιρέσει·
κατὰ τὴν ἔξιν γὰρ καὶ τῷ τοιοῦδε εἶναι ἀλαζὼν ἐσιν, ὥσπερ
καὶ ψεύστης ὁ μὲν τῷ ψεύδει αὐτῷ χαίρων, ὁ δὲ δόξης
ὀρεγόμενος ἢ κέρδους. οἱ μὲν ἔν δόξης χάριν ἀλαζονεύμενοι
τὰ τοιαῦτα προσποιῶνται ἐφ' οἷς ἔπαινος ἢ εὐδαιμονισμός,
οἱ δὲ κέρδους, ὧν καὶ ἀπόλαυσις ἐστὶ τοῖς πέλας καὶ ἂ δια-
λαβεῖν ἐς μὴ ὄντα, οἷον μάντιν σοφὸν ἢ ἱατρόν. διὰ τῆτο
οἱ πλείστοι προσποιῶνται τὰ τοιαῦτα καὶ ἀλαζονεύονται·
ἔστι γὰρ ἐν αὐτοῖς τὰ εἰρημένα. οἱ δ' εἴρωνες ἐπὶ τὸ ἔλατ-
τον λέγοντες χαριέστεροι μὲν τὰ ἥθη φαίνονται· ἢ γὰρ κέρ-
δους ἕνεκα δοκῶσι λέγειν, ἀλλὰ φεύγοντες τὸ ὀγκυρόν· μά-
λιστα δὲ καὶ ἔτσι τὰ ἐνδοξα ἀπαρῶνται, οἷον καὶ Σωκράτης
ἐποίει. οἱ δὲ καὶ τὰ μικρὰ καὶ τὰ φανερά προσποιούμενοι
βαυκοπανοῦργοι λέγονται καὶ εὐκαταφρόνητοί εἰσιν. καὶ
ἐνίστε ἀλαζονεία φαίνεται, οἷον ἡ τῶν Λακωνίων ἐσθῆς· καὶ
γὰρ ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ λίαν ἑλλειψὶς ἀλαζονικόν. οἱ δὲ
μετρίως χρώμενοι τῇ εἰρωνείᾳ καὶ περὶ τὰ μὴ λίαν ἐμποδῶν
καὶ φανερά εἰρωνεύμενοι χαριέντες φαίνονται. ἀντικεῖσθαι
δ' ὁ ἀλαζὼν φαίνεται τῷ ἀληθευτικῷ· χείρων γάρ.

Οὕτως δὲ καὶ ἀναπαύσεως ἐν τῷ βίῳ, καὶ ἐν ταύτῃ
διαγωγῇ μετὰ παιδείᾳ, δοκεῖ καὶ ἐνταῦθα εἶναι ὁμιλία

1. ἡ] καὶ *H^a*. || τὰς om *M^b*. || 4. μείζων *K^b*. || δὲ *L^b*. || 6. μεγάλης om *K^b*. || 7. συνηθόντος *H^a*. || 8. τι ἄλλο *H^aK^bN^b*
O^b. || τις ὠφέλεια *K^bO^b*. || 13. ταῦτα *M^b*. || 14. καὶ om *H^a*. || αὕτη *L^bM^b*. || 15. ἂν om *H^a*. || 16. ἕκαστα *L^bM^b*. || 18. δὲ
M^b. || 19. εἰπομεν *L^b*. || 21. δὲ *L^bM^b*. || 26. ἕκαστος *K^b*. || 27. πράττει καὶ λέγει *L^bM^b*. || 28. ἑαυτὸ *H^aN^b*. || 30. δὲ om *K^b*. ||
32. τῷ om *L^bO^b*.

1. φέροντα *H^a*. || 2. τᾶξιν *M^b*. || 3. ἐπιεικὴς εἶναι ὁ τοιοῦτος *M^b*. || 4. διαφέρει *K^b*. || ἀληθεύων — 5. διαφέρει om *H^aN^b*. || 5.
ὡς] οὐ *L^bM^b*. || κέρδους *M^b*. || 6. καὶ om *M^b*. || αὐτὸν *K^b*, ἑαυτὸν *H^aN^b*. || εὐλαβεῖτο *L^b*, εὐλαβεῖται pr *K^b*. || 12. ὁ post ὡς om
M^b. || 15. τὸ *K^b*. || ποῖος *H^aM^bO^b*. || εἶναι om *H^a*. || 19. ἂν καὶ] ἡ δι' ἂν καὶ *M^b*, ἂν ἢ δεῖ *K^b*. || ἀ] δι' ἀ *H^aM^b*, om *K^b*. ||
διαβλεῖν *L^b*. || 20. μάντιν σοφὸν ἱατρόν *K^b*, μάντιν ἢ ἱατρόν σοφόν *O^b*, ἱατρόν ἢ μάντιν σοφόν *H^aN^b*. || διὰ τῆτο om *K^b*. || 21. τὰ τοιαῦτα]
ταῦτα *K^bO^b*. || 23. λέγοντες om *H^a*. || 24. ὀγκυρόν *K^b*. || 26. καὶ post δὲ om *K^b*. || τὰ alterum om *K^bO^b*. || φανερά μὴ
προσποιούμενοι *H^aN^b*. || 27. βαυκοπανοῦργοι *O^b*, βλακοπανοῦργοι corr *N^b*, βαυκοπανοῦργοι *M^b*. || εὐκαταφρόνητοί *K^bO^b*. || 31. φαί-
νονται καὶ ἀντικεῖσθαι *K^bO^b*. || 33. καὶ post δὲ om *M^b*. || ἐν ταύτῃ om *H^a*. || 34. παιδείας *K^b*. || ὁμιλία τις εἶναι *L^bM^b*.

τις ἐμμελῆς, καὶ οἷα δεῖ λέγειν καὶ ὥς, ὁμοίως δὲ καὶ ἀκύνειν. διοίσει δὲ καὶ τὰ ἐν τοιούτοις λέγειν ἢ τοιούτων ἀκύνειν. δῆλον δ' ὡς καὶ περὶ ταῦτ' ἐστὶν ὑπερβολὴ τε καὶ ἑλλειψις τῷ μέσῳ. οἱ μὲν γὰρ τῷ γελοίῳ ὑπερβάλλοντες βωμολόχοι δοκῶσιν εἶναι καὶ φορτικοί, γλιχόμενοι πάντως τῷ γελοίου, καὶ μᾶλλον σοχαζόμενοι τοῦ γέλωτα ποιῆσαι ἢ τῷ λέγειν εὐσχήμονα καὶ μὴ λυπεῖν τὸν σκωπτόμενον· οἱ δὲ μὴτ' αὐτοὶ ἂν εἰπόντες μὴθὲν γελοῖον τοῖς τε λέγουσι δυσχεραίνοντες ἄγριοι καὶ σκληροὶ δοκοῦσιν εἶναι. οἱ δ' ἐμμελῶς παίζοντες εὐτράπελοι προσαγορεύονται, οἷον εὐτροποί· τοῦ γὰρ ἥθους αἱ τοιαῦται δοκοῦσι κινήσεις εἶναι, ὥσπερ δὲ τὰ σώματα ἐκ τῶν κινήσεων κρίνεται, οὕτω καὶ τὰ ἥθη. ἐπιπολάζοντος δὲ τοῦ γελοίου, καὶ τῶν πλείστων χαιρόντων τῇ παιδιᾷ καὶ τῷ σκώπτειν μᾶλλον ἢ δεῖ, καὶ οἱ βωμολόχοι εὐτράπελοι προσαγορεύονται ὡς χαριέντες. ὅτι δὲ διαφέρει 15 ροσι, καὶ οὐ μικρόν, ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον. τῇ μέσῃ δ' ἔξει οἰκεῖν καὶ ἡ ἐπιδεξιότης ἐστίν· τοῦ δ' ἐπιδεξίου ἐστὶ τοιαῦτα λέγειν καὶ ἀκούειν οἷα τῷ ἐπιεικῇ καὶ ἐλευθερίῳ ἀρμόττει· ἐστὶ γὰρ τινα πρόποντα τῷ τοιούτῳ λέγειν ἐν παιδιᾷς μέρει καὶ ἀκύνειν, καὶ ἡ τοῦ ἐλευθερίου παιδιὰ διαφέρει 20 τῆς τοῦ ἀνδραποδώδους, καὶ αὐτὴ τῷ πεπαιδευμένῳ καὶ ἀπαιδεύτῳ. ἴδοι δ' ἂν τις καὶ ἐκ τῶν κωμωδιῶν τῶν παλαιῶν καὶ τῶν καινῶν· τοῖς μὲν γὰρ ἦν γελοῖον ἢ αἰσχρολογία, τοῖς δὲ μᾶλλον ἢ ὑπόνοια· διαφέρει δ' οὐ μικρόν ταῦτα πρὸς εὐσχημοσύνην. πότερον οὖν τὸν εὖ σκώπτοντα ὀρίσκειν 25 τῷ λέγειν ἢ πρέπει ἐλευθερίῳ, ἢ τῷ μὴ λυπεῖν τὸν ἀκύνοντα, ἢ καὶ τέρπειν; ἢ καὶ τό γε τοιούτον ἀόριστον; ἄλλο γὰρ ἄλλω μισητόν τε καὶ ἡδύ. τοιαῦτα δὲ καὶ ἀκούσεται· ἢ γὰρ ὑπομένει ἀκύνων, ταῦτα καὶ ποιεῖν δοκεῖ. ἢ δὴ πᾶν ποιήσει· τὸ γὰρ σκῶμμα λοιδορήμα τί ἐστίν, οἱ δὲ νομοθεταὶ ἔνια 30 λοιδορεῖν κωλύουσιν· ἔδει δ' ἴσως καὶ σκώπτειν. ὁ δὲ χαρίεις καὶ ἐλευθερίως ἔστω ἔξει, οἷον νόμος ἂν ἑαυτῷ. τοιούτος μὲν οὖν ὁ μέσος ἐστίν, εἴτ' ἐπιδεξιός εἴτ' εὐτράπελος λέγεται. ὁ δὲ βωμολόχος ἡττων ἐστὶ τῷ γελοίῳ, καὶ ἔτε ἑαυτῷ ἔτε τῶν ἄλλων ἀπεχόμενος, εἰ γέλωτα ποιήσει, καὶ τοιαῦτα λέγων 35 αὐτῆς ἐν τοῖς ὕστερον. νῦν δὲ περὶ δικαιοσύνης εἰώμεν.

ἂν οὐθὲν ἂν εἴποι ὁ χαρίεις, ἔνια δ' οὐδ' ἂν ἀκύνειν. ὁ δ' ἄγριος εἰς τὰς τοιαύτας ὁμιλίαις ἀχρεῖος· οὐθὲν γὰρ συμβαλλόμενος πᾶσι δυσχεραίνει. δοκεῖ δὲ ἡ ἀνάπαυσις καὶ ἡ παιδιὰ ἐν τῷ βίῳ εἶναι ἀναγκαῖον. τρεῖς οὖν αἱ εἰρημέ- 15 ναι ἐν τῷ βίῳ μεσότητες, εἰσὶ δὲ πᾶσαι περὶ λόγων τινῶν καὶ πράξεων κοινωνίαν. διαφέρουσι δ' ὅτι ἡ μὲν περὶ ἀληθείαν ἐστίν, αἱ δὲ περὶ τὸ ἡδύ. τῶν δὲ περὶ τὴν ἡδονὴν ἢ μὲν ἐν ταῖς παιδιαῖς, ἢ δ' ἐν ταῖς κατὰ τὸν ἄλλον βίον ὁμιλίαις.

Περὶ δὲ αἰδοῦς ὡς τινος ἀρετῆς οὐ προσήκει λέγειν· 15 πάθει γὰρ μᾶλλον ἔοικεν ἢ ἔξει. ὀρίζεται γοῦν φόβος τις ἀδοξίας, ἀποτελεῖται δὲ τῷ περὶ τὰ δεινὰ φόβῳ παραπλήσιον· ἐρυθραίνονται γὰρ οἱ αἰσχυρόμενοι, οἱ δὲ τὸν θάνατον φοβούμενοι ὠχρῶσιν. σωματικὰ δὲ φαίνεται πως εἶναι ἀμφοτέρα, ὅπερ δοκεῖ πάθους μᾶλλον ἢ ἔξεως εἶναι. οὐ πάσῃ δ' ἡλικίᾳ τὸ πάθος ἀρμύζει, ἀλλὰ τῇ νέᾳ· οἰόμεθα γὰρ δεῖν τοὺς τηλικύτους αἰδήμονας εἶναι διὰ τὸ πάθει ζῶν- 20 τας πολλὰ ἀμαρτάνειν, ὑπὸ τῆς αἰδοῦς δὲ κωλύεσθαι. καὶ ἐπαινοῦμεν τῶν μὲν νέων τοὺς αἰδήμονας, πρεσβύτερον δ' ὕδεις ἂν ἐπαινεύσειεν ὅτι αἰσχυνηλός· ὕδεις γὰρ οἰόμεθα δεῖν αὐτὸν πράττειν ἐφ' οἷς ἐστὶν αἰσχύνῃ. ὕδεις γὰρ ἐπιεικὺς ἐστὶν ἢ αἰσχύνῃ, εἴπερ γίγνεται ἐπὶ τοῖς φαύλοις· οὐ γὰρ πρακτέον τὰ τοιαῦτα. εἰ δ' ἐστὶ τὰ μὲν κατ' ἀλήθειαν αἰσχροτὰ δὲ κατὰ δόξαν, οὐθὲν διαφέρει· ὕδετρα γὰρ πρακτέα, 25 ὥς· οὐκ αἰσχυρότεον. φαύλου δὲ καὶ τὸ εἶναι τοιοῦτον οἷον πράττειν τι τῶν αἰσχυρῶν. τὸ δ' ἔστω ἔχειν ὥς· εἰ πράξειε τι τῶν τοιούτων αἰσχυρόν, καὶ διὰ τοῦτ' οἴεσθαι ἐπιεικῇ εἶναι, ἄτοπον· ἐπὶ τοῖς ἐκουσίοις γὰρ ἡ αἰδώς, ἐκὼν δὲ ὁ ἐπιεικὴς ὕδεποτε πράξει τὰ φαῦλα. εἴη δ' ἂν ἡ αἰδώς ἐξ ὑποθέσεως ἐπιεικὴς· εἰ γὰρ πράξει, αἰσχυνοῖτ' ἂν· ἐκ ἐστὶ δὲ τούτο περὶ τὰς ἀρετάς. εἰ δ' ἡ ἀναισχυνητία φαῦλον καὶ τὸ μὴ αἰδεῖσθαι τὰ αἰσχροτὰ πράττειν, οὐθὲν μᾶλλον τὸ τοιαῦτα πράττοντα αἰσχυρόν, οὐκ ἐστὶ δ' ὕδ' ἢ ἐγκράτεια ἀρετὴ, ἀλλὰ τις μικρὴ· δειχθήσεται δὲ περὶ 35 αὐτῆς ἐν τοῖς ὕστερον. νῦν δὲ περὶ δικαιοσύνης εἰώμεν.

2. τῷ *H^oN^b*. || τοσούτοις *M^b*, τέτοις *L^b*. || τέταν *O^b*. || 3. δ' om *K^bM^b*. || καὶ post ὡς om *M^b*. || 8. εἰπόντες ἂν *L^bM^b*. || 9. ἄγριοι *K^b*. || 11. κινήσεις δοκοῦσιν *L^b*. || 12. κρίνονται· *M^b*. || 14. καὶ ante οἱ om *M^b*. || 16. καὶ om *M^b*. || ἐκ] καὶ ἐκ *K^bO^b*. || 17. ἐστὶ om *H^o*. || 18. ἐλευθερίῳ *H^oL^bM^b*. || 19. λέγειν τῷ τοιούτῳ *O^b*. || 20. ἐλευθερίῳ *H^oK^bN^b*. || 21. αὐτῷ] αἱ τῷ *L^b*, τῷ *N^bO^b*, om *H^oK^b*. || 26. ἢ πρέπει] μὴ ἀπρεπῇ *K^b*, μὴ ἢ πρέπει *H^o*. || ἐλευθερίῳ *L^bM^b*. || 27. καὶ om *L^b*. || λείπειν *H^o*. || ἄλλω γὰρ ἄλλο *H^oN^b*. || 28. γε *N^b*. || ἀκούσεται *K^b*. || 29. τοιαῦτα *H^o*. || ἢ γὰρ πᾶν ποιῆσαι *H^oN^b*. || 32. ἐλευθερίῳ *H^oL^bM^b*. || 34. ἡττων *H^oM^b*. || τῶν om *H^oM^b*. || 35. ἄλλων — καὶ om *N^b*. || εἰς *M^b*. || ταῦτα *K^b*.

1. ἂν post εἴποι *H^oK^bN^b*, om *M^b*. || οὐδ' om *M^b*. || 3. δυσχεραίνει *H^oM^b*. || δὲ καὶ ἡ *H^oN^b*. || 4. ἀναγκαῖα *H^oK^b*. || τρεῖς μὲν οὖν *M^b*. || 6. ἀληθείας *H^o*. || 8. ἢ δ' ἐν ταῖς] αἱ δὲ *K^b*. || 11. οὖν *K^bO^b*. || 12. ἀποτελεῖται τε *O^b*, καὶ ἀποτελεῖται *K^b*. || 13. ἐρυθραίνονται *K^bN^b*. || 17. πάθος *H^o*. || 19. πρεσβύτερος *H^o*. || 20. γὰρ] δὲ *M^b*. || 22. ἡπερ *M^b*. || 24. γὰρ] δὲ *H^oN^b*. || 26. ὥς· πράξει *K^bN^b*, ὥς· εἰ πράξει *H^o*. || 28. ὁ om *M^b*. || 30. γὰρ om *K^b*. || πράξει *M^b*, πράξει *H^oO^b*. || 31. εἰ δ' ἢ] ἢ δὲ *M^b*. || 32. οὐθὲν γε μᾶλλον *H^oN^b*. || τὸν *K^bL^b*. || 33. ταῦτα *L^bM^b*, τὰ τοιαῦτα *K^b*. || ἐδ' om *M^b*. || 35. ἐν ταῖς om *H^o*.

Ε.

Περὶ δὲ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας σκεπτέον, περὶ ποίας
τε τυγχάνουσιν οὕσαι πράξεις, καὶ ποία μεσότης ἐστὶν ἡ δι-
καιοσύνη, καὶ τὸ δίκαιον τίνων μέσον. ἡ δὲ σκέψις ἡμῶν
ἔστω κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον τοῖς προειρημένοις. ὁρῶμεν δὴ
πάντας τὴν ταιαύτην ἔξιν βουλομένους λέγειν δικαιοσύνην,
ἀφ' ἧς πρακτικοὶ τῶν δικαίων εἰσὶ καὶ ἀφ' ἧς δικαιοπρα-
γοῦσι καὶ βούλονται τὰ δίκαια· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ
περὶ ἀδικίας, ἀφ' ἧς ἀδικῶσι καὶ βέλονται τὰ ἄδικα. διὸ
καὶ ἡμῶν πρῶτον ὡς ἐν τύπῳ ὑποκείσθω ταῦτα. οὐδὲ γὰρ
τὸν αὐτὸν ἔχει τρόπον ἐπὶ τε τῶν ἐπισημῶν καὶ δυνάμεων
καὶ ἐπὶ τῶν ἔξεων. δυνάμεις μὲν γὰρ καὶ ἐπιστήμη δοκεῖ
τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ εἶναι, ἔξεις δ' ἡ ἐναντία τῶν ἐναντίων
οὐ, οἷον ἀπὸ τῆς ὑγιείας οὐ πράττεται τὰ ἐναντία, ἀλλὰ
τὰ ὑγιεινὰ μόνον· λέγομεν γὰρ ὑγιεινῶς βαδίζειν, ὅταν
βαδίζῃ ὡς ἀνὴρ ὑγιαίνων. πολλάκις μὲν ἐν γνωρίζεται ἡ
ἐναντία ἔξεις ἀπὸ τῆς ἐναντίας, πολλάκις δὲ αἱ ἔξεις ἀπὸ
τῶν ὑποκειμένων· ἐάν τε γὰρ ἡ εὐεξία ἢ φανερά, καὶ ἡ
καχεξία φανερά γίνεται, καὶ ἐκ τῶν εὐεκτικῶν ἡ εὐεξία
καὶ ἐκ ταύτης τὰ εὐεκτικά. εἰ γὰρ ἐστὶν ἡ εὐεξία πυκνότης
σαρκός, ἀνάγκη καὶ τὴν καχεξίαν εἶναι μανότητα σαρκὸς
καὶ τὸ εὐεκτικὸν τὸ ποιητικὸν πυκνότητος ἐν σαρκί. ἀκολου-
θεῖ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐὰν θάτερα πλεοναχῶς λέγεται,
καὶ θάτερα πλεοναχῶς λέγεσθαι, οἷον εἰ τὸ δίκαιον, καὶ τὸ
ἀδικον. εἰκοι δὲ πλεοναχῶς λέγεσθαι ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ
ἀδικία, ἀλλὰ διὰ τὸ σύνεγγυς εἶναι τὴν ὁμωνυμίαν αὐτῶν
λανθάνει καὶ οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῶν πόρρω δῆλον μᾶλλον· ἡ
γὰρ διαφορὰ πολλὴ ἡ κατὰ τὴν ιδέαν, οἷον ὅτι καλεῖται
κλειὲς ὁμωνύμως ἢ τε ὑπὸ τὸν αὐχένα τῶν ζώων καὶ ἢ τὰς
θύρας κλείουσιν. εἰλήφθω δὴ ὁ ἄδικος ποσαχῶς λέγεται.
δοκεῖ δὲ ὅ τε παράνομος ἄδικος εἶναι καὶ ὁ πλεονέκτης καὶ
ὁ ἄνιστος, ὥστε δῆλον ὅτι καὶ ὁ δίκαιος ἔσται ὅ τε νόμιμος
καὶ ὁ ἴσος. τὸ μὲν δίκαιον ἄρα τὸ νόμιμον καὶ τὸ ἴσον, τὸ

δ' ἄδικον τὸ παράνομον καὶ τὸ ἄνιστον. ἐπεὶ δὲ καὶ πλεο-
νέκτης ὁ ἄδικος, περὶ τὰγαθὰ ἔσται, οὐ πάντα, ἀλλὰ περὶ
ὅσα εὐτυχία καὶ ἀτυχία, ἃ ἐστὶ μὲν ἀπλῶς αἰεὶ ἀγαθὰ,
τινὶ δ' ἔκ αἰεὶ. οἱ δ' ἄνθρωποι ταῦτα εὐχονται καὶ διώκουσιν·
δεῖ δ' ἔτι, ἀλλ' εὐχεσθαι μὲν τὰ ἀπλῶς ἀγαθὰ καὶ αὐτοῖς
ἀγαθὰ εἶναι, αἰρεῖσθαι δὲ τὰ αὐτοῖς ἀγαθὰ. ὁ δ' ἄδικος
οὐκ αἰεὶ τὸ πλεόν αἰρεῖται, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔλαττον ἐπὶ τῶν
ἀπλῶς κακῶν· ἀλλ' ὅτι δοκεῖ καὶ τὸ μείον κακὸν ἀγαθόν
πῶς εἶναι, τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἐστὶν ἡ πλεονεξία, διὰ τὸτο δοκεῖ
πλεονέκτης εἶναι. ἔστι δ' ἄνιστος· τοῦτο γὰρ περιέχει καὶ
κοινόν. ἐπεὶ δ' ὁ παράνομος ἄδικος ἦν ὁ δὲ νόμιμος δίκαιος,
δῆλον ὅτι πάντα τὰ νόμιμα ἐστὶ πῶς δίκαια· τὰ τε γὰρ
ὠρισμένα ὑπὸ τῆς νομοθετικῆς νόμιμα ἐστὶ, καὶ ἔκαστον τῶν
τῶν δίκαιον εἶναι φαιμέν. οἱ δὲ νόμοι ἀγορεύουσι περὶ ἀπάν-
των, στοχαζόμενοι ἢ τοῦ κοινῇ συμφέροντος πᾶσιν ἢ τοῖς
ἀρίστοις ἢ τοῖς κυρίοις, κατ' ἀρετὴν ἢ κατ' ἄλλον τινὰ τρό-
πον τοῖσιν· ὥς ἐνα μὲν τρόπον δίκαια λέγομεν τὰ ποιη-
τικά καὶ φυλακτικά τῆς εὐδαιμονίας καὶ τῶν μερίων αὐτῆς
τῇ πολιτικῇ κοινωνίᾳ. προστάττει δ' ὁ νόμος καὶ τὰ τῷ ἀν-
δρείῳ ἔργα ποιεῖν, οἷον μὴ λείπειν τὴν τάξιν μηδὲ φεύγειν
μηδὲ ῥίπτειν τὰ ὄπλα, καὶ τὰ τῷ σώφρονος, οἷον μὴ μοι-
χεύειν μηδ' ὑβρίζειν, καὶ τὰ τοῦ πρᾶου, οἷον μὴ τύπτειν
μηδὲ κακηγορεῖν, ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ἀρετὰς
καὶ μοχθηρίας τὰ μὲν κελεύων τὰ δ' ἀπαγορεύων, ὁρθῶς
μὲν ὁ κείμενος ὁρθῶς, χεῖρον δ' ὁ ἀπεσχεδιασμένος. αὕτη
μὲν ἔν ἡ δικαιοσύνη ἀρετὴ μὲν ἐστὶ τελεία, ἀλλ' ἔκ ἀπλῶς
ἀλλὰ πρὸς ἕτερον. καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις κρατίστη τῶν
ἀρετῶν εἶναι δοκεῖ ἡ δικαιοσύνη, καὶ οὕθ' ἔσπερος οὕθ' ἐφ' ὅς
ἔτω θαυμαστός· καὶ παροιμιαζόμενοι φάμεν "ἐν δὲ δικαιο-
σύνῃ συλλήβδην πᾶς ἀρετὴ ἐνι." καὶ τελεία μάλιστα ἀρετὴ,
ὅτι τῆς τελείας ἀρετῆς χρῆσις ἐστίν. τελεία δ' ἐστίν, ὅτι ὁ
ἔχων αὐτὴν καὶ πρὸς ἕτερον δύναται τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι,
ἀλλ' οὐ μόνον καθ' αὐτόν· πολλοὶ γὰρ ἐν μὲν τοῖς οἰκείοις
τῇ ἀρετῇ δύνανται χρῆσθαι, ἐν δὲ τοῖς πρὸς ἕτερον ἀδυνα-

6. ἐξιν *M*^h. || 9. τὸν — 10. ἄδικα om *K*^b. || 11. οὔτε *K*^b, οὐ *M*^b. || 12. καὶ τῶν δυνάμεων *H*^a*N*^b. || 15. ἀπὸ — πράττεται] ἡ αὐτὴ εἶναι *M*^b. || 16. γὰρ τὸ ὑγιεινῶς *M*^b. || 17. ὁ om *M*^b. || 21. καὶ — εὐεκτικά om *M*^b. || 22. σαρκὸς μανότης *M*^b. || 23. τὸ post εὐεκτικὸν om *M*^b. || 25. ἀδικον καὶ ἡ ἀδικία *K*^b, δίκαιον καὶ τὸ ἀδικον καὶ ἡ ἀδικία *L*^b. || 26. ἀδικία καὶ ἡ δικαιοσύνη *M*^b. || 28. λανθάνειν *M*^b. || 29. ἡ om *L*^b. || 30. κλειὲς *K*^b*L*^b. || ὁ μανύμος *K*^b. || 32. τε *N*^b. || 33. ὁ ἄνιστος] ἄδικος *K*^b. || 34. ὁ om *K*^b. || μὲν om *L*^b.

1. δ' om *K*^b. || δὲ] γὰρ *H*^a*N*^b. || καὶ om *K*^b*M*^b*O*^b. || 2. ἔσται om *K*^b. || 3. εὐτυχία καὶ ἀτυχία *L*^b. || 7. ἀλλὰ om *L*^b. || 8. μείον] μὴ *K*^b*L*^b. || 9. τοῦ — 10. εἶναι om *L*^b. || 9. ἐξιν om *O*^b. || 11. post κοινόν *H*^a*N*^b τὸ γὰρ ἄνιστος ἔχει τὸ πλεόν καὶ τὸ ἔλαττον. et, cum *L*^b*M*^b*O*^b, καὶ παράνομος. τοῦτο γὰρ, ἡ παρανομία ἦτοι ἡ (ἢ om *M*^b*O*^b) ἀνισότης, περιέχει πᾶσαν ἀδικίαν καὶ κοινόν ἐστι πάσης ἀδικίας. || 12. ἔσται *M*^b. || τὰ τε] ταῦτα *M*^b. || 16. κατ'] ἢ κατ' *H*^a*N*^b*O*^b. || κατ' ἀρετὴν om *K*^b. || 18. τῆς om *K*^b*L*^b*M*^b. || 20. λείπειν *O*^b: ceteri λιπεῖν. || 23. κατηγορεῖν *M*^b*O*^b. || καὶ τὰ κατὰ *L*^b. || 24. ὁρθὸς *H*^a*M*^b*N*^b. || 25. χεῖρον *H*^a*L*^b*M*^b*N*^b. || ταύτη *K*^b. || 27. ἀλλὰ om *L*^b. || 29. θαυμαστός· διὸ καὶ *L*^b*M*^b. || δὲ om *M*^b. || 30. ἐν *K*^b*L*^b*O*^b: ceteri ἐς. || 31. τελεία δ'] ἀρετὴ δὲ τελεία *M*^b. || ὅτι om *K*^b. || 34. δύναται τῇ ἀρετῇ *O*^b.

τῷσιν. καὶ διὰ τῆτο εὖ δοκεῖ ἔχειν τὸ τῷ Βίαντος, ὅτι ἀρχὴ
 ἄνδρα δεῖξει· πρὸς ἕτερον γὰρ καὶ ἐν κοινωνίᾳ ἥδη ὁ ἀρχων.
 διὰ δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἀλλότριον ἀγαθὸν δοκεῖ εἶναι ἡ
 δικαιοσύνη μόνη τῶν ἀρετῶν, ὅτι πρὸς ἕτερόν ἐστιν· ἄλλω
 γὰρ τὰ συμφέροντα πράττει, ἢ ἀρχοντι ἢ κοινωνῶ. καί- 5
 ρος μὲν ἔν ὁ καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὰς φίλους χρώμενος
 τῇ μοχθηρίᾳ, ἀριστος δ' οὐχ ὁ πρὸς αὐτὸν τῇ ἀρετῇ ἀλλὰ
 πρὸς ἕτερον· τῆτο γὰρ ἔργον χαλεπόν. αὕτη μὲν ἔν ἡ δι-
 καιοσύνη ἢ μέρος ἀρετῆς ἀλλ' ὅλη ἀρετὴ ἐστίν, ἢ δ' ἡ ἐναν-
 τία ἀδικία μέρος κακίας ἀλλ' ὅλη κακία. τί δὲ διαφέρει 10
 ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη αὕτη, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων·
 ἔστι μὲν γὰρ ἡ αὕτη, τὸ δ' εἶναι οὐ τὸ αὐτό, ἀλλ' ἢ μὲν
 πρὸς ἕτερον, δικαιοσύνη, ἢ δὲ τοιάδε ἔστις, ἀπλῶς ἀρετή.

4 Ζητοῦμεν δὲ γε τὴν ἐν μέρει ἀρετῆς δικαιοσύνην· ἔστι
 γὰρ τις, ὡς φαμέν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ἀδικίας τῆς κατὰ 15
 μέρος. σημειῶν δ' ὅτι ἔστιν· κατὰ μὲν γὰρ τὰς ἄλλας
 μοχθηρίας ὁ ἐνεργῶν ἀδικεῖ μὲν, πλεονεκτεῖ δ' ἑδὲν, οἷον ὁ
 ῥίψας τὴν ἀσπίδα διὰ δειλίαν ἢ κακῶς εἰπὼν διὰ χαλεπό-
 τητα ἢ οὐ βοηθήσας χρήμασι δι' ἀνελευθερίαν· ὅταν δὲ
 πλεονεκτῇ, πολλάκις κατ' ἑδεμίαν τῶν τοιούτων, ἀλλὰ μὴν 20
 ἑδὲ κατὰ πάσας, κατὰ πονηρίαν δὲ γε τινὰ (ψέγομεν γὰρ)
 καὶ κατ' ἀδικίαν. ἔστιν ἄρα γε ἄλλη τις ἀδικία ὡς μέρος
 τῆς ὅλης, καὶ ἀδικόν τι ἐν μέρει τοῦ ὅλου ἀδικεῖ τῷ παρὰ
 τὸν νόμον. ἔτι εἰ ὁ μὲν τοῦ κερδαίνειν ἕνεκα μοιχεύει καὶ
 προσλαμβάνων, ὁ δὲ προσγίβει καὶ ζημιύμενος δι' ἐπιθυμίαν, 25
 ὅστος μὲν ἀκόλαστος δόξειεν ἂν εἶναι μᾶλλον ἢ πλεονέκτης,
 ἐκεῖνος δ' ἀδικος, ἀκόλαστος δ' οὐ· δῆλον ἄρα ὅτι διὰ τὸ
 κερδαίνειν. ἔτι περὶ μὲν τὰλλα πάντα ἀδικήματα γίνεται
 ἢ ἐπαναφορὰ ἐπὶ τινὰ μοχθηρίαν αἰεὶ, οἷον εἰ ἐμοίχευσεν,
 ἐπ' ἀκολασίαν, εἰ ἐγκατέλιπε τὸν παρασάτην, ἐπὶ δειλίαν, 30
 εἰ ἐπάταξεν, ἐπ' ὀργήν· εἰ δ' ἐκέρδανεν, ἐπ' ἑδεμίαν μοχθη-
 ρίαν ἀλλ' ἢ ἐπ' ἀδικίαν. ὥστε φανερόν ὅτι ἔστι τις ἀδικία
 παρὰ τὴν ὅλην ἄλλη ἐν μέρει, συνώνυμος, ὅτι ὁ ὀρισμὸς ἐν

τῷ αὐτῷ γένει· ἀμφω γὰρ ἐν τῷ πρὸς ἕτερον ἔχουσι τὴν
 δύναμιν, ἀλλ' ἢ μὲν περὶ τιμὴν ἢ χρήματα ἢ σωτηρίαν, ἢ
 εἰ τινι ἔχοιμεν ἐνὶ ὀνόματι περιλαβεῖν ταῦτα πάντα, καὶ
 δι' ἡδονὴν τὴν ἀπὸ τῆς κέρδους, ἢ δὲ περὶ ἅπαντα περὶ ὅσα ὁ
 σπυδαῖος.

Ὅτι μὲν ἔν εἰσι δικαιοσύνην πλείους, καὶ ὅτι ἔστι τις 5
 καὶ ἑτέρα παρὰ τὴν ὅλην ἀρετὴν, δῆλον· τίς δὲ καὶ ὁποία
 τις, ληπτέον. διώρισται δὲ τὸ ἀδικόν τό τε παράνομον καὶ
 τὸ ἄνισον, τὸ δὲ δίκαιον τό τε νόμιμον καὶ τὸ ἴσον. κατὰ
 μὲν ἔν τὸ παράνομον ἢ πρότερον εἰρημένη ἀδικία ἐστίν. ἐπεὶ
 δὲ τὸ ἄνισον καὶ τὸ πλεόν οὐ ταῦτόν ἀλλ' ἕτερον ὡς μέρος
 πρὸς ὅλον (τὸ μὲν γὰρ πλεόν ἅπαν ἄνισον, τὸ δ' ἄνισον
 οὐ πᾶν πλεόν), καὶ τὸ ἀδικόν καὶ ἡ ἀδικία οὐ ταῦτά ἀλλ'
 ἕτερα ἐκείνων, τὰ μὲν ὡς μέρη τὰ δ' ὡς ὅλα· μέρος γὰρ
 αὕτη ἡ ἀδικία τῆς ὅλης ἀδικίας, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ δικαιο-
 σύνη τῆς δικαιοσύνης. ὥςτε καὶ περὶ τῆς ἐν μέρει δικαιοσύ-
 νης καὶ περὶ τῆς ἐν μέρει ἀδικίας λεκτέον, καὶ τῷ δικαίῳ
 καὶ τῷ ἀδικῷ ὡσαύτως. ἢ μὲν ἔν κατὰ τὴν ὅλην ἀρετὴν
 τεταγμένη δικαιοσύνη καὶ ἀδικία, ἢ μὲν τῆς ὅλης ἀρετῆς
 ἕσα χρήσις πρὸς ἄλλον, ἢ δὲ τῆς κακίας, ἀφείσθω. καὶ
 τὸ δίκαιον δὲ καὶ τὸ ἀδικόν τὸ κατὰ ταύτας φανερόν ὡς
 διοριστέον· σχεδὸν γὰρ τὰ πολλὰ τῶν νομίμων τὰ ἀπὸ τῆς
 ὅλης ἀρετῆς πραττόμενά ἐστιν· καθ' ἑκάστην γὰρ ἀρετὴν
 προσάττει ζῆν καὶ καθ' ἑκάστην μοχθηρίαν· κωλύει ὁ νόμος.
 τὰ δὲ ποιητικά τῆς ὅλης ἀρετῆς ἐστὶ τῶν νομίμων ὅσα νενο-
 μοθῆται περὶ παιδείαν τὴν πρὸς τὸ κοινόν. περὶ δὲ τῆς
 καθ' ἑκάστην παιδείας, καθ' ἣν ἀπλῶς ἀνὴρ ἀγαθός ἐστι,
 πρότερον τῆς πολιτικῆς ἐστίν ἢ ἑτέρας, ὕστερον διοριστέον· οὐ
 γὰρ ἴσως ταῦτόν ἀνδρὶ τ' ἀγαθῷ εἶναι καὶ πολίτῃ παντί.
 τῆς δὲ κατὰ μέρος δικαιοσύνης καὶ τῷ κατ' αὐτὴν δικαίῳ
 ἐν μὲν ἔστιν εἶδος τὸ ἐν ταῖς διανομαῖς τιμῆς ἢ χρημάτων
 ἢ τῶν ἄλλων ὅσα μεριστὰ τοῖς κοινωνοῦσι τῆς πολιτείας (ἐν
 τέτοις γὰρ ἔστι καὶ ἄνισον ἔχειν καὶ ἴσον ἕτερον ἑτέρου), ἐν

1. ἀρχὰ $H^a L^b M^c N^d$. || 2. τὸν ἄνδρα $H^a N^d O^b$. || 3. τὸ αὐτὸ δὲ M^b . || 4. ὅτι καὶ πρὸς $H^a N^b$. || 5. κοινῶ $H^a N^b$. || 6. πρὸς
 ante τὸς om M^b . || 7. ἀλλ' ὁ O^b . || 9. ἀλλὰ καὶ ὅλη M^b . || 10. ἀδικία] κακία K^b . || 11. αὐτῇ K^b , om O^b . || 12. ἢ] ἢ $K^b L^b$
 M^b . || 13. ἡ δικαιοσύνη $K^b L^b N^b$. || 14. γε om M^b . || 15. δὲ om L^b . || 16. περὶ] περὶ τῆς O^b . || 17. ὁ om K^b . || 18. ὁ
 om M^b . || 19. ἢ ὁ κακῶς $H^a O^b$. || 20. ἀλλὰ μὴν ἀλλ' ἑδὲ M^b . || 21. ψεγομένην, omisso γὰρ, M^b . || 22. ἄρα γε] γὰρ K^b . || 23. τις
 ἄλλη $M^b O^b$. || 24. μέρος τι τῆς $L^b M^b O^b$. || 25. ἔτι] ὅτι K^b , ἔτι δὲ O^b . || 26. προσλαμβάνει $L^b M^b$, προσλαμβάνοι O^b . || 27. δόξειεν ἂν
 μᾶλλον εἶναι O^b , μᾶλλον δόξει εἶναι K^b . || 28. ἐγκατέλιπε M^b . || 29. εἰ δ' ἐπάταξεν $K^b L^b N^b$. || 30. ὁ om M^b .

2. ἡ χρήματα] καὶ χρήματα O^b , ἢ καὶ χρήματα $L^b M^b$. || 3. ἡ σωτηρίαν] καὶ σωτηρίαν M^b . || 4. τῷ om O^b . || 5. περὶ πάντα K^b , om
 M^b . || 6. εἰσὶν αἱ δικαιοσύνη K^b . || 7. ὅτι et 7. καὶ ante ἑτέρα om O^b . || 8. δὲ $K^b M^b$. || 9. τε om M^b . || 10. τὸ δὲ — ἴσον om M^b . ||
 11. μὲν ἔν om K^b . || 12. πλεόν] παράνομον πλεόν K^b . || 13. πρὸς] καὶ πρὸς K^b . || 14. τὸ μὲν γὰρ πλεόν] τὸ μὲν γὰρ ἄνισον ἅπαν παράνομον, τὸ
 δὲ παράνομον οὐχ ἅπαν ἄνισον, καὶ (ὡσαύτως δὲ καὶ O^b) τὸ πλεόν $M^b O^b$. || 15. οὐχ ἅπαν M^b . || 16. γὰρ] δ' M^b . || 17. ὥςτε περὶ L^b
 O^b , ὡς περὶ K^b . || 18. περὶ om O^b . || 19. τῷ om K^b . || 20. δὲ om M^b . || 21. αὐτάς L^b , πάσας M^b . || 22. τὰ] τι M^b . || 23. τὰ om M^b . ||
 24. προσαττόμενα K^b , προαττόμενα margo O^b . || 25. κατὰ ταύτην δικαίον K^b , δικαίου τοῦ κατ' αὐτὴν L^b .

δὲ τὸ ἐν τοῖς συναλλάγμασι διορθωτικόν. τούτου δὲ μέρη
 δύο· τῶν γὰρ συναλλαγμάτων· τὰ μὲν ἐκείναι ἐστὶ τὰ δ'
 ἀκέραια, ἐκείναι μὲν τὰ τοιαῦτα οἷον πρᾶσις, ὠνή, δανεισμός,
 ἐγγυή, χρήσις, παρακαταθήκη, μίσθωσις· ἐκείναι δὲ λε-
 γεται, ὅτι ἡ ἀρχὴ τῶν συναλλαγμάτων τέτων ἐκείναις. τῶν
 δ' ἀκουσίων τὰ μὲν λαθραῖα, οἷον κλοπή, μοιχεία, φαρ-
 μακεία, προαγωγεία, δουλαπατία, δολοφονία, ψευδομαρ-
 τυρία, τὰ δὲ βίαια, οἷον αἰκία, δεσμός, θάνατος, ἀρπαγή,
 πῆρωςις, κακηγορία, προπηλακισμός. ἐπεὶ δ' ὁ τ' ἄδικος
 ἄνιστος καὶ τὸ ἄδικον ἄνιστον, δῆλον ὅτι καὶ μέσον τί ἐστὶ τῶ
 ἀνίστου. τῆτο δ' ἐστὶ τὸ ἴσον· ἐν ὁποῖα γὰρ πράξει ἐστὶ τὸ
 πλεόν καὶ τὸ ἔλαττον, ἐστὶ καὶ τὸ ἴσον. εἰ ἔν τῷ ἄδικον ἄνι-
 στον, τὸ δίκαιον ἴσον· ὅπερ καὶ ἄνευ λόγου δοκεῖ πᾶσιν.
 ἐπεὶ δὲ τὸ ἴσον μέσον, τὸ δίκαιον μέσον τι ἂν εἴη. ἐστὶ δὲ
 τὸ ἴσον ἐν ἐλαχίστοις δυσὶν· ἀνάγκη τοῖνυν τὸ δίκαιον μέ-
 στον τε καὶ ἴσον εἶναι [καὶ πρὸς τί] καὶ τισίν, καὶ ἡ μὲν μέ-
 στον, τινῶν (ταῦτα δ' ἐστὶ πλεόν καὶ ἔλαττον), ἡ δ' ἴσον
 ἐστὶ, δυοῖν, ἡ δὲ δίκαιον, τισίν. ἀνάγκη ἄρα τὸ δίκαιον
 ἐν ἐλαχίστοις εἶναι τέτταρσιν· οἷς τε γὰρ δίκαιον τυγχάνει
 ὄν, δύο ἐστί, καὶ ἐν οἷς τὰ πράγματα, δύο. καὶ ἡ αὐτὴ
 ἔσαι ἰσότης, οἷς καὶ ἐν οἷς· ὡς γὰρ ἐκεῖνα ἔχει τὰ ἐν οἷς,
 ἔτω καὶ ἐκεῖνα ἔχει· εἰ γὰρ μὴ ἴσοι, ἐκ ἴσα ἔξουσιν, ἀλλ'
 ἐντεῦθεν αἱ μάχαι καὶ τὰ ἐγκλήματα, ὅταν ἡ ἴσοι μὴ ἴσα
 ἢ μὴ ἴσοι ἴσα ἔχωσι καὶ νέμονται. ἐτι ἐκ τῶ κατ' ἀξίαν
 τῆτο δῆλον· τὸ γὰρ δίκαιον ἐν ταῖς διανομαῖς ὁμολογῶσι
 πάντες κατ' ἀξίαν τινὰ δεῖν εἶναι, τὴν μέντοι ἀξίαν ἐν τὴν
 αὐτὴν λέγουσι πάντες ὑπάρχειν, ἀλλ' οἱ μὲν δημοκρατικοὶ
 ἐλευθερίαν, οἱ δ' ὀλιγαρχικοὶ πλῆτον, οἱ δ' εὐγένειαν, οἱ δ'
 ἀριστοκρατικοὶ ἀρετήν. ἐσιν ἄρα τὸ δίκαιον ἀνάλογόν τι.
 τὸ γὰρ ἀνάλογον ἐ μόνον ἐστὶ μοναδικῷ ἀριθμῷ ἴδιον, ἀλλ'
 ὅλως ἀριθμῷ· ἡ γὰρ ἀναλογία ἰσότης ἐστὶ λόγων, καὶ ἐν
 τέτταρσιν ἐλαχίστοις. ἡ μὲν ἔν διηρημένη ὅτι ἐν τέτταρσι,
 δῆλον. ἀλλὰ καὶ ἡ συνεχὴς· τῷ γὰρ ἐνὶ ὡς δυσὶ χρή-
 ται καὶ δις λέγει, οἷον ὡς ἡ τοῦ α πρὸς τὴν τῆ β, οὕτως
 καὶ ἡ τῆ β πρὸς τὴν τῆ γ. δις ἔν ἡ τῆ β εἴρηται· ὡς' εἰ
 ἡ τοῦ β τεθῇ· δις, τέτταρα ἔσαι τὰ ἀνάλογα. ἐστὶ δὲ καὶ
 τὸ δίκαιον ἐν τέτταρσιν ἐλαχίστοις, καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτός·
 διήρηνται γὰρ ὁμοίως, οἷς τε καὶ α. ἔσαι ἄρα ὡς ὁ α ὅρος
 πρὸς τὸν β, ἔτως ὁ γ πρὸς τὸν δ, καὶ ἐναλλάξ ἄρα, ὡς ὁ
 α πρὸς τὸν γ, ὁ β πρὸς τὸν δ. ὥστε καὶ τὸ ὅλον πρὸς τὸ
 ὅλον· ὅπερ ἡ νομὴ συνδυάζει· καὶ ἔτως συντεθῇ, δικαίως
 συνδυάζει. ἡ ἄρα τῆ α ὅρου τῷ γ καὶ ἡ τῆ β τῷ δ σύ-
 ζευξις τὸ ἐν διανομῇ δίκαιόν ἐστι, καὶ μέσον τὸ δίκαιον
 τῆτ' ἐστὶ τῆ παρὰ τὸ ἀνάλογον· τὸ γὰρ ἀνάλογον μέσον, τὸ
 δὲ δίκαιον ἀνάλογον. καλοῦσι δὲ τὴν τοιαύτην ἀναλογίαν
 γεωμετρικὴν οἱ μαθηματικοί· ἐν γὰρ τῇ γεωμετρικῇ συμ-
 βαίνει καὶ τὸ ὅλον πρὸς τὸ ὅλον ὅπερ ἐκότερον πρὸς ἐκ-
 ὅτερον. ἐστὶ δ' ἐ συνεχὴς αὕτη ἡ ἀναλογία· ἐ γὰρ γίνεται
 εἰς ἀριθμῷ ὅρος, ὧ καὶ ὅ. τὸ μὲν ἔν δίκαιον τῆτο τὸ ἀνά-
 λογον, τὸ δ' ἄδικον τὸ παρὰ τὸ ἀνάλογον. γίνεται ἄρα τὸ
 μὲν πλεόν τὸ δὲ ἔλαττον. ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων συμ-
 βαίνει· ὁ μὲν γὰρ ἀδικῶν πλεόν ἔχει, ὁ δ' ἀδικούμενος
 ἔλαττον τῷ ἀγαθῷ. ἐπὶ δὲ τῷ κακῷ ἀνάπαλιν· ἐν ἀγαθοῦ
 γὰρ λόγῳ γίνεται τὸ ἔλαττον κακὸν πρὸς τὸ μείζον κακόν·
 ἐστὶ γὰρ τὸ ἔλαττον κακὸν μᾶλλον αἰρετὸν τῷ μείζονος, τὸ
 δ' αἰρετὸν ἀγαθόν, καὶ τὸ μᾶλλον μείζον. τὸ μὲν οὖν ἐν
 εἶδος τῷ δικαίῳ τῆτ' ἐστίν.
 Τὸ δὲ λοιπὸν ἐν τὸ διορθωτικόν, ὃ γίνεται ἐν τοῖς συ-
 ναλλάγμασι καὶ τοῖς ἐκείνοις καὶ τοῖς ἀκουσίαις. τῆτο δὲ
 τὸ δίκαιον ἄλλο εἶδος ἔχει τῷ προτέρῳ. τὸ μὲν γὰρ διανε-
 μητικὸν δίκαιον τῶν κοινῶν αἰεὶ κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἐστὶ
 τὴν εἰρημένην· καὶ γὰρ ἀπὸ χρημάτων κοινῶν εἰς γίγνηται
 ἡ διανομή, ἔσται κατὰ τὸν λόγον τὸν αὐτὸν ὅνπερ ἔχουσι
 πρὸς ἀλλήλα τὰ εἰσενεχθέντα· καὶ τὸ ἄδικον τὸ ἀντικεί-
 μενον τῷ δικαίῳ τῆτω παρὰ τὸ ἀνάλογόν ἐστιν. τὸ δ' ἐν
 τοῖς συναλλάγμασι δίκαιον ἐστὶ μὲν ἴσον τι, καὶ τὸ ἀδι-

1. μέρη εἰσὶ δύο L^b , δύο μέρη M^b . || 2. ἀδικημάτων $K^b M^b$ et pr L^b . || 3. μὲν γὰρ τὰ L^b . || 7. προαγωγεία $K^b L^b$. || δολοπατία K^b . || 9. κατηγορία O^b . || 13. ὅπερ — πᾶσιν om M^b . || 14. μέσον καὶ τὸ M^b . || ἂν ante τι K^b , om O^b . || 16. καὶ πρὸς τι om K^b , καὶ τισὶ om L^b . καὶ τισὶ καὶ πρὸς τι O^b . || 17. πλεόν L^b . || 18. ἐστὶ om K^b . || 21. ἔσαι om $K^b O^b$. || τὰ ἐν οἷς om K^b . || 22. γὰρ ἄνιστοι O^b . || 23. ἡ om $L^b M^b$. || μὴ ἴσα ἴσοι K^b . || 24. ἡ μὴ ἴσοι ἴσα om $L^b M^b$. || post νέμονται L^b καὶ οἱ μὴ ἴσοι ἴσα. || ἐστὶ δ' M^b . || 25. νομαῖς $K^b L^b$. || 26. εἶναι δεῖν M^b . || 27. ὑπάρχειν] κατ' ἀξίαν τινὰ δεῖν εἶναι K^b , om O^b . || 31. ἡ τε γὰρ $M^b O^b$. || λόγῳ $K^b O^b$. || 33. χρήσεται $L^b M^b$.

1. ὡς om M^b . || α — β et 2. β — γ] πρώτου — δευτέρου — δευτέρου — τρίτου K^b . et perinde 5, 6, 7, 9. || 1. οὕτως om $L^b M^b$. || 2. εἰς τὸ δεύτερον δις τεθῇ K^b . || 3. τέσσαρά ἐστι M^b . || 5. διήρηνται $K^b M^b O^b$. || ἔσαι om K^b . || 6. καὶ — 7. δ om M^b . || 8. καὶ — 9. συνδυάζει om M^b . || 11. τοῦτ' — 12. δίκαιον om M^b . || 11. τῷ τὸ $K^b L^b$. || τὸ μὲν γὰρ O^b . || 13. μαθητικοὶ L^b . || 14. τὸ post πρὸς om M^b . || 15. αὕτη K^b . || 16. ὁ ὅρος O^b . || ὧ om pr K^b . || τὸ post τῆτο om L^b . || 17. τῷ μὲν πλεόν τῷ M^b . || 18 et 19. πλεόν O^b . || 20. κακῷ τὸ ἀνάπαλιν O^b . || 21. γίνεται καὶ τὸ M^b . || 25. συναλλάγμασι καὶ τοῖς ἀκουσίαις καὶ τοῖς ἐκείναις L^b , συναλλάγμασι τοῖς ἐκείναις τε καὶ ἀκουσίαις M^b . || 27. πρότερον K^b . || γὰρ om M^b . || 28. δίκαιον om K^b . || 29. γίγνηται L^b . || 30. τὸν post κατὰ om M^b . || 31. εἰς ἀλλήλα προσενεχθέντα K^b . || 32. τῆτω τὸ παρὰ τὸ $K^b O^b$.

κον ἄνισον, ἀλλ' ὃ κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἐκείνην ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν. οὐθεν γὰρ διαφέρει, εἰ ἐπιεικὴς φαῦλον ἀπεξέρησεν ἢ φαῦλος ἐπιεικῇ, ὅδ' εἰ ἐμοίχευσεν ἐπιεικὴς ἢ φαῦλος· ἀλλὰ πρὸς τῷ βλάβος τὴν διαφορὰν μόνον βλέπει ὁ νόμος, καὶ χρῆται ὡς ἴσοις, εἰ ὁ μὲν ἀδικεῖ ὁ δ' ἀδικεῖται, καὶ εἰ ἔβλαψεν ὁ δὲ βέβλαπται. ὥστε τὸ ἀδικον τῷτο ἄνισον ὃν ἰσάζειν πειράται ὁ δικαστής· καὶ γὰρ ὅταν ὁ μὲν πληγῇ ὁ δὲ πατάξῃ, ἢ καὶ κτείνῃ ὁ δ' ἀποθάνῃ, διήρηται τὸ πάθος καὶ ἡ πρᾶξις εἰς ἄνισα· ἀλλὰ πειράται τῇ ζημίᾳ ἰσάζειν, ἀφαιρῶν τῷ κέρδους. λέγεται γὰρ ὡς ἀπλῶς 10 εἰπεῖν ἐπὶ τοῖς τοῖστοις, καὶ εἰ μὴ τισιν οἰκεῖον ὄνομα εἴη, τὸ κέρδος, οἷον τῷ πατάξαντι, καὶ ἡ ζημία τῷ παθόντι· ἀλλ' ὅταν γε μετρηθῇ τὸ πάθος, καλεῖται τὸ μὲν ζημία τὸ δὲ κέρδος. ὥστε τῷ μὲν πλείονος καὶ ἐλάττονος τὸ ἴσον μέσον, τὸ δὲ κέρδος καὶ ἡ ζημία τὸ μὲν πλεόν τὸ δ' ἐλαττον ἐναντίως, τὸ μὲν τῷ ἀγαθῷ πλεόν τῷ κακῷ δ' ἐλαττον κέρδος, τὸ δ' ἐναντίον ζημία· ὡν ἦν μέσον τὸ ἴσον, ὃ λεγομὲν εἶναι δίκαιον· ὥς τὸ ἐπανορθωτικὸν δίκαιον ἂν εἴη τὸ μέσον ζημίας καὶ κέρδους· διὸ καὶ ὅταν ἀμφισβητῶσιν, ἐπὶ τὸν δικαστὴν καταφεύγουσιν· τὸ δ' ἐπὶ τὸν δικαστὴν ἵέναι 20 ἵέναι ἐστὶν ἐπὶ τὸ δίκαιον· ὁ γὰρ δικαστής βέλεται εἶναι οἷον δίκαιον ἐμφυλον· καὶ ζητῶσι δικαστὴν μέσον, καὶ καλῶσιν εἶναι μεσιδίκην, ὡς εἰν τῷ μέσῳ τύχωσι, τῷ δικαίῳ τευξόμενοι. μέσον ἄρα τι τὸ δίκαιον, εἶπερ καὶ ὁ δικαστής. ὁ δὲ δικαστής ἐπανιστοῖ, καὶ ὥσπερ γραμμῆς εἰς ἄνισα τετμημένης, ὧ τὸ μείζον τμήμα τῆς ἡμισείας ὑπερέχει, τοῦτ' ἀφείλε καὶ τῷ ἐλάττονι τμήματι προσέθηκεν. ὅταν δὲ δίχα διαιρεθῇ τὸ ὅλον, τότε φασὶν ἔχειν τὰ αὐτῶν, ὅταν λάβωσι τὸ ἴσον· τὸ δ' ἴσον μέσον ἐστὶ τῆς μείζονος καὶ ἐλάττονος κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. διὰ τῷτο καὶ 30 ὀνομάζεται δίκαιον, ὅτι δίχα ἐστὶν, ὥσπερ ἂν εἴ τις εἴποι δίχαιον, καὶ ὁ δικαστὴς διχαστής. ἐπὰν γὰρ δύο ἴσων ἀφαιρεθῇ ἀπὸ θατέρου, πρὸς θατέρον δὲ προσεθῇ, δυσὶ τούτοις ὑπερέχει θατέρον· εἰ γὰρ ἀφῆρέθῃ μὲν, μὴ προστεθῇ

δὲ, ἐνὶ ἂν μόνον ὑπερέχεν. τῷ μέσῳ ἄρα ἐνὶ καὶ τὸ μέσον, ἀφ' ὃ ἀφῆρέθῃ, ἐνὶ τούτῳ ἄρα γνωρίζομεν τί τε ἀφελεῖν δεῖ ἀπὸ τοῦ πλεόν ἔχοντος, καὶ τί προσθεῖναι τῷ ἐλαττον ἔχοντι· ὧ μὲν γὰρ τὸ μέσον ὑπερέχει, τῷτο προσθεῖναι δεῖ τῷ ἐλαττον ἔχοντι, ὧ δ' ὑπερέχεται, ἀφελεῖν ἀπὸ τῷ μεγίστου. ἴσα αἱ ἐφ' ὧν ΑΑ ΒΒ ΓΓ ἀλλήλαις· ἀπὸ τῆς ΑΑ ἀφῆρήσθω τὸ ΑΕ, καὶ προσκείσθω τῇ ΓΓ τὸ ἐφ' ὧν ΓΔ, ὥς ὅλη ἡ ΔΓΓ τῆς ΕΑ ὑπερέχει τῷ ΓΔ καὶ τῷ ΓΖ· τῆς ἄρα ΒΒ τῷ ΓΔ. ἐστὶ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν τῷτο· ἀνῆρυντο γὰρ ἂν, εἰ μὴ ἐποίει τὸ ποιῶν καὶ ὅσον καὶ οἷον, καὶ τὸ πάσχον ἐπασχε τῷτο καὶ τοῦτον καὶ τοῖστον. ἐλήλυθε δὲ τὰ ὀνόματα ταῦτα, ἢ τε ζημία καὶ τὸ κέρδος, ἐκ τῆς ἐκείνης ἀλλαγῆς· τὸ μὲν γὰρ πλεόν ἔχειν ἢ τὰ ἑαυτῷ κερδαίνειν λέγεται, τὸ δ' ἐλαττον τῶν ἐξ ἀρχῆς ζημιῶσθαι, οἷον ἐν τῷ ὠνεῖσθαι καὶ πωλεῖν καὶ ἐν ὅσοις ἄλλοις ἀδειαν ἔδωκεν ὁ νόμος. ὅταν δὲ μήτε πλεόν μήτ' ἐλαττον ἀλλ' αὐτὰ δι' αὐτῶν γένηται, τὰ αὐτῶν φασὶν ἔχειν καὶ οὔτε ζημιῶσθαι ὅτε κερδαίνειν· ὥς κέρδους τινὸς καὶ ζημίας μέσον τὸ δίκαιον ἐστὶ τῶν παρὰ τὸ ἐκείσιον, τὸ ἴσον ἔχειν καὶ 20 πρότερον καὶ ὕστερον.

Δοκεῖ δὲ τισι καὶ τὸ ἀντιπεπονθὸς εἶναι ἀπλῶς δίκαιον, ὥσπερ οἱ Πυθαγόρειοι ἔφασαν· ὠρίζοντο γὰρ ἀπλῶς τὸ δίκαιον τὸ ἀντιπεπονθὸς ἄλλω. τὸ δ' ἀντιπεπονθὸς ἔκτε φαρμάττει ὅτ' ἐπὶ τὸ διανεμητικὸν δίκαιον οὐτ' ἐπὶ τὸ διορθωτικόν· καίτοι βέλονται γὰρ τῷτο λέγειν καὶ τὸ Ῥαδαμάνθυος δίκαιον.

εἰ κε πάθοι τὰ κ' ἔρεξε, δίκη κ' ἰθεὶα γένοιτα. πολλὰ γὰρ διαφωνεῖ οἷον εἰ ἀρχὴν ἔχων ἐπάταξεν, οὐ δεῖ ἀντιπληγῆναι, καὶ εἰ ἀρχοντα ἐπάταξεν, ὃ πληγῆναι μόνον δεῖ ἀλλὰ καὶ κολασθῆναι. ἔτι τὸ ἐκείσιον καὶ τὸ ἀκείσιον διαφέρει πολύ. ἀλλ' ἐν μὲν ταῖς κοινωναῖς ταῖς ἀλακτικαῖς συνέχει τὸ τοῖστον δίκαιον τὸ ἀντιπεπονθὸς, κατ' ἀναλογίαν καὶ μὴ κατ' ἰσότητά· τῷ ἀντιποιεῖν γὰρ ἀνάλογον συμμένει ἢ πόλις. ἢ γὰρ τὸ κακῶς ζητῶσιν· εἰ δὲ

2. εἰ ὁ ἐπιεικὴς *M*^b. || 3. ἀσπερῆσει *O*^b. || 4. ἀναφορὰν *M*^b. || βλέπει μόνον *K*^b. || 6. καὶ om *M*^b. || εἰ ὁ μὲν ἔβλαψεν *L*^b*M*^b*O*^b. || βλάβεται *M*^b. || 8. καὶ om *M*^b. || 11. εἴη] ἢ *K*^b, δοκῇ *O*^b. || 14. καὶ τοῦ ἐλάττονος *O*^b. || 15. τὸ κέρδος δὲ *L*^b. || 21. ἐστὶν — εἶναι om *K*^b. || ὁ — 22. ἐμφυλον om *M*^b. || 23. μεσιδίκης (x correcto) *L*^b, μεσιδικὴν *H*^b*N*^b. || 24. τι om *M*^b. || 27. καὶ et προσέθηκεν om *K*^b. || 28. τὰ αὐτοῦ *O*^b, τὸ αὐτὸ *M*^b, τὸ αὐτοῦ *K*^b*L*^b. || 29. ἐλάττονος καὶ μείζονος *M*^b. || 31. αὖ] γὰρ ἂν *L*^b, om *M*^b. || εἴ om *K*^b. || 34. τὸ ἕτερον *L*^b*M*^b*O*^b. || ἀφαιρέθῃ μὲν, μὴ προστεθῇ *M*^b.

1. ἐνὶ γ' ἂν *M*^b. || μόνον *L*^b. || 2. ἀφ'] πρὸ ἀφ' *O*^b. || τε om *K*^b. || 3. πλείον *M*^b. || προσθεῖναι *M*^b. || 4. ὧ — 5. ἔχοσι om *M*^b. || 6. αἱ post ὧν *M*^b. || 7. ἀφῆρηται *K*^b, ἀφαιρέσθω *L*^b*O*^b. || πρόσκειται *K*^b. || 8. ὅλη ἢ] ὅλην *K*^b, ἢ ὅλη *O*^b. || ὑπερέχει corr *K*^b. || τῷ post καὶ om *L*^b. || 9. τῷτο post δὲ *K*^b*O*^b. || 10. γὰρ] μὲν γὰρ *L*^b. || ὅσον] πόσον pr *K*^b. || 11. καὶ et τῷτο om *M*^b. || τοῦτο καὶ τοῖστο *L*^b*O*^b. || 12. ταῦτα om *M*^b. || 13. αὐτῷ *O*^b, αὐτῷ *K*^b. || 15. πωλεῖν καὶ ἀνείσθαι *L*^b*M*^b. || ὅσοις] τοῖς *K*^b. || 16. δέδωκεν *K*^b*O*^b. || 17. αὐτὰ δι'] τὰ *M*^b. || 19. τῷ *K*^b, τὸ *M*^b. || περὶ *M*^b. || καὶ om *K*^b. || 21. ἀπλῶς εἶναι *O*^b. || 22. πυθαγόριοι *K*^b. || 23. ἄλλω om *L*^b*M*^b*O*^b. || 24. νεμητικὸν *K*^b*L*^b*O*^b. || 25. γε om *L*^b. || 27. εἰ καὶ *K*^b. || ἔρεξε *L*^b. || δ' *M*^b. || 29. ἀρχὴν ἔχοντα *O*^b. || 30. καὶ om *K*^b. || ἀκείσιον καὶ τὸ ἐκείσιον *L*^b. || 31. συναλλακτικαῖς *M*^b. || 33. καὶ] ἔχον καὶ *M*^b. || 34. ἐμμένει *M*^b.

μή, δολεία δοκεῖ εἶναι, εἰ μὴ ἀντιποιήσῃ· ἢ τὸ εὖ· εἰ δὲ
μή, μεταδόσις ἔ γίνεται, τῇ μεταδόσει δὲ συμμένησιν. διὸ
καὶ Χαρίτων ἱερὸν ἐμποδῶν ποιοῦνται, ἵν' ἀνταπόδοσις ᾗ·
τῷτο γὰρ ἴδιον χάριτος· ἀνθυπηρετῆσαι τε γὰρ δεῖ τῷ χά-
ρισσάμενῳ, καὶ πάλιν αὐτὸν ἄρξαι χαριζόμενον. ποιεῖ δὲ
τὴν ἀντίδοσιν τὴν κατ' ἀναλογίαν ἢ κατὰ διάμετρον συζευ-
ξίς, οἷον οἰκοδόμος ἐφ' ὧ Α, σκυτοτόμος ἐφ' ὧ Β, οἰκία
ἐφ' ὧ Γ, ὑπόδημα ἐφ' ὧ Δ. δεῖ ἔν λαμβάνειν τὸν οἰκο-
δόμον παρὰ τῷ σκυτοτόμῳ τῷ ἐκείνῳ ἔργῳ, καὶ αὐτὸν ἐκεῖνῳ
μεταδιδόναι τὸ αὐτῷ. ἐὰν ἔν πρῶτον ἢ τὸ κατὰ τὴν ἀνα-
λογίαν ἴσον, εἴτα τὸ ἀντιπεπονηθὸς γένηται, ἔσαι τὸ λεγό-
μενον. εἰ δὲ μή, ἐκ ἴσον, ὁδὲ συμμένει· ἐθὲν γὰρ κωλύει
κρείττον εἶναι τὸ θατέρῳ ἔργον ἢ τὸ θατέρου, δεῖ ἔν ταῦτα
ἴσασθῆναι. ἐξὶ δὲ τῷτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἀνῆρῶντο
γὰρ ἄν, εἰ μὴ ἐποίηε τὸ ποιεῖν καὶ ὅσον καὶ οἶον, καὶ τὸ
πάσχον ἔπασχε τῷτο καὶ τοσῶτον καὶ ταῦτον. οὐ γὰρ ἐκ
δύο ἱατρῶν γίνεται κοινωνία, ἀλλ' ἐξ ἱατρῶ καὶ γεωργοῦ,
καὶ ὅλως ἐτέρων καὶ ἐκ ἴσων· ἀλλὰ τῶνδε δεῖ ἴσασθῆναι.
διὸ πάντα συμβλητὰ δεῖ πως εἶναι, ὧν ἐστὶν ἀλλαγῇ· ἐφ'
ὃ τὸ νόμισμ' ἐλήλυθε, καὶ γίνεταί πως μέσον· πάντα γὰρ
μετρεῖ, ὥστε καὶ τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν ἑλλειψιν, πόσα
ἅπτα δὴ ὑποδήματ' ἴσον οἰκία ἢ τροφή. δεῖ τοίνυν ὅπερ
οἰκοδόμος πρὸς σκυτοτόμον, τοσαυτὰ ὑποδήματα πρὸς οἰκίαν
ἢ τροφήν. εἰ γὰρ μὴ τῷτο, ἐκ ἔσαι ἀλλαγὴ ὁδὲ κοινωνία.
τῷτο δ', εἰ μὴ ἴσα εἴη πως, ἐκ ἔσαι. δεῖ ἄρα ἐνί τινι πάντα
μετρεῖσθαι, ὥστε ἐλέγχῃ πρότερον. τοῦτο δ' ἐστὶ τῇ μὲν
ἀληθείᾳ ἢ χρεΐᾳ, ἢ πάντα συνέχει· εἰ γὰρ μὴθεν δέοντο
ἢ μὴ ὁμοίως, ἢ ἐκ ἔσται ἀλλαγὴ ἢ ἐκ ἢ αὐτῇ. οἶον δ'
ὑπάλλαγμα τῆς χρεΐας τὸ νόμισμα γέγονε κατὰ συνθήκην·
καὶ διὰ τῷτο τὸνομα ἔχει νόμισμα, ὅτι ἔ φύσει ἀλλὰ νόμῳ
ἐξί, καὶ ἐφ' ἡμῖν μεταβαλεῖν καὶ ποιῆσαι ἄχρησον. ἔσαι
δὴ ἀντιπεπονηθὸς, ὅταν ἴσασθῇ, ὥστε ὅπερ γεωργὸς πρὸς σκυ-
τοτόμον, τὸ ἔργον τὸ τῷ σκυτοτόμῳ πρὸς τὸ τῷ γεωργῷ. εἰς

σχῆμα δ' ἀναλογίας ἔ δεῖ ἄγειν, ὅταν ἀλλάζωνται· εἰ δὲ
μή, ἀμφοτέρως ἔξει τὰς ὑπεροχὰς τὸ ἕτερον ἄκρον. ἀλλ'
ὅταν ἔχῃσι τὰ αὐτῶν, ὥτως ἴσοι καὶ κοινωνοί, ὅτι αὐτῇ ἢ
ἰσότης δύναται ἐπ' αὐτῶν γίνεσθαι. γεωργὸς Α, τροφή Γ,
σκυτοτόμος Β, τὸ ἔργον αὐτῷ τὸ ἴσασμένον Δ. εἰ δ' ἔτω
μὴ ἦν ἀντιπεπονηθῆναι, ἐκ ἂν ἦν κοινωνία. ὅτι δ' ἢ χρεΐα
συνέχει ὥστε ἐν τι ὄν, δηλοῖ ὅτι ὅταν μὴ ἐν χρεΐᾳ ὥσιν
ἀλλήλων, ἢ ἀμφοτέροι ἢ ἄτερος, ἐκ ἀλλάττονται, ὥστε
ὅταν ἔ ἔχει αὐτὸς δεῖται τις, οἶον οἶον, διδόντες σίτην ἔξα-
10 γωγῆς. δεῖ ἄρα τῷτο ἴσασθῆναι. ὑπὲρ δὲ τῆς μελλούσης ἀλ-
λαγῆς, εἰ νῦν μὴδὲν δεῖται, ὅτι ἔσαι, ἐὰν δεηθῇ, τὸ νόμι-
σμα οἶον ἐγγυητὴς ἐσθ' ἡμῖν· δεῖ γὰρ τῷτο φέροντι εἶναι
λαβεῖν. πάσχει μὲν ἔν καὶ τῷτο τὸ αὐτό· ἔ γὰρ αἰεὶ ἴσον
δύναται· ὅμως δὲ βέλεται μένειν μᾶλλον. διὸ δεῖ πάντα
15 τετιμῆσθαι· ἔτω γὰρ αἰεὶ ἔσαι ἀλλαγῇ, εἰ δὲ τῷτο, κοινω-
νία. τὸ δὴ νόμισμα ὥστε μέτρον σύμμετρα ποιῆσαν ἴσά-
ζει· ἔτε γὰρ ἂν μὴ ἔσης ἀλλαγῆς κοινωνία ἦν, ἔτ' ἀλλαγῇ
ἰσότητος μὴ ἔσης, ἔτ' ἰσότης μὴ ἔσης συμμετρίας. τῇ μὲν
ἔν ἀληθείᾳ ἀδύνατον τὰ τοσῶτον διαφέροντα σύμμετρα γε-
20 νέσθαι, πρὸς δὲ τὴν χρεΐαν ἐνδέχεται ἱκανῶς. ἐν δὴ τι δεῖ
εἶναι, τῷτο δ' ἔξ ὑποθέσεως· διὸ νόμισμα καλεῖται· τῷτο
γὰρ πάντα ποιεῖ σύμμετρα· μετρεῖται γὰρ πάντα νομί-
σματι. οἰκία Α, μναὶ δέκα Β, κλῆνη Γ. τὸ δὴ Α τῷ Β
ἡμισυ, εἰ πέντε μνῶν ἀξία ἢ οἰκία, ἢ ἴσον· ἢ δὲ κλῆνη δέ-
25 κατόν μέρος τὸ Γ τοῦ Β· δῆλον τοίνυν πόσαι κλῖναι ἴσον
οἰκία, ὅτι πέντε. ὅτι δ' ὥτως ἢ ἀλλαγῇ ἦν πρὶν τὸ νόμισμα
εἶναι, δῆλον· διαφέρει γὰρ ὅδὲν ἢ κλῖναι πέντε ἀντὶ οἰκίας,
ἢ ὅσα αἰ πέντε κλῖναι.

Τί μὲν ἔν τὸ ἀδίκον καὶ τί τὸ δίκαιόν ἐστιν, εἰρηται.9
διωρισμένων δὲ τῶτων δῆλον ὅτι ἢ δικαιοπραγία μέσον ἐστὶ
τῷ ἀδικεῖν καὶ ἀδικεῖσθαι· τὸ μὲν γὰρ πλεόν ἔχειν τὸ δ'
ἐλαττόν ἐστιν. ἢ δὲ δικαιοσύνη μεσότης ἐστὶν ἔ τὸν αὐτὸν
τρόπον ταῖς πρότερον ἀρεταῖς, ἀλλ' ὅτι μέσου ἐστίν· ἢ δ'

3. ἐκποδῶν *M*⁵. || 4. τε add *L*⁵*O*⁵. || 5. χαριζόμενον τὴν δὲ ἀντίδοσιν κατ' ἀναλογίαν ἢ κατὰ τὸ μέτρον συζεύξεις *M*⁵. || 7. οἶον om *K*⁵. || 8. ὑποδήματα *O*⁵. || 9. τὸ ἐκεῖν ἔργον *M*⁵. || 10. τὴν om *M*⁵. || 11. γενήσεται *O*⁵. || 12. συμμένει *O*⁵, συμφέρει *M*⁵. || 15. ἂν om *O*⁵. || καὶ ὅσον καὶ οἶον] ταῦτον καὶ τοσῶτον *M*⁵. || 16. καὶ ταῦτον om *K*⁵. || 18. καὶ ante ἐκ om *M*⁵. || 19. ταῦτα pr *K*⁵. || 20. ἐμβλητὰ *M*⁵. || 21. μετρίως τε καὶ *K*⁵. || 22. ἅπτα om *K*⁵. || ἴσον — 23. ὑποδήματα om *M*⁵. || 22. ὅπερ ὁ οἰκοδόμος *L*⁵*M*⁵*O*⁵. || 23. τοσαυτὰ *K*⁵, τόσα δὲ *L*⁵. || 26. ἐπὶ] ὅτι *K*⁵. || 27. ἢ om *K*⁵. || 28. ἢ ante ἐκ om *M*⁵. || 30. ἐκ *L*⁵. || 31. μεταβάλλειν *K*⁵*M*⁵*O*⁵. || 33. τὸ post ἔργον om *L*⁵*M*⁵.

1. ἔ διαγίγει ἀναλογίας *K*⁵. || 2. ὑπερβολὰς *K*⁵. || 3. τὸ *K*⁵. || 4. Α] τὸ α *K*⁵. || 7. ὁπόταν *O*⁵. || 8. θατέρως *O*⁵. || 9. ἔ ἔχει] ἐκ *K*⁵. || τις om *K*⁵. || οἶον *M*⁵. || δόντες *K*⁵. || ἐξαγωγήν *L*⁵*M*⁵*O*⁵. || 10. τῷτο ἄρα *O*⁵. || 11. ἂν *K*⁵. || 12. ἐστὶν *O*⁵. || ἡμῶν *M*⁵. || φανερόντι *K*⁵. || 13. παράσχει *M*⁵. || 15. τετιμῆσθαι *L*⁵. || ἔσαι αἰεὶ *M*⁵*O*⁵. || 16. μέτρῳ *L*⁵, μέσον *M*⁵. || 17. ἂν om *M*⁵. || εἴη *O*⁵. || 20. δὲ τι δεῖ *L*⁵, δὲ δεῖ τι *M*⁵, δεῖ δὲ τι *O*⁵. || 23. Α] ἐφ' ἧς α *O*⁵. || δὲ] δὲ *M*⁵, om *K*⁵*O*⁵. || 24. ἢ τὸ ἴσον *M*⁵. || κλῆνη ἢ δέκα-
τον *L*⁵. || 26. ὅτι δέκα rc *K*⁵: pr enim om. || δὲ *K*⁵. || 27. εἶναι *M*⁵, om *L*⁵: ceteri ᾗ. || 29. ἐστὶν om *L*⁵. || 30. ὅτι καὶ ἢ *M*⁵. || 31. ἔχει *M*⁵. || 32. μεσότης τις ἐστὶν *K*⁵*L*⁵. || αὐτὸν δὲ τρόπον *K*⁵*L*⁵*O*⁵. || 33. ταῖς ἀρεταῖς ταῖς πρότερον *O*⁵, ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς *L*⁵. || ὅτι τοῦ ἴσου μέσον *M*⁵.

ἀδικία τῶν ἀκρων. καὶ ἡ μὲν δικαιοσύνη ἐστὶ καθ' ἣν ὁ δίκαιος λέγεται πρακτικὸς κατὰ προαίρεσιν τῷ δικαίῳ, καὶ διανεμητικὸς καὶ αὐτῷ πρὸς ἄλλον καὶ ἑτέρῳ πρὸς ἕτερον, οὐχ οὕτως ὥστε τῷ μὲν αἰρετῷ πλεόν αὐτῷ ἔλαττον δὲ τῷ πλησίον, τῷ βλαβερῷ δ' ἀνάπαλιν, ἀλλὰ τῷ ἴσῃ τῷ κατ' ἀναλογίαν, ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλῳ πρὸς ἄλλον. ἡ δ' ἀδικία τὴνναντίον τῷ ἀδικῷ. τῷτο δ' ἐστὶν ὑπερβολὴ καὶ ἑλλείψις τῷ ὠφελίμῳ ἢ βλαβερῷ παρὰ τὸ ἀνάλογον. διὸ ὑπερβολὴ καὶ ἑλλείψις ἡ ἀδικία, ὅτι ὑπερβολῆς καὶ ἑλλείψεως ἐστὶν, ἐφ' αὐτῷ μὲν ὑπερβολῆς μὲν τῷ ἀπλῶς ὠφελίμῳ, ἑλλείψεως δὲ τῷ βλαβερῷ· ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων τὸ μὲν ἔλον ὁμοίως, τὸ δὲ παρὰ τὸ ἀνάλογον, ὁποτέρως ἔτυχεν. τῷ δὲ ἀδικήματος τὸ μὲν ἔλαττον τὸ ἀδικεῖσθαι ἐστὶ, τὸ δὲ μεῖζον τὸ ἀδικεῖν. περὶ μὲν ἔν δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας, τίς ἑκατέρας ἐστὶν ἡ φύσις, εἰρησθῶ τοῦτον τὸν τρόπον, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοῦ

10 Ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἀδικεῖν μήπω ἀδικον εἶναι, ὁ ποῖα ἀδικήματα ἀδικῶν ἦδη ἀδικός ἐστιν ἐκάστην ἀδικίαν, οἷον κλέπτῃς ἢ μοιχρὸς ἢ ληστής; ἢ ἔτω μὲν ἔδεν διοίσει; καὶ γὰρ ἂν συγγένοιτο γυναικὶ εἰδῶς τὸ ἦ, ἀλλ' ἔτι διὰ προαιρέσεως ἀρχὴν ἀλλὰ διὰ πάθος. ἀδικεῖ μὲν ἔν, ἀδικος δ' ἐκ ἐστὶν, οἷον οὐδὲ κλέπτῃς, ἐκλεψέ, δὲ, ἐδὲ μοιχρὸς, ἐμοίχευσε δὲ ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. πῶς μὲν ἔν ἔχει τὸ ἀντιπεπονθὸς πρὸς τὸ δίκαιον, εἰρηται πρότερον· δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν ὅτι τὸ ζητέμενόν ἐστι καὶ τὸ ἀπλῶς δίκαιον καὶ τὸ πολιτικὸν δίκαιον. τῷτο δὲ ἐστὶν ἐπὶ κοινωνῶν βίῃ πρὸς τὸ εἶναι αὐτάρκειαν, ἐλευθέρων καὶ ἴσων ἢ κατ' ἀναλογίαν ἢ κατ' ἀριθμόν· ὥς ὅσοις μὴ ἐστὶ τῷτο, ἐκ ἐστὶ τῷτο πρὸς ἀλλήλους τὸ πολιτικὸν δίκαιον, ἀλλὰ τι δίκαιον καὶ καθ' ὁμοιότητα. ἐστὶ γὰρ δίκαιον, οἷς καὶ νόμος πρὸς αὐτούς· νόμος δ', ἐν οἷς ἀδικία· ἡ γὰρ δίκη κρίσις τῷ δικαίῳ καὶ τῷ ἀδικῷ. ἐν οἷς δ' ἀδικία, καὶ τὸ ἀδικεῖν ἐν τῷτο, ἐν οἷς δὲ τὸ ἀδικεῖν, ἔτι πᾶσιν ἀδικία· τῷτο δ' ἐστὶ τὸ πλεόν αὐτῷ νέμειν τῶν ἀπλῶς ἀγαθῶν, ἔλαττον δὲ τῶν ἀπλῶς κακῶν. διὸ ἐκ ἐῷμεν ἀρχεῖν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τὸν λόγον, ὅτι ἐαυτῷ

τοῦτο ποιεῖ, καὶ γίνεται τύραννος. ἐστὶ δ' ὁ ἀρχὼν φύλαξ τῷ δικαίῳ, εἰ δὲ τῷ δικαίῳ, καὶ τῷ ἴσῳ. ἐπεὶ δ' ἔθεν αὐτῷ πλεόν εἶναι δοκεῖ, εἴπερ δίκαιος· οὐ γὰρ νέμει πλεόν τοῦ ἀπλῶς ἀγαθῷ αὐτῷ, εἰ μὴ πρὸς αὐτὸν ἀνάλογόν ἐστιν· διὸ ἑτέρῳ ποιεῖ· καὶ διὰ τοῦτο ἀλλότριον εἶναι φασιν ἀγαθὸν τὴν δικαιοσύνην, καθάπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον. μισθὸς ἄρα τις δοτέος, τῷτο δὲ τιμὴ καὶ γέρας· ἔτω δὲ μὴ ἱκανὰ τα τοιαῦτα, ἔτοι γίνονται τύραννοι. τὸ δὲ δεσποτικὸν δίκαιον καὶ τὸ πατρικὸν ἐ ταυτὸν τέτοις ἀλλ' ὅμοιον· ἔτι γὰρ ἐστὶν ἀδικία πρὸς τὰ αὐτῷ ἀπλῶς, τὸ δὲ κτήμα καὶ τὸ τέκνον, ἔως ἂν ἢ πηλίκον καὶ μὴ χωρισθῇ, ὥσπερ μέρος αὐτοῦ, αὐτὸν δ' οὐθεὶς προαιρεῖται βλάπτειν· διὸ ἐκ ἐστὶν ἀδικία πρὸς αὐτόν. ἐδ' ἄρα ἀδικον ἐδὲ δίκαιον τὸ πολιτικόν· κατὰ νόμον γὰρ ἦν, καὶ ἐν οἷς ἐπεφύκει εἶναι νόμος· ἔτοι δ' ἦσαν οἷς ὑπάρχει ἰσότης τῷ ἀρχεῖν καὶ ἀρχεσθαι. διὸ μᾶλλον πρὸς γυναῖκά ἐστι δίκαιον ἢ πρὸς τέκνα καὶ κτήματα· τῷτο γὰρ ἐστὶ τὸ οἰκονομικὸν δίκαιον· ἕτερον δὲ καὶ τῷτο τῷ πολιτικῷ. τῷ δὲ πολιτικῷ δικαίῳ τὸ μὲν φυσικόν ἐστι τὸ δὲ νομικόν, φυσικὸν μὲν τὸ πανταχῷ τὴν αὐτὴν ἔχον δύναμιν, καὶ οὐ τῷ δοκεῖν ἢ μὴ, νομικὸν δὲ ὁ ἐξ ἀρχῆς μὲν οὐθέν διαφέρει ἔτις ἢ ἄλλως, ὅταν δὲ θῶνται, διαφέρει, οἷον τὸ μναῖς λυτῆσθαι, ἢ τὸ αἶγα θύειν ἀλλὰ μὴ δύο πρόβατα, ἔτι ὅσα ἐπὶ τῶν καθ' ἑκάστα νομοθετῶσιν, οἷον τὸ θύειν Βρασίδα, καὶ τὰ ψηφισματῶδη. δοκεῖ δ' ἐνίοις εἶναι πάντα τοιαῦτα, ὅτι τὸ μὲν φύσει ἀκίνητον καὶ πανταχῷ τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν, ὥσπερ τὸ πῦρ καὶ ἐνθάδε καὶ ἐν Πέρσῃ καίει, τὰ δὲ δίκαια κινέμενα ὀρώσιν. τῷτο δ' ἐκ ἐστὶν ἔτις ἔχον, ἀλλ' ἐστὶν ὥς. καίτοι παρὰ γε τοῖς θεοῖς ἔτις ἔδαμῳς· παρ' ἡμῶν δ' ἐστὶ μὲν τι καὶ φύσει, κινήτων μέντοι πᾶν. ἀλλ' ὅμως ἐστὶ τὸ μὲν φύσει τὸ δ' ἐ φύσει. ποῖον δὲ φύσει τῶν ἐνδεχομένων καὶ ἄλλως ἔχειν, καὶ ποῖον οὐ ἀλλὰ νομικὸν καὶ συνθήκη, εἴπερ ἀμφω κινήτα ὁμοίως, δῆλον. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁ αὐτὸς ἀρμόσει διορισμός· φύσει γὰρ ἡ δεξιά κρείττων, καίτοι ἐνδέχεται τινὰς ἀμφιδεξιὰς γενέσθαι. τὰ δὲ κατὰ συνθήκην καὶ τὸ συμφέρον τῶν

8. ἢ τῷ βλαβερῷ *O^b*. || δι[] διὸ καὶ *M^b*. || 10. ἐαυτῷ *L^b*, ἐαυτοῖς *M^b*. || μὲν ante τῷ om *L^bM^bO^b*. || 11. τῷ om *M^b*. || 12. πρὸς *M^b*. || ὁποτέρων *M^b*. || 13. τῷ ἀδικεῖσθαι *M^b*, ἀδικεῖσθαι *K^b*. || τῷ δὲ *M^b*. || 20. διὰ om *K^b*. || 21. διὰ om *M^b*. || 22. οὐ κλέπτῃς *K^b*. || 25. καὶ τὸ ἀπλῶς — 26. ἐστὶν om *M^b*. || 25. καὶ post δίκαιον om *O^b*. || τὸ om *K^bL^b*. || 26. ἐπὶ om *L^b*. || κοινωνῶν *M^b*. || 30. οἷς] ἐν οἷς *O^b*. || 31. κρίσις ἐστὶ τῷ *L^bO^b*. || 35. νόμον *M^b*.

2. εἰ δὲ τῷ δικαίῳ om *M^b*. || 3. αὐτῷ τοῦ ἀπλῶς ἀγαθῷ *L^b*. || 5. ἀγαθὸν εἶναι φασιν *M^b*. || 6. τις ἄρα *M^bO^b*. || 7. ὅσοις *O^b*. || τὰ τοιαῦτα] ταῦτα *M^bO^b*. || 9. ταυτὸ *O^b*. || 10. τὸ post καὶ om *K^bL^b*. || 11. μὴ om *K^bO^b*. || 13. ἀδικον] ἀδικία ἐν *K^b*. || 16. πρὸς τὴν γυναῖκα *M^b*. || κτήμα *L^b*. || 17. καὶ om *M^b*. || 18. τῷ δὲ πολιτικῷ om *K^b*. || μὲν] μὲν γὰρ *K^b*. || 19. νομικόν, καὶ φυσικόν *L^b*. || 20. οὐ τῷ] οὕτως *K^b*. || ὁ om *M^b*. || 21. οἷον] οὕτως ἢ ἄλλως οἷον *K^b*. || 24. ψηφίσματα ταῦτα *M^b*. || πάντα εἶναι *M^b*. || 25. διότι *O^b*. || ἔχει τὴν αὐτὴν *O^b*. || 26. καὶ τὸ πῦρ ἐνθάδε *M^b*. || 28. ἔχον ἀλλ' ἐστὶν ὥς om *M^b*. || παρὰ τοῖς ἴσοις ἔδαμῳς *M^b*. post ἔδαμῳς *M^bO^b* ἔχον, *L^b* ἔχον ἐστὶ. || 29. φυσικὸν κινήτων οὐ μέντοι *M^b*. || 33. ἐ] καὶ ὁ *K^b*. || διορισμένος *L^b*.

δικαίων ὁμοιά ἐστι τοῖς μέτροις· οὐ γὰρ πανταχῶς ἴσα τὰ σινηρὰ καὶ σιτηρὰ μέτρα, ἀλλ' ἔ μὲν ὠνύνται, μείζω, οὐ δὲ πωλύσιν, ἐλάττω. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ μὴ φυσικὰ ἀλλ' ἀνθρώπινα δίκαια οὐ ταῦτα πανταχοῦ, ἐπεὶ ἐδ' αἱ πολιτεῖαι, ἀλλὰ μία μόνον πανταχῶς κατὰ φύσιν ἡ ἀρίστη. τῶν δὲ δικαίων καὶ νομίμων ἕκαστον ὡς τὰ καθόλου πρὸς τὰ καθ' ἕκαστον ἔχει· τὰ μὲν γὰρ πραττόμενα πολλά, ἐκείνων δ' ἕκαστον ἓν· καθόλου γάρ. διαφέρει δὲ τὸ ἀδίκημα καὶ τὸ ἄδικον καὶ τὸ δικαίωμα καὶ τὸ δίκαιον· ἄδικον μὲν γὰρ ἐστὶ τῇ φύσει ἡ τάξις· τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο, ὅταν πραχθῇ, 10 ἀδίκημά ἐστι, πρὶν δὲ πραχθῆναι, ἔπω, ἀλλ' ἄδικον. ὁμοίως δὲ καὶ δικαίωμα. καλεῖται δὲ μᾶλλον δικαιοπράγημα τὸ κοινόν, δικαίωμα δὲ τὸ ἐπ' ἀνθρώπῳ τῷ ἀδικήματος. καθ' ἕκαστον δὲ αὐτῶν, ποιά τε εἶδη καὶ πόσα καὶ περὶ ποῖα τυγχάνει ὄντα, ὕστερον ἐπισκεπτέον. ὅντων δὲ τῶν δικαίων 15 καὶ ἀδίκων τῶν εἰρημένων, ἀδικεῖ μὲν καὶ δικαιοπραγεῖ, ὅταν ἐκόν τις αὐτὰ πράττῃ· ὅταν δ' ἄκων, ἔτ' ἀδικεῖ ἔτε δικαιοπραγεῖ ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός· οἷς γὰρ συμβέβηκε δικαίως εἶναι ἢ ἀδίκως, πράττεσιν. ἀδίκημα δὲ καὶ δικαιοπράγημα ὥρισαι τῷ ἐκούσιῳ καὶ ἀκούσιῳ· ὅταν γὰρ 20 ἐκούσιον ᾗ, ψέγεται, ἅμα δὲ καὶ ἀδίκημα τότε ἐστίν· ὥστ' ἔσαι τι ἄδικον μὲν, ἀδίκημα δ' ἔπω, ἐὰν μὴ τὸ ἐκούσιον προῆ. λέγω δ' ἐκούσιον μὲν, ὥσπερ καὶ πρότερον εἴρηται, ὅ ἂν τις τῶν ἐφ' αὐτῷ ὄντων εἰδῶς καὶ μὴ ἀγνοῶν πράττῃ μῆτε ὅν μῆτε ᾧ μῆτε ἔ ἕνεκα, οἷον τίνα τύπτει καὶ τίνι καὶ 25 τίνος ἕνεκα, κακείνων ἕκαστον μὴ κατὰ συμβεβηκός μηδὲ βία, ὥσπερ εἴ τις λαβὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ τύπτει ἕτερον, οὐχ ἐκόν· οὐ γὰρ ἐπ' αὐτῷ. ἐνδέχεται δὲ τὸν τυπτόμενον πατέρα εἶναι, τὸν δ' ὅτι μὲν ἄνθρωπος ἢ τῶν παρόντων τις γινώσκων, ὅτι δὲ πατὴρ ἀγνοεῖν. ὁμοίως δὲ τὸ τοῖς τὸν διω- 30 ρίσθω καὶ ἐπὶ τῷ ἔ ἕνεκα, καὶ περὶ τὴν πρᾶξιν ὄλην. τὸ δὲ ἀγνοούμενον, ἢ μὴ ἀγνοούμενον μὲν μὴ ἐπ' αὐτῷ· δ' ὄν, ἢ βία, ἀκούσιον· πολλά γὰρ καὶ τῶν φύσει ὑπαρχόντων εἰδό-

τες καὶ πράττομεν καὶ πάσχομεν, ὧν ἕθεν ἔθ' ἐκούσιον οὐτ' ἀκούσιον ἐστίν, οἷον τὸ γηρᾶν ἢ ἀποθνήσκειν. ἐστὶ δ' ὁμοίως ἐπὶ τῶν ἀδίκων καὶ τῶν δικαίων καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκός· καὶ γὰρ ἂν τὴν παρακαταθήκην ἀποδοῖν τις ἄκων καὶ διὰ φόβον, ὃν ἔτε δίκαια πράττειν ἔτε δικαιοπραγεῖν φατέον ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός. ὁμοίως δὲ καὶ τὸν ἀναγκαζόμενον καὶ ἄκοντα τὴν παρακαταθήκην μὴ ἀποδιδόντα κατὰ συμβεβηκός φατέον ἀδικεῖν καὶ τὰ ἄδικα πράττειν. τῶν δὲ ἐκείνων τὰ μὲν προελόμενοι πράττομεν τὰ δ' ἔ προελό- 5 μνοι, προελόμενοι μὲν ἔσα προβουλευσάμενοι, ἀπροαίρετα δὲ ὅσα ἀπροβέλευτα. τριῶν δὲ ἔσων βλαβῶν τῶν ἐν ταῖς κοινωνίαις, τὰ μὲν μετ' ἀγνοίας ἀμαρτημάτων ἐστίν, ὅταν μῆτε ὅν μῆτε ὁ μῆτε ᾧ μῆτε ἔ ἕνεκα ὑπέλαβε πράξῃ· ἢ γὰρ ἔ βαλεῖν ἢ ἔ τέτρω ἢ ἔ τέτον ἢ οὐ τέτου ἕνεκα ᾗθη, ἀλλὰ συνέβη ἔχ ἔ ἕνεκα ᾗθη, οἷον ἔχ ἵνα τρώσῃ ἀλλ' ἵνα κεντήσῃ, ἢ ἔχ ὄν, ἢ ἔχ ὥς. ὅταν μὲν ἔν παραλόγως ἢ βλάβῃ γένηται, ἀτύχημα, ὅταν δὲ μὴ παραλόγως, ἄνευ δὲ κακίας, ἀμαρτημα· ἀμαρτάνει μὲν γὰρ ὅταν ἢ ἀρχῇ ἐν αὐτῷ ἢ τῆς αἰτίας, ἀτυχεῖ δ' ὅταν ἔξωθεν. ὅταν δὲ εἰδῶς μὲν μὴ προβλεύσας δέ, ἀδίκημα, οἷον ὅσα τε διὰ θυμὸν καὶ ἄλλα πάθη, ὅσα ἀναγκαῖα ἢ φυσικὰ, συμβαί- 10 νει τοῖς ἀνθρώποις· ταῦτα γὰρ βλάπτοντες καὶ ἀμαρτάνοντες ἀδικεῖσι μὲν, καὶ ἀδικήματά ἐστίν, ἔ μέντοι πῶ ἀδικοῖ διὰ ταῦτα ἔδὲ πονηροί· ἔ γὰρ διὰ μοχθηρίαν ἢ βλάβῃ· ὅταν δ' ἐκ προαιρέσεως, ἄδικος καὶ μοχθηρός. διὸ καλῶς τὰ ἐκ θυμῷ ἔκ ἐκ προνοίας κρίνεται· ἔ γὰρ ἄρχει ὁ θυμῷ ποιῶν, ἀλλ' ὁ ἐργίσας. ἔτι δὲ ἔδὲ περὶ τῷ γενέσθαι ἢ μὴ ἀμφισβητεῖται, ἀλλὰ περὶ τῷ δικαίῳ· ἐπὶ φαινομένη γὰρ ἀδικία ἢ ὀργῇ ἐστίν. ἔ γὰρ ὥσπερ ἐν τοῖς συναλλάγμασι περὶ τῷ γενέσθαι ἀμφισβητῶσιν, ὧν ἀνάγκη τὸν ἕτερον εἶναι μοχθηρόν, ἂν μὴ διὰ λήθην αὐτὸ δρῶσιν· ἀλλ' ὁμολογῶν- 15 τες περὶ τῷ πράγματι, περὶ τῷ ποτέρως δίκαιον ἀμφισβητῶσιν. ὁ δ' ἐπιβλεύσας ἐκ ἀγνοεῖ, ὥς ὁ μὲν οἶται ἀδι-

2. ἔ — οὐ] ᾧ — ᾧ *M*^b. || 4. αἱ om *K*^b*L*^b. || 5. μόνον] μὲν *M*^b. || κατὰ τὴν φύσιν *M*^b. || 8. δὲ καὶ τὸ *O*^b. || 9. καὶ τὸ δικαίωμα καὶ τὸ δίκαιον om *K*^b. || 10. ἢ τῇ τάξει *L*^b. || τὸ om *K*^b*L*^b. || 11. ἐστὶ om *L*^b*M*^b. || post ἄδικον *K*^b*L*^b*O*^b ὅτι (τι *K*^b) ὅταν πραχθῇ ἀδίκημα ἐστίν. || 12. τὸ κοινὸν μᾶλλον δικαιοπράγημα *M*^b. || 15. τῶν om *M*^b. || 16. προειρημένων *O*^b. || 17. ὅταν — 18. ἀλλ' ἢ] τις ἀλλὰ *M*^b. || 19. ἢ ἀδίκως εἶναι *O*^b. || 22. ἀδικόν τι ἔσαι *M*^b. || ἔπω ἐστίν ἐὰν *M*^b. || 23. μὲν om *M*^b. || 24. ἐαυτῷ *M*^b*O*^b. || πράτ- 25. *M*^b. || 25. ὁ *K*^b. || ὥς et ὃν corr *K*^b. || ἕνεκα om omnes. || τύπτειν *K*^b, ommissis καὶ τίνι. || 26. ἐκέρτερον *K*^b. || 27. τύπτει *L*^b *M*^b*O*^b. || 28. ἐκόν δέ· ἔ *M*^b*O*^b. || ἐφ' ἐαυτῷ *O*^b. || 30. δὲ ὁ πατὴρ *O*^b. || 31. τῷ τῶν *L*^b*M*^b. || 32. ἐφ' αὐτῷ *L*^b, ἐφ' ἐαυτῷ *O*^b. || 33. γὰρ τῶν κατὰ φύσιν *M*^b.

2. ἐγγηρᾶν *M*^b. || ἢ] καὶ *M*^b, καὶ τὸ *L*^b. || 3. καὶ ante τὸ om *M*^b. || 4. καὶ διὰ] ἢ διὰ *M*^b. || 5. ὃν add *K*^b. || 9. ἔ προαι- 10. ρέμενοι *M*^b. || 11. προβουλευτά *K*^b. || 12. ὃ] οὐν *M*^b, δ' *L*^b. || 13. πράξῃ] ταῦτα πράξῃ *L*^b*M*^b*O*^b. || 14. βάλλειν *K*^b, βαλεῖ *M*^b. || 16. ὥς] ᾧ *K*^b. || ὅτε *M*^b. || 17. ἢ om *L*^b. || 18. δὲ om *M*^b. || ἐν ἐαυτῷ ἢ ἀρχῇ *M*^b*O*^b. || 19. κακίας *M*^b. || 22. ταῦτα] διὰ ταῦτα *O*^b. || 24. ἔδὲ *M*^b. || 25. πονηρός *M*^b. || διὸ καὶ καλῶς *L*^b. || 26. προαιρέσεως *M*^b. || 27. ἔδὲ] ἔ *M*^b. || 29. ἢ om *M*^b. || ἐν om *K*^b. || 30. ἀμφισβητεῖται *M*^b. || 31. αἰ] εἰ *O*^b. || αὐτῶν *M*^b. || 32. τῷ ποτέρως] δὲ τῷ ποτέρως pr *K*^b.

κεισθαι, ὁ δ' ἔ. ἂν δ' ἐκ προαιρέσεως βλάβῃ, ἀδικεῖ. καὶ κατὰ ταῦτ' ἤδη τὰ ἀδικήματα ὁ ἀδικῶν ἀδικος, ὅταν παρὰ τὸ ἀνάλογον ἢ ἢ παρὰ τὸ ἴσον. ὁμοίως δὲ καὶ δίκαιος, ὅταν προελόμενος δικαιοπραγῇ. δικαιοπραγεῖ δέ, ἂν μόνον ἐκὼν πράττῃ. τῶν δ' ἀκρίτων τὰ μὲν ἐξὶ συγγνωμονικά τὰ δ' 5 ἐ συγγνωμονικά. ὅσα μὲν γὰρ μὴ μόνον ἀγνοῦντες ἀλλὰ καὶ δι' ἀγνοίαν ἀμαρτάνεσι, συγγνωμονικά, ὅσα δὲ μὴ δι' ἀγνοίαν, ἀλλ' ἀγνοῦντες μὲν διὰ πάθος δὲ μήτε φυσικὸν μήτ' ἀνθρώπινον, ἐ συγγνωμονικά.

11 Ἀπορήσειε δ' ἂν τις, εἰ ἱκανῶς διαίρειναι περὶ τῆ ἀδικεῖσθαι καὶ ἀδικεῖν, πρῶτον μὲν εἰ ἔξιν ὥσπερ Εὐριπίδης εἴρηκε, λέγων ἀτόπως

μητέρα κατέκτα τὴν ἐμήν, βραχυς λόγος, ἐκὼν ἐκῆσαν, ἢ θέλυσαν ἔχ ἐκὼν.

πότερον γὰρ ὡς ἀληθῶς ἔξιν ἐκόντα ἀδικεῖσθαι, ἢ ἔ 15 ἀκρίτων ἅπαν, ὥσπερ καὶ τὸ ἀδικεῖν πᾶν ἐκρίτων. καὶ ἄρα πᾶν ἔτος ἢ ἐκείνως, ὥσπερ καὶ τὸ ἀδικεῖν πᾶν ἐκρίτων, ἢ τὸ μὲν ἐκρίτων τὸ δ' ἀκρίτων. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῷ δικαίῳ-σθαι. τὸ γὰρ δικαιοπραγεῖν πᾶν ἐκρίτων, ὡς εὐλογον ἀν-τικεῖσθαι ὁμοίως καθ' ἑκάτερον τότ' ἀδικεῖσθαι καὶ τὸ δι-20 καιοῦσθαι ἢ ἐκούσιον ἢ ἀκρίτων εἶναι. ἀτοπον δ' ἂν δοξείε καὶ ἐπὶ τῷ δικαίῳσθαι, εἰ πᾶν ἐκρίτων. ἐνιοὶ γὰρ δικαίονται ἔχ ἐκόντες. ἐπεὶ καὶ τότε διαπορήσειεν ἂν τις, πότερον ὁ τὸ ἀδικον πεπονητῶς ἀδικεῖται πᾶς ἢ ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῷ πράττειν, καὶ ἐπὶ τῷ πάσχειν ἐξίν. κατὰ συμβεβηκός γὰρ ἐν-25 δέχεται ἐπ' ἀμφοτέρων μεταλαμβάνειν τῶν δικαίων. ὁμοίως δὲ δῆλον ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἀδικῶν. ἐ γὰρ ταυτὸν τὸ τὰ δίκαια πράττειν τῷ ἀδικεῖν ὅδὲ τὸ ἀδικα πάσχειν τῷ ἀδικεῖσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῷ δικαιοπραγεῖν καὶ δικαίῳσθαι. ἀδύνα-τον γὰρ ἀδικεῖσθαι μὴ ἀδικῶντος ἢ δικαίῳσθαι μὴ δικαιο-30 πραγῶντος. εἰ δ' ἔξιν ἀπλῶς τὸ ἀδικεῖν τὸ βλάπτειν ἐκόντα τινά, τὸ δ' ἐκόντα εἰδὸτα καὶ ὄν καὶ ᾧ καὶ ὡς, ὁ δ' ἀκρα-τὴς ἐκὼν βλάπτει αὐτὸς αὐτόν, ἐκὼν τ' ἂν ἀδικαίτο καὶ ἐν-δέχοιτο αὐτὸν αὐτὸν ἀδικεῖν. ἔξιν δὲ καὶ τῷ ἐν τι τῶν ἀπο-

ρυσμένων, εἰ ἐνδέχεται αὐτὸν αὐτὸν ἀδικεῖν. ἔτι ἐκὼν ἂν τις δι' ἀκρασίαν ὑπ' ἄλλου βλάπτοιτο ἐκόντος, ὡς εἴη ἂν ἐκόντ' ἀδικεῖσθαι. ἢ ἐκ ὀρθῶς ὁ διορισμός, ἀλλὰ προσθετέον τῷ βλάπτειν εἰδὸτα καὶ ὄν καὶ ᾧ καὶ ὡς τὸ παρὰ τὴν ἐκείνου βέλῃσιν; βλάπτεται μὲν ἔν τις ἐκὼν καὶ τὰ δίκαια πάσχει, ἀδικεῖται δ' ἐθεὶς ἐκὼν. ἐθεὶς γὰρ βέλεται, ἔδ' ὁ ἀκρατὴς, ἀλλὰ παρὰ τὴν βέλῃσιν πράττει. ἔτε γὰρ βούλεται ἐθεὶς ὁ μὴ οἶεται εἶναι σπυδαῖον, ὅτε ἀκρατὴς ἔχ ἂ οἶεται δεῖν πράττειν πράττει. ὁ δὲ τὰ αὐτῷ διδόν, ὥσπερ Ὀμηρὸς φησι δούναί τὸν Γλαῦκον τῷ Διομήδεϊ "χρύσεια χαλκείων, ἐκα-τόμβοι ἐννεαβοίων," ἐκ ἀδικεῖται. ἐπ' αὐτῷ γὰρ ἐξὶ τὸ δι-δόναι, τὸ δ' ἀδικεῖσθαι ἐκ ἐπ' αὐτῷ, ἀλλὰ τὸν ἀδικῶντα δεῖ ὑπάρχειν. περὶ μὲν ἔν τῷ ἀδικεῖσθαι, ὅτι οὐχ ἐκρίτων, δῆλον.

Ἐτι δ' ὡν προειλόμεθα δύ' ἔξιν εἰπεῖν, πότερον ποτ' 12 ἀδικεῖ ὁ νείμας παρὰ τὴν ἄξίαν τὸ πλεῖον ἢ ὁ ἔχων, καὶ εἰ ἔξιν αὐτὸν αὐτὸν ἀδικεῖν. εἰ γὰρ ἐνδέχεται τὸ πρῶτον λεχθέν καὶ ὁ διανεμῶν ἀδικεῖ ἀλλ' ἔχ ὁ ἔχων τὸ πλεόν, εἰ τις πλεόν ἐτέρῳ ἢ αὐτῷ νέμει εἰδῶς καὶ ἐκὼν, ἔτος αὐτὸς αὐτὸν ἀδικεῖ. ὅπερ δοκῶσιν οἱ μέτριοι ποιεῖν. ὁ γὰρ ἐπει-κὴς ἐλαττωτικὸς ἐξίν. ἢ ὅδὲ τῷ ἀπλῶν; ἐτέρῳ γὰρ ἀγαθῷ, εἰ ἔτυχεν, ἐπλεονέκτει, οἷον δοξῆς ἢ τῷ ἀπλῶς καλῶ. ἔτι λύεται καὶ κατὰ τὸν διορισμὸν τῷ ἀδικεῖν. ἐθεν γὰρ παρὰ τὴν αὐτῷ πάσχει βέλῃσιν, ὥς ἐκ ἀδικεῖται διὰ γε τῷτο, ἀλλ' εἴπερ, βλάπτεται μόνον. φανερόν δὲ καὶ ὅτι ὁ διανε-μῶν ἀδικεῖ, ἀλλ' οὐχ ὁ τὸ πλεόν ἔχων ἀεί. οὐ γὰρ ᾧ τὸ ἀδικον ὑπάρχει ἀδικεῖ, ἀλλ' ᾧ τὸ ἐκόντα τοῦτο ποιεῖν. τοῦτο δ' ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς πράξεως, ἢ ἐξίν ἐν τῷ διανεμόντι ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ λαμβάνοντι. ἔτι ἐπεὶ πολλαχῶς τὸ ποιεῖν λέγεται, καὶ ἔξιν ὡς τὰ ἀψυχα κτείνει καὶ ἡ χεὶρ καὶ ὁ οἰκέτης ἐπιτάξαντος, οὐκ ἀδικεῖ μὲν, ποιεῖ δὲ τὰ ἀδικα. ἔτι εἰ μὲν ἀγνοῶν ἐκρινεν, οὐκ ἀδικεῖ κατὰ τὸ νομικὸν δί-καιον οὐδ' ἀδικος ἢ κρίσις ἐξίν, ἔστι δ' ὡς ἀδικος. ἔτερον γὰρ τὸ νομικὸν δίκαιον καὶ τὸ πρῶτον. εἰ δὲ γινώσκων ἐκρι-

1. ἐκὼν *L*^b. || 2. περὶ *L*^b. || 3. ἢ om *M*^b. || καὶ ὁ δίκαιος *M*^b. || 8. μὲν] μὴ *M*^b. || δὲ om *K*^b. || 9. ἀνθρώπινον *L*^b*M*^b*O*^b. || 11. καὶ τοῦ ἀδικεῖν *M*^b*O*^b. || 12. ἀτόπως] τὸ πῶς *K*^b, ἀτόπως πῶς *L*^b. || 15. ἀληθῶς *M*^b. || 16. πᾶν *O*^b. || 17. ἅπαν *L*^b*M*^b. || καὶ om *M*^b. || πᾶν] ἢ πᾶν *K*^b, πᾶν ἦν *M*^b. || ἢ — 18. ἀκρίτων om *K*^b. || 20. καθ'] δὴ καθ' *M*^b. || τὸ om *K*^b. || 21. ἢ ἅπαν ἐκούσιον *M*^b. || 22. ἅπαν *M*^b*O*^b. || 23. τόγε *O*^b. || 26. μεταλαμβάνειν ἐπ' ἀμφοτέρων *M*^b. || 30. ἀδικητός τις ἢ *M*^b*O*^b. || 31. ἀδικεῖν καὶ τὸ *M*^b. || 32. τὸν *M*^b. || ᾧ] δ *K*^b*M*^b*O*^b. || 33. τ' om *M*^b. || καὶ] καὶν *K*^b. || 34. αὐτόν] αὐτὸς *K*^b*L*^b, ἂν αὐτὸν *O*^b. || ἔξιν — b 1. ἀδι-κεῖν om *M*^b. || 34. ἐν om *K*^b, ἐν τι om *L*^b.

1. ἀδικεῖν αὐτόν *O*^b. || 3. ὀρθῶς pr *K*^b. || τὸ *K*^b*O*^b. || 4. καὶ ὄν om *K*^b*L*^b. || ᾧ] δ *M*^b et corr *L*^b. || τὸ om *K*^b*M*^b*O*^b. || 5. ἔν] ἔ *K*^b. || 6. δ' ὅδὲ εἰς *K*^b. || ἀκρατὴς *K*^b. || 7. γὰρ om *M*^b. || 8. σπυδαῖον εἶναι *O*^b. || τε] δὲ *L*^b*M*^b*O*^b. || ἔχ ᾧ] δ ἐκ *L*^b *M*^b*O*^b. || 12. ἐφ' αὐτῷ *O*^b. || 15. προειλόμεθα *K*^b. || 16. ἄξιαν πλεόν ἔχων *K*^b. || 18. ἐκὼν *K*^b. || πλεῖον *L*^b. || 19. τις] τις δὲ *L*^b *M*^b, τις τὸ *O*^b. || πλεῖον *O*^b. || ἐτέρῳ ἢ αὐτῷ] αὐτοῦ ἐτέρῳ *K*^b. || 22. πλεονεκτεῖ *K*^b*L*^b. || 25. δὲ ὅτι καὶ *L*^b, διότι καὶ *K*^b. || 26. ἀεί] ἀδικεῖ *K*^b. || 27. ἀδικον ἔχων ὑπάρχει *K*^b. || 29. ἐπεὶ] εἰ *L*^b. || 30. κτείνει δὲ καὶ *L*^b. || ὁ om *O*^b. || 31. μὲν οὐκ ἀδικεῖ *K*^b. || 32. οὐκ ἀδικεῖ post δίκαιον *K*^b. || 32 et 34. νόμιμον *M*^b. || 33. ἐξίν om *O*^b.

νεν ἀδίκως, πλεονεκτεῖ καὶ αὐτὸς ἢ χάριτος ἢ τιμωρίας. ὥσπερ οὖν καὶ εἴ τις μερίσταιτο τοῦ ἀδικήματος, καὶ ὁ διὰ ταῦτα κρίνας ἀδίκως πλέον ἔχει· καὶ γὰρ ἐπ' ἐκείνων ὁ τὸν 13 ἀγρὸν κρίνας οὐκ ἀγρὸν ἀλλ' ἀργύριον ἔλαβεν. οἱ δ' ἀνθρώποι ἐφ' ἑαυτοῖς οἴονται εἶναι τὸ ἀδικεῖν, διὸ καὶ τὸ δίκαιον εἶναι ῥάδιον. τὸ δ' ἐκ ἔσιν· συγγενέσθαι μὲν γὰρ τῇ τοῦ γείτονος καὶ πατάξαι τὸν πλησίον καὶ δοῦναι τῇ χειρὶ τὸ ἀργύριον ῥάδιον καὶ ἐπ' αὐτοῖς, ἀλλὰ τὸ ὠδὶ ἔχοντας ταῦτα ποιεῖν οὔτε ῥάδιον οὔτ' ἐπ' αὐτοῖς. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ γινῶναι τὰ δίκαια καὶ τὰ ἀδίκα ὅθεν οἴονται σοφὸν εἶναι, 10 ὅτι περὶ ὧν οἱ νόμοι λέγῃσιν οὐ χαλεπὸν ξυνιέναι. ἀλλ' ὃ ταῦτ' ἐστὶ τὰ δίκαια ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός, ἀλλὰ πῶς πραττόμενα καὶ πῶς νεμόμενα δίκαια· τοῦτο δὲ πλέον ἔργον ἢ τὰ ὑγιεινὰ εἰδέναι, ἐπεὶ κακεῖ μέλι καὶ οἶνον καὶ ἐλλέβορον καὶ καῦσιν καὶ τομῇν εἰδέναι ῥάδιον, ἀλλὰ πῶς 15 δεῖ νειμαὶ πρὸς ὑγίειαν καὶ τίνι καὶ πότε, τοσοῦτον ἔργον ὅσον ἱατρὸν εἶναι. δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῦ δικαίου οἴονται εἶναι ὅθεν ἤττον τὸ ἀδικεῖν, ὅτι ὅθεν ἤττον ὁ δίκαιος ἀλλὰ καὶ μᾶλλον δύναται· ἂν ἕκαστον πράττει τούτων· καὶ γὰρ συγγενέσθαι γυναικὶ καὶ πατάξαι, καὶ ὁ ἀνδρεῖος τὴν 20 ἀσπίδα ἀφελῆναι καὶ γραφεῖς ἐφ' ὅποτεράν τρέχειν. ἀλλὰ τὸ δειλαίνεин καὶ τὸ ἀδικεῖν οὐ τὸ ταῦτα ποιεῖν ἐστὶ, πλην κατὰ συμβεβηκός, ἀλλὰ τὸ ὠδὶ ἔχοντα ταῦτα ποιεῖν, ὥσπερ καὶ τὸ ἱατρεῦειν καὶ τὸ ὑγιᾶν οὐ τὸ τέμνειν ἢ μὴ τέμνειν ἢ φαρμακεύειν ἢ μὴ φαρμακεύειν ἐστίν, ἀλλὰ τὸ 25 ὠδί. ἐστὶ δὲ τὰ δίκαια ἐν τούτοις οἷς μέτεστι τῶν ἀπλῶς ἀγαθῶν, ἔχουσι δ' ὑπερβολὴν ἐν τούτοις καὶ ἔλλειψιν· τοῖς μὲν γὰρ ἐκ ἔσιν ὑπερβολὴ αὐτῶν, οἷον ἴσως τοῖς θεοῖς, τοῖς δ' ὅθεν μόριον ὠφέλιμον, τοῖς ἀνιάτως κακοῖς, ἀλλὰ πάντα βλάπτει, τοῖς δὲ μέχρι τοῦ· διὰ τῶν ἀνθρώπινόν ἐστιν.

14 Περὶ δὲ ἐπεικειᾶς καὶ τοῦ ἐπεικοῦς, πῶς ἔχει ἢ μὲν ἐπεικεία πρὸς δικαιοσύνην τὸ δ' ἐπεικὲς πρὸς τὸ δίκαιον, ἐχόμενόν ἐστιν εἰπεῖν· οὔτε γὰρ ὡς ταῦτόν ἀπλῶς οὔθ' ὡς ἕτερον τῷ γένει φαίνεται σκοπεύμενοις, καὶ ὅτε μὲν τὸ ἐπεικὲς ἐπαινοῦμεν καὶ ἀνδρα τὸν τοιοῦτον, ὥστε καὶ ἐπὶ τὰ 35 ἐστίν· ὁ γὰρ τῶν τοιούτων προαιρετικὸς καὶ πρακτικὸς, καὶ

ἀλλὰ ἐπαινοῦντες μεταφέρομεν ἀντὶ τοῦ ἀγαθοῦ, τὸ ἐπεικὲς φέρον ὅτι βέλτιον δηλοῦντες· ὅτε δὲ τῷ λόγῳ ἀκολούθησι φαίνεται ἄτοπον εἰ τὸ ἐπεικὲς παρὰ τὸ δίκαιόν τι ὄν ἐπαινετόν ἐστιν· ἢ γὰρ τὸ δίκαιον οὐ σπυδαῖον, ἢ τὸ ἐπεικὲς ὃ δίκαιον, εἰ ἄλλο· ἢ εἰ ἀμφω σπυδαῖα, ταῦτόν ἐστιν. ἢ μὲν οὖν ἀπορία σχεδὸν συμβαίνει διὰ ταῦτα περὶ τὸ ἐπεικὲς, ἔχει δ' ἅπαντα τρόπον τινὰ ὁρθῶς καὶ οὐθὲν ὑπεναντίον ἑαυτοῖς· τό τε γὰρ ἐπεικὲς δικαῖς τινὲς ὄν βέλτιόν ἐστι δίκαιον, καὶ ἐκ ὡς ἄλλο τι γένος ὄν βέλτιόν ἐστι τοῦ δικαίου. 10 ταῦτόν ἄρα δίκαιον καὶ ἐπεικὲς, καὶ ἀμφοῖν σπυδαῖον ὄντων κρεῖττον τὸ ἐπεικὲς. ποιεῖ δὲ τὴν ἀπορίαν ὅτι τὸ ἐπεικὲς δίκαιον μὲν ἐστίν, ὃ κατὰ νόμον δέ, ἀλλ' ἐπανόρθωμα νομίμης δικαίας. αἴτιον δ' ὅτι ὁ μὲν νόμος καθόλου πᾶς, περὶ ἐνίων δ' οὐκ οἶον τε ὁρθῶς εἰπεῖν καθόλου. ἐν οἷς οὖν ἀνάγκη μὲν εἰπεῖν καθόλου, μὴ οἶον τε δὲ ὁρθῶς, τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πλέον λαμβάνει ὁ νόμος, ἐκ ἀγνοῶν τὸ ἀμαρτανόμενον. καὶ ἔστιν οὐδὲν ἥττον ὁρθῶς· τὸ γὰρ ἀμάρτημα οὐκ ἐν τῷ νόμῳ οὐδ' ἐν τῷ νομοθέτῃ ἀλλ' ἐν τῇ φύσει τοῦ πράγματός ἐστιν· εὐθὺς γὰρ τοιαύτη ἡ τῶν πρακτῶν ὕλη ἐστίν. ὅταν οὖν λέγῃ μὲν ὁ νόμος καθόλου, συμβῇ δ' ἐπὶ τούτου παρὰ τὸ καθόλου, τότε ὁρθῶς ἔχει, ἢ παραλείπει ὁ νομοθέτης καὶ ἡμαρτεν ἀπλῶς εἰπών, ἐπανορθοῦν τὸ ἐλλειφθέν, ὃ καὶ ὁ νομοθέτης αὐτὸς οὕτως ἂν εἴποι ἐκεῖ παρῶν, καὶ εἰ ᾗδε, ἐνομοθέτησεν ἂν. διὸ δίκαιον μὲν ἐστὶ, καὶ βέλτιόν τινος δικαίου, οὐ τοῦ ἀπλῶς δὲ ἀλλὰ τοῦ διὰ τὸ ἀπλῶς ἀμαρτήματος. καὶ ἔστιν αὕτη ἡ φύσις ἡ τοῦ ἐπεικοῦς, ἐπανόρθωμα νόμου, ἢ ἔλλειπει διὰ τὸ καθόλου. τοῦτο γὰρ αἴτιον καὶ τοῦ μὴ πάντα κατὰ νόμον εἶναι, ὅτι περὶ ἐνίων ἀδύνατον θέσθαι νόμον, ὥστε ψηφίσματος δεῖ. τοῦ γὰρ ἀόριστος ἀόριστος καὶ 30 ὁ κανὼν ἐστίν, ὥσπερ καὶ τῆς Λεσβίας οἰκοδομῆς ὁ μολύβδινος κανὼν· πρὸς γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ λίθου μετακινεῖται καὶ ὃ μένει ὁ κανὼν, καὶ τὸ ψήφισμα πρὸς τὰ πράγματα. τί μὲν οὖν ἐστὶ τὸ ἐπεικὲς, καὶ ὅτι δίκαιον, καὶ τίνος βέλτιον δικαίου, δῆλον. φανερόν δ' ἐκ τούτου καὶ ὁ ἐπεικὲς τίς ἐστίν· ὁ γὰρ τῶν τοιούτων προαιρετικὸς καὶ πρακτικὸς, καὶ

2. καὶ] καὶ K^b. || 3. ἐκείναι τὸν K^b. || 5. τὸ δίκαιον om M^b. || 6. τοῦτο O^b. || 9. ταῦτο K^b. || 13. γενόμενα K^bM^b, διανεμέμενα O^b. || δίκαια om M^b. || 14. κακεῖ μὲν μέλι K^b. || 15. ἐλλέβορον K^bL^bM^b. || 16. εἶναι K^b. || 17. ἱατροῦ εἶναι. διὰ ταυτοῦ K^b. || 18. ὅτι ὅθεν] ὅτι ἐκ K^b. || 22. τὸ post καὶ om K^bL^b. || 23. ὥδε K^b. || ποιεῖν om M^b. || 25. ἢ μὴ φαρμακεύειν om O^b. || 27. δ'] δὲ καὶ M^b. || ἐν τούτοις post ἔλλειψιν O^b, om K^bL^b. || 28. ἐκ om K^b. || τοῖς ante θεοῖς om M^b. || 29. τοῖς] οἷον τοῖς M^b. || ἀνιάτοις καὶ κακοῖς L^bM^bO^b. || βλάπτει πάντα O^b. || 31. ἐπεικειᾶς πρὸς δικαιοσύνην καὶ K^b.

2. ὅτε] οὔτε K^b. || 4. ἢ ante γὰρ om K^b. || 5. εἰ ἄλλο] εἶναι ἄλλο K^b. || ταῦτόν om K^b. || 8. ἐστὶ om O^b. || 10. καὶ γὰρ ἀμφοῖν M^b. || σπυδαῖον ὄντων K^b. || 12. τὸ om O^b. || 13. δικαίῳ νομίμης K^bL^b. || 14. εἰπεῖν ὁρθῶς L^b. || ἀνάγκη μὲν οὖν, omisiss ἐν οἷς, M^b. || 16. τὸ om L^b. || πλέον K^bO^b. || 19. τοιαύτη post ὕλη M^b. || πρακτέον K^b, πραγμάτων M^b. || 20. τούτω L^bM^b, τούτοις O^b. || om M^b. || 22. καὶ M^b. || 23. αὐτὸς εἶπεν παρῶν K^b, αὐτὸς ἂν εἴποι παρῶν M^b. || ἥδη K^bO^b. || 24. ἂν om K^bO^b. || διὸ καὶ δίκαιον O^b. || 25. τοῦ M^b. || 28. τινων K^b. || 30. οἰκοδομίας K^b. || μολύβδινος L^b. || 33. ὅτι] τί' το M^b.

ὁ μὴ ἀκριβοδίκαιος ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀλλ' ἐλαττωτικός, καίπερ ἔχων τὸν νόμον βοηθόν, ἐπεικὴς ἐστὶ, καὶ ἡ ἕξις αὐτῇ ἐπιείκεια, δικαιοσύνη τις οὕσα καὶ οὐχ ἑτέρα τις ἕξις.

15 Πότερον δ' ἐνδέχεται ἑαυτὸν ἀδικεῖν ἢ οὐ, φανερόν ἐκ τῶν εἰρημένων· τὰ μὲν γὰρ ἐστὶ τῶν δικαίων τὰ κατὰ πᾶσαν ἀρετὴν ὑπὸ τοῦ νόμου τεταγμένα, οἷον οὐ κελεύει ἀποκτινύναι ἑαυτὸν ὁ νόμος, ἀδὲ μὴ κελεύει, ἀπαγορεύει· ἐτι ὅταν παρὰ τὸν νόμον βλάβῃ μὴ ἀντιβλάπτων, ἐκῶν, ἀδικεῖ, ἐκῶν δὲ ὁ εἰδὼς καὶ ὃν καὶ ᾧ. ὁ δὲ δι' ὀργὴν ἑαυτὸν σφάττων ἐκῶν τοῦτο ὁρᾷ παρὰ τὸν ὁρθὸν λόγον, ὃ οὐκ ἔστι ὁ νόμος· ἀδικεῖ ἄρα. ἀλλὰ τίνας; ἢ τὴν πόλιν, αὐτὸν δ' ἔτι ἐκῶν γὰρ πάσχει, ἀδικεῖται δ' οὐθεὶς ἐκῶν. διὸ καὶ ἡ πόλις ζημιῶι, καὶ τις αἰτιμία πρόσεσι τῷ ἑαυτὸν διαφθείραντι ὡς τὴν πόλιν ἀδικοῦντι. ἐτι καθ' ὃ ἀδικὸς ὁ μόνον ἀδικῶν καὶ μὴ ὅλως φαῦλος, οὐκ ἔστιν ἀδικῆσαι ἑαυτόν. τοῦτο 15 γὰρ ἄλλο ἐκεῖνο. ἔστι γὰρ πῶς ὁ ἀδικὸς οὕτω πονηρὸς ὥσπερ ὁ δειλός, ἔχῃ ὡς ὅλην ἔχων τὴν πονηρίαν, ὥς· ὅδε κατὰ ταύτην ἀδικεῖ· ἅμα γὰρ ἂν τῷ αὐτῷ εἴη ἀφηρηθῆσαι καὶ προσκεῖσθαι τὸ αὐτό· τῷτο δὲ ἀδύνατον, ἀλλ' αἰεὶ ἐν πλείονσιν ἀνάγκη εἶναι τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδικόν. ἐτι δὲ ἐκείσιόν τε καὶ ἐκ προαιρέσεως καὶ πρότερον. ὁ γὰρ διότι ἔπαθε, καὶ τὸ αὐτὸ ἀντιποιῶν οὐ δοκεῖ ἀδικεῖν· αὐτὸς δ' ἑαυτόν, τὰ αὐτὰ ἅμα καὶ πάσχει καὶ ποιεῖ. ἐτι εἴη ἂν ἐκόντα ἀδικεῖσθαι. πρὸς δὲ τέτοις, ἄνευ τῶν κατὰ μέρος ἀδικημάτων οὐθεὶς ἀδικεῖ, μοιχεύει δ' οὐδεὶς τὴν ἑαυτοῦ οὐδὲ τοιχωρυ- 25 χεῖ τὸν ἑαυτοῦ τοίχον οὐδὲ κλέπτει τὰ ἑαυτοῦ. ὅλως δὲ λύεται τὸ ἑαυτὸν ἀδικεῖν κατὰ τὸν διορισμὸν τὸν περὶ τοῦ ἐκείσιος ἀδικεῖσθαι. φανερόν δὲ καὶ ὅτι ἅμφω μὲν φαῦλα, καὶ τὸ ἀδικεῖσθαι καὶ τὸ ἀδικεῖν· τὸ μὲν γὰρ ἐλαττον τὸ δὲ πλέον ἔχειν ἐστὶ τοῦ μέσου καὶ ὥσπερ ὑγιεινὸν μὲν ἐν 30 ἱατρικῇ, εὐεκτικὸν δὲ ἐν γυμνασικῇ· ἀλλ' ὅμως χεῖρον τὸ ἀδικεῖν· τὸ μὲν γὰρ ἀδικεῖν μετὰ κακίας καὶ ψεκτόν, καὶ κακίας ἢ τῆς τελείας καὶ ἀπλῶς ἢ ἐγγύς (οὐ γὰρ ἅπαν τὸ ἐκούσιον μετὰ ἀδικίας), τὸ δ' ἀδικεῖσθαι ἄνευ κακίας καὶ ἀδικίας. καθ' αὐτὸ μὲν οὖν τὸ ἀδικεῖσθαι ἥττον φαῦ- 35

λον, κατὰ συμβεβηκὸς δ' ὕθεν κωλύει μείζον εἶναι κακόν. ἀλλ' οὐδὲν μέλει τῇ τέχνῃ, ἀλλὰ πλευράτιν λέγει μείζον νόσον προσπταίσματος· καίτοι γένοιτ' ἂν ποτε θάτερον κατὰ συμβεβηκός, εἰ προσπταίσαντα διὰ τὸ πεσεῖν συμβαίη ὑπὸ τῶν πολεμίων ληφθῆναι καὶ ἀποθανεῖν. κατὰ μεταφοράν δὲ καὶ ὁμοιότητά ἐστιν οὐκ αὐτῷ πρὸς αὐτὸν δίκαιον ἀλλὰ τῶν αὐτοῦ τισίν, οὐ πᾶν δὲ δίκαιον ἀλλὰ τὸ δεσποτικὸν ἢ τὸ οἰκονομικόν· ἐν τούτοις γὰρ τοῖς λόγοις διέσκηκε τὸ λόγον ἔχον μέρος τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἄλογον. εἰς 10 αὐτὴν δὲ βλέπουσι καὶ δοκεῖ εἶναι ἀδικία πρὸς αὐτόν, ὅτι ἐν τούτοις ἔστι πάσχειν τι παρὰ τὰς ἑαυτῶν ὁρέξεις· ὥσπερ ἔν ἄρχοντι καὶ ἀρχομένῳ εἶναι πρὸς ἀλλήλα δίκαιόν τι καὶ τούτοις. περὶ μὲν οὖν δικαιοσύνης καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἡθικῶν ἀρετῶν διωρίσθω τὸν τρόπον τούτον.

Ζ.

Ἐπεὶ δὲ τυγχάνομεν πρότερον εἰρηκότες ὅτι δεῖ τὸ μέσον αἰρεῖσθαι καὶ μὴ τὴν ὑπερβολὴν μηδὲ τὴν ἑλλειψιν, τὸ δὲ μέσον ἐστὶν ὡς ὁ λόγος ὁ ὀρθὸς λέγει, τοῦτο διέλωμεν. ἐν πάσαις γὰρ ταῖς εἰρημέναις ἔξεσι, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἐστὶ τις σκοπὸς πρὸς ὃν ἀποβλέπων ὁ τὸν λόγον ἔχων ἐπιτείνει καὶ ἀνήσιν, καὶ τις ἐστὶν ὅρος τῶν μεσοτήτων, ἃς μεταξὺ φάμεν εἶναι τῆς ὑπερβολῆς καὶ τῆς ἑλλείψεως, οὕτως κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον. ἐστὶ δὲ τὸ μὲν εἰπεῖν οὕτως ἀληθὲς μὲν, οὐθὲν δὲ σαφές· καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπιμελείαις, περὶ ὅσας ἐστὶν ἐπισήμη, τοῦτ' ἀληθὲς μὲν εἰπεῖν, ὅτι οὔτε πλείω ἔτε ἐλάττω δεῖ πονεῖν οὐδὲ ῥαθυμεῖν, ἀλλὰ 20 τὰ μέσα καὶ ὡς ὁ ὀρθὸς λόγος· τοῦτο δὲ μόνον ἔχων ἂν τις οὐθὲν ἂν εἰδείη πλέον, οἷον ποῖα δεῖ προσφέρεισθαι πρὸς τὸ σῶμα, εἴ τις εἴποιεν ὅτι ὅσα ἡ ἱατρικὴ κελεύει καὶ ὡς ὁ ταύτην ἔχων. διὸ δεῖ καὶ περὶ τὰς τῆς ψυχῆς ἔξεις μὴ μόνον ἀληθὲς εἶναι τοῦτ' εἰρημένον, ἀλλὰ καὶ διωρισμένον τίς τ' ἐστὶν ὁ ὀρθὸς λόγος καὶ τοῦτε τίς ὅρος.

Τὰς δὲ τῆς ψυχῆς ἀρετὰς διελόμενοι τὰς μὲν εἶναι 2

1. καὶ περιέχων *M*^b. || 4. ἀδικεῖν ἑαυτὸν *M*^b. || 5. τὰ ante κατὰ om *O*^b. || 6. ἑαυτὸν ἀποκτινύναι *L*^b*O*^b, ἑαυτὸν ἀποκτενεῖν *M*^b. || 8. περὶ *O*^b. || 9. ᾧ] ὡς *M*^b et corr *K*^b. || 10. ὁρθόν] αὐτόν *K*^b. || 11. νόμον *M*^b*O*^b. || 14. ἀδικοῦντι ἢ αὐτόν. ἐτι *M*^b. || 15. ὅλως] ὅπλως *K*^b. || 16. οὐκ ἀδικήσει *M*^b. || 18. ἀδικεῖ ἂν ἅμα *K*^b. || 19. ante εἴη *L*^b*M*^b*O*^b. || 20. τὸ αὐτὸ *L*^b. || 21. τῷ αὐτῷ *L*^b*M*^b. || 21. ὁ] καὶ *M*^b. || 22. τὰ αὐτὰ] ταῦτα *K*^b. || 23. καὶ post ἅμα om *L*^b. || 24. κατὰ] ἀνά *M*^b. || 25. δ'] γὰρ *M*^b. || 26. οἶκον *M*^b. || 27. αὐτόν *K*^b. || 27. κατὰ] καὶ κατὰ *K*^b. || 28. δ' ὅτι καὶ *L*^b*M*^b, δὲ καὶ *O*^b. || 29. μὲν] εἶναι *O*^b. || 30. ἔχειν om *M*^b. || 32. ψεκτόν ἦν καὶ τῆς κακίας *M*^b. || 33. τῆς om *L*^b. || καὶ om *K*^b. || σύνεγγυς *O*^b. || πᾶν *K*^b.

1. εἶναι om *K*^b*L*^b*O*^b. || 4. προσπταίσαντος *M*^b. || 5. καὶ] ἢ *K*^b. || 6. οὐχ αὐτῷ *K*^b*M*^b*O*^b, οὐκ αὐτοῦ *L*^b. || 9. μέρος post ψυχῆς *L*^b, om *K*^b. || 10. καὶ om *L*^b. || 11. περὶ *L*^b. || 13. τῶν post ἄλλων om *L*^b*M*^b. || 14. ἡθικῶν om *M*^b. || 18. εἰρηκότες πρότερον *M*^b. || 19. καὶ om *K*^b. || μήτε *M*^b, μηδὲ *O*^b. || μήτε *L*^b*M*^b. || 21. ἐν om *L*^b*M*^b. || πράξει *K*^b. || καὶ om *O*^b. || 23. ἐστὶν οὗτος ὁ ὅρος *L*^b. || 27. μὲν] μὲν ἐστὶν *M*^b, om *K*^b. || 30. εἰδῆ *M*^b. || πρὸς om *M*^b. || 31. εἴποιεν *K*^b*L*^b*M*^b*O*^b. || ὅσα] ὡς *K*^b. || ἢ et ὡς om *M*^b. || 33. ἀληθῶς *K*^b. || τοῦτο τὸ εἰρημένον *L*^b*O*^b. || 34. τέ om *K*^b. || τίς ὁ ὅρος *O*^b. || 35. δὲ *M*^b. || τὰ *K*^b.

ταῦ ἥθους ἐφάμεν τὰς δὲ τῆς διανοίας. περὶ μὲν οὖν τῶν
ἠθικῶν διεληλύθαμεν, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν, περὶ ψυχῆς
πρῶτον εἰπόντες, λέγωμεν οὕτως. πρότερον μὲν ἔν ἐλέχθη
δύ' εἶναι μέρη τῆς ψυχῆς, τό τε λόγον ἔχον καὶ τὸ ἄλο-
γον· νῦν δὲ περὶ τῷ λόγον ἔχοντος τὸν αὐτὸν τρόπον διαι-
ρετέον. καὶ ὑποκείσθω δύο τὰ λόγον ἔχοντα, ἐν μὲν ᾧ
θεωροῦμεν τὰ τοιαῦτα τῶν ὄντων ὅσων αἱ ἀρχαὶ μὴ ἐνδέ-
χονται ἄλλως ἔχειν, ἐν δὲ ᾧ τὰ ἐνδεχόμενα· πρὸς γὰρ
τὰ τῷ γένει ἕτερα καὶ τῶν τῆς ψυχῆς μορίων ἕτερον τῷ
γένει τὸ πρὸς ἑκάτερον πεφυκός, εἶπερ καθ' ὁμοιότητά τινα
καὶ οἰκειότητα ἢ γνωστὶς ὑπάρχει αὐτοῖς. λεγέσθω δὲ τέ-
των τὸ μὲν ἐπιστημονικὸν τὸ δὲ λογιστικόν· τὸ γὰρ βελεῦ-
σθαι καὶ λογίζεσθαι ταῦτόν, οὐθεὶς δὲ βουλεύεται περὶ
τῶν μὴ ἐνδεχομένων ἄλλως ἔχειν. ὥς τε τὸ λογιστικόν ἐστιν
ἐν τι μέρος τοῦ λόγον ἔχοντος. ληπτέον ἄρ' ἑκατέρου τέ-
των τίς ἢ βελτίστη ἔστι· αὕτη γὰρ ἀρετὴ ἑκατέρου, ἢ δ'
ἀρετὴ πρὸς τὸ ἔργον τὸ οἰκεῖον. τρία δ' ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ
τὰ κύρια πράξεως καὶ ἀληθείας, αἰσθησις νοῦς ὄρεξις. τέ-
των δ' ἢ αἰσθησις οὐδεμιᾶς ἀρχὴ πράξεως· ὅθλον δὲ τῷ
τὰ θηρία αἰσθῆσιν μὲν ἔχειν, πράξεως δὲ μὴ κοινοῦν.
ἐξ δ' ὅπερ ἐν διανοίᾳ κατάφασις καὶ ἀπόφασις, τῶν ἐν
ὀρέξει δῶξις καὶ φυγὴ· ὥστ' ἐπειδὴ ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ ἔστι
προαιρετικὴ, ἢ δὲ προαίρεσις ὄρεξις βουλευτικὴ, δεῖ διὰ
ταῦτα τὸν τε λόγον ἀληθῆ εἶναι καὶ τὴν ὄρεξιν ὀρθήν, εἴ-
περ ἢ προαίρεσις σπουδαία, καὶ τὰ αὐτὰ τὸν μὲν φάναι
τὴν δὲ δῶκειν. αὕτη μὲν οὖν ἡ διάνοια καὶ ἡ ἀλήθεια
πρακτικὴ, τῆς δὲ θεωρητικῆς διανοίας καὶ μὴ πρακτικῆς
μηδὲ ποιητικῆς τὸ εὖ καὶ κακῶς ἀληθές ἐστι καὶ ψεῦδος·
τοῦτο γὰρ ἐστὶ παντὸς διανοητικοῦ ἔργον, τοῦ δὲ πρακτικοῦ
καὶ διανοητικοῦ ἢ ἀλήθεια ὁμολόγως ἔχουσα τῇ ὀρέξει
τῇ ὀρθῇ. πράξεως μὲν οὖν ἀρχὴ προαίρεσις, ὅθεν ἢ κίνη-
σις ἀλλ' οὐχ οὗ ἕνεκα, προαιρέσεως δὲ ὄρεξις καὶ λόγος
ὁ ἕνεκά τινος· διὸ οὗτ' ἄνευ νοῦ καὶ διανοίας οὗτ' ἄνευ
ἠθικῆς ἐστὶν ἔξεως ἢ προαίρεσις· εὐπραξία γὰρ καὶ τὸ
ἐναντίον ἐν πράξει ἄνευ διανοίας καὶ ἥθους οὐκ ἔστιν. διὰ
αὕτη οὐθέν κινεῖ, ἀλλ' ἢ ἕνεκά τε καὶ πρακτικῇ.

αὕτη γὰρ καὶ τῆς ποιητικῆς ἀρχεῖ· ἕνεκα γάρ του ποιεῖ
πᾶς ὁ ποιῶν, καὶ οὐ τέλος ἀπλῶς ἀλλὰ πρὸς τι καὶ
τινὸς τὸ ποιητόν. ἀλλὰ τὸ πρακτόν· ἢ γὰρ εὐπραξία τέ-
λος, ἢ δ' ὄρεξις τούτου· διὸ ἢ ὀρεκτικὸς νοῦς ἢ προαίρεσις
ἢ ὄρεξις διανοητικὴ, καὶ ἢ τοιαυτὴ ἀρχὴ ἀνθρώπος. οὐκ
ἔστι δὲ προαιρετὸν οὐθέν γεγονός, οἷον οὐθεὶς προαιρεῖται
Ἴλιον πεπορθηκέναι· οὐδὲ γὰρ βελεύεται περὶ τοῦ γεγο-
νότος ἀλλὰ περὶ τοῦ ἐσομένου καὶ ἐνδεχομένου, τὸ δὲ γε-
γονός οὐκ ἐνδέχεται μὴ γενέσθαι· διὸ ὀρθῶς Ἀγαθῶν
μόνος γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς σφρίσκειται,
ἀγένητα ποιεῖν ἄσπ' ἂν ἢ πεπραγμένα.
ἀμφοτέρων δὲ τῶν νοητικῶν μορίων ἀλήθεια τὸ ἔργον. καθ' ἃς
ἐν μάλιστα ἔχεις ἀληθεύσει ἑκάτερον, αὐταὶ ἀρεταὶ ἀμφοῖν.
Ἀρχάμενοι οὖν ἄνωθεν περὶ αὐτῶν πάλιν λέγωμεν.
ἔξω δὴ οἷς ἀληθεύει ἡ ψυχὴ τῷ καταφάναι ἢ ἀποφάναι,
πέντε τὸν ἀριθμόν· ταῦτα δ' ἐστὶ τέχνη, ἐπιστήμη, φρόνη-
σις, σοφία, νοῦς· ὑπολήψει γὰρ καὶ δόξῃ ἐνδέχεται δια-
ψεῦδῆσθαι. ἐπιστήμη μὲν οὖν τί ἐστιν, ἐντεῦθεν φανερόν, εἰ
δεῖ ἀκριβοῦς λογισθῆναι καὶ μὴ ἀκολουθεῖν ταῖς ὁμοίότησιν. πάν-
τες γὰρ ὑπολαμβάνομεν, ὃ ἐπιστάμεθα, μὴ ἐνδέχεσθαι
ἄλλως ἔχειν· τὰ δ' ἐνδεχόμενα ἄλλως, ὅταν ἔξω τοῦ
θεωρεῖν γένηται, λανθάνει εἰ ἔστιν ἢ μή. ἐξ ἀνάγκης ἄρα
ἐστὶ τὸ ἐπιστητόν. αἰδίου ἄρα· τὰ γὰρ ἐξ ἀνάγκης ὄντα
ἀπλῶς πάντα αἰδία, τὰ δ' αἰδία ἀγένητα καὶ ἀφθαρτα.
ἐστὶ διδακτὴ πᾶσα ἐπιστήμη δοκεῖ εἶναι, καὶ τὸ ἐπιστητόν
μαθητόν. ἐκ προγνωστικῶν δὲ πᾶσα διδασκαλία, ὥσ-
περ καὶ ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς λέγομεν· ἢ μὲν γὰρ δι' ἐπα-
γωγῆς, ἢ δὲ συλλογισμῶν. ἢ μὲν δὴ ἐπαγωγῇ ἀρχὴ ἐστὶ
καὶ τοῦ καθόλου, ὃ δὲ συλλογισμὸς ἐκ τῶν καθόλου. εἰσὶν
ἄρα ἀρχαὶ ἐξ ὧν ὁ συλλογισμὸς, ὧν οὐκ ἔστι συλλογι-
σμὸς· ἐπαγωγῇ ἄρα. ἢ μὲν ἄρα ἐπιστήμη ἐστὶν ἔξις ἀπα-
δεικτικῇ, καὶ ὅσα ἄλλα προσδιορίζόμεθα ἐν τοῖς ἀναλυ-
τικοῖς· ὅταν γὰρ πως πιστεύῃ καὶ γνώριμοι αὐτῷ ὧσιν αἱ
ἀρχαί, ἐπίσταται· εἰ γὰρ μὴ μᾶλλον τῷ συμπεράσματος,
κατὰ συμβεβηκός ἔξει τὴν ἐπιστήμην. περὶ μὲν οὖν ἐπι-
στήμης διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον.

3. λέγομεν $L^b M^b O^b$. || ἔν om $K^b M^b$. || 4. μέρη εἶναι $L^b O^b$. || ἔχον — 5. λόγον om L^b . || 4. καὶ — 5. ἔχοντος om K^b . || 7. ἴσων] ὧν $L^b M^b$. || 8. ᾧ τὰ ἐνδεχόμενα] τῶν ἃ ἐνδέχονται K^b . || 10. ἑκάτερον om M^b . || 11. αὐτῶν, ut videtur, L^b . || 12. λογικόν $K^b M^b$. || βελεῖσθαι K^b . || 23. διὰ] δὲ K^b . || 24. ταῦτα] μὲν ταῦτα $L^b O^b$, ταῦτα μὲν K^b . || τε om L^b . || 26. ἢ post καὶ om M^b . || 28. καλῶς L^b . || 30. ἢ om $K^b O^b$. || ὁμολογουμένως M^b . || 36. δ' om K^b . || ἢ K^b .

1. του γὰρ M^b . || 3. ποιητικόν M^b . || τὸ] καὶ τὸ M^b , om K^b . || πρακτικόν M^b . || 4. ὀρεκτὸς M^b . || 5. διανοητικοῦ M^b . || 11. ἀγένητα K^b . || πεπραγμένα om K^b . || 13. ἀληθεύει $L^b O^b$. || 14. ἄλλαθεν K^b . || 15. ἢ om $K^b M^b$. || 20. μηδ' K^b . || 21. ἄλλως, ὅταν] καὶ ἄλλως, ὅταν M^b . || 24. αἰδία πάντα M^b . || ἀγένητα om M^b . || 25. πᾶσα] ἢ ἀπασα $K^b M^b$. || 27. ἐλέγομεν M^b . || 28. ἢ δὲ — 29. καθόλου om M^b . || 28. ἀρχῆς L^b . || 29. τοῦ om L^b . || 30. ἄρα αἱ ἀρχαὶ O^b . || ὁ om K^b . || ὧν δ' οὐκ L^b . || 31. ἄρα ἢ] γὰρ ἢ M^b . || 33. αἱ om M^b .

4 Τοῦ δ' ἐνδεχομένου ἄλλως ἔχειν ἔστι τι καὶ ποιητὸν καὶ πρακτὸν, ἕτερον δ' ἐστὶ ποιήσις καὶ πράξις· πιεζόμεν δὲ περὶ αὐτῶν καὶ τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις. ὥστε καὶ ἡ μετὰ λόγου ἔξις πρακτικὴ ἕτερον ἐστὶ τῆς μετὰ λόγου ποιητικῆς ἔξεως. διὸ οὐδὲ περιέχονται ὑπ' ἀλλήλων· ἔτε γὰρ ἡ πράξις ποιήσις οὔτε ἡ ποιήσις πράξις ἐστίν. ἐπεὶ δ' ἡ οἰκοδομικὴ τέχνη τίς ἐστι καὶ ὅπερ ἔξις τις μετὰ λόγου ποιητικὴ, καὶ οὐδεμία οὔτε τέχνη ἐστὶν ἥτις οὐ μετὰ λόγου ποιητικὴ ἔξις ἐστίν, οὔτε τοιαύτη ἢ οὐ τέχνη, ταυτὸν ἂν εἴη τέχνη καὶ ἔξις μετὰ λόγου ἀληθοῦς ποιητικῆς. ἔστι 10 δὲ τέχνη πᾶσα περὶ γένεσιν, καὶ τὸ τεχνάζειν, καὶ θεωρεῖν ὅπως ἂν γένηται τι τῶν ἐνδεχομένων καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, καὶ ὧν ἡ ἀρχὴ ἐν τῷ ποιεῖντι ἀλλὰ μὴ ἐν τῷ ποιεμένῳ· οὔτε γὰρ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων ἢ γινομένων ἢ τέχνη ἐστίν, οὔτε τῶν κατὰ φύσιν· ἐν αὐτοῖς γὰρ ἔχουσι 15 ταῦτα τὴν ἀρχήν. ἐπεὶ δὲ ποιήσις καὶ πράξις ἕτερον, ἀνάγκη τὴν τέχνην ποιήσεως ἀλλ' οὐ πράξεως εἶναι. καὶ τρόπον τινα περὶ τὰ αὐτὰ ἐστὶν ἡ τύχη καὶ ἡ τέχνη, καθάπερ καὶ Ἀγαθὸν φησὶ "τέχνη τύχην ἔσπερξε καὶ τύχη τέχνην." ἡ μὲν οὖν τέχνη, ὥσπερ εἴρηται, ἔξις τις μετὰ 20 λόγου ἀληθοῦς ποιητικῆς ἐστίν, ἡ δ' ἀτεχνία τούναντίον μετὰ λόγου ψευδοῦς ποιητικῆς ἔξις, περὶ τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν.

5 Περὶ δὲ φρονήσεως οὕτως ἂν λάβοιμεν, θεωρήσαντες τίνες λέγομεν τοὺς φρονίμους. δοκεῖ δὴ φρονίμους εἶναι τὸ 25 δύνασθαι καλῶς βελεύσασθαι περὶ τὰ αὐτῷ ἀγαθὰ καὶ συμφέροντα, οὐ κατὰ μέρος, οἷον ποῖα πρὸς ὑγίειαν ἢ ἰσχύϊν, ἀλλὰ ποῖα πρὸς τὸ εὖ ζῆν. σημεῖον δ' ὅτι καὶ τοὺς περὶ τι φρονίμους λέγομεν, ὅταν πρὸς τέλος τι σπαδαῖον εὖ λογίζωνται, ὧν μὴ ἐστὶ τέχνη. ὥσε καὶ ὅλως ἂν 30 εἴη φρονίμος ὁ βελευτικός. βελεύεται δ' οὐθείς περὶ τῶν ἀδυνάτων ἄλλως ἔχειν, οὐδὲ τῶν μὴ ἐνδεχομένων αὐτῷ πράττειν· ὥστ' εἴπερ ἐπιστήμη μὲν μετ' ἀποδείξεως, ὧν δ' αἱ ἀρχαὶ ἐνδέχονται ἄλλως ἔχειν, τούτων μὴ ἐστὶν ἀποδείξεις (πάντα γὰρ ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν, καὶ οὐκ 35 φρόνησις· τὸ μὲν γὰρ ἐπιστητὸν ἀποδεικτόν, αἱ δὲ τυχαῖ-

ἐστι βελεύσασθαι περὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων), οὐκ ἂν εἴη ἡ φρόνησις ἐπιστήμη οὐδὲ τέχνη, ἐπιστήμη μὲν ὅτι ἐνδέχεται τὸ πρακτὸν ἄλλως ἔχειν, τέχνη δ' ὅτι ἄλλο τὸ γένος πράξεως καὶ ποιήσεως.λείπεται ἄρα αὐτὴν εἶναι ἔξιν ἀληθῆ μετὰ λόγου πρακτικὴν περὶ τὰ ἀνθρώπων ἀγαθὰ καὶ κακά· τῆς μὲν γὰρ ποιήσεως ἕτερον τὸ τέλος, τῆς δὲ πράξεως ἐκ ἂν εἴη· ἔστι γὰρ αὐτὴ ἡ εὐπραξία τέλος. διὰ τοῦτο Περικλέα καὶ τοὺς τοιοῦτους φρονίμους οἰόμεθα εἶναι, ὅτι τὰ αὐτοῖς ἀγαθὰ καὶ τὰ τοῖς ἀνθρώποις δύνανται θεωρεῖν· εἶναι δὲ τοιοῦτους ἡγούμεθα τὰς οἰκονομικοὺς καὶ τὰς πολιτικούς. ἐνθεν καὶ τὴν σωφροσύνην τούτῳ προσαγορεύομεν τῷ ὀνόματι, ὡς σώζουσιν τὴν φρόνησιν. σώζει δὲ τὴν τοιαύτην ὑπόληψιν. οὐ γὰρ ἅπασαν ὑπόληψιν διαφθείρει· ἔδδ' διασφείει τὸ ἡδὺ καὶ τὸ λυπηρόν, οἷον ὅτι τὸ τρίγωνον 15 δυσὶν ὁρθαῖς ἴσας ἔχει ἢ οὐκ ἔχει, ἀλλὰ τὰς περὶ τὸ πρακτὸν. αἱ μὲν γὰρ ἀρχαὶ τῶν πρακτῶν τὸ οὐ ἕνεκα τὰ πρακτά· τῷ δὲ διεφθαρμένῳ δι' ἡδονὴν ἢ λύπην εὐθύς οὐ φαίνεται ἡ ἀρχή, οὐδὲ δεῖν τέττα ἕνεκεν οὐδὲ διὰ τῆς αἰρεῖσθαι πάντα καὶ πράττειν· ἔστι γὰρ ἡ κακία φθαρτικὴ ἀρχῆς· ὥς· ἀνάγκη τὴν φρόνησιν ἔξιν εἶναι μετὰ λόγου ἀληθῆ, περὶ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ πρακτικὴν. ἀλλὰ μὲν τέχνης μὲν ἐστὶν ἀρετὴ, φρονήσεως δ' ἐκ ἔστιν· καὶ ἐν μὲν τέχνῃ ὁ ἐκὼν ἀμαρτάνων αἰρετώτερος, περὶ δὲ φρόνησιν ἥττον, ὥσπερ καὶ περὶ τὰς ἀρετάς. δῆλον οὖν ὅτι ἀρετὴ 25 τίς ἐστὶ καὶ οὐ τέχνη. δυοῖν δ' ὄντων μερῶν τῆς ψυχῆς τῶν λόγον ἐχόντων, θατέρω ἂν εἴη ἀρετὴ, τοῦ δοξαστικοῦ· ἢ τε γὰρ δόξα περὶ τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν καὶ ἡ φρόνησις. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἔξις μετὰ λόγου μόνον· σημεῖον δ' ὅτι λήθη τῆς μὲν τοιαύτης ἔξεως ἐστὶ, φρονήσεως δ' οὐκ ἔστιν.

Ἐπεὶ δ' ἡ ἐπιστήμη περὶ τῶν καθόλου ἐστὶν ὑπόληψις καὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων, εἰσὶ δ' ἀρχαὶ τῶν ἀποδεικτῶν καὶ πάσης ἐπιστήμης (μετὰ λόγου γὰρ ἡ ἐπιστήμη), τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐπιστητοῦ οὗτ' ἂν ἐπιστήμη εἴη οὔτε τέχνη ἔτε φρόνησις· τὸ μὲν γὰρ ἐπιστητὸν ἀποδεικτόν, αἱ δὲ τυχαῖ-

1. ποιητικὸν καὶ πρακτικόν *M*^b. || 4. ἔξις — λόγος om *L*^b. || 5. διδ] καὶ *L*^b*O*^b. || περιέχεται *K*^b*L*^b*O*^b. || 6. δ' ἢ] δὲ *K*^b. || 7. ἐστὶ om *O*^b. || 12. γήνηται *O*^b. || καὶ ante εἶναι om *M*^b. || 14. ἡ om *L*^b*O*^b. || 16. ταῦτα τὴν] ταύτην *K*^b. || 18. ταῦτ' *K*^b*M*^b. || τέχνη καὶ ἡ τύχη *O*^b. || 22. ποιητικὴ om *M*^b. || 24. οὕτως ἀναλάβοιμεν *M*^b. || 25. δὲ] οὖν *L*^b. || 26. αὐτῷ om *M*^b. || 27. ἢ] ἢ πρὸς *M*^b*O*^b, πρὸς *K*^b*L*^b. || 28. ποῖα om *L*^b. || [ζῆν] ζῆν ὅλον *O*^b, ζῆν ὅλως *L*^b*M*^b. || 29. πρὸς τὸ τέλος τι *K*^b. || 30. λογίζονται *M*^b. || 34. ἐνδέχεται *M*^b, ommissis mox τούτων — 35. ἔχειν.

2. ἡ add *L*^b*O*^b. || 3. πράττειν *M*^b. || 4. τέλος *L*^b. || τῆς πράξεως *M*^b. || 5. ἀνθρώπινα *M*^b. || 7. ἂν εἴη] αἰεὶ *M*^b. || αὕτη *K*^b *M*^b. || 10. τὰς post καὶ om *L*^b*O*^b. || 11. ὅθεν *L*^b*O*^b. || 12. ὥς om *K*^b*M*^b. || 13. πᾶσαν *L*^b*O*^b. || 14. τὸ post καὶ om *K*^b*M*^b. || 15. δύο ὁρθαῖς *K*^b. || 16. γὰρ om *M*^b. || 17. ἢ] καὶ *L*^b, ἢ *K*^b. is λύπη. || 18. ἡ om *K*^b*M*^b. || δεῖ *K*^b. || ἕνεκα *K*^b*M*^b*O*^b. || 20. εἶναι ἔξιν *M*^b. || 21. ἀληθοῦς *M*^b. || 24. ἥττων *K*^b. || 29. μὲν τῆς *L*^b*M*^b*O*^b, τῆς μὲν τῆς *K*^b. || 32. δ'] δ' αἱ *K*^b*M*^b. || ἀποδεικτικῶν *L*^b*M*^b. || 33. ἡ om *K*^b*M*^b. || τῆς — 34. ἐπιστήμη om *L*^b.

νοῦσιν οὕσαι περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν. οὐδὲ δὴ σοφία τούτων ἐστίν· τοῦ γὰρ σοφῆς περὶ ἐνίων ἔχειν ἀποδείξιν ἐστίν. εἰ δὴ οἷς ἀληθεύομεν καὶ μηδέποτε διαψεύδόμεθα περὶ τὰ μὴ ἐνδεχόμενα ἢ καὶ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν, ἐπισήμη καὶ φρόνησις ἐστὶ καὶ σοφία καὶ νοῦς, τῶν δὲ τῶν τριῶν μὴθὲν ἐνδέχεται εἶναι (λέγω δὲ τρία φρόνησιν ἐπιστήμην σοφίαν), λείπεται νοῦν εἶναι τῶν ἀρχῶν.

7 Τὴν δὲ σοφίαν ἐν τε ταῖς τέχναις τοῖς ἀκριβεστάτοις τὰς τέχνας ἀποδίδμεν, οἷον Φειδίαν λιθεργὸν σοφὸν καὶ Πολύκλειτον ἀνδριαντοποιόν, ἐνταῦθα μὲν οὖν οὐθὲν ἄλλο σημαίνοντες τὴν σοφίαν ἢ ὅτι ἀρετὴ τέχνης ἐστίν· εἶναι δέ τινες σοφοὺς οἰόμεθα ὅλως οὐ κατὰ μέρος οὐδ' ἄλλο τι σοφοὺς, ὥσπερ Ὀμηρὸς φησιν ἐν τῷ Μαργίτῃ "τὸν δ' ἔτ' ἀρ σκαπτῆρα θεοὶ θέσαν ἔτ' ἀροτῆρα ἔτ' ἄλλως τι σοφόν." 15 ὥς ἐστι δὴλον ὅτι ἡ ἀκριβεστάτη ἀν τῶν ἐπιστημῶν εἴη ἡ σοφία. δεῖ ἄρα τὸν σοφὸν μὴ μόνον τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν εἶδέναι, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς ἀληθεύειν. ὥς· εἴη ἀν ἡ σοφία νοῦς καὶ ἐπισήμη, ὥσπερ κεφαλὴν ἔχουσα ἐπισήμη τῶν τιμιωτάτων. ἀποπον γὰρ εἴ τις τὴν πολιτικὴν ἢ τὴν φρόνησιν σπυδαϊοτάτην οἶεται εἶναι, εἰ μὴ τὸ ἄριστον τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἀνθρώπος ἐστίν. εἰ δὴ ὑγιεινὸν μὲν καὶ ἀγαθὸν ἕτερον ἀνθρώποις καὶ ἰχθύσι, τὸ δὲ λευκὸν καὶ εὐθύ ταῦτόν ἀεί, καὶ τὸ σοφὸν ταῦτόν πάντες ἀν εἴποιεν, φρόνιμον δὲ ἕτερον· τὸ γὰρ περὶ αὐτὸ ἕκαστα εὖ θεωρῶν φαίεν 25 ἀν εἶναι φρόνιμον, καὶ τούτῳ ἐπιτρέψειαν αὐτά. διὸ καὶ τῶν θηρίων ἓνα φρόνιμά φασιν εἶναι, ὅσα περὶ τὸν αὐτῶν βίον ἔχοντα φαίνεται δύναμιν προνοητικὴν. φανερόν δὲ καὶ ὅτι οὐκ ἀν εἴη ἡ σοφία καὶ ἡ πολιτικὴ ἡ αὐτή· εἰ γὰρ τὴν περὶ τὰ ὠφέλιμα τὰ αὐτοῖς ἑροῦσι σοφίαν, πολλὰ 30 ἔσονται σοφίαι· ὃ γὰρ μία περὶ τὸ ἀπάντων ἀγαθὸν τῶν ζώων, ἀλλ' ἑτέρα περὶ ἕκαστον, εἰ μὴ καὶ ἰατρικὴ μία περὶ πάντων τῶν ζώων. εἰ δ' ὅτι βέλτιστον ἀνθρώπος τῶν ἄλλων ζώων, οὐδὲν διαφέρει· καὶ γὰρ ἀνθρώπος ἄλλα πολὺ

θειότερα τὴν φύσιν, οἷον φανερώτατά γε ἐξ ὧν ὁ κόσμος συνέστηκεν. ἐκ δὴ τῶν εἰρημένων δῆλον ὅτι ἡ σοφία ἐστὶ καὶ ἐπισήμη καὶ νῆς τῶν τιμιωτάτων τῇ φύσει. διὸ Ἀναξαγόραν καὶ Θαλῆν καὶ τοὺς τοιοῦτους σοφοὺς μὲν, φρονίμως δ' οὐ φασιν εἶναι, ὅταν ἰδῶσιν ἀγνοῦντας τὰ συμφέρονθ' ἑαυτοῖς, καὶ περιττὰ μὲν καὶ θαυμασὰ καὶ χαλεπὰ καὶ δαιμόνια εἶδέναι αὐτὲς φασιν, ἀχρηστὰ δ', ὅτι οὐ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ ζητοῦσιν. ἡ δὲ φρόνησις περὶ τὰ 8 ἀνθρώπινα καὶ περὶ ὧν ἐστὶ βελεῦσασθαι· τῷ γὰρ φρονίμως μάλιστα τοῦτ' ἔργον εἶναι φαμεν, τὸ εὖ βελεῦσθαι, βελεύεται δ' οὐθεὶς περὶ τῶν ἀδυνάτων ἄλλως ἔχειν, οὐδ' ὅσων μὴ τέλος τί ἐστὶ, καὶ τοῦτο πρακτὸν ἀγαθόν. ὁ δ' ἀπλῶς εὐβελος ὁ τοῦ ἄριστε ἀνθρώπῳ τῶν πρακτῶν στοχαστικὸς κατὰ τὸν λογισμόν. οὐδ' ἐστὶν ἡ φρόνησις τῶν 15 καὶ ἀδόλῳ μόνον, ἀλλὰ δεῖ καὶ τὰ καθ' ἕκαστα γνωρίζειν· πρακτικὴ γάρ, ἡ δὲ πρᾶξις περὶ τὰ καθ' ἕκαστα. διὸ καὶ ἔνιοι ἐκ εἰδότες ἐτέρων εἰδῶτων πρακτικώτεροι, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις οἱ ἔμπειροι· εἰ γὰρ εἰδείη ὅτι τὰ κοῦφα εὐπεπτα κρέα καὶ ὑγιεινά, ποῖα δὲ κοῦφα ἀγροῖ, ὃ ποιήσει ὑγιειαν, ἀλλ' ὁ εἰδὼς ὅτι τὰ ὀρνίθια κῦφα καὶ ὑγιεινὰ ποιήσει μᾶλλον. ἡ δὲ φρόνησις πρακτικὴ· ὥστε δεῖ ἄμφω ἔχειν, ἢ ταύτην μᾶλλον. εἴη δ' ἀν τις καὶ ἐνταῦθα ἀρχιτεκτονική. ἐστὶ δὲ καὶ ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ φρόνησις ἡ αὐτὴ μὲν ἔστις, τὸ μέντοι εἶναι οὐ ταῦτόν αὐταῖς. τῆς δὲ περὶ 20 πόλιν ἡ μὲν ὡς ἀρχιτεκτονικὴ φρόνησις νομοθετικὴ, ἡ δὲ ὡς τὰ καθ' ἕκαστα τὸ κοινὸν ἔχει ὄνομα, πολιτικὴ· αὕτη δὲ πρακτικὴ καὶ βουλευτικὴ· τὸ γὰρ ψήφισμα πρακτὸν ὡς τὸ ἔσχατον. διὸ πολιτεύεσθαι τούτους μόνους λέγουσιν· μόνον γὰρ πράττουσιν οὗτοι ὥσπερ οἱ χειροτέχναι· δοκεῖ δὲ καὶ φρόνησις μάλισ' εἶναι ἡ περὶ αὐτὸν καὶ ἓνα. καὶ ἔχει αὕτη τὸ κοινὸν ὄνομα, φρόνησις· ἐκεῖνων δὲ ἡ μὲν οἰκονομία, ἡ δὲ νομοθεσία, ἡ δὲ πολιτικὴ, καὶ ταύτης ἡ μὲν βουλευτικὴ ἡ δὲ δικαστικὴ. εἶδος μὲν οὖν τι ἀν εἴη 9 γνώσεως τὸ αὐτῷ εἶδέναι· ἀλλ' ἔχει διαφορὰν πολλήν.

1. οὐδ' ἡ σοφία *K^b*. || 2. ἀποδείξις pr *K^b*. || 3. ψευδόμεθα *M^b*. || 4. μὴ post καὶ *L^b*. || ἡ om *M^bO^b*. || 7. νοῦν] γοῦν νοῦν pr *K^b*, ὦν νῶν corr. || 9. γε *L^bM^b*. || 10. ἀποδιδόμεν *L^bM^b*. || 11. πολὺκλειτον *K^b*. || οὖν om *L^bO^b*. || 12. ἐστὶν ante τέχνης *L^b*, om *O^b*. || 13. τι] τι ἡ *M^bO^b*. || 14. μαργίτη *K^bM^bO^b*. || 15. ἀν *M^b*. || 16. ἡ post ὅτι om *K^bM^bO^b*. || 17. μὴ] οὐ *M^b*. || 19. ὥσπερ] καὶ ὥσπερ *L^bO^b*. || ἐπιστήμην *M^b*. || 20. γὰρ] δὲ *M^b*. || τὴν ἐπιστήμην πολιτικὴν *L^bO^b*. || 21. σπυδαϊοτάτον εἶναι οἶεται *M^b*. || 22. δ' *M^b*. || 23. καὶ τὸ εὐθύ *L^bO^b*. || 24. εἴποιμεν *M^b*. || 25. εὖ] τὸ εὖ *K^bL^bO^b*. || φαίεν ἀν] φησιν *K^b*, φαίεν *L^bM^bO^b*. || 26. τούτων *M^b*. || ἐπιτρέψει *K^b*, ἐπιτρέψειεν *L^bO^b*. || ἑαυτοῦς *M^b*. || 27. φησιν *K^b*. || 28. καὶ om *L^bO^b*. || 30. τὰ αὐτοῖς] τ' αὐτοῖς *K^b*. || 31. τῶν ζώων ἀγαθόν *M^b*. || 33. ὁ ἀνθρώπος *M^b*. || 34. πολλὰ *M^b*.

1. οἷον τὰ φανερώτατά *L^b*. || συνέστηκεν ὁ κόσμος *L^bO^b*. || 3. καὶ ante ἐπιστήμη om *L^b*. || 12. τέλειον *M^b*. || πρακτικὸν *M^b*. || 13. ὁ om *K^b*. || 16. πρακτὴ *M^b*. || 18. οἱ om *L^b*. || 19. ἀγροῖ *L^bM^bO^b*. || 20. ὀρνίθια *K^b*. || 23. καὶ ἡ post πολιτικὴ om *K^b*. || 25. ὡς om *M^b*. || 26. αὕτη — 27. βουλευτικὴ om *M^b*. || 27. καὶ om *K^bL^b*. || 28. ἕκαστον *K^b*. || μόνον *K^bM^bO^b*. || 30. καὶ ἡ φρόνησις *L^bO^b*. || 33. δικαστικὴ] στοχαστικὴ *K^b*. || τι] αὕτη *M^b*. || 34. τὸ] τὸ τὰ *L^bM^b*. || αὐτοῦ *M^b* et fortasse pr *K^b*.

καὶ δοκεῖ ὁ τὰ περὶ αὐτὸν εἰδὼς καὶ διατρίβων φρόνιμος εἶναι, οἱ δὲ πολιτικοὶ πολυπράγμονες· διὸ Εὐριπίδης
 πῶς δ' ἂν φρονοῖν, ὧ παρὴν ἀπραγμόνως
 ἐν τοῖσι πολλοῖς ἡριθμημένῳ στρατοῦ
 ἴσον μετασχεῖν;

τὸς γὰρ περισσὸς καὶ τι πράσσοντας πλέον..

ζητῶσι γὰρ τὸ αὐτοῖς ἀγαθόν, καὶ οἶονται τῷτο δεῖν πράττειν. ἐκ ταύτης οὖν τῆς δόξης ἐλήλυθε τὸ τούτους φρονίμους εἶναι· καίτοι ἴσως οὐκ ἔστι τὸ αὐτοῦ εὖ ἄνευ οἰκονομίας οὐδ' ἄνευ πολιτείας. ἔτι δὲ τὰ αὐτοῦ πῶς δεῖ διοικεῖν, ἄδηλον καὶ σκεπτέον. σημειῶν δ' ἐστὶ τοῦ εἰρημένου καὶ διότι γεωμετρικοὶ μὲν νέοι καὶ μαθηματικοὶ γίνονται καὶ σοφοὶ τὰ τοιαῦτα, φρόνιμος δ' οὐ δοκεῖ γίνεσθαι. αἴτιον δ' ὅτι τῶν καθ' ἑκαστὰ ἐστὶν ἡ φρόνησις, ἃ γίνεται γνώριμα ἐξ ἐμπειρίας, νέος δ' ἐμπειρος οὐκ ἔστι· πληθὺς 15 γὰρ χρόνος ποιεῖ τὴν ἐμπειρίαν· ἐπεὶ καὶ τοῦτ' ἂν τις σκέψαιτο, διὰ τί δὴ μαθηματικὸς μὲν παῖς γένοιτ' ἂν, σοφὸς δ' ἢ φυσικὸς οὐ. ἢ ὅτι τὰ μὲν δι' ἀφαιρέσεώς ἐστιν, τῶν δ' αἱ ἀρχαὶ ἐξ ἐμπειρίας· καὶ τὰ μὲν οὐ πιευσθῶσι οἱ νέοι ἀλλὰ λέγουσιν, τῶν δὲ τὸ τί ἐστὶν οὐκ ἄδηλον. ἔτι 20 ἡ ἀμαρτία ἢ περὶ τὸ καθόλου ἐν τῷ βουλευσάσθαι ἢ περὶ τὸ καθ' ἑκαστον· ἢ γὰρ ὅτι πάντα τὰ βαρύνεσθαι ὕδατα φαῦλα, ἢ ὅτι τοδὲ βαρύνεσθαι. ὅτι δ' ἡ φρόνησις οὐκ ἐπιστήμη, φανερόν· τοῦ γὰρ ἐσχάτου ἐστὶν, ὥσπερ εἴρηται· τὸ γὰρ πρακτικὸν τοῦτον. ἀντίκειται μὲν δὴ τῷ νῷ· ὁ μὲν 25 γὰρ νοῦς τῶν ὄρων, ὧν οὐκ ἔστι λόγος, ἡ δὲ τοῦ ἐσχάτου, οὗ οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη ἀλλ' αἴσθησις, οὐχ ἡ τῶν ἰδίων, ἀλλ' οἷα αἰσθανόμεθα ὅτι τὸ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς ἔσχατον τρίγωνον· στήσεται γὰρ κακῆ. ἀλλ' αὕτη μᾶλλον αἴσθησις ἢ φρόνησις, ἐκείνης δ' ἄλλο εἶδος.

10 Τὸ ζητεῖν δὲ καὶ τὸ βουλευέσθαι διαφέρει· τὸ γὰρ βουλευέσθαι ζητεῖν τι ἐστὶν. δεῖ δὲ λαβεῖν καὶ περὶ εὐβουλίας τί ἐστὶ, πότερον ἐπιστήμη τις ἢ δόξα ἢ εὐστοχία ἢ ἄλλο τι γένος. ἐπιστήμη μὲν δὴ οὐκ ἔστιν· οὐ γὰρ ζητῶσι

περὶ ὧν ἴσασιν, ἢ δ' εὐβουλία βεβλή τις, ὁ δὲ βεβλημένος ζητεῖ καὶ λογίζεται. ἀλλὰ μὴν οὐδ' εὐστοχία· ἄνευ τε γὰρ λόγου καὶ ταχύ τι ἢ εὐστοχία, βεβλημένοι δὲ πολὺν χρόνον, καὶ φασὶ πράττειν μὲν δεῖν ταχύ τὰ βουλευθέντα, βεβλησθαι δὲ βραδέως. ἔτι ἡ ἀγχίνουσα ἕτερον καὶ ἡ εὐβουλία· ἔστι δ' εὐστοχία τις ἢ ἀγχίνουσα. οὐδὲ δὴ δόξα ἢ εὐβουλία ὑδεμία. ἀλλ' ἐπεὶ ὁ μὲν κακῶς βεβλημένος ἀμαρτάνει, ὁ δ' εὖ ὁρθῶς βεβλεύεται, ὁ δὴλον ὅτι ὁρθότης τις ἢ εὐβουλία ἐστὶν, οὗτ' ἐπιστήμης δὲ οὐτε δόξης· ἐπιστήμης μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ὁρθότης (οὐδὲ γὰρ ἀμαρτία), δόξης δ' ὁρθότης ἀλήθεια· ἅμα δὲ καὶ ὠριεῖται ἤδη πᾶν ἢ δόξα ἐστὶν. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἄνευ λόγου ἢ εὐβουλία. διανοίας ἄρα λείπεται· αὕτη γὰρ οὕτω φάσις· καὶ γὰρ ἡ δόξα οὐ ζήτησις ἀλλὰ φάσις τις ἤδη, ὁ δὲ βεβλημένος, εἰάν 15 τε εὖ εἰάν τε κακῶς βεβληνῇται, ζητεῖ τι καὶ λογίζεται. ἀλλ' ὁρθότης τίς ἐστὶν ἢ εὐβουλία βεβλήτης· διὸ ἡ βεβλή ζητήτεια πρῶτον τί καὶ περὶ τί. ἐπεὶ δ' ἡ ὁρθότης πλεοναχῶς, ὁ δὴλον ὅτι ἔῃ πᾶσα· ὁ γὰρ ἀκρατής καὶ ὁ φαῦλος ὁ προτίθεται ἰδεῖν ἐκ τοῦ λογισμοῦ τεύχεται, ὥστε ὁρθῶς ἔσται 20 βεβλημένος, κακὸν δὲ μέγα εἰληφώς. δοκεῖ δ' ἀγαθόν τι εἶναι τὸ εὖ βεβληθῆναι· ἢ γὰρ τοιαύτη ὁρθότης βεβλήτης εὐβουλία, ἢ ἀγαθοῦ τευκτική. ἀλλ' ἔστι καὶ τούτῃ φευδεῖ συλλογισμῷ τυχεῖν, καὶ ὁ μὲν δεῖ ποιῆσαι τυχεῖν, δι' οὗ δ' οὗ, ἀλλὰ ψευδῇ τὸν μέσον ὅρον εἶναι· ὥστ' οὐδ' αὕτη πω εὐβουλία, καθ' ἣν οὗ δεῖ μὲν τυγχάνει, ἔῃ μὲν 25 τοι δι' οὗ ἔδει. ἔτι ἔστι πολὺν χρόνον βεβλημένον τυχεῖν, τὸν δὲ ταχύ. οὐκοῦν οὐδ' ἐκείνῃ πω εὐβουλία, ἀλλ' ὁρθότης ἢ κατὰ τὸ ὠφέλιμον, καὶ ἔῃ δεῖ καὶ ὥς καὶ ὅτε. ἔτι ἔστι καὶ ἀπλῶς εὖ βεβληθῆναι καὶ πρὸς τί τέλος. ἢ μὲν 30 δὴ ἀπλῶς ἢ πρὸς τὸ τέλος τὸ ἀπλῶς κατορθούσα, ἢ δὲ τις ἢ πρὸς τι τέλος. εἰ δὴ τῶν φρονίμων τὸ εὖ βεβληθῆναι, ἢ εὐβουλία εἴη ἂν ὁρθότης ἢ κατὰ τὸ συμφέρον πρὸς τι τέλος, οὗ ἡ φρόνησις ἀληθὴς ὑπόληψις ἐστὶν.

Ἐστὶ δὲ καὶ ἡ σύνεσις καὶ ἡ ἀσυνεσία, καθ' ἃς λέ-

1. τὰ om O^b. || διατρίβων φρόνιμος om K^b. || 2. φιλοπράγμονες L^bO^b. || διὸ διὰ καὶ O^b. || 4. ἡριθμημένον K^bN^b. || στρατῶ M^b. || 5. ἴσων M^b, ἴσου L^b. || 8. τούτους] περὶ τοὺς M^b. || 9. εἶναι om K^b. || τὸ] τὰ τὰ M^b. || εὖ] εἰδέναι M^b, om L^bO^b. || 10. αὐτῶν πῶς διοικεῖν δεῖ M^b. || 11. λεγομένου O^b. || 14. ὅτι] ὅτι καὶ K^bL^bO^b. || 16. γὰρ] δὲ K^b. || 17. διὰ om O^b. || δῆποτε L^bO^b. || 19. αἰ om O^b. || 20. οὐκ om K^bM^b. || 21. τὸ] τὰ K^b. || 22. γὰρ om M^b. || 23. τοδὲ τὸ βαρύνεσθαι K^bM^b. || 25. ἀντίκειται] ἀντιληπτικόν K^b. || μὲν ante δὴ om L^bO^b. || 26. γὰρ δὴ νοῦς M^b. || 27. οὗ om K^bM^b. || 28. οἷα ἢ αἰσθανόμεθα K^bM^b. || τοῖς om M^b. || 30. ἢ L^bM^bO^b. || 32. διαλαβεῖν O^b. || καὶ om K^bM^b. || 33. ἢ post δόξα om O^b.

3. ταχυτήτος ἢ M^b. || 4. δεῖ M^b. || 9. ἢ εὐβουλία τις K^bM^b. || ἐπιστήμη L^b. || δὲ om K^bM^b. || δόξα L^b. || 11. διώριεαι M^b. || 15. τε καὶ κακῶς K^bM^b. || τε M^b. || 16. τις om O^b. || 18. ὁ γὰρ] καὶ γὰρ ὁ M^b. || 20. ὑπεληφώς O^b. || 21. εἶναι add L^bO^b. || βεβλησθαι O^b. || 22. ἢ om M^b. || 23. δι'] τούτου δι' L^bO^b. || 24. ἀλλὰ] ὥς O^b. || 25. αὕτη L^bO^b. || πῶς L^bM^bO^b. || τυγχάνειν L^b. || 28. ἔῃ καὶ ὥς] ἔῃ δικαίως pr K^b. || 29. εὖ om M^b. || 30. ἢ δὲ τις] τις δὲ K^bM^b. || 31. βεβλησθαι K^bO^b. || 32. ἢ ante κατὰ om K^b. || 33. οὗ ἢ] ἢ οὐ K^b.

γομεν συνετοὺς καὶ ἀσυνετές, οὐθ' ὅλως τὸ αὐτὸ ἐπισήμη
ἢ δόξη (πάντες γὰρ ἂν ἦσαν συνετοί) οὔτε τις μία τῶν
κατὰ μέρος ἐπισημῶν, οἷον ἰατρικὴ περὶ ὑγιεινῶν ἢ γεω-
μετρία περὶ μεγέθους· οὔτε γὰρ περὶ τῶν αἰεὶ ὄντων καὶ
ἀκινήτων ἢ σύνεσις ἐστὶν οὔτε περὶ τῶν γιγνομένων ὅτις, 5
ἀλλὰ περὶ ὧν ἀπορήσειεν ἂν τις καὶ βεβλῆσταιτο. διὸ περὶ
τὰ αὐτὰ μὲν τῇ φρονήσει ἐστὶν, ἐκ ἑξὶ δὲ ταῦτ' ἐκείνη
καὶ φρόνησις· ἢ μὲν γὰρ φρόνησις ἐπιτακτικὴ ἐστὶν· τί γὰρ
δεῖ πράττειν ἢ μή, τὸ τέλος αὐτῆς ἐστίν· ἢ δὲ σύνεσις
κριτικὴ μόνον· ταῦτόν γὰρ σύνεσις καὶ εὐσυνεσία καὶ συ- 10
νετοὶ καὶ εὐσύνετοι. ἑξὶ δ' ἔτε τοῦ ἔχειν τὴν φρόνησιν ἔτε
τὸ λαμβάνειν ἢ σύνεσις· ἀλλ' ὥσπερ τὸ μαρτυρεῖν λέγε-
ται ζυγιέναι, ὅταν χρῆται τῇ ἐπισήμῃ, οὕτως ἐν τῷ χρῆ-
σθαι τῇ δόξῃ ἐπὶ τὸ κρίνειν περὶ τούτων περὶ ὧν ἡ φρό-
νησις ἐστὶν, ἀλλὰ λέγοντος, καὶ κρίνειν καλῶς· τὸ γὰρ εὖ 15
τῷ καλῶς ταῦτόν. καὶ ἐντεῦθεν ἐλήλυθε τοῦνομα ἢ σύ-
νεσις, καθ' ἣν εὐσύνετοι, ἐκ τῆς ἐν τῷ μαρτυρεῖν· λέγομεν
γὰρ τὸ μαρτυρεῖν συνιέναι πολλάκις.

Ἡ δὲ καλουμένη γνώμη, καθ' ἣν εὐγνώμονας καὶ
ἔχειν φαμέν γνώμην, ἢ τοῦ ἐπιεικοῦς ἐστὶ κρίσις ὁρθή. 20
σημεῖον δὲ· τὸν γὰρ ἐπιεικῆ μάλιστα φαμεν εἶναι συγ-
γνωμονικόν, καὶ ἐπιεικὲς τὸ ἔχειν περὶ ἑνὶ συγγνώμην.
ἢ δὲ συγγνώμη γνώμη ἐστὶ κριτικὴ τοῦ ἐπιεικοῦς ὁρθή.
ὁρθή δ' ἢ τοῦ ἀληθοῦς.

12 Εἰσὶ δὲ πᾶσαι αἱ ἔξεις εὐλόγως εἰς ταῦτ' εἰσέναι· 25
λέγομεν γὰρ γνώμην καὶ σύνεσιν καὶ φρόνησιν καὶ νοῦν
ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς ἐπιφέροντες γνώμην ἔχειν καὶ νοῦν ἡδὴ
καὶ φρονίμους καὶ συνετές· πᾶσαι γὰρ αἱ δυνάμεις αὗται
τῶν ἐσχάτων εἰσὶ καὶ τῶν καθ' ἑκάστον, καὶ ἐν μὲν τῷ
κριτικῷ εἶναι περὶ ὧν ὁ φρόνιμος, συνετὸς καὶ εὐγνώμων 30
ἢ συγγνώμων· τὰ γὰρ ἐπιεικῆ κοινὰ τῶν ἀγαθῶν ἀπάν-
των ἐστὶν ἐν τῷ πρὸς ἄλλον. ἑξὶ δὲ τῶν καθ' ἑκάστη καὶ
τῶν ἐσχάτων πάντα τὰ πρακτά· καὶ γὰρ τὸν φρόνιμον
δεῖ γινώσκειν αὐτά, καὶ ἡ σύνεσις καὶ ἡ γνώμη περὶ τὰ
πρακτά, ταῦτα δ' ἐσχάτα. καὶ ὁ νοῦς τῶν ἐσχάτων ἐπ' 35
ἀμφότερα· καὶ γὰρ τῶν πρώτων ὅρων καὶ τῶν ἐσχάτων

νοῦς ἐστὶ καὶ οὐ λόγος, καὶ ὁ μὲν κατὰ τὰς ἀποδείξεις
τῶν ἀκινήτων ὅρων καὶ πρώτων, ὁ δ' ἐν ταῖς πρακτικαῖς
τοῦ ἐσχάτου καὶ ἐνδεχομένου καὶ τῆς ἐτέρας προτάσεως·
ἀρχαὶ γὰρ τοῦ οὗ ἔνεκα αὗται· ἐκ τῶν καθ' ἑκάστη γὰρ
τὸ καθόλου. τῶν ἔν ἔχειν δεῖ αἰσθησιν, αὕτη δ' ἐστὶ νῆς.
διὸ καὶ φυσικὰ δοκεῖ εἶναι ταῦτα, καὶ φύσει σοφὸς μὲν
οὐδεὶς, γνώμην δ' ἔχειν καὶ σύνεσιν καὶ νοῦν. σημεῖον δ'
ὅτι καὶ ταῖς ἡλικίαις οἰόμεθα ἀκολουθεῖν, καὶ ἡδὲ ἡ ἡλικία
νοῦν ἔχει καὶ γνώμην, ὡς τῆς φύσεως αἰτίας οὕσης. διὸ 5
καὶ ἀρχὴ καὶ τέλος νοῦς· ἐκ τούτων γὰρ αἱ ἀποδείξεις
καὶ περὶ τούτων. ὥστε δεῖ προσέχειν τῶν ἐμπειρῶν καὶ
πρεσβυτέρων ἢ φρονίμων ταῖς ἀναποδείκτοις φάσεσι καὶ
δόξαις οὐχ ἥττον τῶν ἀποδείξεων· διὰ γὰρ τὸ ἔχειν ἐκ
τῆς ἐμπειρίας ὅμμα ὁρῶσιν ὁρθῶς. τί μὲν οὖν ἐστὶν ἡ
φρόνησις καὶ ἡ σοφία, καὶ περὶ τίνα ἐκάτερα τυγχάνει
οὔσα, καὶ ὅτι ἄλλου τῆς ψυχῆς μορίου ἀρετὴ ἐκάτερα,
εἴρηται.

Διαπορήσειε δ' ἂν τις περὶ αὐτῶν τί χρήσιμοι εἰσιν. 13
ἢ μὲν γὰρ σοφία οὐδὲν θεωρεῖ ἔξ ὧν ἔξαι εὐδαίμων ἄν-
θρώπος (οὐδεμιὰς γὰρ ἐστὶ γενέσεως), ἢ δὲ φρόνησις τῶτο
μὲν ἔχει, ἀλλὰ τίνος ἔνεκα δεῖ αὐτῆς, εἴπερ ἢ μὲν φρό-
νησις ἐστὶν ἢ περὶ τὰ δίκαια καὶ καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἀν-
θρώπου, ταῦτα δ' ἐστὶν ἂ τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἀνδρὸς πράττειν,
ἐδὲν δὲ πρακτικώτεροι τῷ εἰδέναι αὐτὰ ἔσμεν, εἴπερ ἔξεις
αἱ ἀρεταὶ εἰσιν, ὥσπερ οὐδὲ τὰ ὑγιεινὰ ἐδὲ τὰ εὐεκτικά,
ὅσα μὴ τῷ ποιεῖν ἀλλὰ τῷ ἀπὸ τῆς ἔξεως εἶναι λέγεται·
ἐθὲν γὰρ πρακτικώτεροι τῷ ἔχειν τὴν ἰατρικὴν καὶ γυμνα-
σικὴν ἔσμεν. εἰ δὲ μὴ τῶν χάριν φρόνιμον θετέον ἀλλὰ
τοῦ γίνεσθαι, τοῖς οὗσι σπουδαίοις οὐδὲν ἂν εἴη χρήσιμος,
ἔτι δ' οὐδὲ τοῖς μὴ ἔχουσιν· οὐδὲν γὰρ διοίσει αὐτοὺς ἔχειν
ἢ ἄλλοις ἔχουσι πείθεσθαι, ἰκανῶς τ' ἔχου ἂν ἡμῖν ὥσπερ
καὶ περὶ τὴν ὑγίειαν· βουλόμενοι γὰρ ὑγιαίνειν ὅμως οὐ
μαρτυρομεν ἰατρικὴν. πρὸς δὲ τούτοις ἄτοπον ἂν εἶναι δό-
ξειεν, εἰ χείρων τῆς σοφίας οὔσα κυριώτερα αὐτῆς ἔξαι·
ἢ γὰρ ποιοῦσα ἀρχεῖ καὶ ἐπιτάττει περὶ ἑκάστον. περὶ δὲ
τούτων λεκτέον· νῦν μὲν γὰρ ἡ πόρηται περὶ αὐτῶν μόνον.

3. ἐπισημῶν κατὰ μέρος *O^b*. || οἷον] οἷον ἢ *K^bM^b*, οἷον ἢ *O^b*. || ὑγιεινῶν] ὑγιεινῶν γὰρ ἂν ἦν *L^bM^bO^b*. || ἢ *K^b*. || 4. μεγέθῃ *K^bM^b*
O^b. || γὰρ οὔτε *M^b*. || καὶ ἀκινήτων om *L^b*. || 5. ὅτις om *L^bO^b*. || 8. τί — 9. ἐστὶν om *M^b*. || 9 et 10. ζύνεσις et εὐσυνεσία *K^b*. || 10.
συνετοί] γὰρ οἱ συνετοὶ *L^b*. συνετοὶ καὶ om *K^b*. || 11. τῷ *L^bM^b*. || 12. τῷ *L^bM^b*. || ἢ om *O^b*. || 19. συγγνώμονας *K^bM^b*. || 23. ὁρθή
om *K^b*. || 27. ἡδὴ δὲ καὶ *M^b*. || 29. ἑκάστη *M^b*. || μὲν om *M^b*. || 31. πάντων *L^bO^b*. || 32. ἐξ] εἰ *O^b*. || 33. ἅπαντα *O^b*, ἀπάντων
K^bM^b. || πρακτικά *M^b*. || 36. ἀμφότερον *L^bM^b*.

1. καὶ ante ὁ om *L^bO^b*. || ὁ] ὁ λόγος *K^b*. || 3. ἐσχάτου] τρίτου *K^b*. || 4. οὗ om *K^b*. || 5. ἔν] δὲ *M^b*, om *K^b*. || δεῖ ἔχειν
M^b. || 7. ἔχει *M^bO^b*. || 10. αἱ om *K^b*. || 14. ὁρθῶς] ἀρχαῖς *K^bM^b*. || 15. τί *K^bM^b*. || 18. ἀπορήσει *M^b*. || 19. θεωρήσει *K^bM^b*. ||
22. ἢ om *L^b*. || 24. ἐδὲ δὴ *L^b*. || 26. μὴ ἐν τῷ *M^b*. || 27. τὸ *K^b*. || καὶ] ἢ *O^b*. καὶ γυμνασικὴν om *M^b*. || 28. ἥτερον *K^bM^b*. ||
29. γενέσθαι *M^b*. || χρήσιμον *K^bL^b*. || 30. αὐτοῖς *K^bM^b*. || 32. ὅμως om *M^b*. || 35. ἢ] οὐ *M^b*. || 36. μὲν om *M^b*.

πρῶτον μὲν ἔν λέγομεν ὅτι καθ' αὐτὰς ἀναγκαῖον αἰρετάς
αὐτὰς εἶναι, ἀρετὰς γ' ἕσας ἑκατέραν ἑκατέρῃ τῷ μορίῳ, καὶ
εἰ μὴ ποιῶσι μηδὲν μηδετέρα αὐτῶν. ἔπειτα καὶ ποῖσι
μὲν, οὐχ ὡς ἱατρικὴ δὲ ὑγίειαν, ἀλλ' ὡς ἡ ὑγίεια, ἕτως
ἡ σοφία εὐδαιμονίαν· μέρος γὰρ οὕσα τῆς ὅλης ἀρετῆς
τῷ ἔχουσιν ποιεῖ καὶ τῷ ἐνεργεῖν εὐδαίμονα. ἔτι τὸ ἔργον
ἀποτελεῖται κατὰ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἠθικὴν ἀρετὴν· ἡ
μὲν γὰρ ἀρετὴ τὸν σκοπὸν ποιεῖ ὀρθόν, ἡ δὲ φρόνησις τὰ
πρὸς τοῦτον. τοῦ δὲ τετάρτου μορίου τῆς ψυχῆς οὐκ ἔστιν
ἀρετὴ τοιαύτη, τοῦ θρεπτικῆς· οὐδὲν γὰρ ἐπ' αὐτῷ πράτ-
τειν ἢ μὴ πράττειν. περὶ δὲ τοῦ μὴθέν εἶναι πρακτικωτέ-
ρης διὰ τὴν φρόνησιν τῶν καλῶν καὶ δικαίων, μικρὸν ἄνω-
θεν ἀρκτέον, λαβόντας ἀρχὴν ταύτην. ὥσπερ γὰρ καὶ τὰ
δίκαια λέγομεν πράττοντάς τινας οὕτω δικαίως εἶναι, οἷον
τοὺς τὰ ὑπὸ τῶν νόμων τεταγμένα ποιῶντας ἢ ἄκοντας
ἢ δι' ἀγνοίαν ἢ δι' ἑτερόν τι καὶ μὴ δι' αὐτὰ (καίτοι πράτ-
τουσί γε ἂ δὲ καὶ ὅσα χρὴ τὸν σπουδαῖον), οὕτως, ὡς
ἔοικεν, ἔστι τὸ πῶς ἔχοντα πράττειν ἕκαστα ὥς εἶναι ἀγα-
θόν, λέγω δ' οἷον διὰ προαίρεσιν καὶ αὐτῶν ἕνεκα τῶν
πραττομένων. τὴν μὲν οὖν προαίρεσιν ὀρθὴν ποιεῖ ἡ ἀρετὴ,
τὸ δ' ὅσα ἐκείνης ἕνεκα πέφυκε πράττεσθαι οὐκ ἔστι τῆς
ἀρετῆς ἀλλ' ἑτέρας δυνάμεως. λεκτέον δ' ἐπιστήσας σα-
φέστερον περὶ αὐτῶν. ἔστι δὴ τις δύναμις ἣν καλοῦσι δει-
νότητα· αὕτη δ' ἐστὶ τοιαύτη ὥς τε πρὸς τὸν ὑποτεθέντα
σκοπὸν συντείνοντα δύνασθαι ταῦτα πράττειν καὶ τυγχά-
νειν αὐτῶν. ἂν μὲν οὖν ὁ σκοπὸς ἢ καλός, ἐπαινετὴ ἔσιν,
ἂν δὲ φαῦλος, πανουργία· διὸ καὶ τοὺς φρονίμους δεινούς
καὶ πανούργους φαρμέν εἶναι. ἔστι δ' ἡ φρόνησις ἔχῃ ἡ δει-
νότης, ἀλλ' οὐκ ἄνευ τῆς δυνάμεως ταύτης. ἡ δ' ἔστι τῷ
ἁματι ταύτῃ γίνεσθαι τῆς ψυχῆς οὐκ ἄνευ ἀρετῆς, ὡς
εἴρηται τε καὶ ἔστι δῆλον· οἱ γὰρ συλλογισμοὶ τῶν πρα-
κτῶν ἀρχὴν ἔχοντες εἰσιν, ἐπειδὴ τοιούδε τὸ τέλος καὶ τὸ
ἀρίστον, ὅτιδ' ἂν ποτε ὦν· ἔστω γὰρ λόγου χάριν τὸ τυχερόν.
τοῦτο δ' εἰ μὴ τῷ ἀγαθῷ, οὐ φαίνεται· διασρέφει γὰρ ἡ
μοχθηρία καὶ διαψεύδεται ποιεῖ περὶ τὰς πρακτικὰς ἀρ-
χάς. ὥς τε φανερόν ἐστι ἀδύνατον φρόνιμον εἶναι μὴ ὄντα

ἀγαθόν. σκεπτέον δὲ πάλιν καὶ περὶ ἀρετῆς· καὶ γὰρ ἡ
ἀρετὴ παραπλησίως ἔχει ὡς ἡ φρόνησις πρὸς τὴν δεινότητα·
οὐ ταῦτόν μὲν, ὅμοιον δὲ· ἔτω καὶ ἡ φυσικὴ ἀρετὴ πρὸς
τὴν κυρίαν. πᾶσι γὰρ δοκεῖ ἕκαστα τῶν ἡθῶν ὑπάρχειν
φύσει πως· καὶ γὰρ δίκαιοι καὶ σωφρονικοὶ καὶ ἀνδρεῖοι
καὶ τᾶλλα ἔχουσιν εὐθὺς ἐκ γενετῆς· ἀλλ' ὅμως ζητούμεν
ἑτερόν τι τὸ κυρίως ἀγαθόν καὶ τὰ τοιαῦτα ἄλλον τρόπον
ὑπάρχειν· καὶ γὰρ παισὶ καὶ θηρίοις αἱ φυσικαὶ ὑπάρ-
χουσιν ἔξεις, ἀλλ' ἄνευ νοῦ βλαβεραὶ φαίνονται οὖσαι.
πλὴν τοσούτον ἔοικεν ὁρᾶσθαι, ὅτι ὥσπερ σώματι ἰσχυρῷ
ἄνευ ὁφείας κινημένῳ συμβαίνει σφάλλεσθαι ἰσχυρῶς διὰ
τὸ μὴ ἔχειν ὄψιν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα· ἐὰν δὲ λάβῃ νοῦν,
ἐν τῷ πράττειν διαφέρει. ἡ δ' ἔστι ὁμοία οὕσα τότε ἔσται
κυρίως ἀρετὴ. ὥς τε καθάπερ ἐπὶ τοῦ δοξαστικοῦ δύο εἰσὶν
εἶδη, δεινότης καὶ φρόνησις, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ δύο
ἐστί, τὸ μὲν ἀρετὴ φυσικὴ τὸ δ' ἡ κυρία, καὶ τούτων ἡ
κυρία οὐ γίνεσθαι ἄνευ φρονήσεως. διόπερ τινὲς φασὶ πά-
σας τὰς ἀρετὰς φρονήσεις εἶναι, καὶ Σωκράτης τῇ μὲν
ὀρθῶς ἐξήτει τῇ δ' ἡμάρτανεν· ὅτι μὲν γὰρ φρονήσεις ὤρετο
εἶναι πάσας τὰς ἀρετὰς, ἡμάρτανεν, ὅτι δ' οὐκ ἄνευ φρο-
νήσεως, καλῶς ἔλεγεν. σημειῖον δὲ· καὶ γὰρ νῦν πάντες,
ὅταν ὀρίζωνται τὴν ἀρετὴν, προσιθέασιν τὴν ἔξιν, εἰπόντες
καὶ πρὸς αὐτὴν ἐστὶ, τὴν κατὰ τὸν ὀρθόν λόγον· ὀρθὸς δ' ὁ
κατὰ τὴν φρόνησιν. εἰκασίαι δὲ μαντεύεσθαι πως ἅπαντες
ὅτι ἡ τοιαύτη ἔστι ἀρετὴ ἐστὶν ἡ κατὰ τὴν φρόνησιν. δεῖ
δὲ μικρὸν μεταβῆναι· ἔτι γὰρ μόνον ἡ κατὰ τὸν ὀρθόν λό-
γον, ἀλλ' ἡ μετὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἔστι ἀρετὴ ἐστὶν. ὀρθὸς
δὲ λόγος περὶ τῶν τοιούτων ἡ φρόνησις ἐστὶν. Σωκράτης
μὲν ἔν λόγῳ τὰς ἀρετὰς ὥρετο εἶναι (ἐπιστήμας γὰρ εἶναι
πάσας), ἡμεῖς δὲ μετὰ λόγου. δῆλον ἔν ἐκ τῶν εἰρημένων
ἔτι οὐχ οἷον τε ἀγαθόν εἶναι κυρίως ἄνευ φρονήσεως, ἔδδ
φρόνιμον ἄνευ τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς. ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος
ταύτην λύει· ἂν, ὡς διαλεχθεῖν τις ἂν ὅτι χαρίζονται ἀλ-
λήλων αἱ ἀρεταί· οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς εὐφύεσθαι πρὸς ἀπά-
σας, ὥς τε τὴν μὲν ἤδη τὴν δ' οὕτω εἰληφώς ἔσαι· τῆτο
γὰρ κατὰ μὲν τὰς φυσικὰς ἀρετὰς ἐνδέχεται, καθ' ἃς

1. λέγομεν *K^b*. || 2. γ' τε *O^b*. || ἑκατέρας *K^b*. || τῷ *om L^bO^b*. || 3. καὶ ποιουσῶν *K^b*. || 4. ὡς ἡ *K^b*. || ἡ *om M^b*. || 6. τῷ ἐνεργεῖν] ἐνεργεῖα *K^b*, ἐνεργεῖ *O^b*. || εὐδαιμονία *K^b*, εὐδαίμονιαν *L^bO^b*, τὸν εὐδαίμονα *M^b*. || 10. οὐδὲ *L^b*. || ἐφ' ἑαυτῷ *L^bO^b*, ἐν αὐτῷ *γ^s L^b*. || 14. λέγομεν *om L^bO^b*. || οἷον] ἡ *K^b*, nec pluribus litteris locus. || 15. προστεταγμένα *M^b*. || 18. ἔστι — 19. αὐτῶν *om K^b*. || 19. διὰ τὴν προαίρεσιν *M^b*. || 20. τὴν μὲν οὖν] καὶ τὴν μὲν *M^b*. || 21. πράττεσθαι πέφυκε *L^b*. || 23. δ' ἡ *M^b*. || τις *om K^b*. || 26. οὖν σκοπός ἐστι καλός *M^b*. || 27. ἐὰν *K^b*. || 28. δεινότης] δύναμις *K^bL^bO^b*. || 30. ἄνευ] ἄνευ γὰρ *M^b*. || 31. τε *om M^b*. || 1. καὶ *om O^b*, καὶ περὶ *om L^b*. || καὶ γὰρ ἡ ἀρετὴ παραπλησίως] παραπλησίως γὰρ *L^bO^b*. || 3. καὶ *om O^b*. || 4. ἀγαθῶν *M^b*. || 5. καὶ ante γὰρ *om M^b*. || 12. δὲ *om K^b*. || 13. διαφέρει *om M^b*. || ἔστι *M^b*. || 16. ἠθικὴ *K^b*. || 20. εἶναι *om L^b*. || 21. καὶ τῶν γὰρ καὶ πάντες *L^b*. || 23. τὴν *om M^b*. || δ'] γὰρ *M^b*. || 24. τὴν *om O^b*. || δὲ *M^b*. || 25. ἀρίστη *M^b*. || 26. εἰ γὰρ] ἔστι γὰρ εἰ *K^b*. || 27. ἐστὶν *om M^bO^b*. || 29. γὰρ εἶναι] γὰρ ὤρετο *O^b*. || 31. κυρίως et 33. ταύτη *om M^b*. || 36. γὰρ] δὲ *M^b*.

δὲ ἀπλῶς λέγεται ἀγαθός, οὐκ ἐνδέχεται· ἅμα γὰρ τῇ φρονήσει μιᾷ οὕτῃ πᾶσαι ὑπάρξουσιν. δῆλον δέ, καὶ εἰ μὴ πρακτικὴ ἦν, ὅτι ἔδει ἂν αὐτῆς διὰ τὸ τοῦ μορίου ἀρετὴν εἶναι, καὶ ὅτι οὐκ ἔσται ἡ προαίρεσις ὀρθὴ ἄνευ φρονήσεως οὐδ' ἄνευ ἀρετῆς· ἡ μὲν γὰρ τὸ τέλος, ἡ δὲ 5 τὰ πρὸς τὸ τέλος ποιεῖ πράττειν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κυρία γ' ἐστὶ τῆς σοφίας οὐδὲ τοῦ βελτίονος μορίου, ὥσπερ οὐδὲ τῆς ὑγιείας ἡ ἰατρικὴ· οὐ γὰρ χρῆται αὐτῇ, ἀλλ' ὁρᾷ ὥπως γένηται· ἐκείνης ἔν ἔνεκα ἐπιτάττει, ἀλλ' ἐκ ἐκείνης. ἔτι ὅμοιον καὶ εἰ τις τὴν πολιτικὴν φαίη ἀρχεῖν τῶν θεῶν, 10 ὅτι ἐπιτάττει περὶ πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει.

Η.

Μετὰ δὲ ταῦτα λεκτέον, ἄλλην ποιησαμένους ἀρχήν, 15 ὅτι τῶν περὶ τὰ ἦθη φευκτῶν τρία ἐστὶν εἶδη, κακία ἀκρασία θηριότης. τὰ δ' ἐναντία τοῖς μὲν δυτὶ δῆλα· τὸ μὲν γὰρ ἀρετὴν τὸ δ' ἐγκράτειαν καλύμμεν· πρὸς δὲ τὴν θηριότητα μάλιστα ἂν ἀρμόττοι λέγειν τὴν ὑπὲρ ἡμᾶς ἀρετὴν, ἡρώϊκὴν τινα καὶ θείαν, ὥσπερ Ὁμηρὸς περὶ Ἑκτορος πε- 20 ποίηκε λέγοντα τὸν Πρίαμον ὅτι σφόδρα ἦν ἀγαθός, "ἐδὲ ἐώκει ἀνδρός γε θνητοῦ παῖς ἔμμεναι ἀλλὰ θεοῦ." ὥστ' εἰ, καθάπερ φασὶν, ἐξ ἀνθρώπων γίνονται θεοὶ δι' ἀρετῆς ὑπερβολήν, τοιαύτη τις ἂν εἴη δῆλον ὅτι ἡ τῇ θηριώδει ἀντιτιθεμένη ἔστι· καὶ γὰρ ὥσπερ οὐδὲ θηρίου ἐστὶ κακία 25 ἐδ' ἀρετῇ, ὅπως ἐδὲ θεῷ, ἀλλ' ἡ μὲν τιμιώτερον ἀρετῆς, ἡ δ' ἕτερον τι γένος κακίας. ἐπεὶ δὲ σπάνιον καὶ τὸ θεῖον ἄνδρα εἶναι, καθάπερ οἱ Λάκωνες εἰώθασι προσαγορεύειν, ὅταν ἀγασθῶσι σφόδρα τε (σεῖος ἀνὴρ φασιν), ὅτω καὶ ὁ θηριώδης ἐν τοῖς ἀνθρώποις σπάνιος. μάλιστα δ' ἐν τοῖς 30 βαρβάροις ἐστὶν, γίνεται δ' ἕνια καὶ διὰ νόσους καὶ πηρώσεις· καὶ τὰς διὰ κακίαν δὲ τῶν ἀνθρώπων ὑπερβάλλοντας οὕτως ἐπιδυσφημῶμεν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τοιαύτης διαθέσεως ὕστερον ποιητέον τινα μνείαν, περὶ δὲ κακίας εἴρηται πρότερον· περὶ δὲ ἀκρασίας καὶ μαλακίας καὶ τρυ- 35 φῆς λεκτέον, καὶ περὶ ἐγκρατείας καὶ καρτερίας· ἕτε γὰρ

ὡς περὶ τῶν αὐτῶν ἔξεον τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ μοχθηρίᾳ ἐκατέραν αὐτῶν ὑποληπτέον, οὕθ' ὡς ἕτερον γένος. δεῖ δ', ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων, τιθέντας τὰ φαινόμενα καὶ πρῶτον διαπορήσαντας οὕτω δεικνύναι μάλιστα μὲν πάντα τὰ ἐνδοξα περὶ ταῦτα τὰ πάθη, εἰ δὲ μή, τὰ πλεῖστα καὶ κυριώτατα· ἐὰν γὰρ λύηται τε τὰ δυσχερῆ καὶ καταλείπεται τὰ ἐνδοξα, δεδειγμένον ἂν εἴη ἱκανῶς.

Δοκεῖ δὲ ἡ τε ἐγκράτεια καὶ καρτερία τῶν σπεδαίων 2 καὶ τῶν ἐπαινετῶν εἶναι, ἡ δ' ἀκρασία τε καὶ μαλακία τῶν φαύλων τε καὶ ψεκτῶν, καὶ ὁ αὐτὸς ἐγκρατὴς καὶ ἐμμενετικός τῷ λογισμῷ καὶ ἀκρατὴς καὶ ἐκσατικός τῷ λογισμῷ. καὶ ὁ μὲν ἀκρατὴς εἰδὼς ὅτι φαῦλα πράττει διὰ πάθος, ὁ δ' ἐγκρατὴς εἰδὼς ὅτι φαῦλαι αἱ ἐπιθυμίαι οὐκ ἀκολουθεῖ διὰ τὸν λόγον. καὶ τὸν σώφρονα μὲν ἐγκρατῆ καὶ καρτερικόν, τὸν δὲ τοῖστον οἱ μὲν πάντα σώφρονα οἱ δ' ἕ, καὶ τὸν ἀκόλαστον ἀκρατῆ καὶ τὸν ἀκρατῆ ἀκόλαστον συγκεχυμένως, οἱ δ' ἑτέρος εἶναι φασιν. τὸν δὲ φρόνιμον ὅτε μὲν ἕ φασιν ἐνδέχσθαι εἶναι ἀκρατῆ, ὅτε δ' ἐνὶ φρονίμους ὄντας καὶ δεινὰς ἀκρατεῖς εἶναι. ἔτι ἀκρατεῖς λέγονται καὶ θυμῷ καὶ τιμῇ καὶ κέρδει. τὰ μὲν ἐν λεγόμενα ταῦτ' ἐστὶν.

Ἀπορήσειε δ' ἂν τις πῶς ὑπολαμβάνων ὀρθῶς ἀκρα- 3 τεύεται τις. ἐπιστάμενον μὲν οὖν οὐ φασὶν τινες οἷόν τε εἶναι· δεινὸν γὰρ ἐπιστήμης ἐνούσης, ὡς ᾤετο Σωκράτης, ἄλλο τι κρατεῖν καὶ περιέλκειν αὐτὸν ὥσπερ ἀνδράποδον. Σωκράτης μὲν γὰρ ὅλως ἐμάχετο πρὸς τὸν λόγον ὡς ἐκ ὕψους ἀκρασίας· ὕβρεα γὰρ ὑπολαμβάνοντα πράττειν παρὰ τὸ βέλτιστον, ἀλλὰ δι' ἄγνοϊαν. ἔτος μὲν ἔν ὁ λόγος ἀμφισβητεῖ τοῖς φαινομένοις ἐναργῶς, καὶ δέον ζητεῖν περὶ τὸ πάθος, εἰ δι' ἄγνοϊαν, τίς ὁ τρόπος γίνεται τῆς ἀγνοίας. ὅτι γὰρ οὐκ οἶται γὰρ ὁ ἀκρατευόμενος πρὶν ἐν τῷ πάθει γενέσθαι, φανερόν. εἰσὶ δὲ τινες οἱ τὰ μὲν συγχωροῦσι τὰ δ' ἕ, τὸ μὲν γὰρ ἐπιστήμης μὴθὲν εἶναι κρεῖττον ὁμολογοῦσι, τὸ δὲ μὴθὲνα πράττειν παρὰ τὸ δόξαν βέλτιον οὐχ ὁμολογεῖν, καὶ διὰ τῆτο τὸν ἀκρατῆ φασὶν ἐκ ἐπιστήμης ἔχοντα κρατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἡδονῶν ἀλλὰ δόξαν. ἀλλὰ μὴν εἴγε δόξα καὶ μὴ ἐπιστήμη, μὴδ' ἰσχυρὰ ὑπό-

2. ὑπαρχούση *K²M²*. || ἅπασαι *O²*. || ὑπάρχουσι *L²O²*. || καὶ *O²*. || 3. πρακτικὴν, omisso ἦν, *K²*. || ἂν om *K²M²*. || τοῦ om *L²*. || 6. τὰ om *K²*. || 7. γε om *M²*. || 8. ἡ om *K²M²*. || 9. ἐκείνη *K²*. || ἐν] *ε* *M²N²*. || 11. περὶ om *M²*. || post πέλει *M²* καὶ δὴ οὕτω ταῦτα. || 15. μετὰ — ἀρχήν] haec sexto libro dat *K²*. || δὲ om *K²*. || ἥτερον *M²*. || 19. αἱ] ἂν τις *L²*. || 20. θείαν] ὁσίαν *O²*. || 21. ἐδὲ] ἡ γὰρ *M²*, ἐδὲ γὰρ *L²O²*. || 22. παῖς *K²*. || 23. θεῖος *L²M²*. || 24. θηριώδης *K²L²*. || 26. τιμιώτερος, *L²M²*. || 27. καὶ om *L²*. || 29. ἀγαπῶσι *M²*. || θεῖος *L²M²*. || 30. σπανίως *M²*. || 32. δι' ἀκακίαν *M²*. || 33. δυσφημῶμεν *L²*. || τῆς διαθέσεως τῆς τοιαύτης *K²M²*.

6. τε om *L²O²*. || καταλήπεται *K²*. || 8. δ' ἡ ἐγκράτεια *K²M²*. || 9. τῶν om *L²O²*. || 10. τε om *K²M²*. || ὁ om *K²*. || 14. πάντες *M²*, πάντως corr *L²*. || 16. οἱ] ὅτε *L²O²*. || ἑτέρως *M²*. || 17. τοτὲ *L²O²*. || 18. ἔτι ἀκρατεῖς om *L²*. || 22. μὲν om *K²* *M²*. || τε] τε τινα *O²*. || 24. αὐτὴν *K²*. || 29. τοῦ πάθους *M²*. || ὁ om *K²*. || 30. οἶται ὁ ἐγκρατευόμενος *M²*. || 31. δὴ *K²O²*.

ληψις ἢ ἀντιτείνουσα ἀλλ' ἡρεμαία, καθάπερ ἐν τοῖς δι-
 σαύρουσι, συγγνώμη τῷ μὴ μένειν ἐν αὐταῖς πρὸς ἐπιθυ-
 μίας ἰσχυράς· τῇ δὲ μοχθηρίᾳ οὐ συγγνώμη, οὐδὲ τῶν
 ἄλλων οὐδενὶ τῶν ψεκτῶν. φρονήσεως ἄρα ἀντιτείνουσης·
 αὕτη γὰρ ἰσχυρότατον. ἀλλ' ἄτοπον· ἔσται γὰρ ὁ αὐτὸς
 ἅμα φρόνιμος καὶ ἀκρατής, φήσκει δ' ἐδ' ἂν εἰς φρονίμους
 εἶναι τὸ πράττειν ἐκόντα τὰ φαυλότατα. πρὸς δὲ τέτοις
 δέδεικται πρότερον ὅτι πρακτικός γε ὁ φρόνιμος· τῶν γὰρ
 ἐσχάτων τις καὶ τὰς ἄλλας ἔχων ἀρετάς. ἔτι εἰ μὲν ἐν
 τῷ ἐπιθυμίας ἔχειν ἰσχυράς καὶ φαύλας ὁ ἐγκρατής, ἔτι
 ἔσται ὁ σώφρων ἐγκρατής οὐδ' ὁ ἐγκρατής σώφρων· οὕτε
 γὰρ τὸ ἄγαν σώφρωνος ἔτε το φαύλας ἔχειν. ἀλλὰ μὴν
 δεῖ γε· εἰ μὲν γὰρ χορηγῶν αἱ ἐπιθυμίαι, φαύλη ἢ κω-
 λούσα ἔστι μὴ ἀκολουθεῖν, ὥσθ' ἢ ἐγκράτεια οὐ πᾶσα
 σπουδαία· εἰ δ' ἀσθενεῖς καὶ μὴ φαῦλαι, ἔθεν σεμνόν, ἐδ' 15
 εἰ φαῦλαι καὶ ἀσθενεῖς, οὐδὲν μέγα. ἔτι εἰ πάσῃ δόξῃ
 ἐμμενενικὸν ποιεῖ ἢ ἐγκράτεια, φαύλη, οἷον εἰ καὶ τῇ
 ψευδεῖ· καὶ εἰ πάσῃ δόξῃ ἢ ἀκρασία ἐκστατικόν, ἔσται
 τις σπουδαία ἀκρασία, οἷον ὁ Σοφοκλῆς Νεοπτόλεμος ἐν
 τῷ Φιλοκτῆτι· ἐπαινετὸς γὰρ ἔκ ἐμμένων οἷς ἐπέστη ἵππο 20
 τὸ Ὀδυσσεὺς διὰ τὸ λυπεῖσθαι ψευδόμενος. ἔτι ὁ σοφι-
 στικός λόγος ψευδόμενος ἀπορία· διὰ γὰρ τὸ παράδοξα
 βούλεσθαι ἐλέγχειν, ἵνα δεινοὶ ὦσιν ὅταν ἐπιτύχωσιν, ὁ
 γενόμενος συλλογισμὸς ἀπορία γίνεται· δέδεται γὰρ ἢ
 διάνοια, ὅταν μένειν μὲν μὴ βέλῃται διὰ τὸ μὴ ἀρέσκειν 25
 τὸ συμπερανθέν, προῖεναι δὲ μὴ δυνήται διὰ τὸ λῦσαι μὴ
 ἔχειν τὸν λόγον. συμβαίνει δ' ἔκ τινος λόγου ἢ ἀφροσύνη
 μετὰ ἀκρασίας ἀρετῇ· τὰναντία γὰρ πράττει ὢν ὑπο-
 λαμβάνει διὰ τὴν ἀκρασίαν, ὑπολαμβάνει δὲ τὰγαθὰ
 κακὰ εἶναι καὶ ἐδὲν πράττειν, ὥς τε τὰγαθὰ καὶ οὐ τὰ 30
 κακὰ πράττει. ἔτι ὁ τῷ πεπεισθαι πράττων καὶ διώκων
 τὰ ἡδέα καὶ προαιρούμενος βελτίαν ἂν δόξειεν τῷ μὴ διὰ
 λογισμὸν ἀλλὰ δι' ἀκρασίαν· εὐϊατότερος γὰρ διὰ τὸ με-
 ταπεισθῆναι ἂν. ὁ δ' ἀκρατής ἐνοχος τῇ παροιμίᾳ ἐν ἣ
 φημὲν "ὅταν τὸ ὕδωρ πνίγη, τί δεῖ ἐπιπίνειν;" εἰ μὲν γὰρ 35

μὴ ἐπέπειστο ἂν πράττει, μεταπεισθεὶς ἂν ἐπαύσατο· νῦν
 δὲ πεπεισμένος οὐδὲν ἤττον ἀλλὰ πράττει. ἔτι εἰ περὶ
 πάντα ἀκρασία ἐστὶ καὶ ἐγκράτεια, τίς ὁ ἀπλῶς ἀκρατής;
 ὅτι γὰρ ἀπάσας ἔχει τὰς ἀκρασίας, φημὲν δ' εἶναι τι-
 νας ἀπλῶς.

Αἱ μὲν ἔν ἀπορίαι τοιαῦται τινες συμβαίνουσιν, τέτων 4
 δὲ τὰ μὲν ἀνελεῖν δεῖ τὰ δὲ καταλιπεῖν· ἢ γὰρ λύσις
 τῆς ἀπορίας εὐρεσίς ἐστιν. πρῶτον μὲν ἔν σκεπτέον πότερον
 εἰδότες ἢ οὐ, καὶ πῶς εἰδότες, εἴτα περὶ ποῖα τὸν ἀκρατῆ
 καὶ τὸν ἐγκρατῆ θετέον, λέγω δὲ πότερον περὶ πᾶσαν
 ἡδονὴν καὶ λύπην ἢ περὶ τινὰς ἀφωρισμένας, καὶ τὸν
 ἐγκρατῆ καὶ τὸν καρτερικόν, πότερον ὁ αὐτὸς ἢ ἕτερός
 ἐστίν· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὅσα συγγενῇ τῆς
 θεωρίας ἐστὶ ταύτης. ἐστὶ δ' ἀρχὴ τῆς σκέψεως, πότερον
 ἐγκρατής καὶ ὁ ἀκρατής εἰσι τῷ περὶ ἃ ἢ τῷ πῶς
 ἔχοντες τὴν διαφορὰν, λέγω δὲ πότερον τῷ περὶ ταδὶ εἶναι
 μόνον ἀκρατής ὁ ἀκρατής, ἢ οὐ ἀλλὰ τῷ ὥς, ἢ ἕ ἄλλ'
 ἐξ ἀμφοῖν· ἔπειτ' εἰ περὶ πάντ' ἐστὶν ἢ ἀκρασία καὶ ἢ
 ἐγκράτεια ἢ ἕ· οὕτε γὰρ περὶ πάντ' ἐστὶν ὁ ἀπλῶς ἀκρα-
 τής, ἀλλὰ περὶ ἅπερ ὁ ἀκόλαστος, οὕτε τῷ πρὸς ταῦτα
 ἀπλῶς ἔχειν (ταυτὸν γὰρ ἂν ἦν τῇ ἀκόλασίᾳ), ἀλλὰ τῷ
 ὡδὲ ἔχειν. ὁ μὲν γὰρ ἄγεται προαιρούμενος, νομίζων αἰεὶ
 δεῖν τὸ παρὸν ἡδὺ διώκειν· ὁ δ' οὐκ οἶσται μὲν, διώκει
 δέ. περὶ μὲν οὖν τοῦ δόξαν ἀληθῆ ἀλλὰ μὴ ἐπιστήμην 5
 εἶναι παρ' ἣν ἀκρατεύονται, οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὸν λό-
 γον· ἔνιοι γὰρ τῶν δοξαζόντων οὐ διζάζουσιν, ἀλλ' οἴονται
 ἀκριβῶς εἰδέναι. εἰ ἔν δια τὸ ἡρέμα πιθεύειν οἱ δοξαζόν-
 τες μᾶλλον τῶν ἐπισταμένων παρὰ τὴν ὑπόληψιν πράτ-
 τουσιν, οὐδὲν διοίσει ἐπιστήμη δόξης· ἔνιοι γὰρ πιθεύουσιν οὐδὲν
 ἤττον οἷς δοξαζουσιν ἢ ἕτεροι οἷς ἐπίσανται· δηλοῖ δ' Ἡρά-
 κλειτος. ἀλλ' ἐπεὶ διχῶς λέγομεν τὸ ἐπίσασθαι (καὶ γὰρ
 ὁ ἔχων μὲν ἐ χρώμενος δὲ τῇ ἐπιστήμῃ καὶ ὁ χρώμενος
 λέγεται ἐπίσασθαι), διοίσει τὸ ἔχοντα μὲν μὴ θεωροῦντα
 δὲ ἃ μὴ δεῖ πράττειν τοῦ ἔχοντα καὶ θεωροῦντα· τοῦτο
 γὰρ δοκεῖ δεινόν, ἀλλ' οὐκ εἰ μὴ θεωρῶν. ἔτι ἐπεὶ δύο

1. ἡρεμία K^b. || 2. τὸ K^b. || 5. ἰσχυροτάτη M^b. || 6. φησὶ pr K^b. || ἂν ἐδ' L^bM^bO^b. || 8. τε M^b. || τῶν ἐσχάτων γὰρ L^bO^b. ||
 11. ἔστιν L^bO^b. || ὁ post ἔσται om K^b. || 14. μὴ om L^bO^b. || πᾶσα οὐ O^b. || 15. σπουδαίον K^b. || ἀσθενεῖς M^b. || μὴ om
 M^b. || 18. ἐκστατική M^b. || ἔσται τις om M^b. || 24. δέδεικται γὰρ καὶ διάνοια M^b. || 25. μὲν om K^bL^bM^b. || 26. συμπερανθέν
 L^b. || 29. δι] γὰρ M^b. || 30. κακὰ] καὶ κακὰ K^b. || 32. ἂν om M^b et pr K^b. || 33. δι'] διὰ τὴν M^b. || 35. πνίγει M^b. || ἔτι
 πίνειν L^b.

1. μὴ om K^bM^b. || νῦν L^b. || 3. ἅπαντα L^bO^b. || ἀκρατής ἐστίν; οὐθεὶς O^b. || 4. πᾶσας L^bO^b. || 9. ἐγκρατῆ καὶ τὸν ἀκρατῆ
 L^b. || 10. πότερον om L^b. || 13. συγγενῇ om L^b. || 14. δ'] δ' ἢ L^bO^b. || 15. ὁ post καὶ om L^bO^b. || τῶν περὶ K^b. || 16. λέγω] λέ-
 γοντες K^b. || ταδὶ] ἃ δεῖ K^b. || 17. ἢ ἕ ἄλλ' ἐξ ἀμφοῖν om L^bO^b. || 18. ἢ om K^bL^b. || ἢ om K^b. || 19. post ἕ L^bO^b ἀλλ' ἐξ ἀμ-
 φοῖν. || ἅπαντ' K^bM^b. || 20. τὸ M^b. || 21. ἂν om L^bO^b. || 22. ὡδε K^b. || 27. εἰδέναι] εἶναι O^b. || δόξαντες L^b. || 29. ἔνιοι τε γὰρ L^b
 O^b. || 34. post δὲ K^bL^bO^b καὶ τὸ θεωροῦντα. || ἔχοντος καὶ θεωροῦντος L^b. || 35. ἔτι δ' ἐπεὶ L^b.

τρόποι τῶν προτάσεων, ἔχοντα μὲν ἀμφοτέρως οὐθὲν κω-
λύει πράττειν παρὰ τὴν ἐπιστήμην, χρώμενον μέντοι τῇ
καθόλου ἀλλὰ μὴ τῇ κατὰ μέρος· πρακτὰ γὰρ τὰ καθ'
ἕκαστα. διαφέρει δὲ καὶ τὸ καθόλου· τὸ μὲν γὰρ ἐφ' ἑαυτῷ
τὸ δ' ἐπὶ τοῦ πράγματός ἐστιν, οἷον ὅτι παντὶ ἀνθρώπῳ
συμφέρει τὰ ζηρά, καὶ ὅτι οὗτος ἄνθρωπος ἢ ὅτι ζῆρὸν
τὸ τοιόνδε· ἀλλ' εἰ τότε τοιόνδε, ἢ ἔκ ἔχει ἢ ἔκ ἐνεργεῖ.
κατὰ τε δὴ τύχης διόισι τὴν τρόπον ἀμύχανον ὅσον, ὥστε
δοκεῖν οὕτω μὲν εἰδέναι μὴθὲν ἄτοπον, ἄλλως δὲ θαυμα-
στόν. ἔτι τὸ ἔχειν τὴν ἐπιστήμην ἄλλον τρόπον τῶν νῦν
ῥηθέντων ὑπάρχει τοῖς ἀνθρώποις· ἐν τῷ γὰρ ἔχειν μὲν
μὴ χρῆσθαι δὲ διαφέρουσιν ἰσχυρῶς τὴν ἔξιν, ὥστε καὶ
ἔχειν πως καὶ μὴ ἔχειν, οἷον τὸν καθεύδοντα καὶ μαινό-
μενον καὶ οἰνωμένον. ἀλλὰ μὴν οὕτω διατίθενται οἱ ἐν
τοῖς πάθεσιν ὄντες· θυμοὶ γὰρ καὶ ἐπιθυμίαι ἀφροδιτίων
καὶ ἔνια τῶν τοιούτων ἐπιδήλως καὶ τὸ σῶμα μεθιστᾷσιν,
ἐνίοις δὲ καὶ μανίας ποιοῦσιν. δῆλον ἔν ὅτι ὁμοίως ἔχειν
λεκτέον τὴν ἀκρατεῖς τέτοις. τὸ δὲ λέγειν τὴν λόγους τοὺς
ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης ὕδεν σημεῖον· καὶ γὰρ οἱ ἐν τοῖς πά-
θεσι τέτοις ὄντες ἀποδείξεις καὶ ἔπη λέγουσιν Ἐμπεδοκλέης,
καὶ οἱ πρῶτον μαθόντες συνέρχονται μὲν τοὺς λόγους, ἴσασιν
δ' ἔπω· δεῖ γὰρ συμφύῃναι, τέτῳ δὲ χρόνῳ δεῖ· ὥστε κα-
θ' ὅπερ τὴν ὑποκρινόμενος, ὅπως ὑποληπτέον λέγειν καὶ τὴν
ἀκρατευσόμενος. ἔτι καὶ ὡδὲ φυσικῶς ἂν τις ἐπιβλέψει
τὴν αἰτίαν. ἢ μὲν γὰρ καθόλου δόξα, ἢ δ' ἑτέρα περὶ τῶν
καθ' ἕκαστά ἐστιν, ὣν αἰσθησις ἡδὴ κυρία· ὅταν δὲ μία
γενῆται ἐξ αὐτῶν, ἀνάγκη τὸ συμπερανθὲν ἔνθα μὲν φά-
ναι τὴν ψυχὴν, ἐν δὲ ταῖς ποιητικαῖς πράττειν εὐθύς,
οἷον, εἰ παντὸς γλυκέος γεύεσθαι δεῖ, τετὶ δὲ γλυκὺ ὡς
ἐν τι τῶν καθ' ἕκαστον, ἀνάγκη τὸν δυνάμενον καὶ μὴ
κωλύμενον ἅμα τῷτο καὶ πράττειν. ὅταν ἔν ἢ μὲν κα-
θόλου ἐνῇ κωλύουσα γεύεσθαι, ἢ δὲ, ὅτι πᾶν τὸ γλυκὺ
ἡδύ, τετὶ δὲ γλυκὺ (αὕτη δὲ ἐνεργεῖ), τύχη δ' ἐπιθυμία
ἐνοῦσα, ἢ μὲν λέγει φεύγειν τοῦτο, ἢ δ' ἐπιθυμία ἄγει·
κινεῖν γὰρ ἕκαστον δύναται τῶν μορίων· ὥστε συμβαίνει

ὑπὸ λόγῳ πως καὶ δόξης ἀκρατεῦσθαι, οὐκ ἐναντίας δὲ
καθ' αὐτήν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. ἢ γὰρ ἐπιθυμία
ἐναντία, ἀλλ' ἔκ ἢ δόξα, τῷ ὁρθῷ λόγῳ· ὥστε καὶ διὰ
τῷτο τὰ θηρία ἐκ ἀκρατῆ, ὅτι ἐκ ἔχει τῶν καθόλου ὑπό-
ληψιν, ἀλλὰ τῶν καθ' ἕκαστα φαντασίαν καὶ μνήμην.
πῶς δὲ λύεται ἡ ἀγνοία καὶ πάλιν γίνεται ἐπιστήμων ὁ
ἀκρατής, ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ οἰνωμένῳ καὶ καθεύδον-
τος καὶ οὐκ ἴδιος τοῦτο τοῦ πάθος, ἐν δὲ παρὰ τῶν φυ-
σιολόγων ἀκούειν. ἐπεὶ δ' ἡ τελευταία πρότασις δόξα τε
αἰσθητοῦ καὶ κυρία τῶν πράξεων, ταύτην ἢ οὐκ ἔχει ὁ
ἐν τῷ πάθει ὢν, ἢ οὕτως ἔχει ὡς οὐκ ἦν τὸ ἔχειν ἐπί-
στασθαι ἀλλὰ λέγειν ὥστε ὁ οἰνωμένος τὰ Ἐμπεδοκλέης,
καὶ διὰ τὸ μὴ καθόλου μὴδ' ἐπιστημονικὸν ὁμοίως εἶναι
δοκεῖν τῷ καθόλου τὸν ἔσχατον ὅρον. καὶ εἰσικεν ὁ ἐξῆται
Σωκράτης συμβαίνει· ἢ γὰρ τῆς κυρίως ἐπιστήμης εἶναι
δοκούσης παρέσης γίνεται τὸ πάθος, ἐδ' αὕτη περιέλειται
διὰ τὸ πάθος, ἀλλὰ τῆς αἰσθητικῆς. περὶ μὲν ἔν τῷ εἰδῶτα
καὶ μὴ, καὶ πῶς εἰδῶτα ἐνδέχεται ἀκρατεῦσθαι, τοσαῦτα
εἰρήσθω.

Πότερον δ' ἐστὶ τις ἀπλῶς ἀκρατής ἢ πάντες κατὰ
μέρος, καὶ εἰ ἔστι, περὶ ποῖα ἐστὶ, λεκτέον ἐφεξῆς. ὅτι μὲν
ἐν περὶ ἡδονῶν καὶ λύπης εἰσὶν οἱ τ' ἐγκρατεῖς καὶ καρ-
τερικοὶ καὶ οἱ ἀκρατεῖς καὶ μαλακοί, φανερόν. ἐπεὶ δ' ἐστὶ
τὰ μὲν ἀναγκαῖα τῶν ποιόντων ἡδονήν, τὰ δ' αἰρετὰ μὲν
καθ' αὐτὰ ἔχοντα δ' ὑπερβολήν, ἀναγκαῖα μὲν τὰ σω-
ματικά. λέγω δὲ τὰ τοιαῦτα, τὰ τε περὶ τὴν τροφήν καὶ
τὴν τῶν ἀφροδιτίων χρεῖαν, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν σωμα-
τικῶν περὶ ἃ τὴν ἀκολασίαν ἔθεμεν καὶ τὴν σωφροσύνην.
τὰ δ' ἀναγκαῖα μὲν ἔ, αἰρετὰ δὲ καθ' αὐτά. λέγω δ'
οἷον νίκην τιμὴν πλεῖστον καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν καὶ
ἡδέων. τοὺς μὲν οὖν πρὸς ταῦτα παρὰ τὸν ὁρθὸν λόγον
ὑπερβάλλοντας τὸν ἐν αὐτοῖς ἀπλῶς μὲν ἢ λέγομεν ἀκρα-
τεῖς, προστιθέντες δὲ τὸ χρημάτων ἀκρατεῖς καὶ κέρδους
καὶ τιμῆς καὶ θυμῷ, ἀπλῶς δ' ἢ ὡς ἑτέρας καὶ καθ' ὁμοιό-
τητα λεγομένους, ὥστε ἀνθρώπος ὁ τὰ Ὀλύμπια νενικη-

2. περὶ M^b . || 6. οὗτος] ὁ αὐτὸς $K^b M^b$, αὐτὸς οὗτος $L^b O^b$. || 7. ἢ post τοιόνδε om $K^b M^b$. || 9. εἶναι $L^b O^b$. || 10. τὴν om K^b . || ἄλλων τρόπων L^b . || 14. μὲν O^b . || οἱ γε ἐν $L^b O^b$. || 16. μεθιστᾷσιν M^b . || 19. post σημεῖον $L^b O^b$ τοῦ ἐνεργεῖν κατὰ τὴν ἐπιστή-
μην. || 21. οἱ] τὸ O^b . || πρῶτοι μαθόντες συνέρχονται $K^b M^b$. || ἴσασιν L^b . || 22. συμφύῃναι K^b . || τῷτο $K^b M^b$. || 26. ὅτε L^b . || 27.
αὐτῶν ὡς ἀνάγκη M^b . || συμπερανθὲν L^b . || 30. ἐν τι τῶν] τὸν pr K^b . || 31. τέτῳ O^b . || 32. ἐνῇ ἢ κωλύουσα $M^b O^b$. || δὲ om L^b et
pr K^b . || τὸ om $K^b M^b$. || 33. τύχη] αὕτη M^b . || 34. μὲν οὖν λέγει $K^b M^b$. || 35. δύναται om M^b .

1. ἀκρατεῦσθαι M^b . || 2. αὐτὰς M^b . || 3. ἐναντία] ἐναντία δόξῃ M^b . || 4. τῶν om $K^b M^b$. || 6. ἢ ἀγνοία om pr K^b . || 7. καὶ
περὶ] ὁ περὶ K^b , ὁ καὶ περὶ M^b . || 9. δ' ἢ] δὴ K^b . || 10. αἰσθητῆς M^b . || ὁ om $K^b L^b M^b$. || 11. ἦν τῷ $L^b O^b$, ἐν τῷ M^b . || 13. καὶ
om M^b . || 14. τῶν K^b . || τὸν ὅρον τὸν ἔσχατον M^b . || 16. παρκοσίας O^b . || αὕτη $L^b O^b$. || 17. ἐν om L^b . || 18. ἐνδέχεται εἰδῶτα L^b
 O^b . || 21. ποῖον L^b . || 22. καὶ οἱ καρτερικοὶ L^b . || 23. καὶ οἱ μαλακοὶ $L^b M^b O^b$. || 24. ποιόντων ἡδονήν] τοιούτων ἡδονῶν M^b . || 28.
ἐδέμεν L^b . || 29. ἐχρ $K^b M^b$. || δὲ ante λέγω K^b , om M^b . || 31. οὖν om $K^b M^b$. || 35. νικῶν K^b .

κῶς· ἐκεῖνῳ γὰρ ὁ κοινὸς λόγος τῷ ἰδίῳ μικρῷ διέφερεν
 ἀλλ' ὅμως ἕτερος ἦν. σημεῖον δέ· ἡ μὲν γὰρ ἀκρασία
 ψέγεται οὐχ ὡς ἀμαρτία μόνον ἀλλὰ καὶ ὡς κακία τις
 ἢ ἀπλῶς ὅσα ἢ κατὰ τι μέρος, τούτων δ' ὕβρις. τῶν δὲ
 περὶ τὰς σωματικὰς ἀπολαύσεις, περὶ αἷς λέγομεν τὸν
 σάφρονα καὶ ἀκόλαστον, ὁ μὴ τῷ προαιρεῖσθαι τῶν τε
 ἡδῶν διώκων τὰς ὑπερβολὰς καὶ τῶν λυπηρῶν φεύγων,
 πενής καὶ δόξης καὶ ἀλέας καὶ ψυχῆς καὶ πάντων τῶν
 περὶ ἀφῆν καὶ γεῦσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν προαίρεσιν καὶ τὴν
 διάνοιαν, ἀκρατὴς λέγεται, οὐ κατὰ πρόσθεσιν, ὅτι περὶ
 τὰδε, καθάπερ ὀργῆς, ἀλλ' ἀπλῶς μόνον. σημεῖον δέ·
 καὶ γὰρ μαλακοὶ λέγονται περὶ ταύτας, περὶ ἐκείνων δ'
 ὑδεμίαν. καὶ διὰ τούτων εἰς ταυτὸν τὸν ἀκρατὴ καὶ τὸν ἀκό-
 λαστον τίθεμεν καὶ ἐγκρατὴ καὶ σάφρονα, ἀλλ' ἐκ ἐκείνων
 ὑδένα, διὰ τὸ περὶ τὰς αὐτάς πως ἡδονὰς καὶ λύπας εἶναι·
 οἱ δ' εἰσὶ μὲν περὶ ταυτά, ἀλλ' ἔχ' ὡσαύτως εἰσὶν, ἀλλ'
 οἱ μὲν προαιρεῖνται οἱ δ' ὑποαιρεῖνται. διὸ μᾶλλον ἀκό-
 λαστον ἂν εἴποιμεν, ὅς τις μὴ ἐπιθυμῶν ἢ ἡρέμα διώκει τὰς
 ὑπερβολὰς καὶ φεύγει μετρίαν λύπας, ἢ τούτων ὅς τις διὰ
 τὸ ἐπιθυμεῖν σφόδρα· τί γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιήσειεν, εἰ προσ-
 γένοιτο ἐπιθυμία νεανικὴ καὶ περὶ τὰς τῶν ἀναγκαίων ἐν-
 δείας λύπη ἰσχυρά; ἐπεὶ δὲ τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν ἡδο-
 νῶν αἱ μὲν εἰσι τῷ γένει καλῶν καὶ σπουδαίων· τῶν γὰρ
 ἡδῶν ἕνια φύσει αἰρετά, τὰ δ' ἐναντία τούτων, τὰ δὲ
 μεταξύ, καθάπερ διείλομεν πρότερον, οἷον χρήματα καὶ
 κέρδους καὶ νίκη καὶ τιμὴ· πρὸς ἅπαντα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα
 καὶ τὰ μεταξὺ ὃ τῷ πάσχειν καὶ ἐπιθυμεῖν καὶ φιλεῖν
 ψέγονται, ἀλλὰ τῷ πως ὑπερβάλλειν. διὸ ὅσοι μὲν παρὰ
 τὸν λόγον ἢ κρατοῦνται ἢ διώκουσι τῶν φύσει τι καλῶν
 καὶ ἀγαθῶν, οἷον οἱ περὶ τιμὴν μᾶλλον ἢ δεῖ σπουδάζοντες
 ἢ περὶ τέκνα καὶ γονεῖς· καὶ γὰρ ταῦτα τῶν ἀγαθῶν, καὶ
 ἐπαινοῦνται οἱ περὶ ταῦτα σπουδάζοντες· ἀλλ' ὅμως ἔστι
 τις ὑπερβολὴ καὶ ἐν τούτοις, εἴ τις ὥσπερ ἡ Νιόβη μά-
 χροιο καὶ πρὸς τοὺς θεούς, ἢ ὥσπερ Σάτυρος ὁ φιλο-

πάτωρ ἐπικαλούμενος περὶ τὸν πατέρα· λίαν γὰρ ἐδόκει
 μωραίνειν. μοχθηρία μὲν ἔν ὑδεμία περὶ ταῦτ' ἐστὶ διὰ τὸ
 εἰρημένον, ὅτι φύσει τῶν αἰρετῶν ἕκαστον ἐστὶ δι' αὐτό·
 φαῦλαι δὲ καὶ φευκταὶ αὐτῶν εἰσὶν αἱ ὑπερβολαί. ὁμοίως
 δὲ ὁδὲ ἀκρασία· ἡ γὰρ ἀκρασία οὐ μόνον φευκτὸν ἀλλὰ
 καὶ τῶν ψεκτῶν ἐστίν. δι' ὁμοιότητα δὲ τῆ πάθος προσ-
 επιτιθέμεν τὴν ἀκρασίαν περὶ ἕκαστον λέγουσιν, οἷον κακὸν
 ἱατρὸν καὶ κακὸν ὑποκριτὴν, ὃν ἀπλῶς ἐκ ἂν εἴποιεν κα-
 κόν· ὥσπερ ἔν ὃ ἐνταῦθα, διὰ τὸ μὴ κακίαν εἶναι ἐκά-
 σην αὐτῶν, ἀλλὰ τῷ ἀνάλογον ὁμοίαν, ὅτω δῆλον ὅτι κα-
 κεί ὑποληπτέον μόνον ἀκρασίαν καὶ ἐγκράτειαν εἶναι ἥτις
 ἐστὶ περὶ ταῦτα τῇ σωφροσύνῃ καὶ τῇ ἀκλασίᾳ, περὶ δὲ
 θυμὸν καθ' ὁμοιότητα λέγομεν· διὸ καὶ προστιθέντες ἀκρατὴ
 θυμῷ ὥσπερ τιμῆς καὶ κέρδους φαιμέν.

Ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἕνια μὲν ἡδέα φύσει, καὶ τούτων τὰ
 μὲν ἀπλῶς τὰ δὲ κατὰ γένη καὶ ζῶων καὶ ἀνθρώπων,
 τὰ δ' ἐκ ἐξιν ἀλλὰ τὰ μὲν διὰ πηρώσεις τὰ δὲ δι' ἔθνη
 γίνονται, τὰ δὲ διὰ μοχθηρὰς φύσεις, ἔτι καὶ περὶ τούτων
 ἕκαστα παραπλησίως ἰδεῖν ἔξεις. λέγω δὲ τὰς θηριώδεις,
 οἷον τὴν ἀνθρωπὸν ἢν λέγουσι τὰς κυσὰς ἀνασχίζουσιν τὰ
 παῖδια κατεσθίειν, ἢ οἷσις χαίρειν φασὶν ἐνὶ τῶν ἀπη-
 γριωμένων περὶ τὸν Πόντον, τὰς μὲν ὡμοῖς τὰς δὲ ἀνθρώ-
 πων κρέασι, τὰς δὲ τὰ παῖδια δανείζειν ἀλλήλοις εἰς εὐω-
 χίαν, ἢ τὸ περὶ Φάλαριν λεγόμενον. αὗται μὲν θηριώδεις,
 αἱ δὲ διὰ τε νόστους γίνονται καὶ μαρίαν ἐνίοις, ὥσπερ ὁ
 τὴν μητέρα καθιερεύσας καὶ φαγών, καὶ ὁ τῆ συνδέλου
 τὸ ἥπαρ. αἱ δὲ νοσηματώδεις ἢ ἐξ ἔθους, οἷον τριχῶν τίλ-
 σεῖς καὶ ὀνύχων τρώξεις, ἔτι δ' ἀνθρώπων καὶ γῆς, πρὸς
 δὲ τούτοις ἢ τῶν ἀφροδισίων τοῖς ἄρρεσιν· τοῖς μὲν γὰρ φύ-
 σει τοῖς δ' ἐξ ἔθους συμβαίνουσιν, οἷον τοῖς ὑβρίζουσιν
 ἐκ παίδων. ὅσοις μὲν ἔν φύσει αἰτία, τῆς μὲν ὑδεῖς ἂν
 εἴποιεν ἀκρατεῖς, ὥσπερ ὁδὲ τὰς γυναῖδας, ὅτι ἐκ ὀπιύ-
 σιν ἀλλ' ὀπιύονται· ὡσαύτως δὲ καὶ τοῖς νοσηματωδῶς
 ἔχουσι δι' ἔθος. τὸ μὲν ἔν ἔχειν ἕκαστα τούτων ἔξω τῶν

1. μικρὸν *L^bM^b*. || 2. γὰρ om *L^b*. || 6. τε] δὲ *K^b*, om *L^bM^b*. || 7. καὶ τῶν λυπηρῶν φεύγων om *M^b*. || 13. τὸν post καὶ om *L^bO^b*. || 17. οἱ δ' ὑποαιρεῖνται om *O^b*. || 18. μὴδ' *O^b*. || ἢ om *K^b*. || 20. σφόδρα om *M^b*. || 23. τῶν *K^b*. || γὰρ] δ' *K^b*. || 25. διειλόμην *K^bM^b*. || 27. ὃ τῷ ἔτω *K^b*. || 28. πῶς] πῶς καὶ *L^bO^b*. || ὅσω μὲν πρὸς *M^b*. || 29. ἀκρατοῦνται *L^bM^b*. || τε *M^b*. || 30. περὶ τὴν τιμὴν *M^b*. || 34. καὶ om *K^bM^b*.

1. καλούμενος πρὸς *M^b*. || 4. φαῦλαι δὲ καὶ φευκταὶ καὶ ἀμαρτήματα αὐτῶν αἱ ὑπερβολαί *M^b*, φαῦλαι δὲ καὶ φευκταὶ καὶ ἀμαρτήματα *K^b*. || 6. προσεπιτιθέντες *L^b*. || 7. πρὸς *K^b*. || ἕκαστον *K^bL^bM^b*. || 8. εἴποιμεν *L^b*. || 10. τὸ *K^b*. || ὅτι om *M^b*. || 11. μόνον *O^b*. || 12. τῇ post καὶ om *K^bM^bO^b*. || 13. θυμῷ *K^b*. || 18. μοχθηρίαν φύσεως *M^b*. || 19. ἕκαστον *L^b*, om *M^b*. || παραπλησίως *M^b*. || δὴ τὰς θηριώδεις *L^b*. || 20. κυσὰς *K^b*. || 21. οἷς *K^b*. || 22. μὲν] μὲν οὖν *L^b*. || ἀνθρώπων *K^bM^b*. || 23. ἀλλοῖς δανείζειν *L^bO^b*. || 24. περὶ τὸν Φάλαριν *M^b*. || θηριώδεις εἰσὶν αἱ *O^b*. || 25. τε om *L^b*. || καὶ διὰ μαρίαν *K^b*. || 27. ἢ om *K^b*. || οἷον αἱ τῶν *L^bM^b*. || 28. τρώσεις *M^b*. || 29. ἢ om *M^b*. || 30. γυμναζομένοις *K^bM^b*, ἐβρίζουσιν *N^b*. || 31. τῆς μὲν οὖν οὐδ' ἂν τις *M^b*. || 32. εἴποιεν *K^bL^bM^b*, εἴποι *O^b*. || ἔχ' ὀπιύσιν ἀλλ' ὀπιύονται *K^bM^bN^b*. || 33. δὲ om *K^bM^b*. || 34. δι' ἔθους *K^b*, ἐξ ἔθους *L^b*. || ἕκαστοις *L^b*.

ὄρων ἐστὶ τῆς κακίας, καθάπερ καὶ ἡ θηριότης· τὸ δ' ἔχοντα κρατεῖν ἢ κρατεῖσθαι οὐχ ἡ ἀπλῇ ἀκρασία ἀλλ' ἡ καθ' ὁμοιότητα, καθάπερ καὶ τὸν περὶ τὰς θυμῶς ἔχοντα τῶτον τὸν τρόπον τῷ πάθῃ, ἀκρατῇ δ' οὐ λεκτέον. πᾶσα γὰρ ὑπερβάλλουσα καὶ ἀφροσύνη καὶ δειλία καὶ ἀκολα- 5 σία καὶ χαλεπότης αἱ μὲν θηριώδεις αἱ δὲ νοσηματώδεις εἰσὶν· ὁ μὲν γὰρ φύσει τοῖστος οἶος δεδιέναι πάντα, καὶ ψοφήσῃ μῦς, θηριώδῃ δειλίαν δειλός, ὁ δὲ τὴν γαλῆν ἐδε- δίδει διὰ νόσον· καὶ τῶν ἀφρόνων οἱ μὲν ἐκ φύσεως ἀλό- γιστοι καὶ μόνον τῇ αἰσθησί ζῶντες θηριώδεις, ὥσπερ ἕνια 10 γένῃ τῶν πόρρω βαρβαρῶν, οἱ δὲ διὰ νόσους, οἷον τὰς ἐπι- ληπτικὰς, ἢ μανίας νοσηματώδεις. τῶν δ' ἔτι μὲν ἔχειν τινα ἐνίοτε μόνον, μὴ κρατεῖσθαι δέ, λέγω δὲ οἷον εἰ Φά- λαρις κατεῖχεν ἐπιθυμῶν παιδίου φαγεῖν ἢ πρὸς ἀφροδι- σίων ἄτοπον ἡδονήν· ἐστὶ δὲ καὶ κρατεῖσθαι, μὴ μόνον 15 ἔχειν. ὥσπερ ἔν καὶ μοχθηρία ἢ μὲν κατ' ἀνθρώπον ἀπλῶς λέγεται μοχθηρία, ἢ δὲ κατὰ πρόσθεσιν, ὅτι θηριώδης ἢ νοσηματώδης, ἀπλῶς δ' ἔ, τὸν αὐτὸν τρόπον δῆλον ὅτι καὶ ἀκρασία ἐστὶν ἢ μὲν θηριώδης ἢ δὲ νοσηματώδης, ἀπλῶς δὲ ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀκολασίαν μόνη.

7 "Ὅτι μὲν ἔν ἀκρασία καὶ ἐγκράτειά ἐστι μόνον περὶ ἅπερ ἀκολασία καὶ σωφροσύνη, καὶ ὅτι περὶ τὰ ἄλλα ἐστὶν ἄλλο εἶδος ἀκρασίας, λεγόμενον κατὰ μεταφορὰν καὶ ἔχ ἀπλῶς, δῆλον· ὅτι δὲ καὶ ἦττον αἰσχυρὰ ἀκρασία ἢ τῆ θυμῷ ἢ ἡ τῶν ἐπιθυμιῶν, θεωρήσωμεν. ἔοικε γὰρ ὁ 25 θυμὸς ἀκύνει μὲν τι τῷ λόγῳ, παρακύνει δέ, καθάπερ οἱ ταχεῖς τῶν διακόνων, οἱ πρὶν ἀκύνει πᾶν τὸ λεγόμενον ἐκθέσιν, εἰτα ἀμαρτάνουσι τῆς προσάξεως, καὶ οἱ κύνες, πρὶν σκέφασθαι εἰ φίλος, ἂν μόνον ψοφήσῃ, ὑλακτῶσιν· ἔτως ὁ θυμὸς διὰ θερμότητα καὶ ταχυτήτα τῆς φύσεως ἀκύν- 30 σας μὲν, ἐκ ἐπίταγμα δ' ἀκύνσας, ὁρμᾷ πρὸς τὴν τιμω- ρίαν. ὁ μὲν γὰρ λόγος ἢ ἡ φαντασία ὅτι ὕβρις ἢ ὀλι- γωρία ἐδῆλωσεν, ὁ δ' ὥσπερ συλλογισάμενος ὅτι δεῖ τῷ τοιάτῳ πολυμειν χαλεπαίνει δὴ εὐθύς· ἢ δ' ἐπιθυμία, ἐὰν μόνον εἴπῃ ὅτι ἡδὺ ὁ λόγος ἢ ἡ αἰσθησις, ὁρμᾷ πρὸς τὴν 35 ὁδὲ λογισμὸν, ἀλλ' ἐξέστηκε τῆς φύσεως, ὥσπερ οἱ μαι-

ἀπόλαυσιν. ὥσθ' ὁ μὲν θυμὸς ἀκολουθεῖ τῷ λόγῳ πως, ἢ δ' ἐπιθυμία ἔ. αἰσχιῶν ἔν· ὁ μὲν γὰρ τῆ θυμῷ ἀκρατῆς τῷ λόγῳ πως ἡττάται, ὁ δὲ τῆς ἐπιθυμίας καὶ ἔ τῷ λόγῳ. ἔτι ταῖς φυσικαῖς μᾶλλον συγγνώμῃ ἀκολουθεῖν ἐρέξουσιν, ἐπεὶ καὶ ἐπιθυμίαις ταῖς τοιαύταις μᾶλλον ἔσαι κοιναὶ πᾶσι, καὶ ἐφ' ὅσον κοιναί· ὁ δὲ θυμὸς φυσικώτερον καὶ ἢ χαλεπότης τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν τῆς ὑπερβολῆς καὶ τῶν μὴ ἀναγκαίων, ὥσπερ ὁ ἀπολογούμενος ὅτι τὸν πατέρα τύπτοι. "καὶ γὰρ ἔτος" ἔφη "τὸν ἑαυτῷ κακῆνός τὸν ἀνω- 5 θει," καὶ τὸ παιδίον δείξας "καὶ ἔτος ἐμέ" ἔφη, "ἔταν ἀνὴρ γένηται· συγγενὲς γὰρ ἡμῖν." καὶ ὁ ἐλκόμενος ὑπὸ τῆ οὐχ παύεσθαι ἐκέλευε πρὸς ταῖς θύραις· καὶ γὰρ αὐτὸς ἐλκύν- σαι τὸν πατέρα μέχρις ἐνταῦθα. ἔτι ἀδικώτεροι οἱ ἐπιβ- λότεροι. ὁ μὲν ἔν θυμῷδης οὐκ ἐπίβελος, οὐδ' ὁ θυμῶς, ἀλλὰ φανερός· ἢ δ' ἐπιθυμία, καθάπερ τὴν Ἀφροδίτην φασί· "δολοπλόκῃ γὰρ κυπρογενὲς·" καὶ τὸν κερδὸν ἱμάντα "Ὀμηρος·" "πάρφασις, ἢ τ' ἐκλεψε νόον πύκα περ φρο- 10 νέοντος." ὥστ' εἴπερ ἀδικώτερα καὶ αἰσχιῶν ἢ ἀκρασία αὕτη τῆς περὶ τὸν θυμὸν ἐστὶ, καὶ ἀπλῶς ἀκρασία καὶ 20 κακία πως. ἔτι ὁδεῖς ὑβρίζει λυπόμενος, ὁ δ' ἐργῇ ποιῶν πᾶς ποιεῖ λυπόμενος, ὁ δ' ὑβρίζων μεθ' ἡδονῆς. εἰ ἔν οἷς ὀργίζεσθαι μάλιστα δίκαιον, ταῦτα ἀδικώτερα, καὶ ἡ ἀκρα- σία ἢ δι' ἐπιθυμίαν· ἔ γὰρ ἐστὶν ἐν θυμῷ ὕβρις. ὥς μὲν τοῦτον αἰσχιῶν ἢ περὶ ἐπιθυμίας ἀκρασία τῆς περὶ τὸν θυ- μόν, καὶ ὅτι ἐστὶν ἢ ἐγκράτεια καὶ ἡ ἀκρασία περὶ ἐπιθυ- μίας καὶ ἡδονὰς σωματικὰς, δῆλον, αὐτῶν δὲ τῶν τὰς διαφορὰς ληπτέον. ὥσπερ γὰρ εἴρηται κατ' ἀρχάς, αἱ μὲν ἀνθρωπιναὶ εἰσι καὶ φυσικαί, καὶ τῷ γένει καὶ τῷ μεγέθει, αἱ δὲ θηριώδεις, αἱ δὲ διὰ πηρώσεις καὶ νοσή- 25 ματα. τῶν δὲ περὶ τὰς πρώτας σωφροσύνη καὶ ἀκολα- σία μόνον ἐστὶν· διὸ καὶ τὰ θηρία ἔτε σώφρονα, ἔτ' ἀκό- λατα λέγομεν ἀλλ' ἢ κατὰ μεταφορὰν καὶ εἰ τιτι ὅλως ἄλλο πρὸς ἄλλο διαφέρει γένος τῶν ζώων ὕβρις καὶ σι- 30 ναμωρία καὶ τῷ παμφάγον εἶναι· ἔ γὰρ ἔχει προαίρεσιν ὁδὲ λογισμὸν, ἀλλ' ἐξέστηκε τῆς φύσεως, ὥσπερ οἱ μαι-

1. ἢ om *L^b*. || τὸν *K^b*. || 2. κρατεῖν] καρτερεῖν *K^bO^b*. || ἢ om *M^b*. || 3. ἢ om *K^b*. || 5. καὶ ante ἀφροσύνη om *L^b*, qui in margine τινὰ δὲ ἔχουσι κακία καὶ ἀφροσύνη. || 9. ἀφροδισίων *K^b*. || 10. ὥσπερ — 11. νόσους om *K^b*. || 13. μόνον] μὲν μόνον *K^bM^b*. || λέγω δὲ om *L^bO^b*. || 14. πρὸς om *M^b*. || 16. μοχθηρίας *K^b*. || 20. τὴν om *M^b*. || μόνον *K^bL^bM^b*. || 21. μόνον ἀπλῶς περὶ *L^b*. || 22. ἀκρασία *M^b*, ἢ ἀκολασία *L^b*. || 24. ὅτι δὲ καὶ] καὶ ὅτι *M^b*. || 25. ἢ post ἢ om *K^bM^b*. || 28. πράξεως *M^bO^b*. || 29. ἐὰν *L^b* *O^b*. || 30. ὁ om *K^bM^b*. || 34. δὴ add *K^b*. || 35. ἢ post ἢ om *M^b*.
2. αἰσχίων *K^b*. || 3. δὲ ὑπὸ τῆς *O^b*. || καὶ om *L^bM^b*. || ἔ om *K^b*. || 4. ἀκολουθεῖ *L^bM^b*. || 7. τῶν ante τῆς om *M^b*. || 9. τύπτει *L^bM^b*. || 12. γὰρ] γὰρ καὶ *M^b*. || ἐλκύνει om *M^b*. || 16. δολοπλόκῃς *L^b*. || 17. φρογόντων *M^b*. || 19. αὕτη om *M^b*. || ἐστὶ δὲ καὶ *M^b*. || 20. ὁ — 21. λυπόμενος om *M^b*. || 21. λυπόμενος ποιεῖ *L^b*. || 24. ἐπιθυμίαν *M^b*. || 25. ἢ utrumque om *M^b*. || 28. ἀνθρωπινὰ *K^b*. || 29. δὲ καὶ διὰ *O^b*. || 30. μόνον καὶ ἀκολασία *L^b*. || 33. γένος] λέγω *M^b*. || σιναμωρία *K^bL^b*. || 34. τὸ *L^b*.

νόμενοι τῶν ἀνθρώπων. ἔλαττον δὲ θηριότης κακίας, φοβε-
ρώτερον δέ· ἢ γὰρ διέφθαρται τὸ βέλτιστον, ὥσπερ ἐν τῷ
ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ἔκ ἔχει. ὅμοιον ὅν ὥσπερ ἄψυχον συμ-
βάλλειν πρὸς ἔμφυχον, πότερον κάκιον· ἀσινεστέρα γὰρ ἢ
φαιλότης αἰεὶ ἢ τοῦ μὴ ἔχοντος ἀρχήν, ὁ δὲ νῦν ἀρχή·
παραπλήσιον οὖν τὸ συμβάλλειν ἀδικίαν πρὸς ἄνθρωπον
ἀδικον· ἔστι γὰρ ὡς ἐκάτερον κάκιον· μυριοπλάσια γὰρ ἂν
κακὰ ποιήσκειν ἄνθρωπος κακὸς θηρίν.

8 Περὶ δὲ τὰς δι' ἀφῆς καὶ γεύσεως ἡδονὰς καὶ λύ-
πας καὶ ἐπιθυμίας καὶ φυγὰς, περὶ αὐτῶν ἢ τε ἀκολασία καὶ
ἢ σωφροσύνη διωρίσθη πρότερον, ἔστι μὲν ὅπως ἔχειν ὥστε
ἡττάσθαι καὶ ὧν οἱ πολλοὶ κρείττους, ἔστι δὲ κρατεῖν καὶ
ὧν οἱ πολλοὶ ἥττους· τῶν δ' ὁ μὲν περὶ ἡδονὰς ἀκρατὴς
ὁ δ' ἐγκρατὴς, ὁ δὲ περὶ λύπας μαλακὸς ὁ δὲ καρτερι-
κός. μεταξύ δ' ἢ τῶν πλείων ἔστι, καὶ εἰ ῥέπουσι μάλ-
λον πρὸς τὰς χεῖρας. ἐπεὶ δ' ἔναι τῶν ἡδονῶν ἀναγκαῖαί
εἰσιν αἱ δ' ἢ καὶ μέχρι τινός, αἱ δ' ὑπερβολαὶ ἔ, ἐδ' αἱ
ἐλλείψεις, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ἐπιθυμίας ἔχει καὶ λύπας,
ὁ μὲν τὰς ὑπερβολὰς διώκει τῶν ἡδέων ἢ καθ' ὑπερβολὰς
ἢ διὰ προαίρεσιν, δι' αὐτὰς καὶ μηδὲν δι' ἕτερον ἀποβαί-
νον, ἀκόλαστος· ἀνάγκη γὰρ τῆτον μὴ εἶναι μεταμελητικόν,
ὥς ἀνιάτος· ὁ γὰρ ἀμεταμέλητος ἀνιάτος. ὁ δ' ἐλλείπων
ὁ ἀντικείμενος, ὁ δὲ μέσος σώφρων. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ φεύ-
γων τὰς σωματικὰς λύπας μὴ δι' ἥταν ἀλλὰ διὰ προ-
αίρεσιν. τῶν δὲ μὴ προαιρουμένων ὁ μὲν ἄγεται διὰ τὴν
ἡδονήν, ὁ δὲ διὰ τὸ φεύγειν τὴν λύπην τὴν ἀπὸ τῆς ἐπι-
θυμίας, ὥστε διαφέρουσιν ἀλλήλων. παντὶ δ' ἂν δόξει χεί-
ρων εἶναι, εἴ τις μὴ ἐπιθυμῶν ἢ ἡρέμα πράττοι τι αἰσχροῦ,
ἢ εἰ σφόδρα ἐπιθυμῶν, καὶ εἰ μὴ ὀργιζόμενος τύπτει ἢ
εἰ ὀργιζόμενος· τί γὰρ ἂν ἐποίει ἐν πάθει ὧν; διὸ ὁ ἀκό-
λαστος χείρων τῷ ἀκρατῇ. τῶν δὲ λεχθέντων τὸ μὲν μα-
λακίας εἶδος μᾶλλον, ὁ δ' ἀκόλαστος. ἀντίκειται δὲ τῷ
μὲν ἀκρατεῖ ὁ ἐγκρατὴς, τῷ δὲ μαλακῷ ὁ καρτερικός· τὸ
μὲν γὰρ καρτερεῖν ἐστὶν ἐν τῷ ἀντέχειν, ἢ δ' ἐγκράτεια
ἐν τῷ κρατεῖν, ἕτερον δὲ τὸ ἀντέχειν καὶ κρατεῖν, ὥσπερ
καὶ τὸ μὴ ἡττάσθαι τῷ νικᾶν· διὸ καὶ αἰρετώτερον ἐγκρά-

τεια καρτερίας ἐστίν. ὁ δ' ἐλλείπων πρὸς αὐτοὺς οἱ πολλοὶ καὶ
ἀντιτείνουσι καὶ δύνανται, ὅπως μαλακὸς καὶ τρυφῶν· καὶ
γὰρ ἢ τρυφὴ μαλακία τίς ἐστίν· ὅς ἐλκει τὸ ἰμάτιον, ἵνα
μὴ πονήσῃ τὴν ἀπὸ τῆς αἵρεως λύπην, καὶ μιμνήμενος τὸν
κάμνοντα ἐκ οἴεται ἄθλιος εἶναι, ἀθλίῳ ὅμοιος ὧν. ὁμοίως
δ' ἔχει καὶ περὶ ἐγκράτειαν καὶ ἀκρασίαν· ἢ γὰρ εἴ τις
ἰσχυρῶν καὶ ὑπερβαλλουσῶν ἡδονῶν ἡττάται ἢ λυπῶν,
θαυμασόν, ἀλλὰ συγγνωμονικόν, εἰ ἀντιτείνων, ὥσπερ ὁ
Θεοδέκτου Φιλοκλήτης ὑπὸ τοῦ ἔχουσιν πεπληγμένους ἢ ὁ
Καρκίνος ἐν τῇ Ἀλώπῃ Κερκυρῶν, καὶ ὥσπερ οἱ κατέχειν
πειρώμενοι τὴν γέλωτα ἀθρόον ἐκκαυχάζουσιν, οἷον συνέπεσε
Ξενοφάντῳ, ἀλλ' εἴ τις πρὸς αὐτοὺς οἱ πολλοὶ δύνανται ἀντέ-
χειν, τῶν ἡττάται καὶ μὴ δύνανται ἀντιτείνειν, μὴ διὰ
φύσιν τῆς γένεως ἢ διὰ νόσον, οἷον ἐν τοῖς Σκυθῶν βασι-
λεῦσιν ἢ μαλακία διὰ τὸ γένος, καὶ ὡς τὸ βῆλυ πρὸς τὸ
ἄρρεν διέσκηκεν. δοκεῖ δὲ καὶ ὁ παιδιώδης ἀκόλαστος εἶναι,
ἔστι δὲ μαλακός· ἢ γὰρ παιδιὰ ἀνεῖς ἐστίν, εἴπερ ἀνά-
παυσιν· τῶν δὲ πρὸς ταύτην ὑπερβαλλόντων ὁ παιδιώδης
ἐστίν. ἀκρασίας δὲ τὸ μὲν προπέτεια τὸ δ' ἀσθένεια· οἱ
μὲν γὰρ βυλευσάμενοι ἐκ ἐμμένουσιν οἷς ἐβυλεύσαντο διὰ τὸ
πάθος, οἱ δὲ διὰ τὸ μὴ βυλεύσασθαι ἄγονται ὑπὸ τῆς πά-
θους· ἔνιοι γάρ, ὥσπερ προγαργαλίσαντες ἢ γαργαλίζονται,
οὕτω καὶ προαισθόμενοι καὶ προιδόντες καὶ προεγείραντες
ἑαυτοὺς καὶ τὸν λογισμόν ἐκ ἡττῶνται ὑπὸ τῆς πάθους, ἔτ'
ἂν ἡδὺ ἢ ἔτ' ἂν λυπηρόν. μάλιστα δ' οἱ ὀξεῖς καὶ μελαγ-
χολικοὶ τὴν προπετῇ ἀκρασίαν εἰσὶν ἀκρατεῖς· οἱ μὲν γὰρ
διὰ τὴν ταχυτῆτα, οἱ δὲ διὰ τὴν σφοδρότητα οὐκ ἀνα-
μένουσι τὸν λόγον, διὰ τὸ ἀκολυθητικοὶ εἶναι τῇ φαντασίᾳ.

Ἔστι δ' ὁ μὲν ἀκόλαστος, ὥσπερ ἐλέχθη, ἢ μεταμε-
λητικός· ἐμμένει γὰρ τῇ προαίρεσει· ὁ δ' ἀκρατὴς μετα-
μελητικὸς πᾶς. διὸ ἔχ' ὥσπερ ἡπορήσαμεν, ὅπως καὶ ἔχει,
ἀλλ' ὁ μὲν ἀνιάτος, ὁ δ' ἰατός· ἔσκει γὰρ ἢ μὲν μοχθη-
ρία τῶν νοσημάτων οἷον ὑδέρῳ καὶ φθίσει, ἢ δ' ἀκρασία
τοῖς ἐπιληπτικοῖς· ἢ μὲν γὰρ συνεχής, ἢ δ' οὐ συνεχὴς
πονηρία. καὶ ὅπως δ' ἕτερον τὸ γένος ἀκρασίας καὶ κα-
κίας· ἢ μὲν γὰρ κακία λαμβάνει, ἢ δ' ἀκρασία ἢ λαμβάνει.

2. βέλτιον $K^b M^b$. || 3. ἀλλ' ἡμάρτηται καὶ ἐκ O^b . || ὥσπερ τὸ ἄψυχον L^b . || συμβαλεῖν $L^b O^b$. || 4. πρὸς τὸ ἔμφυχον L^b . || 6. οὖν τοῦτο συμβαλλειν ὥσπερ εἴ τις συμβάλλοι ἀδικίαν $L^b M^b O^b$. || ἀδικον ἄνθρωπον M^b . || 7. μυριοπλάσια $K^b L^b$. || 11. μὴ] μὲν οὖν M^b . || 12. ἔστι — 13. ἥττους om M^b . || 15. καὶ $L^b O^b$. || 17. ἔ, ἐδ' αἱ om M^b . || 19. ὑπερβολὰς ἢ] ὑπερβολὴν καὶ M^b . || 25. δι' ἡδονήν $L^b O^b$. || 28. μὴ τις $L^b O^b$. || πράττει $L^b M^b$. || 29. καὶ] ἢ L^b . || εἰ om $K^b N^b$. || τύπτει $L^b M^b$. τύπτει ἢ εἰ ὀργιζόμενος om $K^b N^b$, εἰ om M^b . || 30. ὁ om L^b . || 36. αἰρετώτερον M^b .

1. καὶ ante εἰ $L^b O^b$, om M^b . || 3. ὡς M^b . || 6. εἴ om pr K^b . || 10. ἀλώπη $M^b O^b$. || κερκίον M^b . || 11. ἐκκαυχάζουσιν pr K^b . || ξυνέπεσε $L^b M^b O^b$. || 14. οἷον] ὥσπερ O^b . || βασιλεύουσιν O^b . || 15. τὸ post διὰ om O^b . || 17. δὲ] γὰρ $O^b L^b$. || εἴπερ οὖν ἀνάπαυσιν $K^b M^b$. || 22. προγαργαλίσαντες $L^b M^b$, οἱ προγαργαλίσαντες O^b . || 23. προαισθόμενοι $K^b M^b$. || 24. αὐτὸς $L^b O^b$. || 30. ἐμμένει — μετα-
μελητικός om K^b . || 31. καὶ om $L^b O^b$. || 32. ἀλλ' ὁ μὲν εὐνιάτος $L^b O^b$, om K^b . || δ' ἀνιάτος $L^b O^b$. || 35. τὸ γένος ἕτερον O^b .

αὐτῶν δὲ τούτων βελτίους οἱ ἐκστατικοὶ ἢ οἱ τὸν λόγον
 ἔχοντες μὲν, μὴ ἐμμένοντες δέ· ὑπ' ἐλάττωτος γὰρ πάθος
 ἡττώνται, καὶ ἐκ ἀπροβλέπουσι ὥσπερ ἄτεροι· ὅμοιος γὰρ
 ὁ ἀκρατής ἐστι τοῖς ταχὺ μεθυσκομένοις καὶ ὑπ' ὀλίγου
 οἴνου καὶ ἐλάττωτος ἢ ὡς οἱ πολλοί. ὅτι μὲν ἔν κακία ἡ
 ἀκρασία οὐκ ἔστι, φανερόν. ἀλλὰ πῇ ἴσως· τὸ μὲν γὰρ
 παρὰ προαίρεσιν τὸ δὲ κατὰ προαίρεσιν ἐστίν. ἢ μὴν ἀλλ'
 ὁμοίον γε κατὰ τὰς πράξεις ὥσπερ τὸ Δημόδοκον εἰς Μι-
 λήσιος "Μιλήσιοι ἀζύνετο μὲν οὐκ εἰσὶν, δρῶσι δ' οἵαπερ
 οἱ ἀζύνετο." καὶ οἱ ἀκρατεῖς ἀδικοὶ μὲν ἐκ εἰσίν, ἀδικῶσι
 δέ. ἐπεὶ δ' ὁ μὲν τοῦτος οἷος μὴ διὰ τὸ πεπεῖσθαι διώ-
 κειν τὰς καθ' ὑπερβολὴν καὶ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον σω-
 ματικὰς ἡδονάς, ὁ δὲ πέπεισται διὰ τὸ τοῦτος εἶναι οἷος
 διώκειν αὐτάς, ἐκεῖνος μὲν οὖν εὐμετάπειστος, ὁ δ' ἔ· ἡ
 γὰρ ἀρετὴ καὶ ἡ μοχθηρία τὴν ἀρχὴν ἢ μὲν φθείρει ἢ
 δὲ σώζει, ἐν δὲ ταῖς πράξεσι τὸ ἔ· ἔνεκα ἀρχῆς, ὥσπερ ἐν
 ταῖς μαθηματικοῖς αἱ ὑποθέσεις· ἔτε δὴ ἐκεῖ ὁ λόγος δι-
 δασκαλικὸς τῶν ἀρχῶν ἔτε ἐνταῦθα, ἀλλ' ἀρετὴ ἢ φυσικὴ
 ἢ ἐθιστὴ τῷ ὀρθοδοξεῖν περὶ τὴν ἀρχήν. σώφρων μὲν ἔν ὁ
 τοῦτος, ἀκόλαστος δ' ὁ ἐναντίος. ἔστι δὲ τις διὰ πάθος ἐκ-
 στατικὸς παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ὃν ὥς μὲν μὴ πράττειν
 κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον κρατεῖ τὸ πάθος, ὥς δ' εἶναι τοῦ-
 τον οἷον πεπεῖσθαι διώκειν ἀνέδην δεῖν τὰς τοιαύτας ἡδο-
 νὰς ἢ κρατεῖ· ἔτος ἐστίν ὁ ἀκρατής, βελτίων τῷ ἀκολάστῃ,
 ἐδὲ φαῦλος ἀπλῶς· σώζεται γὰρ τὸ βέλτιστον, ἡ ἀρχή.
 ἄλλος δ' ἐναντίος, ὁ ἐμμενετικὸς καὶ ἐκ ἐκστατικὸς διὰ γε
 τὸ πάθος. φανερόν δὴ ἐκ τούτων ὅτι ἡ μὲν σπουδαία ἔστις,
 ἡ δὲ φαύλη.

Πότερον ἔν ἐγκρατής ἐστίν ὁ ὁποιοῦν λόγῳ καὶ ὁπο-
 αῦν προαιρέσει ἐμμένων ἢ ὁ τῇ ὀρθῇ, καὶ ἀκρατής δὲ ὁ
 ὁποιοῦν μὴ ἐμμένων προαιρέσει καὶ ὁποιοῦν λόγῳ ἢ ὁ
 τῷ ψευδεὶ λόγῳ καὶ τῇ προαιρέσει τῇ μὴ ὀρθῇ, ὥσπερ
 ἡγορήθη πρότερον; ἢ κατὰ μὲν συμβεβηκὸς ὁποιοῦν,
 καθ' αὐτὸ δὲ τῷ ἀληθεῖ λόγῳ καὶ τῇ ὀρθῇ προαιρέσει
 ὁ μὲν ἐμμένει ὁ δ' ἐκ ἐμμένει; εἰ γὰρ τις τοδὶ διὰ τοδὶ

αἰρεῖται ἢ διώκει, καθ' αὐτὸ μὲν τῷ διώκει καὶ αἰρεῖται,
 κατὰ συμβεβηκὸς δὲ τὸ πρότερον. ἀπλῶς δὲ λέγομεν τὸ
 καθ' αὐτό, ὥς ἐστι μὲν ὡς ὁποιοῦν δόξῃ ὁ μὲν ἐμμένει
 ὁ δ' ἐξίσταται, ἀπλῶς δὲ ὁ τῇ ἀληθείᾳ. εἰσὶ δὲ τινες καὶ
 ἐμμενετικοὶ τῇ δόξῃ, οὓς καλοῦσιν ἰσχυρογνώμονας, οἷον
 δύσπειροι καὶ ἐκ εὐμετάπειροι· οἱ ὅμοιον μὲν τι ἔχουσι
 τῷ ἐγκρατεῖ, ὥσπερ ὁ ἄσωτος τῷ ἐλευθερίῳ καὶ ὁ θρασὺς
 τῷ θαρραλέῳ, εἰσὶ δ' ἕτεροι κατὰ πολλὰ. ὁ μὲν γὰρ διὰ
 πάθος καὶ ἐπιθυμίαν οὐ μεταβάλλει, ὁ ἐγκρατής, ἐπεὶ
 εὐπείστος, ὅταν τύχῃ, ἔσαι ὁ ἐγκρατής· ὁ δὲ ἐκ ὑπὸ λό-
 γου, ἐπεὶ ἐπιθυμίας γε λαμβάνουσι, καὶ ἄγονται πολλοὶ
 ὑπὸ τῶν ἡδονῶν. εἰσὶ δὲ ἰσχυρογνώμονες οἱ ἰδιογνώμονες
 καὶ οἱ ἀμαθεῖς καὶ οἱ ἄγροικοι, οἱ μὲν ἰδιογνώμονες δι'
 ἡδονὴν καὶ λύπην· χαίρουσι γὰρ νικῶντες, ἐὰν μὴ μετα-
 πείθωνται, καὶ λυπῶνται, ἐὰν ἀκυρα τὰ αὐτῶν ἢ ὥσπερ
 ψηφίσματα· ὥς μᾶλλον τῷ ἀκρατεῖ εὐόκασιν ἢ τῷ ἐγ-
 κρατεῖ. εἰσὶ δὲ τινες οἱ τοῖς δόξασιν ἐκ ἐμμένουσιν ἢ δι'
 ἀκρασίαν, οἷον ἐν τῷ Φιλοκτῆτῃ τῷ Σοφοκλέους ὁ Νεο-
 πτόλεμος. καίτοι δι' ἡδονὴν ἐκ ἐνέμεινεν, ἀλλὰ καλὴν· τὸ
 γὰρ ἀληθεύειν αὐτῷ καλὸν ἦν, ἐπέσθη δ' ὑπὸ τῷ Ὀδυσ-
 σέως ψεύδεσθαι. ἢ γὰρ πᾶς ὁ δι' ἡδονὴν τι πράττων ἔτ'
 ἀκόλαστος ἔτε φαῦλος ἔτ' ἀκρατής, ἀλλ' ὁ δι' αἰσχροῦ.

Ἐπεὶ δ' ἐστὶ τις καὶ τοῦτος οἷος ἦττον ἢ δεῖ τοῖς σω-
 ματικοῖς χαίρων, καὶ οὐκ ἐμμένων τῷ λόγῳ ἢ τοιοῦτος,
 τῶν καὶ τῷ ἀκρατῆς μέσος ὁ ἐγκρατής· ὁ μὲν γὰρ ἀκρα-
 τῆς ἐκ ἐμμένει τῷ λόγῳ διὰ τὸ μᾶλλον τι, ἔτος δὲ διὰ
 τὸ ἦττον τι· ὁ δ' ἐγκρατής ἐμμένει καὶ ἐδὲ δι' ἕτερον με-
 ταβάλλει. δεῖ δὲ, εἴπερ ἡ ἐγκράτεια σπουδαῖον, ἀμφοτέ-
 ρας τὰς ἐναντίας ἔχεις φαύλας εἶναι, ὥσπερ καὶ φαίνον-
 ται· ἀλλὰ διὰ τὸ τὴν ἑτέραν ἐν ὀλίγοις καὶ ὀλιγάκις εἶναι
 φανεράν, ὥσπερ ἡ σωφροσύνη τῇ ἀκολασίᾳ δοκεῖ ἐναντίον
 εἶναι μόνον, οὕτω καὶ ἡ ἐγκράτεια τῇ ἀκρασίᾳ. ἐπεὶ δὲ
 καθ' ὁμοιότητα πολλὰ λέγεται, καὶ ἡ ἐγκράτεια ἡ τοῦ
 σώφρονος καθ' ὁμοιότητα ἡκολύθηκεν· ὅ τε γὰρ ἐγκρατής
 οἷος μὴδὲν παρὰ τὸν λόγον διὰ τὰς σωματικὰς ἡδονὰς

2. μὲν ἔχοντες $L^b O^b$. || 3. ἕτεροι O^b . || 6. οὐκ om $K^b L^b$. || μὴ N^b . || 7. κατὰ O^b . || κατὰ] κατὰ τὴν $K^b L^b$, παρὰ τὴν O^b . ||
 9. μιλήσιοι γὰρ ἀζύνετο $L^b O^b$. || 10. οἱ ante ἀζύνετο om O^b . || ἀδικῶσι] ἀδικήσουσι K^b . || 11. διὰ τὸ μὴ L^b . || 13. δὴ τῷ M^b . ||
 14. μεταπειστος pr $K^b N^b$. || ἢ] εἰ M^b . || 15. ἢ om $K^b M^b$. || ἀρχήν] δ' ἀρετὴν M^b . || 17. ὁ om $L^b O^b$. || 18. ἀλλ'] ἀλλ' ἡ O^b . ||
 19. ἐθιστικὴ M^b , ἡθικὴ O^b . || 21. δν — 22. λόγον om L^b . || 25. ἐδὲ] ὁ δὲ $K^b L^b$. || 27. τῶν M^b . || 29. ὁ om K^b . || 30. ἢ om
 pr K^b . || ὁ om M^b . || καὶ om L^b . || ὁ om L^b et pr K^b . || 32. τῷ μὴ ψευδεῖ L^b . || μὴ om L^b . || 33. μὲν om M^b . || συμβε-
 βηκὸς ὁ ὁποιοῦν $M^b O^b$. || 34. καθ' αὐτὸ] καθὰ K^b . || δὲ ὁ τῷ $K^b M^b$. ||
 4. καὶ] οἱ $K^b L^b O^b$. || 5. τῇ δόξῃ om M^b . addit K^b εἰσίν, $L^b O^b$ εἰσὶ δὲ. || οἷον] οἱ K^b et corr L^b . || 6. τι] τοι M^b . || 7.
 ὥσπερ] οἷον $K^b M^b$. || τῷ om K^b . || 9. ἔτος L^b . || ἐπεὶ — 10. ἐγκρατής om L^b . || 15. ἂν M^b , om pr K^b . || 17. τινες δὲ πάλιν οἱ
 L^b . || 18. οἷον ὁ ἐν τῷ φιλοκτῆτῃ τοῦ σοφοκλέους M^b . || ὁ om $L^b M^b O^b$. || 21. τι om $L^b O^b$. || ἔτ' — 22. ἔτε — ἔτ'] ἢ — ἢ — ἢ
 $L^b M^b O^b$. || 24. ἢ] ὁ $K^b L^b O^b$. || 27. ἐδὲν L^b . || 31. φανερόν M^b . || εἶναι ἐναντίον $L^b O^b$. || 32. ἢ om M^b . || 34. γὰρ] γὰρ ὁ L^b . ||
 35. τὸν ὀρθὸν λόγον L^b .

ποιεῖν καὶ ὁ σώφρων, ἀλλ' ὁ μὲν ἔχων ὁ δ' οὐκ ἔχων
 φαύλας ἐπιθυμίας, καὶ ὁ μὲν τοιοῦτος οἷος μὴ ἡδεσθαι
 παρὰ τὸν λόγον, ὁ δ' οἷος ἡδεσθαι ἀλλὰ μὴ ἄγεσθαι.
 ὁμοιοὶ δὲ καὶ ὁ ἀκρατὴς καὶ ὁ ἀκόλαστος, ἕτερον μὲν ὄντες,
 ἀμφοτέροι δὲ τὰ σωματικά ἡδέα διώκουσιν, ἀλλ' ὁ μὲν καὶ
 οἰόμενος δεῖν, ὁ δ' οὐκ οἰόμενος. ἐδ' ἅμα φρόνιμον καὶ
 ἀκρατῇ ἐνδέχεται εἶναι τὸν αὐτόν· ἅμα γὰρ φρόνιμος καὶ
 σπυδαῖος τὸ ἦθος δεδεικται ὢν. ἔτι ἔ τῷ εἰδέναι μόνον φρό-
 νιμος ἀλλὰ καὶ τῷ πρακτικὸς· ὁ δ' ἀκρατὴς ἔ πρακτικὸς.
 τὸν δὲ δεινὸν οὐδὲν κωλύει ἀκρατῇ εἶναι· διὸ καὶ δοκεῖσιν
 ἐνίοτε φρόνιμοι μὲν εἶναι τινες ἀκρατεῖς δέ, διὰ τὸ τὴν δει-
 νότητα διαφέρειν τῆς φρονήσεως τὸν εἰρημένον τρόπον ἐν τοῖς
 πρώτοις λόγοις, καὶ κατὰ μὲν τὸν λόγον ἐγγὺς εἶναι, δια-
 φέρειν δὲ κατὰ τὴν προαίρεσιν. ἐδὲ δὴ ὡς ὁ εἰδὼς καὶ θεω-
 ρῶν, ἀλλ' ὡς ὁ καθεύδων ἢ οἰνωμένος. καὶ ἐκὼν μὲν (τρό-
 πον γὰρ τινα εἰδὼς καὶ ὁ ποιεῖ καὶ ἔνεκα), πονηρὸς δ' ἔ·
 ἢ γὰρ προαίρεσις ἐπεικὴς· ὥσθ' ἡμιπόνηρος. καὶ ἐκ ἁδίκος·
 ἔ γὰρ ἐπίβουλος· ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐκ ἐμμενετικὸς οἷς ἂν
 βυλευσῇται, ὁ δὲ μελαγχολικὸς ἐδὲ βυλευτικὸς ὅλως. καὶ
 ἔοικε δὴ ὁ ἀκρατὴς πόλει ἢ ψιφίζεται μὲν ἅπαντα τὰ
 δέοντα καὶ νόμους ἔχει σπυδαῖος, χρῆται δὲ ἐδὲν, ὥσπερ
 Ἀναξανδρίδης ἔστωκεν

ἡ πόλις ἐβύλεθ', ἢ νόμων ἐδὲν μέλει·

ὁ δὲ πονηρὸς χρωμένῃ μὲν τοῖς νόμοις, πονηροῖς δὲ χρωμένῃ.
 ἔστι δ' ἀκρασία καὶ ἐγκράτεια περὶ τὸ ὑπερβάλλον τῆς τῶν
 πολλῶν ἔξεως· ὁ μὲν γὰρ ἐμμένει μᾶλλον ὁ δ' ἥττον τῆς
 τῶν πλείων δυνάμεως. εὐίατοτέρα δὲ τῶν ἀκρασιῶν, ἣν οἱ
 μελαγχολικοὶ ἀκρατεύονται, τῶν βυλευομένων μὲν μὴ ἐμ-
 μενόντων δέ, καὶ οἱ δι' ἐθισμὸν ἀκρατεῖς τῶν φυσικῶν· ῥᾶον
 γὰρ ἔθος μετακινήσεται φύσεως· διὰ γὰρ τῶτο καὶ τὸ ἔθος
 χαλεπὸν, ὅτι τῇ φύσει ἔοικεν, ὥσπερ καὶ Εὐνῆος λέγει

φημί πολυχρόνιον μελέτην ἔμμεναι, φίλιε, καὶ δὴ

ταύτην ἀνθρώποισι τελευτῶσαν φύσιν εἶναι.

τί μὲν ἔν ἐξ ἐγκράτεια καὶ τί ἀκρασία καὶ τί καρτερία
 καὶ τί μαλακία, καὶ πῶς ἔχουσιν αἱ ἔξεις αὐταὶ πρὸς ἀλ-
 λήλας, εἴρηται.

Περὶ δὲ ἡδονῆς καὶ λύπης θεωρῆσαι τῇ τὴν πολιτικὴν
 φιλοσοφῶντος· ἔτος γὰρ τῷ τέλει ἀρχιτέκτων, πρὸς δὲ βλέ-
 ποντες ἕκαστον τὸ μὲν κακὸν τὸ δ' ἀγαθὸν ἀπλῶς λέγομεν.
 ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐπισκέψασθαι περὶ αὐτῶν· τὴν
 τε γὰρ ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν τὴν ἠθικὴν περὶ λύπας καὶ
 ἡδονῶν ἔθεμεν, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν οἱ πλείους μεθ' ἡδονῆς
 εἶναι φασιν, διὸ καὶ τὸν μακάριον ὠνομάκασιν ἀπὸ τῷ χαί-
 ρειν. τοῖς μὲν ἔν δοκεῖ ἐδεμία ἡδονὴ εἶναι ἀγαθόν, ἔτε καθ'
 αὐτὸ ἔτε κατὰ συμβεβηκός· οὐ γὰρ εἶναι ταυτὸν ἀγαθὸν
 καὶ ἡδονήν· τοῖς δ' ἔναι μὲν εἶναι, αἱ δὲ πολλὰ φαῦλαι.
 ἔτι δὲ τῶν τρίτον, εἰ καὶ πᾶσαι ἀγαθόν, ὅμως μὴ ἐνδέ-
 χεσθαι εἶναι τὸ ἄριστον ἡδονήν. ὅλως μὲν ἔν ἐκ ἀγαθόν, ὅτι
 πᾶσα ἡδονὴ γένεσις ἐξ ἐν εἰς φύσιν αἰσθητή, ἐδεμία δὲ γέ-
 νεσις συγγενῆς τοῖς τέλεσι, οἷον ἐδεμία εἰκοδόμησις οἰκία.
 ἔτι ὁ σώφρων φεύγει τὰς ἡδονάς. ἔτι ὁ φρόνιμος τὸ ἄλ-
 πον διώκει, ἔ τὸ ἡδύ. ἔτι ἐμπόδιον τῷ φρονεῖν αἱ ἡδοναί,
 καὶ ὅσω μᾶλλον χαίρει, μᾶλλον, οἷον τὴν τῶν ἀφροδισιῶν·
 ἐδεμία γὰρ ἂν δύνασθαι νοῆσαι τι ἐν αὐτῇ. ἔτι τέχνη ἐδε-
 μία ἡδονῆς· καίτοι πᾶν ἀγαθὸν τέχνης ἔργον. ἔτι παιδία
 καὶ θηρία διώκει τὰς ἡδονάς. τοῦ δὲ μὴ πάσας σπυδαίας,
 ὅτι εἰσὶ καὶ αἰσχυραὶ καὶ οὐνειδιζόμεναι, καὶ ἔτι βλαβεραί·
 νοσώδη γὰρ ἔναι τῶν ἡδῶν. ὅτι δ' ἐκ ἄριστον ἢ ἡδονή, ὅτι
 ἔ τέλος ἀλλὰ γένεσις. τὰ μὲν ἔν λεγόμενα σχεδὸν ταῦτ'
 ἐστίν.

Ὅτι δ' ἔ συμβαίνει διὰ ταῦτα μὴ εἶναι ἀγαθὸν μηδὲ
 τὸ ἄριστον, ἐκ τῶνδε δῆλον. πρῶτον μὲν, ἐπεὶ τὸ ἀγαθὸν
 διχῶς (τὸ μὲν γὰρ ἀπλῶς τὸ δὲ τινί), καὶ αἱ φύσεις καὶ
 αἱ ἔξεις ἀκολυθῆσεν, ὥς καὶ αἱ κινήσεις καὶ αἱ γενέσεις,
 καὶ αἱ φαῦλαι δοκεῖσαι εἶναι αἱ μὲν ἀπλῶς φαῦλαι τινί
 δ' ἔ ἀλλ' αἰρεται τῷδε, ἔναι δ' ἐδὲ τῷδε ἀλλὰ ποτὲ καὶ
 ὀλίγον χρόνον, αἰρεται δ' ἔ· αἱ δ' ἐδ' ἡδοναί, ἀλλὰ φαί-
 νονται, ὅσαι μετὰ λύπης καὶ ἰατρείας ἔνεκον, οἷον αἱ τῶν
 καμνόντων. ἔτι ἐπεὶ τῷ ἀγαθῷ τὸ μὲν ἐνέργεια τὸ δ' ἔξις,
 κατὰ συμβεβηκός αἱ καθιστᾶσαι εἰς τὴν φυσικὴν ἔξιν ἡδεῖαι
 εἰσιν. ἔστι δ' ἡ ἐνέργεια ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ὑπολοίπου
 ἔξεως καὶ φύσεως, ἐπεὶ καὶ ἄνευ λύπης καὶ ἐπιθυμίας εἰσὶν

4. ὁ ante ἀκόλαστος om *K*^b. || 11. μὲν om *M*^b. || 15. ἢ] καὶ *M*^b. | 16. γάρ] μὲν γάρ *M*^b. || 19. ἐδὲ] ἔ *L*^b *O*^b. || 20. δ' *M*^b. || 21. ἐδεμ] *L*^b *M*^b *O*^b. || καθάπερ *L*^b *O*^b. || 23. ἐβυλευέτο *L*^b *O*^b. || 25. δ' ἢ ἀκρασία καὶ ἢ ἐγκράτεια *L*^b. || 28. βυλευομένων *K*^b *M*^b. || 31. εὐνῆος *K*^b, ἢ εὐνῆος *L*^b, εὐ ἥνος *N*^b. || 32. φησὶ *K*^b. || ἔμμεναι *K*^b *L*^b *N*^b, ἔμμεν *M*^b. || 34. τί ante καρτερία et 35. om *M*^b.

1. λύπης δεῖ τοῦ λοιποῦ θεωρῆσαι *M*^b. || 2. τελεία *M*^b. || ὃν *M*^b, ὃ ἂν *K*^b. || 3. λέγομεν ἀπλῶς. ἔστι *M*^b. || 4. σκέψασθαι *M*^b. || 7. τῷ μάλιστα χαίρειν *M*^b. || 9. ταυτὸν] ταυτὸ τὸ *K*^b. || ἡδονήν καὶ ἀγαθόν *M*^b. || 10. εἶναι] εἰσιν *M*^b. || 11. τῶτον *K*^b. || 13. δε] γάρ *O*^b. || 17. τῇ *K*^b *M*^b et corr *L*^b. || 18. τι νοῆσαι *O*^b. || 19. ἔτι τὰ παιδία καὶ τὰ θηρία *M*^b. || 21. ἔτι] ὅτι *K*^b *M*^b. || 22. ὅτι] ἔτι *M*^b. || ἢ om *K*^b. || 23. τὰ — 24. ἐστίν om *M*^b. || 23. σχεδὸν τοιαῦτ' ἐστίν *O*^b, ταῦτ' ἐστὶ σχεδὸν *K*^b. || 28. αἱ ante ἔξεις om *K*^b. || post γενέσεις *O*^b ἀκολυθῆσεν. || 30. ἔναι αἱ δ' *M*^b. || ἀλλά] an forte ἀλλ' ἢ? || 31. αἰρεται *K*^b. || 34. φύσιν ἔξεις *M*^b. || 35. ἔστι — ταῖς] ὅτι αἱ ἐνέργειαι μὲν ταῖς *K*^b. || ὑπολοίπου *M*^b, ἐπιλοίπου *L*^b *O*^b.

ἡδοναί, οἷον αἱ τῷ θεωρεῖν ἐνέργειαι, τῆς φύσεως ἐκ ἐνδεύ-
 ῃσης. σημεῖν δ' ὅτι ἔ τῷ αὐτῷ χαίρουν ἡδεῖ ἀναπληρου-
 μένης τε τῆς φύσεως καὶ καθεστηκυίας, ἀλλὰ καθεστηκυίας
 μὲν τοῖς ἀπλῶς ἡδέσιν, ἀναπληρουμένης δὲ καὶ τοῖς ἐναντίοις·
 καὶ γὰρ ὅξεσι καὶ πικροῖς χαίρουν, ὧν ἕδεν ἕτε φύσει ἡδύ 5
 ἔθ' ἀπλῶς ἡδύ. ὥς' ἕδ' ἡδοναί· ὡς γὰρ τὰ ἡδέα πρὸς ἄλ-
 ληλα συνέστηκεν, ἕτω καὶ αἱ ἡδοναὶ αἱ ἀπὸ τέτων. ἔτι ἐκ
 ἀνάγκῃ ἕτερόν τι εἶναι βέλτιον τῆς ἡδονῆς, ὥσπερ τινὲς φασὶ
 τὸ τέλος τῆς γενέσεως· ἔ γὰρ γενέσεις εἰσὶν ἕδὲ μετὰ γενέ-
 σεως πᾶσαι, ἀλλ' ἐνέργειαι καὶ τέλος· ἕδὲ ἡνωμένων συμ- 10
 βαίνουσιν, ἀλλὰ χωρμένων· καὶ τέλος ἔ πασῶν ἕτερόν τι,
 ἀλλὰ τῶν εἰς τὴν τελείωσιν ἀγομένων τῆς φύσεως. διὸ καὶ
 ἔ καλῶς ἔχει τὸ αἰσθητὴν γενέσιν φάναι εἶναι τὴν ἡδονήν,
 ἀλλὰ μᾶλλον λεκτέον ἐνέργειαν τῆς κατὰ φύσιν ἔξεως,
 ἀντὶ δὲ τῷ αἰσθητῇ ἀνεμπόδισον. δοκεῖ δὲ γενέσις τις εἶναι, 15
 ὅτι κυρίως ἀγαθόν· τὴν γὰρ ἐνέργειαν γενέσιν οἶονται εἶναι,
 ἔστι δ' ἕτερον. τὸ δ' εἶναι φαύλας ὅτι νοσώδη ἔνια ἡδέα,
 τὸ αὐτὸ καὶ ὅτι ὑγιεινὰ ἔνια φαῦλα πρὸς χρηματισμόν.
 ταύτῃ ἔν φαῦλα ἄμφω, ἀλλ' οὐ φαῦλα κατὰ γε τοῦτο,
 ἐπεὶ καὶ τὸ θεωρεῖν ποτὲ βλάπτει πρὸς ὑγίειαν, ἐμποδίζει 20
 δὲ ἕτε φρονήσει ἔθ' ἔχει ὑδεμιά ἢ ἀφ' ἐκάστης ἡδονῆς, ἀλλ'
 αἱ ἀλλότριαι, ἐπεὶ αἱ ἀπὸ τῷ θεωρεῖν καὶ μαθηθῆναι μᾶλ-
 λον ποιήσασιν θεωρεῖν καὶ μαθηθῆναι. τὸ δὲ τέχνης μὴ εἶναι
 ἔργον ἡδονὴν μηδεμίαν εὐλόγως συμβέβηκεν· ἕδὲ γὰρ ἄλ-
 λης ἐνεργείας ὑδεμιάς τέχνη ἐστίν, ἀλλὰ τῆς δυνάμεως· 25
 καίτοι καὶ ἡ μυρεφικὴ τέχνη καὶ ἡ ὀψοποιητικὴ δοκεῖ ἡδο-
 νῆς εἶναι. τὸ δὲ τὸν σῶφρονα φεύγειν καὶ τὸν φρόνιμον διώ-
 κειν τὸν ἄλμπον βίον, καὶ τὸ τὰ παῖδιά καὶ τὰ θηρία διώ-
 κειν, τῷ αὐτῷ λύεται πάντα. ἐπεὶ γὰρ εἴρηται πῶς ἀγαθαὶ
 ἀπλῶς καὶ πῶς ἐκ ἀγαθῶν πᾶσαι αἱ ἡδοναί, τὰς τοιαύτας 30
 τὰ θηρία καὶ τὰ παῖδιά διώκει, καὶ τὴν τέτων ἀλμπιάν ὁ
 φρόνιμος, τὰς μετ' ἐπιθυμίας καὶ λύπης καὶ τὰς σωμα-
 τικὰς (τοιαῦται γὰρ αὗται) καὶ τὰς τέτων ὑπερβολὰς, καθ'
 ἃς ὁ ἀκόλαστος ἀκόλαστος. διὸ ὁ σῶφρων φεύγει ταύτας,
 ἐπεὶ εἰσὶν ἡδοναὶ καὶ σῶφρονος.

Ἀλλὰ μὴν ὅτι καὶ ἡ λύπη κακόν, ὁμολογεῖται, καὶ 14
 φευκτόν· ἡ μὲν γὰρ ἀπλῶς κακόν, ἡ δὲ τῷ πῇ ἐμποδι-
 στική. τῷ δὲ φευκτῷ τὸ ἐναντίον ἢ φευκτόν τε καὶ κακόν,
 ἀγαθόν. ἀνάγκη ἔν τὴν ἡδονὴν ἀγαθόν τι εἶναι. ὡς γὰρ
 Σπεύσιππος ἔλυσεν, ἔ συμβαίνει ἡ λύσις, ὥσπερ τὸ μεῖζον
 τῷ ἐλάττω καὶ τῷ ἴσῳ ἐναντίον· ἔ γὰρ ἂν φαίη ὅπερ κα-
 κόν τι εἶναι τὴν ἡδονήν. ἄριστόν τ' ἕδεν καλύει ἡδονὴν τινα
 εἶναι, εἰ εἶναι φαῦλαι ἡδοναί, ὥσπερ καὶ ἐπιστήμην τινα
 εἶναι φαύλων ἔσῶν. ἴσως δὲ καὶ ἀναγκαῖον, εἴπερ ἐκάστης
 ἔξεως εἰσὶν ἐνέργειαι ἀνεμπόδιστοι, εἴθ' ἢ πασῶν ἐνεργειᾶ
 ἐσὶν εὐδαιμονία εἴτε ἢ τινὸς αὐτῶν, ἂν ἢ ἀνεμπόδιστος, αἰρε-
 τωτάτην εἶναι· τῷτο δ' ἐστὶν ἡδονή. ὥς εἴη ἂν τις ἡδονὴ τὸ
 ἄριστον, τῶν πολλῶν ἡδονῶν φαύλων ἔσῶν, εἰ ἔτυχεν, ἀπλῶς.
 καὶ διὰ τῷτο πάντες τὸν εὐδαιμόνα ἡδὸν οἶονται βίον εἶναι,
 καὶ ἐμπλέκουσι τὴν ἡδονὴν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν, εὐλόγως·
 ὑδεμία γὰρ ἐνέργεια τέλειος ἐμποδίζομένη, ἢ δ' εὐδαιμονία
 τῶν τελείων· διὸ προσδεῖται ὁ εὐδαιμόνων τῶν ἐν σώματι ἀγα-
 θῶν καὶ τῶν ἐκτὸς καὶ τῆς τύχης, ὅπως μὴ ἐμποδίζεται
 ταῦτα. οἱ δὲ τὸν τροχιζόμενον καὶ τὸν δυστυχίαις μεγάλαις
 περιπίπτοντα εὐδαιμόνα φάσκοντες εἶναι, ἐὰν ἢ ἀγαθός, ἢ
 ἐκόντες ἢ ἄκοντες οὐδὲν λέγουσιν. διὰ δὲ τὸ προσδεῖσθαι τῆς
 τύχης δοκεῖ τισὶ ταῦτόν εἶναι ἢ εὐτυχία τῇ εὐδαιμονίᾳ, ἐκ
 ἔσα, ἐπεὶ καὶ αὐτὴ ὑπερβάλλουσα ἐμποδισὶς ἐστίν, καὶ ἴσως
 οὐκέτι εὐτυχίαν καλεῖν δίκαιον· πρὸς γὰρ τὴν εὐδαιμονίαν
 ὁ ὅρος αὐτῆς. καὶ τὸ διώκειν δ' ἅπαντα καὶ θηρία καὶ ἀν-
 θρώπους τὴν ἡδονὴν σημείον τι τῷ εἶναι πῶς τὸ ἄριστον αὐτήν.
 φήμη δ' ἔ τί γε πάμπαν ἀπόλλυται, ἢν τινα λαοὶ
 πολλοί...
 ἀλλ' ἐπεὶ ἐχ ἡ αὐτὴ ἕτε φύσις ἔθ' ἔξις ἢ ἀρίστη ἔτ' ἐστίν
 ἕτε δοκεῖ ἕδ' ἡδονὴν διώκειν τὴν αὐτὴν πάντες, ἡδονὴν μὲν-
 τοι πάντες. ἴσως δὲ καὶ διώκουσιν ἐχ ἢν οἶονται ἕδ' ἢν ἂν
 φαῖεν, ἀλλὰ τὴν αὐτήν· πάντα γὰρ φύσει ἔχει τι θεῖον.
 ἀλλ' εἰλήφασιν τὴν τῷ ὀνόματος κληρονομίαν αἱ σωματικαὶ
 ἡδοναὶ διὰ τὸ πλειστάκις τε παραβάλλειν εἰς αὐτὰς καὶ
 35 πάντας μετέχειν αὐτῶν· διὰ τὸ μόνους ἔν γνωρῆμους εἶναι

1. ἢ τῷ θεωρεῖν ἐνέργεια *K*^b. || ἐνδεύσης *K*^b, ἐνδεύσης ἔσης *O*^b. || 2. ἡδεῖ χαίρουν *M*^b, ἡδὴ χαίρουν *K*^b. || 5. ἡδὴ φύσει *M*^b. || 7. αἱ ἡδοναὶ ἀπὸ τέτων *pr K*^b, αἱ ἀπὸ τέτων ἡδοναὶ *M*^b. || 12. τὴν *om L*^b*M*^b. || τελείωσιν *L*^b*M*^b*O*^b. || καὶ *om K*^b. || 13. εἶναι *om M*^b. || 18. τὸ δ' αὐτὸ *M*^b. || 21. ἀλλὰ καὶ αἱ *M*^b. || 22. μᾶλλον — 23. μαθηθῆναι *om L*^b. || 23. ποιῶσι *M*^b. || τέχνης μὴ εἶναι ἔργον μηδεμίαν ἡδονὴν *L*^b, μὴ εἶναι τέχνην μηδεμίαν ἡδονῆς *M*^b. || 24. ἕτε *M*^b. || 28. παῖδιά διώκειν καὶ τὰ θηρία τῷ αὐτῷ λέγεται *M*^b. || 29. γὰρ] καὶ *K*^b. || 29 et 30. ἀγαθὰ *K*^b. || 30. πῶς et αἱ *om M*^b. || τοιαύτας καὶ τὰ *K*^b. || 31. παῖδιά καὶ θηρία *M*^b. || ὁ *om K*^b. || 32. τὰς *om K*^b. || μετ'] δ' *M*^b. || λύπας τὰς *M*^b. || 33. καθ'] φεύγει καθ' *M*^b.

1. καὶ ante ἢ *om K*^b*M*^b. || 3. τι *K*^b*M*^b*O*^b. || κακόν ἢ ἀγαθόν *K*^b. || 5. ἔλεγεν *M*^b. || 7. τὴν — καλύει *om L*^b. || τ' *om M*^b. || 11. ἢ] εἰ *M*^b. || 21. τῆς *om M*^b. || 22. τισὶ *om M*^b. || ἢ εὐδαιμονία τῇ εὐτυχίᾳ *M*^b. || 23. αὕτη *L*^b*M*^b, αὕτῃ *N*^b. || 24. οὐκ ἔστιν *M*^b, οὐκ ἔστιν ἔτι *L*^b. || 25. πάντα *L*^b*O*^b. || 26. πῶς] τέως *K*^b. || 27. ἔτις πάμπαν *K*^b. || λαοὶ] οἱ *K*^b, *om L*^b*M*^b*N*^b*O*^b. || 30. ἅπαντες *L*^b*O*^b. || ἡδονὴν μὲντοι πάντες *om M*^b. || 32. τι] τὸ *K*^b. || 33. εἰλήφασί γε τὴν *M*^b*N*^b*O*^b.

ταύτας μόνας οἶονται εἶναι. φανερόν δὲ καὶ ὅτι, εἰ μὴ ἡδονὴ ἀγαθὸν καὶ ἡ ἐνέργεια, ἐκ ἑσῶ ζῆν ἡδέως τὸν εὐδαίμονα· τίνος γὰρ ἕνεκα δέοι ἂν αὐτῆς, εἴπερ μὴ ἀγαθόν, ἀλλὰ καὶ λυπηρῶς ἐνδέχεται ζῆν; ἔτε κακὸν γὰρ οὗτ' ἀγαθὸν ἡ λύπη, εἴπερ μὴδ' ἡδονή· ὥστε διὰ τί ἂν φεύγοι; οὐδὲ 5 δὴ ἡδίων ὁ βίος ὁ τοῦ σπουδαίου, εἰ μὴ καὶ αἱ ἐνέργειαι αὐτοῦ.

Περὶ δὲ δὴ τῶν σωματικῶν ἡδονῶν ἐπισκεπτέον τοῖς λέγεσιν ὅτι ἐνιαί γε ἡδοναὶ αἰρεταὶ σφόδρα, οἷον αἱ καλαί, ἀλλ' ἐχ' αἱ σωματικαὶ καὶ περὶ αἷς ὁ ἀκόλαστος. διὰ τί ἔν αἱ 10 ἐναντία λῦπαι μοχθηραί; κακῶ γὰρ ἀγαθὸν ἐναντίον. ἡ οὕτως ἀγαθὰ αἱ ἀναγκαῖαι, ὅτι καὶ τὸ μὴ κακὸν ἀγαθόν ἐστιν; ἡ μέχρι τε ἀγαθαί; τῶν μὲν γὰρ ἔξω καὶ κινήσεων ὅσων μὴ ἐστὶ τῷ βελτίονος ὑπερβολή, ἔδὲ τῆς ἡδονῆς· ὅσων δ' ἐστὶ, καὶ τῆς ἡδονῆς ἐστίν. τῶν δὲ σωματικῶν ἀγαθῶν 15 ἐστὶν ὑπερβολή, καὶ ὁ φαῦλος τῷ διώκειν τὴν ὑπερβολὴν ἐστίν, ἀλλ' ἐπὶ τὰς ἀναγκαῖας· πάντες γὰρ χαίρουσι πως καὶ ὄφιοι καὶ οἴνοι καὶ ἀφροδισίαι, ἀλλ' ἐχ' ὡς δεῖ. ἐναντίως δ' ἐπὶ τῆς λύπης· ἐ γὰρ τὴν ὑπερβολὴν φεύγει, ἀλλ' ὅλως· οὐ γὰρ ἐστὶ τῇ ὑπερβολῇ λύπη ἐναντία ἀλλ' ἡ τῷ διώκοντι 20 τὴν ὑπερβολήν.

15 Ἐπεὶ δ' οὐ μόνον δεῖ ἀληθὲς εἰπεῖν ἀλλὰ καὶ τὸ αἴτιον τῆ ψεύδους· τῆτο γὰρ συμβάλλεται πρὸς τὴν πῖσιν· ἔταν γὰρ εὐλογον φανῇ τὸ διὰ τί φαίνεται ἀληθὲς οὐκ ὄν ἀληθὲς, πιστεύειν ποιεῖ τῷ ἀληθεῖ μᾶλλον· ὥστε λεκτέον 25 διὰ τί φαίνονται αἱ σωματικαὶ ἡδοναὶ αἰρετώτεραι. πρῶτον μὲν ἔν δὴ ὅτι ἐκκρέει τὴν λύπην· καὶ διὰ τὰς ὑπερβολὰς τῆς λύπης, ὡς ὅσης ἰατρείας, τὴν ἡδονὴν διώκεισι τὴν ὑπερβάλλουσαν καὶ ὅλως τὴν σωματικὴν. σφοδραὶ δὲ γίνονται αἱ ἰατρεῖαι, διὸ καὶ διώκονται, διὰ τὸ παρὰ τὸ ἐναντίον 30 φαίνεσθαι. καὶ ἐ σπεδαῖον δὴ δοκεῖ ἡ ἡδονὴ διὰ δύο ταῦτα, ὥσπερ εἴρηται, ὅτι αἱ μὲν φαύλης φύσεως εἰσι πράξεις, ἡ ἐκ γενετῆς, ὥσπερ θηρίου, ἡ δὲ ἔθους, οἷον αἱ τῶν φαύλων ἀνθρώπων. αἱ δ' ἰατρεῖαι, ὅτι ἐνδεοῦς, καὶ ἔχειν βέλτιον ἢ

γίνεσθαι. αἱ δὲ συμβαίνουσι τελεωμένων· κατὰ συμβεβη-
κὸς οὖν σπεδαῖαι. ἐτι διώκονται διὰ τὸ σφοδρὰ εἶναι ὑπὸ
τῶν ἄλλαις μὴ δυναμένων χαίρειν· αὐτοὶ γὰρ αὐτοῖς δῆφας
τινάς παρασκευάζουσιν. ἔταν μὲν ἔν ἀβλαβεῖς, ἀνεπιτίμητον,
ἔταν δὲ βλαβεράς, φαῦλον· ἔτε γὰρ ἔχουσιν ἕτερα ἐφ' οἷς
χαίρουσιν, τό τε μηδέτερον πολλοῖς λυπηρὸν διὰ τὴν φύσιν·
αἱ γὰρ πονεῖ τὸ ζῶον, ὥσπερ καὶ οἱ φυσικοὶ λόγοι μαρ-
τυροῦσι, τὸ ὁρᾶν καὶ τὸ ἀκούειν φάσκοντες εἶναι λυπηρόν·
ἀλλ' ἡδὴ συνήθεις ἐσμέν, ὡς φασίν. ὁμοίως δ' ἐν μὲν τῇ
νεότητι διὰ τὴν αὐξήσιν ὥσπερ οἱ σὺνωμένοι διάκεινται, καὶ
ἡδὴ ἡ νεότης. οἱ δὲ μελαγχολικοὶ τὴν φύσιν αἱ δέονται
ἰατρείας· καὶ γὰρ τὸ σῶμα δακνόμενον διατελεῖ διὰ τὴν
κράσιν, καὶ αἱ ἐν ὀρέξει σφοδρᾷ εἰσίν. ἐξελαύνει δὲ ἡδονὴ
λύπην ἢ τ' ἐναντία καὶ ἡ τυχεῖσα, ἐὰν ἢ ἰσχυρά· καὶ διὰ
ταῦτα ἀκόλαστοι καὶ φαῦλοι γίνονται. αἱ δ' ἀνευ λυπῶν
οὐκ ἔχουσιν ὑπερβολήν. αὐταὶ δὲ αἱ τῶν φύσει ἡδέων καὶ
μὴ κατὰ συμβεβηκός. λέγω δὲ κατὰ συμβεβηκός ἡδέα
τὰ ἰατρεύοντα· ὅτι γὰρ συμβαίνει ἰατρεύεσθαι τοῦ ὑπο-
μένουτος ὑγιεῖς πράττοντός τι, διὰ τοῦτο ἡδὴ δοκεῖ εἶναι·
φύσει δ' ἡδέα, ἃ ποιεῖ πρᾶξιν τῆς τοιαύτης φύσεως. οὐκ
αἱ δ' ἐθὲν ἡδὴ τὸ αὐτὸ διὰ τὸ μὴ ἀπλὴν ἡμῶν εἶναι τὴν
φύσιν, ἀλλ' ἐνεῖναι τι καὶ ἕτερον, καθὼ φθαρτά, ὥστε ἄ-
τι βατερον πράττει, τῆτο τῇ ἐτέρᾳ φύσει παρὰ φύσιν, ἔταν
δ' ἰσάχη, οὔτε λυπηρὸν δοκεῖ ἔθ' ἡδὴ τὸ πραττόμενον· ἐπεὶ
εἴ του ἡ φύσις ἀπλὴ εἴη, αἱ ἡ αὐτὴ πρᾶξις ἡδίστη ἔσαι.
διὸ ὁ θεὸς αἱ μίαν καὶ ἀπλὴν χαίρει ἡδονήν· ἐ γὰρ μόνον
κινήσεως ἐστὶν ἐνέργεια ἀλλὰ καὶ ἀκινήσιας, καὶ ἡδονὴ
μᾶλλον ἐν ἡρεμίᾳ ἐστὶν ἢ ἐν κινήσει. μεταβολὴ δὲ πάντων
γλυκύτατον, κατὰ τὸν ποιητὴν, διὰ πονηρίαν τινά· ὥσπερ
γὰρ ἀνθρώπος εὐμετάβολος ὁ πονηρός, καὶ ἡ φύσις ἡ δεο-
μένη μεταβολῆς· ἐ γὰρ ἀπλὴ ἐδ' ἐπιεικής.

Περὶ μὲν ἔν ἐγκρατείας καὶ ἀκρασίας καὶ περὶ ἡδονῆς
καὶ λύπης εἴρηται, καὶ τί ἕκαστον καὶ πῶς τὰ μὲν ἀγαθὰ
αὐτῶν ἐστὶ τὰ δὲ κακὰ· λοιπὸν δὲ καὶ περὶ φιλίας ἐρῶμεν.

1. εἶναι om *M*^b. || μὴ ἡ ἡδονή *M*^b*O*^b. || 2. ἡ om *M*^b. || ἐκ om *K*^b. || 3. ἕνεκεν *L*^b. || 4. οὗτ' ἀγαθὸν γὰρ ἔτε κακὸν *K*^b. || 5. φεύγομεν *L*^b. || 8. γε *O*^b. || δὴ om *M*^b. || σκεπτέον *M*^b. || 9. ἀλλ' om *K*^b. || 11. μοχθηραί *K*^b. || κακὸν γὰρ ἀγαθὸν *M*^b. || 13. μὲν om *L*^b. || 14. ὅσων *K*^b. || ὅσων] τούτων *K*^b. || 15. δὲ τῶν *K*^b. || 16. ἐστὶν om *K*^b. || 18. ἐναντίως *K*^b. || 24. οὐκ] τὸ οὐκ *M*^b. || 27. ἔν om *L*^b*M*^b. || 29. σφόδρα *K*^b. || γὰρ *M*^b. || 30. αἱ om *K*^b*L*^b. || τῷ ἐναντίον *M*^b. || 32. ἡ om *K*^b. || 33. οἷον] ὥσπερ *O*^b.

1. ἃ *K*^b. || τελεωμένων *M*^b*O*^b. || 3. μὴ om *L*^b. || ἔν *M*^b. || ἑαυτοῖς *L*^b*O*^b. || 4. ἀνεπιτίμητοι *M*^b. || 5. βλαβερά *L*^b*O*^b. || φαῦλαι γε *M*^b. || ἐτέραν *K*^b, ἕτερον *M*^b. || 7. αἱ] εἰ *K*^b. || λόγοι om *K*^b. || 8. καὶ add *M*^b. || 9. ὅμως *K*^b, αἱ μοιχαῖ *M*^b. || μὲν om *K*^b. || 10. διάκεινται ante ὥσπερ *L*^b*O*^b. || 11. δέονται αἱ *K*^b*M*^b. || 12. θεραπεῖας *L*^b*O*^b. || διὰ om *M*^b. || 14. ἂν *L*^b. || 15. λύπης *M*^b*O*^b. || 16. ἔχουσιν τὴν ὑπερβολὴν *L*^b. || αἱ om *K*^b. || 17. λέγω δὲ κατὰ συμβεβηκός om *L*^b*M*^b. || ἡδέα δὲ τὰ *M*^b. || 19. τι om *K*^b. || τοῦτο] τοῦτο δὲ *K*^b. || δοκεῖ ἡδὴ *L*^b*M*^b. || 21. δ' om *K*^b. || εἶναι ἡμῶν *M*^b. || 22. φθαρτόν *M*^b. || 25. εἰ τοῦτο φύσις *M*^b. || 29. γλυκύτατον] ἡδὴ *M*^b. || 30. ἡ post καὶ om *L*^b*O*^b. || 32. περὶ om *M*^b. || 34. καὶ om *K*^b*O*^b. || ἐρῶμεν] ἐστὶν εἰπεῖν καὶ πόσον τι καὶ τίς ὁ φίλος *L*^b*O*^b.

Θ.

Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ φιλίας ἔποιτ' ἂν διελθεῖν· ἔστι γὰρ ἀρετὴ τις ἢ μετ' ἀρετῆς, ἔτι δ' ἀναγκαϊότατον εἰς τὸν βίον· ἄνευ γὰρ φίλων ἑδεῖς ἔλοιτ' ἂν ζῆν, ἔχων τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ πάντα· καὶ γὰρ πλεῖστοι καὶ ἀρχαῖς καὶ δυναστείαις κεκτημένοις δοκεῖ φίλων μάλισ' εἶναι χρεῖα· τί γὰρ ὄφελος τῆς τοιαύτης εὐετηρίας ἀφαιρεθείσης εὐεργεσίας, ἢ γίγνεται μάλισα καὶ ἐπαινετωτάτη πρὸς φίλους; ἢ πῶς ἂν τηρηθεῖ καὶ σώζοιτ' ἄνευ φίλων; ὅσῳ γὰρ πλείων, τοσούτῳ ἐπισφα- 10 λεστέρα. ἐν πενίᾳ τε καὶ ταῖς λοιπαῖς δυστυχίαις μόνην οἶονται καταφυγὴν εἶναι τοὺς φίλους. καὶ νέοις δὲ πρὸς τὸ ἀναμάρτητον καὶ πρεσβυτέροις πρὸς θεραπείαν καὶ τὸ ἐλ- λείπον τῆς πράξεως δι' ἀσθένειαν βοηθεῖ, τοῖς τ' ἐν ἀκμῇ πρὸς τὰς καλὰς πράξεις· “σύν τε δὲ ἔρχομένῳ” καὶ γὰρ 15 νοῆσαι καὶ πράττειν δυνατότεροι. φύσει τ' ἐνυπάρχειν ἔοικε πρὸς τὸ γεγεννημένον τῷ γεννησάντι καὶ πρὸς τὸ γεννῆσαν τῷ γεννηθέντι, οὐ μόνον ἐν ἀνθρώποις ἀλλὰ καὶ ἐν ὄρνισι καὶ τοῖς πλείστοις τῶν ζώων, καὶ τοῖς ὁμοεθνεῖσι πρὸς ἀλ- ληλα, καὶ μάλισα τοῖς ἀνθρώποις, ὅθεν τοὺς φιλανθρώπους 20 ἐπαινοῦμεν. ἴδοι δ' ἂν τις καὶ ἐν ταῖς πλάναις ὡς οἰκεῖν ἅπας ἀνθρώπος ἀνθρώπῳ καὶ φίλῳ. ἔοικε δὲ καὶ τὰς πό- λεις συνέχειν ἢ φιλία, καὶ οἱ νομοθέται μᾶλλον περὶ αὐτὴν σπουδάζειν ἢ τὴν δικαιοσύνην· ἢ γὰρ ὁμόνοια ὁμοῖον τι τῇ φιλίᾳ ἔοικεν εἶναι, ταύτης δὲ μάλισ' ἐφίενται καὶ τὴν 25 σὺν ἔχθρῳ ἔσαν μάλισα ἐξελαύνουσιν. καὶ φίλων μὲν ὄντων οὐδὲν δεῖ δικαιοσύνης, δίκαιοι δ' ὄντες προσδέονται φιλίας, καὶ τῶν δικαίων τὸ μάλισα φιλικὸν εἶναι δοκεῖ. οὐ μόνον δ' ἀναγκαῖον ἐστὶν ἀλλὰ καὶ καλόν· τοὺς γὰρ φιλοφίλους ἐπαινοῦμεν, ἢ τε πολυφιλία δοκεῖ τῶν καλῶν ἐν τι εἶναι, 30 καὶ ἔνιοι τὰς αὐτὰς οἶονται ἀνδρας ἀγαθὰς εἶναι καὶ φίλους.

Διαμφισβητεῖται δὲ περὶ αὐτῆς οὐκ ὀλίγα. οἱ μὲν γὰρ ὁμοιότητά τινα τιθέασιν αὐτὴν καὶ τοὺς ὁμοίους φίλους, ὅθεν τὸν ὁμοῖον φασιν ὡς τὸν ὁμοῖον, καὶ κολοῖον ποτὶ κο- 35 λοῖον, καὶ ὅσα τοιαῦτα· οἱ δ' ἐξ ἐναντίας κεραμεῖς πάντας

τοὺς τοιούτους ἀλλήλοις φασὶν εἶναι. καὶ περὶ αὐτῶν τῶν ἀνώτερον ἐπιζητῶσι καὶ φυσικώτερον, Εὐριπίδης μὲν φάσκων ἔρᾳ μὲν ὁμβροῦ γαῖαν ξηρανθεῖσαν, ἔρᾳ δὲ σεμνὸν ἔρανον πληρούμενον ὁμβροῦ πεσεῖν ἐς γαῖαν, καὶ Ἡράκλειτος τὸ ἀντίξεν συμφέρον καὶ ἐκ τῶν διαφερόντων καλλίστην ἀρ- μονίαν καὶ πάντα κατ' ἔριν γίνεσθαι· ἐξ ἐναντίας δὲ τέτοις ἄλλοι τε καὶ Ἐμπεδοκλῆς· τὸ γὰρ ὁμοῖον τῷ ὁμοίῳ ἐφίε- σθαι. τὰ μὲν ἔν φυσικὰ τῶν ἀπορημάτων ἀφείσθω (ὃ γὰρ οἰκεῖα τῆς παύσης σκέψεως)· ὅσα δ' ἐστὶν ἀνθρωπικά καὶ 10 ἀνήκει εἰς τὰ ἡθικὰ καὶ τὰ πάθη, ταῦτ' ἐπισκεψώμεθα, οἷον πότερον ἐν πᾶσι γίνεται φιλία ἢ ἔχ οἷον τε μοχθηρὰς ὄν- τας φίλους εἶναι, καὶ πότερον ἐν εἶδος τῆς φιλίας ἐστὶν ἢ πλείω. οἱ μὲν γὰρ ἐν οἴομενοι, ὅτι ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον, ἔχ ἱκανῶς πεπιξεύκασι σημείω· δέχεται γὰρ 15 τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον καὶ τὰ ἕτερα τῷ εἶδει. εἴρηται δ' ὑπὲρ αὐτῶν ἔμπροσθεν.

Τάχα δ' ἂν γένοιτο περὶ αὐτῶν φανερόν γνωρισθέντος τῆ φιλητῆ· δοκεῖ γὰρ ἢ πᾶν φιλεῖσθαι ἀλλὰ τὸ φιλητόν, τῆτο δ' εἶναι ἀγαθόν ἢ ἡδὺ ἢ χρήσιμον. δοξεῖ δ' ἂν χρή- σιμον εἶναι δι' ὃ γίνεται ἀγαθόν τι ἢ ἡδονή, ὥστε φιλητὰ ἂν εἴη τὰγαθόν τε καὶ τὸ ἡδὺ ὡς τέλη. πότερον ἔν τὰγαθὸν φιλεῖσιν ἢ τὸ αὐτοῖς ἀγαθόν; διαφωνεῖ γὰρ ἐνίστε ταῦτα. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὸ ἡδύ. δοκεῖ δὲ τὸ αὐτῷ ἀγαθὸν φι- λεῖν ἕκαστος, καὶ εἶναι ἀπλῶς μὲν τὰγαθὸν φιλητόν, ἕκαστῳ 20 δὲ τὸ ἕκαστῳ. φιλεῖ δ' ἕκαστος ἢ τὸ ἐν αὐτῷ ἀγαθόν ἀλλὰ τὸ φαινόμενον. διοίσει δ' ἐδέν· ἔσαι γὰρ τὸ φιλητόν φαι- νόμενον. τριῶν δ' ὄντων δι' ἃ φιλεῖσιν, ἐπὶ μὲν τῇ τῶν ἀψύ- χων φιλήσει ἢ λέγεται φιλία· ἢ γὰρ ἐστὶν ἀντιφιλήσεις, ὅδὲ βέλησις ἐκεῖνων ἀγαθῶ· γελοῖον γὰρ ἴσως τῷ οἶνῳ βέλεσθαι 25 τὰγαθὰ· ἀλλ' εἴπερ, σώζεσθαι βέλεται αὐτόν, ἵνα αὐτὸς ἔχῃ. τῷ δὲ φίλῳ φασὶ δεῖν βέλεσθαι τὰγαθὰ ἐκεῖνος ἕνεκα. τὰς δὲ βυλομένους ἔτω τὰγαθὰ εὖναις λέγεσθαι, εἰ μὴ ταῦτα καὶ παρ' ἐκεῖνος γίγνεται· εὖνοιαν γὰρ ἐν ἀντιπεπονηθόσ· φι- λίαν εἶναι. ἢ προσθετέον μὴ λανθάνουσαν· πολλοὶ γὰρ εἰσιν 30 εὖνοι οἷς ἔχ ἐωράκασιν, ὑπολαμβάνουσι δὲ ἐπιμενεῖς εἶναι ἢ

4. ἀναγκαϊότατη *M*^b. || 5. φιλίας οὐδεὶς ἂν ἔλοιτο *M*^b. || 6. καὶ δυναστείαις om *K*^b. || 9. ἢ] καὶ *M*^b. || 10. ἀσφαλεστέρα *M*^b. || 11. ἄλλαις *M*^b. || 12. δε] δεῖ *L*^b*O*^b. || 14. βοηθεῖα *M*^b, βοηθείας *K*^b*L*^b*O*^b. || 17. πρὸς — καὶ om *K*^b. || 18. γεννηθέντι om *L*^b*M*^b*O*^b. || 18. ὁμοῖοις *M*^b. || 21. ἐν om *M*^b. || 22. πᾶς *K*^b. || 24. σπουδάζουσιν *M*^b. || τι om *L*^b. || τῆς φιλίας *M*^b. || 25. δε] γὰρ *L*^b. || μᾶλλον *M*^b. || 26. ἐχθρῶν *L*^b*M*^b*O*^b. || 29. τε *L*^b*O*^b. || φίλους *K*^b*M*^b*O*^b. || 31. ἔνιοι] ἔτι *L*^b*O*^b. || οἷον τε *K*^b. || 32. δε καὶ περὶ *M*^b. || 34. ποτὶ] παρ *L*^b, παρὰ *O*^b. || 35. ὅσα] τὰ *K*^b*L*^b*O*^b.

2. ζητῶσι *L*^b. || καὶ om *K*^b. || 3. ὁμβρον μὲν *K*^b. || 4. εἰς *K*^b*O*^b. || 6. ἐναντίων *M*^b. || 8. παρείσθω *M*^b*N*^b. || 10. τάληθῃ *K*^b. || ἐπισκεψώμεθα *O*^b. || 11. γίνεται ἢ φιλία *O*^b. || 13. δέχεται *O*^b. || 14. τὸ om *O*^b. || 15. τὰ ἡθικὰ ἥττον, καὶ post ἥττον om *L*^b*O*^b. || 17. φανερόν περὶ αὐτῶν *M*^b. || 19. ἢ — ἢ] καὶ — καὶ *M*^b. || 20. φιλητὴν *K*^b*L*^b. || 21. εἴη] εἶναι *K*^b. || 23. ἡδὺ] ἡδὺ αὐτό *M*^b*O*^b. || δε καὶ τὸ *M*^b. || 27. δι' om *K*^b. || ἐπὶ] ἐν *K*^b*M*^b. || 29. βελεύεσθαι *M*^b. || 31. δεῖ βελεύεσθαι *M*^b. || 32. ἂν *K*^b*M*^b. || 33. καὶ om *K*^b.

χρησίμους· τὸτο δὲ ταῦτόν καὶ ἐκείνων τις πάθος πρὸς τῶτον. εὖνοι μὲν ἔν ἔστοι φαίνονται ἀλλήλοις· φίλος δὲ πῶς ἂν τις εἴποι λανθάνοντας ὡς ἔχουσιν ἑαυτοῖς· δεῖ ἄρα εὐνοεῖν ἀλλήλοις καὶ βέλεσθαι τάγαθὰ μὴ λανθάνοντας δι' ἔν τι τῶν εἰρημένων.

3 Διαφέρει δὲ ταῦτα ἀλλήλων εἶδει· καὶ αἱ φιλήσεις ἄρα καὶ αἱ φιλίαι. τρία δὲ τὰ τῆς φιλίας εἶδη, ἰσάριθμα τοῖς φιλητοῖς· καθ' ἕκαστον γὰρ ἔστιν ἀντιφιλήσεις ἔ λανθάνουσα. οἱ δὲ φιλῶντες ἀλλήλους βέλονται τάγαθὰ ἀλλήλοις ταύτῃ ἢ φιλῶσιν. οἱ μὲν ἔν διὰ τὸ χρησίμον φιλῶντες ἀλλήλους ἔ καὶ αὐτὸς φιλῶσιν, ἀλλ' ἢ γίνεταί τι αὐτοῖς παρ' ἀλλήλων ἀγαθόν. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ δι' ἡδονήν· ἔ γὰρ τῷ ποῖός τινος εἶναι ἀγαπᾶσι τὸς εὐτραπέλους, ἀλλ' ὅτι ἡδεῖς αὐτοῖς. οἱ τε δὲ διὰ τὸ χρησίμον φιλῶντες διὰ τὸ αὐτοῖς ἀγαθὸν ἐργάζεσθαι, καὶ οἱ δι' ἡδονήν διὰ τὸ αὐτοῖς ἡδύ, καὶ 15 ἔχῃ ὅ φιλῶμενός ἐστιν, ἀλλ' ἢ χρήσιμος ἢ ἡδύς. κατὰ συμβεβηκός τε δὲ αἱ φιλίαι αὐταῖ εἰσιν· ἔ γὰρ ἢ ἐστὶν ὅσπερ ἔστιν ὁ φιλῶμενος, ταύτῃ φιλεῖται, ἀλλ' ἢ πορίζουσιν οἱ μὲν ἀγαθόν τι οἱ δ' ἡδονήν. εὐδιάλυτοι δὲ αἱ τοιαῦται εἰσι, μὴ διαμενόντων αὐτῶν ὁμοίων· ἐὰν γὰρ μηκέτι ἡδεῖς 20 ἢ χρήσιμοι ᾖσι, παύονται φιλῶντες. τὸ δὲ χρησίμον ἔ διαμένει, ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλο γίνεταί. ἀπολυθέντος ἔν δι' ὁ φίλοι ἦσαν, διαλύεται καὶ ἡ φιλία, ὡς ἔσσης τῆς φιλίας πρὸς ἐκεῖνα. μάλιστα δ' ἐν τοῖς πρεσβύταις ἡ τοιαύτη δοκεῖ φιλία γίνεσθαι (οὐ γὰρ τὸ ἡδύ οἱ τηλικῶτοι διώκουσιν 25 ἀλλὰ τὸ ὠφέλιμον), καὶ τῶν ἐν ἀκμῇ καὶ νέων ὅσοι τὸ συμφέρον διώκουσιν. ἔ πάνν δ' οἱ τοῖστοι ἔδὲ συζῶσι μετ' ἀλλήλων· ἐνίοτε γὰρ οὐδ' εἰσὶν ἡδεῖς· ἔδὲ δὲ προσδέονται τῆς τοιαύτης ὁμιλίας, ἐὰν μὴ ὠφέλιμοι ᾖσιν· ἐπὶ τοσῶτον γὰρ εἰσιν ἡδεῖς ἐφ' ὅσον ἐλπίδας ἔχουσιν ἀγαθῶ. εἰς ταύ- 30 τας δὲ καὶ τὴν ξενικὴν τίθεασιν. ἡ δὲ τῶν νέων φιλία δι' ἡδονήν εἶναι δοκεῖ· κατὰ πάθος γὰρ ἔστοι ζῶσι, καὶ μάλιστα διώκοντες τὸ ἡδύ αὐτοῖς καὶ τὸ παρόν· τῆς ἡλικίας δὲ μεταπιπτέσης καὶ τὰ ἡδέα γίνεταί ἕτερα. διὸ ταχέως γίγονται φίλοι καὶ παύονται· ἅμα γὰρ τῷ ἡδεῖ ἢ φιλία μεταπί-

πτει, τῆς δὲ τοιαύτης ἡδονῆς ταχέως ἢ μεταβολή. καὶ ἐρω-
τικοὶ δ' οἱ νέοι· κατὰ πάθος γὰρ καὶ δι' ἡδονήν τὸ πολὺ
τῆς ἐρωτικῆς· διόπερ φιλῶσι καὶ ταχέως παύονται, πολλὰ-
κις τῆς αὐτῆς ἡμέρας μεταπίπτοντες. συνημερεύειν δὲ καὶ
5 συζῆν ἔστοι βέλονται· γίνεταί γὰρ αὐτοῖς τὸ κατὰ φιλίαν
οὕτως.

Τελεία δ' ἐστὶν ἡ τῶν ἀγαθῶν φιλία καὶ κατ' ἀρετὴν 4
ὁμοίων· οὗτοι γὰρ τάγαθὰ ὁμοίως βέλονται ἀλλήλοις, ἢ
ἀγαθοί· ἀγαθοὶ δ' εἰσὶ καθ' αὐτές. οἱ δὲ βεβλόμενοι τάγαθὰ
τοῖς φίλοις ἐκείνων ἕνεκα μάλιστα φίλοι· δι' αὐτοὺς γὰρ
ἔτως ἔχουσι, καὶ ἔ κατὰ συμβεβηκός· διαμένει ἔν ἡ τέτων
φιλία ἔως ἂν ἀγαθοὶ ᾖσιν, ἢ δ' ἀρετὴ μόνιμον. καὶ ἔστιν
ἐκάτερος ἀπλῶς ἀγαθὸς καὶ τῷ φίλῳ· οἱ γὰρ ἀγαθοὶ καὶ
ἀπλῶς ἀγαθοὶ καὶ ἀλλήλοις ὠφέλιμοι. ὁμοίως δὲ καὶ
ἡδεῖς· καὶ γὰρ ἀπλῶς οἱ ἀγαθοὶ ἡδεῖς καὶ ἀλλήλοις· ἐκάστῳ
γὰρ καθ' ἡδονήν εἰσιν αἱ οἰκτεῖαι πράξεις καὶ αἱ τοιαῦται,
τῶν ἀγαθῶν δὲ αἱ αὐταὶ ἢ ὅμοιαι. ἡ τοιαύτη δὲ φιλία
μόνιμος εὐλόγως ἐστὶν· συνάπτει γὰρ ἐν αὐτῇ πάνθ' ὅσα
τοῖς φίλοις δεῖ ὑπάρχειν. πᾶσα γὰρ φιλία δι' ἀγαθόν ἐστιν
ἢ δι' ἡδονήν, ἢ ἀπλῶς ἢ τῷ φιλῶντι, καὶ καθ' ὁμοιότητά
τινα· ταύτῃ δὲ πάνθ' ὑπάρχει τὰ εἰρημένα καθ' αὐτές·
ταύτῃ γὰρ ὅμοια καὶ τὰ λοιπά, τό τε ἀπλῶς ἀγαθόν καὶ
ἡδύ ἀπλῶς ἐστὶν. μάλιστα δὲ ταῦτα φιλητά, καὶ τὸ φιλεῖν
δὲ καὶ ἡ φιλία ἐν τέτοις μάλιστα καὶ ἀρίστη. σπανίας δ'
εἰκὸς τὰς τοιαύτας εἶναι· ὀλίγοι γὰρ οἱ τοῖστοι. ἔτι δὲ προσ-
δεῖται χρόνος καὶ συνηθείας· κατὰ τὴν παροιμίαν γὰρ οὐκ
ἔστιν εἰδῆσαι ἀλλήλους πρὶν τὸς λεγομένους ἄλλας συναναλῶ-
σαι· ἔδ' ἀποδέχασθαι δὲ πρότερον ἔδ' εἶναι φίλος, πρὶν ἂν
ἐκάτερος ἐκατέρῳ φανῇ φιλητὸς καὶ πιστευθῇ. οἱ δὲ ταχέως
τὰ φιλικὰ πρὸς ἀλλήλους ποιοῦντες βέλονται μὲν φίλοι εἶναι,
ἔκ εἰσὶ δέ, εἰ μὴ καὶ φιλητοί, καὶ τὸτ' ἴσασιν· βέλους μὲν
γὰρ ταχέως φιλίας γίνεταί, φιλία δ' ἔ.

Αὕτη μὲν ἔν καὶ κατὰ τὸν χρόνον καὶ κατὰ τὰ λοιπα 5
τελεία ἐστὶ καὶ κατὰ πάντα ταῦτα γίνεταί καὶ ὅμοια ἐκα-
τέρῳ παρ' ἐκατέρου, ὅπερ δεῖ τοῖς φίλοις ὑπάρχειν· ἡ δὲ

2. ἔστοι et φίλος — 3. ἀλλήλοις om *M*^b. || 6. αἱ om *K*^b. || 7. ἄρα om *L*^b. || δὲ *O*^b, γὰρ *M*^b. || εἶδη τὰ τῆς φιλίας *M*^b. || 10. ταύτῃ om *L*^b. || 16. ὁ om *K*^b. || 18. περ] ποτε *L*^b*M*^b*O*^b. || 19. δὲ *M*^b. || 22. γίνεταί ἄλλο *M*^b. || 24. φιλία δοκεῖ *L*^b*O*^b. || 26. ἀλλὰ — 27. διώκουσιν om *M*^b. || 27. ἔδὲ om *L*^b*O*^b. || 28. δὲ om *K*^b, post προσδέονται ponit *M*^b. || 30. ἐλπίδα *K*^b. || 33. δ' ἡλικίας *M*^b. || 35. ἡδεῖ καὶ ἡ *L*^b.

2. δι' om *L*^b. || 3. τοῖς ἐρωτικοῖς *M*^b. || 4. συνημερεύειν *K*^b. || 5. κατὰ τὴν φιλίαν *K*^b*O*^b. || 8. ὁμοίως ἀλλήλοις βέλονται *M*^b, βέλονται σὺν ἀλλήλοις *K*^b. || 9. καθὼ *M*^b. || 9. ἀγαθοὶ δ' om *L*^b*O*^b. || 14. ὠφέλιμοι] καὶ ὠφέλιμοι *L*^b. ὠφέλιμοι — 15. ἀλλήλοις om *M*^b. || 15. οἱ γὰρ ἀγαθοὶ ἀπλῶς καὶ ἡδεῖς *L*^b. || 17. δὲ αὐταὶ ὅμοιαι *K*^b, δὲ τοιαῦται ἢ ὅμοιαι *O*^b. || 19. δεῖ τοῖς φίλοις *M*^b. || 21. αὐτό *M*^b. || 22. ὅμοιοι *K*^b. || 23. ἀπλῶς ἡδύ *L*^b*O*^b. || δὲ *K*^b*L*^b. || 25. γὰρ εἰσιν οἱ *L*^b. || 27. συναλῶσαι *L*^b*M*^b. || 28. δεῖ *L*^b*M*^b, δὲ *O*^b. || ἂν add *O*^b. || 30. μὲν om *K*^b. || 32. γὰρ] οὐν *K*^b. || 33. λόγιμα *K*^b. || 34. ταῦτα *L*^b*M*^b, om *K*^b*O*^b. || καὶ om *M*^b. || ὁμοία *K*^b *L*^b*M*^b*O*^b.

διὰ τὸ ἡδὺ ὁμοίωμα ταύτης ἔχει· καὶ γὰρ οἱ ἀγαθοὶ ἡδέεις ἀλλήλοις. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ διὰ τὸ χρησίμον· καὶ γὰρ τοῖσι ἀλλήλοις οἱ ἀγαθοί. μάλιστα δὲ καὶ ἐν τούτοις αἱ φιλίας διαμένουσιν, ἔταν τὸ αὐτὸ γίνηται παρ' ἀλλήλων, οἷον ἡδονή, καὶ μὴ μόνον ἔτιω ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆ αὐτῆς, οἷον τοῖς εὐτραπέλοις, καὶ μὴ ὡς ἐρασῇ καὶ ἐρωμένῳ· ὃ γὰρ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἡδοναί εἰσι, ἀλλ' ὁ μὲν ὁρᾷν ἐκείνον, ὁ δὲ θεραπευόμενος ὑπὸ τοῦ ἐρασῶ· ληγουσῆς δὲ τῆς ὥρας ἐνόστε καὶ ἡ φιλία λήγει· τῷ μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ἡδεῖα ἡ ὄψις, τῷ δ' ὃ γίνεταί ἡ θεραπεία. πολλοὶ δ' αὖ διαμένουσιν, εἰάν ἐκ τῆς συνθηρίας τὰ ἥθη σέβξωσιν, ὁμοήθεις ὄντες. οἱ δὲ μὴ τὸ ἡδὺ ἀντικαταλλαττόμενοι ἀλλὰ τὸ χρησίμον ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς καὶ εἰσὶν ἥττον φίλοι καὶ διαμένουσιν. οἱ δὲ διὰ τὸ χρησίμον ὄντες φίλοι ἅμα τῷ συμφέροντι διαλύονται· ὃ γὰρ ἀλλήλων ἦσαν φίλοι ἀλλὰ τῷ λυσιτέλῃς. δι' ἡδονὴν μὲν ἔν καὶ διὰ τὸ χρησίμον καὶ φαύλους ἐνδέχεται φίλους εἶναι ἀλλήλοις, καὶ ἐπεικεί τις φαύλοις καὶ μηδέτερον ὁποιοῦν, δι' αὐτὴς δὲ δῆλον ὅτι μόνος τὸς ἀγαθός· οἱ γὰρ κακοὶ οὐ χαίρουν ἑαυτοῖς, εἰ μὴ τις ὠφέλεια γίγνηται. καὶ μόνῃ δὲ ἡ τῶν ἀγαθῶν φιλία ἀδιάβλητος ἔστιν· ὃ γὰρ ῥάδιον ὑδενὶ πιστεῦσαι περὶ τῆ ἐν πολλῷ χρόνῳ ὑπ' αὐτῶν δεδοκιμασμένη. καὶ τὸ πιστεῦειν ἐν τέτοις, καὶ τὸ μηδέποτε ἀν' ἀδικῆσαι, καὶ ὅσα ἄλλα ἐν τῇ ὡς ἀληθῶς φιλία ἀξιοῦται. ἐν δὲ ταῖς ἐτέραις ὑδὲν κωλύει τὰ τοιαῦτα γίνεσθαι. ἐπεὶ γὰρ οἱ ἄνθρωποι λέγουσι φίλους καὶ τὸς διὰ τὸ χρησίμον, ὥσπερ αἱ πόλεις (δοκῶσι γὰρ αἱ συμμαχίαι ταῖς πόλεσι γίνεσθαι ἔνεκα τῆ συμφέροντος), καὶ τὸς δι' ἡδονὴν ἀλλήλους σέβξοντας, ὥσπερ οἱ παῖδες, ἴσως λέγειν μὲν δεῖ καὶ ἡμᾶς φίλους τοὺς τοιάυτους, εἶδη δὲ τῆς φιλίας πλείω, καὶ πρώτως μὲν καὶ κυρίως τὴν τῶν ἀγαθῶν ἢ ἀγαθῶν, ταῖς δὲ λοιπαῖς καθ' ὁμοίότητα· ἢ γὰρ ἀγαθὸν τι καὶ ὅμοιον, ταύτῃ φίλοι· καὶ γὰρ τὸ ἡδὺ ἀγαθὸν τοῖς φιληδέσιν. ὃ πάνυ δ' αὐταὶ συνάπτουσιν, ὑδὲ γίνονται οἱ αὐτοὶ φίλοι διὰ τὸ χρησίμον καὶ διὰ τὸ ἡδύ· ὃ γὰρ πάνυ συνδυάζεται τὰ κατὰ συμ-

Εἰς ταῦτα δὲ τὰ εἶδη τῆς φιλίας νεμεμημένης οἱ μὲν 6 φαῦλοι ἔσονται φίλοι δι' ἡδονὴν ἢ τὸ χρησίμον, ταύτῃ ὅμοιοι ὄντες, οἱ δ' ἀγαθοὶ δι' αὐτὴς φίλοι· ἢ γὰρ ἀγαθοὶ οὔτοι μὲν ἔν ἀπλῶς φίλοι, ἐκείνοι δὲ κατὰ συμβεβηκός καὶ τῷ ὁμοιωθῆναι τέτοις. ὥσπερ δ' ἐπὶ τῶν ἀρετῶν οἱ μὲν καθ' ἑξὶν οἱ δὲ κατ' ἐνέργειαν ἀγαθοὶ λέγονται, ἔτω καὶ ἐπὶ τῆς φιλίας· οἱ μὲν γὰρ συζῶντες χαίρουν ἀλλήλοις καὶ πορίζουσι τὰγαθὰ, οἱ δὲ καθεύδοντες ἢ πεχωρισμένοι τοῖς τόποις ἐκ ἐνεργῆσι μὲν, οὔτω δ' ἔχουσιν ὥστ' ἐνεργεῖν φιλικῶς· οἱ γὰρ τόποι οὐ διαλύουσι τὴν φιλίαν ἀπλῶς, ἀλλὰ τὴν ἐνέργειαν. εἰάν δὲ χρόνιος ἡ ἀπουσία γίνηται, καὶ τῆς φιλίας δοκεῖ λήθην ποιεῖν· ὅθεν εἴρηται "πολλὰς δὲ φιλίας ἀπροσηγορία διέλυσεν." ὃ φαίνονται δ' ἔθ' οἱ πρεσβῦται ἔθ' οἱ σφυφνοὶ φιλικοὶ εἶναι· βραχὺ γὰρ ἐν αὐτοῖς τὸ τῆς ἡδονῆς, ὑδὲς δὲ δύναται συνημερεύειν τῷ λυπηρῷ ὑδὲ τῷ μὴ ἡδεῖ· μάλιστα γὰρ ἡ φύσις φαίνεται τὸ μὲν λυπηρὸν φεύγειν, ἐφίσθαι δὲ τῇ ἡδύ. οἱ δ' ἀποδεχόμενοι ἀλλήλους, μὴ συζῶντες δὲ, εὖνοις ἐκίκασι μᾶλλον ἢ φίλοις. ὑδὲν γὰρ ἔτιω ἐστὶ φίλων ὡς τὸ συζῆν· ὠφέλειās μὲν γὰρ οἱ ἐνδεεῖς ὀρέγονται, συνημερεύειν δὲ καὶ οἱ μακάριοι· μονώταις μὲν γὰρ εἶναι τούτοις ἥκιστα προσήκει. συνδιάγειν δὲ μετ' ἀλλήλων ἐκ ἑξὶ μὴ ἡδεῖς ὄντας μὴδὲ χαίροντας τοῖς αὐτοῖς, ὅπερ ἡ ἐταιρική δοκεῖ ἔχειν.

Μάλιστα μὲν ἔν ἐστὶ φιλία ἡ τῶν ἀγαθῶν, καθάπερ 7 πολλάκις εἴρηται· δοκεῖ γὰρ φιλητὸν μὲν καὶ αἰρετὸν τὸ ἀπλῶς ἀγαθὸν ἢ ἡδύ, ἐκάσῳ δὲ τὸ αὐτῷ τοῖστον· ὁ δ' ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ δι' ἄμφω ταῦτα. ἔοικε δ' ἡ μὲν φιλησις πάθει, ἡ δὲ φιλία ἔξει· ἡ γὰρ φιλησις ἐκ ἥττον πρὸς τὰ ἄψυχά ἐστιν, ἀντιφιλεῖσι δὲ μετὰ προαιρέσεως, ἡ δὲ προαίρεσις ἀφ' ἑξέως. καὶ τὰγαθὰ βούλονται τοῖς φιλεμένοις ἐκείνων ἔνεκα, ὃ κατὰ πάθος ἀλλὰ καθ' ἑξὶν. καὶ φιλεῖντες τὸν φίλον τὸ αὐτοῖς ἀγαθὸν φιλεῖν· ὁ γὰρ ἀγαθὸς φίλος γινόμενος ἀγαθὸν γίνεταί ὃ φίλος. ἐκάτερος ἔν φιλεῖ τε τὸ αὐτῷ ἀγαθόν, καὶ τὸ ἴσον ἀνταποδίδωσι τῇ βελήσει καὶ τῷ ἡδεῖ· λέγεται γὰρ φιλότης ἡ ἰσότης.

1. ὑπάρχει *M*^b. || 2. οἱ *K*^b*L*^b*M*^b. || 3. οἱ *K*^b*O*^b. || 4. μένων *K*^b*O*^b. || αὐτῶν *M*^b. || 5. τῷ αὐτῷ τῷ *L*^b. || 6. καὶ post ἐρασῇ om *M*^b. || 7. ἐρῶν *M*^b. || 9. ἡ ὄψις ἡδεῖα *M*^b. || 17. ἀλλήλοις εἶναι *K*^b*M*^b. || 19. οὐ om *M*^b. || 21. πιστεύεται *M*^b. || 22. ὑπ' αὐτοῦ *L*^b, ὑφ' αὐτοῦ *K*^b. || 23. ἀν om *O*^b. || 24. ἀξιοῦται *M*^b. || ἐταιρείαις *K*^b, ἄλλαις *L*^b. || 25. γὰρ] δὲ *M*^b. || 29. μὲν δεῖ λέγειν *L*^b, δεῖ λέγειν *M*^b. || 30. πρώτῃ *M*^b. || καὶ om *O*^b. || 32. ὁμοῖον τι ταύτῃ *K*^b*M*^b. || 33. ἀγαθὸν τι τοῖς *M*^b. || 35. διὰ τὸ om *M*^b. || τὰ] ἀλλὰ *M*^b*O*^b.

1. δὴ *O*^b. || κατανεμεμημένης *L*^b*O*^b. || 3. φίλοι om *K*^b. || 5. τὸ *L*^b*O*^b. || περ om *L*^b. || δ'] γὰρ *M*^b. || 9. ὥστ'] ὥστε καὶ *L*^b. || 12. γένηται *L*^b*M*^b*O*^b. || λήθην δοκεῖ ποιεῖν *K*^b, λήθην ποιεῖν δοκεῖ *O*^b. || 15. προσημερεύειν *K*^b, συνημερεύειν *M*^b. || 17. μὲν om *K*^b*L*^b*O*^b. || 18. ἀπεχόμενοι ἀλλήλων *M*^b. || 19. ἐστὶ om *M*^b. || 21. μοιματάταις *M*^b. || μὲν om *K*^b. || 26. γὰρ] δὲ *M*^b. || 27. ἀγαθὸν καὶ ἡδύ, τῷ δ' ἀγαθῷ ἄμφω ταῦτα *K*^b. || 33. τὸν] δὲ τὸν *L*^b. || 34. γινόμενος *L*^b*M*^b*O*^b. || 35. τε post τὸ *K*^b, om *O*^b. || 36. ἡ om *K*^b.

μάλιστα δὴ τῇ τῶν ἀγαθῶν ταύτῃ ὑπάρχει. ἐν δὲ τοῖς στρυφνοῖς καὶ πρεσβυτικοῖς ἥττον γίνεταί ἡ φιλία, ὅσω δυσκολώτεροί εἰσι καὶ ἥττον ταῖς ἐμιλίαις χαίρουν· ταῦτα γὰρ δοκεῖ μάλιστα εἶναι φιλικὰ καὶ ποιητικὰ φιλίας. διὸ νέοι μὲν γίνονται φίλοι ταχύ, πρεσβύται δ' ἔ· ἔ· γὰρ γί- 5 γνούνται φίλοι οἷς ἂν μὴ χαίρουν· ὁμοίως δ' ἔδ' οἱ στυφνοί. ἀλλ' οἱ τοῖστοι εὖνοι μὲν εἰσιν ἀλλήλοις· βέλονται γὰρ τὰγαθὰ καὶ ἀπαντῶσιν εἰς τὰς χρείας· φίλοι δ' οὐ πάνυ εἰσὶ διὰ τὸ μὴ συνημερεῖν μηδὲ χαίρειν ἀλλήλοις, ἃ δὴ μάλισ' εἶναι δοκεῖ φιλικὰ. πολλοὶς δ' εἶναι φίλον 10 κατὰ τὴν τελείαν φιλίαν ἐκ ἐνδέχεται, ὥσπερ ἔδ' ἐρᾶν πολλῶν ἅμα· ἔοικε γὰρ ὑπερβολῇ, τὸ τοῖστο δὲ πρὸς ἓνα πέφυκε γίνεσθαι, πολλὰς δ' ἅμα τῷ αὐτῷ ἀρέσκειν σφόδρα ἔ· ῥάδιον, ἴσως δ' ἔδ' ἀγαθὸς εἶναι. δεῖ δὲ καὶ ἐμπειρίαν λαβεῖν καὶ ἐν συνηθείᾳ γενέσθαι, ὃ παγχάλεπον. 15 διὰ τὸ χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ἡδὺ πολλοῖς ἀρέσκειν ἐνδέχεται· πολλοὶ γὰρ οἱ τοῖστοι καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ αἱ ὑπηρεσίαι. τέτων δὲ μᾶλλον ἔοικε φιλία ἢ διὰ τὸ ἡδύ, ὅταν ταῦτα ὑπ' ἀμφοῖν γίγνηται καὶ χαίρουν ἀλλήλοις ἢ τοῖς αὐτοῖς, οἷαι τῶν νέων εἰσιν αἱ φιλίαι· μᾶλλον γὰρ ἐν 20 ταύταις τὸ ἐλευθέριον. ἢ δὲ διὰ τὸ χρήσιμον ἀγοραίων. καὶ οἱ μακάριοι δὲ χρησίων μὲν ἔδεν δέονται, ἡδέων δὲ σύζῃν μὲν γὰρ βέλονται τισι, τὸ δὲ λυπηρὸν ὀλίγον μὲν χρόνον φέρουν, συνεχῶς δ' ἔθελον ἂν ὑπομείναι, ἔδ' αὐτὸ τὸ ἀγαθόν, εἰ λυπηρὸν αὐτῷ εἴη· διὸ τὰς φίλους ἡδεῖς ζῆ- 25 τῶσιν. δεῖ δ' ἴσως καὶ ἀγαθὸς τοιόντις ὄντας, καὶ ἔτι αὐτοῖς· ὅτω γὰρ ὑπάρξει αὐτοῖς ὅσα δεῖ τοῖς φίλοις. οἱ δ' ἐν ταῖς ἐξουσίαις διηρημένοι φαίνονται χρῆσθαι τοῖς φίλοις· ἄλλοι γὰρ αὐτοῖς εἰσὶ χρήσιμοι καὶ ἕτεροι ἡδεῖς, ἀμφω δ' οἱ αὐτοὶ ἔ· πάνυ· ἔτε γὰρ ἡδεῖς μετ' ἀρετῆς ζῆτῶσιν ἔτε χρησίων 30 εἰς τὰ καλὰ, ἀλλὰ τὰς μὲν εὐτραπέλους τῆ ἡδέως ἐπιέμενοι, τὰς δὲ δεινὰς πράττειν τὸ ἐπιταχθέν· ταῦτα δ' ἔ· πάνυ γίνεταί ἐν τῷ αὐτῷ. ἡδὺς δὲ καὶ χρήσιμος ἅμα εἴρηται ὅτι ὁ σπουδαῖος· ἀλλ' ὑπερέχοντι ἔ· γίνεταί ὁ τοῖστος φίλος, ἂν μὴ καὶ τῇ ἀρετῇ ὑπερέχῃται· εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἰσάζει ἀνάλογον 35 ὑπερέχοντος. οὐ πάνυ δ' εἰώθασιν τοῖστοι γίνεσθαι.

Εἰσὶ δ' ἔναι αἱ εἰρημέναι φιλίαι ἐν ἰσότητι· τὰ γὰρ αὐτὰ γίνεταί ἀπ' ἀμφοῖν καὶ βέλονται ἀλλήλοις, ἢ ἔτερον ἀνθ' ἑτέρου ἀντικαταλλάττονται, οἷον ἡδονὴν ἀντ' ὠφελείας. ὅτι δ' ἥττον εἰσὶν αὗται αἱ φιλίαι καὶ μένουσιν, εἴρηται. δοκοῦσι δὲ καὶ δι' ὁμοιότητα καὶ ἀνομοιότητα ταῦτ' εἶναι τε καὶ ἐκ εἶναι φιλίαι· καθ' ὁμοιότητα γὰρ τῆς κατ' ἀρετὴν φαίνονται φιλίαι (ἢ μὲν γὰρ τὸ ἡδὺ ἔχει ἢ δὲ τὸ χρήσιμον, ταῦτα δ' ὑπάρχει ἀκεῖνη), τῷ δὲ τὴν μὲν ἀδιάβλητον καὶ μόνιμον εἶναι, ταύτας δὲ ταχέως μεταπίπτειν ἄλλοις τε διαφέρειν πολλοῖς, ἔ· φαίνονται φιλίαι δι' ἀνομοιότητα ἐκεῖνης. ἕτερον δ' ἐστὶ φιλίας εἶδος τὸ καθ' ὑπεροχὴν, οἷον πατρὶ πρὸς υἱὸν καὶ ὅλως πρεσβυτέρῳ πρὸς νεώτερον, ἀνδρὶ τε πρὸς γυναῖκα καὶ παντὶ ἀρχοντι πρὸς ἀρχόμενον. διαφέρουσι δ' αὗται καὶ ἀλλήλων· 5 ἔ· γὰρ ἢ αὐτῇ γονεῦσι πρὸς τέκνα καὶ ἀρχουσι πρὸς ἀρχομένους, ἀλλ' ἔδὲ πατρὶ πρὸς υἱὸν καὶ υἱῷ πρὸς πατέρα, ἔδ' ἀνδρὶ πρὸς γυναῖκα καὶ γυναικὶ πρὸς ἄνδρα. ἑτέρα γὰρ ἐκάστῳ τέτων ἀρετὴ καὶ τὸ ἔργον, ἕτερα δὲ καὶ δι' ἃ φιλοῦσιν· ἕτεροι οὖν καὶ αἱ φιλήσεις καὶ αἱ φιλίαι. ταῦτα μὲν δὴ ἔτε γίγνεται ἐκατέρῳ παρὰ θατέρῳ ἔτε δεῖ ζῆτε· ὅταν δὲ γονεῦσι μὲν τέκνα ἀπονεμῇ ἃ δεῖ τοῖς γεννήσασιν, γονεῖς δὲ υἱέσιν ἃ δεῖ τοῖς τέκνοις, μόνιμος ἢ τῶν τοιόντων καὶ ἐπιεικὴς ἔσαι φιλία. ἀνάλογον δ' ἐν πάσαις ταῖς καθ' ὑπεροχὴν οὕταις φιλίαις καὶ τὴν φίλησιν 10 δεῖ γίνεσθαι, οἷον τὸν ἀμείνων μᾶλλον φιλεῖσθαι ἢ φιλεῖν, καὶ τὸν ὠφελιμώτερον, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ὁμοίως· ὅταν γὰρ κατ' ἀξίαν ἢ φίλησις γίγνηται, τότε γίγνεται πως ἰσότης, ὃ δὴ τῆς φιλίας εἶναι δοκεῖ.

Οὐχ ὁμοίως δὲ τὸ ἴσον ἐν τε τοῖς δικαίοις καὶ ἐν τῇ 9 φιλίᾳ φαίνεται ἔχειν· ἐστὶ γὰρ ἐν μὲν τοῖς δικαίοις ἴσον πρῶτως τὸ κατ' ἀξίαν, τὸ δὲ κατὰ ποσὸν δευτέρως, ἐν δὲ τῇ φιλίᾳ τὸ μὲν κατὰ ποσὸν πρῶτως, τὸ δὲ κατ' ἀξίαν δευτέρως. ὁῦλον δ', ἐὰν πολὺ διάστημα γίγνηται ἀρετῆς ἢ κακίας ἢ εὐπορίας ἢ τινος ἄλλου· ἔ· γὰρ ἔτι φίλοι εἰσὶν, ἀλλ' ἔδ' ἀξιοῦσιν. ἐμφανέστατον δὲ τῶν ἐπὶ τῶν θεῶν· πλείον 15 γὰρ ἔτοι πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς ὑπερέχουσιν. ὁῦλον δὲ καὶ

2. πρεσβυτικοῖς καὶ στρυφνοῖς *L*^b. || 3. δύσκολοι *K*^b. || 13. πολλοῖς *L*^b*M*^b. || τὸν αὐτὸν *M*^b. || σφόδρα ἀρέσκειν *K*^b. || 14. ἀγαθοῖς *L*^b. || 15. χαλεπόν *M*^b. || 18. ἢ om *K*^b. || 19. ἀπ' *K*^b*M*^b. || χαίρουν *M*^b*N*^b. || 20. γὰρ] δ' *M*^b. || 21. ἀγοραῖα *M*^b. || 22. δὲ add *L*^b. || 24. ὑπομείναι *L*^b. || αὐτὸ] αὖ *L*^b*O*^b. || 27. αὐτοῖς ὑπάρξει *L*^b*M*^b. || 29. αὐτοῖς εἰσιν εἰ χρήσιμοι *K*^b, αὐτοῖς εἰσιν οἱ χρήσιμοι *O*^b. || 32. γίνονται *L*^b. || 33. ὅτι om *K*^b*M*^b. || 34. ἐὰν *K*^b. || 35. εἰ] ἂν *O*^b. || 36. ὑπερεχομένη *M*^b.

2. ἐπ' *L*^b. || 3. καταλλάττονται *M*^b. || 4. δ'] δὲ καὶ *L*^b. || αὗται φιλίαι *K*^b, αἱ τοιαῦται φιλίαι *L*^b. || 5. καὶ post δὲ om *K*^b*O*^b. || 6. αὐτῷ *M*^b. || 7. τὴν *M*^b. || 9. εἶναι καὶ μόνιμον *M*^b. || 10. πολλοῖς διαφέρειν *O*^b. || 11. ἐκεῖναις *M*^b. || 14. καὶ om *L*^b*M*^b*O*^b. || 17. ἐκατέρῳ *M*^b. || 18. ἐκάστῳ *K*^b. || 19. ἕτερα οὖν καὶ δι' ἃ φίλησις *K*^b. || 20. ταυτὸ *K*^b. || 21. μὲν om *M*^b. || ἃ — 22. υἱέσιν om *M*^b. υἱέσιν om *K*^b. || 23. ἔσαι ἢ φιλία *M*^b. || ἀπάσαις *L*^b. || 24. τὴν φιλίαν *M*^b. || 25. φιλεῖσθαι μᾶλλον *O*^b. || 28. δ — δοκεῖ om *L*^b. || 29. τε om *M*^b*O*^b. || 31. πρῶτον *M*^b. || 32. πρῶτως τὸ κατὰ ποσὸν, omisso μὲν, *L*^b. || 33. πολὺ τὸ δ. *M*^b. || γένηται *K*^b*O*^b. || 35. ἀλλ' om *M*^b.

ἐπὶ τῶν βασιλέων· ἔδὲ γὰρ τέτοις ἀξίωσιν εἶναι φίλοι οἱ
πολύ καταδέεσθαι, ἔδὲ τοῖς ἀρίστοις ἢ σοφωτάτοις οἱ μη-
δενὸς ἀξιοί. ἀκριβὲς μὲν ἔν ἐν τοῖς τοῖσιν ἐκ ἔστιν ὀρι-
σμός, ἕως τίνος οἱ φίλοι· πολλῶν γὰρ ἀφαιρμένων ἔτι
μένει, πολὺ δὲ χωρισθέντος, οἷον τὸ θεῶ, ἐκεί. ὅθεν καὶ 5
ἀπορεῖται, μή ποτ' ἔ βέλονται οἱ φίλοι τοῖς φίλοις τὰ
μέγιστα τῶν ἀγαθῶν, οἷον θεὸς εἶναι· ἔδὲ γὰρ ἔτι φίλοι
ἔσονται αὐτοῖς, ἔδὲ οὐκ ἀγαθὰ· οἱ γὰρ φίλοι ἀγαθὰ. εἰ
δὴ καλῶς εἴρηται ὅτι ὁ φίλος τῷ φίλῳ βέλεται τὰγαθὰ
ἐκείνῳ ἕνεκα, μένειν ἂν δεῖ οἷός ποτ' ἔστιν ἐκείνους· ἀνθρώπων 10
δὲ ὄντι βελήσεται τὰ μέγιστα ἀγαθὰ. ἴσως δ' ἔ πάντα·
αὐτῷ γὰρ μάλιστα ἕκαστος βέλεται τὰγαθὰ. οἱ πολλοὶ
δὲ δοκῶσι διὰ φιλοτιμίαν βέλονται φιλεῖσθαι μᾶλλον ἢ
φιλεῖν, διὸ φιλοκόλακες οἱ πολλοί· ὑπερεχόμενος γὰρ
φίλος ὁ κόλαξ, ἢ προσποιεῖται τοῖσιν εἶναι καὶ μᾶλλον 15
φιλεῖν ἢ φιλεῖσθαι. τὸ δὲ φιλεῖσθαι ἐγγὺς εἶναι δοκεῖ τῷ
τιμᾶσθαι, ἔ δὴ οἱ πολλοὶ ἐφίενται. ἔ δι' αὐτὸ δ' εὐόκασιν
αἰρεῖσθαι τὴν τιμὴν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός· χαίρουσι
γὰρ οἱ μὲν πολλοὶ ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς ἐξουσίαις τιμώμενοι
διὰ τὴν ἐλπίδα· οἶοντα γὰρ τεύξεσθαι παρ' αὐτῶν, ἂν τὸ 20
δέωνται· ὡς δὴ σημειῶ τῆς εὐπαθείας χαίρουσι τῇ τιμῇ.
οἱ δ' ὑπὸ τῶν ἐπεικῶν καὶ εἰδότην ὀρεγόμενοι τιμῆς βε-
βαιῶσαι τὴν οἰκίαν δόξαν ἐφίενται περὶ αὐτῶν· χαίρουσι
δὴ ὅτι εἰσὶν ἀγαθοί, πιστεύοντες τῇ τῶν λεγόντων κρίσει.
τῷ φιλεῖσθαι δὲ καθ' αὐτὸ χαίρουσιν· διὸ δόξειεν ἂν κρεῖτ- 25
τον εἶναι τοῦ τιμᾶσθαι, καὶ ἡ φιλία καθ' αὐτὴν αἰρετὴ
εἶναι. δοκεῖ δ' ἐν τῷ φιλεῖν μᾶλλον ἢ ἐν τῷ φιλεῖσθαι
εἶναι. σημειῶν δ' αἱ μητέρες τῷ φιλεῖν χαίρουσαι· ἐνταῦθα
γὰρ διδῶσι τὰ ἑαυτῶν τρέφεσθαι, καὶ φιλεῖν μὲν εἰδύται,
ἀντιφιλεῖσθαι δ' ἔ ζητῶσιν, ἐὰν ἀμφοτέρω μὴ ἐνδέχεται, 30
ἀλλ' ἰκανὸν αὐταῖς εἶναι, ἐὰν ὁρῶσιν εὖ πράττοντας,
καὶ αὐταὶ φιλεῖσιν αὐτὰς, καὶ ἐκεῖνοι μὴδὲν ὧν μητρὶ προ-
10 σήκει ἀπονέμωσι διὰ τὴν ἄγνοιαν. μᾶλλον δὲ τῆς φιλίας
ἔστις ἐν τῷ φιλεῖν, καὶ τῶν φιλοφίλων ἐπαινεμένων, φίλων
ἀρετῇ τὸ φιλεῖν εἶσιν, ὡς ἐν οἷς τὸ γίνεται κατ' ἀξίαν, 35
ἔτοι μόνιμοι φίλοι καὶ ἡ τέτων φιλία. ἔτω δ' ἂν καὶ οἱ
ἄνιστοι μάλιστα εἶεν φίλοι· ἰσάζονται γὰρ ἂν. ἢ δ' ἰσότης
καὶ ὁμοιότης φιλότης, καὶ μάλιστα μὲν ἡ τῶν κατ' ἀρετὴν
ὁμοιότης· μόνιμοι γὰρ ὄντες καθ' αὐτὰς καὶ πρὸς ἀλλήλους
μένουσι, καὶ ἔτε δέονται φαύλων ἔθ' ὑπηρετῶσι τοιαῦτα,
ἀλλ' ὡς εἰπεῖν καὶ διακωλύουσι· τῶν ἀγαθῶν γὰρ μήτ'
αὐτὰς ἀμαρτάνειν μήτε τοῖς φίλοις ἐπιτρέπειν. οἱ δὲ μο-
χθηροὶ τὸ μὲν βέβαιον ἐκ ἔχουσιν· ἔδὲ γὰρ αὐτοῖς διαμέ-
νουσιν ὅμοιοι ὄντες· ἐπ' ὀλίγον δὲ χρόνον γίνονται φίλοι,
χαίροντες τῇ ἀλλήλων μοχθηρίᾳ. οἱ χρηστοὶ δὲ καὶ ἡδεῖς
ἐπὶ πλεῖον διαμένουσιν· ἕως γὰρ ἂν πορίζωσιν ἡδονὰς ἢ
ὠφελείας ἀλλήλοις. ἐξ ἐναντίων δὲ μάλιστα μὲν δοκεῖ ἡ διὰ
τὸ χρησίμους γίνεσθαι φιλία, οἷον πένης πλυσίῳ, ἀμαθὲς
εἰδότη· ἔ γὰρ τυγχάνει τις ἐνδεὴς ὧν, τότε ἐφίεμενος ἀν-
τιδωρεῖται ἄλλο. ἐνταῦθα δ' ἂν τις ἔλκοι καὶ ἐρασίην καὶ
ἐρώμενον, καὶ καλὸν καὶ αἰσχροῦ. διὸ φαίνονται καὶ οἱ
ἐρασταὶ γελοῖοι ἐνίοτε, ἀξιοῦντες φιλεῖσθαι ὡς φιλεῖσιν·
ὁμοίως δὲ φιλητὸς ὄντας ἴσως ἀξιωτέον, μὴδὲν δὲ τοῖσιν
ἔχοντας γελοῖον. ἴσως δὲ ἔδ' ἐφίεται τὸ ἐναντίον τῷ ἐναν-
τίῳ καθ' αὐτό, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. ἢ δ' ὁρεξίς τοῦ
μέσος ἐστίν· τὸτο γὰρ ἀγαθόν, οἷον τῷ ξηρῷ ἔχ ὑγρῷ γε-
νέσθαι ἀλλ' ἐπὶ τὸ μέσον ἐλθεῖν, καὶ τῷ θερμῷ καὶ τοῖς
ἄλλοις ὁμοίως. ταῦτα μὲν οὖν ἀφείσθω· καὶ γὰρ ἐστὶν
ἄλλοτριώτερα.

Ἔσκει δὲ, καθάπερ ἐν ἀρχῇ εἴρηται, περὶ ταῦτα καὶ 11
ἐν τοῖς αὐτοῖς εἶναι ἢ τε φιλία καὶ τὸ δίκαιον· ἐν ἀπάσῃ
γὰρ κοινωνίᾳ δοκεῖ τι δίκαιον εἶναι, καὶ φιλία δὲ· προσ-
αγορεύουσι γὰρ ὡς φίλους τὰς σύμπλεις καὶ τὰς συσρατιώ-
τας, ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἄλλαις κοινωνίαις. καθ'
ὅσον δὲ κοινωνοῦσιν, ἐπὶ τοσοῦτόν ἐστι φιλία· καὶ γὰρ τὸ
δίκαιον. καὶ ἡ παροιμία “κοινὰ τὰ φίλων,” ἐρῶς· ἐν κοι-
νωνίᾳ γὰρ ἡ φιλία. ἐστὶ δ' ἀδελφοῖς μὲν καὶ ἐταίροις
πάντα κοινά, τοῖς δ' ἄλλοις ἀφωρισμένα, καὶ τοῖς μὲν
πλείω τοῖς δ' ἐλάττω· καὶ γὰρ τῶν φιλιῶν αἱ μὲν μᾶλ-
λον αἱ δ' ἥττον. διαφέρει δὲ καὶ τὰ δίκαια· οὐ γὰρ

3. ἔν om *M*^b. || τοῖς om *O*^b. || 5. χωρισθέντες *M*^b*N*^b. || 6. ἔ om *M*^b. || 7. ἔ *K*^b*M*^b. || 8. φίλοι τὰγαθὰ *L*^b*M*^b*O*^b. || 9. ἀγαθὰ *K*^b. || 11. ἀγαθὰ] εἶναι ἀγαθὰ *M*^b, ἀγαθὰ εἶναι *L*^b*O*^b. || πάντων *L*^b. || 15. εἶναι om *K*^b*L*^b*M*^b*O*^b. || καὶ μᾶλλον ante τοῖσιν *M*^b. || 16. τὸ δὲ φιλεῖσθαι] ἢ *K*^b. || 17. ἔ] οἱ ἔ *K*^b, omisso δ'. || 20. ἀνθ' ἔ *K*^b. || 23. περὶ αὐτῶν ἐφίενται *L*^b*M*^b, *L*^b addito καὶ ante χαίρουσι. || 25. ἑαυτὸ *M*^b. || 26. ἑαυτὴν *M*^b. || εἶναι αἰρετὴ *O*^b. || 28. εἶναι om *M*^b. || 29. διδῶσι] δοκοῦσι *K*^b. || 32. μὴ δύνανται τῇ μητρὶ ἂ προσήκει ἀπονέμειν *L*^b*M*^b. || 33. ἄνοια *K*^b*L*^b. || 34. φιλοφίλων] φίλων *K*^b. || 35. ἀρετῇ *K*^b, ἀρετὴ εἶναι *M*^b, ἀρετὴ *L*^b*O*^b. || ὡς καὶ ἐν *M*^b.

1. τῶν] τῶν τοῦτων *L*^b*M*^b. || 7. post ἐπιτρέπειν *L*^b ὑπηρετεῖ, *M*^b ὑπηρετεῖν. || 11. πλέον *M*^b, πλείω *O*^b. || ἕως] ἡδέως *K*^b. || γὰρ om *O*^b. || ἂν om *M*^b. || ἡδονὰς καὶ ὠφελῶσιν *O*^b. || 12. ἢ om *K*^b. || 15. καὶ ante ἐρασίην om *M*^b. || 16. αἰσχροῦ καὶ καλόν *O*^b. || 17. γελοῖοι ὄντες ἐνίοτε· ἀξιοῦσι γὰρ φιλεῖσθαι *O*^b. || 18. ὅμως *L*^b. || δὲ *O*^b. || ἴσως *M*^b. || 20. τοῦ om *L*^b*M*^b. || 21. μέσον *M*^b. || ὑγρῷ ἔ ξηρῷ *K*^b*O*^b. || γίνεσθαι *L*^b*M*^b. || 24. ἄλλοτριώτερον *M*^b. || 25. ταυτὸ *K*^b. || 26. ἢ τε — 27. εἶναι om *M*^b. || 28. γὰρ *L*^b, δὲ *M*^b. || 31. τὰ τῶν φίλων *M*^b. || 32. ἐτέροις *L*^b. || 33. ἄλλοις om *K*^b.

ταῦτα γονεῦσι πρὸς τέκνα καὶ ἀδελφοῖς πρὸς ἀλλήλους, οὐδ' ἐταίροις καὶ πολίταις, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων φιλιῶν. ἕτερα δὴ καὶ τὰ ἄδικοι πρὸς ἐκάστων τῶν, καὶ αὐξήσιν λαμβάνει τῷ μᾶλλον πρὸς φίλους εἶναι, οἷον χρήματα ἀποστερηθῆναι ἐταῖρον δεινότερον ἢ πολίτην, καὶ μὴ βοηθῆσαι ἀδελφῷ ἢ ὀνείῳ, καὶ πατάξαι πατέρα ἢ ὄντιν ἄλλον. αὐξέσθαι δὲ πέφυκεν ἅμα τῇ φιλίᾳ καὶ τὸ δίκαιον, ὥς ἐν τοῖς αὐτοῖς ὄντα καὶ ἐπ' ἴσον διήκοντα. αἱ δὲ κοινωνίαι πᾶσαι μορίοις εὐόκασιν τῆς πολιτικῆς· συμπορεύονται γὰρ ἐπὶ τινι συμφέροντι, καὶ πορίζόμεναι τι τῶν εἰς τὸν βίον· καὶ ἡ πολιτικὴ δὲ κοινωνία τῷ συμφέροντος χάριν δοκεῖ καὶ ἐξ ἀρχῆς συνελθεῖν καὶ διαμένειν· τέττυ γὰρ καὶ οἱ νομοθέται σοχάζονται, καὶ δίκαιόν φασιν εἶναι τὸ κοινῇ συμφέρον. αἱ μὲν ὅν ἄλλαι κοινωνίαι κατὰ μέρη τῷ συμφέροντος ἐφίενται, οἷον πλωτῆρες μὲν τῷ κατὰ τὸν πλῆν πρὸς ἐργασίαν χρημάτων ἢ τι τοῖσιν, συστρατιῶται δὲ τῷ κατὰ τὸν πόλεμον, εἴτε χρημάτων εἴτε νίκης ἢ πόλεως ὀρεγόμενοι, ὁμοίως δὲ καὶ φυλέται καὶ δημόται. εἶναι δὲ τῶν κοινωνιῶν δι' ἡδονὴν δοκῆσι γίγνεσθαι, βιασῶν καὶ ἐρασιζῶν· αὗται γὰρ θυσίας ἕνεκα καὶ συνουσίας. πᾶσαι δ' αὗται ὑπὸ τὴν πολιτικὴν εὐόκασιν εἶναι· ἢ γὰρ τοῦ παρόντος συμφέροντος ἡ πολιτικὴ ἐφίεται, ἀλλ' εἰς ἅπαντα τὸν βίον, θυσίας τε ποιῶντες καὶ περὶ ταύτας συνόδους, τιμὰς ἀπονέμοντες τοῖς θεοῖς, καὶ αὐτοῖς ἀναπαύσεις πορίζοντες μεθ' ἡδονῆς. αἱ γὰρ ἀρχαῖαι θυσίαι καὶ σύνοδοι φαίνονται γίνεσθαι μετὰ τὰς τῶν καρπῶν συγκομιδὰς οἷον ἀπαρχαί· μάλιστα γὰρ ἐν τούτοις ἐσχόλαζον τοῖς καιροῖς. πᾶσαι δὲ φαίνονται αἱ κοινωνίαι μόρια τῆς πολιτικῆς εἶναι· ἀκολουθήσασιν δὲ αἱ τοιαῦται φιλίαι ταῖς τοιαύταις κοινωνίαις.

12 Πολιτείας δ' ἐστὶν εἶδη τρία, ἴσαι δὲ καὶ παρεκβάσεις, οἷον φθοραὶ τούτων. εἰσὶ δ' αἱ μὲν πολιτεῖαι βασιλεία τε καὶ ἀριστοκρατία, τρίτη δ' ἡ ἀπὸ τιμημάτων, ἣν τιμοκρατικὴν λέγειν οἰκεῖον φαίνεται, πολιτείαν δ' αὐτὴν εἰώθασιν οἱ πλείστοι καλεῖν. τούτων δὲ βελτίστη μὲν ἡ βασιλεία, χειρίστη δ' ἡ τιμοκρατία. παρέκβασις δὲ βασι-

λείας μὲν τυραννίς· ἄμφω γὰρ μοναρχίαι, διαφέρουσι δὲ πλείστον· ὁ μὲν γὰρ τύραννος τὸ ἐαυτῷ συμφέρον σκοπεῖ, ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ τῶν ἀρχομένων. οὐ γὰρ ἐστὶ βασιλεὺς ὁ μὴ αὐτάρκης καὶ πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς ὑπερέχων· ὁ δὲ τοῖσιν οὐδενὸς προσδεῖται· τὰ ὠφέλιμα ὅν αὐτῷ μὲν ἔκ ἑαυτοῦ σκοποῖ, τοῖς δ' ἀρχομένοις· ὁ γὰρ μὴ τοῖσιν κληρωτὸς ἂν τις εἴη βασιλεὺς. ἡ δὲ τυραννὶς ἐξ ἐναντίας ταύτης· τὸ γὰρ ἐαυτῷ ἀγαθὸν διώκει. καὶ φανερώτερον ἐπὶ ταύτης ὅτι χειρίστη· κακίστην δὲ τὸ ἐναντίον τῷ βελτίστῳ. μεταβαίνει δ' ἐκ βασιλείας εἰς τυραννίδα· φαυλότης γὰρ ἐστὶ μοναρχίας ἡ τυραννίς· ὁ δὲ μοχθηρὸς βασιλεὺς τύραννος γίνεται. ἐξ ἀριστοκρατίας δὲ εἰς ὀλιγαρχίαν κακία τῶν ἀρχόντων, οἱ νέμονται τὰ τῆς πόλεως παρὰ τὴν ἀξίαν, καὶ πάντα ἢ τὰ πλείστα τῶν ἀγαθῶν ἑαυτοῖς, καὶ τὰς ἀρχὰς αἰεὶ τοῖς αὐτοῖς, περὶ πλείστον ποιούμενοι τὸ πλεῖστον· ὀλίγοι δὲ ἀρχουσι καὶ μοχθηροὶ ἀντὶ τῶν ἐπιεικεστάτων. ἐκ δὲ τῆς τιμοκρατίας εἰς δημοκρατίαν· σύνοροι γὰρ εἰσιν αὗται· πλῆθος γὰρ βούλεται καὶ ἡ τιμοκρατία εἶναι, καὶ ἴσοι πάντες οἱ ἐν τῷ τμήματι. ἥκιστα δὲ μοχθηρόν ἐστιν ἡ δημοκρατία· ἐπὶ μικρὸν γὰρ παρεκβαίνει τὸ τῆς πολιτείας εἶδος. μεταβάλλουσι μὲν οὖν μάλιστα ὅπως αἱ πολιτεῖαι· ἐλάχιστον γὰρ οὕτω καὶ ῥᾶστα μεταβαίνουσιν. ὁμοιώματα δ' αὐτῶν καὶ οἷον παραδείγματα λάβοι τις ἂν καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις. ἡ μὲν γὰρ πατὴρ πρὸς υἱεὶς κοινωνία βασιλείας ἔχει σχῆμα· τῶν τέκνων γὰρ τῷ πατρὶ μέλει. ἐντεῦθεν δὲ καὶ Ὁμηρὸς τὸν Δία πατέρα προσαγορεύει· πατρικὴ γὰρ ἀρχὴ βούλεται ἡ βασιλεία εἶναι. ἐν Πέρσαις δ' ἡ τοῦ πατρὸς τυραννικὴ· χροῶνται γὰρ ὡς δούλοις τοῖς υἱεῖσιν. τυραννικὴ δὲ καὶ ἡ δεσπότης πρὸς δούλους· τὸ γὰρ τοῦ δεσπότης συμφέρον ἐν αὐτῇ πράττεται. αὕτη μὲν οὖν ὀρθὴ φαίνεται, ἡ Περσικὴ δ' ἡμαρτημένη· τῶν διαφερόντων γὰρ αἱ ἀρχαὶ διάφοροι. ἀνδρὸς δὲ καὶ γυναικὸς ἀριστοκρατικὴ φαίνεται· κατ' ἀξίαν γὰρ ὁ ἀνὴρ ἀρχει, καὶ περὶ ταῦτα ἂν δεῖ τὸν ἄνδρα· ὅσα δὲ γυναικὶ ἀρμόζει, ἐκεῖνη ἀποδίδωσιν. ἀπάντων δὲ κυριεύων ὁ ἀνὴρ εἰς ὀλιγαρχίαν μεθίστησιν· παρὰ τὴν ἀξίαν γὰρ αὐτὸ ποιεῖ, καὶ

3. τὰ δίκαια *L*^b, τὰ ἄδικοι καὶ τὰ δίκαια *M*^b. || 4. χρημάτων *M*^b. || 6. ἀδελφοῖς ἢ ὀνείῳ *M*^b. || 7. πέφυκεν] φαίνεται *K*^b. || 8. καὶ ἐπ' ἴσον διήκοντα *L*^b, om *K*^b. || 9. τοῖς πολιτικοῖς *M*^b. || 10. καὶ om *M*^b. || 16. χρημάτων] ἢ χρημάτων *L*^b. || 17. εἴτε *L*^b. || 19. βιασῶν τῶν *K*^b, incerta inter σ et τ vocali. || 21. εἶναι om *K*^b. || 22. τοῦ ἐπὶ τοῦ παρόντος *O*^b. || 23. ταύτας τὰς συνόδους *K*^b*L*^b. || 24. ἀπονέμονται *M*^b. || 25. ἀρχαὶ αἱ *L*^b. || 26. αὐτοῖς *L*^b*M*^b. || 27. αὐτῷ *L*^b. || 28. αὐτοῖς *L*^b. || 29. αὐτοῖς *L*^b. || 30. τοιαύταις om *K*^b. || 31. εἰσὶν *L*^b. || 32. αἱ *L*^b, καὶ αἱ *O*^b. || 33. ἀριστοκρατία *K*^b. || 34. ἡ om *K*^b. || 35. οἱ πλείστοι εἰώθασιν *O*^b.

2. αὐτῷ *K*^b. || 5. μὲν om *M*^b. || 6. ἀρχομένοις δὲ *M*^b. || 7. τις om *L*^b. || 8. εἴη ἢ βασιλεὺς. *K*^b*L*^b*M*^b. || 9. αὐτῇ *L*^b. || 11. δὲ *L*^b*M*^b*O*^b. || 15. πλείστον *K*^b*L*^b. || 17. δὴ om *K*^b*L*^b*O*^b. || 19. τῷ et ἡ om *K*^b. || 22. γὰρ] μὲν γὰρ *M*^b. || 23. δ' om *M*^b. || 24. αὐτῷ *K*^b. || 26. δὲ om *M*^b. || 34. ὅσα] αὐτῷ *K*^b. || 35. πάντων *K*^b. || 36. αὐτοῖς *M*^b.

οὐχ ἢ ἀμείνων. ἐνίοτε δὲ ἄρχουσιν αἱ γυναῖκες ἐπικληροῦσαι· ὅς δὲ γίνονται κατ' ἀρετὴν αἱ ἀρχαί, ἀλλὰ διὰ πλῆτον καὶ δύναμιν, καθάπερ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις. τιμοκρατικῇ δ' ὅμοιος ἡ τῶν ἀδελφῶν· ἴσοι γάρ, πλὴν ἐφ' ὅσον ταῖς ἡλικίαις διαλλάττουσιν· διόπερ ἂν πολὺ ταῖς ἡλικίαις διαφέρωσιν, ἐκείνῃ ἀδελφικὴ γίνεται ἡ φιλία. δημοκρατία δὲ μάλισα μὲν ἐν ταῖς ἀδεσπότοις τῶν οἰκίσεων (ἐνταῦθα γὰρ πάντες ἐξ ἴσου), καὶ ἐν αἷς ἀσθενὴς ὁ ἄρχων καὶ ἐκάσῳ ἕξυσία.

13 Καθ' ἐκάστην δὲ τῶν πολιτειῶν φιλία φαίνεται, ἐφ' ὅσον καὶ τὸ δίκαιον, βασιλεῖ μὲν πρὸς τὰς βασιλευμένους ἐν ὑπεροχῇ εὐεργεσίας· εὖ γὰρ ποιεῖ τοὺς βασιλευμένους, εἴπερ ἀγαθὸς ἂν ἐπιμελεῖται αὐτῶν, ἵν' εὖ πράττωσιν, ὥσπερ νομεὺς προβάτων· ὅθεν καὶ Ὅμηρος τὸν Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν εἶπεν. τοιαύτη δὲ καὶ ἡ πατρικὴ διαφέρει δὲ τῷ μεγέθει τῶν εὐεργετημάτων· αἷτιος γὰρ τῷ εἶναι, δοκοῦντος μεγίστου, καὶ τροφῆς καὶ παιδείας· καὶ ταῖς προγόνους δὲ ταῦτα ἀπονέμεται· φύσει τε ἀρχικὸν πατὴρ υἱῶν καὶ πρόγονοι ἐγγόνων καὶ βασιλεὺς βασιλευμένων. ἐν ὑπεροχῇ δὲ αἱ φιλίαι αὗται, διὸ καὶ τιμῶν 20 ται οἱ γονεῖς. καὶ τὸ δίκαιον δὲ ἐν τέτοις ὅς ταῦτο ἀλλὰ τὸ κατ' ἀξίαν· ἔτω γὰρ καὶ ἡ φιλία. καὶ ἀνδρὸς δὲ πρὸς γυναῖκα ἡ αὐτὴ φιλία καὶ ἐν ἀριστοκρατίᾳ· κατ' ἀρετὴν γάρ, καὶ τῷ ἀμείνωνι πλέον ἀγαθόν, καὶ τὸ ἀρμόζον ἐκάστω· ἔτω δὲ καὶ τὸ δίκαιον. ἡ δὲ τῶν ἀδελφῶν τῇ ἑταιρικῇ ὅμοιος· ἴσοι γὰρ καὶ ἡλικιώται, οἱ τοῖστοι δ' ὁμοπαθεῖς καὶ ὁμοῦθεις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. ὅμοιος δὲ ταύτῃ καὶ ἡ κατὰ τὴν τιμοκρατικὴν· ἴσοι γὰρ οἱ πολῖται βύλονται καὶ ἐπιεικεῖς εἶναι· ἐν μέρει δὲ τὸ ἄρχεον, καὶ ἐξ ἴσου· ἔτω δὲ καὶ ἡ φιλία. ἐν δὲ ταῖς παρεκβάσεσιν, ὥσπερ καὶ τὸ δίκαιον ἐπὶ μικρὸν ἐστίν, ἔτω καὶ ἡ φιλία ἐς ἡλικίαν ἐν τῇ χειρίσῃ· ἐν τυραννίδι γὰρ ὅθεν ἡ μικρὸν φιλίας. ἐν οἷς γὰρ μηδὲν κοινόν ἐστι τῷ ἄρχοντι καὶ τῷ ἀρχομένῳ, ὅθεν φιλία· ὅθεν γὰρ δίκαιον· ἀλλ' οἷον τεχνίτῃ πρὸς ὄργανον καὶ ψυχῇ πρὸς σῶμα καὶ δεσπότη πρὸς δούλον· ὠφελεί- 35

ται μὲν γὰρ πάντα ταῦτα ὑπὸ τῶν χρωμένων, φιλία δ' ἔκ ἐστι πρὸς τὰ ἀψυχα ὅθεν δίκαιον. ἀλλ' ὅθεν πρὸς ἵππον ἢ βῆν, ὅθεν πρὸς δούλον ἢ δούλος. οὐδὲν γὰρ κοινόν ἐστι· ὁ γὰρ δούλος ἐμψυχον ὄργανον, τὸ δ' ὄργανον ἀψυχος δούλος. ἡ μὲν ἔν δούλος, ἐκ ἐστὶ φιλία πρὸς αὐτόν, ἡ δ' ἀνθρώπος· δοκεῖ γὰρ εἶναι τι δίκαιον παντὶ ἀνθρώπῳ πρὸς πάντα τὸν δυνάμενον κοινωνῆσαι νόμῳ καὶ συνθήκῃ· καὶ φιλίας δὲ, καθ' ὅσον ἄνθρωπος. ἐπὶ μικρὸν δὲ καὶ ἐν ταῖς τυραννίσιν αἱ φιλίαι καὶ τὸ δίκαιον, ἐν δὲ ταῖς δημοκρα- 40

τίαις ἐπὶ πλεῖστον· πολλὰ γὰρ τὰ κοινὰ ἴσοις ἔσιν. Ἐν κοινωνίᾳ μὲν ἔν πασα φιλία ἐστίν, καθάπερ εἶρη- 44 ται· ἀφορίσει δ' ἂν τις τὴν τε συγγενικὴν καὶ τὴν ἑταιρικήν. αἱ δὲ πολιτικαὶ καὶ φυλετικαὶ καὶ συμπλοικαί, καὶ ὅσαι τοιαῦται, κοινωνικαῖς ὁμοίως μᾶλλον· οἷον γὰρ καθ' ὁμολογίαν τινὰ φαίνονται εἶναι. εἰς ταύτας δὲ τάξειεν ἂν τις καὶ τὴν ξενικὴν. καὶ ἡ συγγενικὴ δὲ φαίνεται πολυειδὴς εἶναι, ἡρτῆσθαι δὲ πᾶσα ἐκ τῆς πατρικῆς· οἱ γονεῖς μὲν γὰρ σέργασιν τὰ τέκνα ὡς ἑαυτῶν τι ὄντα, τὰ δὲ τέκνα τοὺς γονεῖς ὡς ἀπ' ἐκείνων τι ὄντα. μᾶλλον δ' ἴσασιν οἱ γονεῖς τὰ ἐξ αὐτῶν ἢ τὰ γεννηθέντα ὅτι ἐκ τέτων, καὶ μᾶλλον συνωκείωται τὸ ἀπ' ἑ τῷ γεννηθέντι ἢ τὸ γενόμενον τῷ ποιήσαντι· τὸ γὰρ ἐξ αὐτοῦ οἰκεῖον τῷ ἀπ' ἑ, οἷον ὁδὸς ἢ θρίξ ἢ ὅτις τῷ ἔχοντι· ἐκεῖν δ' ὅθεν τὸ ἀπ' αὐτοῦ, ἢ ἥττον. καὶ τῷ πληθεῖ δὲ τῷ χρόνῳ· οἱ μὲν γὰρ εὐθύς γενόμενα σέργασιν, τὰ δὲ προελθόντα τοῖς χρόνοις τὰς γονεῖς, σύνεσιν ἢ αἰσθῆσιν λαβόντα. ἐκ τέτων δὲ δῆλον καὶ δι' αὐτῶν φιλίαν μᾶλλον αἱ μητέρες. γονεῖς μὲν ἔν τέκνα φιλοῦσιν ὡς ἑαυτοὺς (τὰ γὰρ ἐξ αὐτῶν οἷον ἔτεροι αὐτοῖς τῷ κεχωρίσθαι), τέκνα δὲ γονεῖς ὡς ἀπ' ἐκείνων πεφυκότα, ἀδελφοὶ δ' ἀλλήλους τῷ ἐκ τῶν αὐτῶν πεφυκέναι· ἡ γὰρ πρὸς ἐκεῖνα ταυτότης ἀλλήλοις ταυτοποιεῖ· ὅθεν φασι ταυτόν αἷμα καὶ ῥίζαν καὶ τὰ τοιαῦτα. εἰσὶ δὲ καὶ ταυτό πῶς καὶ ἐν διηρημένοις. μέγα δὲ πρὸς φιλίαν καὶ τὸ σύντροπον καὶ τὸ καθ' ἡλικίαν· ἡλικίαν γὰρ ἡλικια, καὶ οἱ συνήθεις ἑταῖροι· διὸ καὶ ἡ ἀδελφικὴ τῇ ἑταιρικῇ

1. οὐχὶ ἀμείνων *K*^b. || 2. διὰ] κατὰ *K*^b. || 4. πλέον *M*^b. || 5. ἡλικίαις οὐ διαλλάττῃσι pr *K*^b. || 6. φαίνεται *K*^b. || δημοκρατία *K*^b. || 7. μὲν om *M*^b. || 13. εὖ πράσσωσιν *L*^b*O*^b, εὐπαγῶσιν *M*^b*N*^b. || 15. εἶπεν om *K*^b. || 17. εἶναι post μεγίστου *L*^b*O*^b, utrobique *M*^b. || 18. προσνέμεται *K*^b*L*^b*O*^b. || τε] τε γὰρ *L*^b*M*^b. || 22. γὰρ ἂν καὶ *M*^b. || 23. καὶ] ἢ καὶ *L*^b. || 26. γὰρ om *K*^b. || ὁμοπαθεῖς καὶ ὁμοῦθεις *O*^b, ὁμοῦθεις καὶ ὁμοπαθεῖς *L*^b*M*^b*N*^b. || 27. δὲ *K*^b*M*^b. || 28. δημοκρατικὴν *O*^b. || βύλονται *K*^b, φαίνονται *M*^b. || καὶ ἐπιεικεῖς ante βύλονται *L*^b*O*^b. || 29. δὲ τὸ *M*^b. || 31. ἐς om *K*^b. || 33. ἐς ante κοινόν *L*^b, om *O*^b. || τῷ post καὶ om *K*^b*O*^b. || 34. ἀλλ' om *K*^b.

1. πάντα] καὶ *M*^b, om *L*^b. || 3. ἢ] οὐδὲ *K*^b*O*^b. || 5. ἐκ] δούλοις μὲν ἐκ *K*^b. || 7. νόμῳ] καὶ νόμῳ *K*^b. || 8. δὲ *M*^b. || δὲ *L*^b*O*^b. || 10. πλεῖον *K*^b. || ἴσοις ἔσιν] εἰσαίσεων *L*^b. || 11. εἶρηται πρότερον ἀφορίσειε *L*^b. || 13. σύμπλων *K*^b. || 15. ταῦτα *O*^b. || 17. ἡρτῆσθαι δὲ] καὶ ἡρτῆσθαι *K*^b*M*^b. || τῆς om *M*^b*N*^b. || 18. αὐτῶν τε *K*^b. || 19. τὰ — ὄντα om *M*^b. || τι om *K*^b. || 20. οἱ γονεῖς om *M*^b. || 22. γινόμενον *O*^b. || 23. ὁδὸς θρίξ *K*^b, θρίξ ὁδὸς *L*^b*O*^b. || ἢ om *K*^b*L*^b*O*^b. || τῷ ἔχοντι om *K*^b. || ἐκεῖν δ' ὅθεν *O*^b. || 24. τὸ] τῷ *M*^b*O*^b. || 25. γενόμενα *L*^b, γεννώμενα *M*^b. || προελθόντος χρόνῳ *K*^b. || 27. αἱ μητέρες μᾶλλον *K*^b. || ἔν] γὰρ *M*^b. || 31. ταυτό ποιεῖ *M*^b*O*^b, τοῦτο ποιεῖ *K*^b. || 32. ὅθεν] διὸ *M*^b. || 33. ταῦτά *M*^b. || δὴ *K*^b, om *O*^b. || 35. ἢ] ἢ φιλία ἢ *M*^b.

- ὁμοιοῦται. ἀνεψιοὶ δὲ καὶ οἱ λοιποὶ συγγενεῖς ἐκ τούτων
 συνωκείωνται· τῷ γὰρ ἀπὸ τῶν αὐτῶν εἶναι. γίγονται δ'
 οἱ μὲν οἰκειότεροι οἱ δ' ἀλλοτριώτεροι τῷ σύνεγγυς ἢ πόρρω
 τὸν ἀρχηγὸν εἶναι. ἔστι δ' ἡ μὲν πρὸς γονεῖς φιλία τέκνοις,
 καὶ ἀνθρώποις πρὸς θεοῦς, ὡς πρὸς ἀγαθὸν καὶ ὑπερέχον·
 εὖ γὰρ πεποιθήκασιν τὰ μέγιστα· τῷ γὰρ εἶναι καὶ τραφῆ-
 ναι αἵτιοι, καὶ γενομένοις τῷ παιδευθῆναι. ἔχει δὲ καὶ τὸ
 ἡδὺ καὶ τὸ χρήσιμον ἢ τοιαύτη φιλία μᾶλλον τῶν ὀθνεῖων,
 ὅσω καὶ κοινότερος ὁ βίος αὐτοῖς ἐστίν. ἔστι δὲ καὶ ἐν τῇ
 ἀδελφικῇ ἅπερ καὶ ἐν τῇ ἐταιρικῇ, καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς
 ἐπεικειέσι, καὶ ὅλως ἐν τοῖς ὁμοίοις, ὅσω οἰκειότεροι καὶ ἐκ
 γενετῆς ὑπάρχουσι στέργοντες ἀλλήλους, καὶ ὅσω ὁμοηθέ-
 στεροι οἱ ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ σύντροφοι καὶ παιδευθέντες
 ὁμοίως· καὶ ἡ κατὰ τὸν χρόνον δοκιμασία πλείστη καὶ
 βεβαιωτάτη. ἀνάλογον δὲ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς τῶν συγγε-
 νῶν τὰ φιλικὰ. ἀνδρὶ δὲ καὶ γυναικὶ φιλία δοκεῖ κατὰ
 φύσιν ὑπάρχειν· ἄνθρωπος γὰρ τῇ φύσει συνδυαστικὸν
 μᾶλλον ἢ πολιτικόν, ὅσω πρότερον καὶ ἀναγκαιοτέρων οἰκία
 πόλεως, καὶ τεκνοποιία κοινότερον τοῖς ζώοις. τοῖς μὲν ἔν
 ἄλλοις ἐπὶ τοῦτον ἢ κοινωνία ἐστίν, οἱ δ' ἄνθρωποι ἔκ μόνον
 τῆς τεκνοποιίας χάριν συνοικοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς τὸν
 βίον· εὐθὺς γὰρ διήρηται τὰ ἔργα, καὶ ἔστιν ἕτερα ἀνδρὸς
 καὶ γυναικός· ἐπαρκῶσιν ἔν ἀλλήλοις, εἰς τὸ κοινὸν τιθέν-
 τες τὰ ἴδια. διὰ ταῦτα δὲ καὶ τὸ χρήσιμον εἶναι δοκεῖ
 καὶ τὸ ἡδὺ ἐν ταύτῃ τῇ φιλίᾳ. εἴη δ' ἂν καὶ δι' ἀρετὴν,
 εἰ ἐπεικειῖς εἶεν· ἔστι γὰρ ἑκατέρω ἀρετὴ, καὶ χαίρουσιν ἂν
 τῷ τοιούτῳ. σύνδεσμος δὲ τὰ τέκνα δοκεῖ εἶναι· διὸ θάττον
 οἱ ἄτεκνοι διαλύονται· τὰ γὰρ τέκνα κοινὸν ἀγαθὸν ἀμ-
 φοῖν, συνέχει δὲ τὸ κοινόν. τὸ δὲ πῶς συμβιωτέον ἀνδρὶ
 πρὸς γυναῖκα καὶ ὅλως φίλῳ πρὸς φίλον, οὐδὲν ἕτερον
 φαίνεται ζητεῖσθαι ἢ πῶς δίκαιον· ἔγὰρ ταυτὸν φαίνεται
 τῷ φίλῳ πρὸς τὸν φίλον καὶ τὸν ὀθνεῖον καὶ τὸν ἐταῖρον
 καὶ τὸν συμφοιτητήν.
 15 Τριττῶν δ' ὅσων φιλιῶν, καθάπερ ἐν ἀρχῇ εἴρηται,
 καὶ καθ' ἑκάστην τῶν μὲν ἐν ἰσότητι φίλων ὄντων τῶν δὲ
 καθ' ὑπεροχὴν (καὶ γὰρ ὁμοίως ἀγαθοὶ φίλοι γίνονται καὶ

ἀμείνων χεῖροιν, ὁμοίως δὲ καὶ ἡδεῖς, καὶ διὰ τὸ χρήσι-
 μον ἰσάζοντες ταῖς ὠφελείαις καὶ διαφέροντες), τοὺς ἴσους
 μὲν κατ' ἰσότητα δεῖ τῷ φιλεῖν καὶ τοῖς λοιποῖς ἰσάζειν,
 τοὺς δ' ἀνίσους τῷ ἀνάλογον ταῖς ὑπεροχαῖς ἀποδιδόναι.
 γίγνεται δὲ τὰ ἐγκλήματα καὶ αἱ μέμφεις ἐν τῇ κατὰ
 τὸ χρήσιμον φιλίᾳ ἢ μόνῃ ἢ μάλιστα εὐλόγως. οἱ μὲν
 γὰρ δι' ἀρετὴν φίλοι ἔντες εὖ δρᾶν ἀλλήλους προθυμῶνται·
 τῷτο γὰρ ἀρετῆς καὶ φιλίας. πρὸς τοῦτο δ' ἀμιλλωμένων
 οὐκ ἔστιν ἐγκλήματα οὐδὲ μάχαι· τὸν γὰρ φιλεῖντα καὶ
 εὖ ποιῶντα ἑδὲς δυσχεραίνει, ἀλλ' ἐὰν ἢ χαρίεις, ἀμύ-
 νεται εὖ δρᾶν. ὁ δ' ὑπερβάλλων, τυγχάνων οὐ ἐφίεται,
 ἔκ ἂν ἐγκαλοῖται τῷ φίλῳ· ἑκάτερος γὰρ τῷ ἀγαθῷ ἐφίε-
 ται. οὐ πάντῳ δ' ἑδ' ἐν τοῖς δι' ἡδονήν· ἅμα γὰρ ἀμφοῖν
 γίνεται οὐ δρέγονται, εἰ τῷ συνδιάγειν χαίρουσιν. γελοῖος
 δ' ἂν φαίνοιτο καὶ ὁ ἐγκαλῶν τῷ μὴ τέρποντι, ἔξον μὴ
 συνδιημερεύειν. ἡ δὲ διὰ τὸ χρήσιμον ἐγκληματική· ἐπ'
 ὠφελείᾳ γὰρ χρώμενοι ἀλλήλοις αἰετῶς πλείονος δέονται,
 καὶ ἔλαττον ἔχειν οἶονται τῷ προσήκοντος, καὶ μέμφονται
 ὅτι οὐχ ὅσων δέονται τοσάτων τυγχάνουσιν ἄξιοι ὄντες· οἱ
 δ' εὖ ποιῶντες ἔκ δύνανται ἐπαρκεῖν τοσαῦτα ὅσων οἱ πά-
 σχοντες δέονται. ἔοικε δὲ, καθάπερ τὸ δίκαιόν ἐστι διττόν,
 τὸ μὲν ἄγραφον τὸ δὲ κατὰ νόμον, καὶ τῆς κατὰ τὸ
 χρήσιμον φιλίας ἢ μὲν ἡθικῇ ἢ δὲ νομικῇ εἶναι. γίγνεται
 ἔν τὰ ἐγκλήματα μάλιστα ὅταν μὴ κατὰ τὴν αὐτὴν συ-
 ναλλάξωσι καὶ διαλύωνται. ἔστι δὲ νομικὴ μὲν ἢ ἐπὶ
 ῥητοῖς, ἢ μὲν πάνπαν ἀγοραία ἐκ χειρὸς εἰς χεῖρα, ἢ
 δὲ ἐλευθεριωτέρα εἰς χρόνον, καθ' ὁμολογίαν δὲ τί ἀντι-
 τίνος. δῆλον δ' ἐν ταύτῃ τὸ ὀφείλημα οὐκ ἀμφίλογον,
 φιλικὸν δὲ τὴν ἀναβολὴν ἔχει· διὸ παρ' ἐνόις ἐκ εἰσὶ τέτων
 δίκαι, ἀλλ' οἶονται δεῖν σέργειν τὰς κατὰ πίσιν συναλλά-
 ξαντας. ἢ δ' ἡθικῇ ἐκ ἐπὶ ῥητοῖς, ἀλλ' ὡς φίλῳ δωρεῖται
 ἢ ὁτιδήποτε ἄλλο. κομίζεσθαι δὲ ἀξιοῖ τὸ ἴσον ἢ πλεόν,
 ὡς οὐ δεδοκώς ἀλλὰ χρήσας. οὐχ ὁμοίως δὲ συναλ-
 λάξας καὶ διαλυόμενος ἐγκαλέσει. τοῦτο δὲ συμβαίνει
 διὰ τὸ βούλεσθαι μὲν πάντας ἢ τὰς πλείους τὰ καλὰ,
 προαιρεῖσθαι δὲ τὰ ὠφέλιμα. καλὸν δὲ τὸ εὖ ποιεῖν μὴ

2. συνοικεῖνται $L^b O^b$. || 5. καὶ post ἀγαθὸν om K^b . || 7. καὶ post δὲ om M^b . || 9. αὐτῶν M^b . || ἐστίν om L^b . || ἐν om M^b . ||
 10. ἐν post καὶ om M^b . || 11. ἐν om $L^b M^b$. || 12. ὑπάρχοντες σέργουσιν M^b . || ὡς M^b . || 15. ἐν om M^b . || 16. κατὰ φύσιν δοκεῖ
 ἢ φιλία M^b . || 18. ὅσω] καὶ ὅσω $L^b M^b O^b$. || 19. τεκνοποιεῖν K^b . || τοῖς ante ζώοις om $M^b O^b$. || 21. οἰκοῦσιν M^b . || 26. εἰ om K^b . ||
 γὰρ] δὲ M^b . || 29. βιωτέον $K^b O^b$, βιωτέον ἐστίν L^b . || 34. περιττῶν M^b . || 35. καὶ om M^b . || φίλων] τῶν φίλων K^b . || 36. γίνονται φίλοι M^b .
 1. διὰ] οἱ διὰ L^b . || 4. τὸ O^b . || 5. γίνονται M^b . || 10. ἂν εἴη K^b . || ἀμείβεται N^b . || 12. ἑκάστος $K^b L^b$. || δρέγεται $K^b L^b O^b$. ||
 13. ταῖς O^b . || δι' om M^b . || 14. εἰ] ἐν K^b . || 15. μὴ σ.] μὲν σ. N^b . om μὴ M^b . || 16. συνημερεύειν $K^b M^b$. || 17. πλείους M^b . || 19. διότι
 O^b . || 20. τοιαῦτα M^b . || 23. ὠφελείας $L^b M^b O^b$. || 25. δὲ L^b , δ' ἢ $M^b O^b$. || ἢ om M^b . || 28. δὲ καὶ ἐν M^b . || ἀμφίβολον M^b . ||
 29. φιλικὴν $L^b M^b O^b$. || δὴ K^b . || περ K^b . || τέτων ἐκ εἰσὶ M^b . || 31. ὡς φιλοδωρεῖται K^b . || 32. ὥτινι ὁτιδήποτε M^b . || ἄλλω $M^b O^b$. ||
 ἢ] καὶ M^b . || 33. δὲ] δὲ καὶ M^b . || 34. διαλυόμενος L^b .

ἵνα ἀντιπάθῃ, ὠφέλιμον δὲ τὸ εὐεργετεῖσθαι. δυναμένῳ δὲ ἀνταποδοτέον τὴν ἀξίαν ὣν ἔπαθεν, καὶ ἐκόντι· ἄκοντα γὰρ φίλον οὐ ποιητέον. ὥς δὲ διαμαρτύνοντα ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ εὖ παθόντα ὑφ' ἧς ἐκ ἔδει· ἔτι γὰρ ὑπὸ φίλου, ἔδει δι' αὐτὸ τοῦτο δρῶντος· καθάπερ ἔν ἐπὶ ῥήτοισι εὐεργετηθέντα 5 διαλυτέον. καὶ ὁμολογήσαι δ' ἂν δυνάμενος ἀποδώσειν· ἀδυνατῶντα δ' ἔδει ὁ δὲς ἡξίωσεν ἄν· ὥς· εἰ δυνατός, ἀποδοτέον. ἐν ἀρχῇ δ' ἐπισκεπτέον ὑφ' ἧς εὐεργετῆται καὶ ἐπὶ τίνι, ὅπως ἐπὶ τούτοις ὑπομένη ἢ μή. ἀμφισβήτησιν δ' ἔχει· πότῃ δὲ τῇ τοῦ παθόντος ὠφελεία μετρεῖν καὶ 10 πρὸς ταύτην ποιεῖσθαι τὴν ἀνταπόδοσιν, ἢ τῇ τῷ δράσαντος εὐεργεσίᾳ. οἱ μὲν γὰρ παθόντες τοιαῦτά φασι λαβεῖν παρὰ τῶν εὐεργετῶν ἃ μικρὰ ἦν ἐκείνοις καὶ ἔξῃν παρ' ἐτέρων λαβεῖν, κατασμικρίζοντες· οἱ δ' ἀνάπαλιν τὰ μέγιστα τῶν παρ' αὐτοῖς, καὶ ἃ παρ' ἄλλων ἐκ ἦν, καὶ ἐν 15 κινδύνοις ἢ τοιαύταις χρεΐαις. ἄρ' ἔν διὰ μὲν τὸ χρήσιμον τῆς φιλίας ἕως ἢ τῷ παθόντος ὠφέλεια μέτρον ἐσίν; ἔστος γὰρ ὁ δεόμενος, καὶ ἐπαρκεῖ αὐτῷ ὥς κομισούμενος τὴν ἴσῃν· τοσαύτη ἔν γεγενῆται ἢ ἐπικυρία ὅσον ἔστος ὠφέληται, καὶ ἀποδοτέον δὲ αὐτῷ ὅσον ἐπὶ ἡνύρατο, ἢ καὶ πλέον· 20 κάλλιον γάρ. ἐν δὲ ταῖς κατ' ἀρετὴν ἐγκλήματα μὲν ἐκ ἔσιν, μέτρῳ δ' ἔοικεν ἢ τῷ δράσαντος προαίρεσις· τῆς ἀρετῆς γὰρ καὶ τῷ ἡθὺς ἐν τῇ προαιρέσει τὸ κύριον.

16 Διαφέρονται δὲ καὶ ἐν ταῖς κατ' ὑπεροχὴν φιλίαις· ἀξιοῦ γὰρ ἕκαστος πλέον ἔχειν, ὅταν δὲ τῷτο γίγνηται, 25 διαλύεται ἡ φιλία. οἴεται γὰρ ὁ τε βελτίων προσήκειν αὐτῷ πλέον ἔχειν· τῷ γὰρ ἀγαθῷ νέμεσθαι πλέον· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ὠφελιμώτερος· ἀχρεῖον γὰρ ὄντα ἔφασι δεῖν ἴσον ἔχειν· λειτεργίαν τε γὰρ γίνεσθαι καὶ ἔτι φιλίαν, εἰ μὴ κατ' ἀξίαν τῶν ἔργων ἔσται τὰ ἐκ τῆς φιλίας· οἴονται 30 γὰρ, καθάπερ ἐν χρημάτων κοινωνίᾳ· πλείον λαμβάνουσιν οἱ συμβαλλόμενοι πλείον, ἔτω δεῖν καὶ ἐν τῇ φιλίᾳ. ὁ δ' ἐνδεὴς καὶ ὁ χείρων ἀνάπαλιν· φίλος γὰρ ἀγαθὸς εἶναι τὸ ἐπαρκεῖν τοῖς ἐνδεέσι· τί γὰρ, φασίν, ὅφελος σπυδαῖω ἢ δυνάστη φίλον εἶναι, μὴθὲν γε μέλλοντα ἀπολαύειν; 35 ἀμοιβὴ γίνεται κατ' ἀξίαν, καὶ τῷ ὑφάντη, καὶ τοῖς λοι-

ῥοις δὲ ἕκαστος ὀρθῶς ἀξιοῦν, καὶ δεῖν ἕκαστῳ πλέον νέμειν ἐκ τῆς φιλίας, ἔτι αὐτῷ δὲ, ἀλλὰ τῷ μὲν ὑπερέχοντι τιμῆς, τῷ δ' ἐνδεεὶ κέρδους· τῆς μὲν γὰρ ἀρετῆς καὶ τῆς εὐεργεσίας ἢ τιμῇ γέρας, τῆς δ' ἐνδείας ἐπικυρία τὸ κέρδος. ἔτω δ' ἔχειν τῷτο καὶ ἐν ταῖς πολιτείαις φαίνεται· ἔτι γὰρ τιμᾶται ὁ μὴδὲν ἀγαθὸν τῷ κοινῷ πορίζων· τὸ κοινὸν γὰρ δίδεται τῷ τὸ κοινὸν εὐεργετῶντι, ἢ τιμῇ δὲ κοινόν. ἔτι γὰρ ἔστιν ἅμα χρηματίζεσθαι ἀπὸ τῶν κοινῶν καὶ τιμᾶσθαι· ἐν πᾶσι γὰρ τὸ ἔλαττον οὐδεὶς ὑπομένει. τῷ δὲ περὶ χρήματα ἐλαττουμένῳ τιμὴν ἀπονέμειν καὶ τῷ δωροδόκῳ χρήματα· τὸ κατ' ἀξίαν γὰρ ἐπανισοῦ καὶ σώζει τὴν φιλίαν, καθάπερ εἴρηται. ἔτω δὲ καὶ τοῖς ἀνίστοις ὁμιλητέον, καὶ τῷ εἰς χρήματα ὠφελουμένῳ ἢ εἰς ἀρετὴν τιμὴν ἀνταποδοτέον, ἀνταποδιδόντα τὸ ἐνδεχόμενον. τὸ δυνατόν γὰρ ἢ φιλία ἐπιζητεῖ, ἔτι τὸ κατ' ἀξίαν· οὐδὲ γὰρ ἔστιν ἐν πᾶσι, καθάπερ ἐν ταῖς πρὸς τὴν θεὸν τιμαῖς καὶ τὴν γονεῖς· ἔδει γὰρ ἂν ποτε τὴν ἀξίαν ἀποδοίη, εἰς δύναμιν δὲ ὁ θεραπεύων ἐπικυρίας εἶναι δοκεῖ. διὸ καὶ δόξαιεν ἐκ ἔξῃναι υἱῷ πατέρα ἀπείρασθαι, πατρὶ δ' υἱόν· ὁφείλοντα γὰρ ἀποδοτέον, οὐθὲν δὲ παῖδας ἀξίον τῶν ὑπηρεγμένων δεδρακεν, ὥς· αἰεὶ ὁφείλει. οἷς δ' ὁφείλεται, ἔξῃς ἀφείναι· καὶ τῷ πατρὶ δὲ. ἅμα δ' ἴσως ἔδει ποτ' ἂν ἀποστῆναι δοκεῖ μὴ ὑπερβάλλοντος μοχθηρία· χωρὶς γὰρ τῆς φυσικῆς φιλίας τὴν ἐπικουρίαν ἀνθρωπικὴν μὴ διωθεῖσθαι. τῷ δὲ φευκτὸν ἢ οὐ σπυδαστὸν τὸ ἐπαρκεῖν, μοχθηρῷ ὄντι· εὖ πάσχειν γὰρ οἱ πολλοὶ βύλονται, τὸ δὲ ποιεῖν φεύγουν ὥς ἀλυσιτελέες. περὶ μὲν ἔν τούτων ἐπὶ τοσούτον εἰρήσθω.

I.

Ἐν πάσαις δὲ ταῖς ἀνομοιοειδέσι φιλίαις τὸ ἀνάλογον ἰσάζει καὶ σώζει τὴν φιλίαν, καθάπερ εἴρηται, οἷον καὶ ἐν τῇ πολιτικῇ τῷ σκυτοτόμῳ ἀντὶ τῶν ὑποδημάτων καὶ τῷ ὑφάντη, καὶ τοῖς λοι-

1. ἀντιπάθῃ *M^b*. || 2. δὲ *M^b*. || καὶ ἐκόντι *om K^bO^b*. || 5. εὐεργετηθέντος *M^b*. || 6. δυνάμενος *M^b*. || 7. διδῶς *K^b*. || δυνατόν *K^b*. || 9. ὑπομένει *M^b*, ὑπομένη *L^b*. || 10. πότῃ δὲ *K^b*. || 11. ἀπόδοσιν *M^b*. || 13. ἦν παρ' *M^b*. || 16. ἦ καὶ ἐν *M^b*. || 18. γὰρ] δὲ *M^b*, γὰρ καὶ *O^b*. || ὥς — 20. αὐτῷ *om M^b*. || 19. ὠφελείται *L^bM^bO^b*. || 20. ἐπὶ ἡνύρατο *H^aN^aO^b*, ἀπὶ ἡνύρατο *L^bM^b*, ἐφεύρετο *K^b*. || καὶ *om K^b*. || 22. γὰρ ἀρετῆς *M^b*. || 27. νέμεσθαι πλείον *O^b*. || 28. ὁ *om K^bM^b*. || φασὶ *om L^b*. || 30. οἶοντε *K^b*. || 31. πλείον *L^bO^b*. || 32. πλέον *L^b*, πλείον *O^b*, *om M^b*. || δεῖν] δὲ *M^b*. || 34. φασὶν *om K^b*. || 35. ἀπολαύσειν *L^b*.

1. δὲ] δ' οὖν *K^b*. || πλείον *K^b*. || 2. δὲ *om K^b*. || 4. τῆς *om M^b*. || ταῖς ἐνδείαις δὲ *K^b*. || 7. τὸ post τῷ *om K^b*. || 8. γὰρ] δὲ *O^b*. || 10. δὲ *M^b*. || ἀπονέμειν τιμὴν *L^bO^b*. || 12. τῷ *om K^b*. || 13. εἰς post ἢ *om M^b*. || 14. ἀποδοτέον *M^b*. || ἀποδιδόντα *K^b*. || τὰ ἐνδεχόμενα *K^bL^b*. || 16. θεὸς *om L^b*. || 17. τὴν *om M^b*. || τὴν ἀξίαν ποτ' ἂν *K^bM^b*. || 18. ὁ *om L^b*. || 20. ὁφείλοντα *L^bO^b*. || δὲ] γὰρ *M^b*. || 22. ἀφείναι *K^bM^b*. || 23. δοκῇ *L^bM^b*. || 24. ὠφελείας *K^b*. || τὴν] τούτῳ δὲ τὴν *M^b*. || 25. ἐπίφευκτον *M^bN^b*. || σπυδαστὴν *O^b*. || 27. ἔν *om M^bN^b*. || 32. ἀπάσαις *L^bO^b*. || ἀνομοιοειδέσι *L^bM^b*. || 34. καὶ *om M^b*.

ποῖς. ἐνταῦθα μὲν ἔν πεπόρισται κοινὸν μέτρον τὸ νόμισμα, καὶ πρὸς τῷτο δὴ πάντα ἀναφέρεται, καὶ τότε μετρεῖται· ἐν δὲ τῇ ἐρωτικῇ ἐνίοτε μὲν ὁ ἐραστῆς ἐγκαλεῖ ὅτι ὑπερφιλῶν ἔκ ἀντιφιλεῖται, ἔθεν ἔχων φιλήτόν, εἰ ἔτως ἔτυχεν, πολλάκις δ' ὁ ἐρώμενος ὅτι πρότερον ἐπαγγελλόμενος 5 πάντα νῦν ἔθεν ἐπιτελεῖ. συμβαίνει δὲ τὰ τοιαῦτα, ἐπειδὴν ὁ μὲν δι' ἡδονὴν τὸν ἐρώμενον φιλεῖ, ὁ δὲ διὰ τὸ χρησιμον τὸν ἐραστήν, ταῦτα δὲ μὴ ἀμφοῖν ὑπάρχει. διὰ ταῦτα γὰρ τῆς φιλίας οὗσης διάλυσις γίνεται, ἐπειδὴν μὴ γίνηται ὧν ἕνεκα ἐφίλῃν· ἔ γὰρ αὐτὸς ἔσπεργον ἀλλὰ 10 τὰ ὑπάρχοντα, ἔ μόνιμα ὄντα· διὸ τοιαῦτα καὶ αἱ φιλίαι. ἡ δὲ τῶν ἡθῶν καθ' αὐτὴν ἔσα μένει, καθάπερ εἴρηται. διαφέρονται δὲ καὶ ὅταν ἕτερα γίνηται αὐτοῖς καὶ μὴ ὧν ὀρέγονται· ὅμοιον γὰρ τῷ μὴθὲν γίνεσθαι, ὅταν οὐ ἐφίεται μὴ τυγχάνῃ, οἷον καὶ τῷ κιθαρωδῷ ὁ ἐπαγγελλόμενος, καὶ ὅσῳ ἄμεινον ἄσειεν, τοσούτῳ πλείω· εἰς 15 ἔω δ' ἀπαιτοῦνται τὰς ὑποσχέσεις ἀνθ' ἡδονῆς ἡδονὴν ἀποδεδωκέαι ἔφη. εἰ μὲν ἔν ἐκάτερος τοῦτο ἐβέλετο, ἱκανῶς ἂν εἶχεν· εἰ δ' ὁ μὲν τέρψιν ὁ δὲ κέρδος, καὶ ὁ μὲν ἔχει ὁ δὲ μὴ, οὐκ ἂν εἴη τὸ κατὰ τὴν κοινωνίαν καλῶς· ὧν 20 γὰρ δεόμενος τυγχάνει, τούτοις καὶ προσέχει, κἀκείνου γε χάριν ταῦτα δώσει. τὴν ἀξίαν δὲ ποτέρῃ τάξαι ἐστί, τοῦ προϊέμενος ἢ τῆ προλαβόντος; ὁ γὰρ προϊέμενος ἔοικ' ἐπιτρέπειν ἐκείνῳ. ὅπερ φασὶ καὶ Πρωταγόραν ποιεῖν· ὅτε γὰρ διδάξειεν ἀδήποτε, τιμῆσαι τὸν μαθόντα ἐκ- 25 λευεν ὅσα δοκεῖ ἀξία ἐπίσασθαι, καὶ ἐλάμβανε τοσῶτον. ἐν τοῖς τοιούτοις δ' ἐνίοις ἀρέσκει τὸ "μισθὸς δ' ἀνδρί." οἱ δὲ προλαβόντες τὸ ἀργύριον, εἴτα μὴθὲν ποῖντες ὧν ἔφασαν, διὰ τὰς ὑπερβολὰς τῶν ἐπαγγελιῶν, εἰκότως ἐν ἐγκλήμασι γίνονται· ἔ γὰρ ἐπιτελοῦσιν ἃ ὡμολόγησαν. τῷτο 30 δ' ἴσως ποιεῖν οἱ σοφισταὶ ἀναγκάζονται διὰ τὸ μὴθένα ἂν δοῦναι ἀργύριον ὧν ἐπίσανται. ἔτοι μὲν ἔν ὧν ἔλαβον τὸν μισθόν, μὴ ποῖντες εἰκότως ἐν ἐγκλήμασιν εἴπιν· ἐν οἷς δὲ μὴ γίνεσθαι διωμολογία τῆς ὑπεργίας, οἱ μὲν δι' αὐτὸς προϊέμενοι εἴρηται ὅτι ἀνέγκλητοι· τοιαύτη γὰρ ἡ κατ' 35

ἀρετὴν φιλία. τὴν ἀμοιβὴν τε ποιητέον κατὰ τὴν προαφ-
ρεσιν· αὕτη γὰρ τοῦ φίλου καὶ τῆς ἀρετῆς. ἔτω δ' ἔοικε
καὶ τοῖς φιλοσοφίας κοινωνήσασιν· ἔ γὰρ πρὸς χρήμαθ'
ἡ ἀξία μετρεῖται, τιμὴ τ' ἰσόρροπος ἔκ ἂν γένοιτο, ἀλλ'
ἴσως ἱκανόν, καθάπερ καὶ πρὸς θεὸς καὶ πρὸς γονεῖς, τὸ
ἐνδεχόμενον. μὴ τοιαύτης δ' οὕσης τῆς δόσεως ἀλλ' ἐπί-
τινι, μάλισα μὲν ἴσως δεῖ τὴν ἀνταπόδοσιν γίνεσθαι δο-
κῆσαν ἀμφοῖν κατ' ἀξίαν εἶναι, εἰ δὲ τῷτο μὴ συμβαίνοι,
οὐ μόνον ἀναγκαῖον δοῦναι ἂν τὸν πρέχοντα τάττειν,
ἀλλὰ καὶ δίκαιον· ὅσον γὰρ οὗτος ὠφελήθη ἢ ἀνθ' οὗτον
τὴν ἡδονὴν εἴλετ' ἂν, τοσούτον ἀντιλαβὼν ἔξει τὴν παρὰ
τέτῃ ἀξίαν· καὶ γὰρ ἐν τοῖς ὠνίοις ἔτω φαίνεται γινόμε-
νον, ἐνιαχῶ τ' εἰς νόμοι τῶν ἐκασίων συμβολαίων δίκας
μὴ εἶναι ὡς δέον, ὥ ἐπίστευσε, διαλυθῆναι πρὸς τοῦτον
καθάπερ ἐκοινωνήσεν. ὥ γὰρ ἐπετράφη, τῶτον οἶεται δι-
καιότερον εἶναι τάξαι τῆ ἐπιτρέψαντος. τὰ πολλὰ γὰρ ἔ
τοῦ ἴσου τιμῶσιν οἱ ἔχοντες καὶ οἱ βεβλόμενοι λαβεῖν· τὰ
γὰρ οἰκεία καὶ ἃ διδάσιν ἐκάστοις φαίνεται πολλὰ ἀξία.
ἀλλ' ὅμως ἡ ἀμοιβὴ γίνεσθαι πρὸς τοσῶτον ὅσον ἂν τάτ-
τωσιν οἱ λαβόντες. δεῖ δ' ἴσως ἔ τοσάτῃ τιμᾷ ὅσα ἔχοντι
φαίνεται ἀξίον, ἀλλ' ὅσα πρὶν ἔχειν ἐτίμα.

Ἀπορίαν δ' ἔχει καὶ τὰ τοιαῦτα, οἷον πότερα δεῖ
πάντα τῷ πατρὶ ἀπονέμειν καὶ πείθεσθαι, ἢ κἀμνοντα
μὲν ἱατρῷ πειθεῖν, ζωατηγόν δὲ χειροστονητέον τὸν πολε-
μικόν· ὁμοίως δὲ φίλῳ μᾶλλον ἢ σπουδαίῳ ὑπηρετητέον,
καὶ εὐεργετῇ ἀνταποδοτέον χάριν μᾶλλον ἢ ἐταίρῳ δοτέον,
ἐὰν ἀμφοῖν μὴ ἐνδέχῃται. ἀρ' ἔν πάντα τὰ τοιαῦτα ἀκρι-
βῶς μὲν διορίσαι ἔ ῥαδίον; πολλὰς γὰρ καὶ παντοίας ἔχει
διαφορὰς καὶ μεγέθει καὶ μικρότητι καὶ τῷ καλῷ καὶ
ἀναγκαίῳ. ὅτι δ' ἔ πάντα τῷ αὐτῷ ἀποδοτέον, οὐκ ἄδη-
λον. καὶ τὰς μὲν εὐεργεσίας ἀνταποδοτέον ὡς ἐπὶ τὸ πλεον
μᾶλλον ἢ χαρισεῖν ἐταίροις, καὶ ὥσπερ δάνειον, ὥ ὀφεί-
λει ἀποδοτέον μᾶλλον ἢ ἐταίρῳ δοτέον. ἴσως δ' ἐδὲ τῷ
ἀεὶ, οἷον τῷ λυτρωθέντι παρὰ λησῶν πότερον τὸν λυσά-
μενον ἀντιλυτρωτέον, καὶ ὅσους οὖν ἦ, ἢ καὶ μὴ ἐαλωκότι

2. καὶ add *L*^b. || δὲ *M*^b. || 4. ἐδὲ *M*^b. || 5 et 15. ἐπαγγελλόμενος *L*^b. || 8. ὑπάρχει *N*^b. || 10. γένηται *K*^b. || 13. δὲ καὶ] δ' *K*^b. || 14. τοῦ *K*^b. || 16. ἄσειεν] εἶεν *K*^b. || εἰς ἔω] ἡσαίω *K*^b. || 19. ἂν om *M*^b. || 20. τὰ *K*^b. || τὴν om *L*^b. || 21. καὶ om *M*^b. || 22. τὰ αὐτὰ *O*^b. || 23. προλαβόντος *K*^b. || 25. μαθόντα *L*^b*O*^b. || 27. ἀρκεῖ ἐνίοις *M*^b. || τὸ] τε ὁ *K*^b. || post ἀνδρί *L*^b *M*^b ἀρκίος ἔσω, *K*^b versus dimidium vacuum. || 28. προλαμβάνοντες *K*^b*L*^b*O*^b. || τὸ om *L*^b*O*^b. || ἔπειτα *O*^b. || ἐφάσαν *M*^b. || 29. ἐγκλήματι *M*^b. || 31. ἀναγκάζοντες *L*^b. || 33. γίνονται *L*^b. || 34. γίνηται *L*^b*O*^b.
3. φιλίας *M*^b. || 5. ἴσως ὁ ἱκανόν *K*^b. || καὶ post καθάπερ om *K*^b. || πρὸς ante γονεῖς om *O*^b. || τὸ] τόγε *O*^b. || 7. δοκῶσαν om *M*^b. || 8. συμβαίημι *K*^b. || 9. τάσειεν *L*^b*O*^b. || 10. γὰρ] γὰρ ἂν *K*^b*O*^b. || 11. περὶ *M*^b. || 12. ἔτω] τῷτο *M*^b. || 13. δ' *M*^b. || 20. λαμβάνοντες *K*^b*L*^b*O*^b. || τοσῶτον τιμᾷ ὅσον *K*^b. || 22. τοιαῦτα *K*^b*L*^b*O*^b. || πότερον *K*^b. || 24. πισευτέον *L*^b*O*^b, πισεύειν *K*^b. || 26. δοτέον] προτέον *K*^b. || 27. ἀμφω *K*^b. || 28. γὰρ] δὲ *M*^b. || 29. σμικρότητι *M*^b. || καὶ τῷ ἀναγκαίῳ *M*^b. || 31. ὡς om *M*^b. || 32. ἡ — 33. μᾶλλον om *M*^b. || 32. καὶ om *K*^b. || δ' ἄμεινον *K*^b. || 34. πότερα *K*^b. || λυτρωσάμενον *M*^b.

ἀπαιτοῦντι δὲ ἀποδοτέον, ἢ τὸν πατέρα λυτρωτέον; δ' ἔχει
 γὰρ ἂν καὶ ἑαυτὴ μᾶλλον τὸν πατέρα. ὅπερ ἔν εἴρηται,
 καθόλου μὲν τὸ ὀφείλημα ἀποδοτέον, ἐὰν δ' ὑπερτείνῃ ἢ
 δόσις τῷ καλῶ ἢ τῷ ἀναγκαίῳ, πρὸς ταῦτ' ἀποκλιτέον·
 ἐνίοτε γὰρ ἐδ' ἐστὶν ἴσον τὸ τὴν προὔπαρχὴν ἀμεΐσθαι,
 ἐπειδὴν ὁ μὲν σπυδαῖον εἰδὼς εὖ ποιήσῃ, τῷ δὲ ἢ ἀντα-
 πόδοσις γίγνηται, ὃν οἶσται μοχθηρὸν εἶναι. ἐδὲ γὰρ τῷ
 δανείσαντι ἐνίοτε ἀντιδανειστέον· ὁ μὲν γὰρ οἰόμενος κο-
 μοιεῖσθαι ἐδάνεισεν ἐπικεικ' ὄντι, ὁ δ' ἐκ ἐλπίζει κομιοῖσθαι
 παρὰ πονηρῷ. εἴτε τοίνυν τῇ ἀληθείᾳ ἔτως ἔχει, ἐκ ἴσον
 τὸ ἀξίωμα· εἴτ' ἔχει μὲν μὴ ἔτως οἶονται δέ, ἐκ ἂν δό-
 ξαιεν ἄτοπα ποιεῖν. ὅπερ ἔν πολλάκις εἴρηται, οἱ περὶ τὰ
 πάθη καὶ τὰς πράξεις λόγοι ὁμοίως ἔχουσι τὸ ὠρισμένον
 τοῖς περὶ ἃ εἰσιν. ὅτι μὲν ἔν ἐ ταῦτὰ πᾶσιν ἀποδοτέον,
 ἐδὲ τῷ πατρὶ πάντα, καθάπερ οὐδὲ τῷ Διὶ θύεται, οὐκ
 ἄδηλον· ἐπεὶ δ' ἕτερα γονεῦσι καὶ ἀδελφοῖς καὶ ἐταίροις
 καὶ εὐεργέταις, ἐκάστοις τὰ οἰκεῖα καὶ τὰ ἀρμόττοντα
 ἀπονεμητέον. οὕτω δὲ καὶ ποιεῖν φαίνονται· εἰς γάμοις
 μὲν γὰρ καλῶσι τὴν συγγενεῖς· τέτοις γὰρ κοινὸν τὸ γένος
 καὶ αἱ περὶ τέτο δὴ πράξεις· καὶ εἰς τὰ κήδη δὲ μάλισ' ὅ-
 οἶονται δεῖν τὴν συγγενεῖς ἀπαντᾶν διὰ ταυτό. δόξειε δ'
 ἂν τροφῆς μὲν γονεῦσι δεῖν μάλισ' ἐπαρκεῖν, ὡς ὀφείλον-
 τας, καὶ τοῖς αἰτίοις τοῦ εἶναι κάλλιον ὢν ἢ ἑαυτοῖς εἰς
 ταῦτ' ἐπαρκεῖν. καὶ τιμὴν δὲ γονεῦσι καθάπερ θεοῖς, οὐ
 πᾶσαν δέ· ἐδὲ γὰρ τὴν αὐτὴν πατρὶ καὶ μητρί· οὐδ' αὖ
 τὴν τῷ σοφῷ ἢ τῷ στρατηγῷ, ἀλλὰ τὴν πατρικὴν, ὁμοίως
 δὲ καὶ τὴν μητρικὴν. καὶ παντὶ δὲ τῷ πρεσβυτέρῳ τιμὴν
 τὴν καθ' ἡλικίαν, ὑπαναστάσει καὶ κατακλίσσει καὶ τοῖς
 τοιούτοις. πρὸς ἐταίρους δ' αὖ καὶ ἀδελφῆς παρρησίαν καὶ
 ἀπάντων κοινότητα. καὶ συγγενεῖς δὴ καὶ φυλέταις καὶ
 πολίταις καὶ τοῖς λοιποῖς ἅπασιν αἰεὶ πειρατέον τὸ οἰκεῖον
 ἀπονέμειν, καὶ συγκρῖνειν τὰ ἐκάστοις ὑπάρχοντα κατ'
 οἰκειότητα καὶ ἀρετὴν ἢ χρῆσιν. τῶν μὲν ἔν ὁμογενῶν ῥάων
 ἢ κρίσις, τῶν δὲ διαφερόντων ἐργωδεστέρα. ἢ μὴν διὰ γε
 τέτο ἀποσατέον, ἀλλ' ὡς ἂν ἐνδέχεται, ἔτω διοριζέον.

3 * Ἐχει δ' ἀπορίαν καὶ περὶ τῷ διαλύεσθαι τὰς φιλίας

ἢ μὴ πρὸς τὴν μὴ διαμένοντας. ἢ πρὸς μὲν τὴν διὰ τὸ
 χρήσιμον ἢ τὸ ἡδὺ φίλους ὄντας, ὅταν μηκέτι ταῦτ' ἔχω-
 σιν, ἐδὲν ἄτοπον διαλύεσθαι; ἐκείνων γὰρ ἦσαν φίλοι· ὡν
 ἀπολιπόντων εὐλογον τὸ μὴ φιλεῖν. ἐγκαλέσειε δ' ἂν τις,
 εἰ διὰ τὸ χρήσιμον ἢ τὸ ἡδὺ ἀγαπῶν προσεποιεῖτο διὰ
 τὸ ἥθος· ὅπερ γὰρ ἐν ἀρχῇ εἶπομεν, πλεῖσται διαφοραὶ
 γίγνονται τοῖς φίλοις, ὅταν μὴ ὁμοίως οἶονται καὶ ὥσι
 φίλοι. ὅταν μὲν ἔν διαφυσθῇ τις καὶ ὑπολάβῃ φιλεῖ-
 σθαι διὰ τὸ ἥθος, μηθὲν τοῖσιν ἐκείνῃ πράττοντος, ἑαυτὸν
 αἰτίῳτ' ἂν· ὅταν δ' ὑπὸ τῆς ἐκείνῃ προσποιήσεως ἀπατηθῇ,
 δίκαιον ἐγκαλεῖν τῷ ἀπατήσαντι, καὶ μᾶλλον ἢ τοῖς τὸ
 νόμισμα κιβδηλεύουσιν, ὅσω περὶ τιμιώτερον ἢ κακουργία.
 ἐὰν δ' ἀποδέχεται ὡς ἀγαθόν, γένηται δὲ μοχθηρὸς καὶ
 δοκῇ, ἄρ' ἔτι φιλητέον; ἢ ἢ δυνατόν, εἴπερ μὴ πᾶν φιλη-
 τὸν ἀλλὰ ἀγαθόν; ἔτε δὲ φιλητέον πονηρὸν ἔτε δεῖ· φι-
 λοπόνηρον γὰρ ἢ χρῆ εἶναι, ἐδ' ὁμοιοῦσθαι φαύλῳ· εἴρηται
 δ' ὅτι τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ φίλον. ἄρ' ἔν εὐθὺς διαλυτέον;
 ἢ ἢ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀνιάτοις κατὰ τὴν μοχθηρίαν; ἐπα-
 νόρθωσιν δ' ἔχουσι μᾶλλον βοηθητέον εἰς τὸ ἥθος ἢ τὴν
 ἕσταν, ὅσω βέλτιον καὶ τῆς φιλίας οἰκειότερον. δόξειε δ'
 ἂν ὁ διαλυόμενος ἐδὲν ἄτοπον ποιεῖν· ἢ γὰρ τῷ τοιούτῳ
 φίλος ἦν· ἀλλοιωθέντα ἔν ἀδυνατῶν ἀνασῶσαι ἀφίσταται.
 εἰ δ' ὁ μὲν διαμένει ὁ δ' ἐπικεικότερος γένοιτο καὶ πολὺ
 διαλλάττοι τῇ ἀρετῇ, ἄρα χρησέον φίλῳ, ἢ ἐκ ἐνδέχεται;
 ἐν μεγάλῃ δὲ διαστάσει μάλιστα δῆλον γίνεται, οἶον ἐν
 ταῖς παιδικαῖς φιλίαις· εἰ γὰρ ὁ μὲν διαμένει τὴν διά-
 νοιαν παῖς ὁ δ' ἀνὴρ εἴη οἶος κράτιστος, πῶς ἂν εἶεν φίλοι
 μὴτ' ἀρεσκόμενοι τοῖς αὐτοῖς μὴτε χαίροντες καὶ λυπώ-
 μενοι; οὐδὲ γὰρ περὶ ἀλλήλους ταῦθ' ὑπάρξει αὐτοῖς, ἄνσω
 δὲ τούτων οὐκ ἦν φίλους εἶναι· συμβιοῦν γὰρ οὐχ οἶον
 τε. εἴρηται δὲ περὶ τέτων. ἄρ' οὖν ἐθὲν ἀλλοιότερον πρὸς
 αὐτὸν ἐκτέον ἢ εἰ μὴ ἐγγόνει φίλος μηδέποτε; ἢ δεῖ
 μνεῖαν ἔχειν τῆς γενομένης συνηθείας, καὶ καθάπερ φίλοις
 μᾶλλον ἢ ὀθνεῖοις οἰόμεθα δεῖν χαρίζεσθαι, ἔτω καὶ τοῖς
 35 γενομένοις ἀπονεμητέον τι διὰ τὴν προγεγενημένην φιλίαν,
 ὅταν μὴ δι' ὑπερβολὴν μοχθηρίας ἢ διάλυσις γένηται.

5. ἐκ *M*^h. || τὴν] τὴν ἐτέρου *M*^h. || 7. γίνεται *O*^h. || 10. ἔχει *K*^h. || 11. δόξειεν *M*^h*O*^h. || 17. ἀρμόζοντα *L*^h*O*^h. || 19. μὲν om
M^h. || τὸ γένος κοινὸν *O*^h. || 23. ὅν] ὅντως ὃν *L*^h, om *K*^h*M*^h*O*^h. || 24. γονεῦσι om *L*^h. || θεοῖς] καὶ θεοῖς *L*^h*O*^h. || 25. δέ] δὲ γονεῦσιν *L*^h
M^h*O*^h. || 26. ἢ] ἢ τὴν *K*^h. || 27. τὴν om *K*^h*O*^h. || δὴ *K*^h. || 28. τὴν om *K*^h. || ὑπαναστάσει ἢ καὶ *K*^h. || 29. αὖ om *L*^h. || 30.
 πάντων *L*^h*O*^h. || δὲ *M*^h. || 31. πειρατέον αἰεὶ *L*^h*O*^h. || 33. ἔξω *M*^h.

1. μὴ post τὴν om *M*^h. || 4. ἐγκαλέσει *K*^h. || 5. ἢ] ἢ διὰ *L*^h. || 6. ὁ *K*^h*L*^h. || 9. ἐκείνῳ τοῖσιν *O*^h. || αὐτῶν *L*^h. || 12. περ
K^h. || 14. δοκεῖ ἀρετὴ φιλητέον *K*^h. || ἢ ἢ] ἢ *M*^h. || φιλητέον *O*^h. || 15. δέ] γὰρ *M*^h. || ἔτε δεῖ φιλοπόνηρον om *K*^h. || 20. ὅσον *M*^h. ||
 21. τῷ] τούτῳ ἢ *K*^h*M*^h. || 22. ἔν] δὲ *L*^h*O*^h. || 23. διαμένει *L*^h. || γίνοιτο *K*^h*M*^h. || 24. διαλλάττει *L*^h. || 26. ταῖς ἐκ παιδικῆς φιλίας
N^h. || διαμένει *L*^h. || 30. φίλος *L*^h. || 35. προγεγενημένη *K*^h*M*^h. || 36. ὅτε *L*^h. || μὴδὲ *M*^h. || ἢ solus *N*^h.

4 Τὰ φιλικὰ δὲ τὰ πρὸς τοὺς φίλους, καὶ οἷς αἱ φί-
λῳ ὀρίζονται, ὅσιν ἐκ τῶν πρὸς ἑαυτὸν ἐληλυθέναι. τι-
θέασιν γὰρ φίλον τὸν βουλούμενον καὶ πράττοντα τάγαθὰ
ἢ τὰ φαινόμενα ἐκείνῳ ἕνεκα, ἢ τὸν βεβλόμενον εἶναι καὶ
ζῆν τὸν φίλον αὐτῷ χάριν· ὅπερ αἱ μητέρες πρὸς τὰ τέ-
κνα πεπνύσασιν, καὶ τῶν φίλων οἱ προσκεκρυμένους. οἱ δὲ
τὸν συνδιαγόντα καὶ ταῦτα αἰρέμενον, ἢ τὸν συναλγύντα
καὶ συγχαίροντα τῷ φίλῳ· μάλιστα δὲ καὶ τοῦτο περὶ
τὰς μητέρας συμβαίνει. τούτων δὲ τινι καὶ τὴν φιλίαν
ὀρίζονται. πρὸς ἑαυτὸν δὲ τέτων ἕκαστος τῷ ἐπιεικεῖ ὑπάρ-
χει, τοῖς δὲ λοιποῖς, ἢ τοιοῦτοι ὑπολαμβάνουσιν εἶναι.
ἔοικε γὰρ, καθάπερ εἴρηται, μέτρον ἕκαστῳ ἡ ἀρετὴ καὶ
ὁ σπουδαῖος εἶναι. οὗτος γὰρ ὁμογενομένης ἑαυτῷ, καὶ τῶν
αὐτῶν ὀρέγεται κατὰ πᾶσαν τὴν ψυχὴν, καὶ βούλεται
δὴ ἑαυτῷ τάγαθὰ καὶ τὰ φαινόμενα καὶ πράττει (τοῦ
γὰρ ἀγαθοῦ τάγαθόν διαπονεῖν) καὶ ἑαυτοῦ ἕνεκα· τοῦ
γὰρ διανοητικοῦ χάριν, ὅπερ ἕκαστος εἶναι δοκεῖ. καὶ ζῆν
δὲ βούλεται ἑαυτὸν καὶ σώζεσθαι, καὶ μάλιστα τοῦτο ὧ
φρονεῖ· ἀγαθὸν γὰρ τῷ σπουδαίῳ τὸ εἶναι. ἕκαστος δ'
ἑαυτῷ βέλεται τάγαθὰ, γεγόμενος δ' ἄλλος οὐδεὶς αἰρεῖ-
ται πάντ' ἔχειν ἐκεῖνο τὸ γεγόμενον· ἔχει γὰρ καὶ νῦν ὁ
θεὸς τάγαθόν, ἀλλ' ὧν ὅ τι ποτ' ἐστίν. δόξειε δ' ἂν τὸ νοῦν
ἕκαστος εἶναι, ἢ μάλιστα. συνδιαγίνει τε ὁ τοιοῦτος ἑαυτῷ
βούλεται· ἡδέως γὰρ αὐτὸ ποιεῖ· τῶν τε γὰρ πεπραγμέ-
νων ἐπιτερπεῖς αἱ μνήμαι, καὶ τῶν μελλόντων ἐλπίδες
ἀγαθαί· αἱ τοιαῦται δ' ἡδέϊαι. καὶ θεωρημάτων δ' εὐπορεῖ
τῇ διανοίᾳ, συναλγεῖ τε καὶ συνηδέεται μάλισθ' ἑαυτῷ·
πάντοτε γὰρ ἐστὶ τὸ αὐτὸ λυπηρόν τε καὶ ἡδύ, καὶ οὐκ
ἄλλοτ' ἄλλο· ἀμεταμέλητος γὰρ ὡς εἰπεῖν. τῷ δὲ πρὸς
αὐτὸν μὲν ἕκαστα τούτων ὑπάρχειν τῷ ἐπιεικεῖ, πρὸς δὲ
τὸν φίλον ἔχειν ὥσπερ πρὸς ἑαυτὸν (ἐστὶ γὰρ ὁ φίλος
ἄλλος αὐτός), καὶ ἡ φιλία τούτων εἶναι τι δοκεῖ, καὶ
φίλοι οἷς ταῦθ' ὑπάρχει. πρὸς αὐτὸν δὲ πότερόν ἐστιν ἢ
οὐκ ἐστὶ φιλία, ἀφείσθω ἐπὶ τοῦ παρόντος· δόξειε δ' ἂν
ταύτῃ εἶναι φιλία, ἢ ἐστὶ δύο ἢ πλείω ἐκ τῶν εἰρημέ-

νων, καὶ ὅτι ἡ ὑπερβολὴ τῆς φιλίας τῇ πρὸς αὐτὸν ὁμοίᾳ-
ται. φαίνεται δὲ τὰ εἰρημένα καὶ τοῖς πολλοῖς ὑπάρχειν,
καίπερ οὖσι φαύλοις. ἄρ' οὖν ἢ ἀρέσκουσιν ἑαυτοῖς καὶ
ὑπολαμβάνουσιν ἐπιεικεῖς εἶναι, ταύτῃ μετέχουσιν αὐτῶν;
ἐπεὶ τῶν γε κομιδῇ φαύλων καὶ ἀνοσιεργῶν οὐθενὶ ταῦθ'
ὑπάρχει, ἀλλ' οὐδὲ φαίνεται. σχεδὸν δὲ οὐδὲ τοῖς φαύ-
λοις· διαφέρονται γὰρ ἑαυτοῖς, καὶ ἐτέρων μὲν ἐπιθυμῶ-
σιν ἄλλα δὲ βούλονται, οἷον οἱ ἀκράτεις· αἰροῦνται γὰρ
ἀντὶ τῶν δοκούντων ἑαυτοῖς ἀγαθῶν εἶναι τὰ ἡδέα βλα-
βερά ὄντα· οἱ δ' αὖθις διὰ δειλίαν καὶ ἀργίαν ἀφίστανται
τῷ πράττειν ἃ οἴονται ἑαυτοῖς βέλτερά εἶναι· οἷς δὲ πολλὰ
καὶ δεινὰ πέπρακται διὰ τὴν μοχθηρίαν, μισοῦσί τε καὶ
φεύγουσι τὸ ζῆν καὶ ἀναιροῦσιν ἑαυτούς. ζητοῦσί τε οἱ
μοχθηροὶ μεθ' ὧν συνδιημερεύουσιν, ἑαυτὰς δὲ φεύγουσιν·
ἀναμιμνήσκονται γὰρ πολλῶν καὶ δυσχερῶν, καὶ τοιαῦθ'
ἕτερα ἐλπίζουσι, καθ' ἑαυτούς ὄντες, μεθ' ἐτέρων δ' ὄντες
ἐπιλανθάνονται. οὐθέν τε φιλητὸν ἔχοντες οὐθέν φιλικόν
πάσχει πρὸς ἑαυτούς. οὐδὲ δὴ συγχαίρουσιν ἕδὲ συναλ-
γοῦσιν οἱ τοιοῦτοι ἑαυτοῖς· ζητοῦσι γὰρ αὐτῶν ἢ ψυχῇ,
καὶ τὸ μὲν διὰ μοχθηρίαν ἀλγεῖ ἀπεχόμενον τινῶν, τὸ
δ' ἡδέεται, καὶ τὸ μὲν δεῦρο τὸ δ' ἐκείσε ἔλκει ὥσπερ δια-
σπῶντα. εἰ δὲ μὴ οἷον τε ἅμα λυπεῖσθαι καὶ ἡδεσθαι,
ἀλλὰ μετὰ μικρόν γε λυπεῖται ὅτι ἦσθη, καὶ οὐκ ἂν
ἐβούλετο ἡδέα ταῦτα γενέσθαι αὐτῷ· μεταμελείας γὰρ
οἱ φαῦλοι γέμουσιν. οὐ δὲ φαίνεται ὁ φαῦλος ἕδὲ πρὸς
ἑαυτὸν φιλικῶς διακείσθαι διὰ τὸ μὴδὲν ἔχειν φιλητόν. εἰ
δὲ τὸ ἔτῳ ἔχειν λίαν ἐστὶν ἀβλίον, φευκτέον τὴν μοχθη-
ρίαν διατεταμένως καὶ πειρατέον ἐπιεικῇ εἶναι· ἔτω γὰρ
καὶ πρὸς ἑαυτὸν φιλικῶς ἂν ἔχοι καὶ ἐτέρῳ φίλος γένοιτο.

Ἡ δ' εὐνοία φιλία μὲν ὅσιν, ἢ μὴν ἐστὶ γε φιλία·
γίνεται γὰρ εὐνοία καὶ πρὸς ἀγνώστους καὶ λανθάνουσα, φι-
λία δ' οὐ. καὶ πρότερον δὲ ταῦτ' εἴρηται. ἀλλ' οὐδὲ φί-
λησις ἐστίν· οὐ γὰρ ἔχει διάτασιν οὐδ' ὀρεξιν, τῇ φιλησεί
δὲ ταῦτ' ἀκολουθεῖ. καὶ ἡ μὲν φίλησις μετὰ συνηθείας, ἢ
δ' εὐνοία καὶ ἐκ προσπαίης, οἷον καὶ περὶ τοὺς ἀγωνιστάς.

2. τὰ πρὸς] καὶ πρὸς O^b. || φίλος πέλας καὶ ὅσαι φίλαι K^b. || 2. αὐτὸν K^b. || 5. τῶν φίλων K^bO^b. || 6. οἱ μὴ προσκεκρυμένους L^b. || 7. ἢ om K^b. || 9. τινι τὰ κατὰ τὴν M^b. || 10. ὑπερέχει M^b. || 12. δὲ M^bO^b. || 14. τὴν om M^bN^b. || 16. διαπονεῖ K^b. || 20. αἰρεῖται οὐδεὶς K^b. || 22. ἀλλ' οἷον ὅπου K^b. || 23. ἢ om K^bM^b. || 24. αὐτῷ corr L^bO^b. || 25. μνήμαι K^bM^b. || 28. πάντῃ O^b. || 29. ἄλλω K^b. || ἀμετάβλητος M^b. || 30. μὲν add M^b. || 31. περ om L^b. || αὐτὸν K^bM^b. || 32. αὐτός om O^b. || καὶ ante ἢ om K^b. || 34. ἂν τισιν αὐτῇ M^b. || 35. εἶναι ἢ φιλία L^bO^b. || ἢ οὐκ ἐστὶ M^b. || ἐκ] ἢ ἐκ K^b.

3. ἢ τ' ἀρέσκουσιν K^b. || 7. διαφέρουσι M^b. || 11. οἴονται καλὰ ἑαυτοῖς μάλιστα εἶναι M^b. || 12. διὰ] καὶ διὰ K^bM^b. || μισοῦνται καὶ φεύγουσι K^b, μισοῦνται φεύγουσι M^bN^b. || 14. συνημερεύουσιν K^b. || 15. ἕτερα τοιαῦτα ἐλπίζουσι L^bO^b, τοιαῦθ' ὑπερελπίζουσι M^b. || 17. οὐδὲ L^b. || 19. ἑαυτοῖς οἱ τοιοῦτοι L^bO^b. || 20. τότε L^bO^b, om K^b. || μὲν om K^b. || ἀπεχόμενος L^b. || τότε L^bO^b. || 22. οἴον-
ται M^b. || 24. ταῦτα ἡδέα L^b, τῷ ἡδέα ταῦτα M^b. || μεταμελείας — 26. ἑαυτὸν om M^b. || 26. αὐτὸν K^b. || 29. καὶ ante πρὸς om K^bM^b. || 30. φιλία] φιλικῶ K^b. || 32. τοιαῦτ' K^bM^b. || 35. τροπαίης M^b.

συμβαίνει· εὔνοι γὰρ αὐτοῖς γίνονται καὶ συνθέλυσιν, συμ-
πράξαιεν δ' ἂν οὐθέν· ὅπερ γὰρ εἵπομεν, προσπαίως εὔνοι
γίνονται καὶ ἐπιπολαίως σέργυσιν. ἔοικε δὲ ἀρχὴ φιλίας
εἶναι, ὥσπερ τοῦ ἑρᾶν ἢ διὰ τῆς ὀφείας ἡδονή· μὴ γὰρ
προησθῆις τῇ ιδεᾷ οὐθεὶς ἑρᾶ, ὁ δὲ χαίρων τῷ εἶδει οὐθέν
μᾶλλον ἑρᾶ, ἀλλ' ὅταν καὶ ἀπόντα ποθῇ καὶ τῆς παρη-
σίας ἐπιθυμῇ. οὕτω δὲ καὶ φίλους οὐχ οἷον τ' εἶναι μὴ
εὔνης γενομένους, οἱ δ' εὔνοι οὐθέν μᾶλλον φιλοῦσιν· βού-
λονται γὰρ μόνον τάγαθὰ οἷς εἰσὶν εὔνοι, συμπράξαιεν δ'
ἂν ἕθεν, ὅδ' ὀχληθεῖεν ὑπὲρ αὐτῶν. διὸ μεταφέρων φαί-
νεται αὐτὴν ἀργὴν εἶναι φιλίαν, χρονίζομένην δὲ καὶ εἰς
συνήθειαν ἀφικνουμένην γίνεσθαι φιλίαν, οὐ τὴν διὰ τὸ
χρήσιμον οὐδὲ τὴν διὰ τὸ ἡδύ· ὅδε γὰρ εὔνοια ἐπὶ τού-
τοις γίνεται. ὁ μὲν γὰρ εὐεργετηθεὶς ἀνθ' ὧν πέπονθεν
ἀπονέμει τὴν εὔνοιαν, τὰ δίκαια δρῶν· ὁ δὲ βουλόμενός
τιν' εὐπραγεῖν, ἐλπίδα ἔχων εὐπορίας δι' ἐκείνους, οὐκ ἔοικ'
εὔνοιας ἐκείνῳ εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον ἑαυτῷ, καθάπερ οὐδὲ
φίλος, εἰ θεραπεύει αὐτὸν διὰ τινος χρῆσιν. ὅλως δ' ἡ
εὔνοια δι' ἀρετὴν καὶ ἐπιεικειάν τινα γίνεται, ὅταν τῷ φανῇ
καλὸς τις ἢ ἀνδρεὺς ἢ τι τοιοῦτον, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν
ἀγωνιστῶν εἵπομεν.

6 Φιλικὸν δὲ καὶ ἡ ὁμόνοια φαίνεται· διόπερ ἐκ ἑξιν
ὁμοδοξία· τῆτο μὲν γὰρ καὶ ἀγνοοῖσιν ἀλλήλους ὑπάρξειεν
ἂν. οὐδὲ τοὺς περὶ ὁμοῦ ὁμογνωμονοῦντας ὁμονοεῖν φα-
σίν, οἷον τοὺς περὶ τῶν οὐρανίων (οὐ γὰρ φιλικὸν τὸ περὶ
τούτων ὁμονοεῖν), ἀλλὰ τὰς πόλεις ὁμονοεῖν φασίν, ὅταν
περὶ τῶν συμφερόντων ὁμογνωμονῶσι καὶ ταῦτά προαι-
ρῶνται καὶ πράττωσι τὰ κοινῇ δοῦντα. περὶ τὰ πρακτὰ
δὲ ὁμονοοῦσιν, καὶ τούτων περὶ τὰ ἐν μεγέθει καὶ τὰ ἐνδε-
χόμενα ἀμφὸς ὑπάρχειν ἢ πᾶσιν, οἷον αἱ πόλεις, ὅταν
πᾶσι δοκῇ τὰς ἀρχὰς αἰρετάς εἶναι, ἢ συμμαχεῖν Λακε-
δαιμονίοις, ἢ ἄρχειν Πιττακόν, ὅτε καὶ αὐτὸς ἤθελεν. ὅταν
δ' ἑκάτερος ἑαυτὸν βέλῃται, ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς Φοινίσσαις,
σασιάζουσιν· οὐ γὰρ ἐστὶ ὁμονοεῖν τὸ αὐτὸ ἑκάτερον ἐννοεῖν
ὁδῆποτε, ἀλλὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ, οἷον ὅταν καὶ ὁ δῆμος

καὶ οἱ ἐπιεικεῖς τοὺς ἀρίστους ἄρχειν· οὕτω γὰρ πᾶσι γί-
νεται οὗ ἐφίενται. πολιτικὴ δὲ φιλία φαίνεται ἡ ὁμό-
νοια, καθάπερ καὶ λέγεται· περὶ τὰ συμφέροντα γὰρ ἑξί
καὶ τὰ εἰς τὸν βίον ἀνήκοντα. ἑξί δ' ἡ τοιαυτὴ ὁμόνοια
ἐν ταῖς ἐπιεικεσί· οὗτοι γὰρ καὶ ἑαυτοῖς ὁμονοοῦσι καὶ
ἀλλήλοις, ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὄντες ὡς εἶπεν· τῶν τοιούτων
γὰρ μένει τὰ βεβλήματα καὶ οὐ μεταρρεῖ ὥσπερ εὐριπος,
βούλονται τε τὰ δίκαια καὶ τὰ συμφέροντα, τούτων δὲ
καὶ κοινῇ ἐφίενται. τοὺς δὲ φαύλους οὐχ οἷον τε ὁμονοεῖν
πλὴν ἐπὶ μικρόν, καθάπερ καὶ φίλους εἶναι, πλεονεξίας
ἐφιμένους ἐν τοῖς ὠφελίμοις, ἐν δὲ τοῖς πόνοις καὶ ταῖς
λειτεργίαις ἐλλείποντας· ἑαυτῷ δ' ἕκαστος βεβλόμενος ταῦτα
τὸν πέλας ἐξετάζει καὶ κωλύει· μὴ γὰρ τηρῶντων τὸ κοι-
νὸν ἀπόλλυται. συμβαίνει ἔν αὐτοῖς σασιάζειν, ἀλλήλους
μὲν ἐπαναγκάζοντας, αὐτὰς δὲ μὴ βεβλόμενες τὰ δίκαια
ποιεῖν.

Οἱ δ' εὐεργέται τοὺς εὐεργετηθέντας δοκοῦσι μᾶλλον ἢ
φιλεῖν ἢ οἱ εὖ παθόντες τοὺς δράσαντας, καὶ ὡς παρὰ
λόγον γινόμενον ἐπιζητεῖται. τοῖς μὲν οὖν πλείοσι φαί-
νεται, ὅτι οἱ μὲν ὀφείλῃσι τοῖς δὲ ὀφείλεται· καθάπερ ἔν
ἐπὶ τῶν δανείων οἱ μὲν ὀφείλοντες βέλονται μὴ εἶναι οἷς
ὀφείλουσιν, οἱ δὲ δανείσαντες καὶ ἐπιμέλονται τῆς τῶν
ὀφειλόντων σωτηρίας, οὕτω καὶ τοὺς εὐεργετήσαντας βέ-
λεσθαι εἶναι τοὺς παθόντας ὡς κομισμένους τὰς χάριτας,
τοῖς δ' οὐκ εἶναι ἐπιμελὲς τὸ ἀναποδοῦναι. Ἐπίχαρμος
μὲν οὖν τάχ' ἂν φαίη ταῦτα λέγειν αὐτοὺς ἐκ πονηροῦ
θεωμένους, ἔοικε δ' ἀνθρωπικῶ· ἀμνήμονες γὰρ οἱ πολλοί,
καὶ μᾶλλον εὖ πάσχειν ἢ ποιεῖν ἐφίενται. δοῖε δ' ἂν
φυσικώτερον εἶναι τὸ αἴτιον, καὶ οὐχ ὅμοιον τῷ περὶ τῆς
δανείσαντας· οὐ γὰρ ἑξί φίλησις περὶ ἐκείνους, ἀλλὰ τοῦ
σώζεσθαι βέλῃσις τῆς κομιδῆς ἕνεκα· οἱ δ' εὖ πεποιηκότες
φιλοῦσι καὶ ἀγαπῶσι τοὺς πεπονθότας, καὶ μὴθὲν ὥσι
χρήσιμοι μὴδ' εἰς ὕστερον γένοιντ' ἂν. ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν
τεχνιτῶν συμβέβηκεν· πᾶς γὰρ τὸ οἰκεῖον ἔργον ἀγαπᾷ
μᾶλλον ἢ ἀγαπηθεῖν ἂν ὑπὸ τοῦ ἔργου ἐμφύχως γενομένου.

1. συνελθῶσιν *K*^b. || συμπράξαιεν *L*^b. || 2. οὐδὲ ἔν *O*^b. || τροπαίως *M*^b. || 5. εἰδέαι *K*^b. || 7. ἐπιθυμεῖ *K*^b*O*^b. || 9. εὔνοια *M*^b. ||
10. ἕθεν ἂν *M*^b. || ἕδ' ἂν ὀχληθεῖεν *O*^b. || 12. ἀγομένην *L*^b, συνηγομένην *O*^b. || 16. εὖ πράττειν *L*^b. || εὐπορίας ἐλπίδα ἔχων *L*^b*O*^b. || 17.
ἐκείνους εὔνοιας *O*^b. || 18. ἢ *om K*^b*M*^b. || 19. γίνεται τῷ φανῆναι *M*^b. || 20. τῷ ἀγῶνι *L*^b. || 24. τοῖς] γὰρ *M*^b. || ὁτιοῦν *L*^b*O*^b. || 26.
τοὺς πολλοὺς *M*^b. || 27. καὶ — 29. ὁμονοοῦσι *om M*^b. || 28. κοινὰ *K*^b. || 29. τὰ post καὶ add *L*^b*O*^b. || 32. ἔβλεν *K*^b. || 33. ἐκά-
τερος καὶ ἑαυτὸν *K*^b. || 34. αὐτῷ *K*^b*L*^b*M*^b. || εὐνοεῖν *K*^b*L*^b. || 35. ἐν et αὐτῷ *om O*^b.

2. οὐ πάντες ἐφίενται *M*^b. οὐ ἐφίεται — φαίνεται *margo O*^b: ipse *om*. || 4. πρὸς *N*^b. || ἤκοντα *M*^b, εἰκότα *K*^b. || 5. καὶ post
γὰρ *om M*^b. || 7. μέρει τὰ βεβλήματα *M*^b. || 9. καὶ *om M*^b. || κοινωνίας *O*^b. || 11. πόνοις] δαπανηροῖς *M*^b. || 13. πληρέντων *M*^b. ||
14. ἄλλως *M*^b. || 18. οἱ *om K*^b*M*^b. || 21. ὀφείλοντες οὐ βέλονται εἶναι *M*^b. || 22. οἱ δανείσαντες δὲ καὶ ἐπιμελοῦνται *K*^b*M*^b. || 23. οὕτω
γὰρ καὶ *M*^b. || 26. μὲν *om M*^b. || τοὺς *M*^b. || 29. οὐδ' *K*^b*M*^b. || 30. δανεισάς *L*^b. || 32. πεπονθότας] εὖ πεπονθότας *N*^b, εὐεργετηθέντας
L^b*O*^b. || 33. μὴδ'] καὶ μὴδ' *M*^b. || γένοιντ' *L*^b*M*^b.

μάλιστα δ' ἴσως τὸτο περὶ τοὺς ποιητὰς συμβαίνει· ὑπεργαπῶσι γὰρ οὗτοι τὰ οἰκεία ποιήματα, στέργοντες ὥσπερ τέκνα. τοιούτῳ δὲ ἔοικε καὶ τὸ τῶν εὐεργετῶν· τὸ γὰρ εὖ πεπονθὸς ἔργον ἐστὶν αὐτῶν· τοῦτο δὲ ἀγαπῶσι μᾶλλον ἢ τὸ ἔργον τὸν ποιήσαντα. τοῦτ' δ' αἴτιον ὅτι τὸ εἶναι πᾶσιν αἰρετὸν καὶ φιλητόν, ἐσμέν δ' ἐνεργεῖα· τῷ ζῆν γὰρ καὶ πράττειν. ἐνεργεῖα δὲ ὁ ποιήσας τὸ ἔργον ἐξὶ πως· σέργει δὲ τὸ ἔργον, διότι καὶ τὸ εἶναι. τοῦτο δὲ φυσικόν· ὁ γὰρ ἐξὶ δυνάμει, τοῦτο ἐνεργεῖα τὸ ἔργον μνηύει. ἅμα δὲ καὶ τῷ μὲν εὐεργέτῃ καλὸν τὸ κατὰ τὴν πρᾶξιν, ὥςτε χαίρειν ἐν τῷ τοῦτο, τῷ δὲ παθόντι οὐθὲν καλὸν ἐν τῷ δράσαντι, ἀλλ' εἴπερ, συμφέρον· τοῦτο δ' ἦττον ἡδὺ καὶ φιλητόν. ἡδεῖα δ' ἐστὶ τοῦ μὲν παρόντος ἢ ἐνέργεια, τῇ δὲ μέλλοντος ἢ ἐλπίς, τοῦ δὲ γεγεννημένου ἢ μνήμη. ἡδισον δὲ τὸ κατὰ τὴν ἐνέργειαν, καὶ φιλητόν ὁμοίως. τῷ μὲν οὖν πεποινηκότη 15 μένει τὸ ἔργον (τὸ καλὸν γὰρ πολυχρόνιον), τῷ δὲ παθόντι τὸ χρησίμimon παροίχεται. ἢ τε μνήμη τῶν μὲν καλῶν ἡδεῖα, τῶν δὲ χρησίμων ἢ πάνν ἢ ἦττον· ἡ προσδοκία δ' ἀνάπαλιν ἔχειν ἔοικεν. καὶ ἡ μὲν φιλῆσις ποιήσει ἔοικεν, τὸ φιλεῖσθαι δὲ τῷ πάσχειν. τοῖς ὑπερέχουσιν δὲ περὶ τὴν πρᾶ- 20 ξιν ἐπεται τὸ φιλεῖν καὶ τὰ φιλικά. ἐτι δὲ τὰ ἐπιπόνως γενόμενα πάντες μᾶλλον σέργουσιν, οἷον καὶ τὰ χρήματα οἱ κτησάμενοι τῶν παραλαβόντων· δοκεῖ δὲ τὸ μὲν εὖ πάσχειν ἄπονον εἶναι, τὸ δ' εὖ ποιεῖν ἐργῶδες. διὰ ταῦτα δὲ καὶ αἱ μητέρες φιλοτεκνότεραι· ἐπιπονώτερα γὰρ ἢ γέν- 25 νησις, καὶ μᾶλλον ἴσασιν ὅτι αὐτῶν. δοῖε δ' ἂν τὸτο καὶ τοῖς εὐεργέταις οἰκεῖον εἶναι.

8 Ἀπορεῖται δὲ καὶ πότερον δεῖ φιλεῖν ἑαυτὸν μάλιστα ἢ ἄλλον τινά· ἐπιτιμῶσι γὰρ τοῖς ἑαυτοὺς μάλιστα ἀγαπῶσι, καὶ ὡς ἐν αἰσχυρῷ φίλαυτους ἀποκαλοῦσι, δοκεῖ τε 30 ὁ μὲν φαῦλος ἑαυτοῦ χάριν πάντα πράττειν, καὶ ὅσῳ ἂν μοχθηρότερος ᾖ, τοσούτῳ μᾶλλον· ἐγκαλοῦσι δὲ αὐτῷ ὅτι οὐθὲν ἀφ' ἑαυτοῦ πράττει· ὁ δ' ἐπιεικὴς διὰ τὸ καλόν, καὶ ὅσῳ ἂν βελτίων ᾖ, μᾶλλον διὰ τὸ καλόν, καὶ φίλος ἕνεκα· τὸ δ' αὐτῷ παρήσιν. τοῖς λόγοις δὲ τούτοις τὰ ἔργα δια- 35

φωνεῖ, οὐκ ἀλόγως. φασὶ γὰρ δεῖν φιλεῖν μάλιστα τὸν μάλιστα φίλον, φίλος δὲ μάλιστα ὁ βελλόμενος ᾧ βέλλεται τὰγαθὰ ἐκείνου ἕνεκα, καὶ εἰ μηθεὶς εἴσεται. ταῦτα δ' ὑπάρχει μάλισ' αὐτῷ πρὸς αὐτόν, καὶ τὰ λοιπὰ δὲ πάνθ' οἷς ὁ φίλος ἐρίζεται· εἴρηται γὰρ ὅτι ἀπ' αὐτοῦ πάντα τὰ φιλικὰ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους διήκει. καὶ αἱ παροιμίαι δὲ πᾶσαι ὁμογνωμονοῦσιν, οἷον τὸ "μία ψυχὴ" καὶ "κοινὰ τὰ φίλων" καὶ "ἰσότης φιλότης" καὶ "γόνυ κνήμης ἔγγιον" πάντα γὰρ ταῦτα πρὸς αὐτὸν μάλισθ' ὑπάρχει· μάλιστα γὰρ φίλος αὐτῷ, καὶ φιλητέον δὲ μάλισθ' ἑαυτόν. ἀπορεῖται δ' εἰκότως ποτέροις χρεῶν ἐπεσθαι, ἀμφοῖν ἐχόντων τὸ πῖσόν. ἴσως οὖν τὸς τοιούτους δεῖ τῶν λόγων διαιρεῖν καὶ διορίζειν ἐφ' ὅσον ἑκάτεροι καὶ πῇ ἀληθεύουσιν. εἰ δὲ λάβοιμεν τὸ φίλαυτον πῶς ἑκάτεροι λέγουν, τάχ' ἂν γένοιτο δῆλον. οἱ μὲν ἔν εἰς ὄνειδος ἄγοντες αὐτὸ φιλαύτης καλῶσι τὸς ἑαυτοῖς ἀπονέμοντας τὸ πλεῖον ἐν χρήμασι καὶ τιμαῖς καὶ ἡδοναῖς ταῖς σωματικαῖς· τούτων γὰρ οἱ πολλοὶ ὀρέγονται, καὶ ἐσπυδάκασιν περὶ αὐτὰ ὡς ἄριστα ὄντα, διὸ καὶ περιμάχητά ἐσιν. οἱ δὲ περὶ ταῦτα πλεονέκται χαρίζονται ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ὅλως τοῖς πάθεσι καὶ τῷ ἀλόγῳ τῆς ψυχῆς. τοιοῦτοι δ' εἰσὶν οἱ πολλοί· διὸ καὶ ἡ προσηγορία γεγενῆται ἀπὸ τοῦ πολλοῦ φαύλης ὄντος. δικαίως δὲ τοῖς αὐτῷ φιλαύτοις ὀνειδίζεται. ὅτι δὲ τοὺς τὰ τοιαῦθ' αὐτοῖς ἀπονέμοντας εἰώθασιν λέγειν οἱ πολλοὶ φιλαύτους, οὐκ ἄδηλον· εἰ γὰρ τις αἰεὶ σπουδάζει τὰ δίκαια πράττειν αὐτὸς μάλιστα πάντων ἢ τὰ σώφρονα ἢ ὅποιαν ἄλλα τῶν κατὰ τὰς ἀρετὰς, καὶ ὅλως αἰεὶ τὸ καλὸν ἑαυτῷ περιποιεῖτο, ἔθεις ἐρεῖ τοῦτον φίλαυτον οὐδὲ ψέξει. δοῖε δ' ἂν ὁ τοιοῦτος μᾶλλον εἶναι φίλαυτος· ἀπονέμει γὰρ ἑαυτῷ τὰ κάλλιστα καὶ μάλισ' ἀγαθὰ, καὶ χαρίζεται ἑαυτοῦ τῷ κυριωτάτῳ, καὶ πάντα τούτῳ πείθεται· ὥσπερ δὲ καὶ πόλις τὸ κυριω- 40 ταν μάλισ' εἶναι δοκεῖ καὶ πᾶν ἄλλο σύστημα, ἔτω καὶ ἄνθρωπος· καὶ φίλαυτος δὲ μάλιστα ὁ τοῦτο ἀγαπῶν καὶ τούτῳ χαριζόμενος. καὶ ἐγκρατὴς δὲ καὶ ἀκρατὴς λέγεται τῷ κρατεῖν τὸν νοῦν ἢ μὴ, ὡς τούτῳ ἐκάσθ' ὄντος· καὶ πε-

1. περὶ τοὺς ποιητὰς τὸτο *L¹O¹*. || 3. δὲ *M¹*. || 7. δ' *L¹M¹O¹*. || 14. γενομένης *M¹*. || 15. οὖν *om L¹*. || 16. γὰρ καλὸν *L¹*. || 18. ἢ — 19. ἔχειν ἔοικεν *om M¹*. || 19. ἔχειν *om L¹O¹*. || 20. ὑπάρχει *N¹*. || δὲ *M¹*. || τὴν *om L¹O¹*. || 21. τὸ] καὶ δὲ τὸ *L¹O¹*. || τὸ φιλεῖν *om K¹*. || 22. γινόμενα πάντες μᾶλλον *M¹*, μὲν μᾶλλον πάντες γενόμενα *O¹*. || 23. δὲ *M¹*. || εὖ μὲν *K¹L¹M¹*. || 25. δὲ *om M¹*. || ἐπιπονώτερον *M¹*. || γένεσις *K¹*. || 27. εἶναι *om L¹*. || 28. ἀπορεῖ *M¹*. || καὶ *om L¹*. || 30. δὲ *L¹M¹O¹*. || 32. δὴ *om M¹*. || ἐτι] ὅτι *K¹*. || 34. βέλτιον *K¹*. || μᾶλλον *om M¹*.

2. ᾧ] ἢ ᾧ *K¹*, ᾧ μάλιστα *L¹*. || 4. αὐτῷ μάλισα *L¹O¹*. || 7. τὸ κοινὰ τὰ φίλων καὶ μία ψυχὴ *L¹O¹*. || 9. μάλισθ' ἂν ὑπάρχοι *K¹M¹*. || 11. χρεῶν δὲ ἐπεσθαι *L¹O¹*. || ἐχόντων *L¹*, σχόντων *M¹*. || 15. ἐν *om K¹M¹*. || 19. περὶ χρήματά *M¹*. || δὲ *L¹*. || 22. πηλοῦ *M¹*. || 23. τοῖς] τοῖς *K¹*. || 25. σπουδάζει *L¹M¹O¹*. || 27. αὐτῷ *L¹O¹*. || 29. εἶναι μᾶλλον *L¹*. || γὰρ *L¹*. || 31. δὲ καὶ] γὰρ *M¹*. || 33. καὶ ante φίλαυτος *om M¹*. || 34. λέγεται *om M¹*. || 35. τοῦτο *K¹M¹N¹O¹*. || πεπραγμένα *M¹*.

πραγένοι δοῦναι αὐτοὶ καὶ ἐκασίως τὰ μετὰ λόγῃ μάλις· ὅτι μὲν οὖν τοῦθ' ἑκασὸς ἐστὶν ἡ μάλις, οὐκ ἄδηλον, καὶ ὅτι ὁ ἐπικηὶς μάλις τῷ ἀγαθῷ. διὸ φίλαυτος μάλις ἂν εἴη, καθ' ἕτερον εἶδος τοῦ ἐνεδιζομένου, καὶ διαφέρων τοσοῦτον ὅσον τὸ κατὰ λόγον ζῆν τῷ κατὰ πάθος, καὶ ὀρέσθαι τοῦ καλοῦ ἢ τοῦ δοκούντος συμφέρειν. τοὺς μὲν ἔν περὶ τὰς καλὰς πράξεις διαφερόντως σπυδαῖοντας πάντες ἀποδέχονται καὶ ἐπαινῶσιν· πάντων δὲ ἀμιλλωμένων πρὸς τὸ καλὸν καὶ διατεινομένων τὰ κάλλιστα πράττειν κοινῇ τ' ἂν πάντ' εἴη τὰ δέοντα καὶ ἰδίᾳ ἐκάστῳ τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν, εἴπερ ἡ ἀρετὴ τοιοῦτον ἐστίν. ὥς τε τὸν μὲν ἀγαθὸν δεῖ φίλαυτον εἶναι· καὶ γὰρ αὐτὸς ὀνήσεται τὰ καλὰ πράττων καὶ τοὺς ἄλλους ὠφελεῖται· τὸν δὲ μοχθηρὸν οὐ δεῖ βλάψαι γὰρ καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς πέλας, φαύλοις πάθουσιν ἐπόμενος. τῷ μοχθηρῷ μὲν οὖν διαφωνεῖ ἂν δεῖ πράττειν καὶ ἂν πράττει· ὁ δ' ἐπικηὶς, ἂν δεῖ, ταῦτα καὶ πράττει· πᾶς γὰρ νοῦς αἰρεῖται τὸ βέλτιστον ἑαυτῷ, ὁ δ' ἐπικηὶς πειθαρχεῖ τῷ νῷ. ἀληθὲς δὲ περὶ τοῦ σπυδαίου καὶ τὸ τῶν φίλων ἔνεκα πολλὰ πράττειν καὶ τῆς πατρίδος, καὶ δὲ ὑπεραποθνήσκειν· προήσεται γὰρ καὶ χρήματα καὶ τιμὰς καὶ ὅλως τὰ περιμάχιστα ἀγαθὰ, περιποιούμενος ἑαυτῷ τὸ καλόν· ὀλίγον γὰρ χρόνον ἡσθῆναι σφόδρα μᾶλλον ἔλοιτ'. ἂν ἢ πολὺν ἡμέρα, καὶ βιάσθαι καλῶς ἑαυτὸν ἢ πόλλ' ἔτη τυχόντως, καὶ μίαν πρᾶξιν καλὴν καὶ μεγάλην ἢ πολλὰς καὶ μικράς. τοῖς δ' ὑπεραποθνήσκουσιν τοῦτ' ἴσως συμβαίνει· αἰρούσινται δὴ μέγα καλὸν ἑαυτοῖς. καὶ χρήματα προσῶντ' ἂν ἐφ' ᾧ πλεονα λήφονται οἱ φίλοι· γίγνεται γὰρ τῷ μὲν φίλῳ χρήματα, αὐτῷ δὲ τὸ καλόν· τὸ δὴ μείζον ἀγαθὸν ἑαυτῷ ἀπονέμει. καὶ περὶ τιμὰς δὲ καὶ ἀρχὰς ὁ αὐτὸς τρόπος· πάντα γὰρ τῷ φίλῳ ταῦτα προήσεται· καλὸν γὰρ αὐτῷ τοῦτο καὶ ἐπαινετόν. εἰκότως δὲ δοκεῖ σπυδαῖος εἶναι, ἀντὶ πάντων αἰρούμενος τὸ καλόν. ἐνδέχεται δὲ καὶ πράξεις τῷ φίλῳ προῖσθαι, καὶ εἶναι κάλλιον τοῦ αὐτὸν πράξαι τὸ αἴτιον τῷ φίλῳ γενέσθαι. ἐν πᾶσι δὲ τοῖς ἐπαινετοῖς ὁ σπυδαῖος φαίνεται ἑαυτῷ τοῦ καλῷ πλέον νέ-

μων. οὕτω μὲν οὖν φίλαυτον εἶναι δεῖ, καθάπερ εἴρηται· ὡς δ' οἱ πολλοί, οὐ χρή.

Ἀμφισβητεῖται δὲ καὶ περὶ τὸν εὐδαίμονα, εἰ δεῖτε-9 ται φίλων ἢ μή. οὐθὲν γὰρ φασι δεῖν φίλων τοῖς μακαρίοις καὶ αὐτάρκεσιν· ὑπάρχειν γὰρ αὐτοῖς τάγαθὰ· αὐτάρκεῖς οὖν ὄντας οὐδενὸς προσδεῖσθαι, τὸν δὲ φίλον, ἕτερον αὐτὸν ὄντα, πορίζειν ἂν δι' αὐτοῦ ἀδυνατεῖ· ὅθεν τὸ "ὅταν ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί δεῖ φίλων;" ἔοικε δ' ἀτόπῳ τὸ πάντ' ἀπονέμοντας τάγαθὰ τῷ εὐδαίμονι φίλους μὴ ἀποδιδόναι, ὁ δοκεῖ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν μέγιστον εἶναι. εἴ τε φίλος μᾶλλον ἐστὶ τὸ εὖ ποιεῖν ἢ πάσχειν, καὶ ἐξὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς τὸ εὐεργετεῖν, κάλλιον δ' εὖ ποιεῖν φίλους ὀφείναι, τῶν εὖ πεισομένων δεῖσεται ὁ σπυδαῖος. διὸ καὶ ἐπιζητεῖται ὅτερον ἐν εὐτυχίαις μᾶλλον δεῖ φίλων ἢ ἐν ἀτυχίαις, ὡς καὶ τῷ ἀτυχοῦντος δεομένῳ τῶν εὐεργετησόντων καὶ τῶν εὐτυχοῦντων οὐδ' εὖ ποιήσυσιν. ἄτοπον δ' ἴσως καὶ τὸ μονώτῃ πειεῖν τὸν μακάριον· οὐθεὶς γὰρ ἔλοιτ' ἂν καθ' αὐτὸν τὰ πάντ' ἔχειν ἀγαθὰ· πολιτικὸν γὰρ ὁ ἄνθρωπος καὶ συζῆν πεφυκός. καὶ τῷ εὐδαίμονι δὴ τῷ ὑπάρχει· τὰ γὰρ τῇ φύσει ἀγαθὰ ἔχει. δῆλον δ' ὡς μετὰ φίλων καὶ ἐπεικῶν κρεῖττον ἢ μετ' ὀφείων καὶ τῶν τυχόντων συνημερεύειν· δεῖ ἄρα τῷ εὐδαίμονι φίλων. τί ἔν λέγεσιν οἱ πρῶτοι, καὶ πῇ ἀληθεύουσιν; ἢ ὅτι οἱ πολλοὶ φίλους οἰοῦνται τοὺς χρησίμους εἶναι; τῶν τοιούτων μὲν ἔν οὐθὲν δεῖσεται ὁ μακάριος, ἔπειδὴ τάγαθὰ ὑπάρχει αὐτῷ. οὐδὲ δὲ τῶν διὰ τὸ ἡδύ, ἢ ἐπὶ μικρόν· ἡδὺς γὰρ ὁ βίος ἂν οὐθὲν δεῖται ἐπεισάκτου ἡδονῆς. ἔδεόμενος δὲ τῶν τοιούτων φίλων οὐ δοκεῖ δεῖσθαι φίλων. τὸ δ' οὐκ ἐστὶν ἴσως ἀληθές· ἐν ἀρχῇ γὰρ εἴρηται ὅτι ἡ εὐδαιμονία ἐνέργειά τίς ἐστίν, ἢ δ' ἐνέργεια δῆλον ὅτι γίνεταί καὶ ἔχ ὑπάρχει ὥσπερ κτήμᾳ τι. εἰ δὲ τὸ εὐδαιμονεῖν ἐστὶν ἐν τῷ ζῆν καὶ ἐνεργεῖν, τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἢ ἐνέργεια σπυδαῖα καὶ ἡδεῖα καθ' αὐτήν, καθάπερ ἐν ἀρχῇ εἴρηται, ἔστι δὲ καὶ τὸ οἰεῖν τῶν ἡδεῶν, θεωρεῖν δὲ μᾶλλον τοὺς πέλας δυνάμεθα ἢ ἑαυτοὺς καὶ τὰς ἐκείνων πράξεις ἢ τὰς οἰκείας, αἱ τῶν σπυδαίων δὲ πράξεις φίλων ὄντων

1. ἐαυτῷ *M*^b. || 2. τοῦ καθ' ἑκάστος *M*^b, τοῦ καθ' ἑκάστος *L*^b. || ἢ *om O*^b. || 4. ἐκάτερον *K*^b. || 6. ἡ τοῦ καλοῦ ἢ *K*^b*M*^b. || τοῖς *J*^b τὸν *M*^b. || 7. σπυδαῖοντα *M*^b. || 10. πάντ' ἂν εἴη *M*^b, ἂν παντὶ ἢ *L*^b*O*^b. || 11. αἱ ἀρεταὶ *O*^b. || τὸ τοιοῦτον *M*^b. || ἐστὶν *om L*^b*O*^b. || 15. πράττειν *om K*^b*M*^b. || 16. ἂν *om K*^b. || ταῦτα ἂν δεῖ *K*^b*M*^b. || καὶ] αἰεὶ *K*^b. || 18. δὲ τὸ περὶ *L*^b. || 21. αὐτῷ *L*^b. || 25. δὴ *L*^b*O*^b. || 26. προῖοντ' *O*^b. || 28. δὴ] δὲ *L*^b. || 29. περὶ τὰς τιμὰς *L*^b*O*^b. || δὴ *K*^b*O*^b. || 31. δοκεῖ *om M*^b. || σπυδαῖον *M*^b. || 32. αἰρούμενος *M*^b. || 34. γίνεσθαι *M*^b. || ἀπασιν *L*^b.

1. δεῖ φίλαυτον εἶναι *L*^b, φίλαυτον εἶναι δοκεῖ *M*^b. || 3. καὶ *om M*^b. || 4. δεῖν φασὶ φίλων *M*^b. || 5. ὑπάρχει *K*^b*L*^b*M*^b. || αὐτοῖς *om K*^b. || ἀγαθὰ *K*^b, τάγαθόν *M*^b. || 6. μηδενὸς *L*^b*O*^b. || ἕτερον ὄντα αὐτῷ πορίζειν *M*^b. || 7. τὸ *om K*^b*L*^b*M*^b. || 10. ἀγαθὸν *K*^b. || εἰ δὲ *L*^b*O*^b. || 13. πησομένων ὧν δεῖσεται *K*^b. || ζητεῖται *L*^b*O*^b. || 14. ἀτυχίαις *O*^b. || δεῖ φίλων μᾶλλον *M*^b. || εὐτυχίαις *O*^b. || 16. οἷς *M*^b. || 17. αὐτὸν πάντ' ἔχειν τάγαθὰ *L*^b*O*^b. || 21. καὶ *om K*^b. || τῶν *om K*^b*M*^b. || 22. εὐδαίμονι καὶ τῶν φίλων *K*^b*M*^b. || 23. ποῖ *L*^b. || εἶναι τοὺς χρησίμους *M*^b. || 26. ἢ *om K*^b. || 29. ἐστὶν] ἐστὶ μετὰ ἀρετῆς *L*^b. || 31. τοῦ ἀγαθοῦ δ' *L*^b*O*^b. || 33. δὲ *post θεωρεῖν om M*^b.

ἡδεῖται τοῖς ἀγαθοῖς· ἄμφω γὰρ ἔχουσι τὰ τῇ φύσει ἡδέα· ὁ μακάριος δὲ φίλων τοιούτων δεήσεται, εἴπερ θεωρεῖν προαιρεῖται πράξεις ἐπιεικῆς καὶ οἰκείας· τοιαῦται δ' αἱ τοῦ ἀγαθῆ φίλος ὄντος. οἶονταί τε δεῖν ἡδέως ζῆν τὸν εὐδαίμονα· μονώτῃ μὲν ἔν χαλεπὸς ὁ βίος· οὐ γὰρ ῥάδιον καθ' αὐτὸν 5 ἐνεργεῖν συνεχῶς, μεθ' ἑτέρων δὲ καὶ πρὸς ἄλλους ῥᾶον. ἔσαι οὖν ἡ ἐνέργεια συνεχεστέρα, ἡδεῖα οὕσα καθ' αὐτήν, ὃ δεῖ περὶ τὸν μακάριον εἶναι· ὁ γὰρ σπουδαῖος, ἢ σπουδαῖος, ταῖς κατ' ἀρετὴν πράξεσι χαίρει, ταῖς δ' ἀπὸ κακίας δυσχεραίνει, καθάπερ ὁ μυσικὸς τοῖς καλοῖς μέλεσιν ἡδεῖται, ἐπὶ δὲ 10 τοῖς φαύλοις λυπείται. γίνωτο δ' ἂν καὶ ἀσκησίς τις τῆς ἀρετῆς ἐκ τοῦ συζῆν τοῖς ἀγαθοῖς, καθάπερ καὶ Θεόγνης φησιν. φυσικώτερον δ' ἐπισκοποῦσιν ἔοικεν ὁ σπουδαῖος φίλος τῷ σπουδαίῳ τῇ φύσει αἰρετὸς εἶναι· τὸ γὰρ τῇ φύσει ἀγαθὸν εἴρηται ὅτι τῷ σπουδαίῳ ἀγαθὸν καὶ ἡδύ ἐστὶ καθ' 15 αὐτό· τὸ δὲ ζῆν ὀρίζονται τοῖς ζώοις δυνάμει αἰσθήσεως, ἀνθρώποις δ' αἰσθήσεως ἢ νοήσεως· ἡ δὲ δύναμις εἰς τὴν ἐνέργειαν ἀνάγεται. τὸ δὲ κύριον ἐν τῇ ἐνέργειᾳ· ἔοικε δὲ τὸ ζῆν εἶναι κυρίως τὸ αἰσθάνεσθαι ἢ νοεῖν. τὸ δὲ ζῆν τῶν καθ' αὐτὸ ἀγαθῶν καὶ ἡδέων· ὠρισμένον γάρ, τὸ δ' ὠρι- 20 σμένον τῆς ἀγαθοῦ φύσεως. τὸ δὲ τῇ φύσει ἀγαθὸν καὶ τῷ ἐπιεικῇ· διόπερ ἔοικε πᾶσιν ἡδύ εἶναι. οὐ δεῖ δὲ λαμβάνειν μοχθηρὰν ζωὴν καὶ διεφθαρμένην, οὐδ' ἐν λύπαις· ἀόριστος γὰρ ἡ τοιαύτη, καθάπερ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῇ. ἐν τοῖς ἐχομένοις δὲ περὶ τῆς λύπης ἔσαι φανερώτερον. εἰ δ' 25 αὐτὸ τὸ ζῆν ἀγαθὸν καὶ ἡδύ (ἔοικε δὲ καὶ ἐκ τοῦ πάντας ὀρέγεσθαι αὐτοῦ, καὶ μάλιστα τοὺς ἐπιεικεῖς καὶ μακαρίους· τέτοις γὰρ ὁ βίος αἰρετώτατος, καὶ ἡ τούτων μακαριωτάτη ζωὴ), ὁ δ' ὀρῶν ὅτι ὀρᾷ αἰσθάνεται καὶ ὁ ἀκούων ὅτι ἀκνέει καὶ ὁ βαδίζων ὅτι βαδίζει, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἔσι 30 τι τὸ αἰσθανόμενον ὅτι ἐνεργοῦμεν, ὥστε αἰσθανοίμεθ' ἂν ὅτι αἰσθανόμεθα καὶ νοοῖμεν ὅτι νοοῦμεν. τὸ δ' ὅτι αἰσθανόμεθα ἢ νοοῦμεν, ὅτι ἐσμέν· τὸ γὰρ εἶναι ἢν αἰσθάνεσθαι ἢ

νοεῖν. τὸ δ' αἰσθάνεσθαι ὅτι ζῇ, τῶν ἡδέων καθ' αὐτό· φύσει γὰρ ἀγαθὸν ζωὴ, τὸ δ' ἀγαθὸν ὑπάρχον ἐν ἑαυτῷ αἰσθάνεσθαι ἡδύ. αἰρετὸν δὲ τὸ ζῆν καὶ μάλιστα τοῖς ἀγαθοῖς, ὅτι τὸ εἶναι ἀγαθὸν ἐστὶν αὐτοῖς καὶ ἡδύ· συναισθανόμενοι γὰρ τῷ καθ' αὐτὸ ἀγαθῷ ἡδονταί. ὥς δὲ πρὸς ἑαυτὸν ἔχει ὁ σπουδαῖος, καὶ πρὸς τὸν φίλον· ἕτερος γὰρ αὐτὸς ὁ φίλος ἐστίν. καθάπερ ἔν τὸ αὐτὸν εἶναι αἰρετὸν ἐστὶν ἐκάσῳ, οὕτω καὶ τὸ τὸν φίλον, ἢ παραπλησίως. τὸ δ' εἶναι ἢν αἰρετὸν διὰ τὸ αἰσθάνεσθαι αὐτῷ ἀγαθῷ ὄντος. ἡ δὲ τοιαύτη αἰσθήσις ἡδεῖα καθ' ἑαυτήν. συναισθάνεσθαι ἄρα δεῖ καὶ τῷ φίλῳ ὅτι ἐστίν, τῷτο δὲ γίνωιτ' ἂν ἐν τῷ συζῆν καὶ κοινωνεῖν λόγων καὶ διανοίας· οὕτω γὰρ ἂν δόξειε τὸ συζῆν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων λέγεσθαι, καὶ οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῶν βοσκημάτων τὸ ἐν τῷ αὐτῷ νέμεσθαι. εἰ δὲ τῷ μακαρίῳ τὸ εἶναι αἰρετὸν ἐστὶ καθ' αὐτό, ἀγαθὸν τῇ φύσει ὃν καὶ ἡδύ, παραπλησίον δὲ καὶ τὸ τοῦ φίλου ἐστίν, καὶ ὁ φίλος τῶν αἰρετῶν ἂν εἴη. ὁ δ' ἐστὶν αὐτῷ αἰρετὸν, τοῦτο δεῖ ὑπάρχειν αὐτῷ, ἢ ταύτῃ ἐνδεὴς ἔσται. δεήσει ἄρα τῷ εὐδαιμονήσοντι φίλων σπουδαίων.

Ἄρ' οὖν ὥς πλείους φίλους ποιητέον, ἢ καθάπερ ἐπὶ 10 τῆς ξενίας ἐμμελῶς εἰρῆσθαι δοκεῖ "μήτε πολυξείνος μήτ' ἄξεινος," καὶ ἐπὶ τῆς φιλίας ἀρμόσει μήτ' ἀφίλον εἶναι μήτ' αὐ πολίφίλον καθ' ὑπερβολήν; τοῖς μὲν δὲ πρὸς χρῆσιν καὶ πάνν δοξείεν ἂν ἀρμόζειν τὸ λεχθέν· πολλοὺς γὰρ 25 ἀνθυπηρετεῖν ἐπίπονον, καὶ οὐχ ἱκανὸς ὁ βίος αὐτοῖς τοῦτο πράττειν. οἱ πλείους δὲ τῶν πρὸς τὸν οἰκεῖον βίον ἱκανῶς περιέργοι καὶ ἐμπόδιοι πρὸς τὸ καλῶς ζῆν· οὐθέν οὖν δεῖ αὐτῶν. καὶ οἱ πρὸς ἡδονὴν δὲ ἀρκοῦσιν ὀλίγοι, καθάπερ ἐν τῇ τροφῇ τὸ ἡδυσμα. τοὺς δὲ σπουδαίους πότερον πλείους κατ' ἀριθμὸν, ἢ ἔστι τι μέτρον καὶ φιλικῷ πλήθους, ὥσπερ πόλεως; οὔτε γὰρ ἐκ δέκα ἀνθρώπων γένοιτ' ἂν πόλις, ἔτ' ἐκ δέκα μυριάδων ἔτι πόλις ἐστίν. τὸ δὲ ποσὸν ἐκ ἐστὶν ἴσως 30 ἐν τι, ἀλλὰ πᾶν τὸ μεταξὺ τινῶν ὠρισμένων. καὶ φίλων

4. οἶον τε δὲ *K*^b. || 6. ῥάδιον *L*^a*O*^b. || 7. συνεργεστέρα *M*^b. || 8 — 9] ὁ δὲ περὶ τὸν μακάριον βίον ὧν ἢ *M*^b. || 11. γένοιτο *L*^b. || καὶ ἡ ἀσκησις τῆς *M*^b. || 12. θεόγνης *K*^b. || 13. post φησιν margo *L*^b φησὶ θεόγνης et, cum *N*^b et 2113 et margine Oxoniensis CCC, ἐσθλῶν μὲν ἀπ' ἐσθλᾶ [ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἐπ' ἐσθλᾶ *N*^b, ἐσθλᾶ μὲν ἀπ' ἐσθλῶν Oxon.] μαθήσεται [διδάξαι *N*^b] ἢν δὲ κακοῖσι συμμιγῆς [συμμιγῆς *L*^b] ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα [ἐόντα *N*^b] νόον. ca olim textui inserebantur: absunt etiam a 1471, 1855, 1856, 2023, 2024, 2114. || 14. εἶναι αἰρετός *M*^b. || 15. ἀγαθὸν] αἰρετὸν *L*^a. || ἀγαθὸν καὶ] καὶ ἀγαθὸν καὶ *L*^a, om *K*^b. || 16. δύναμιν *L*^b*M*^b*N*^b. || 18. ἄγεται: *L*^a. || δὲ *K*^b. || δὲ *M*^b. || 19. κυρίως εἶναι *L*^a*O*^b. || 24. αὐτῇ] ταύτῃ *M*^b. || 25. ἐπομένοις *L*^b*M*^b*O*^b. || τῆς om *M*^a. || λύπης] αὐτῆς *K*^b*M*^b. || 26. καὶ post δὲ om *M*^b. || 28. αἰρετώτερος *M*^b. || 29. ζωὴ om *M*^b. || αἰσθάνεται post ἀκνέει *L*^b*O*^b. || 30. ὁμοίως ante ἐπὶ *M*^b. || 31. ὥστε αἰσθανοίμεθ' ἂν *K*^b, αἰσθανοίμεθα δ' ἂν *L*^b*M*^b*O*^b. || 32. νοοῦμεν *K*^b. || 33. τῷ *M*^b.

2. ἡ ζωὴ *L*^b*O*^b. || ἐν om *O*^b. || 6. ἐστὶν ὁ φίλος *L*^b. || 8. ἢ om *K*^b*M*^b. || 10. αὐτήν *L*^b*O*^b. || 11. γένοιτ' *L*^b*O*^b. || 16. καὶ ὅ] καὶ ὁ, omisso mox ἂν, *K*^b*M*^b. || 18. εὐδαιμονήσαντι *M*^b. || 21. τῆς om *M*^b*O*^b. || δοκεῖ τὸ μήτε *N*^b. || 22. ἄξενος *L*^b. addunt *L*^b *O*^b καλεομένη. || 24. ἂν om *K*^b*L*^b*M*^b. || 25. αὐτῷ *M*^b, αὐτὸ *K*^b*O*^b. || 26. πλείους δὲ *M*^b. || ἱκανῶν *O*^b. || 30. καὶ om *K*^b. || 31. ἀνδρῶν *L*^b.

δὴ ἔστι πλῆθος ὠρισμένον, καὶ ἴσως οἱ πλείστοι, μεθ' ὧν ἂν
 δύναιτό τις συζῆν· τῷτο γὰρ ἐδόκει φιλικώτατον εἶναι, ὅτι
 δ' οὐχ οἷόν τε πολλοῖς συζῆν καὶ διανέμειν αὐτόν, ἔκ ἀδη-
 λον. ἔτι δὲ κακείνους δεῖ ἀλλήλοις φίλους εἶναι, εἰ μέλλουσι
 πάντες μετ' ἀλλήλων συνημερεύειν· τοῦτο δ' ἐργῶδες ἐν
 πολλοῖς ὑπάρχειν. χαλεπὸν δὲ γίνεται καὶ τὸ συγκαίρειν
 καὶ τὸ συναλγεῖν οἰκειῶς πολλοῖς· εἰκὸς γὰρ συμπίπτειν ἅμα
 τῷ μὲν συνῆδεσθαι τῷ δὲ συναχθεσθαι. ἴσως ἔν εὔ ἔχει μὴ
 ζητεῖν ὡς πολυφιλώτατον εἶναι, ἀλλὰ τοσούτους ὅσοι εἰς τὸ
 συζῆν ἱκανοί· ἐδὲ γὰρ ἐνδέχασθαι δοξοῖεν ἂν πολλοῖς εἶναι
 φίλον σφόδρα. διόπερ οὐδ' ἐρᾶν πλείονων· ὑπερβολὴ γάρ
 τις εἶναι βέλεται φιλίας, τοῦτο δὲ πρὸς ἑνα· καὶ τὸ σφό-
 δρα δὴ πρὸς ὀλίγους. οὕτω δ' ἔχειν ἔοικε καὶ ἐπὶ τῶν πρα-
 γμάτων· ὅ γίνονται γὰρ φίλοι πολλοὶ κατὰ τὴν ἑταιρικὴν
 φιλίαν, αἱ δ' ὑμνύμεναι ἐν δυσὶ λέγονται. οἱ δὲ πολύφιλοι
 καὶ πᾶσιν οἰκειῶς ἐντυγχάνοντες ἐδὲν δοκοῦσιν εἶναι φίλοι,
 πλὴν πολιτικῶς, οὓς καὶ καλοῦσιν ἀρεσκῆς. πολιτικῶς μὲν
 οὖν ἔστι πολλοῖς εἶναι φίλον καὶ μὴ ἄρεσκον ὄντα, ἀλλ' ὡς
 ἀληθῶς ἐπεικῇ· δι' ἀρετὴν δὲ καὶ δι' αὐτοὺς οὐκ ἔστι πρὸς
 πολλούς, ἀγαπητὸν δὲ καὶ ὀλίγους εὐρεῖν τοιούτους.
 Πότερον δ' ἐν εὐτυχίαις μᾶλλον φίλων δεῖ ἢ ἐν δυ-
 συχαίαις; ἐν ἀμφοῖν γὰρ ἐπιζητῶνται· οἱ τε γὰρ ἀτυχεῖντες
 δέονται ἐπικουρίας, οἱ τ' εὐτυχοῦντες συμβίων καὶ οὓς εὔ
 ποιήσων· βούλονται γὰρ εὔ θρᾶν. ἀναγκαιότερον μὲν δὴ
 ἐν ταῖς ἀτυχίαις, διὸ τῶν χρησίων ἐνταῦθα δεῖ, κάλλιον
 δ' ἐν ταῖς εὐτυχίαις, διὸ καὶ τοὺς ἐπεικειὺς ζητοῦσιν· τέρας
 γὰρ αἰρετώτερον εὐεργετῆν καὶ μετὰ τούτων διάγειν. ἔστι
 γὰρ καὶ ἡ παρυσία αὐτῇ τῶν φίλων ἡδεῖα καὶ ἐν ταῖς δυ-
 συχαίαις· κερφίζονται γὰρ οἱ λυπούμενοι συναλγούντων τῶν
 φίλων. διὸ καὶ ἀπορήσειεν τις πότερον ὥσπερ βάρους μετα-
 λαμβάνουσιν, ἢ τοῦτο μὲν οὐ, ἢ παρυσία δ' αὐτῶν ἡδεῖα
 οὔσα καὶ ἡ ἐννοια τοῦ συναλγεῖν ἐλάττω τὴν λύπην ποιεῖ.
 εἰ μὲν οὖν διὰ ταῦτα ἢ δι' ἄλλο τι κερφίζονται, ἀφείσθω·
 συμβαίνειν δ' οὖν φαίνεται τὸ λεχθέν. ἔοικε δ' ἡ παρυσία
 μικτὴ τις αὐτῶν εἶναι. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ ὁρᾶν τοὺς φίλους
 ἡδύ, ἄλλως τε καὶ ἀτυχοῦντι, καὶ γίνεται τις ἐπικουρία
 πρὸς τὸ μὴ λυπεῖσθαι· παραμυθητικὸν γὰρ ὁ φίλος καὶ
 τῇ ὄψει καὶ τῷ λόγῳ, ἐὰν ἢ ἐπιδέξιος· οἷδε γὰρ τὸ ἦθος
 καὶ ἐφ' οἷς ἡδεῖται καὶ λυπεῖται. τὸ δὲ λυπούμενον αἰσθά-
 νεσθαι ἐπὶ ταῖς αὐτοῦ ἀτυχίαις λυπηρόν· πᾶς γὰρ φεύγει
 λύπης αἴτιος εἶναι τοῖς φίλοις. διόπερ οἱ μὲν ἀνδράδεις τὴν
 φύσιν εὐλαβοῦνται συλλυπεῖν τοὺς φίλους αὐτοῖς, καὶ μὴ
 ὑπερτενῇ τῇ ἀλυπία, τὴν ἐκείνοις γινομένην λύπην ἔχ ὑπο-
 μένει, ὅλως τε συνθρήνης οὐ προσίεται διὰ τὸ μηδ' αὐτὸς
 εἶναι θρηνητικός· γύναια δὲ καὶ οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες τοῖς συ-
 σένοις χαίρουσι, καὶ φιλοῦσιν ὡς φίλους καὶ συναλγύντας.
 μιμεῖσθαι δ' ἐν ἅπασι δεῖ ὄλλον ὅτι τὸν βελτίω. ἢ δ' ἐν
 ταῖς εὐτυχίαις τῶν φίλων παρυσία τὴν τε διαγωγὴν ἡδεῖαν
 ἔχει καὶ τὴν ἐννοίαν ὅτι ἡδοναὶ ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ ἀγαθοῖς.
 διὸ δόξειεν ἂν δεῖν εἰς μὲν τὰς εὐτυχίας καλεῖν τοὺς φίλους
 προθύμους· εὐεργετητικὸν γὰρ εἶναι καλόν· εἰς δὲ τὰς ἀτυ-
 χίας ὀκνοῦντα· μεταδιδόναι γὰρ ὡς ἥκιστα δεῖ τῶν κακῶν,
 ὅθεν τὸ "ἄλλος ἐγὼ δυσυχῶν." μάλιστα δὲ παρακλητέον,
 ὅταν μέλλωσιν ὀλίγα ὀχληθέντες μεγάλ' αὐτὸν ὠφελήσειν.
 ἰέναι δ' ἀνάπαλιν ἴσως ἀρμόζει πρὸς μὲν τοὺς ἀτυχοῦντας
 ἀκλητον καὶ προθύμως (φίλος γὰρ εὔ ποιεῖν, καὶ μάλιστα
 τὸς ἐν χρεῖα καὶ τὸ μὴ ἀξιώσαντας· ἀμφοῖν γὰρ κάλλιον
 καὶ ἡδιον), εἰς δὲ τὰς εὐτυχίας συνεργοῦντα μὲν προθύμως
 (καὶ γὰρ εἰς ταῦτα χρεῖα φίλων), πρὸς εὐπάθειαν δὲ σχο-
 λαίως· οὐ γὰρ καλὸν τὸ προθυμεῖσθαι ὠφελεῖσθαι. δόξαν
 δ' ἀηδίας ἐν τῷ διωθεῖσθαι ἴσως εὐλαβητέον· ἐνίοτε γὰρ
 συμβαίνει. ἢ παρυσία δὴ τῶν φίλων ἐν ἅπασιν αἰρετὴ
 φαίνεται.
 Ἄρ' οὖν, ὥσπερ τοῖς ἐρῶσι τὸ ὁρᾶν ἀγαπητότατόν ἐστι
 καὶ μᾶλλον αἰροῦνται ταύτην τὴν αἰσθησιν ἢ τὰς λοιπάς,
 ὡς κατὰ ταύτην μάλιστα τοῦ ἔρωτος ὄντος καὶ γινομένου,
 οὕτω καὶ τοῖς φίλοις αἰρετώτατόν ἐστι τὸ συζῆν; κοινωνία
 γὰρ ἡ φιλία. καὶ ὡς πρὸς ἑαυτὸν ἔχει, οὕτω καὶ πρὸς τὸν
 φίλον. περὶ αὐτὸν δ' ἡ αἰσθησις ὅτι ἔστιν αἰρετὴ· καὶ περὶ
 τὸν φίλον δὴ. ἢ δ' ἐνέργεια γίνεται αὐτοῖς ἐν τῷ συζῆν,

1. ἐστὶ τις πλῆθος Ν^δ. || δύναιτο συζῆν Κ^δ, δύναιτο συζῆν Ο^δ. || 2. γὰρ] δὲ Μ^δ. || δοκεῖ Λ^δ. || διότι Κ^δ. || 3. πολλὰς Κ^δ. || 4. ἀλλήλων Λ^δ. || 5. δ'] γὰρ Μ^δ. || 6. ὑπάρχει Λ^δΟ^δ. || δὴ Μ^δ. || 10. ζῆν Μ^δ. || ὅ Κ^δΜ^δ. || δόξειεν ἂν ἐνδέχασθαι Λ^δΟ^δ. || 12. τισιν Κ^δ. || τὸ om Μ^δ. || 15. πολλοὶ φίλοι Κ^δ. || 16. καὶ πᾶσιν] κατὰ πάντας Μ^δ. || 17. καὶ om Ο^δ. || ἀρεσκῆς Κ^δ et 18. ἀρεσκόν. || 21. φίλων om Μ^δ. || ἀτυχίαις Λ^δ. || 23. δ' Κ^δΜ^δΟ^δ. || οἷς Μ^δ. || 25. διὸ — 26. εὐτυχίαις om Μ^δ. || 26. καὶ om Κ^δΜ^δΟ^δ. || 28. καὶ ante ἡ om Μ^δ. || δυσυχίαις] εὐτυχίαις καὶ ἐν ταῖς δυσυχίαις Μ^δ, εὐτυχίαις καὶ ἐν ταῖς ἀτυχίαις Λ^δΟ^δ. || 31. ἡδεῖα] ἐλάττω Μ^δ. || 32. ποιεῖ] ἔχει Ο^δ. || 33. ἢ] ἡδεῖα ἢ Μ^δ.
 4. δὲ] γὰρ Μ^δ. || 7. συλλυπεῖσθαι Ν^δΟ^δ. || 8. γινομένην Ο^δ. || ὑπὸ μέρους Μ^δ. || 10. συσενάχουσι Λ^δ, σέουσι Μ^δ. || 14. εὐνοίαν Κ^δΛ^δΜ^δΟ^δ. || αὐτῶν Μ^δ, αὐτοῖς Λ^δ. || 16. εὐεργετικὸν Κ^δΛ^δΜ^δ. || 17. ὡς om Λ^δ. || 22. τὸ om Μ^δ. || ἀξιώσαντος Κ^δ. || 24. φίλων Ο^δ. || 27. ἢ] καὶ ἡ Μ^δ. || δὲ Μ^δ, δ' ἡ Κ^δ, λοιπὸν δὴ Λ^δ. || 33. αὐτὸν Μ^δ. || τοὺς φίλους Λ^δ. || 34. ὅτι] αὕτη Μ^δ. || 35. δὴ. ἢ δ'] δ' ἡ Κ^δ.

ὥς εἰκότως τούτῃ ἐφίενται. καὶ ὅ τι ποτ' ἐστὶν ἐκάστοις τὸ εἶναι ἢ οὐ χάριν αἰροῦνται τὸ ζῆν, ἐν τούτῳ μετὰ τῶν φίλων βούλονται διάγειν· διόπερ οἱ μὲν συμπνύουσιν, οἱ δὲ συγκυβεύουσιν, ἄλλοι δὲ συγγυμνάζονται καὶ συγγυμνήουσιν ἢ συμφιλοσοφοῦσιν, ἕκαστοι ἐν τούτῳ συνημερεύοντες ὅ τι 5 περ μάλιστα ἀγαπῶσι τῶν ἐν τῷ βίῳ· συζῆν γὰρ βεβλόμενοι μετὰ τῶν φίλων, ταῦτα ποιοῦσι καὶ τούτων κοινωνοῦσιν οἷς οἴονται συζῆν. γίνεται οὖν ἡ μὲν τῶν φαύλων φιλία μοχθηρά· κοινωνοῦσι γὰρ φαύλων ἀβεβαιοὶ ὄντες, καὶ μοχθηροὶ δὲ γίνονται ὁμοίμενοι ἀλλήλοις· ἡ δὲ τῶν ἐπικεικῶν 10 ἐπικεικῆς, συναρζανομένη ταῖς ὁμιλίαις· δοκῶσι δὲ καὶ βελτίους γίνεσθαι ἐνεργοῦντες καὶ διορθῶντες ἀλλήλους· ἀπομάττονται γὰρ παρ' ἀλλήλων οἷς ἀρέσκονται, ὅθεν "ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλῶν." περὶ μὲν οὖν φιλίας ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω· ἐπόμενον δ' ἂν εἴη διελθεῖν περὶ ἡδονῆς.

Κ.

Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ ἡδονῆς ἵσως ἔπεται διελθεῖν· μάλιστα γὰρ δοκεῖ συνωκειῶσθαι τῷ γένει ἡμῶν· διὸ παιδεύει 20 τοὺς νέους οἰακίζοντες ἡδονὴν καὶ λύπην. δοκεῖ δὲ καὶ πρὸς τὴν τοῦ ἥθους ἀρετὴν μέγιστον εἶναι τὸ χαίρειν οἷς δεῖ καὶ μισεῖν ἃ δεῖ· διατείνει γὰρ ταῦτα διὰ παντὸς τοῦ βίου, ῥοπήν ἔχοντα καὶ δύναμιν πρὸς ἀρετὴν τε καὶ τὸν εὐδαίμονα βίον· τὰ μὲν γὰρ ἡδέα προαιροῦνται, τὰ δὲ λυπηρὰ φεύ- 25 γουσιν. ὑπὲρ δὲ τῶν τοιούτων ἥκιστα ἂν δόξειε παρεῖναι εἶναι, ἄλλως τε καὶ πολλὴν ἐχόντων ἀμφισβήτησιν. οἱ μὲν γὰρ τὰγαθὸν ἡδονὴν λέγουσιν, οἱ δ' ἐξ ἐναντίας κομιδῇ φαῦλον, οἱ μὲν ἴσως πεπεισμένοι ἔγω καὶ ἔχειν, οἱ δὲ οἰόμενοι βέλ- 30 τιον εἶναι πρὸς τὸν βίον ἡμῶν ἀποφαίνουσιν τὴν ἡδονὴν τῶν φαύλων, καὶ εἰ μὴ ἐστίν· ῥέπειν γὰρ τοὺς πολλοὺς πρὸς αὐτὴν καὶ δουλεύειν ταῖς ἡδοναῖς, διὸ δεῖν εἰς τούναντίον ἀγεῖν· ἐλθεῖν γὰρ ἂν οὕτως ἐπὶ τὸ μέσον. μή ποτε δὲ οὐ καλῶς τοῦτο λέγεται. οἱ γὰρ περὶ τῶν ἐν τοῖς πάθεσι καὶ 35 ταῖς πράξεσι λόγοι ἥττον εἴτι πιστοὶ τῶν ἔργων· ὅταν οὖν κοινωνοῦμεν; τοῖσιν γὰρ ἐπιζητεῖται. οἱ δ' ἐνιστάμενοι ὡς διαφωνῶσι τοῖς κατὰ τὴν αἴτησιν, καταφρονούμενοι καὶ

τάληθες προσαναίρουσιν· ὁ γὰρ ψέγων τὴν ἡδονὴν, ὀφθεῖς ποτ' ἐφίμενος, ἀποκλῶειν δοκεῖ πρὸς αὐτὴν ὡς τοιαύτην ἔσαν ἅπασαν· τὸ διορίζειν γὰρ ἐκ ἔστι τῶν πολλῶν. εἰ- 40 κασιν οὖν οἱ ἀληθεῖς τῶν λόγων οὐ μόνον πρὸς τὸ εἰδέναι χρησιμώτατοι εἶναι, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν βίον· συνῶδοι γὰρ ὄντες τοῖς ἔργοις πιεσύνονται, διὸ προτρέπονται τὰς ζυγιέντας ζῆν κατ' αὐτές. τῶν μὲν ἔν τοιούτων ἄλλης, τὰ δ' εἰρημένα περὶ τῆς ἡδονῆς ἐπέλθωμεν.

Εὐδόξος μὲν ἔν τὴν ἡδονὴν τὰγαθὸν ᾤετο εἶναι διὰ τὸ 2 πάνθ' ὁρᾶν ἐφίμενα αὐτῆς, καὶ ἔλλογα καὶ ἄλογα· ἐν πᾶσι δ' εἶναι τὸ αἰρετὸν ἐπικεικῆς, καὶ τὸ μάλιστα κράτιστον· τὸ δὲ πάντ' ἐπὶ ταῦτο φέρεσθαι μνησύνειν ὡς πᾶσι τῷτο ἄριστον· ἕκαστον γὰρ τὸ αὐτῷ ἀγαθὸν εὐρίσκειν, ὥσπερ καὶ τροφήν· τὸ δὲ πᾶσιν ἀγαθόν, καὶ ἔ πάντ' ἐφίεται, τὰγα- 15 θὸν εἶναι. ἐπιστεύοντο δ' οἱ λόγοι διὰ τὴν τῷ ἥθους ἀρετὴν μᾶλλον ἢ δι' αὐτές· διαφερόντως γὰρ ἐδόκει σῶφρων εἶναι· ἔ δὲ ὡς φίλος τῆς ἡδονῆς ἐδόκει ταῦτα λέγειν, ἀλλ' ἔτως ἔχειν κατ' ἀλήθειαν. ἔχ ἥττον δ' ᾤετο εἶναι φανερόν ἐκ τῷ ἐναντίου· τὴν γὰρ λύπην κατ' αὐτὸ πᾶσι φευκτὸν εἶναι, ὁμοίως δὲ τὴν ἀντίον αἰρετόν. μάλιστα δ' εἶναι αἰρετὸν ὃ μὴ δι ἕτερον μηδ' ἑτέρω χάριν αἰρήμεθα· τοῖσιν δ' ὁμολογε- 20 μένως εἶναι τὴν ἡδονὴν· οὐδένα γὰρ ἐπερωτῶν τίνας ἕνεκα ἡδεταί, ὡς κατ' αὐτὴν ἔσαν αἰρετὴν τὴν ἡδονὴν. προσεθεμέ- νην τε ὁτῶν τῶν ἀγαθῶν αἰρετώτερον ποιεῖν, οἷον τῷ δικαιο- 25 πραγεῖν καὶ σωφρονεῖν· καὶ αὖξασθαι δὲ τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ αὐτῷ. ἔοικε δὲ οὕτως γε ὁ λόγος τῶν ἀγαθῶν αὐτὴν ἀποφαίνειν, καὶ ἔδεν μᾶλλον ἑτέρω· πᾶν γὰρ μεθ' ἑτέρω ἀγαθῷ αἰρετώτερον ἢ μονοῦμενον. τοιοῦτῳ δὲ λόγῳ καὶ Πλάτων ἀναιρεῖ ὅτι ἐκ ἔστιν ἡδονὴ τὰγαθόν· αἰρετώτερον γὰρ εἶναι 30 τὸν ἡδὺν βίον μετὰ φρονήσεως ἢ χωρὶς, εἰ δὲ τὸ μικτὸν κρεῖττον, ἐκ εἶναι τὴν ἡδονὴν τὰγαθόν· ἔδεικναι γὰρ προστε- θέντος αὐτὸ τὰγαθὸν αἰρετώτερον γίνεσθαι. δῆλον δ' ὡς ἐδ' ἄλλο οὐδὲν τὰγαθὸν ἂν εἴη, ὃ μετὰ τίνος τῶν κατ' αὐτὸ ἀγαθῶν αἰρετώτερον γίνεται. τί ἔν ἐξ τοιούτων, ἔ καὶ ἡμεῖς 35 κοινωνοῦμεν; τοῖσιν γὰρ ἐπιζητεῖται. οἱ δ' ἐνιστάμενοι ὡς ἐκ ἀγαθόν ἔ πάντ' ἐφίεται, μὴ ἔθεν λέγουσιν· ὃ γὰρ πᾶσι

1. ὅτι ποτ' ὅ ποτ' $L^b O^b$, ὅποτ' K^b . || 4. δὲ] δὲ καὶ L^b . || 5. ἐν] δ' ἐν O^b . || 6 et 7. τῶν om M^b . || 8. οἷς οἴονται] ὡς οἴον τ^b K^b . || συζῆν] an εἶν ζῆν? || 9. μοχθηρία L^b . || 10. δὲ ante γίνονται om M^b . || 13. ἐσθλῶ μὲν ἀπ' ἐσθλῶν M^b . || 14. ἐπὶ om K^b . || 15. περὶ καὶ ἡδονῆς M^b . || 19. ἴσως om $L^b O^b$. || 21. δὲ πρὸς τὰ τοῦ M^b . || 22. ἀρχὴν $K^b M^b N^b$. || μεγίστην M^b . || 23. ἀ] ἀ μὴ M^b . || 24. τε et τὸν om M^b . || 26. δὴ M^b . || τέτων $L^b O^b$. || 29. καὶ om M^b . || 33. ἂν om $L^b M^b$.

1. ὀφθεῖς ποτ'] αὐτῆς τ' L^b . || 6. διὰ] διὰ καὶ M^b . || 8. τῆς om L^b . || 11. τὸ αἰρετὸν τὸ ἐπικεικῆς K^b . || 12. δὲ $L^b M^b O^b$. || ταῦτα K^b . || μνησύνει M^b . μνησύνει post ἄριστον L^b . || τῷτο om L^b . || ἄριστον ὅν. ἕκαστον $K^b M^b$. || 21. τοῖσιν K^b . || 22. ἕνεκα M^b . || 24. δὲ M^b . || τῶν ἀγαθῶν] ἀγαθὸν K^b . || 25. καὶ ante αὖξασθαι om $K^b L^b$. || αὐτὸ om $K^b L^b$. || 27. ἐδείξ M^b . || 30. μετὰ φρονήσεως τὸν ἡδὺν βίον L^b . || 31. προστεθέντος K^b . || 32. αὐτῷ $L^b M^b O^b$. || 36. λέγουσιν $L^b N^b$. || ἀ $K^b M^b$.

δοκεῖ, τὸτ' εἶναι φαμεν. ὁ δ' ἀναιρῶν ταύτην τὴν πίσιν οὐ
πάνυ πιστότερα ἐρεῖ· εἰ μὲν γὰρ τὰ ἀνόητα ὠρέγεται αὐτῶν,
ἢν ἂν τι τὸ λεγόμενον, εἰ δὲ καὶ τὰ φρόνιμα, πῶς λέγειεν
ἂν τι; ἴσως δὲ καὶ ἐν τοῖς φαύλοις ἐστὶ τι φυσικὸν ἀγαθὸν
κρεῖττον ἢ καθ' αὐτά, ὃ ἐφίεται τῷ οἰκεῖν ἀγαθῷ. ἐκ οὗκοι
δὲ ἐδὲ περὶ τῶ ἐναντίου καλῶς λέγεσθαι. ἔ γάρ φασι, εἰ
ἡ λύπη κακὸν ἐστὶ, τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι· ἀντικεισθαι
γὰρ καὶ κακὸν κακῷ καὶ ἄμφο τῷ μηδετέρῳ, λέγοντες
ταῦτα ἔ κακῶς, ἔ μὴν ἐπὶ γε τῶν εἰρημένων ἀληθεύοντες.
ἀμφοῖν μὲν γὰρ ὄντων κακῶν καὶ φευκτὰ ἔδει ἄμφο εἶναι,
τῶν μηδετέρων δὲ μηδέτερον ἢ ὁμοίως· νῦν δὲ φαίνονται
τὴν μὲν φεύγοντες ὡς κακόν, τὴν δ' αἰρέμενοι ὡς ἀγαθόν·
ἔτω δὴ καὶ ἀντίκειται. ἔ μὴν ἐδ' εἰ μὴ τῶν ποιότητων ἐστὶν
ἡ ἡδονή, διὰ τῆς ἐδὲ τῶν ἀγαθῶν· ἐδὲ γὰρ αἱ τῆς ἀρετῆς
ἐνέργειαι ποιότητες εἰσιν, ἐδ' ἡ εὐδαιμονία. λέγουσι δὲ τὸ
μὲν ἀγαθὸν ὠρίσθαι, τὴν δ' ἡδονὴν ἀόριστον εἶναι, ὅτι δέχε-
ται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον. εἰ μὲν ἔν ἐκ τῶ ἡδεσθαι τῷτο
κρίνεται, καὶ περὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς,
καθ' ἃς ἐναργῶς φασὶ μᾶλλον καὶ ἥττον τὸς ποιεῖς ὑπάρ-
χειν κατὰ τὰς ἀρετάς, ἔσται τὸ αὐτό· δίκαιοι γὰρ εἰσι
μᾶλλον καὶ ἀνδρείοι, ἐστὶ δὲ καὶ δικαιοπραγεῖν καὶ σωφρο-
νεῖν μᾶλλον καὶ ἥττον. εἰ δ' ἐν ταῖς ἡδοναῖς, μή ποτ' οὐ
λέγουσι τὸ αἴτιον, ἂν ᾧσιν αἱ μὲν ἀμιγεῖς αἱ δὲ μικταί. τί
γὰρ κωλύει, καθάπερ ὑγίεια ὠρισμένη οὕσα δέχεται τὸ
μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον, ἔτω καὶ τὴν ἡδονήν; ἔ γὰρ ἡ αὐτὴ
συμμετρία ἐν πᾶσιν ἐστὶν, ἐδ' ἐν τῷ αὐτῷ μία τις ἀεί, ἀλλ'
ἀνιεμένη διαμένει ἕως τινός, καὶ διαφέρει τῷ μᾶλλον καὶ
ἥττον. τοιοῦτον δὴ καὶ τὸ περὶ τὴν ἡδονὴν ἐνδέχεται εἶναι.
τέλειόν τε τὰγαθὸν τιθέντες, τὰς δὲ κινήσεις καὶ τὰς γενέ-
σεις ἀτελεῖς, τὴν ἡδονὴν κίνησιν καὶ γένεσιν ἀποφαίνειν πει-
ρῶνται. ἔ καλῶς δ' εὐόκασι λέγειν ἐδ' εἶναι κίνησιν· πάση
γὰρ οἰκεῖον εἶναι δοκεῖ τάχος καὶ βραδυτής, καὶ εἰ μὴ
καθ' αὐτήν, οἷον τῇ τῆ κόσμος, πρὸς ἄλλο· τῇ δ' ἡδονῇ τῆ-
των ἐδὲτερον ὑπάρχει· ἡσθῆναι μὲν γὰρ ἐστὶ ταχέως ὥσπερ

ὀργισθῆναι, ἡδεσθαι δ' ἔ, ἐδὲ πρὸς ἕτερον, βαδίζειν δὲ καὶ
αὔξεσθαι καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. μεταβάλλειν μὲν ἔν ἐστὶ
τὴν ἡδονὴν ταχέως καὶ βραδέως ἔστιν, ἐνεργεῖν δὲ κατ' αὐτήν
ἐκ ἐστὶ ταχέως, λέγω δ' ἡδεσθαι. γένεσις τε πῶς ἂν εἴη;
δοκεῖ γὰρ ἐκ ἐκ τῶ τυχόντος τὸ τυχόν γίνεσθαι, ἀλλ' ἐξ
ἔ γίνεσθαι, εἰς τῷτο διαλύεσθαι. καὶ ἔ γένεσις ἡ ἡδονή, τῷτο
ἡ λύπη φθора. καὶ λέγουσι δὲ τὴν μὲν λύπην ἐνδεῖαν τοῦ
κατὰ φύσιν εἶναι, τὴν δ' ἡδονὴν ἀναπλήρωσιν. ταῦτα δὲ
σωματικά ἐστὶ τὰ πάθη. εἰ δὴ ἐστὶ τῷ κατὰ φύσιν ἀναπλή-
ρωσις ἡ ἡδονή, ἐν ᾧ ἀναπλήρωσις, τῷτ' ἂν καὶ ἡδοίτο· τὸ
σῶμα ἄρα· ἔ δοκεῖ δὲ· ἐδ' ἔστιν ἄρα ἀναπλήρωσις ἡ ἡδονή,
ἀλλὰ γινομένης μὲν ἀναπληρώσεως ἡδοίτ' ἂν τις, καὶ τε-
μνόμενος λυποῖτο. ἡ δόξα δ' αὕτη δοκεῖ γεγενῆσθαι ἐκ
τῶν περὶ τὴν τροφὴν λυπῶν καὶ ἡδονῶν· ἐνδεῖς γὰρ γινο-
μένους καὶ προλυπηθέντας ἡδεσθαι τῇ ἀναπληρώσει. τῷτο δ'
ἔ περὶ πάσας συμβαίνει τὰς ἡδονάς· ἄλυποι γὰρ εἰσιν αἱ
τε μαθηματικαὶ καὶ τῶν κατὰ τὰς αἰσθήσεις αἱ διὰ τῆς
ὀσφρήσεως, καὶ ἀκροάματα δὲ καὶ ὁράματα πολλὰ καὶ
μυῖμαι καὶ ἐλπίδες. τίνος ἔν αὗται γενέσεις ἔσονται; ἐδὲνός
γὰρ ἔνδεῖα γεγέννηται, ἔ γένεοιτ' ἂν ἀναπλήρωσις. πρὸς δὲ
τὸς προφέροντας τὰς ἐπονειδίσους τῶν ἡδονῶν λέγοι τις ἂν
ὅτι ἐκ ἐστὶ ταυθ' ἡδέα· ἔ γὰρ εἰ τοῖς κακῶς διακειμένοις
ἡδέα ἐστὶν, οἷητέον αὐτὰ καὶ ἡδέα εἶναι πλὴν τῷτοις, καθάπερ
ἐδὲ τὰ τοῖς κάμνοντιν ὑγιεινὰ ἢ γλυκεῖα ἢ πικρά, οὐδ' αὖ
λευκὰ τὰ φαινόμενα τοῖς ὀφθαλμοῖσιν. ἢ ἔτω λέγοιτ' ἂν,
ὅτι αἱ μὲν ἡδοναὶ αἰρεταί εἰπιν, ἔ μὴν ἀπὸ γε τέτων, ὥσπερ
καὶ τὸ πλετεῖν, προδόντι δ' ἔ, καὶ τὸ ὑγαίνειν, ἔ μὴν ὅτις
φαγόντι. ἢ τῷ εἶδει διαφέρουσιν αἱ ἡδοναί· ἔτεροι γὰρ αἱ
ἀπὸ τῶν καλῶν τῶν ἀπὸ τῶν αἰσχυρῶν, καὶ ἐκ ἐστὶν ἡσθῆναι
τὴν τῶ δικαίᾳ μὴ ὄντα δίκαιον ἐδὲ τὴν τῶ μυστικῷ μὴ ὄντα
μυστικόν, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐμφανίζειν δὲ δο-
κεῖ καὶ ὁ φίλος, ἕτερος ὢν τῷ κόλακος, οὐκ ἔσαν ἀγαθὸν
τὴν ἡδονὴν ἢ διαφόρος εἶδει· ὁ μὲν γὰρ πρὸς τὰγαθὸν ὁμι-
λεῖν δοκεῖ, ὁ δὲ πρὸς ἡδονὴν, καὶ τῷ μὲν ὀνειδίζεται, τὸν

1. ταῦτ' $K^b M^b$. || 2. ὠρέγεται $K^b M^b O^b$. || αὐτῆς L^b . || 3. καὶ om $K^b M^b O^b$. || 5. κρεῖσσον O^b . || ᾧ $M^b N^b$. || 8. καὶ post
γὰρ add L^b . || τὸ O^b . || μηδέτερον M^b , μηδετέρα N^b , μηδετέρα $K^b L^b O^b$. || λέγεσθαι K^b . || 9. ταῦτα δ' ἔ K^b . || 10. μὲν om $K^b M^b$. ||
ὄντων κακῶν $L^b M^b$. || ἡδὴ M^b . || 11. τῶν om M^b . || μηδέτερον] ἢ ἕτερον K^b . || 13. ἀντίκεινται M^b . || 14. ἢ om K^b . || 17. τὸ post
καὶ om L^b . || ἔν om O^b . || 20. κατὰ] καὶ κατὰ $L^b M^b O^b$. || ταυτὰ O^b , ταῦτα $K^b M^b$. || 21. καὶ σωφρονεῖν om L^b . || 22. ἐν om
 K^b . || 23. τί γὰρ κωλύεται O^b , καὶ τί κωλύεται K^b , τί κωλύει δὲ L^b . || 25. τὸ om O^b . || 27. ἀνιεμένη K^b . || 28. τοιοῦτο L^b . || τὸ
om L^b . || 29. τε] δὲ $L^b M^b O^b$. || 31. κινήσεις. πᾶσι K^b . || 33. τῇ τῇ] τὸ τῷ $L^b M^b O^b$. || 34. κινήσθαι L^b .

1. πρὸς ἕτερον] πρότερον K^b . || 3. καθ' αὐτήν O^b . || 4. ταχέως ἐκ ἐστὶ L^b . || 5. γενέσθαι K^b . || 7. εἶναι τοῦ κατὰ φύσιν L^b . || 10.
ἢ — ἀναπλήρωσις om M^b . || ᾧ] ᾧ ἢ L^b . || ἂν om K^b . || 11. ἐδ'] ἐκ L^b . || ἢ ἀναπλήρωσις ἡδονή $K^b M^b$. || 14. λύπην καὶ ἡδονήν K^b . ||
γινόμενος M^b . || 17. αἱ διὰ τῆς] καὶ δι' O^b . || 18. πολλὰ] πολλὰ δὲ $L^b M^b O^b$. || 20. ἐνδεῖαί γεγέννηται ἔ γένεοιτ' ἂν ἀναπληρώσεις L^b . ||
21. φέροντας M^b . || λέγοιτ' ἂν τις L^b . || 22. ἔ] ἐδὲ M^b . || 23. ἐστὶν] ταῦτ' ἐστὶν $L^b O^b$. || πλὴν] ἀπλῶς πλὴν $L^b N^b O^b$. || 24. πικρὰ ἢ
γλυκεῖα L^b . || 25. ἔτω] ἔτω δὴ L^b . || 26. ἀρεταί εἰσιν, ἔ μὴν αἱ ἀπὸ M^b . || 30. ἐδὲ] μηδὲ O^b . || 32. ὁ om K^b . || 33. ἢ] ἂν ἢ K^b .
ἢ — 34. ἡδονήν om M^b . || 34. τὸ $L^b O^b$. || τὸ O^b .

δ' ἐπαινεῖσιν ὡς πρὸς ἕτερα ὁμιλῶντα. ὁδεῖς τ' ἂν ἔλοιτο ζῆν παιδίε διάνοιαν ἔχων διὰ βίης, ἡδόμενος ἐφ' οἷς τὰ παιδία ὡς οἶον τε μάλισα, οὐδὲ χαίρειν ποιῶν τι τῶν αἰσχίστων, μηδέποτε μέλλων λυπηθῆναι. περὶ πολλά τε σπυρδὴν ποιή-
σαιμεθ' ἂν καὶ εἰ μηδεμίαν ἐπιφέρει ἡδονήν, οἷον ὁρᾶν, 5
μνημονεύειν, εἰδέναι, τὰς ἀρετὰς ἔχειν. εἰ δ' ἐξ ἀνάγκης
ἔπονται τούτοις ἡδοναί, οὐδὲν διαφέρει· ἐλοιόμεθα γὰρ ἂν
ταῦτα καὶ εἰ μὴ γίνοιτ' ἀπ' αὐτῶν ἡδονή. ὅτι μὲν ἔν οὐτε
τάχαθον ἡ ἡδονή ἕτε παῖσα αἰρετή, δῆλον ἔοικεν εἶναι, καὶ
ὅτι εἰσὶ τινες αἰρεταὶ καθ' αὐτὰς διαφέρειναι τῷ εἶδει ἢ ἀφ' 10
ᾧ. τὰ μὲν ἔν λεγόμενα περὶ τῆς ἡδονῆς καὶ λύπης ἰκα-
νῶς εἰρήσθω.

3 Τί δ' ἐστὶν ἡ ποῖον τι, καταφανέστερον γένοιτ' ἂν ἀπ' ἀρχῆς ἀναλαβοῦσιν. δοκεῖ γὰρ ἡ μὲν ὕρασις καθ' ὄντιον χρόνον τελεία εἶναι· ἡ γὰρ ἐξ ἑνδεῆς ὑδενός, ὃ εἰς ὕστερον 15
γενόμενον τελειώσει αὐτῆς τὸ εἶδος. τοιοῦτω δ' ἔοικε καὶ ἡ ἡδονή· ὅλον γὰρ τί ἐστι καὶ κατ' ὑδέναν χρόνον λάβοι τις ἂν ἡδονήν τῆς ἐπὶ πλείω χρόνον γινομένης τελειωθήσεται τὸ εἶδος. διόπερ ὑδὲ κίνησις ἐστίν· ἐν χρόνῳ γὰρ πᾶσα κίνησις καὶ τέλους τινός, οἷον ἡ οἰκοδομικὴ τελεία, ὅταν ποιήσῃ οὐ 20
ἐφίεται. ἡ ἐν ἅπαντι δὴ τῷ χρόνῳ ἡ τούτω. ἐν δὲ τοῖς μέρεσι τοῦ χρόνου πᾶσαι ἀτελεῖς, καὶ ἕτεροι τῷ εἶδει τῆς ὅλης καὶ ἀλλήλων· ἡ γὰρ τῶν λίθων σύνθεσις ἕτερα τῆς τῷ κίονος ραβδώσεως, καὶ αὐταὶ τῆς τῷ ναῦ ποιήσεως. καὶ ἡ μὲν τῷ ναῦ τελεία· ὑδενός γὰρ ἑνδεῆς πρὸς τὸ προκείμε- 25
νον· ἡ δὲ τῆς κρηπίδος καὶ τοῦ τριγλύφου ἀτελής· μέρους γὰρ ἑκατέρα. τῷ εἶδει ἔν διαφέρουσι, καὶ ἔκ ἑξιν ἐν ὅτῳ χρόνῳ λαβεῖν κίνησιν τελείαν τῷ εἶδει, ἀλλ' εἴπερ, ἐν τῷ ἅπαντι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ βαδίσεως καὶ τῶν λοιπῶν· εἰ γὰρ ἐξιν ἡ φορὰ κίνησις πόθεν ποῖ, καὶ ταύτης διαφοραὶ 30
κατ' εἶδη, πτήσις βαδίσις ἄλλισι καὶ τὰ τοιαῦτα. ἡ μόνον δ' ἔστω, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ βαδίσει· τὸ γὰρ πόθεν ποῖ οὐ ταυτὸν ἐν τῷ σπυρδίῳ καὶ ἐν τῷ μέρει, καὶ ἐν ἑτέρῳ μέρει καὶ ἑτέρῳ, οὐδὲ τὸ διεξιέναι τὴν γραμμὴν τήνδε κακείνην.

οὐ μόνον γὰρ γραμμὴν διαπορεύεται, ἀλλὰ καὶ ἐν τόπῳ οὔσαν, ἐν ἑτέρῳ δ' αὕτη ἐκείνης. δι' ἀκριβείας μὲν ἔν περὶ κινήσεως ἐν ἄλλοις εἴρηται, ἔοικε δ' οὐκ ἐν ἅπαντι χρόνῳ τελεία εἶναι, ἀλλ' αἱ πολλαὶ ἀτελεῖς καὶ διαφέρειναι τῷ εἶδει, εἴπερ τὸ πόθεν ποῖ εἰδοποιόν. τῆς ἡδονῆς δ' ἐν ὁτῳ χρόνῳ τελείον τὸ εἶδος. δῆλον ἔν ὡς ἕτεροι τ' ἂν εἶεν ἀλ-
λήλων, καὶ τῶν ὅλων τι καὶ τελείων ἡ ἡδονή. δόξειε δ' ἂν τῷτο καὶ ἐκ τῆς μὴ ἐνδέχασθαι κινεῖσθαι μὴ ἐν χρόνῳ, ἡδε-
σθαι δὲ· τὸ γὰρ ἐν τῷ νῦν ὅλον τι. ἐκ τῶτων δὲ δῆλον καὶ 5
ὅτι οὐ καλῶς λέγεται κίνησιν ἢ γένεσιν εἶναι τὴν ἡδονήν. οὐ γὰρ πάντων ταῦτα λέγεται, ἀλλὰ τῶν μεριστῶν καὶ μὴ ὅλων· οὐδὲ γὰρ ὁράσεως ἐστὶ γένεσις ὑδὲ σιγῆς ὑδὲ μονά-
δος, ὑδὲ τῶτων ὑδὲν κίνησις ὑδὲ γένεσις· ὑδὲ δὴ ἡδονῆς· ὅλον γὰρ τι. αἰσθήσεως δὲ πάσης πρὸς τὸ αἰσθητὸν ἐνεργούσης, 10
τελείως δὲ τῆς εὔ διακειμένης πρὸς τὸ κάλλιστον τῶν ὑπὸ τὴν αἴσθησιν· τοῖστον γὰρ μάλισ' εἶναι δοκεῖ ἡ τελεία ἐνέρ-
γεια· αὐτὴν δὲ λέγειν ἐνεργεῖν, ἡ ἐν ᾧ ἐστὶ, μὴδὲν διαφε-
ρέτω· καθ' ἑκαστον δὲ βελτίστη ἐστὶν ἡ ἐνέργεια τοῦ ἄριστα διακειμένου πρὸς τὸ κράτιστον τῶν ὑφ' αὐτήν. αὕτη δ' ἂν 15
τελειοτάτη εἴη καὶ ἡδίστη· κατὰ πᾶσαν γὰρ αἴσθησιν ἐστὶν ἡδονή, ὁμοίως δὲ καὶ διάνοιαν καὶ θεωρίαν, ἡδίστη δ' ἡ τε-
λειοτάτη, τελειοτάτη δ' ἡ τῆς εὔ ἔχοντος πρὸς τὸ σπυρδαί-
οιον τῶν ὑφ' αὐτήν. τελειοῖ δὲ τὴν ἐνέργειαν ἡ ἡδονή. οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἡ τε ἡδονὴ τελειοῖ καὶ τὸ αἰσθητὸν τε 20
καὶ ἡ αἴσθησις, σπυρδαῖα ὄντα, ὥσπερ οὐδ' ἡ ὑγίεια καὶ ὁ ἰατρὸς ὁμοίως αἰτιά ἐστὶ τῷ ὑγιαίνειν. καθ' ἐκάστην δ' αἴσθη-
σιν ὅτι γίνεταί ἡδονή, δῆλον· φαμὲν γὰρ ὁράματα καὶ ἀκρόματα εἶναι ἡδέα. δῆλον δὲ καὶ ὅτι μάλισα, ἐπειδὴν ἡ τε αἴσθησις ἢ κρατίζει καὶ πρὸς τοιοῦτον ἐνεργῇ· τοῖστων 30
δ' ὄντων τῆς τε αἰσθητῆς καὶ τῆς αἰσθανομένης, αἰεῖ ἔσαι ἡδονή ὑπάρχοντός γε τῆς ποιήσαντος καὶ τῆς πεισομένης. τελειοῖ δὲ τὴν ἐνέργειαν ἡ ἡδονὴ ἔχ ὡς ἡ ἔξις ἐνυπάρχουσα, ἀλλ' ὡς ἐπιγιγνόμενόν τι τέλος, οἷον τοῖς ἀκμαίοις ἡ ὥρα· ἔως ἂν οὖν τό τε νοητὸν ἢ αἰσθητὸν ἢ οἷον δεῖ καὶ τὸ κρῖνον ἢ

1. τ'] δ' *K^bM^bO^b*. || 5. ἐπιφέρει *O^b*. || 8. γένοιτ' *M^b*. || 9. ἀγαθὸν *K^bM^bO^b*. || 10. εἶδει ἢ ἀφ' ᾧ] ἢ δεῖ ἀφ' αὐτῶν *pr K^b*. || 11. ἰκανῶς *om K^b*. || 15. ἐς *L^bM^b*. || 16. γινόμενον *K^b*. || 17. ὅλον] τέλειον *K^bM^bO^b*. || τι γὰρ *K^b*. || καὶ κατ' — 1177 *b 24*. *εὐδαιμονία om N^b*. || 20. ἡ *om K^bM^b*. || οἰκοδομὴ *M^b*, οἰκοδομικὴ καὶ *K^b*. || 21. δὴ *om K^bO^b*. || ἢ] δὴ *O^b*, *om L^bM^b*. || 22. τοῦ χρόνου] καὶ τῷ χρόνῳ *K^b*. || 24. τῷ ante κίονος *om O^b*. || 25. γὰρ *om K^b*. || 28. κίνησιν τελείαν λαβεῖν *L^b*. || 29. παντί *L^bM^b*. || βαδίσειον *K^b*, τῶν βαδίσεων *M^b*. || 31. καὶ *om K^bM^b*. || 33. τὸ αὐτὸ *K^bM^bO^b*. || ἐν secundam *om L^b*. || 34. καὶ ἐν ἑτέρῳ *K^b*. καὶ ἑτέρῳ *post 33*. ἐν ἑτέρῳ *L^b*. || 34. κακείνος *M^b*.

1. γὰρ *om K^b*. || 3. κινήσεως καὶ ἐν *O^b*. || ἅπαντι τῷ χρόνῳ *M^b*. || 4. καὶ *om M^b*. || 5. ἐν *om K^b*. || 6. ἕτερα *K^b*. || τ' *om M^bO^b*. || εἴη *K^b*. || 7. ὅλων τι] ἄλλων τε *M^b*. || δόξει *K^b*. || 13. δὴ *om M^bO^b*. || 14. ἢ] δὲ καὶ *M^b*. || 16. αἰσθησιν κειμένων· τοῖστων *L^bO^b*. || 17. μὴ *K^bM^b*. || 18. ἐκάστην *M^b*. || 19. ὑπ' αὐτήν *K^b*. || 22. εὔ *om K^b*. || 25. ἡ utrumque *om M^bO^b*. || ὁ *om O^b*. || 26. ὁμοίως *om L^b*. || αἰτιά εἰσι *L^b*, ἐξιν αἰτία *M^b*. || καθ'] καὶ καθ' *O^b*. || 28. δὲ] γὰρ δὴ *L^b*. || 29. ᾧ] εἴη *L^bM^b*. || 31. γε τῷ] γε τῷ γε *L^b*. || πεισομένην *K^b*. || 32. ἡ *post* ὡς *om L^bM^b*. || 33. ἔως οὖν ἂν ποτε τὸ νοητὸν ἢ αἰσθητὸν εἴη οἷον δὲ τὸ *M^bO^b*, ἔως οὖν ἂν ἢ τὸ αἰσθητὸν ἢ νοητὸν ἢ οἷον δεῖ καὶ τὸ *L^b*.

θεωρῶν, ἔσαι ἐν τῇ ἐνέργειᾳ ἢ ἡδονῇ· ὁμοίων γὰρ ὄντων καὶ πρὸς ἀλλήλα τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων τοῦ τε παθητικοῦ καὶ τοῦ ποιητικοῦ ταῦτο πέφυκε γίνεσθαι. πῶς οὖν οὐδεὶς συνεχῶς ἡδεται; ἢ κάμνει; πάντα γὰρ τὰ ἀνθρώπεια ἀδυνατεῖ συνεχῶς ἐνεργεῖν. ἢ γίνεται ἔν ἐδ' ἡδονῇ· ἔπεται γὰρ 5 τῇ ἐνέργειᾳ. ἐνια δὲ τέρπει καινὰ ὄντα, ὕσπερ δὲ ἔχ ὁμοίως διὰ ταυτό· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον παρακέκληται ἢ διάνοια καὶ διατεταμένως περὶ αὐτὰ ἐνεργεῖ, ὥσπερ κατὰ τὴν ὄψιν οἱ ἐμβλέποντες, μετέπειτα δ' οὐ τοιαύτη ἢ ἐνέργεια ἀλλὰ παρημελημένη· διὸ καὶ ἡ ἡδονὴ ἀμαυρῆται. ὀρέγεσθαι δὲ 10 τῆς ἡδονῆς οἰθηθεὶς τις ἀν' ἀπαντας, ὅτε καὶ τῷ ζῆν ἀπαντες ἐφίενται· ἢ δὲ ζωὴ ἐνέργειά τις ἐστίν, καὶ ἕκαστος περὶ ταῦτα καὶ τέτοις ἐνεργεῖ ἢ καὶ μάλιστα ἀγαπᾷ, οἷον ὁ μὲν μουσικὸς τῇ ἀκοῇ περὶ τὰ μέλη, ὁ δὲ φιλομαθὴς τῇ διανοίᾳ περὶ τὰ θεωρήματα, ἔτω δὲ καὶ τῶν λοιπῶν ἕκαστος. ἢ δ' ἡδονὴ τε 15 λειοὶ τὰς ἐνεργείας, καὶ τὸ ζῆν δέ, ὃ ὀρέγονται. εὐλόγως ἔν καὶ τῆς ἡδονῆς ἐφίενται· τελειοὶ γὰρ ἕκαστω τὸ ζῆν, αἰρετὸν 5 ὄν. πότερον δὲ διὰ τὴν ἡδονὴν τὸ ζῆν αἰρέμεθα ἢ διὰ τὸ ζῆν τὴν ἡδονήν, ἀφείσθω ἐν τῷ παρόντι. συνεζευχθαι μὲν γὰρ ταῦτα φαίνεται καὶ χωρισμὸν ἔδεχεσθαι· ἀνευ τε γὰρ ἐνεργείας 20 γίνεται ἡδονή, πᾶσάν τε ἐνέργειαν τελειοὶ ἢ ἡδονή. ὅθεν δοκῶσι καὶ τῷ εἶδει διαφέρειν· τὰ γὰρ ἕτερα τῷ εἶδει ὕψ' ἐτέρων οἰόμεθα τελειῖσθαι. ἔτω γὰρ φαίνεται καὶ τὰ φυσικὰ καὶ τὰ ὑπὸ τέχνης, οἷον ζῶα καὶ δένδρα καὶ γραφὴ καὶ ἀγάλματα καὶ οἰκία καὶ σκεῦος. ὁμοίως δὲ καὶ τὰς ἐνεργείας τὰς δια- 25 φερούσας τῷ εἶδει ὑπὸ διαφερόντων εἶδει τελειοῦσθαι. διαφέρουσι δ' αἱ τῆς διανοίας τῶν κατὰ τὰς αἰσθήσεις καὶ αὐταὶ ἀλλήλων κατ' εἶδος· καὶ αἱ τελειοῦσαι δὴ ἡδοναί. φανείη δ' ἂν τῷτο καὶ ἐκ τῷ συνωκεῖσθαι τῶν ἡδονῶν ἐκάστην τῇ ἐνέργειᾳ ἢν τελειοί. συναυξεῖ γὰρ τὴν ἐνέργειαν ἢ 30 οἰκεία ἡδονή· μᾶλλον γὰρ ἕκαστος κρύνει καὶ ἐξακριβοῦσιν οἱ μετ' ἡδονῆς ἐνεργῶντες, οἷον γεωμετρικοὶ γίνονται οἱ χαίροντες τῷ γεωμετρεῖν, καὶ κατανοοῦσιν ἕκαστα μᾶλλον, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ φιλόμαθοι καὶ φιλοκοδόμοι καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος ἐπιδιδασκῶν εἰς τὸ οἰκεῖον ἔργον χαίροντες αὐτῷ. 35 συναυξοῦσι δὲ αἱ ἡδοναί, τὰ δὲ συναυξόντα οἰκεῖα. τοῖς

ἐτέροις δὲ τῷ εἶδει καὶ τὰ οἰκεῖα ἕτερα τῷ εἶδει. ἔτι δὲ μᾶλλον τῷτ' ἂν φανείη ἐκ τῷ τὰς ἀφ' ἐτέρων ἡδονὰς ἐμποδίσαι τὰς ἐνεργείας εἶναι· οἱ γὰρ φίλαυλοι ἀδυνατῶσι τοῖς λόγοις προσέχειν, εἰὰν κατακῆσθωσιν αὐλῶντος, μᾶλλον χαίροντες αὐλητικῇ τῆς παρῆς ἐνεργείας· ἢ κατὰ τὴν αὐλητικὴν ἔν ἡδονῇ τὴν περὶ τὸν λόγον ἐνέργειαν φθείρει. ὁμοίως δὲ τῷτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων συμβαίνει, ὅταν ἅμα περὶ δύο ἐνεργῇ· ἢ γὰρ ἡδίων τὴν ἐτέραν ἐκκρούει, καὶ πολὺ διαφέρει κατὰ τὴν ἡδονήν, μᾶλλον, ὥστε μὴδ' ἐνεργεῖν κατὰ τὴν ἐτέραν. διὸ χαίροντες ὁπωρῶν σφόδρα οὐ πάνυ δρῶμεν ἕτερον, καὶ ἄλλα ποιοῦμεν ἄλλοις ἡρέμα ἀρεσκόμενοι, καὶ ἐν τοῖς θεάτροις οἱ τραγηματίζοντες, ὅταν φαῦλοι οἱ ἀγωνιζόμενοι ὥσι, τότε μάλιστ' αὐτὸ δρῶσιν. ἐπεὶ δ' ἡ μὲν οἰκεία ἡδονὴ ἐξακριβοῖ τὰς ἐνεργείας καὶ χρονιωτέρας καὶ βελτίους ποιεῖ, αἱ δ' ἀλλότριαι λυμαίνονται, δῆλον ὡς πολὺ διεσῶσιν· σχεδὸν γὰρ αἱ ἀλλότριαι ἡδοναὶ ποιοῦσιν ὅπερ αἱ οἰκεῖαι λῦπαι· φθείρουσι γὰρ τὰς ἐνεργείας αἱ οἰκεῖαι λῦπαι, οἷον εἴ τῷ τὸ γράφειν ἀηδὲς καὶ ἐπίλυπον ἢ τὸ λογίζεσθαι· ὁ μὲν γὰρ ἔγραφε, ὁ δ' ἔλογίζετο, λυπηρὰς ἔσης τῆς ἐνεργείας. συμβαίνει δὴ περὶ τὰς ἐνεργείας τῶναντίον ἀπὸ τῶν οἰκεῶν ἡδονῶν τε καὶ λυπῶν· οἰκεῖαι δ' εἰσὶν αἱ ἐπὶ τῇ ἐνέργειᾳ καθ' αὐτὴν γινόμεναι. αἱ δ' ἀλλότριαι ἡδοναὶ εἰρηται ὅτι παραπλήσιόν τι τῇ λύπῃ ποιοῦσιν· φθείρουσι γὰρ, πλὴν οὐχ ὁμοίως. διαφερουσῶν δὲ τῶν ἐνεργειῶν ἐπεικεία καὶ φαυλότητι, καὶ τῶν μὲν αἰρετῶν ἔσῶν τῶν δὲ φευκτῶν τῶν δ' ὑδετέρων, ὁμοίως ἔχουσι καὶ αἱ ἡδοναί· καθ' ἐκάστην γὰρ ἐνέργειαν οἰκεία ἡδονὴ ἐστίν. ἢ μὲν οὖν τῇ σπουδαίᾳ οἰκεία ἐπεικὴς, ἢ δὲ τῇ φαυλῇ μοχθηρά· καὶ γὰρ αἱ ἐπιθυμῖαι τῶν μὲν καλῶν ἐπαινεταί, τῶν δ' αἰσχυρῶν ψεκταί. οἰκειότεραι δὲ ταῖς ἐνεργείαις αἱ ἐν αὐταῖς ἡδοναὶ τῶν ὀρέξεων· αἱ μὲν γὰρ διωρισμέναι εἰσὶ καὶ τοῖς χρόνοις καὶ τῇ φύσει, αἱ δὲ σύνεγγυς ταῖς ἐνεργείαις, καὶ ἀδιόριστοι οὕτως ὥς ἔχειν ἀμφισβήτησιν εἰ ταυτὸν ἐστὶν ἢ ἐνέργεια τῇ ἡδονῇ. οὐ μὴν ἔοικέ γε ἢ ἡδονὴ διάνοια εἶναι ἔδ' αἰσθησις· ἄτοπον γὰρ· ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ χωρίζεσθαι φαίνεται τις ταυτὸν. ὥσπερ ἔν αἱ ἐνεργεῖαι ἕτεραι, καὶ αἱ ἡδοναί. διαφέρει δὲ ἢ

3. ταύτη M^b . || 4. ἀδυνατεῖ om M^b . || 7. ταῦτα $L^b M^b$. || 8. περὶ τὰ αὐτὰ L^b . || 9. δὴ οὐ τοιαύτη ἐνέργεια K^b , δὲ οὐ γίνεται τοιαύτη ἢ ἐνέργεια L^b , δ' ἢ τοιαύτη ἐνέργεια οὐ γίνεται $M^b O^b$. || 13. α om M^b . || 21. γίνεται ἢ ἡδονή O^b . || τε] γὰρ M^b , τε γὰρ $K^b O^b$. || 24. ἀγαλμα K^b . || 25. τὰς post ἐνεργείας om $K^b M^b$. || 26. διαφόρων M^b . || 27. τὰς om M^b . || 28. αὐταὶ $L^b M^b O^b$. || 29. τῶν] δὴ τῶν M^b , δὲ τῶν O^b . || 31. μᾶλλον] μόνον K^b . || 34. καὶ om M^b . || οἱ om L^b . || φιλόκομοι H^a , φιλοδόκοι K^b , φιλόκομοι M^b . || καὶ om K^b . || ἄλλων μᾶλλον ἕκαστοι O^b . || 36. συναυξάνοντα O^b .

1. δ' ἐτέροις O^b . || 2. ταῦτ' L^b . || 3. φαῦλοι H^a . || 4. κατακῆσθωσιν $K^b M^b$. || 8. καὶ ἐὰν L^b . || 10. διορῶμεν $K^b O^b$, διορῶμεν τὸ M^b . || 11. ἀρεσκόμενοι οἷον καὶ $L^b O^b$. || 12. τραυματίζοντες $H^a M^b$. || 17. φθείρουσι — λῦπαι om $L^b M^b$. || 19. γὰρ om L^b . || 20. συμβαίνει — ἐνεργείας om L^b . || δὲ M^b . || τῆς K^b . || 22. εἰρηται $K^b M^b O^b$. || 26. αἱ om K^b . || 29. αἰσχυρῶν δὲ $K^b O^b$. || 34. ἢ om O^b . || 36. διαφέρει — 1176 α 2. ἡδοναὶ om M^b .

ὅλῃς ἀφ᾽ ἧς καθαριότητι, καὶ ἀκοή καὶ ὁσφρησις γεύσεως·
ὁμοίως δὲ διαφέρουσι καὶ αἱ ἡδοναί, καὶ τῶν αἱ περὶ τὴν
διάνοιαν, καὶ ἐκάτεραι ἀλλήλων. δοκεῖ δ' εἶναι ἐκάστῳ ζῳῳ
καὶ ἡδονὴ οἰκεία, ὥσπερ καὶ ἔργον· ἡ γὰρ κατὰ τὴν ἐνέ-
ργειαν. καὶ ἐφ' ἐκάστῳ δὲ θεωροῦντι τοῦτ' ἂν φανείη· ἕτερα 5
γὰρ ἵππες ἡδονὴ καὶ κυνός καὶ ἀνθρώπου, καθάπερ Ἡράκλει-
τός φησιν ὄνον σύρματ' ἂν ἐλέσθαι μᾶλλον ἢ χρυσόν· ἡδίων
γὰρ χρυσοῦ τροφὴ ὄνοις. αἱ μὲν οὖν τῶν ἐτέρων τῷ εἶδει
διαφέρουσιν εἶδει, τὰς δὲ τῶν αὐτῶν ἀδιαφόρος εὐλογον εἶναι.
διαλλάττουσι δ' οὐ μικρὸν ἐπὶ γε τῶν ἀνθρώπων· τὰ γὰρ 10
αὐτὰ τοὺς μὲν τέρπει τοὺς δὲ λυπεῖ, καὶ τοῖς μὲν λυπηρὰ
καὶ μισητὰ ἐστὶ τοῖς δὲ ἡδέα καὶ φιλητά. καὶ ἐπὶ γλυκύνων
δὲ τοῦτο συμβαίνει· οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ δοκεῖ τῷ πυρέττοντι
καὶ τῷ ὑγιαίνοντι, οὐδὲ θερμὸν εἶναι τῷ ἀσθενεῖ καὶ τῷ
εὐεκτικῷ. ὁμοίως δὲ τὸτο καὶ ἐφ' ἐτέρων συμβαίνει. δοκεῖ 15
δ' ἐν ἅπασιν τοῖς τοιούτοις εἶναι τὸ φαινόμενον τῷ σπυδαίῳ.
εἰ δὲ τὸτο καλῶς λέγεται, καθάπερ δοκεῖ, καὶ ἔστιν ἐκάστῳ
μέτρον ἡ ἀρετὴ καὶ ὁ ἀγαθός, ἡ τοιοῦτος, καὶ ἡδοναὶ εἶναι
ἂν αἱ τούτῳ φαινόμεναι καὶ ἡδέα οἷς οὗτος χαίρει. τὰ δὲ
τῷ δυσχερῇ εἰ τῷ φαίνεται ἡδέα, ἔδεν θυμασόν· πολ- 20
λαὶ γὰρ φθοραὶ καὶ λῦμαι ἀνθρώπων γίνονται· ἡδέα δ' ἐκ
ἔστιν, ἀλλὰ τέτοις καὶ ἔτω διακειμένοις. τὰς μὲν ἔν ὁμο-
λογημένως αἰσχροῦς δῆλον ὡς ἔ φατέον ἡδονὰς εἶναι, πλὴν
τοῖς διεφθαρμένοις· τῶν δ' ἐπιεικῶν εἶναι δοκῶν ποῖαν ἢ
τίνα φατέον τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι; ἢ ἐκ τῶν ἐνεργειῶν δῆλον; 25
ταύταις γὰρ ἔπονται αἱ ἡδοναί. εἴτ' ἔν μίᾳ ἐστὶν εἴτε πλείους
αἱ τῷ τελείῳ καὶ μακαρίῳ ἀνδρός, αἱ ταύτας τελειῶσαι ἡδο-
ναὶ κυρίως λέγοντ' ἂν ἀνθρώπῳ ἡδοναὶ εἶναι, αἱ δὲ λοιπαὶ
δευτέρως καὶ πολλοσῶς, ὥσπερ αἱ ἐνεργεῖαι.

6 Εἰρημένων δὲ τῶν περὶ τὰς ἀρετὰς τε καὶ φιλίας καὶ 30
ἡδονὰς, λοιπὸν περὶ εὐδαιμονίας τύπῳ διελθεῖν, ἐπειδὴ τέ-
λος αὐτὴν τίθεμεν τῶν ἀνθρώπων. ἀναλαβούσι δὲ τὰ προει-
ρημένα συντομώτερος ἂν εἴη ὁ λόγος. εἵπομεν δ' ὅτι οὐκ
ἔστιν ἔξις· καὶ γὰρ τῷ καθεύδοντι διὰ βίην ὑπάρχοντι ἂν, φυ-
τῶν ζῶντι βίον, καὶ τῷ δυσυχῶντι τὰ μέγιστα. εἰ δὲ ταῦτα 35

μὴ ἀρέσκει, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς ἐνέργειάν τινα θετέον, κα-
θάπερ ἐν τοῖς πρότερον εἰρηται, τῶν δ' ἐνεργειῶν αἱ μὲν εἰσὶν
ἀναγκαῖαι καὶ δι' ἕτερα αἰρεταί, αἱ δὲ καθ' αὐτάς, δῆλον
ὅτι τὴν εὐδαιμονίαν τῶν καθ' αὐτάς αἰρετῶν τινὰ θετέον καὶ
ἐ τῶν δι' ἄλλο· ἔδενος γὰρ ἐνδεῆς ἡ εὐδαιμονία ἀλλ' αὐτάρ-
κης. καθ' αὐτάς δ' εἰσὶν αἰρεταί, ἀφ' ὧν μηδὲν ἐπιζητεῖται
παρὰ τὴν ἐνέργειαν. τοιαῦται δ' εἶναι δοκῶσιν αἱ κατ' ἀρε-
τὴν πράξεις· τὰ γὰρ καλὰ καὶ σπυδαῖα πράττειν τῶν δι'
αὐτὰ αἰρετῶν. καὶ τῶν παιδιῶν δὲ αἱ ἡδεῖαι· οὐ γὰρ δι'
ἕτερα αὐτάς αἰρῶνται· βλάπτονται γὰρ ἀπ' αὐτῶν μᾶλλον
ἢ ὠφελοῦνται, ἀμελοῦντες τῶν σωμάτων καὶ τῆς κτήσεως.
καταφεύγουσι δ' ἐπὶ τὰς τοιαύτας διαγωγὰς τῶν εὐδαιμο-
νιζομένων οἱ πολλοί, διὸ παρὰ τοῖς τυράννοις εὐδοκίμοισιν
οἱ ἐν ταῖς τοιαύταις διαγωγαῖς εὐτράπελοι· ὧν γὰρ ἐφίεν-
ται, ἐν τέτοις παρέχουσι σφᾶς αὐτὸς ἡδεῖς· δέονται δὲ τοιού-
των. δοκεῖ μὲν ἔν εὐδαιμονικὰ ταῦτα εἶναι διὰ τὸ τῆς ἐν
δυναστείας ἐν τέτοις ἀποσχολάζειν, ἔδεν δὲ ἴσως σημεῖον
οἱ τοῖσδε εἰσιν· ἔ γὰρ ἐν τῷ δυναστεύειν ἡ ἀρετὴ ἔδ' ὁ νῦς,
ἀφ' ὧν αἱ σπουδαῖαι ἐνεργεῖαι· ἔδ' εἰ ἀγευστοὶ ἔτοι ὄντες
ἡδονῆς εἰλικρινῆς καὶ ἐλευθερίας ἐπὶ τὰς σωματικὰς κατα-
φεύγουσιν, διὰ τὸτο ταύτας οἰητέον αἰρετωτέρας εἶναι· καὶ
γὰρ οἱ παῖδες τὰ παρ' αὐτοῖς τιμώμενα κράτιστα οἶονται
εἶναι. εὐλογον δὲ, ὥσπερ παισὶ καὶ ἀνδράσιν ἕτερα φαί-
νεται τίμια, ἔτω καὶ φαύλοις καὶ ἐπιεικέσιν. καθάπερ ἔν
πολλάκις εἰρηται, καὶ τίμια καὶ ἡδέα ἐστὶ τὰ τῷ σπυδαίῳ
τοιαῦτα ὄντα· ἐκάστῳ δὲ ἡ κατὰ τὴν οἰκείαν ἔστιν αἰρετω-
τάτη ἐνέργεια, καὶ τῷ σπυδαίῳ δὲ ἡ κατὰ τὴν ἀρετήν. ἐκ
ἐν παιδιᾷ ἄρα ἡ εὐδαιμονία· καὶ γὰρ ἄτοπον τὸ τέλος εἶναι
παιδιάν, καὶ πραγματεῦσθαι καὶ κακοπαθεῖν τὸν βίον
ἅπαντα τοῦ παύειν χάριν. ἅπαντα γὰρ ὡς εἰπεῖν ἑτέρου
ἕνεκα αἰρήμεθα πλὴν τῆς εὐδαιμονίας· τέλος γὰρ αὕτη.
σπυδαῖον δὲ καὶ πονεῖν παιδιᾷς χάριν ἡλίθιον φαίνεται καὶ
λίαν παιδικόν· παύειν δ' ὅπως σπυδαῖον, κατ' Ἀνάχαρσιν,
ὀρθῶς ἔχειν δοκεῖ· ἀναπαύσει γὰρ εἰκεν ἡ παιδιὰ, ἀδυνα-
τῶντες δὲ συνεχῶς πονεῖν ἀναπαύσεως δέονται. ἔ δὲ τέλος

1. καὶ ἡ ἀκοή καὶ ἡ ὁσφρησις *L^b*. || 2. δὲ *K^bM^bO^b*. || αἱ post καὶ om *O^b*. || 3. εἶναι] εἶναι καὶ *O^b*. || 4. καὶ ante ἡδονὴ om. *L^b*. || γὰρ om *M^b*. || 7. ὄνου *H^a*, οἶον *M^b*, ὄνους *K^b*. || σίρματα *H^a*, ἄρματα *M^b*. || ἡδεῖον *K^b*. || 8. οὖν om *H^a*. || 10. διαλλάττουσι *K^bL^bO^b*. || δ' γὰρ *M^b*. || σμικρὸν *M^b*, σμικροῖς *K^b*. || τῶν om *M^b*. || 11. τέρπει — 1177 α 30. ἱκανῶς om *K^b*. || 12. νεμεσητά *M^b*. || ἐστὶ post 11. λυπηρὰ *L^b*. || 15. εὐεκτῷ *M^b*. || 17. δοκεῖ] καὶ δοκεῖ *M^b*. || καὶ ἐστὶ καὶ ἐκάστῳ *H^a*. || 18. ὁ om *H^aL^bM^bO^b*. || 19. τούτων *H^a*. || 20. τούτω om *O^b*. || 21. διαφορὰ *H^a*. || 22. καὶ τοῖς ἔτω *M^b*. || ὁμολογημένως *M^b*. || 23. εἶναι] ἡμῶν *M^b*. || 25. ἢ] ἡδονὴ ἢ *H^a*. || 30. τε om *L^b*. || 32. αὐτὴν ἀντιτίθεμεν τῶν ἀνθρώπων *M^b*. || δὲ *L^bO^b*. || 33. συντομώτερον *H^a*. || 34. φυτῷ *O^b*.

1. ἀρέσκουσι *M^b*. || 6. αἱ ἀρεταὶ ἐφ' ὧν μηδὲν ζητεῖται περὶ *H^a*. || 8. καλὰ καὶ om *L^b*. || 11. τῆς om *H^a*. || 15. τοιούτων] τέτων *L^b*. || 17. ἀποσχολάζειν *H^aL^bM^b*. || 18. ἔδ' ὁ] ὁ δὲ *H^aM^bO^b*. || 20. ἐλευθερίας *M^b*, ἐλευθερίας *H^a*. || 22. αὐτῶν *M^b*. || 23. ἄλογον *H^a*. || φαίνονται *L^b*. || 27. ἡ om *H^aL^bM^b*. || 28. τὸ om *H^aM^b*. || 33. παύειν δ' ὅπως] σπουδαῖον δ' ὡς *H^a*. || σπυδαῖον *L^b*, σπυ-
δαῖον *H^a*. || 35. δὲ] γὰρ *H^a*.

ἡ ἀνάπαυσις· γίνεται γὰρ ἕνεκα τῆς ἐνεργείας. δοκεῖ δ' ὁ
εὐδαιμόνων βίος κατ' ἀρετὴν εἶναι· οὗτος δὲ μετὰ σπουδῆς,
ἀλλ' ἐκ ἐν παιδιᾷ. βελτίω τε λέγομεν τὰ σπουδαῖα τῶν
γελοίων καὶ τῶν μετὰ παιδιᾶς, καὶ τῷ βελτίονος αἰεὶ καὶ
μορίου καὶ ἀνθρώπου σπουδαιοτέραν τὴν ἐνέργειαν· ἡ δὲ τοῦ
βελτίονος κρείττων καὶ εὐδαιμονικώτερα ἦδη. ἀπολαύσειε
τ' ἂν τῶν σωματικῶν ἡδονῶν ὁ τυχεὺς καὶ ἀνδράποδον ἔχ
ῆσσαν τῷ ἀρίστῳ· εὐδαιμονίας δ' ἔδει ἀνδραπόδω μεταδίδω-
σιν, εἰ μὴ καὶ βίῳ· ἔστι γὰρ ἐν ταῖς τοιαύταις διαγωγαῖς ἡ
εὐδαιμονία, ἀλλ' ἐν ταῖς κατ' ἀρετὴν ἐνεργείαις, καθάπερ
καὶ πρότερον εἴρηται.

7 Εἰ δ' ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία κατ' ἀρετὴν ἐνέργεια, εὐλογον
κατὰ τὴν κρατίστην· αὕτη δ' ἂν εἴη τῷ ἀρίστῳ. εἴτε δὴ νοῦς
τῷτο εἴτε ἄλλο τι, ὃ δὴ κατὰ φύσιν δοκεῖ ἄρχειν καὶ ἡγεῖ-
σθαι καὶ ἔννοιαν ἔχειν περὶ καλῶν καὶ θείων, εἴτε θεῖον ὃν
καὶ αὐτὸ εἴτε τῶν ἐν ἡμῖν τὸ θειότατον, ἡ τούτου ἐνέργεια
κατὰ τὴν οἰκείαν ἀρετὴν εἴη ἂν ἡ τελεία εὐδαιμονία. ὅτι
δ' ἐστὶ θεωρητικὴ, εἴρηται. ὁμολογούμενον δὲ τῷτ' ἂν δόξειεν
εἶναι καὶ ταῖς πρότερον καὶ τῷ ἀληθεῖ. κρατίστη τε γὰρ
αὕτη ἐστὶν ἡ ἐνέργεια· καὶ γὰρ ὁ νῦν τῶν ἐν ἡμῖν, καὶ τῶν
γνωστῶν, περὶ αὐτοῦ ὁ νῦν. ἔτι δὲ συνεχесάτη· θεωρεῖν τε γὰρ
δυνάμεθα συνεχῶς μᾶλλον ἢ πράττειν ὅτιν, οἴομεθ' αὖτε
δεῖν ἡδονὴν παραμεμῖχθαι τῇ εὐδαιμονίᾳ, ἡδίστη δὲ τῶν
κατ' ἀρετὴν ἐνεργειῶν ἡ κατὰ τὴν σοφίαν ὁμολογουμένως
ἐστίν· δοκεῖ γὰρ ἡ φιλοσοφία θαυμαστὰς ἡδονὰς ἔχειν κα-
θαριότητι καὶ τῷ βεβαίῳ, εὐλογον δὲ τοῖς εἰδόσι τῶν ζη-
τῶντων ἡδῶν τὴν διαγωγὴν εἶναι. ἡ τε λεγομένη αὐτάρκεια
περὶ τὴν θεωρητικὴν μάλιστα ἂν εἴη· τῶν μὲν γὰρ πρὸς τὸ
ζῆν ἀναγκαίων καὶ σοφὸς καὶ δίκαιος καὶ οἱ λοιποὶ δεόνται,
τοῖς δὲ τοιούτοις ἱκανῶς κεχορηγημένων ὁ μὲν δίκαιος δεῖται
πρὸς ἑς δικαιοπραγήσει καὶ μεθ' ὧν, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ σώ-
φρων καὶ ὁ ἀνδρεῖος καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος, ὁ δὲ σοφὸς
καὶ καθ' αὐτὸν ὧν δύναται θεωρεῖν, καὶ ὅσῳ ἂν σοφώτερος
ἢ μᾶλλον· βέλτιον δ' ἴσως συνεργούς ἔχων, ἀλλ' ὅμως

αὐταρκέστατος. δοῖται τ' ἂν αὕτη μόνῃ δι' αὐτὴν ἀγαπᾶ-
σθαι· ἔδεν γὰρ ἀπ' αὐτῆς γίνεται παρὰ τὸ θεωρῆσαι, ἀπὸ
δὲ τῶν πρακτικῶν ἢ πλεῖον ἢ ἑλάττω περιποιέμεθα παρὰ τὴν
πρᾶξιν. δοκεῖ τε ἡ εὐδαιμονία ἐν τῇ σχολῇ εἶναι· ἀσχο-
λύμεθα γὰρ ἵνα σχολάζωμεν, καὶ πολεμῶμεν ἵν' εἰρήνην
ἄγωμεν. τῶν μὲν ὅν πρακτικῶν ἀρετῶν ἐν τοῖς πολιτικοῖς
ἢ ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἡ ἐνέργεια· αἱ δὲ περὶ ταῦτα πράξεις
δοκοῦσιν ἀσχοιοὶ εἶναι, αἱ μὲν πολεμικαὶ καὶ παντελῶς·
ἔδει γὰρ αἰρεῖται τὸ πολεμεῖν τῷ πολεμεῖν ἕνεκα, ἔδεν πα-
ρασκευάζει πόλεμον· δοῖται γὰρ ἂν παντελῶς μισοφόνος
εἶναι, εἰ τὸς φίλους πολεμίους ποιοίτο, ἵνα μάχαι καὶ
φόνου γίνοντο. ἐστὶ δὲ καὶ ἡ τῷ πολιτικῷ ἀσχοιοι, καὶ
παρ' αὐτὸ τὸ πολιτεύεσθαι περιποιημένη δύνασις καὶ τι-
μὰς ἢ τὴν γε εὐδαιμονίαν αὐτῷ καὶ τοῖς πολίταις, ἑτέραν
ἦσαν τῆς πολιτικῆς, ἣν καὶ ζητῶμεν ἡδονὴν ὡς ἑτέραν ἦσαν.
εἰ δὴ τῶν μὲν κατὰ τὰς ἀρετὰς πράξεων αἱ πολιτικαὶ καὶ
πολεμικαὶ κάλλει καὶ μεγέθει προέχουσιν, αὗται δ' ἀσχο-
ιοι καὶ τέλος τινὸς ἐφίενται καὶ ἔστι αὐτὰς αἰρεταὶ εἰσιν,
ἡ δὲ τῷ νῦν ἐνέργεια σπουδῇ τε διαφέρειν δοκεῖ θεωρητικῇ ἦσαν,
καὶ παρ' αὐτὴν οὐδενὸς ἐφίεσθαι τέλους, ἔχειν τε ἡδονὴν
οἰκείαν, αὕτη δὲ συναυξεῖ τὴν ἐνέργειαν, καὶ τὸ αὐτάρκες
δὴ καὶ σχολαστικὸν καὶ αὐρυτον ὡς ἀνθρώπῳ, καὶ ὅσα
ἄλλα τῷ μακαρίῳ ἀπονέμεται, κατὰ ταύτην τὴν ἐνέργειαν
φαίνεται ὄντα. ἡ τελεία δὴ εὐδαιμονία αὕτη ἂν εἴη ἀν-
θρώπῳ, λαβῆσα μῆκος βίης τέλειον· ἔδεν γὰρ ἀτελὲς ἐστὶ
τῶν τῆς εὐδαιμονίας. ὁ δὲ τοῖστος ἂν εἴη βίος κρείττων ἢ
κατ' ἀνθρώπον· ἔστι γὰρ ἡ ἀνθρωπὸς ἐστὶν ἔτω βιάσεται, ἀλλ'
ἢ θεῖον τι ἐν αὐτῷ ὑπάρχει· ὅσῳ δὲ διαφέρει τῷτο τῷ συν-
θέτῳ, τοσούτῳ καὶ ἡ ἐνέργεια τῆς κατὰ τὴν ἄλλην ἀρετὴν.
εἰ δὴ θεῖον ὁ νῦν πρὸς τὸν ἀνθρώπον, καὶ ὁ κατὰ τῷτον βίος
θεῖος πρὸς τὸν ἀνθρώπινον βίον. ἔστι γὰρ κατὰ τὸς παραι-
νῶντας ἀνθρώπινα φρονεῖν ἀνθρώπον ὄντα ἔδεν θνητὰ τὸν θνη-
τόν, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται ἀθανατίζειν καὶ πάντα ποιεῖν
πρὸς τὸ ζῆν κατὰ τὸ κράτιστον τῶν ἐν αὐτῷ· εἰ γὰρ καὶ

1. ἕνεκα *M*^b. || 3. ἀλλ' om *M*^b. || παιδιᾷ] σπουδῇ *H*^a. || δὲ *H*^a. || 4. τῶν add *L*^b. || καὶ post αἰεὶ om *H*^a. || 5. σπουδαιοτέρη *M*^b, σπουδαιοτάτην *L*^b. || 8. εὐδαιμονίαν *H*^a*M*^b. || 9. ἔδει *M*^b. || 13. κρατίστην ζῶν. αὕτη *H*^a. || νοῦς εἴη τῷτο *H*^a. || 14. ὃ δοκεῖ κατὰ φύσιν *H*^a. || 15. περὶ] καὶ περὶ *M*^b. || 18. δὲ om *M*^b. || τῷτο δόξειεν ἂν καὶ *H*^a. || 19. τε om *H*^a*M*^b*O*^b. || 21. ἐξ *M*^b. || 24. τὴν om *H*^a. || 25. θαυμαστὴν ἡδονὴν *M*^b. || καθαριότητι *L*^b*O*^b, καθαριότητι *M*^b. || 26. τε *L*^b. || 27. ἀγωγὴν *L*^b. || 30. τῶν δὲ τοιούτων *L*^b. || κεχορηγημένοις *H*^a*M*^b. || 33. καὶ om *M*^b. || ἐκτενὲς *L*^b. || 34. ἢ μᾶλλον] εἴη *O*^b. || ἔχειν *M*^b.

1. δόξειε δ' *L*^b*M*^b*O*^b. || 3. πρακτικῶν *K*^b. || περιποιέμεθα *M*^b. || περὶ *L*^b*M*^b. || 5. σπουδάζωμεν *M*^b. || 6. πρακτικῶν *M*^b. || 7. ἡ ἐν τοῖς πολεμικοῖς om *M*^b, ἐν om *L*^b. || αἱ ἐνεργεῖαι *L*^b. || 9. γὰρ ποιεῖν αἰρεῖται τῷ *M*^b. || παρασκευάζειν *L*^b*M*^b. || 12. γίνονται *K*^b*O*^b, γίνονται *M*^b. || 15. καὶ om *L*^b. || 17. ἀσχοιοικαὶ τέλους *K*^b. || 18. εἰσιν αἰρεταὶ *L*^b. || 20. ἔχειν τε] καὶ ἔχειν τὴν *K*^b. || τε] τε καὶ *M*^b. || 21. οἰκείαν] τελείαν οἰκείαν *K*^b*M*^b, τελείως οἰκείαν *O*^b. || αὕτη *K*^b. || 22. δὲ *M*^b*O*^b. || καὶ τὸ σχολαστικὸν *O*^b. || ἀνθρώπινον *L*^b *O*^b. || 23. κατὰ] τὰ κατὰ *K*^b*M*^b. || ἐνέργειαν — 24. ἀνθρώπῳ om *M*^b. || 24. ἀνθρώπῳ *K*^b. || 25. λαβῆσαν *M*^b. || τέλειον βίῳ *O*^b. || 26. εἴη ἂν κρείττων βίος *L*^b. || 28. ὅσον et 29. τοσούτῳ *K*^b. || 31. χρὴ δὲ ἔ *L*^b*O*^b. || 33. ἀθανατίζειν *N*^b, ἀποθανατίζειν *L*^b. || ἅπαντα *L*^b.

ἔ μὴ οἰητέον γε πολλῶν καὶ μεγάλων δεήσεσθαι τὸν εὐδαι-
μονήσοντα, εἰ μὴ ἐνδέχεται ἄνευ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν μα-
κάριον εἶναι· ἔ γὰρ ἐν τῇ ὑπερβολῇ τὸ αὐτάρκες ἐδ' ἡ πρᾶ-
ξις, δυνατόν δὲ καὶ μὴ ἄρχοντα γῆς καὶ θαλάττης πράτ-
τειν τὰ καλὰ· καὶ γὰρ ἀπὸ μετρίων δύναται ἂν τις πράττειν
κατὰ τὴν ἀρετὴν. τῷτο δ' ἔστιν ἰδεῖν ἐναργῶς· οἱ γὰρ ἰδιῶ-
ται τῶν δυναστῶν οὐκ ἦντον δοκᾶσι τὰ ἐπιεικῆ πράττειν,
ἀλλὰ καὶ μᾶλλον. ἱκανὸν δὲ τοσαῦθ' ὑπάρχειν· ἔσαι γὰρ
ὁ βίος εὐδαιμῶν τῷ κατὰ τὴν ἀρετὴν ἐνεργῶντος. καὶ Σόλων
δὲ τὸς εὐδαιμόνας ἴσως ἀπεφάνετο καλῶς, εἰπὼν μετρίως
τοῖς ἐκτὸς κεχορηγημένους, πεπραγότας δὲ τὰ κάλλισθ', ὡς
ᾤετο, καὶ βεβιωκότας σωφρόνως· ἐνδέχεται γὰρ μέτρια
κεκτημένους πράττειν ἂν δεῖ. ἔοικε δὲ καὶ Ἀναξαγόρας οὐ
πλῆσιον ἐδὲ δυναστὴν ὑπολαβεῖν τὸν εὐδαιμόνα, εἰπὼν ὅτι
ἐκ ἂν θαυμάσειεν εἰ τις ἄτοπος φανείη τοῖς πολλοῖς· ἔτι
γὰρ κρίνουν τοῖς ἐκτὸς, τῶν αἰσθανόμενοι μόνον. συμφω-
νεῖν δὴ τοῖς λόγοις ἐοίκασιν αἱ τῶν σοφῶν δοξαί. πίστιν
μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα ἔχει τινα, τὸ δ' ἀληθὲς ἐν τοῖς
πρακτοῖς ἐκ τῶν ἔργων καὶ τῷ βίῳ κρίνεται· ἐν τέτοις γὰρ
τὸ κύριον. σκοπεῖν δὴ τὰ προειρημένα χρὴ ἐπὶ τὰ ἔργα
καὶ τὸν βίον ἐπιφέροντας, καὶ συναδόντων μὲν τοῖς ἔργοις
ἀποδεκτέον, διαφωνόντων δὲ λόγους ὑποληπτέον. ὁ δὲ κατὰ
τῶν ἐνεργῶν καὶ τῷτον θεραπεύων καὶ διακείμενος ἄρις καὶ
θεοφιλέστατος ἔοικεν εἶναι· εἰ γὰρ τις ἐπιμέλεια τῶν ἀν-
θρώπων ὑπὸ θεῶν γίνεται, ὥσπερ δοκεῖ, καὶ εἴη ἂν εὐλο-
γον χαίρειν τε αὐτὸς τῷ ἀρίστῳ καὶ τῷ συγγενεσάτῳ (τῷτο
δ' ἂν εἴη ὁ νῆς) καὶ τὸς ἀγαπῶντας μάλιστα τῷτο καὶ τι-
μῶντας ἀντευποιεῖν ὡς τῶν φίλων αὐτοῖς ἐπιμελουμένους
καὶ ὁρθῶς τε καὶ καλῶς πράττοντας. ὅτι δὲ πάντα ταῦτα
τῷ σοφῷ μάλιστα ὑπάρχει, ἐκ ἀδηλον. θεοφιλέστατος ἄρα.
τὸν αὐτὸν δ' εἰκὸς καὶ εὐδαιμονεσάτον· ὥστε καὶ ἔτι εἴη
ὁ σοφὸς μάλισ' εὐδαιμῶν.

Ἄρ' ἔν ἐι περὶ τῶν καὶ τῶν ἀρετῶν, ἔτι δὲ καὶ φι-
λίας καὶ ἡδονῆς ἱκανῶς εἴρηται τοῖς τύποις, τέλος ἔχειν
οἰητέον τὴν προαίρεσιν, ἡ καθάπερ λέγεται, ἐκ ἔστιν ἐν τοῖς

πρακτοῖς τέλος τὸ θεωρῆσθαι ἕκαστα καὶ γινῶναι, ἀλλὰ
μᾶλλον τὸ πράττειν αὐτά; ἐδὲ δὴ περὶ ἀρετῆς ἱκανὸν τὸ
εἰδέναι, ἀλλ' ἔχειν καὶ χρῆσθαι πειρατέον, ἢ εἰ πως ἄλλως
ἀγαθὸν γινόμεθα. εἰ μὲν ἔν ἦσαν οἱ λόγοι αὐτάρκεις πρὸς
τὸ ποιῆσαι ἐπιεικεῖς, πολλὰς ἂν μισθὸς καὶ μεγάλους δι-
καίως ἔφερον κατὰ τὸν Θεόγγιν, καὶ ἔδει ἂν τέτλες πορίσα-
σθαι· νῦν δὲ φαίνονται προτρέψασθαι μὲν καὶ παρορμησθαι
τῶν νέων τοὺς ἐλευθερίους ἰσχύειν, ἥθός τ' εὐγενὲς καὶ ὡς
ἀληθῶς φιλόκαλον ποιῆσαι ἂν κατοκώχμιον ἐκ τῆς ἀρετῆς,
τὸς δὲ πολλὰς ἀδυνατεῖν πρὸς καλοκαγαθίαν προτρέψασθαι·
ἔ γὰρ πεφύκασιν αἰδοῖ πειθαρχεῖν ἀλλὰ φόβῳ, ἐδ' ἀπέ-
χεσθαι τῶν φαύλων διὰ τὸ αἰσχροὺν ἀλλὰ διὰ τὰς τιμω-
ρίας· πάθει γὰρ ζῶντες τὰς οἰκείας ἡδονὰς διώκουσι καὶ
δι' ὧν αὐταὶ ἔσονται, φεύγουσι δὲ τὰς ἀντικειμένας λύπας,
τῷ δὲ καλῷ καὶ ὡς ἀληθῶς ἡδέος ἐδ' ἔννοιαν ἔχουσιν, ἀγνε-
σοὶ ὄντες. τὸς δὴ τοῖς τῶν τίς ἂν λόγος μεταρρυθμίσει; οὐ
γὰρ οἷον τε ἢ ἔραδιον τὰ ἐκ παλαιῶ τοῖς ἥθεσι κατελιη-
μένα λόγῳ μετασῆσαι. ἀγαπῆτον δ' ἴσως ἐστὶν ἐι πάντων
ὑπαρχόντων, δι' ὧν ἐπιεικεῖς δοκῶμεν γίνεσθαι, μεταλάβοι-
μεν τῆς ἀρετῆς. γίνεσθαι δ' ἀγαθὸς οἶνται οἱ μὲν φύσει,
οἱ δ' ἔθει, οἱ δὲ διδασχῇ. τὸ μὲν ἔν τῆς φύσεως δῆλον ὡς
ἐκ ἐφ' ἡμῖν ὑπάρχει, ἀλλὰ διὰ τινος θείας αἰτίας τοῖς ὡς
ἀληθῶς εὐτυχέστιν ὑπάρχει· ὁ δὲ λόγος καὶ ἡ διδασχὴ μή
ποτ' ἐκ ἐν ἅπασιν ἰσχύει, ἀλλὰ δὲ προδιειργάσθαι τοῖς
ἔθεσι τὴν τῷ ἀκροατοῦ ψυχῇ πρὸς τὸ καλῶς χαίρειν καὶ
μισεῖν, ὥσπερ γῆν τὴν θρέψουσιν τὸ σπέρμα. ἔ γὰρ ἂν
ἀκόνσειε λόγου ἀποτρέποντες οὐδ' αὖ συνεῖη ὁ κατὰ πάθος
ζῶν· τὸν δ' ἔτι εἰς ἔχοντα πῶς οἷον τε μεταπειταί; ὅλως τ'
ἔ δοκεῖ λόγῳ ὑπείκειν τὸ πάθος ἀλλὰ βίᾳ. δεῖ δὴ τὸ ἥθος
προϋπάρχειν πως οἰκεῖν τῆς ἀρετῆς, ζέργον τὸ καλὸν καὶ
δυσχεραῖνον τὸ αἰσχροὺν. ἐκ νέου δ' ἀγωγῆς ὁρθῆς τυχεῖν
πρὸς ἀρετὴν χαλεπὸν μὴ ὑπὸ τοιούτοις τραφέντα νόμοις· τὸ
γὰρ σωφρόνως καὶ καρτερικῶς ζῆν οὐχ ἡδὺ τοῖς πολλοῖς,
ἄλλως τε καὶ νέοις. διὸ νόμοις δεῖ τετάχθαι τὴν τροφὴν
καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα· ἐκ ἔσαι γὰρ λυπηρὰ συνήθη γινώ-

1. εὐδαιμονήσαντα M^b . || 3. ἐ] ἐδὲ M^b . || ἡ πρᾶξις L^b , ἡ κρίσις ἐδ' αἱ πράξεις $M^b O^b$. || 4. ἄρχοντας L^b O^b . || θαλάσσης $L^b M^b$. || 6. κατὰ] τὰ κατὰ $M^b O^b$. || 7. δυνατῶν M^b . || 8. ἐσι M^b . || 9. κατ' ἀρετὴν M^b . || 11. κεχορηγημένους K^b . || τὰ et ὡς om K^b . || 16. μέγαν $L^b M^b$. || 17. δὲ O^b . || 18. τὰ om K^b . || 19. πρακτικοῖς $K^b M^b O^b$. || 20. σκοπεῖν δὲ L^b $M^b O^b$, δὴ σκοπεῖν K^b . || 21. φέροντας $K^b M^b$. || 24. εἶναι om $K^b M^b O^b$. || ἀνθρώπων K^b . || 26. τῷ post καὶ om $K^b O^b$. || 27. post τῷτο M^b ἦγον τὸ χαίρειν τῷ ἀρίστῳ καὶ συγγενεσάτῳ. || 29. καὶ ante ἐρβῶς om M^b . || ταῦτα πάντα $L^b M^b$. || 30. θεοφιλέστατον M^b . || 31. δ' om $K^b M^b O^b$. || 33. περὶ] περὶ τε $L^b O^b$. || καὶ post δὲ om $K^b O^b$.

4. γινόμεθα K^b . || 5. μεγάλους om K^b . || 6. θεόγγιν K^b . || 7. προτρέψαι $L^b N^b$. || 8. ἴσχειν K^b . || δ' M^b . || 9. κατακώχμιον $L^b M^b O^b$. || ἀρετῆς οὐ, τὸς M^b . || 15. ἐννοίας $L^b O^b$. || 16. μεταρρυθμίση M^b . || 20. ἀγαθὸν M^b . || 22. τινος $L^b O^b$. || ὡς om K^b . || 24. ἰσχύει $K^b L^b$, ἐπισχύη $M^b O^b$. || δέει L^b , δεῖ M^b . || προδιειργάσασθαι M^b . || 25. ἥθεσι L^b . || 26. θρέψασαν M^b . || 27. λόγον M^b . || ἂν $L^b O^b$. || συνήη L^b , συνήσιν M^b . || 35. γινόμενα O^b .

μενα. ἔχ' ἱκανὸν δ' ἴσως νέας ὄντας τροφῆς καὶ ἐπιμελείας
 τυχεῖν ὀρθῆς, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἀνδρωθέντας δεῖ ἐπιτηδεύειν
 αὐτὰ καὶ ἐθίζεσθαι, καὶ περὶ ταῦτα δεοίμεθ' ἂν νόμων,
 καὶ ὅλως δὴ περὶ πάντα τὸν βίον· οἱ γὰρ πολλοὶ ἀνάγκη
 μᾶλλον ἢ λόγῳ πειθαρχῶσι καὶ ζημίαις ἢ τῷ καλῷ. διόπερ
 οἶονταί τινες τὸ νομοθετῆντας δεῖν μὲν παρακαλεῖν ἐπὶ τὴν
 ἀρετὴν καὶ προτρέπεσθαι τῷ καλῷ χάριν, ὡς ὑπακυσσομένων
 τῶν ἐπεικῶς τοῖς ἔθεσι προηγμένων, ἀπειθεῖσι δὲ καὶ ἀφυσ-
 ζέροις ὅτι κολάσεις τε καὶ τιμωρίας ἐπιτιθέναι, τὸ δ' ἀνιά-
 τως ὅλως ἐξορίζει· τὸν μὲν γὰρ ἐπεικῇ καὶ πρὸς τὸ καλὸν
 ζῶντα τῷ λόγῳ πειθαρχήσει, τὸν δὲ φαῦλον ἡδονῆς ὀρε-
 γόμενον λύπῃ κολάζεσθαι ὥσπερ ὑποζύγιον. διὸ καὶ φασὶ
 δεῖν τοιαύτας γίνεσθαι τὰς λύπας αἱ μάλιστα ἐναντινύνται
 ταῖς ἀγαπωμέναις ἡδοναῖς. εἰ δ' ἔν, καθάπερ εἴρηται, τὸν
 ἐσόμενον ἀγαθὸν τραφῆναι καλῶς δεῖ καὶ ἐθισθῆναι, εἴθ'
 ὅτως ἐν ἐπιτηδεύμασιν ἐπεικέσι ζῆν καὶ μήτ' ἀκοντα μήτ'
 ἐκόντα πράττειν τὰ φαῦλα, ταῦτα δὲ γίγνεται ἂν βιωμέ-
 νοις κατὰ τινα νῦν καὶ τάξιν ὀρθήν, ἔχουσιν ἰσχύον. ἡ μὲν
 ἔν πατρικὴ πρόσταξις ἔκ ἔχει τὸ ἰσχυρὸν ἐδὲ τὸ ἀναγκαῖον,
 ἐδὲ δὴ ὅλως ἡ ἐνός ἀνδρός, μὴ βασιλέως ὄντος ἢ τινος τοιοῦ-
 του· ὁ δὲ νόμος ἀναγκαστικὴν ἔχει δύναμιν, λόγος ὢν ἀπὸ
 τινος φρονήσεως καὶ νῦν. καὶ τῶν μὲν ἀνθρώπων ἐχθαίρουσι
 τὸς ἐναντικείμενους ταῖς ὁρμαῖς, καὶ ὀρθῶς αὐτὸ δρῶσιν· ὁ δὲ
 νόμος ἔκ ἔστιν ἐπαχθῆς τάττων τὸ ἐπεικέες. ἐν μόνῃ δὲ τῇ
 Λακεδαιμονίῳ πόλει μετ' ὀλίγων ὁ νομοθέτης ἐπιμέλειαν
 δοκεῖ πεποιῆσθαι τροφῆς τε καὶ ἐπιτηδευμάτων· ἐν δὲ ταῖς
 πλείσταις τῶν πόλεων ἐξημέληται περὶ τῶν τοιούτων, καὶ ζῆ
 ἕκαστος ὡς βύλεται, κυκλωπικῶς θεμιστεύων παῖδων ἡδ'
 ἀλόχῃ. κράτιστον μὲν ἔν τὸ γίγνεσθαι κοινὴν ἐπιμέλειαν καὶ
 ὀρθήν καὶ δρᾶν αὐτὸ δύνασθαι· κοινῇ δ' ἐξαμελουμένων
 ἕκαστῳ δόξειεν ἂν προσήκειν τοῖς σφετέροις τέκνοις καὶ φί-
 λοις εἰς ἀρετὴν συμβάλλεσθαι, ἢ προαιρεῖσθαι γε. μάλιστα
 δ' ἂν τῷτο δύνασθαι δόξειεν ἐκ τῶν εἰρημένων νομοθετικὸς
 γενόμενος· αἱ μὲν γὰρ κοιναὶ ἐπιμέλειαι δῆλον ὅτι διὰ νό-
 μων γίνονται, ἐπεικεῖς δ' αἱ διὰ τῶν σπυδαίων. γεγραμ-

μένων δ' ἢ ἀγράφων, ἐδὲν ἂν δόξειε διαφέρειν, ἐδὲ δὲ ὢν
 εἰς ἢ πολλοὶ παιδευθήσονται, ὥσπερ ἐδὲ ἐπὶ μουσικῆς καὶ
 γυμναστικῆς καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων. ὥσπερ γὰρ ἐν
 ταῖς πόλεσιν ἐνισχύει τὰ νόμιμα καὶ τὰ ἔθη, ὅτω καὶ ἐν
 οἰκίαις οἱ πατρικοὶ λόγοι καὶ τὰ ἔθη, καὶ ἐτι μᾶλλον διὰ
 τὴν συγγένειαν καὶ τὰς εὐεργεσίας· προϋπάρχουσι γὰρ ζέ-
 γοντες καὶ εὐπειθεῖς τῇ φύσει. ἐτι δὲ καὶ διαφέρουσιν αἱ
 καθ' ἕκαστον παιδεῖαι τῶν κοινῶν, ὥσπερ ἐπὶ ἱατρικῆς· κα-
 θόλου μὲν γὰρ τῷ πυρέττοντι συμφέρει ἡσυχία καὶ ἀσιτία,
 τινὲ δ' ἴσως ἢ, ὅ τε πυκτικὸς ἴσως ἢ πᾶσι τὴν αὐτὴν μάχην
 περιτίθῃσιν. ἐξακριβῶσθαι δὴ δόξειεν ἂν μᾶλλον τὸ καθ' ἕκα-
 στον ἰδίας τῆς ἐπιμελείας γινομένης· μᾶλλον γὰρ τῷ προσφύ-
 ροντι τυγχάνει ἕκαστος. ἀλλ' ἐπιμελεθῆναι μὲν ἄριστα καθ' ἑν καὶ
 ἱατρὸς καὶ γυμναστὴς καὶ πᾶς ἄλλος ὁ τὸ καθόλου εἰδώς, ὅτι
 πᾶσιν ἢ τοῖς τοιοῖσδε· τῷ κοινῷ γὰρ αἱ ἐπιστῆμαι λέγονται τε
 καὶ εἰσίν. ἢ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐνός τινος ἐδὲν ἴσως κωλύει καλῶς
 ἐπιμελεθῆναι καὶ ἀνεπιστήμονα ἔντα, τεθεαμένον δ' ἀκριβῶς
 τὰ συμβαίνοντα ἐφ' ἑκάστῳ δι' ἐμπειρίαν, καθάπερ καὶ ἱατροὶ
 ἔνιοι δοκῶσιν ἑαυτῶν ἄριστοι εἶναι, ἐτέρῳ ἐδὲν ἂν δυνάμενοι
 ἐπαρκεῖσθαι. ἐδὲν δ' ἥττον ἴσως τῷ γε βυλομένῳ τεχνικῷ γε-
 νέσθαι καὶ θεωρητικῷ ἐπὶ τὸ καθόλου βαδίζεον εἶναι δόξειεν
 ἂν, καὶ κεῖνο γνωρίζεον ὡς ἐνδέχεται· εἴρηται γὰρ ὅτι περὶ τῶν
 αἱ ἐπιστῆμαι. τάχα δὲ καὶ τῷ βυλομένῳ δι' ἐπιμελείας
 βελτίως ποιεῖν, εἴτε πολλὰς εἴτ' ὀλίγας, νομοθετικῷ πειρατέον
 γενέσθαι, εἰ διὰ νόμων ἀγαθοὶ γυνοίμεθ' ἂν. ὅτινα γὰρ ἔν καὶ
 τὸν προτεθέντα διαθεῖναι καλῶς ἔκ ἔστι τῷ τυχόντος, ἀλλ'
 εἴπερ τινος, τῷ εἰδότος, ὥσπερ ἐπ' ἱατρικῆς καὶ τῶν λοιπῶν
 ὢν ἐστὶν ἐπιμέλειά τις καὶ φρόνησις. ἄρ' ἔν μετὰ τῷτο ἐπι-
 σκεπτέον πόθεν ἢ πῶς νομοθετικὸς γένοιτ' ἂν τις, ἢ καθάπερ
 ἐπὶ τῶν ἄλλων, παρὰ τῶν πολιτικῶν; μῆριον γὰρ ἐδόκει
 τῆς πολιτικῆς εἶναι. ἢ ἔχ' ὅμοιον φαίνεται ἐπὶ τῆς πολι-
 κῆς καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιστημῶν τε καὶ δυνάμεων; ἐν μὲν
 γὰρ τοῖς ἄλλοις οἱ αὐτοὶ φαίνονται τὰς τε δυνάμεις παρα-
 δίδόντες καὶ ἐνεργῶντες ἀπ' αὐτῶν, οἷον ἱατροὶ καὶ γραφεῖς·
 τὰ δὲ πολιτικὰ ἐπαγγέλλονται μὲν διδάσκειν οἱ σοφισταί,

2. ἐπὶ *L*^b. || 3. ἂν *om L*^b. || 4. δὴ καὶ ὅλως *K*^b. || 7. ἐπακυσσομένων *L*^b, ἐπακυσσομένοις *M*^b. || 8. τῶν *om M*^b. || ἐπεικῶν *L*^b
O^b. || προηγμένοις *M*^b, προηγμένους *L*^b*O*^b. || 9. τε *om O*^b. || ἐπιτιθέμενους *M*^b, ἐπιτιθέμεναι *O*^b. || 10. καὶ *om K*^b*M*^b. || 13. δεῖν
om M^b. || 15. δοκεῖ *O*^b. || 16. ἐν *om L*^b. || 19. ἐδὲ] ἔτε δὴ *L*^b, ἐδὲ δὴ *K*^b*M*^b*O*^b. || 20. ὄντος *om M*^b. || 21. λόγος] ὅλος *M*^b. ||
 22. ἐχθαίρουσι *L*^b*M*^b*O*^b. || 25. λακεδαιμονία *M*^b. || 26. τε *om O*^b. || 28. ἕκαστος *om M*^b. || 29. τὸ *om L*^b*O*^b. || γενέσθαι *K*^b*M*^b
O^b. || 32. συμβαλέσθαι *K*^b. || μᾶλλον *K*^b*M*^b. || 33. τίνασθαι *K*^b, *om O*^b. || 34. διὰ τῶν νόμων *O*^b.

1. δ' *om K*^b. || συνδιαφέρειν *O*^b. || 2. καὶ] ἢ *K*^b*M*^b. || 3. καὶ] ἢ *M*^b. || 4. ἡθῆ *K*^b*L*^b*O*^b. || 5. οἰκίσαι
O^b. || ἡθῆ *L*^b*O*^b. || 7. καὶ post δὲ *om M*^b*O*^b. || 9. ἀσιτία καὶ ἡσυχία *L*^b. || 11. δὲ *L*^b, δὲ δεῖ *M*^b. || ἂν *om K*^b. || 13. καθ' ἑν]
 τοῦ καθόλου *O*^b. || 14. τὸ *om K*^b. || τι *K*^b. || 15. τοιοῖς δεῖ *K*^b. || 16. ἀλλ' ἐνός *K*^b. || 19. ἔνια *K*^b. || ἑαυτοῖς *M*^b*O*^b. || ἂν *om M*^b. ||
 22. γνωσέον *M*^b. || 23. αἱ *om O*^b. || δ' ἂν καὶ *L*^b*O*^b. || 25. εἶγε *M*^b. || αἶ] ἂν ἀγαθοὶ *O*^b. || γὰρ *om M*^b. || 30. περὶ *L*^b. || 33.
 ταῖς ἄλλαις *M*^b. || οἱ αὐτοὶ] ἔτι *K*^b. || 34. ἱατρικὸν γραφεῖς *K*^b*L*^b, ἱατροὶ γραφεῖς *M*^b*O*^b.

